2.29

MEXICO 68

XIX OLÜMPIAMÄNGU

MEXICO68

H. SISASK, E. TEEMÄGI, O. TÜRN

XIX OLÜMPIA-MÄNGUD MEXICO 1968

KIRJASTUS «EESTI RAAMAT» · TALLINN 1970

7 A
S 58

Toimetanud ja pildiosa koostanud E. Teemägi

Kunstiliselt kujundanud H. Aas

Fotod B. Svetlanovilt, V. Šandrinilt, E. Teemäelt, O. Türnilt, G. Vaidlalt jt.

MEXICO 68

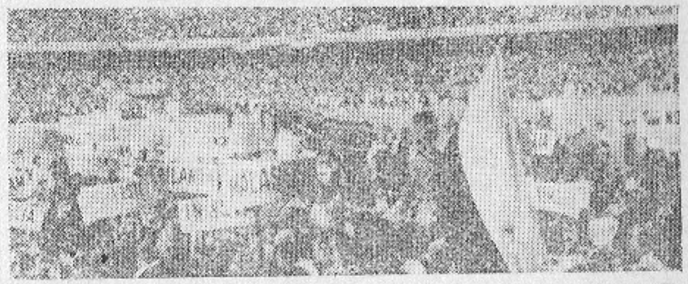

I

«MAAILMAGA TOIMUB MIDAGI KUJUTLEMATUT!»

Finišis selguvat võitja, tõde ja muů sarnane. Olulisele järeldusele viis autori ka XIX olümpiamängude lõpp.

Mõnele pealtvaatajale ja asjamehele Mexico olümpiamängude finaal ei meeldinud. Ei meeldinud just sellepärast, et läks korraldajatel käest ära. Kuid see osavõtjate spontaanne omalooming oli hoopis haaravam kui kõik tuttav rituaalne enne seda.

Sportlaspere 112 riigist lõpetas olümpiamängud nagu lasteaiapeo. Pidi algama väljamarss. Kuid ei, kareldi tribüüni ääres publikuga vastastikku õlgkaabusid ja -sombreerosid loopides, võeti üksteisel kätest kinni ja ülemeelikusehoos joosti tribüüni lähedusse hoidudes mööda staadioniovaali. Hiljem haarati väljakult kaasa ka riikide nimetustega transparendid koos kandjatega ning ringlemine aina jätkus.

Oli sündinud metamorfoos: tuntud sportlased, nende hulgas miljonite ebajumalad, olid korraga nagu lapsed. Kogupilt sellest käest kinni jooksmisest ja väljakul sõelumisest meenutas täiesti laste ringmängu «Me lähme rukist lõikama . . .».

Sõbralikku koos mängimist, seda olümpiaidee hästi kasvanud vilja aga ei lõigatud muidugi ainult tolles primitiivses trallis.

Spordis on maksev vastasest lugupidamine. Seda nõuavad juba võistlusmäärused ja nõuavad ka väljakujunenud traditsioonid. Pikaaegne kooselu olümpiakülas veenis, et see vastastest lugupidamine, tähelepanelikkus üksteise vastu on juba sportlaste olemusse juurdunud ning kandub ka väljapoole sporti, argipäevasesse miljöösse. Samasugune olümpiavaim oli Mexicos nakatanud ka ajakirjanikke ja turiste. Kontaktid, eriti võistluste palangus, tekivad märkamatult. Elatakse kaasa ka teiste rahvuste kordaminekutele, ühe või teise sportlase võidu puhul õnnitletakse ta kaasmaalasest ajakirjanikku või turisti. Võitudest olümpial vaimustume kõik.

Oli hetki, kus ühe võistleja pärast valutas südant kogu 80 000-line paljurahvuseline pealtvaatajaskond. Aga seda võis teha noil hetkil

kuuendik maakera elanikkonda — televiisorivaatajad kõigis maailmajagudes. Küllap oli nende hulgas ka inimesi, kes muidu spordist kaugel on seisnud.

See tohutu olümpiast vaimustumine tekitab kõrvaltvaataja positsioonile asudes hämmastustki. V. Setšin kirjutab ajakirjas «Teatr»:

«Maailmaga toimub midagi kujutlematut!

Uue telesputniku ülessaatmise põhjuseks ei saanud ÜRO Peaassamblee istungjärk, teadlase avastus ega kosmonaudi lend, ka mitte «La Scala», Paul Scofieldi või Igor Moissejevi ansambli esinemised, vaid XIX olümpiamängud. Esmakordselt võis kogu maailm istuda tundide viisi televiisori ees, et vaadata... sporti. Ja just nii miljonid televisioonivaatajad tegidki, tõestades veel kord, et XX sajandi üleüldine ebajumal on — sportlane.

Mis see siis on? Veel üks anomaalia tänapäeva inimese teadvuses? Või siiski midagi orgaanilist inimkonna arengus?»

Ebaloomulikult suurena on tundunud Eestimaalgi valitsev huvi olümpiamängude vastu. Ja olümpiaraamatute tiraažid aina tõusevad, vaatamata sellele, et neis domineerib spordile spetsiifiline, asjatundjatele määratud arvude keel.

Olümpiamängude iidne päritolu ja üllad ideed on pälvinud me rahva lugupidamise, see on tunginud alateadvusse. Kuid alateadvuses toimivad kahtlemata veel kaalukamad tegurid, millele küllap sotsioloogid ja filosoofidki seletust otsivad. Peamine vist, mis kõiki kaasa elama paneb: me ees hargneb siin ikka ja jälle dramaatiline võitlus, nagu elu, aimamatu lõpuga.

«Sport XIX olümpiamängudel ilmus meie ette vahetuna nagu laps, õiglasena ja puhtana nagu tõde. Kui ta poleks olnud nimelt selline, oleksime seda kohe märganud — võltsinguil spordis kohta ei ole, kuigi siia maailma kuuluvana ei ole ta nendestki vaba,» kirjutab V. Setšin. Ta leiab, et olümpiamängud demonstreerisid inimhingede tõde, avatust ja otsekohesust, et korduvalt oli siin meie ees inimene oma kõrgeima hingelise ja füüsilise pingutuse momendil avatult. Avatult olid vaimustushetkil omavahel ka pealtvaatajad. Ning kogu osavõtjaskond noil lõputseremoonia omaloomingu hetkil. Kui kõik eelnenu oli ette kavandatud ja ette teada, kui näiteks väljatulek segipaisatult oli ette määratud, siis lõpp oli aimamatu, just nagu suures spordiski. Selles osavõtjate spontaanses etteastes tajusid vist kõik loomuliku elu hingust. Tajusid, et eri rahvustest sportlaste sõpruseavaldused olid ehtsad, võltsinguta.

Kõik see kasvas välja koos mängimisest (või hoopis dramaatilistest heitlustest) külalislahkes Mexicos.

MEXICO68

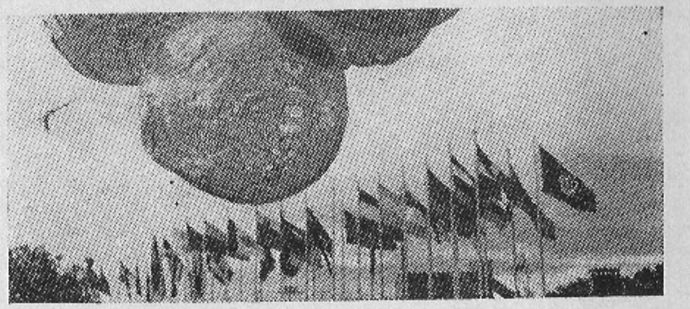

2

SAYONARA!... BIENVENIDOS!

O. Türn

ESMAKORDSELT LADINA-AMEERIKAS

Olümpiatuli Tokio Rahvusstaadioni urnis kaotas kollaselt loitva leegi ja hääbus. Suurele valgustabloole ilmus tulikirjas: «Sayonara!» — «Nägemiseni!»

Veel uued tähed moodustasid sõnu: «We meet again in Mexico City 1968!» — «Kohtume uuesti Mexicos 1968. aastal!»

Selle päevani, kus mehhiklased võisid «Bienvenidos!» («Tere tulemast!») öelda, jäi neli aastat. Kaasaegsete olümpiamängude traditsiooniline jõukogumise paus.

Nii nagu kõigil teistel olümpiatel ei puudu ka XIX mängudel oma eellugu. Laiema üldsuse jaoks algab see Rahvusvahelise Olümpiakomitee (ROK) poolt korraldava linna valimisega. Kuuekümnendal kongressil Saksa FV-s Baden-Badenis 1963. aasta oktoobris pidi ROK otsuse tegema. Suvemängude linnu-kandidaate oli neli: Buenos Aires, Detroit, Lyon ja Mexico. Iga pretendent saatis Baden-Badenisse soliidse delegatsiooni eesotsas linnapeaga. Kolmveerand tundi jäi aega ühe või teise suurlinna vooruste iseloomustamiseks. Võis näidata filme olemasolevatest staadionidest, hallidest ja ujulatest ning demonstreerida plaane tulevaste olümpiabaaside paigutamiseks. Kõikvõimalike reklaambrošüüride levitamisega muidugi oodatud päevani ei viivitatud. Need saadeti ROK-i täitevkomitee liikmetele ja erinevate maade rahvuslikele olümpiakomiteedele juba enne seda.

Mõjuvalt astus välja Ameerika Ühendriikide delegatsioon. Detroidi linnapea märguande peale lülitati käima magnetofonilint president John Kennedy avaldusega. Kuulus poliitikamees lubas teha kõik mängude häireteta korraldamiseks. Samuti andis ta lubaduse, et takistusi USA-sse sissesõiduks ei tehta ühegi maa delegatsiooni liikmeile. Ent sõnad polnud hiljutiste sündmuste unustamiseks küllalt veenvad. Prantsusmaa ja Ameerika Ühendriigid olid keeldunud mäesuusatamise ja jäähoki maailmameistrivõistlustele registreeru-

nud Saksa DV sportlastele sissesõiduviisat andmast. Sellest piisas ulatuslikuks protestiliikumiseks terves spordimaailmas.

Salajaseks hääletamiseks said õiguse 58 ROK-i liiget. Hääled ülejärgmise olümpialinna (Tokio mängud seisid veel ees) valikuks jagunesid sedaviisi: Mexico 30, Detroit 14, Lyon 12 ja Buenos Aires 2.

Arutluse alla kuulus veel 1968. aasta olümpiamängude programm. ROK-i president Avery Brundage astus välja küllalt resoluutse ettepanekuga mõned alad kõrvale jätta. Ebasoosingu osaliseks said džuudo, jalgpall, jalgrattasõit, poks ning alles olümpiaareenile lubatud võrkpall.

Teravast heitlusest tulid võiduga välja jalgpall, jalgrattasõit ja poks. Ülejäänud kaks ala ei saanud vajalikku häälteenamust ja pidid end vähemalt esialgu lööduks tunnistama. Mõni aeg hiljem Lausanne'is võrkpall kui olümpia-ala siiski rehabiliteeriti. Heaks kiideti mehhiklaste ettepanek kultuuriolümpia elustamiseks.

Jätkus diskussioon Lõuna-Aafrika Vabariigi osavõtuõiguse üle. Selle maa esindaja F. Brown väitis, et rassilisele vahetegemisele nende riigis on lõpp tehtud. «Milleks siin veel nahavärvus: must, kollane või valge? Me ei taha spordis näha ei poliitilist ega rassilist diskrimineerimist.»

Ärevalt võeti Läänemaailmas vastu Rahvusvahelise Kergejõustikuliidu otsus tunnistada Saksa DV Kergejõustikuliitu (DVfL) ja võimalus Saksa DV-l ka olümpial eraldi esineda. Jaapanis teatavasti esindas Saksa FV-d ja Saksa DV-d ühine võistkond.

Olümpia lähenedes andis palju kõneainet taas Lõuna-Aafrika Vabariik. Kohe pärast XIX olümpiamängudest osavõtu teadet hakkasid ROK-i peakorterisse saabuma protestitelegrammid. Olümpiakomitee liberaalsusega polnud nõus paljud Aafrika riigid, NSV Liit, Bulgaaria, Tšehhoslovakkia, Poola ja teised. Rahu ja sõpruse mängude korraldamisse sekkus kogu Mehhiko üldsus ja laialdase protestiga ühinesid ka korraldajad.

See kõik leidis aset mõni kuu enne suursündmuse väljakuulutatud algust. ROK-i 37 liikme nõusolekul Lõuna-Aafrika Vabariigile saadetud kutse oli muu hulgas ka rahvusvahelise organisatsiooni põhikirja rikkumine. Selle kutse kehtima jäämisel poleks suur osa riike Mexicosse sõitnud. ROK pidi otsust muutma.

Rassistide vastu omal maal astusid välja USA neegersportlased. San Jose kolledži sotsioloogiaprofessor Harry Edwards kirjutas nädalalehes «Saturday Evening Post»: «Mullu novembris (s. o. 1967. a. — O. T.) teatasid 50 olümpiakandidaati Los Angeleses, et nad keelduvad Mexicos USA lipu all võistlemast. Boikotiga liitus veel 60 korvpallurit, poksijat ja tõstjat. Martin Luther King, Floyd

McKissick ja teised neegrite juhid kiitsid heaks meie olümpiastreigi. Me hoiatame Washingtoni, et ta ei tohi enam arvestada Jesse Owensi, Rafer Johnsoni, Robert Hayesi järglastega...»

Esmakordselt läksid medalid jagamisele merepinnast rohkem kui 2000 meetri kõrgusel. Kogu maailmas hakati tegelema aklimatiseerumisprobleemidega, rajati spordibaase kõrgmägedesse, võeti elavalt osa eelolümpiatest Mexicos.

Maailm valmistus sportlikuks suurkohtumiseks laialdasemalt ja tõsisemalt kui kunagi varem.

Kes? Kui palju? Kuidas?...

Eestimaa spordisõpradel oli põhjust kõiki kahe käe sõrmi peos hoida. Kümme olümpialast NSV Liidu koondises olid pärit meie vabariigist: kahekordne NSV Liidu meister ja rekordi omanik 800 m jooksus Laine Erik, odaviskajana medaleid kollektsioneerinud Mart Paama, Tokio hõbe kümnevõistluses Rein Aun, kaheksa-meetri-mees kaugushüppes Tõnu Lepik, sõudja Tiit Helmja, tõstevägilane Jaan Talts, korvpallurid Priit Tomson, Anatoli Krikun, Jaak Lipso ja vehkleja Svetlana Tširkova.

NEMAD ISE

Esmakordselt sõitsid mehhiklased osavõtjaina olümpiamängudele 1924. aastal. Siis, kui Eesti end maailma tugevamate maadlusriikide esiritta seadis ja Eduard Pütsep Pariisist kuldmedali kaasa tõi. Mehhiko jäi tookord ja ka neli aastat hiljem Amsterdamis medalita. Los Angeleses (1932), kuhu paljude riikide esindused jäid sõiduraskuste tõttu saabumata, said mehhiklased kaks hõbedat: ühe poksis, teise laskmises.

XI olümpiamängudelt Berliinist ei sõitnud atsteekide järeltulijad koju tühjade kätega. Taas oldi edukad poksis, kus kukk-kaallane F. Ortiz jõudis pronksmedalini. Esmakordselt olümpiakavva võetud korvpallis valmistas Mehhiko isegi üllatuse. Võitudega Belgia, Egiptuse, Jaapani ja Itaalia üle pääses meeskond poolfinaali. Seal oli vastas hilisem olümpiavõitja USA. Pronksmedaleid otsustavas matšis alistati Poola 26:12. Pronks viidi kaasa veel polos.

Londonis kerkisid esile Mehhiko ratsutajad. H. Cortes osutus takistussõidus kõige kindlamaks. R. Uriza sai hõbeda. Koos R. Valdesega said nad ka meeskondliku kulla. Kolmevõistlejate kolmik teenis pronksi.

Järgmisel kahel olümpial hoidis medalisaajate au ülal üksainus mees — vettehüppaja Joaquin Capilla. Helsingis kroonis tema püüd-

lusi hõbemedal tornihüpetes, Melbourne'is aga kuld torni- ja pronks hoolauahüpetes.

Teistest seni kuulsust toonud aladest jäid mehhiklastele truuks vettehüpped ja poks. Roomas pidas väikesekasvuline Juan Botella visa heitluse ameeriklaste Cary Tobiani ja Sam Halliga ning sai pronksi. Alvaro Caxida ja Roberto Garcia hõivasid neljanda koha.

Tokiosse sõitis Garcia medalimõtetega, kuid taas tuli pronksist tsipake puudu. Et Mehhiko päris auhinnalise kohata ei jääks, selle eest kandis hoolt kukk-kaalu poksija Juan Mendoza.

Muidugi sooviti enamat ja XIX olümpiamängudeks kodus valmistuti erilise hoolega. Eelmiste mängude korraldajate sportlik kuulsus oli kahtlemata palju suurem, kuid seekordseid peoperemehi ei heidutanud miski.

Mehhiklased võtsid XIX olümpiamängudeks valmistumist vägagi tõsiselt. Tokios ütles Mexico delegatsiooni juht Manuel Agilar korrespondentidele: «Teeme jaapanlaste kogemustele toetudes kõik selleks, et järgmised olümpiamängud kulgeksid meie maal veelgi suurejoonelisemalt kui Tokios. Alustame kohe kogu maailmas kampaaniat mängudeks, mis esmakordselt jõuavad Ladina-Ameerika pinnale.» Peaaegu kõik baasid rajati uued. Mehhiko president Gustavo Diaz Ordaz esines parlamendis ja teatas, et olümpia läheb riigile maksma ligemale kaks miljardit peesot. Enam kui pool sellest loodeti katta olümpiaküla korterite müügist. Olgugi et pääsmed olid tunduvalt odavamad kui Tokios, arvestati küllalt soliidsete arvudega piletimüügilgi.

Kõik läks üldiselt ladusasti, ainult Xochimilco kanal ja velodroom võimsa korvpallihalli naabruses tegid rahvusvahelisele kontrollkomisjonile muret. Kanal tuli rajada täiesti kaljusesse pinnasesse ning aasta enne olümpiat polnud seal veel midagi olulist ära tehtud. Veetrass sai valmis siiski lubatust varem. Ainult velodroom oli kuu enne heitluste algust veel katsetamisjärgus. Avastati mitmeid projekteerijate ebatäpsusi. Paari nädalaga kõrvaldati needki vead.

Olümpialinn oli mängudeks valmis, ootas külalisi, ootas oma suurpäeva. 7. oktoobril jõudiski olümpiamängude sünnimaal süüdatud tuli Mehhiko pinnale, Veracruzi sadamasse.

ESTADIO OLIMPICO

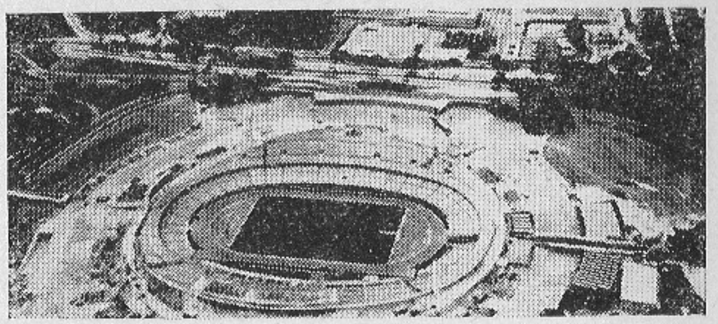

3

TRADITSIOONIDE KÜTKEIS

E. Teemägi

12. oktoober 1968. Mehhiklaste *grande fiesta*. Kogu planeeti haarav pidupäev. Peoperemeeste silme all esines korraga maailm. Maailma palge ees aga oli neil hetkil omakorda Mexico. Olümpiapidustusi nägid seekord 700 miljonit televisioonivaatajat kõigil viiel kontinendil. 80 000 trbüünil istuja hulgas oli ligi 4000 kümnetes keeltes töötavat ajakirjanikku.

12. oktoobril 1492 märkas suure geenualasest maadeavastaja Christoph Kolumbuse üks madruseid horisondil maad. See oli Uue Maailma arhipelaagi kuuluv San Salvadori saar. Nii et mehhiklased ei valinud XIX olümpiamängude avapäeva juhuslikult. Sellest päevast just loetaksegi avastatuks Uus Maailm. Täpselt 476 aastat hiljem võis igaüks teha olümpiastaadionil nähtu varal taasavastuse — meie planeedil elaks nagu üks kogukond, keda ei ühenda ainult olevik, vaid ka minevik. Ka rahvad, kes elavad maakera eri poolel, on üksteiselt midagi õppinud või omandanud, kõik armastavad eelkäijatelt päritud iidseid traditsioone ning tihti saavad need kõigi omaks. Nii on kasvanud Antiik-Kreeka olümpiamängudest maailma rahvaste üks suuremaid ühisettevõtmisi. Üle 6000 atleedi 112 riigist — niisugune oli kaasaja XIX mängude esimene rekord.

Juba varastel hommikutundidel kihas Estadio Olimpico ja selle ümbrus pidupäevaselt. Taevas oli pilvitu. Kell 9.00, kaks tundi enne avatseremooniat algasid staadionimurul laste etteasted. Need olid temperamentsetest harjutustest koosnevad esinemiskavad, küll vahenditega, küll ilma. Peatribüüni ees võis seejuures imetleda väikesi võimlemisvirtuoose ja lasso käsitsemise meistreid.

Kõikjal põimus tänapäev peoperemeeste rahvuskultuuriga, mis on tekkelt niisama kaugele minevikku ulatuv kui olümpiamängud.

Kell 10.00 tulid staadionile kirevates, rikkalikult kaunistatud rahvarõivastes mehed ja žongleerisid siin Mehhiko 29 osariigi ajaloolise lipuga.

Pool tundi hiljem ilmusid maratoniväravast... kuus muruniitjat ning kuus erksavärvilist veokit. Ka muruniitmine oli hästi lihvitud vaatepilt — «aednike koreograafiline etteaste», nagu leidsid irvhambad.

10.55. Staadioni keskele kanti viiest värvilisest maailmajagusid sümboliseerivast balloonrõngast olümpiaembleem, tribüünide ees olevate tuvikastide juures võtsid istet skaudid, aulooži ilmusid Mehhiko president Gustavo Diaz Ordaz, olümpiamängude organiseerimiskomitee esimees Pedro Ramirez Vazquez ja Rahvusvahelise Olümpiakomitee president Avery Brundage.

Fanfaarihelid, kahuripaugud ja hümn. Tablool süttisid tulikirjas Pierre de Coubertini surematud sõnad: «The most important...» Tähtsamaks kui võitu hindame osavõttu. Kui see nii oleks...

Aplaus, skandeerimine: «Meh-hi-ko! Ra-ra-raa! Meh-hi-ko! Ra-ra-raa!...» Mehhiklaste vaimustusavaldused, milles sõna-sõnalt väljendus kodumaa ülistus, olid kõigele asendamatuks taustaks. Nende vaimustumine oli ülekantav kogu sellele rõõmustavale sündmusele, mis asetas veel ühe kivi maailma rahvaste rahu ja sõpruse müüri.

11.05. Algas olümpialaste sissemarss. Kõige ees nagu ikka tumesinistes kuubedes ja hallides pükstes kreeklased. Ja samas olid juba segamini Euroopa, Aasia, Aafrika, Austraalia ja Ameerika. Marsiti tähestikulises järjekorras, nii nagu dikteeris seda kõikjal omaks võetud tava.

Pealtvaatajale tutvustasid end siin suured ja väikesed, tuntud ja vähetuntud maad. Demonstreeriti esivanemate rahvarõivaste värvikülllust ja kaasaja moekunstnike parimat loomingut. Suured kolonnid vaheldusid väikestega. Oli ka ühe-kahe osavõtjaga, rohkem sümboolselt esindatud maid.

Esimeste suurte delegatsioonidena astusid rajale erksas tänapäevariietuses Saksa FV ja Saksa DV. Esmakordselt tulid olümpiamängudele omaette võistkondadega kaks eraldi eksisteerivat Saksamaad, kaks spordiareenil võrdset võistluspartnerit. Võrdvõimelised sellele vaatamata, et Saksa DV on elanikkonnalt kolm korda väiksem. Saksa FV lippu kandis olümpiavõitja maadluses Wilfried Dietrich, Saksa DV lippu aga justkui minevikukammitsatest vabanemist rõhutavalt naine — olümpiavõitja 80 m tõkkejooksus Karin Balzer.

Austraalia kui Rohelise Mandri sportlased tulid Mexicosse rohelises.

Bahama pikakasvulised sportlased taevasinistes pintsakutes tõstsid peatribüüni ees parema käe rinnale. Tunni jooksul nägi siin kümneid erinevaid tervitamisviise. Siit said pealtvaatajad ka hea geograafiatunni. Barbados oli vist paljudele eurooplastele *terra incognita*.

Et Brasiilia tuli Mexicosse suure koondisega, see oli endastmõistetav — võistlused toimusid ju nende mandril. Kuid imestust äratas niisuguse suure delegatsiooni juures asjaolu, et sportlaste hulgas oli ainult kolm naist. Spordis peegeldub maailma rahvaste elust-olust paljugi.

Bulgaarlased tunnevad uhkust oma rooside üle. Igaüks kandis kaasas õit, mille ta pärast ringi sooritamist läkitas tribüünidel istuvatele peoperemeestele.

Tulid Kameruuni neegrid, üll kollased hõlstid. Tulid pikakasvulised kanadalased, kelle kolonnis domineeris punane-valge või siis punane-must. Eraldi üksusena paistsid siin välja meremehemütsiga purjesportlased.

Kangelasliku Kuuba esindajate juures äratasid kõige enam tähelepanu punased baretid ja väikesed Mehhiko lipud iga võistleja käes. Need mehhiklaste ülemerenaabrid pälvisid pealtvaatajate eriti sooja vastuvõtu.

Suure esindusega oli saabunud spordis veel vähe korda saatnud Kolumbia. Ka selle riigi piirid jäid Mehhikost n.-ö. kiviviske kaugusele.

Tšiili delegatsioonis tõusid esile mundris ratsamehed.

Ja siis tuli jälle üks suuremaid kolonne sildi all «E. U. A» — Ameerika Ühendriigid. Väikesed ees, suured taga.

Valgetes hõlstides Etioopia-meestele osutatud tähelepanuavaldused olid ennekõike adresseeritud nende kõikjal tuntud lipukandjale, alati tõsise olemisega Abebe Bikilale.

Fidži saartelt läkitati seekord olümpiamängudele vaid üks mees. Üks mees aga äratab enam tähelepanu kui kümme, pealegi kui ta kannab iseäralikku, üle põlvede ulatuvat seelikut.

Prantsusmaa demonstreeris taas elegantset riietust. Pealtvaatajatele lehvitati rahvuslipu värvides rätikute või sallidega. Lippu aga kandis sarmikas neiu — ujumiskuulsus Christine Caron.

Gaana — süsimustad neegrid süsimustades kaabudes.

Inglismaa — jälle rahvuslipu värvid. Mehed, kel õlgkaabud, võtsid need peatribüüni ees rinnale, purjesportlased tõstsid käe mütsi juurde.

Guatemaalalased aga viisid parema käe tervituseks alla-kõrvale.

Holland — ikka ja jälle oranžis.

Nii ülituttav kõik, kuid siiski pingsalt jälgima kutsuv.

Hongkongi meeskonnast moodustasid poole purjetajad.

Hindud tulid muidugi turbanites. Nende pikim, kahemeetrine ketta- ja vasaramees Praween Kumar oli mõni aeg tagasi meie küla-

line Tallinnas. Kauge maa esindajad ja nende spordi areng on muutunud sellest ajast meie kergejõustiklastele mõnevõrra lähedamaks. Jälgisime neid nagu vanu tuttavaid.

Indoneeslased kandsid pikki kirjusid kuubesid.

Islandlased. Pikad ja peenikesed. Eriti hakkas see silma naiste juures.

Iisraeli rivis võis näha palju asjamehi.

Itaallased köitsid pilku uhke ja erksa sini-valge riietusega, Jamaika neegritarid aga oma keha võluva saledusega.

Jaapanlaste väljatulekul lehvitati tribüünidel väikseid rahvuslippe. Ja neid oli tohutul arvul! Kas tõesti nii palju turiste? Või on siinmail nii palju jaapanlastest väljarändajaid? Pilusilmseid asiaate kohtas kohaliku elanikkonna hulgas üsna sageli.

Lippude, värvide, nooruse ja naeratuste ülevaatus aina jätkus. Ja polnud vist delegatsiooni, kelle nägemine ei tekitanud assotsiatsioone.

Keenia nimetus transparendil tuletas meelde suurt favoriiti Kipchoge Keinot. Kaabude kõrval kandsid paljud selles kolonnis ka turbanit, mis meenutas omakorda Keenia paiknemist India ookeani kallastel.

Kääbusriigi Lichtensteini kolm meest võlusid publikult sooja aplausi ilmselt sellega, et kandsid hõbetikandiga ehitud musta sombreerot.

Mongoolia omapärases ja napis, kuid värvirohkes maadlejakostüümis lipukandja oli üks suuremaid pildistamisobjekte. Ja maadlejatena tegid mongoollased endale ka nime. Oma nurgelisevõitu liigutustega olid nii Mongoolia mehed kui ka naised täielikud antipoodid veidi tagapool sammunud graatsilistele Nigeeria sportlastele.

Ka Norra lippu kandis naine — mitmekülgne Berit Berthelsen, pool Norra kergejõustikunaiskonda ühes isikus.

Pakistanlased oma hallide karakullmütsidega kuumas päikesepaistes tuletasid meelde Kesk-Aasiat.

Poola — jälle võideti pealtvaatajate poolehoid Mehhiko lipukestega, selle nii sageli kasutatud lugupidamisavaldusega.

Portugal — delegatsiooni suurus ületas kaugelt maa sportliku kuulsuse.

Puertoriikolased Mehhiko naabrusest tervitasid skandeerides ja said lastuseks tugeva aplausi.

Rootsi pälvis imetlust korrapärase riviga. Ka põhjamaalased armastavad silma rõõmustavaid värve — erksinist ja valget.

Rootsi järel olid oma ringi sooritamas veel kaheksa riiki, kui maratoniväravast sisenes NSV Liidu suur kolonn. Tähelepanuavaldused aga saatsid nüüd peaasjalikult Nõukogudemaa sportlasi.

Ees sammus lipukandjana Ukraina vägilane Leonid Žabotinski. On juba kujunenud traditsiooniks, et meie lippuriks on tõstja. Žabotinski võttis selle au üle Juri Vlassovilt, maailma tugevaimalt mehelt enne teda, Vlassov omakorda aga Arkadi Vorobjovilt. Assistentidena saatsid Žabotinskit olümpiavõitja Galina Prozumenštšikova ja maailmameister Natalia Kutšinskaja, kes saabumispäevast alates oli saanud mehhiklaste lemmikuks.

Korra kohtasime Konstitutsiooni väljaku ääres väikese poe ees sagivat inimmurdu. Uudistasime, mis on juhtunud. Selgus, et Natalia Kutšinskaja oli tulnud ostma mehhiko ehteid.

Tuline ja kestev aplaus vietnamlastele rääkis kõige veenvamalt sellest poolehoiust, mille osaliseks on maailmas saanud Aasia kangelaslik rahvas.

Saja kaheteistkümnenda riigina oli järjekord Mehhiko käes. Mõistagi kujunes aplaus kaasmaalastele kõige tugevamaks. Temperamentne pealtvaatajaskond sai ennast jälle väljendada skandeerimise ja rütmis plaksutamisega. See mõistetavalt kõige suurem delegatsioon oli üleni valgesse riietatud. Mehhiklaste käes nägime osavõtvate maade miniatuurseid riigilippe.

Kell 12.20 lõppes sissemarss. Paljukeelne ja kirev maailm oli korraga meie vaateulatuses.

Kuigi sportlased läbisid staadionil vaid veidi rohkem kui pool kilomeetrit, kulus paraadmarsile üle 70 minuti. Pool tundi rohkem, kui lubas graafik.

Aulooži vastas olevale poodiumile sammusid Pedro Ramirez Vazquez ja Avery Brundage.

«Olümpiamängud on pidu, kus maailma noorus võib kohtuda rahus ja sõpruses... Mehhiko saab maailmale oma tõelist palet näidata, ja ma loodan, et viie kontinendi noorus seda õigesti tundma õpib...» ütles organiseerimiskomitee esimees.

Rühikas ja nooruslikult esinev 81-aastane Avery Brundage pidas tervituskõne hispaania keeles.

Kell 12.33 lausus Mehhiko president oma auloožist traditsioonikohased sõnad: «Ma kuulutan Mexico olümpiamängud avatuks. Pühitsegem uue ajaarvamise XIX olümpiaadi.»

Mereväeakadeemia kümme kadetti kandsid omapärasel paraadmarsil välja olümpialipu ja heiskasid selle 30-meetrisse masti.

Jaapani koorilaulu saatel tuli ühelt poolt staadioni otsast Tokio delegatsioon — linnavalitsuse esindaja ja kuus pidulikus kimonos jaapanlannat ning teiselt poolt üks Mexico juhte kuue rahvarõivais tütarlapse saatel. Jaapanlased kandsid reliikviat, 64 aasta vanust ja 1907. aastal Aleksandrias ROK-i kongressil esmakordselt heisatud Rahvusvahelise Olümpiakomitee lippu ning andsid selle

Avery Brundage'i vahendusel hoiule Mexico linnavalitsuse esindajale.

Staadioni kohale tõusis tohutu õhupallide sülem. Korraldajate poolt oli neid 40 000, pealtvaatajate omaalgatusliku lisana veel teine, võib-olla suuremgi kogus.

Indiaanlaste vilepillid ja trummid koondasid nüüd tähelepanu maratoniväravale. Saabusid kõige erutavamad hetked.

Staadionile jooksis põleva tõrvikuga 20-aastane Enriqueta Basilio. Esimene naine, kellele olümpiaajaloos usaldati püha olümpiatule süütamine.

Kunagi vist polnud Mehhiko meister 400 m jooksus tundnud niisugust pinget. Tohutu pikast trepist üles jooksvat neidu jälgis hinge kinni pidades kogu maailm.

Traditsioone niisiis ka hüljatakse ja revideeritakse. Kauges minevikus ei lubatud õrnema soo esindajaid olümpiamängudele hoopiski. Veel kaasaja esimestel mängudel võistlesid ainult mehed. Aegamisi on palju muutunud, naiste olümpiaprogramm on üha täienenud. Tokios said kaasalöömise õiguse naisvõrkpallurid. ROK-i heakskiitu on seni pidanud aga ootama naiste korvpall.

Enriqueta Basilio pani Estadio Olimpicol punkti enam kui seitsme tuhande sportlase pingutustele — niipalju olevat poolteise kuu jooksul olnud Zeusi templis päikesest süüdatud püha olümpiatule kandjaid.

Sümboolne tuletoomine olümpiamängude sünnimaalt Kreekast sai alguse alles 1936. aastal. Tookord kulges tule teekond ainult maismaal, seekord aga hällis ta ka ookeanilainetel. Tuld oleks võidud tuua lennukil, kuid mõttekam oli korrata Kolumbuse teekonda. Tuletoomisest võtsid rannavetes osa ka ujujad. Kõike seda oli meil võimalik vaadata mängude päevil kinolinal. Tule vastuvõtule Teotihuacani püramiidide juures aga võisime kaasa elada vahetult. Sellele kaasneva tseremooniaga mehhiko rahva ühe kõige pühama mälestusmärgi, Kuu püramiidi jalamil rõhutati ka kahe eri maailmajao kultuuri eakaaslust, sümboliseeriti sajandite sidet ning paljugi kauget sai sel teel lähedasemaks. Sajad mehhiko koolitüdrukud tõid lõunamaa ööpimeduses tuhandetest prožektoritest valgustatud püramiidi jalamile lavastuse, mis meenutas indiaanlaste suguharude rituaalseid tantse. Peo lõppedes sarnanes Kuu püramiid tegutsevale vulkaanile — taevasse paiskus mitmevärviliste rakettide müriaad.

Tuletoomisele elas teeveertes kaasa loendamatu rahvahulk. Juba päevi ja nädalaid. Eriti liigutav võis olla pilt viimastel kilomeetritel enne olümpiastaadioni, kus tuletooja jooksis lilledest ülekülvatud tänaval . . .

Enriqueta Basilio tõstis rahva poole pöördudes tõrviku veel kord

pea kohale ja hetke pärast lahvatas leek urnist, jäädes põlema viieteistkümneks pingeliseks päevaks.

Poodiumile kanti Mehhiko trikoloor ja kõik lippurid kogunesid poolsõõris ümber olümpiavannet andva 30-aastase Mehhiko maratonijooksja Pablo Garrido.

«Ma tõotan kõigi sportlaste nimel, et me võtame osa olümpiamängudest, austades ja täites reegleid, millede järgi neid peetakse, võistleme tõeliselt sportlikus vaimus, oma kodumaa auks ja spordi kuulsuseks.»

Ungarlaste valmistatud suurele tabloole staadioni põhjaotsas ilmus tulikirjas läkitus kõigis olümpiamängude ametlikes keeltes: «Pakume sõprust maailma kõigile rahvastele!»

Skaudid lasksid vabadusse 6500 tuvi. Linnud läksid kandma seda läkitust igasse ilmakaarde.

Kahuripaukude saluut. Mehhiko hümn. 13.00 algas väljamarss.

Kõik kulges ammu väljakujunenud viisil. Kuid olümpia on ju traditsioonide austamine ning see on aidanudki tal niisuguse lugupidamise ja poolehoiu võita.

Aga teiselt poolt — olümpiamängudel rikutakse ka traditsioone. Ja kas pole paradoksaalne, et väljakujunenud tavade rikkujad võidavad samuti poolehoidu, saavad koguni mängude surematuteks kangelasteks. Nagu näiteks järgnevatel päevadel pikamaajooksudes valgete hegemoonia kummutanud aafriklased, kes just siin värviliste maal, kelle valitsus toetas energiliselt Musta Mandri riikide protesti Lõuna-Aafrika rassistide olümpiamängudele lubamise vastu, olid korraga otsustanud end spordis maksma panna.

Esialgu aga sammusid kõik üllatajad, kangelased ja traditsioonide murdjad anonüümsetena osavõtjate ühises kolonnis. Ja kas nad neil ülevail hetkil mõtlesidki 1067 medalile, mis ootasid omanikku. Sest tõepoolest, tähtis pole ainult võit . . .

ESTADIO

4

SPORDIKUNINGANNA BALLILT

E. Teemägi

SIIA TULDI VAIMUSTUMA

Kunagi varem tundus unistusena istuda olümpiamängudel ajakirjanike tribüünil ja olla varustatud kõigi vajalike andmetega. Nüüd istusidki kergejõustikuvõistlustel kõige enam hinnatud pealtvaatajakohal, võisid kombata pilguga finišeerivaid võitjaid ja kaotajaid, katsuda neid kas või käega, sest nad ei pääsenud ajakirjanike kadalipust. Ja järsku tundsid suurt pettumust. Foro Italicol vaimustusest rõkkava publiku hulgas istudes tundsid, et kõik on suur pühapäev. Estadio Olimpico ajakirjanikeloožis rõhus sind argipäevamiljöö, tribüünide rõkatused jäid kaugele. Su ümber istusid paljunäinud, reserveeritud ajakirjanikud, hõiskamist kohtasid siin harva. (Aga ometi kirjutasid nad lehtedes vaimustuseavaldusi!?)

Tundsid juba pahameelt, et olid pürginud säärasesse leigesse seltskonda, et olid vaid kõige toimuva registreerija, et rahmeldasid, nagu poleks olnudki kõigest osasaaja, vaid pidevalt rakkes olev osavõtja. Lastes end ahvatleda pead pööritama panevast hõiskamisest, võisid kaotada juustutüki noka vahelt...

Lõpuks tuli siiski välja, et olid oma hõiskamised akumuleerinud. See ilmnes mällu ladestunusse kaevumisel, üksikasjade väljakraamimisel, järelemõtlemisel. Üht-teist kirja pannes teeksidki nagu läbi oma pead pööritama paneva kaasaelamise, tooksid justkui kuuldavale ka oma hõisked. Ja nagu ikka — vaimustuses oleva spordisõbra ülepakkumisega. Aga kahjuks ajal, mil kõik on vakatamas. Seepärast ehmud vahel isegi oma häälest...

Mexico kuulutamine olümpialinnaks tegi paljusid pessimistlikuks. Kõrgmäestikutingimused * näisid muutvat tulemused pooltel aladel lausa nõrkadeks, näisid võtvat võlu huvitavamatelt kergejõustikualadelt — kesk- ja pikamaajooksudelt. Mis on olümpiamängude kergejõustikuvõistlused ilma rekorditeta? Kolmel sügisel peeti

---

* Mexico olümpiamängudeks valmistumisel hakati kasutama mõisteid «kõrgmäestik» ja «kõrgmäestikutingimused» senisest avaratähenduslikumalt.

Mexicos eelolümpia, ja mitte kordagi ei püstitatud maailmarekordit (Igor Ter-Ovanesjani 8.35 oli siiski vaid senise tippmargi kordamine). Ei aidanud ka sportlaste aklimatiseerumine samasugustes tingimustes, treeningupaikades, mis asusid 2200 m kõrgusel merepinnast.

Kuid lõpuks oli kõrgmäestiku hõre õhk koos uue leiutise tartaanrajaga just selleks teguriks, mis tavalise olümpia-aasta suure edasimineku veel suuremaks muutis.

Kaheksa päeva jooksul sündis Estadio Olimpicol veerandsada maailmarekordit — tunduvalt rohkem kui Roomas ja Tokios kokku.

Suured inimsaavutused vaimustavad meid kõiki. Kaasmaalasest sportlase rekordi puhul ütleme uhkusega: «M e i e r e k o r d.» Olümpiamängudel vaimustume peaasjalikult maailmarekorditest, ükskõik kes selle saavutab, sest rekordipüstitaja on teatud määral m e i e i d e a a l inimlikes püüdmistes.

Rekordid olid olümpia õied. Kuid me vaimustusime samuti võitudest, mehisuse, visaduse, tahtejõu, ennastohverdava sõpruse, rõõmu ja õnne, kirglikkuse ja ka enesevalitsemise ilmingutest. Neil hetkil nägime inimese suurust.

Imetlesime Beamoni hüpet — inimvõimetel pole tõesti piire! 8.90 tundus hüppena järgmisse sajandisse.

Imetlesime Lusise esinemist — see oli külmaverelise võistleja võit.

Imetlesime Oerteri auväärset saavutust — oskust keskenduda iseenda ja vastaste ületamiseks kõige kaalukamatel võistlustel kaheteistkümne aasta jooksul, neljadel olümpiamängudel.

Kui Fosbury kaheksakümne tuhande pealtvaataja ees hauavaikuses keskendus 2.24 ületamiseks, soovis vist katse kordaminekut iga pealtvaataja. See oli fanaatiku, leiduri võit.

Maailmarekordimehe Zsivotzky revanš pärast üheksandat kaotust Klimile näitas sportlase alistumatust.

Klimi, eriti Clarke'i aga imetleti kui suuri sportlasi, kes oskasid ka väärikalt kaotada.

Aafriklaste võimsale esinemisele kaasa elades jagasime ennekõike tunnustust mahajäämusest võitu saavate rahvaste esimesele tõelisele triumfile.

Ja vaimustudes Biwotti primitiivse tehnika ja taktika varal saavutatud võidust takistusjooksus, mõistsime, et tegemist on looduse poolt antud haruldase andega. Me nagu naersime sel moel välja iseendi kohatist ülemäärast vaimustumist inimkonna progressist — ikka valitseb veel meie üle vahel ka loodus.

Ühtesoodu korduv vaimustumine muutub tüütuks. Tekib vastureaktsioon. Pärast Beamoni saavutuse taevanitõstmist hakatigi seda

tartaani, kõrgmäestiku hõreda õhu ja taganttuule soodustusi maha arvates igapäevaseks hüppeks redutseerima. Vaatamata sellele, et samades tingimustes hüpanud Boston, Ter-Ovanesjan ja Davies jäid vastsest maailmarekordimehest maha ligi meetri...

Kordamine on järelikult tüütav, kuid selleta ei saa me läbi ka järgnevas.

MEHED **100 m jooks**

JÄLLE NEEGRID!

Oli algamas meeste 100 m lõppjooks, kergejõustikuvõistluste kõige lühem ala. Staadionil valitses suurvõistlustel palju kogetud elevus järgneva pingsa vaikuseviivuga. Ei, see oli siiski midagi erilist. Vist iga asjatundlik pealtvaataja tajus, et ees seisis tõeline finaal, mis annab sportlastele ümberlükkamatu hinnangu nelja eelnenud hooaja saavutusi arvestamata. Tõstab ühed naeratavatena pjedestaalile ja tõukab teised melanhooliasse. Ja mitte mingisugune tulevane edu kuni järgmise olümpiani ei suuda kompenseerida ebaõnnestumist sel hetkel.

Sprinditorni ongi viimasel ajal seda tõsiasja silmas pidades ehitatud — just olümpia-aastatel on saanud kandvaks uus platoo eelmiste tippude tasapinnal ning püstitatud uued tipud. Melbourne'imängude hooajal jooksid Willie Williams, Ira Murchison ja Leamon King 100 m 10,1-ga — see oli lõpuks edasiminek legendaarse Jesse Owensi poolt saavutatust. 1960. aastal jõudsid Armin Hary ja tema varjus Harry Jerome 10,0-ni. Tokio olümpial tuiskas Robert Hayes eelvõistlustel tuule toetusel finišisse 9,9-ga. 9,9-le vastas ka sealsamas elektriajamõõtjaga fikseeritud kuldmedaliaeg 10,0 (käsistopperid näitasidki 9,9). 1968. aastal, Mexico mängudeks valmistumisel püstitati aga 9,9 juba ametlikuks maailmarekordiks. Sellega tulid USA meistrivõistlustel Sacramentos toime James Hines, Charles Greene ja Ronnie Ray Smith. 10,0-ga või kiiremini jooksid 100 m enne Mexico mänge 14 sprinterit ja kokku ligi 30 korral. Sensatsioonimaigulistes sõnavõttudes hakati juba rääkima 9,8 võimalikkusest. Selleks oli siiski alust, sest James Hinesile oli võetud Sacramentos ka niisugune aeg — taganttuulega 2,75 m/sek.

Nüüd siis seisidki stardipakkude taga kaheksa eelvõistluses väljasõelutud välejalga. Kaheksa maailma kiiremat inimest miljardite hulgast.

Siserajal läks otsustavasse lahingusse tumedates prillides ja moehabemes Charles Greene, kes teiste kõrval näis lühikasvuline

(173 sm) ning hakkas silma oma temperamendi ja lõbususega. Tuli meelde ta välkstartija kuulsus ja et juba 1964. aastal küündis seesama mees sisevõistlustel 60 jardi maailmarekordini (5,9). Eeljooksus ja veerandfinaalis tegi Greene justkui nalja — saavutas niisuguse edumaa ja kiiruse, et distantsi lõpukümnendiku läbis demonstratiivselt tagasi hoides, inertsiga. Ja ikkagi aeg 10,0. Poolfinaalis aga hakkas ta iseäralikult käsi loopima, nagu oleks komistanud ja võitleks tasakaalukaotusega (aeg 10,1). Aga võib-olla oli kaotanud hoopis sisemise tasakaalu, sest kõrval jooksis tugevast puust partner — Lennox Miller.

Teine rada finaaljooksus kuulus kuubalasele Pablo Montesele. Kuuba sprinterid olid alustanud olümpiavõistlust silmahakkava edukusega: kolmanda eeljooksu võitis olümpiaveteran, Rooma mängude neljas ja Tokio hõbe Enrique Figuerola, neljanda Pablo Montes ning üheksanda 20-aastane Hermes Ramirez. Kõik nad saavutasid oma lähima konkurendi ees umbes kahemeetrise edumaa. Hermes Ramirez kordas veerandfinaalis koguni 10,0-ga olümpiarekordit. Kuid finaali sai üksnes Pablo Montes, kes lõpetas kõik olümpiastardid ühesuguse 10,1-ga. Näis, et kuubalastel jäi vajaka laengust või kogemustest neljaetapiliseks suurvõitluseks.

Kolmas rada — James Hines. Suuremakasvulisem, nurgelisema kehaehitusega, vimmas turjaga ja justkui flegmaatilisem kui temaga favoriidi ja maailmarekordimehe au jagav Greene. Algul näis Hines jäävat sädeleva Greene'i varju, kuid tulemuste järkjärguline tõus (eeljooksus 10,2, veerandfinaalis 10,1, poolfinaalis 10,0) tuletas meelde, et teda oli hinnatud siiski peapretendendiks. Argumenteeriti sellega, et tartaanrada annab eeliseid just raskematele meestele.

Neljas rada kuulus jamaikalasele, Ameerika Ühendriikides õppivale Lennox Millerile. Ameerika sprindispetsialistid nägid temas kõige ohtlikumat rivaali. Sacramentos joostud harukordses 100 m finaalis, kus kuus meest lõpetasid võistluse 10,0-ga, oli ta olnud kolmas. Ja veerandfinaalis lõikas Milleri rind lõpulinti varem kui Hinesil. Kes teab...?

Viies rada — Melvin Pender. Võhiku pealtvaataja tähelepanu köitis ta vaid oma kääbusekasvuga (165 sm), kuid asjatundjais tekitas assotsiatsioone, pani meenutama, äratas mõtteid. Niisamasugune kääbus oli ka eksmaailmarekordimees Ira Murchison. Pender oli oma 31 eluaastaga siin vanemaid sprintereid. Tokios sai ta tuntuks traagilise kangelasena. Poolfinaalis oli Pender seal veel 80 m kohal esimene, siis aga jäi lihaserebestuse tõttu neljandaks, langes finišis maha ja kanti ära. Arst oli veendunud, et lõppjooks ei tule kõne allagi, kuid sportlane ütles: «Ma tulin siia medalit võitma, järelikult ka jooksen!» Ta laskis teha kaheksa valuvaigistavat süsti ja jooksiski; tuli 10,4-ga kuuendaks ning sattus haiglasse... Vahepealsetel aastatel me temast suurt ei kuulnud, olümpiahooajal aga oli Pender läbinud 100 m neli korda 10,0-ga (paar korda tuule toetusel). Mexicos pidi tulema lõpuks teenitud tasu.

Seekord oli neid rahuldumatuid kiirjooksu-«vanamehi» tulnud olümpiale vist küll rohkem kui kunagi varem: Enrique Figuerola, Harry Jerome, Jocelyn Delecour, Wieslaw Maniak... Neljandasse elukümnendisse jõudnud mehi oli terve tosin.

Kuues rada — Vana Maailma ainsa esindajana olümpiafinaalis Roger Bambuck, Prantsusmaa värve kaitsev neegersportlane. Ka tema oli jõudnud Sacramentos 10,0-ni.

Seitsmes rada — maailma teine 10,0-mees Harry Jerome. Rooma mängud algasid ja lõppesid sel mustanahalisel Kanada sportlasel lihaserebestusega, Tokios sai ta pronksi, kuid ei riputanud veel naelkingi varna.

Kaheksandal, kõige tribüünipoolsemal rajal kummardus lähtepakkude kohale Aafrika kiireim mees Jean-Louis Ravelomanantsoa. Tokio mängude finalistina oli seni kuulunud Aafrika esisprinteri au Gaoussou Konele. Nüüd aga jooksis pika nimega Madagaskari-mees veerandfinaalis 100 m 10,1-ga, lõi poolfinaalis Konet ning sulges viimasele pääsu lõppvõistlusele.

Eespool istuv Madagaskari raadiomees, kes kaasmaalase igale stardile kaasa elades oli valmis magnetofoniga üle pinkiderea rajale tormama, tuletas oma käitumisega meelde, et palju oli sel silmapilgul pöidlahoidjaid kogu maailmas. Tänu televisioonile võisid olla nende hetkede tunnistajaks nüüd kõik maailma spordihuvilised. Mehed stardipakkude taga olid ootevalmis. Maailm oli ootevalmis.

Kaheksa mustanahalist meest. Jälle neegersprinterite ülevõim. Kõik peale Jerome'i olid pärit klimaatiliselt soodsatest paikkondadest — Kesk-Ameerikast, Kaliforniast, Madagaskarilt. Ka Roger Bambuck pärineb Kesk-Ameerikast — Guadelope saarelt.

Ravelomanantsoa närvid ei pidanud vastu — valestart. Uued lähtekäsklused. Teine katse läks korda, vähemalt kohtunike hinnangut mööda. Mehed igatahes võrdselt ei alustanud — ameeriklased olid kiiremad. Penderi hämmastav lähtekiirus viis ta kohe juhtpositsioonile. 30 m järel oli Pender kindlalt esimene.

40 meetrit. Ees Pender. Nii et... Ei, ka Hines hakkas teistest ettepoole nihkuma.

70 meetrit. Hines jõudis Penderi kõrvale. Ta justkui õgis maapinda jalge all. Aga Greene? Oli samuti ülejäänutest pisut eespool, kuid loopis veidralt käsi, nagu oleks kaotanud tasakaalu. Kas tõesti võis seda põhjustada konkurents? Lõpuruudustikku jõudes möödus Miller loomuliku jooksumaneeri kaotanud Greene'ist.

Hines lõpetas kindlalt esimesena, Miller teisena ja Greene kolmandana. Pender aga oli langenud viimasel 30 meetril koguni kuuendaks. Enne teda ületasid lõpujoone tugevakasvuline Montes ja Bambuck. Jerome pidi leppima seitsmenda ja aafriklane kaheksanda kohaga.

Hines ei varjanud oma suurt rõõmu, Greene aga astus maratonivärava poole, pea maas...

Autasustamisel käitus Greene artistlikult, rääkis žestidega, lõi omapäraselt vastu Hinesi õnnitluseks ulatatud kätt ning naeris ja lehvitas koos temaga. Mõistatuslikult surmtõsine oli poodiumil Miller. Vaevalt oli see tingitud hetke ülevusest, kui teised kõrval lõkerdasid. Nii et üks õnnelik, seitse pettunut (varem võistlusest väljapudenenuid kaasa arvates oli neid terve bussitäis). Huvitav, kui paljudel jätkub tahtejõudu veel järgmise olümpia tarvis?

Üheks suureks optimistiks peetakse Greene'i. Arvatakse, et teda näeme rajal ka Müncheni mängudel. Temast aasta noorem Hines aga leidis juba Mexicos, et on saavutanud ihaldatu ja võib minna oma kuulsa eelkäija Hayesi eeskujul elukutseliseks jalgpalluriks. Ja nagu Hayes jäi temagi midagi kergejõustikule võlgu — Hayesil jäi saavutamata ametlik 9,9, Hinesil 9,8...

Ametlikud finaaliajad olid sellised: Hines 9,9, Miller ja Greene 10,0, Montes, Bambuck, Pender ja Jerome 10,1 ning Ravelomanantsoa 10,2. Kuid käsistopperiga mõõdeti võitjale 9,8, järgmisele kahele 9,9 ja veel seitsmendale 10,0.

Nagu teada, hakkab püstolipäästikule vajutamisest käivituv elektriajamõõtja aega võtma 0,15 sekundit varem kui käsistopper. Samavõrd kulub aega reageerimiseks ka sprinteritel, nii et just stopperiga mõõtmisel saadaksegi puhas jooksuaeg. Elektriajamõõtja näitas Hinesi finaaliajaks Mexicos 9,94, sellest arvestati maha kokkuleppeline reaktsiooniaeg 0,05 sekundit (nagu talitati juba Tokio mängude puhul) ja nii saadigi talle lõppaeg 9,89 (protokolli kanti 9,9), Millerile 9,99 (10,0) ja Greene'ile 10,01 (10,0).

Igal juhul toimus Mexicos kõigi aegade kiireim 100 m jooks, sest maailmarekordi 9,9 püstitamisel Sacramentos olid ametlikeks tulemusteks käsistopperiga võetud ajad.

Tulemusi soodustasid tartaanrada ja kõrgmäestiku hõre õhk. Nagu Hines pressiruumis antud intervjuus märkis, teinud finaaljooksus ta ka oma elu parima lähte. Siin on «parim» aga suhteline mõiste, sest Pender igatahes oli lähtes olümpiavõitjast üle. Tekib veel üks ketserlik mõte: kas ei ole ikka õige lühisprint 60 m jooks kui võistlusala välkkiirete selgitamiseks. 100 m jooksjais kombineeruvad juba pika sprindi mehed. Ja sinnapoole kaldub ka Hines, kes on jooksnud 200 m 20,2-ga. Nüüd fantaseeritakse ka, et Penderi

Mehhiklased on uhked oma eelkäijate, nende loodud kultuuri ja iidsete traditsioonide üle.

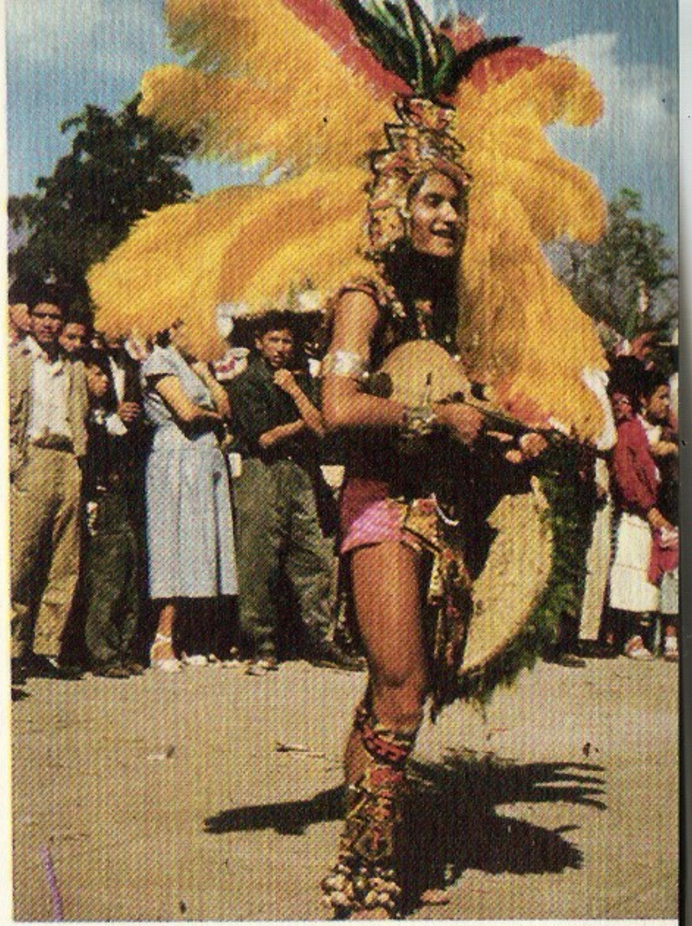

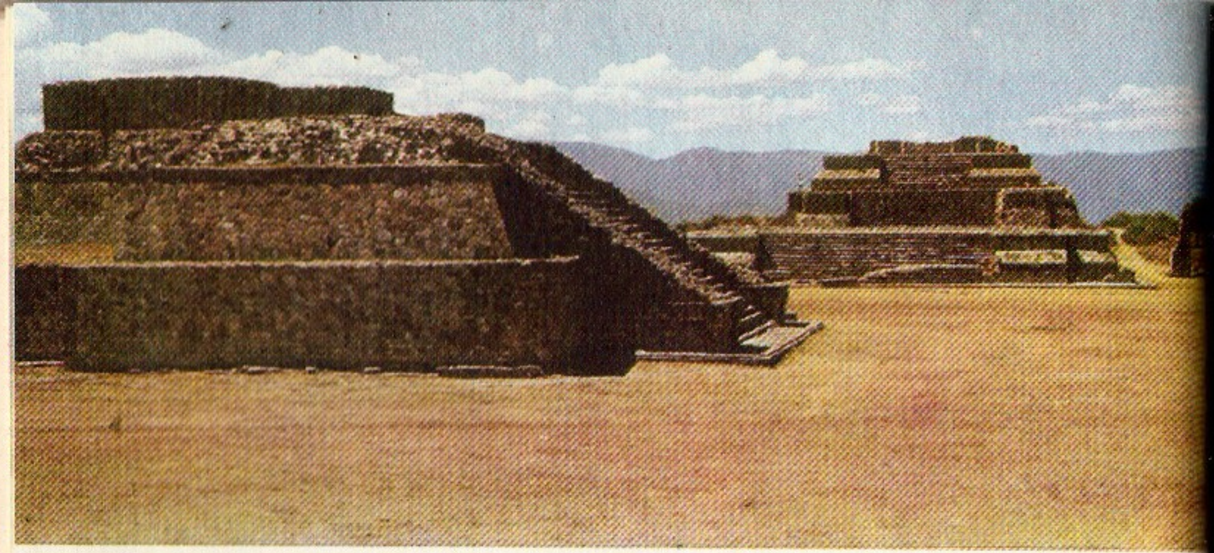

Parempoolsel leheküljel: San Juarezi avenüü – Mexico üks peatänavaid neljakümnekorruselise Ladina-Ameerika torniga.

Võõrustajad pakkumas rahvalikku meelelahutust.

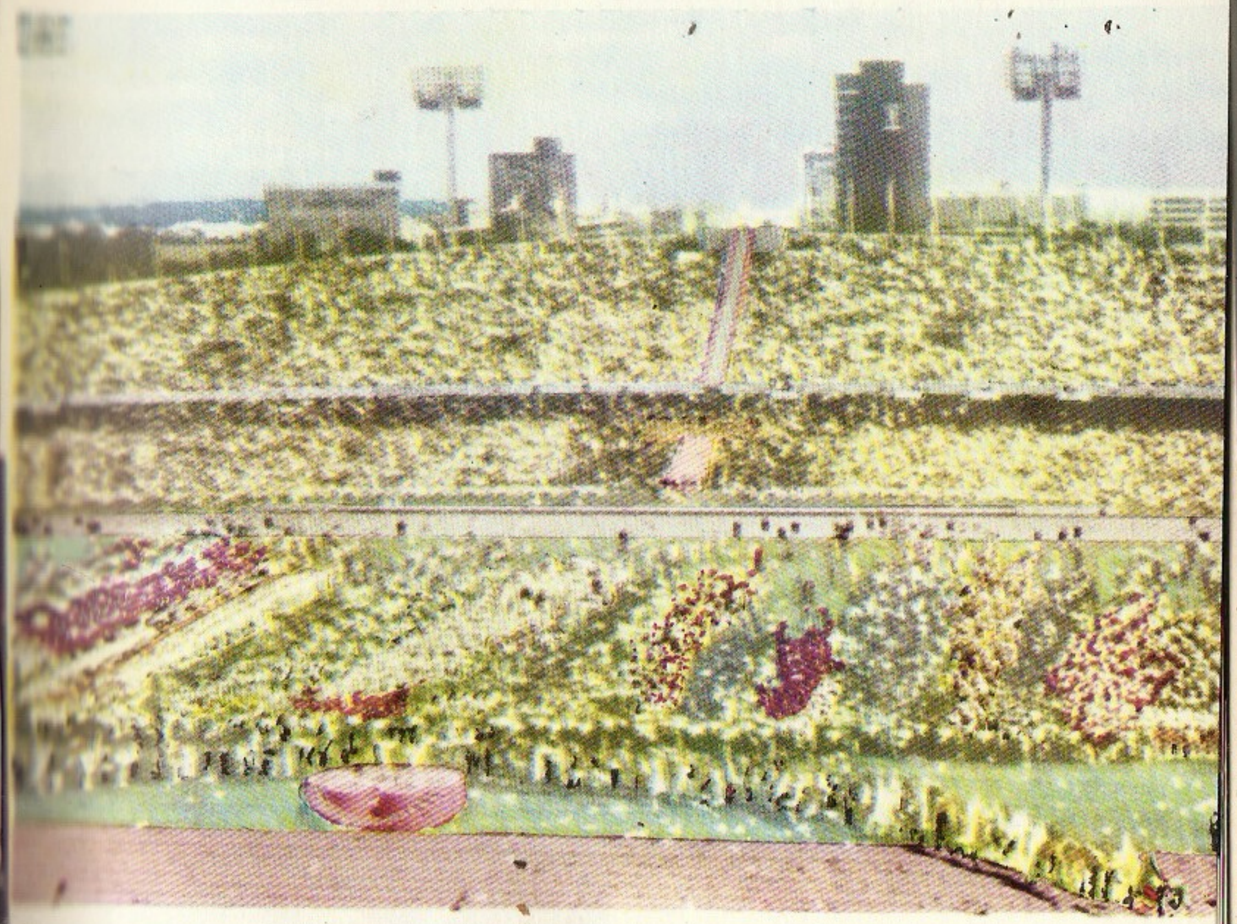

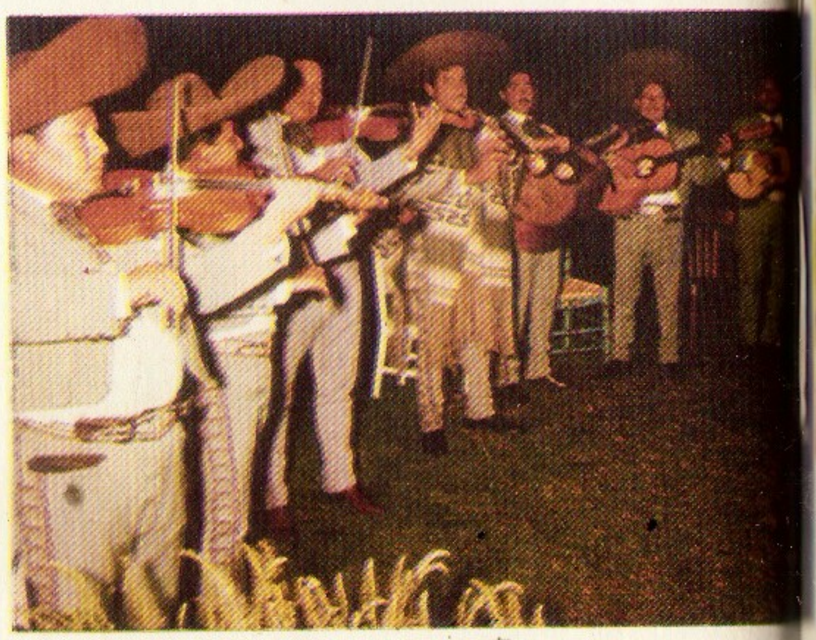

Paremal: mariachis. Siin ja seal tõstsid tuju rahvalikud meloodiad.

All paremal: vaade olümpiaujulasse. Parempoolsel leheküljel: jalgpallisõpru ootas Atsteekide staadion, purjetajaid võttis vastu subtroopiline Acapulco.

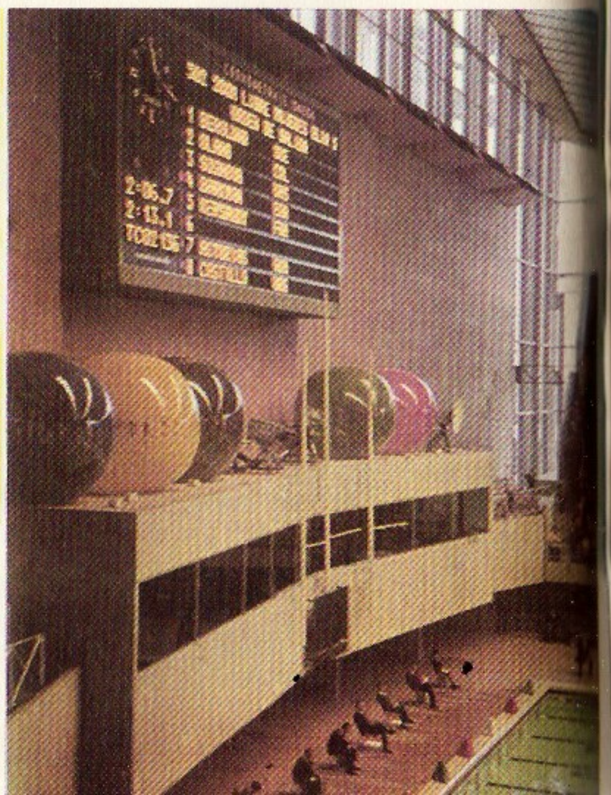

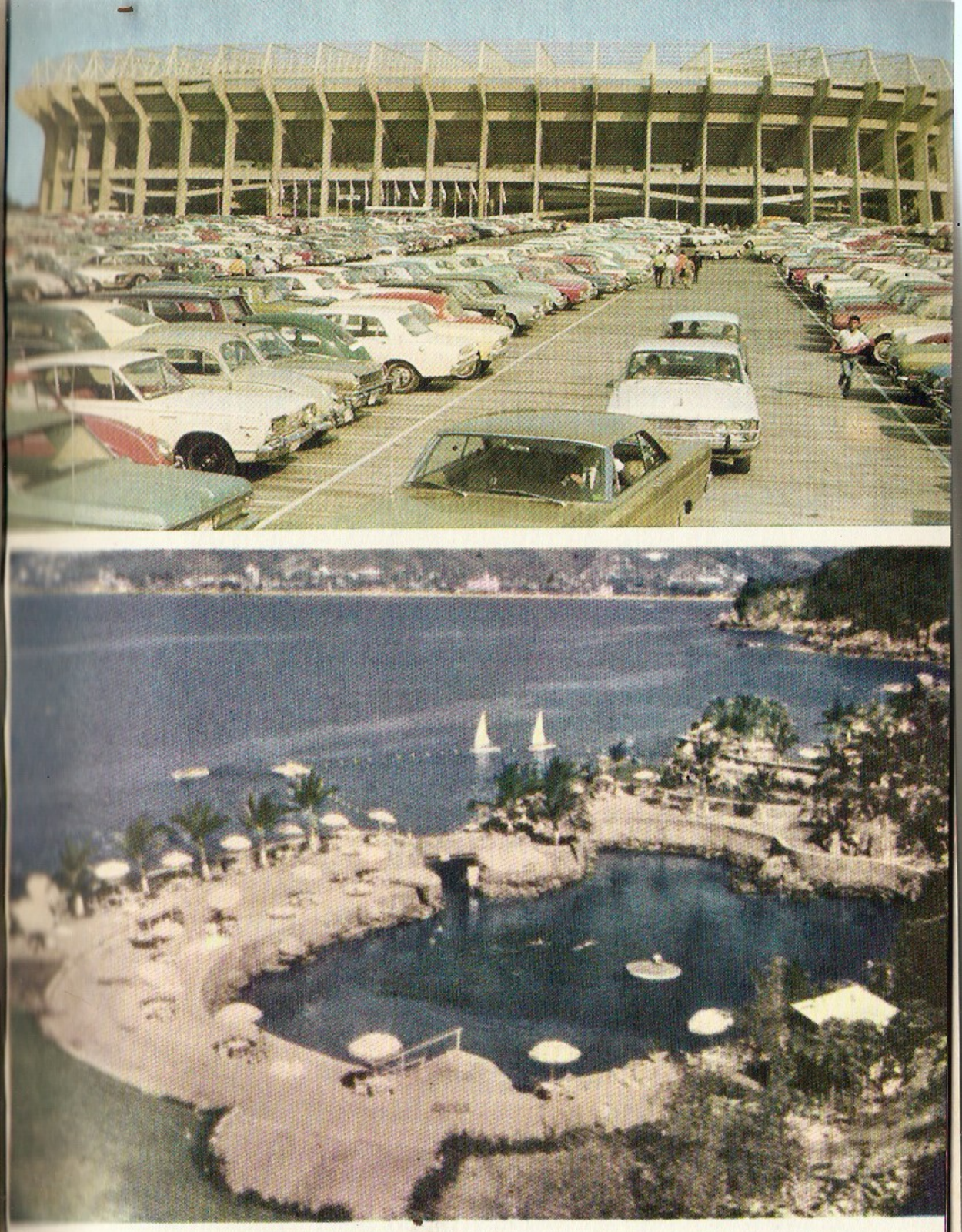

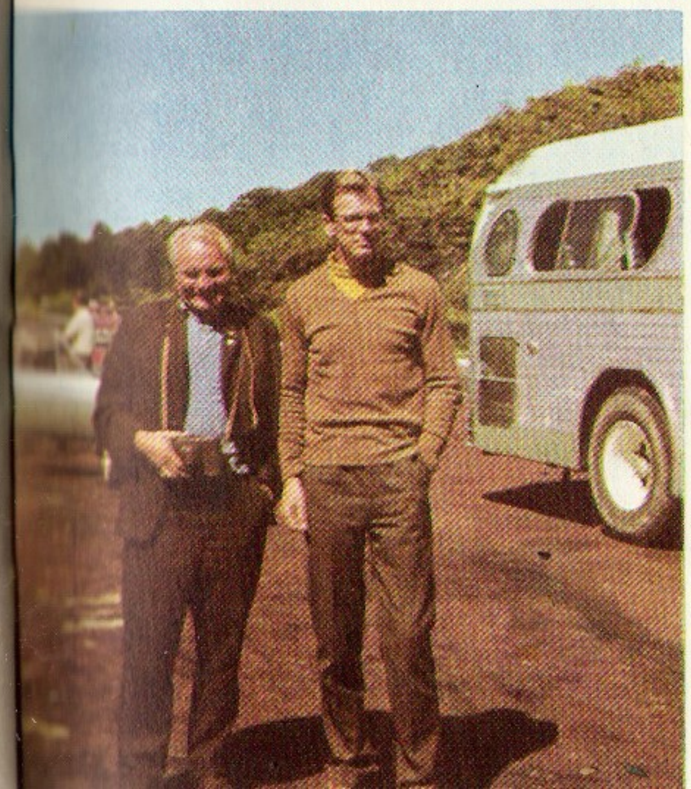

Mehhikoga tutvumiseks kasutasid olümpiapäevil jõudehetki ka olümpialasi ettevalmistanud Nõukogude Liidu teenelised treenerid Valter Kalam (vasakul) ja Ilmar Kullam.

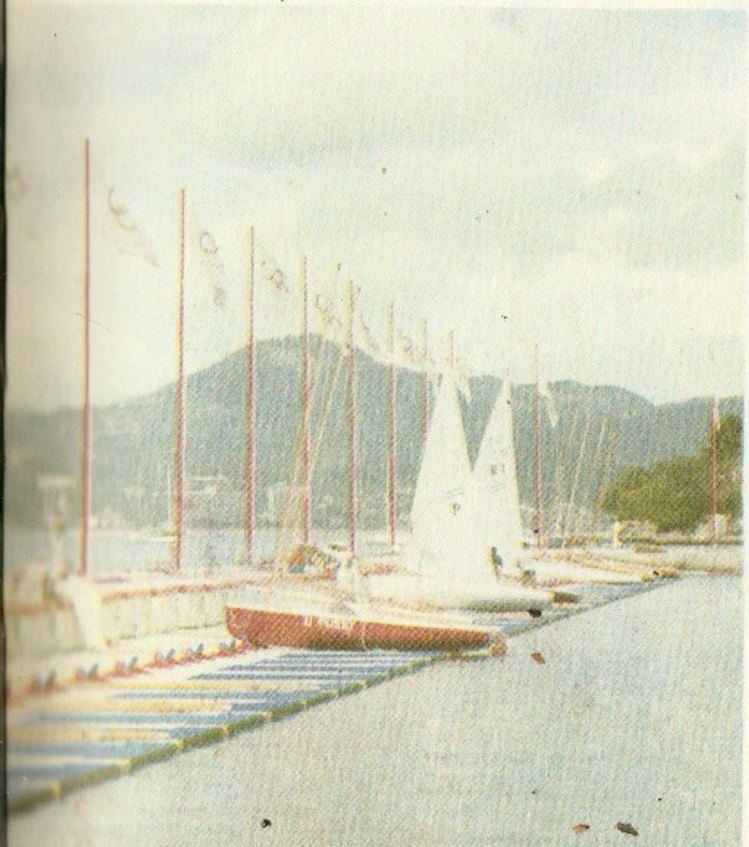

Pilk Mixhuca vaskkupliga korvpallihallile (ülal) ja Acapulco jahisadamale.

Vasakpoolsel leheküljel: suveniiride paljuses äratas tähelepanu rakmestatud alligaator (all vasakul).

Bienvenidos a Mexico! – Tere tulemast Mexicosse!

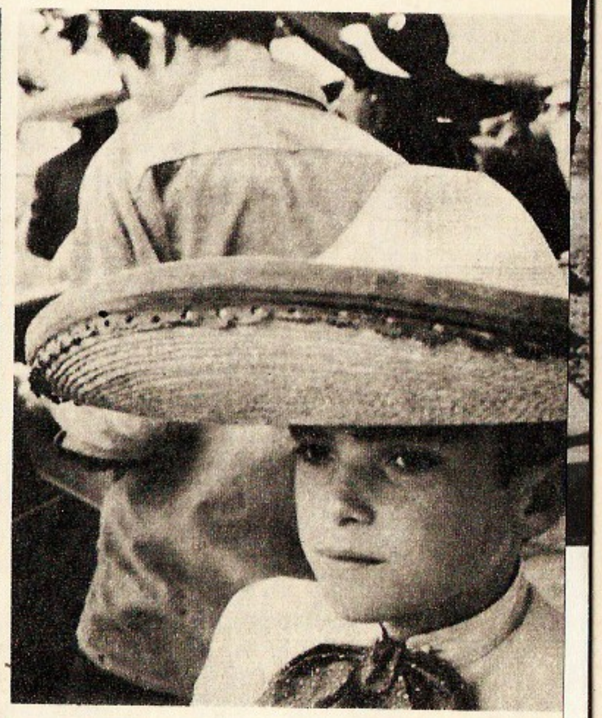

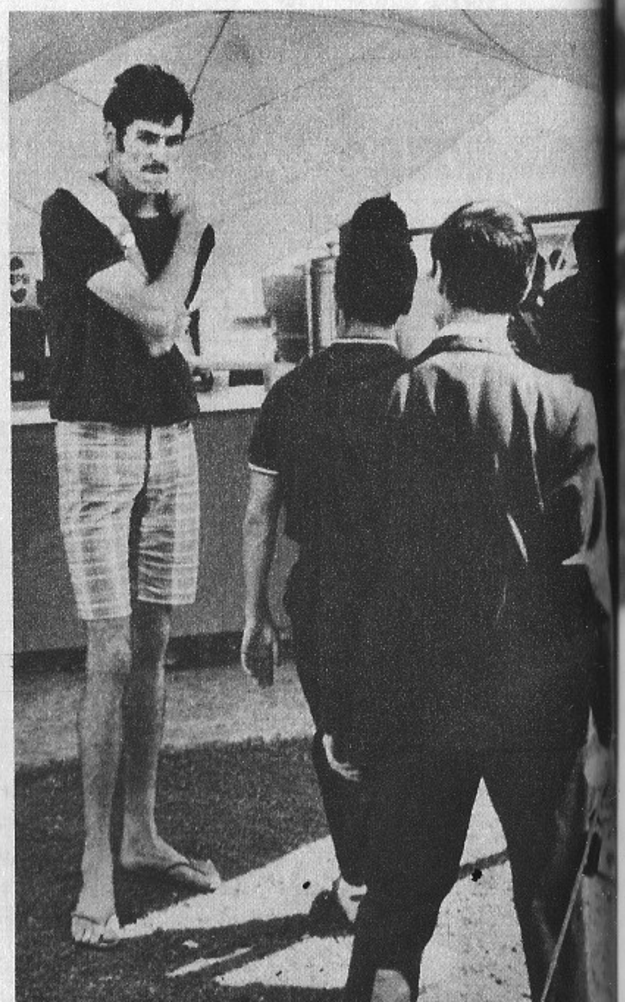

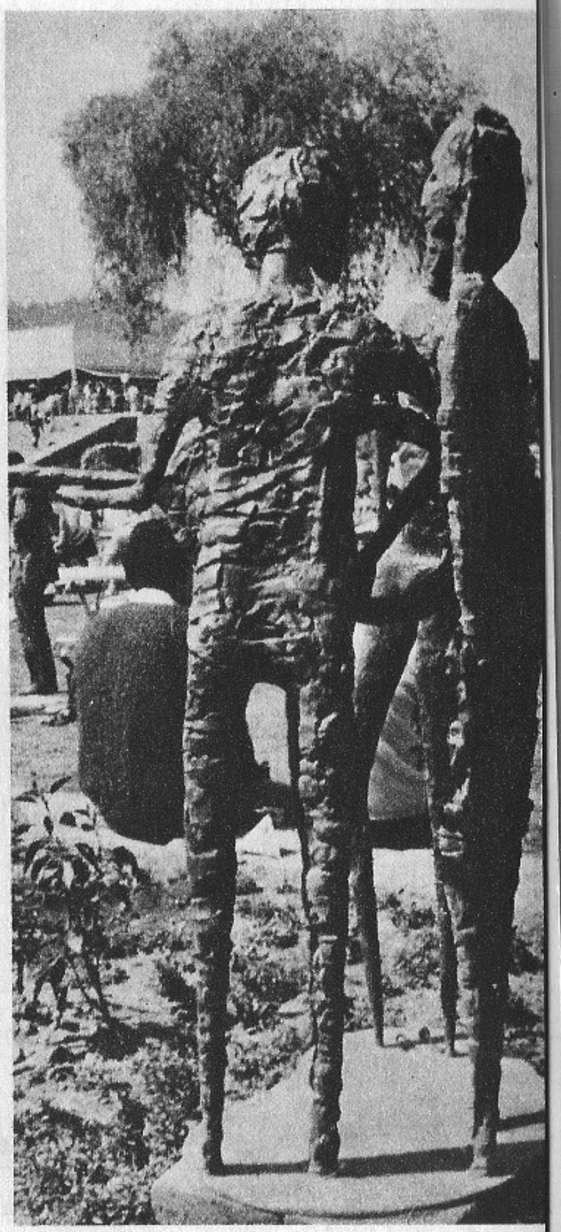

Olümpiaküla.

Vasakpoolsel leheküljel: esimesed mälestusfotod olümpiaküla peaväljakult.

Üial keskel üks järgmiste päevade kangelasi – Milena Rezkova. Külaliste eest hoolitsesid ettevalmistuse saanud näitsikud. Omapärase välimusega ahvatles fotoaparaati löstma 19-aastane Jugoslaavia korvpallur Kresimir Ćosič.

Kohtumistest sportlastega igast maailmanurgast jäid mälestuseks fotod, autogrammid, märgid ja suveniirid.

Autogrammiküttide küüsi on sattunud Valentin Mankin.

Natalia Kutšinskaja, kes sai saabumispäevast alates mehhiklaste eriliseks lemmikuks, pälvis ka erilisi kingitusi.

Norralannadele oli mälestusväärseks sündmuseks kohtumine Tõusva Päikese Maa pojaga.

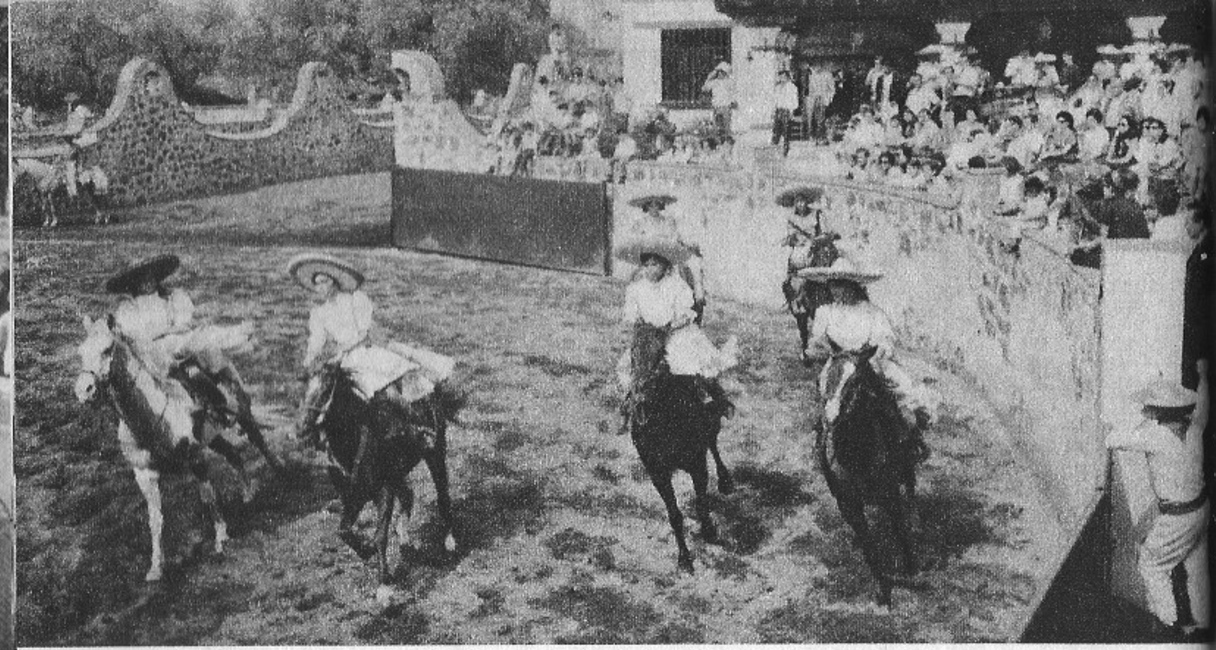

Mehhiko-pärast meelelahutust pakkusid loendamatud kontserdid, fiestad ja härjavõitlusareen.

Tööd jätkus tänavamuusikutele ja lasso käsitsemise virtuoosidele neil päevil lausa kuhjaga.

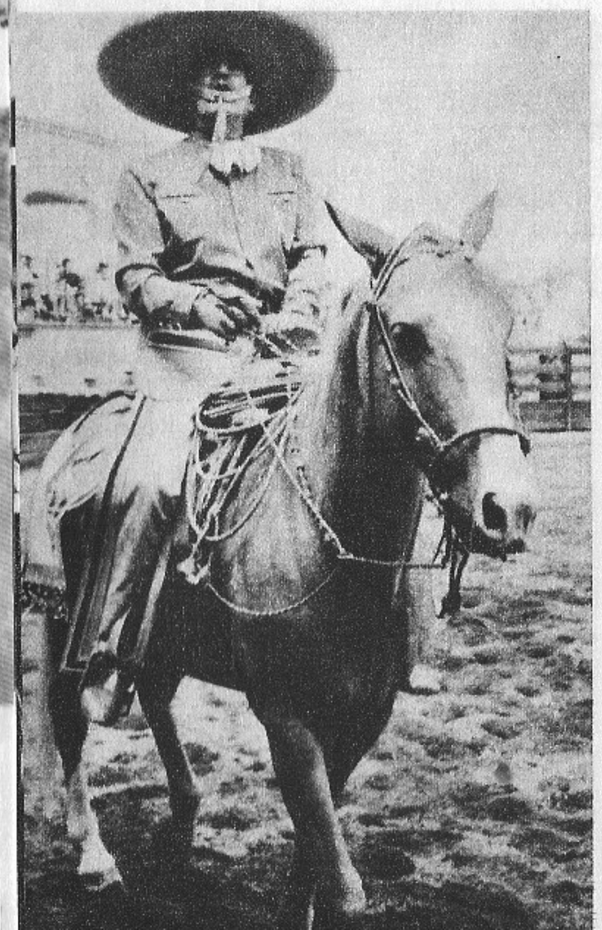

Pidutsemislust ei tohtinud häirida sportlaste ranget režiimi ja võistlusteks valmistumist. Vasakul: Laine Erik ja Anna Zimina olümpiaküla staadionil.

Saabus mängude eelõhtu. Müstiline lavastus meelitas tuhandeid olümpiatule vastuvõtule Teotichuacani püramiidide juurde.

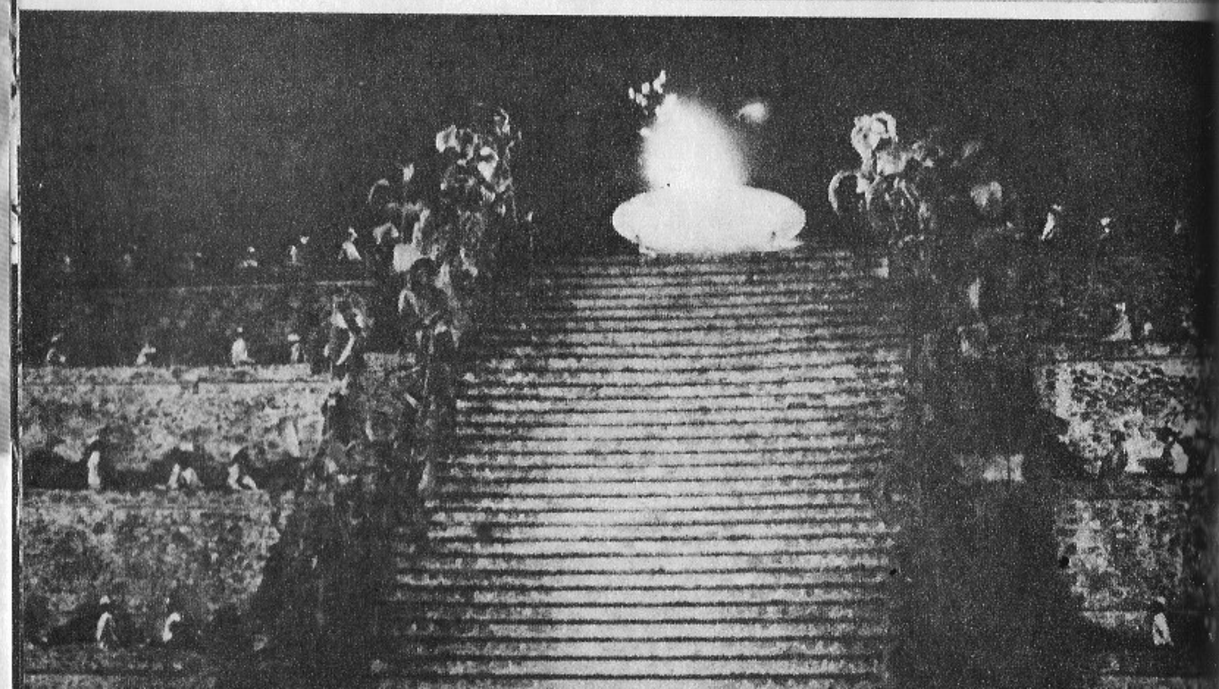

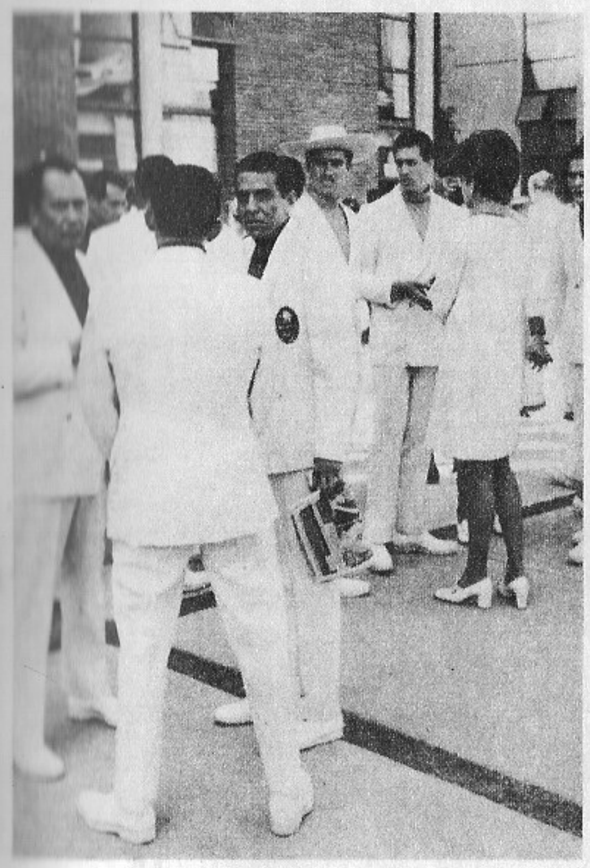

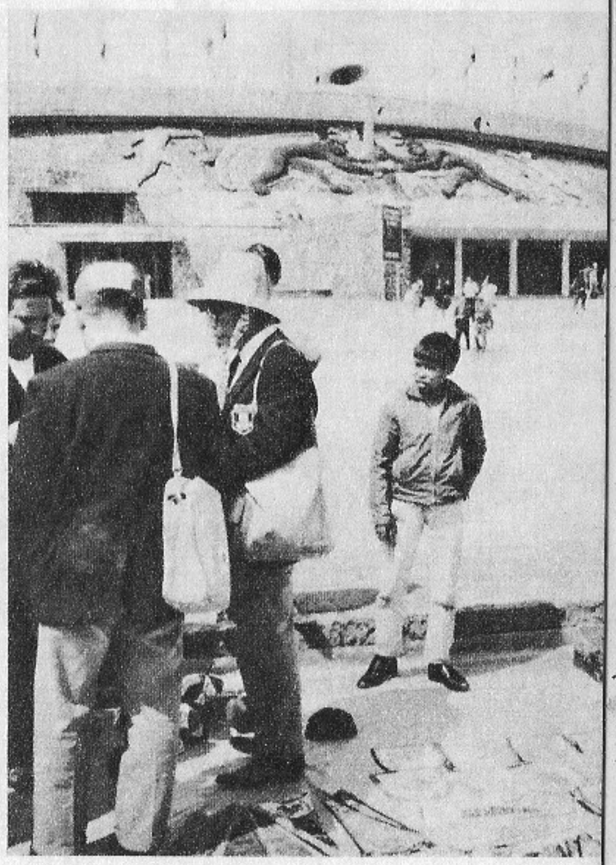

Pidupäeva hommik Estadio Olimpico ümbruses ja olümpiakülas. Paraadile minekuks valmistub Mehhiko delegatsioon.

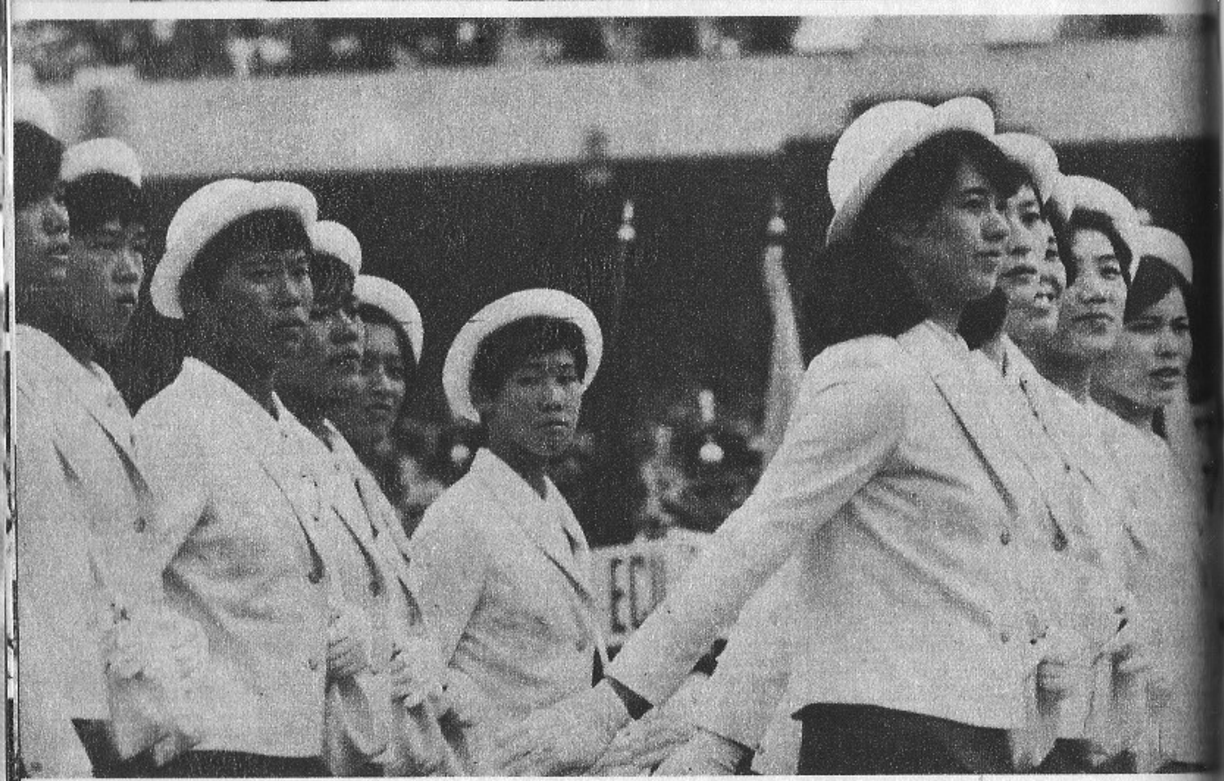

Defileerivad Bermuuda mehed ja Jaapani neiud.

Estadio Olimpico tribüünid võtsid vastu vaid 80 000 pealtvaatajat. Alatiseks meeldejääva elamuse said aga ka need, kel õnnestus hõivata endale koht peasissekäigu tunneli kohal (all).

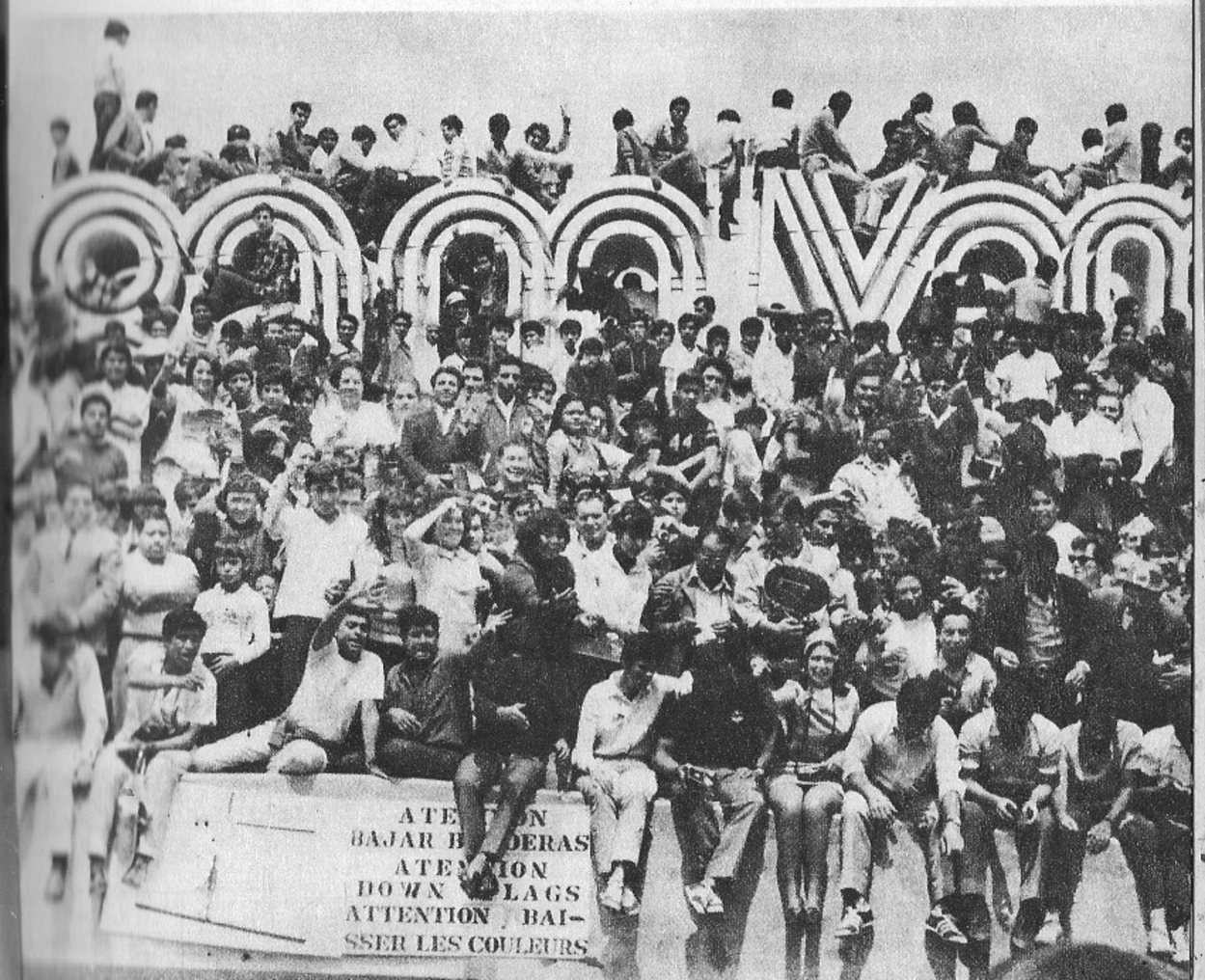

Rahvad on uhked oma traditsioonidele. Mongoolias peetakse iidsest ajast lugu rahvuslikust maadlusest ja omapärases maadlejakostüümis defileeris ka selle maa lippur.

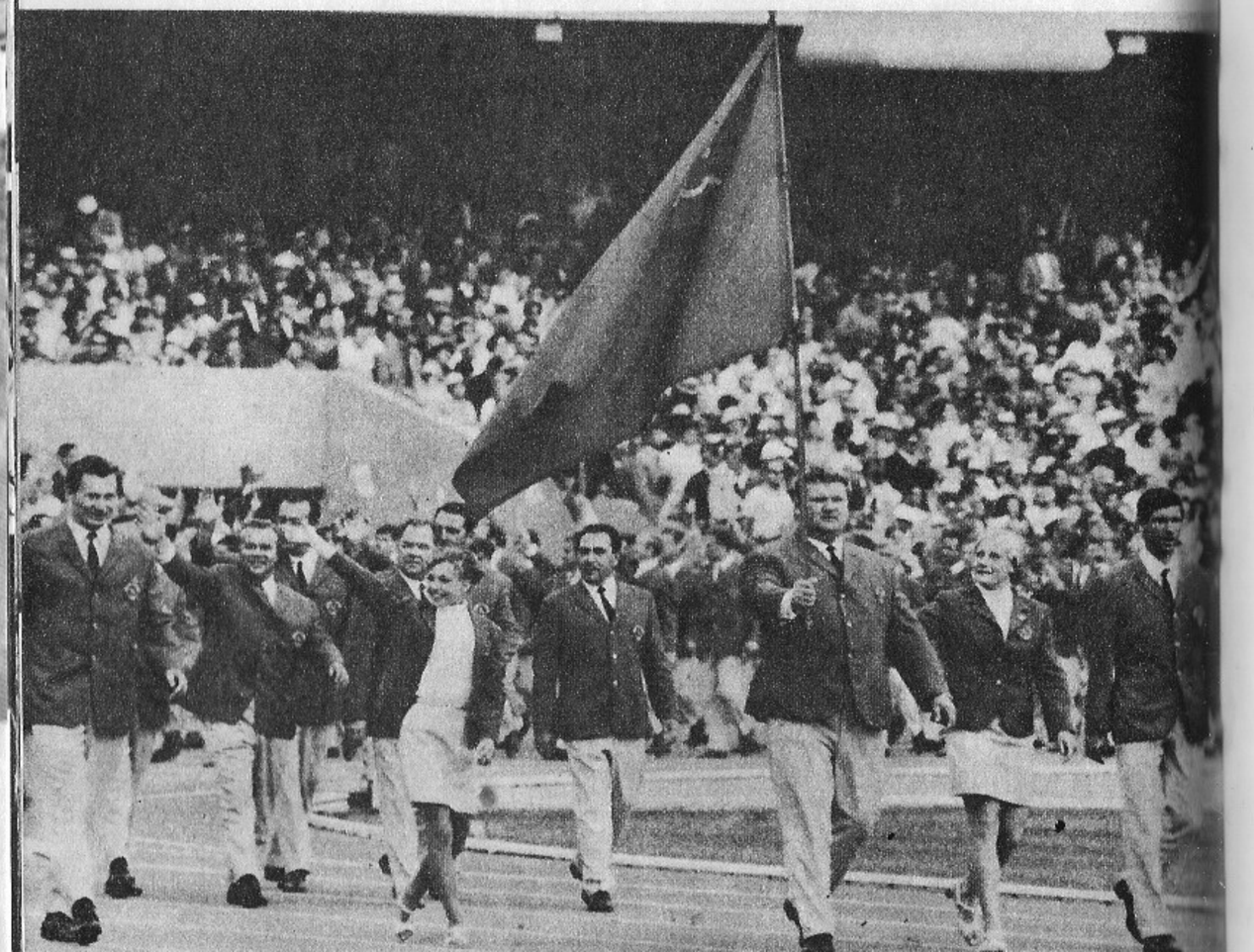

Valge lipp viie värvilise rõngaga – kõigi tähelepanu on koondatud paljuütlevale sümbolile.

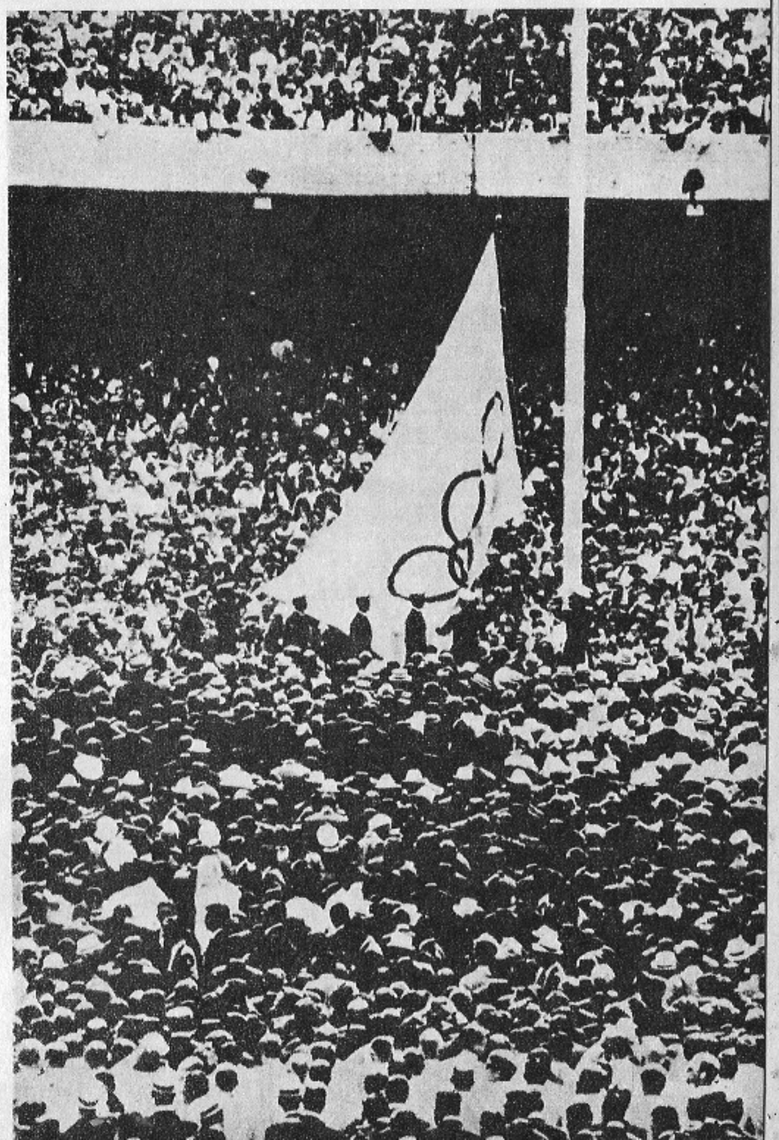

Nõukogudemaa riigilippu kandis planeedi tugevaim mees Leonid Žabotinski, tema kõrval astusid maailmameister Natalia Kutšinskaja ja Tokio mängude kuldmedalivõitja Galina Prozumenštšikova.

Rangeit järgiti traditsioone Mehhiko presidendi napisõnalises avamislauses ja olümpiavande andmisel, kuid neid rikuti tuletoomisel . . .

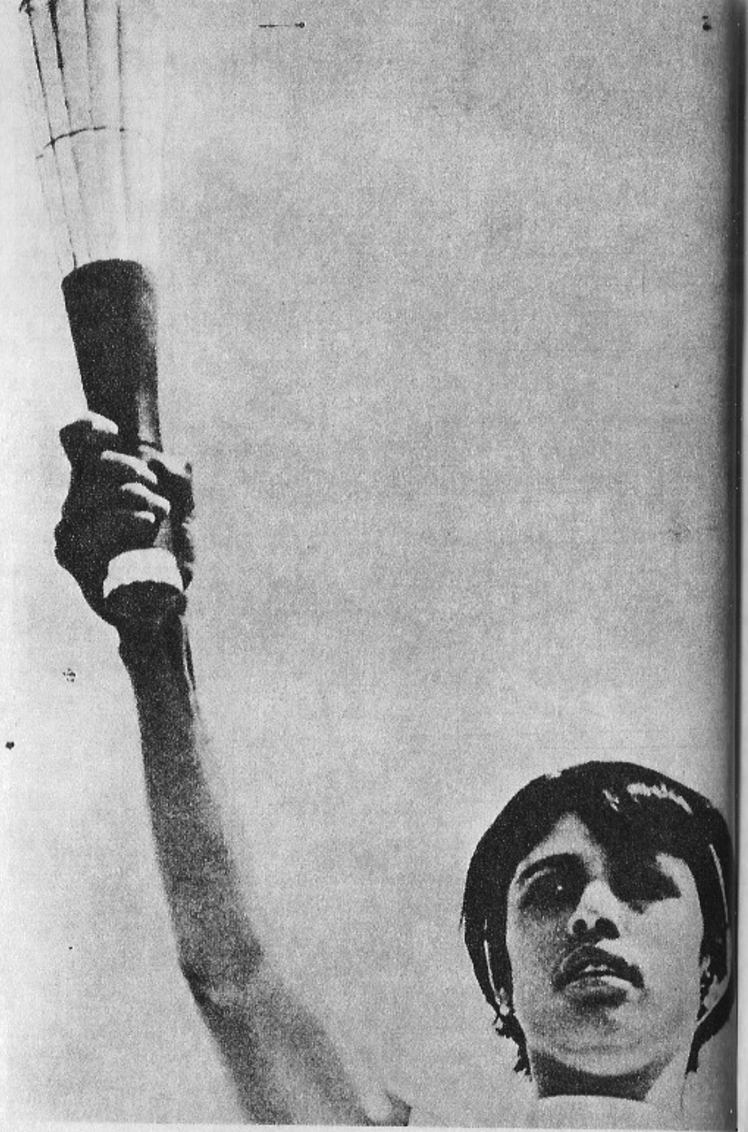

Esmakordselt süütas leegi olümpiaurnis naine, Mehhiko kergejõustiklane Enriqueta Basilio.

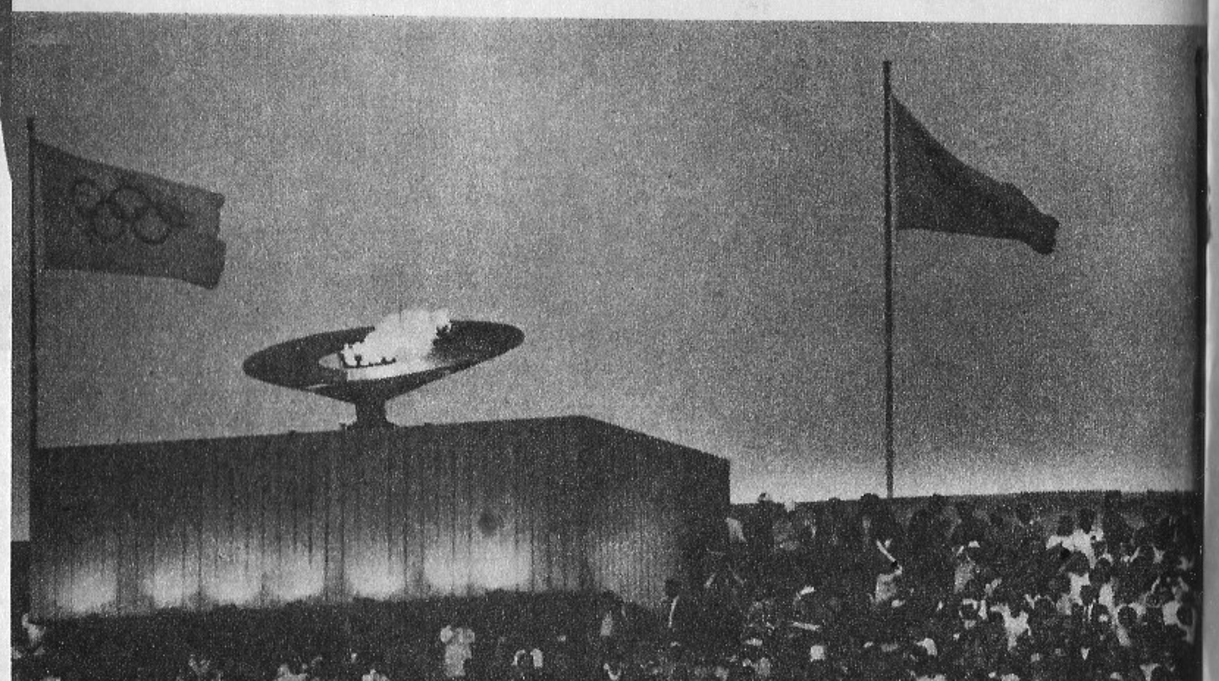

lähtejooks ja Hinesi lõpp annaksid aja 9,7. Kuid arvestused arvestusteks. Meistrid on täiuslikud just niisugustena, nagu nad on. Pikemate trumbiks jääb ikka distantsi lõpupool, lühemate jaoks start. Teoreetilise 9,7 saaks kätte ka teistmoodi. Nimelt: olümpiafinaali ajal puhus taganttuul 0,3 m/sek.; kui tuul oleks aga puhunud määrustega lubatud maksimumtugevusega — 2,0 m/sek?...

Tuleb välja, et veel ei pea hakkama rekordeid fikseerima sajandiksekundi täpsusega, veel on võimalik edasiminek kümnendikku neelates. Ainult täpsemat ajamõõtmist nõuab meeste kasvav võrdvõimelisus, teine suure edasimineku näitaja. Kui Tokios edestas Robert Hayes hõbemedalimeest 0,2 sekundiga, siis Mexicos lahutas samasugune vahe võitjast seitsmendat meest. Juba poolfinaalides oli esimese ja viimase vahe niisama väike (esimeses 0,3, teises 0,2 sekundit). Küllap on kõigest kaalukam niisugune järeldus — rohkem kui kunagi varem dikteerib nüüd arengut konkurentsi kasv.

200 m jooks

TOMMIE SMITH TÄITIS OMA MISSIOONI

Olümpiavõistlust 200 m jooksus alustati 16. oktoobri hommikupoolikul tasapinnalt, kuhu küündisid eelmised olümpiavõitjad, ja lõpetati järgmise päeva õhtul ametliku maailmarekordi viimisega alla 20 sekundi piiri. Kuid tulemused olid ikkagi ainult medaliheitluse kõrvalproduktid.

Üha selgemaks näib kujunevat vahe lühikese ja pika sprindi vahel, sest kumbki neist paistab nõudvat sportlastelt omaette spetsialiseerumist. 200 m jooksus kaasa võistelnud 100-meetri-meestest pidi Jean-Louis Ravelomanantsoa taanduma juba eeljooksu järel (aeg 21,5) ja Harry Jerome veerandfinaalis (21,4). Poolfinaalini ei jõudnud ka Rooma mängude kuld 200 meetris Livio Berruti (eel- ja vahejooksus 21,0). Kuid ta on olnudki viimasel ajal kaugel pretendentide tasemest.

Rooma mängude kuldmedaliajaga 20,5 alustas Mexico 200 m eelmängu John Carlos. Teda ja Tommie Smithi peeti selle etteaste peategelasteks juba enne olümpiahooaja algust. Vaeti vaid nende kahe ameeriklase eeliseid. Viimasel peaproovil South Lake Tahoe kõrgmäebaasis oli 19,7-ga hiilanud Carlos. Ka Smith oli 19,9-ga alistanud 20 sekundi piiri. Kuid maailmarekordiks ei tahetud lugeda ei

üht ega teist tulemust, sest kasutati uudseid määrustikunõuetele mittevastavaid naelkingi.

Teises eeljooksus startinud Tommie Smith vastas Carlosele 20,3-ga (teine oli keenialane Charles Asati — 20,6). Sellega kordas Smith juba Henry Carri olümpiarekordit ja esimesele vaheajale läksid rivaalid Smithi moraalses eduseisus. Carlosest räägitakse kui ekstsentrilisest sportlasest. Võib-olla etendaski hilisema suhtes oma osa see avamäng, mõjutas võistlejat psüühiliselt. Pealegi oli Smith võistluse igal etapil nii-öelda jälitaja osas. Carlos sõitis Mexicosse küll liidrina, kuid Smithi eeliseid oli varem siiski kõrgemalt hinnatud. Meenusid USA spordivaatleja Dick Banki ammused prognoosid: «Kui Smith vigastustest puutumata jääb, ei löö teda 200 meetris keegi. Isegi Carlos mitte.»

Kolmanda eeljooksu võitis Larri Questad, USA ainus valgenahaline sprinter Mexicos (teine jälle keenialane — Julius Sang). Questadi South Lake Tahoes joostud tippaeg oli 20,0, Mexicos aga alustas ta 20,7-st.

Neljandas stardis oli parim Jamaika 20,1-mees Michael Fray (20,6), keda koos Tokio pronksi Edwin Robertsiga (Trinidad-Tobago) peeti varem kolmanda koha kandidaadiks. Kus aga oli Roberts nüüd? Käitus vist vana rebasena ja hoidus meelega varju — finišeeris teises eeljooksus neljandana (täpselt neli kvalifitseerusid edasi).

Viiendas eeljooksus oli väheütlev nii võitja nimi kui ka aeg: Ivan Morena (Tšiili) — 20,9. Elevust tõi aga kuues jooks. Siin startis Euroopa rekordi omanik Roger Bambuck. Hämmastas, et ta kaotas känguruembleemi kandvale Peter Normanile tervelt nelja meetriga, kuid veel enam hämmastas suhteliselt vähe tuntud austraallase aeg — 20,2, uus olümpiarekord. Medalinõudlejaid astus niisiis esile ka edetabeli teisest kümnest.

Seitsmenda eeljooksu võitis samuti austraallane — Gregory Lewis. Võitjaga võrdse aja 20,7 saavutas siin kolmandana finišeerinud NSV Liidu rekordi omanik Nikolai Ivanov.

Veerandfinaalid järgnesid sama päeva pärastlõunal. Ka võistluse see etapp kujutas endast vaid sõelumist. Oma reputatsiooni eest hoolitses Tommie Smith, kes kordas Normani äsjast olümpiarekordit. Ja oma võimetest tahtis saada ilmselt pilti veel Michael Fray. Veerandfinaalide võitjad olid Carlos (20,6), Norman (20,4), Smith (20,2) ja Fray (20,3).

Poolfinaalid joosti ööpäev hiljem, umbes kaks tundi enne lõpplahingut.

Esimene poolfinaal. Kerge-kerge pärituul. Jälle startis ässadest esimesena (kolmandat korda!) John Carlos. Nüüd olid tugevamad mehed kahte jooksu koondatuna ka juba pealtvaatajate tähelepanu

orbiidis. Küllap seegi mõjus — Carlos finišeeris uue olümpiarekordiga 20,1. Kuid ta ei võinudki lubada aeglasemat tempot, teda kannustas Norman (20,2). Kolmanda-neljandana said lõppjooksu Fray ja Bambuck 20,4-ga.

Teine poolfinaal. Smith lõpetas kolmest kõrvu maadlevast vastasest kolm meetrit eespool. Aeg oli sama mis Carlosel — 20,1. Roberts, Questad ja Joachim Eigenherr kvalifitseerusid edasi 20,4-ga. Niisugune oli siis seekordne piiraeg, mis tagas osavõtu lõppvõistlusest. Austraallane Lewis pidi eelmiste mängude medaliajaga 20,5 jääma juba pealtvaatajaks.

Tommie Smith lahkus poolfinaali järel rajalt tugevasti longates. Nagu ta hiljem pressiintervjuu ajal ütles, tabanud teda selles jooksus reiekramp. Arvanud juba, et tema finaalis võistlemisele on kriips tõmmatud. Asjatundlikud abimehed aga tõstsid lootusi, panid vigastatud kohale jää ja mähkisid Smithi tükiks ajaks sidemeisse.

Möödus kaks tundi. Kell lähenes kuuele. Heledasti valgustatud staadioni ümber oli võimust võtmas lõunamaine pimedus. Seljataha oli jäänud just 3000 m takistusjooks ja sellest tekitatud kära vaibumas, kui staadionile tulid kaheksa 200 m finalisti.

Kas Smith või Carlos? See finaal paistis kujunevat kahe pikakasvulise, üle 190 sm pikkuse jooksja privaatduelliks.

Võistlejad riietusid lahti. Mõlemad peategelased köitsid tähelepanu oma mustade, peaaegu põlvini ulatuvate sokkidega. Siseraja oli andnud loos Frayle, temast eespool asusid starti radade järjekorras Bambuck, Smith, Carlos, Questad, Norman, Eigenherr ja Roberts. Smith seega jälle tsipa eelistatumas olukorras, Carlose selja taga. Vana Maailma osa jäi niisiis ka 200 meetris üpris tagasihoidlikuks: ainult Bambuck ja üllatusmees Eigenherr, kelle olümpiaeelne tippmark oli 20,7. Poolfinaalis kordasid mõlemad Euroopa rekordit.

Stardist näis väljuvat kõige paremini Bambuck, kuid peagi oli kindlalt esimene Carlos. Kurvijooksus osutus ta oma pikemakoivalisest rivaalist hoopis paremaks ja lõpusirgele jõudes oli Carlosel peaaegu kahemeetrine edumaa. 120 m kohal fikseerisid asjahuvilised ta ajaks 12,2. Kas oli Carlos osanud end eelmängus lihtsalt tagasi hoida? Smith tuli sirgele teisena. Jalavigastust polnud tema jooksust tunda.

Smith näis alles sirgel oma hoo sisse saavat. Ta edasiliikumine oli nüüd võimas. 80 m enne finišit oli ees siiski Carlos. Norman tuli siin kuuendana. Lõpulindini jäi veel 60 meetrit... 50 meetrit... Carlos oli kinni püütud. Ja ta vastase hoog oli pidurdamatu. Esikoht oli otsustatud. Juba enne lõpuruudustikku tõstis Smith mõlemad käed võitjana kõrgele pea kohale ja ta näole valgus lai naeratus.

Carlos, kes kaotas lõpusirgel võistlejanärvi ja vaatas jahmunult

endast vasakult mööduva Smithi poole, kaotas nii arvatavasti viivu, mis maksis hõbeda. Teiselt poolt jõudis talle veidi hiljem järele kümmekond sentimeetrit lühem Norman. Seda rünnakut resigneerunud Carlos enam ei märganudki. Nagu ta hiljem tunnistas, polnud pärast Smithile allajäämist tähtsust enam millelgi.

Üle finišijoone jõudnud, vaatas Norman küsivalt kõrvale, osavõtjate tribüünile. Kui talle sõrmedel teist kohta näidati, oli vastuseks ainult naeratus. Lihtne ja tagasihoidlik reaktsioon üllatusmehelt. Ta oli ainus valgenahaline kiirjooksja, kes suutis Mexicos medalile tulla ja tõestada, et ka niisugused USA imesprinterid nagu 19,7-mees Carlos on alistatavad. Oma tippmarki parandas Norman Mexicos tervelt 0,5 sekundi võrra.

Hingeldavad sportlased astusid tunneli suunas. Smith sirutas käe vasakul astuva sõbra ja võitluskaaslase õlgadele, justkui öeldes: sport on sport... Nähes neid kahte saledat hiiglast kõrvuti, hakkas kohe silma, et ühte on jälle õnnistanud loodus: Smithil olid märgatavalt pikemad jalad kui sama kasvu Carlosel. Lühemate jalgadega võistleja võis olla eelisolukorras stardist väljumisel ja kurvijooksus, pikemakoivaline aga võitis maad iga sammuga sirgel.

Tommie Smithi võiduaeg 19,8 tähendas uut maailmarekordit. Endine ametlik parim oli tema 20,0. Aga Carlose mittetunnustatud 19,7 jäi siiski ületamata. Süüdi oli kahtlemata olümpiavõidu kaalukus, võiduröömu enneaegsus. Jooks ülestõstetud kätega viimastel sammudel põhjustas keha kõikumist külgedele ja maksis vähemalt sekundikümnendiku kui mitte rohkem.

Normani ja Carlose ajaks märgiti 20,0, Robertsile 20,3. Kõigile neile neljale tõi lõpplahing kerges pärituules (0,9 m/sek.) parema tulemuse, kui olid ajad eelvõistlusel. Ülejäänutel jättis tulemus soovida: 5. Bambuck 20,5, 6. Questad 20,6, 7. Fray 20,6, 8. Eigenherr 20,6. Miks ei suutnud see nelik siin endast maksimumi anda? Miks ei olnud finaal finaaliks neile? See on tihti probleem sportlastele enestelegi, veel enam kõrvalseisjale. Kas oli mõnda neist läbi kõrvetanud mitmeetapiline eelvõistlus või ei piisanud kosumiseks kahetunnisest vahest poolfinaali ja lõppjooksu vahel? Või nägid nad loodetud medalit (pronksi oli alust loota mõnelgi) sirgel juba kättesaamatuna? Oletada võib nii seda kui teist.

Vist iga kergejõustikuala tõi Mexicos kaasa midagi sensatsioonilist. 200 meetris aga ei piirdunud see rajal nähtuga. Kaks ameeriklast marssisid siin autasustamisele, käes midagi musta. See meenutas USA neegersportlaste talviseid boikotiähvardusi — kuulusid ju Smith ja Carlos eestvedajate hulka. Kui medalid sportlastele kaela riputatud, selgus, et tegemist oli musta kindaga. Hümni ajal sirutasid nii Smith kui ka Carlos ette-üles USA tähelipu suunas musta

kinnastatud rusika ja langetasid pea. Käesirutusega kerkisid püksid ja tuli nähtavale, et jalas olid neil vaid pikad mustad sokid.

Mõistagi vallandas see neegersportlaste väljaastumine mitmesuguste sündmuste ahelreaktsiooni. Kõigepealt publiku erineva reageerimise näol. Mehhiklased on üleolevalt käituvate valgete ameeriklaste vastu häälestatud ja nemad toetasid seda väljaastumist tavalisest tugevama aplausiga. Kuid tribüünidel oli ka palju jänkisid, kes reageerisid halvakspanuhüüetega. Traditsiooniline võitjate pressikonverents tribüüni all venis seekord pikemaks kui ükski teine. Smithil tuli siin seletada oma tegevuse ja rõivastuse sümbolismi: must rusikas väljendas neegrite jõudu ja ühtsust, mustades sokkides jalad aga nende vaesust... Olümpiakülas järgnes Smithi ja Carlose väljaheitmine USA koondisest ja nende olümpiakülast ärasaatmine. See kõik aga ainult tugevdas neegersportlaste monoliitsust ning nende käitumine leidis mõistmist ja heakskiitu ka paljude valgenahaliste võistkonnakaaslaste poolt.

Esimesel silmapilgul tundus Smithi ja Carlose püüe demonstreerida oma solidaarsust neegrite protestiliikumisega või kuuluvust «Black Poweri» («Musta Jõu») organisatsiooni lihtsalt katsena kuidagi oma sõna pidada, tundus aseainena varem ähvardatud boikotile. Kuid varsti oli selge, et see oli silmapaistvate sportlaste kõige efektiivsem väljaastumine oma maa neegerelanikkonna huvides. Eemalejäämisega olümpiamängudest oleks lihtsalt loovutatud võimalus oma võimete demonstreerimiseks.

400 m jooks

IMERAJAD JA IMEAJAD

Veel olümpia-aasta hakul oli 20-aastane Lee Evans, kes võitis 1967. a. Pan-Ameerika mängudel 400 m 44,9-ga, surmkindel favoriit, temaga üheealine Larry James aga 47,2-ga tundmatu sportlane. Aprillis jooksis too ootamatult esile kerkinud nooruk 440 jardi juba 45,2-ga (vastab 44,9-le 400 meetris) ja seejärel 4×440 jardi teatejooksu sees oma etapi koguni 43,9-ga. Paugupealt oli ta üldtuntud. Olümpiamängudele sõitis James koguni maailmarekordimehena. Selles seigas peitub siiski ka väike konks. South Lake Tahoe kõrgmäebaasis jooksis Evans 400 m 44,0-ga ja James 44,1-ga, kuid Evansil olid jalas uued, määrustevastased naelkingad. Rekordiakt võidi koostada ainult Jamesi 44,1-le. Kinnitatud rekordina seisis ametlikes väljaannetes kirjas Tommie Smithi 44,5, millest oli olümpiasuvel

jooksnud kiiremini ka Vincent Matthews (44,4). Viimastel valikvõistlustel aga tõrjus Ronald Freeman eksrekordimehe teatejooksumeeskonna neljandaks lüliks. Teiste maailmajagude konkurents sel alal ei paistnud vastukaalu pakkuvat.

Et Mexico kõrgmäestikutingimused on 400 m jaoks ideaalsed, teati juba 1955. aasta Pan-Ameerika mängude ajast saadik, mil Louis Jones viis siin maailmarekordi 45,4-le. Nüüd oli täiendavaks plussiks tartaanrada. Ja nii võiski oodata jälle kõigi aegade kõige kõvemat neljasada, midagi niisugust, nagu oli oma aja kohta veerandmailerite heitlus Rooma olümpiamängudel.

Eeljooksudes tugevamad mehed silmanähtavalt passisid, sest edasi kvalifitseerus igast stardist neli. Evans alustas koguni aeglasemalt kui ta vähetuntud vastased. Kõigele vaatamata oli favoriit finišis 45,3-ga esimene. Teises jooksus oli algusest lõpuni liidriks Tokio pronksmedalivõitja poolakas Andrzej Badenski (45,5). James leppis siin 45,8 ja 3. kohaga.

Kolmanda grupi finišisirgele jõudes äratas ainitise kõrvalevahtimisega tähelepanu prillides Freeman. 1. Amadou Gakou (Senegal) 45,3, 2. Tegegne Bezabeh (Etioopia) 45,5, 3. Ronald Freeman (USA) 45,6. Järgmised jooksud võideti tagasihoidlikumate aegadega: IV — Martin Jellinghaus (Saksa FV) 46,5, V — Amos Omolo (Uganda) 45,8, VI — Jan Werner (Poola) 45,9, VII — Naftali Bon (Keenia) 46,2 ja VIII — Wolfgang Müller (Saksa DV) 46,6.

Ka veerandfinaalide kurn järgmisel päeval ei pakkunud veel põnevust, sest neljast jooksust pääses edasi kuusteist meest. Küll aga kurnati võistlejaid sõna teises tähenduses — füüsiliselt. Vaevalt kolm tundi hiljem järgnes poolfinaal. Peabki tunnistama, et üks neist võistlusetappidest kaheksamehelise finaali juures oli otstarbetu. Kui finaali koosseis oleks tulnud koostada veerandfinaalide põhjal, oleksid medali selgitajad olnud samad mehed (ainult Bezabehi asemel Werner), mõnigi lõppvõistlusest osavõtja aga hoopis võitlusvõimelisem. Ja täpselt sama võib öelda ka 200 m neljaetapilise võistluse kohta (üksnes Bambucki finaalikoht kuulunuks Lewisele). Sellise kärpimise arvel oleks võitnud võistluse ilme, tulemused ja õiglus — kiirjooks pole lõpuks vastupidavuse proov.

Kannatajateks osutusid eelkõige aafriklased ja poolakad, kes pingutasid ja finišeerisid esimestena ka veerandfinaalis: I — Gakou (45,5), II — Omolo (45,3), III — Werner 45,6. Neljandat vahejooksu alustas ägedalt Badenski, kuid Freeman lõpetas siiski enne teda (ajad 45,3 ja 45,6).

Poolfinaalides oli juba tunda, et mõnelgi hakkas korduv, peaaegu maksimumtulemusega jooksmine hõredas õhus kahjulikku mõju avaldama.

Esimene poolfinaal. Prillides neeger Gakou pingutas siingi üsna rumalal kombel ja finišeeris paar meetrit eespool Freemani (aeg 45,1). Teisel pool lõpujoont heitis Gakou kohe rajale selili. Saanud arstiabi, ta toibus ja tõusis, kuid veidi hiljem istus uuesti rajale ja laskis end lõpuks kanderaamil ära viia. Badenski lõpetas kõrvuti Freemaniga (45,4). Neljandana pääses lõppvõistlusele Bezabeh (45,5). Ülejäänud mehed neid niimoodi pingutama ei kannustanud (viies oli gaanalane Samuel Bugri 45,9-ga).

Teises poolfinaalis aga oli juba paratamatut teravust. Siseradadel olid kõrvuti rivaalid Evans ja James ning selline olukord osutus dikteerivaks. Mõlemad püüdsid varsti eeljooksjad kinni. Ja iga kinnipüütu tõstis kohe tempot. Kõigepealt läks nendega kaasa Jellinghaus kolmandal, seejärel Omolo neljandal rajal. Werner viiendal jäi juba hiljaks. Võistlus kujunes haaravaks ja ägedaks: 1. Evans 44,8 (olümpiarekord), 2. James 44,9, 3. Jellinghaus 44,9 (Carl Kaufmanni nimel oleva Euroopa rekordi kordamine). Sakslase isiklik tippmark enne olümpiat oli 46,0. Neljandana sai edasi Omolo (45,4). Werner jäeti 45,7-ga finaali ukse taha.

Mitmel mehel oli poolfinaalis hing nööriga kaelas ja nad lõpetasid koguni ajaga 48 või 49 sekundi sees.

Finalistidele jättis olümpiaprogramm kosumiseks 24 tundi.

Staadioni kohale laskusid madalad tumedad pilved, õhk oli raske. Oli algamas sadu. Siserajalt alates asusid lähtepakkudele Freeman, James, Jellinghaus, Bezabeh, Gakou, Evans, Badenski ja Omolo. Kaks eurooplast ning kolm neegrit Ameerikast ja kolm Aafrikast. Kuigi samal hommikul oli tulnud Tommie Smithil ja John Carlosel olümpiakülaga hüvasti jätta, järgisid Ühendriikide mustanahalised veerandmailerid siiski nende eeskuju. Kõik kolm asusid starti pikkades mustades sokkides.

Tähelepanu köitis kohe paksu kräsuparukaga, kuldketti kandev Evans, kuid mitte oma välimuse või nimekuse tõttu. Mees, kes tavaliselt alustas võistlust suhteliselt aeglaselt, startis nüüd ootamatult tugevalt. Seda tingis asjaolu, et ta oli kuuendal rajal, konkurent James aga asus selja taga. Nagu Evans hiljem tribüüni all intervjuul pihtis, valinud ta sellise taktika treeneri soovitusel. Veel kunagi varem polevat ta esimest 100 meetrit tugevalt jooksnud. Lõpusirgele jõudmisel paistis juba, et James võib oma suurt konkurenti lüüa. Kuid ka Evansil oli veel midagi varuks. Ja sellest piisas finišilindini.

Kuldmedalivõitjat võib pidada suureks talendiks, sest juba 17-aastaselt jooksis ta 400 m 47,9-ga. Kehaehituselt kaldub ta tugevate poole (180 sm ja 80 kg). Äravahetamiseni sarnase maneeriga jooksid kõik kolm medalimeest. Nende pingevabad ja sujuvad liigutused stardist kuni finišini lausa hämmastasid, sest jooksudest on 400 m

kõige pingutavam. Meisterlikkus väljendus liigutuste näilises lihtsuses ja kerguses.

Tabloole tulid ajad. Kaks meest alla 44 sekundi piiri: Evans 43,8, James 43,9. Paremini ametlikust maailmarekordist jooksis ka Freeman — 44,4. Ülejäänutele aga oli korduv võimete piiril jooksmine ilmselt liiga teinud. Ainult Gakou, kes pärast poolfinaali raamil ära kanti, kärpis oma tulemusest veel kümnendiku (45,0). Üldse parandas ta oma isiklikku rekordit olümpiarajal 1,7 sekundi võrra. Võib arvata, et õigema taktika korral oleks ta olnud võimeline enamaks. Teistel kujunes sisuliselt lõppjooksuks poolfinaal, eelmisel päeval saavutatud aegu enam ei ületatud (5. Jellinghaus 45,3, 6. Bezabeh 45,4. 7. Badenski 45,4 ja 8. Omolo 47,6).

USA kergejõustikukoondisele oli see Mexico olümpiamängudel ka ainus kolmikvõit. Kuid siingi võtsid neegrid oma protestiavalduste jätkamisega võimaluse triumfist rääkida. Autasustamisele minnes tõstsid kõik kolm — Evans, James ja Freeman — korraks rusikad. Hümni ajal võtsid nad mustad baretid siiski peast ja hoidsid käsi külgedel, vältides halvimat.

Igati sümpaatse mulje jättis Evans ka pressiintervjuul, olles üks väheseid mehi, kes ei unustanud tänada ja nimetada nõuandjaidtreenereid ning rõhutada viimaste teeneid oma võidus. Ta armastab ka sageli toonitada, et rasked elutingimused lapsepõlves on teinud ta vintskeks ja et üksnes sport on avanud talle ülikooliuksed.

800 m jooks

UUS KESKMAATÄHT VIIENDAST ILMAJAOST

Vastu ootusi pakkusid rekordaegu ka keskmaajooksud. Prognoose tehes arvati, et 800 meetrist alates tulemused kahvatuvad. Sellisteks järeldusteks olid andnud alust Mexico olümpianädalad. 1967. a. lõpuks oli kõrgmäestikustaadionide tippmark 1.47,2 (James Ryun).

Tuli välja, et tegemist oli vaid juurdunud eelarvamusega. Olümpiahooajal jooksis Keenia mees Wilson Kiprugut kodus Nairobis (1800 m üle merepinna) 800 m 1.45,7-ga ja enne mänge 4. oktoobril Mexicos 1.45,9-ga. Tokio mängude pronksmedalimees oli tuntud tempojooksja ja oma alatise ulja eeskihutamisega sundis ta tagant ka teisi. Nii jõuti 800 meetriski maailmarekordini (Peter Snelli 1.44,3 kordamiseni), rääkimata kümmekonnast isiklikust ja riikide rekordist.

Juba eelvõistlus sundis mõningaid mehi oma tippaega ületama,

sest edasi kvalifitseerus ainult kaks võistlejat igast eeljooksust pluss veel neli aegadega. Viimane ajaga poolfinaali saanu oli 20-aastane ukrainlane Jevgeni Aržanov (1.48,4), kuid kerge vigastuse tõttu loobus ta edasivõistlemisest.

Eeljooksude kiireim mees oligi Kiprugut 1.46,1-ga (400 m vaheaeg 51,1!). Teiste jooksude võitjad saavutasid järgmisi aegu: Dieter Fromm (Saksa DV) 1.46,9, Thomas Saisi (Keenia) 1.47,0, Ralph Doubell (Austraalia) 1.47,2, David Cropper (Inglismaa) 1.47,9 ja Walter Adams (Saksa FV) 1.48,4.

Samal ajal kui edasi pääses kolm Keenia meest (kolmandana Roberto Ouko 1.47,6-ga), hämmastas oma hädise jooksuga kõiki maailma edetabeli juht ameeriklane Wade Bell (1.51,5). Samuti olid abitud Tokio finalist belglane Jacques Pennewaert (1.53,8), inglane Christopher Carter (1.52,9)... Sagedane hapnikumaskide ja kanderaamide kasutamine pani paljusid kurjustama: «Vaat sulle Mexico!...»

Tegemist oli tõesti Mexico nuhtlusega, kuid süüdi ei olnud seekord hõre õhk. Olümpialinnas tabas väga paljusid sportlaśi soolteinfektsioon, mida olümpialaste hulgas hakati kutsuma «Montezuma kättemaksuks». (Montezuma II oli atsteekide kuningas, kui toimus hispaanlaste invasioon.) Sama nuhtlus (mille eest on hoiatatud ka Mexico külalisi) seiraski keskmaajooksjaid Belli, Pennewaerti, Jungwirthi, Carterit. Bellil tõmbunud kõht kramplikult kokku isegi jooksu ajal.

Poolfinaalis tundus võistlus juba päris halastamatuna. Esimeses stardis oli tempo dikteerijaks varem tundmatu keenialane Saisi, kes oma nimeka kaasmaalase eeskujul läbis pool distantsi maksimumilähedaselt — 51,5-ga. Talle järgnesid Dieter Fromm ja Ronald Kutschinski (USA). Medalilootustega hellitatud Adams söandas hoiduda tahapoole. Enne lõpukurvi sööstis ette Fromm, nüüd leidis ka Adams olevat paraja aja spurdiks. Saisi hakkas maha jääma. Lõpusirgel läks omakorda ette Adams ja lõpetas 1.46,4-ga. (2. Fromm 1.46,5). Keenialane aga jõudis kosuda ning möödus uuesti Benedict Cayenne'ist (Trinidad-Tobago) ja ka Kutschinskist. Ameeriklane, kes edetabeli põhjal oleks pidanud kuuluma finalistide hulka, jäi lõpuks pealtvaatajaks. Saisi ajaks märgiti 1.46,6, Cayenne'ile 1.46,8.

Teises poolfinaalis pani kõigi võimed proovile jälle Kiprugut. 400 m läbis ta 51,3-ga. Järgnesid Roberto Ouko, Josef Plachy (Tšehhoslovakkia), Thomas Farrell (USA) ja Ralph Doubell. Euroopa rekordi omanik Franz-Josef Kemper (1.44,9) jäi maha. Kiprugut säilitas ligi 40-meetrise edumaa ka lõpukurvi minnes. Kurvis hakkas oma võimeid katsuma Doubell. Ja 20 meetrit enne finišilinti oli keenialane kinni püütud. 1. Doubell 1.45,7, 2. Kiprugut 1.45,8, 3. Plachy

1.45,9, 4. Farrell 1.46,1. Poolfinaali kohta hämmastavad ajad. Tokios kvalifitseeruti lõppvõistlusele tulemustega 1.46,1—1.47,8 piires.

Finaali eel valitses ehtne võistluspõnevus, sest Snelli-sugust kindlat favoriiti seekord ei olnud. Kas võis Mexico tingimustes peremehetseda Kiprugut? Või olid hoopis tugevamad taktikajooksjatena kuulsad Farrell ja Adams? Või siis tõesti nendest kõigist varasemate tulemuste poolest tagasihoidlikum Doubell? Kõrval istuva austraallasest ajakirjaniku jaoks oli kaasmaalane endastmõistetavalt tuntud mees (oli hästi esinenud ka USA sisevõistlustel, üliõpilaste maailmameistrivõistlustel Tokios). Kuid kas ta ikka suudab joosta kolm tugevat jooksu kolme päevaga? Mexicosse sõitis Doubell pealegi kõrgmäetreeninguta. Võit spetsiaalse ettevalmistuseta oleks nagu vastu igasuguseid loogikareegleid. Oma hiilgevormis näis olevat ka meile Helsingi maavõistluselt tuttav Plachy. See oli noormehe hüpe absoluutsesse maailmaklassi. Kõige tundmatuma suurusena aga andis kõneainet Saisi.

Lõppvõistluse eel sadas. Tribüünil otsiti varju, kuid jooksjaid seenevihm ei häirinud. Finaal algas nii, nagu oodati — Kiprugut jooksis üksi ees. 400 m vaheaeg oli tal nüüd veelgi kõvem kui eelmistes startides — 51,0. Esimesena üritas vähendada vahet liidriga Cayenne. See maksis end valusalt kätte, sest lõpuks oli mehel koguni tegemist, et kuidagi finišisse jõuda.

Doubell kopeeris oma kordaläinud poolfinaaljooksu. Vahemaa enne lõpukurvi oli vahest ainult suurem — üle kolme meetri. Kuid lõpusirgel tegi austraallane selle juba kindlalt tasa ja läks Kiprugutist mööda, kui finišini oli jäänud veel 30—40 meetrit. Ühtlasi osutus Doubell ka viienda maailmajao jooksuau päästjaks — kõigil pikematel jooksumaadel võimutsesid aafriklased. Kuldmedaliaeg 1.44,3 võrdus maailmarekordiga.

Tuli välja, et kõrgmäestikutreening enne Mexicot polnud oluline. Vähemalt 800-meetri-meestele mitte. Aga Doubelli võimetest teati nüüd rääkida muudki imetlusväärset. Ühel ja samal treeningupäeval oli ta olümpiakülas läbinud üksteise järel 200 m 21,6, 300 m 33,8, 400 m 46,4 ja 600 m 1.16,5-ga . . .

Rekordijooksu teenekaimaks meheks oli siiski Kiprugut, kes finišeeris austraallasest mõni jalg tagapool 1.44,5-ga. Võiks öelda: ta on kõigi aegade tugevaim teise koha mees 800 m jooksu ajaloos. Vaevalt niisugused ütlemised küll lohutavalt kõlavad.

Doubelliga üritas lõpuspurdis sammu pidada ka Farrell, kuid ei suutnud. Siiski näpsas ta Adamsilt pronksmedali. Ka Plachy ja Fromm küündisid veel kord oma laeni, Saisi jõuvarud ütlesid üles juba pärast esimest ringi.

Otsekohe pärast jooksu avanesid jälle pilveluugid ja hakkas

sadama niisama tugevasti nagu enne jooksu. Veel vähem aga hoolisid mehed vihmast nüüd, medaleid vastu võttes.

Mis puutub kõrguse mõjusse, siis siin olid arvamused erinevad. Olümpiavõitja ise naljatas: «Kõike, mida ma ütlen, võidakse minu vastu ära kasutada. Ma ei ole jooksnud aega 1.44,3 meretasapinnal, nii et raske on öelda, et seal oleks kergem joosta.» Farrell, kes parandas isiklikku rekordit 0,7 sekundit, lausus veendunult: «Olen kindel, et ma ei oleks meretasapinnal kiiremini jooksnud.»

Oma taktikast rääkides ütles Doubell: «Võtsin Kiprugutti kui jänest. Ma ei võinud teda lasta endast kaugemale kui viis meetrit. Kui ma ta lõpukurvi järel kinni püüdsin, teadsin juba, et miski ei suuda mind enam takistada võitmast. Seadsin olümpiavõidu endale eesmärgiks juba 1964. aastal.»

Pressiintervjuul selgus veel, et Doubell oli alustanud oma sportlaseteed sprinterina. Kuulus treener Franz Stampfl aga oli veennud teda keskmaajooksu harrastama ja võis nüüd jagada suurt õnne koos õpilasega.

1500 m jooks

KEENIA MEESTE VEMP

Kõik 1500 m viis eeljooksu olid põhiliselt taktikajooksud äärmiselt võitlusliku lõpuringiga. Tihti jäi suur jooksjatekobar lahti harutamata kuni finišilindini ja edasipääsu otsustas sekundikümnendik. Kahel juhul tuli viies poolfinaali pääseja selgitada fotofiniši abil.

Eeljooksudes olid võidukad keenialased Kipchoge Keino (3.46,9) ja Wabura Jipcho (3.46,4) ning ameeriklased James Ryun (3.45,7), Thomas Von Ruden (3.59,1) ja Martin Liqueri (3.52,7).

Samamoodi passiti poolfinaalides. Esimese võitis Euroopa meister Bodo Tümmler (Saksa FV) 19-aastase prantslase Jacques Boxbergeri ees (ajad vastavalt 3.53,6 ja 3.53,9), teise maailmarekordimees James Ryun Kipchoge Keino ees (3.51,2 ja 3.51,4). Poolteist sekundit hiljem lõpetanud leningradlane Oleg Raiko jäi üle noatera pealtvaatajaks.

1966. ja 1967. aastal tunnistati James Ryun maailma parimaks sportlaseks. See kohustas. Ta oli püüdnud juba varakult koduneda Mexico kõrgustes, kuid põdenud hoopis pikemat aega kõrgmäestikuhaigust. USA olümpiakoondise selgitamisel South Lake Tahoes oli Ryun jälle vormis: jooksis 1500 m 2248 m kõrgusel 3.43,0-ga ja võis rahul olla ka alati võidu toonud finiširingiga (50,8). Ta oli kartnud ainult Keinot keenialasele vastuvõetavamate võistlustingimuste

pärast, kuid nüüd, eelvõistluste järel, näis juba igasugune kartus liigseks osutuvat.

Finaalilahendus kujunes siiski täiesti ootamatuks. Ette sööstis Jipcho. Ja uskumatult kõva tempoga — 400 m läbis ta 56,0-ga! Eelvõistluses olid esimese ringi ajad vaid 60,2—67,5 piires. Mõnemeetrise vahega järgnesid Norpoth ja Keino. Üldiselt aga ei juletud vähetuntud keenialase pakutud tempot vastu võtta ja võistlejaterivi venis pikaks. Tahapoole eelistas jääda ka Ryun, kelle ettevalmistusplaani kuulus võit tugeva lõpuga. 700 m järel loovutas Jipcho oma koha Keinole, kes jätkas samas vaimus: 800 m 1.55,3 (vahe Tümmleriga 4, Ryuniga aga 15—16 m). Jooksjaterivi oli laiali hajutatud, maailmarekordimees jooksis üksi, ligi 10 m temast eespool oli inglane John Whetton ja umbes sama palju taga väike belglane André de Hertoghe.

Lõpuringile läks Keino 10 m eespool Tümmlerist ja Norpothist, veelgi tagapool alustas Ryun alles nüüd oma kuulsat lõpuspurti. Kas kahtles ta tõesti oma vastupidavuses või arvestas, et Keino murdub?

Kolme ringi aeg (1200 m) oli Keinol 2.53,3 — kiirem kui James Ryunil rekordijooksul Los Angeleses 1967. aastal.

Keenialane aga ei ilmutanud väsimuse tundemärke, kuigi oli käes viimane olümpiapäev. Keino oli juba võistelnud 10 000 meetris, 5000 m eel- ja lõppjooksus ning 1500 m eeljooksus ja poolfinaalis. See polnud tavaliste võistluste koormus. Liiati 2240 m kõrguses. Võis karta, et sportlane jookseb end silmili maha. Kuid Keino ei vankunud — järgmised 200 m läbis ta 27,5 ja lõpusaja 14,1-ga. Kuldmedal uue olümpiarekordiga 3.34,9. Maailma edetabeli teine tulemus. Ja see sündis Mexico kõrgrajal, kus Ryun ja teised spetsialistid arvasid võiduks piisavat 3.39,0-st. Arvati veel, et meretasapinnal oleks Keino võinud joosta 3.32,0-ga.

Teise distantsipoole oli Keino läbinud esimesest kiiremini (viimased 400 m 55,9 ja 800 m 1.54,2).

Ryun muidugi spurtis. Ta möödus Norpothist ja jõudis järele Tümmlerile. Polnud midagi parata — tuli joosta kurvis väljaspool. Kuid Keinost lahutas maailmarekordimeest ikka oma kümmekond meetrit. Veel tükike maad jahtis Ryun Keinot, siis aga loobus lootusetust üritusest. Ta vaatas lõpusirgel veel kolm korda üle õla — kord paremalt, kord vasakult —, et teha kindlaks, kas pole ohtu kaotada ka hõbedat. Kuid järgnev mees Bodo Tümmler jooksis tükk maad tagapool samasuguses üksinduses, justkui hoiaks distantsi eel- ja järeljooksjatega.

Keenialased olid mänginud toreda taktikalise vembu. Pärast seda, kui Keino ja kümnendana finišeerinud Jipcho, käed teineteise seljal, valged hambad säramas, õnnelikena auringi sooritasid, oli

vist kõigile selge, et tegemist oli Keenia meeste paaris sepistatud võiduga.

Eel- ja vahejooksud olid näidanud, et keskmaajooksukuninga Ryuni ja võib-olla ka mõne teise spurdile Keino vastu ei saa. Kuid 1500 m näol oli tal jäänud viimane kuldmedališanss. Kus häda kõige suurem, seal abi kõige lähemal. Appi tuli Jipcho, kes tempojooksu arendades ennastohverdavalt sõbrale teed kuldmedalile sillutas. Kui Keino olümpiavõidust kunagi jälle juttu tuleb, ei tohiks jätta meenutamata ka Jipcho teeneid. Ryuni tulemuseks märgiti 3.37,8. See oli aeg, mida peafavoriit ei pidanud Mexico tingimustes üldse võimalikuks.

Samal ajal kui Keino laskis lõbusat traavi, justkui ei olekski tegemist olnud pingutusega, komberdas Ryun nüüd nagu vana mees finišijoone taga ja oigas. Küllap kurnas jooks füüsiliselt neid mõlemaid, kuid tuleb välja, et täiesti erinev võib olla toime ühesuguse pingutuse juures psüühilisel teguril.

Õnnelik ja rahul näis olevat pronksiga Bodo Tümmler. Küllap oli temagi selle võistluse juba unelmais tuhat korda läbi teinud ning 3.39,0-st ja pronksist vaevalt rohkemat lootnud. Ryun oli tema jaoks pealegi liiga suur favoriit. Tokio hõbedased mehed Harald Norpoth ja Josef Odložil aga jäid kaugele selja taha. Esimene oli 3.42,5-ga neljas, teine Whettoni (3.43,8), Boxbergeri (3.46,6) ja poolaka Henryk Szordykowski (3.46,6) järel alles kaheksas (3.48,6).

Pressimeeste «kohtu» ees tunnistas Keino lakooniliselt: «Ma tulin siia, et kiiresti joosta. Ja seda ma olen teinud.» See oli ilmselt vaimukus, ja nii teda ka võeti.

Murelikuna võis järgmistel päevadel näha Ryunit. Pärast mõnepäevast kaotuse seedimist olevat ta ajakirjanikele pihtinud: «Olen otsustanud võistelda ka 1972. aastal Münchenis. Kui oleksin siin võitnud, siis võib-olla oleksin jätkanud vaid ühe aasta. Nüüd aga kavatsen abielluda ja ülikooli lõpetada ning treenida veel neli aastat. Tahan kasutada veel üht võimalust.»

Esimese olümpiastardi tegi Ryun 17-aastaselt Tokios.

5000 m jooks

GAMMOUDI REVANŠ

5000 meetri jooksule eelnenud sündmused Estadio Olimpicol olid pildi pikamaajooksust Mexico tingimustes üsna selgeks teinud — pidu oli siin vaid aafriklastel. Kui veel mõni aeg tagasi tõstsime olümpiakirjutistes eraldi esile aafriklaste üksikuid silmapaistvaid

kohti, iga finaali- (isegi poolfinaali) jõudmist, siis nüüd olid muutunud haruldusteks eurooplaste saavutused pikamaajooksus. 10 000 m ülevaates oldi sunnitud märkima: «Parima eurooplasena finišeeris Nikolai Sviridov viiendana...» Kuid 5000 m lõpptulemused ei andnud sellistki võimalust. Musta Mandri jooksukangelased jätkasid osi vahetades triumfi ka sel distantsil.

Juba esimeses eeljooksus hõivasid aafriklased viiest finaalikohast kolm: 1. Kipchoge Keino 14.28,4, 2. Mohamed Gammoudi (Tuneesia) 14.29,0, 3. Mamo Wolde (Etioopia) 14.29,8, 4. Robert Finlay (Kanada) 14.31,8, 5. Emile Puttemans (Belgia) 14.34,6. Tuntumatest meestest pidid areenilt taanduma Keisuke Sawaki (Jaapan), Rašhid Šarafetdinov ja Bernd Diessner (Saksa DV).

Ülejäänud kahes eeljooksus ei jäetud tempo tegemist enam aafriklaste hooleks ja esimesed 3 kilomeetrit kaeti 16 sekundit kiiremini kui avastardis. Teises jooksus oli kolm kilomeetrit liidriks Nikolai Sviridov. Eesotsas püsis ka Clarke ja viimasele ringile läks ta liidrina. Kuid esimesena finišeeris Naftali Temu (Keenia) — 14.20,4. 2. Clarke — 14.20,8, 3. Wohib Masresha (Etioopia) — 14.27,0, 4. Jack Bacheler (USA) — 14.31,0, 5. Nikolai Sviridov 14.38,8. Tuntumatest osutusid ülearusteks Werner Girke (Saksa FV) ja Ahmed Zammel-Zairi (Tuneesia). Isiklike rekordite järgi (vastavalt 13.37,0 ja 13.33,0) kuulusid nad mõlemad eliidi hulka.

Viimases eeljooksus oli esimestel kilomeetritel tempomeistriks Leonid Mikitenko, kes on samuti kõrgmägede mees (pärit Alma-Atast). Kuid tagajärjeta oli ta vaev.

Seda jooksu saatis algusest lõpuni mehhiklaste lärm ja skandeerimine, sest rajal oli ka nende lemmik Juan Martinez. Kolmas kilomeeter läbitigi viimase juhtimisel. Kaastegevad olid veel niisugused kiired mehed nagu prantslane Jean Wadoux (1500 m rekord 3.37,9, 5000 m-s 13.29,6) ja sakslane Harald Norpoth (3.38,8 ja 13.24,8), keda olid pikematele jooksumaadele juhatanud mailerite kordaminekud eelmistel olümpiamängudel. Lõpuringile läks rahva skandeerimise saatel Martinez, 200 m stardi kohal aga alustas spurti Norpoth ja veidi hiljem Wadoux. Terav lõpurebimine tõigi paremad tulemused, kui olid olnud eelmistes jooksudes: 1. Wadoux 14.19,8, 2. Martinez 14.20,0, 3. Norpoth 14.20,6, 4. Rex Maddaford (Uus-Meremaa) 14.20,8, 5. Fikrou Deguefu (Etioopia) 14.21,6. Mikitenko jäi mustade lammaste hulka (14.44,0).

Finaal kaks päeva hiljem, päikesepaistelise neljapäeva pärastlõunal algas samuti mehhiklaste põrgulärmis, kaasmaalase tulise ergutamisega. Õhk köeti palavaks juba 15 minutit enne starti. Märkamatuks ei jäänud ka keenialaste ergutuskoor kirjus riietuses dirigendi ja riigilipuga.

Peafavoriidina läks rajale eksmaailmarekordimees Kipchoge Keino. Viimane, kuid üsna lootusetu šanss oli siin jäänud veel Clarke'ile. Kui austraallane 10 000 m järel teadvuse kaotas ning arstid ta pulsi ebanormaalsust konstateerisid, räägiti juba, et Clarke polegi Mexicos enam stardivõimeline. Kuid jooksukuningas oli kurnatusest üle saanud.

Lõppjooksust loobusid ameeriklane Jack Bacheler ja Mamo Wolde, 10 000 m hõbe. Viimane oli otsustanud jalgu ravida ja säästa end pühapäevaseks maratoniks.

Stardist sattus jooksjaterivi etteotsa üks favoriite — Mohamed Gammoudi, kuid ta polnud liidrirolliga sugugi rahul. Ja nii kaeti avaring samasuguse tempoga (72,0) nagu maratonis. Clarke oli sunnitud ette minema. 1000 m läbiti tema juhtimisel 2.53,5-ga ja neli ringi 4.32,8-ga. Siis aga laskis maailmarekordimees ette minna rivaalidel ja jälle tuli nõrk ring (71,3). 2000 m vaheaeg Keino juhtimisel oli 5.44,0. Tänu nõrgale tempole püsis jooksjategrupp ikka veel koos.

Nüüd võttis taas juhiohjad Sviridov, kes nagunii lõpule loota ei võinud. Järgnesid Gammoudi, Martinez, Clarke, Keino, Temu, Wadoux... Sviridov tõstis tempot ja hakkasid tekkima ka vahed. 3000 m aeg Nõukogude staieri juhtimisel oli 8.38,8. Maha jäi Norpoth, kes tõmbus järsku küüru ja haaras parema käega küljest. Seejärel ta koguni peatus ja hõõrus kõhtu. Veidi hiljem jätkas küll kõhklevalt edasijooksmist, kuid varsti läks rajalt hoopis ära. Euroopa rekordimehel ja Tokio hõbedal ei olnud siin enam midagi kaasa rääkida. Joosta jäi veel 1500 m.

9 ringi järel (5000 m — 12,5 ringi) algas juba tõeline võitlus. Tegutsema hakkasid varem tundmatud rohelises-kollases etiooplased. Algul Deguefu, seejärel Masresha. Mõlemad olid tähelepanelikule vaatajale silma paistnud ka 10 000 meetris. Etiooplased vedasid ringi 65,8-ga, Clarke aga ei lasknud mehi minema, vaid läks koguni ise ette. Juhtgrupp vähenes üheksale — üksteise järel jäid maha Puttemans, Finlay ja Maddaford. 4000 m kaeti Clarke'i vedamisel 11.30,8-ga. Talle järgnesid Tokio-konkurent Gammoudi, keenialased Keino ja Temu ning Martinez.

Kaks ringi enne lõppu oli ees Gammoudi, teine Clarke, kolmas Temu... Siis sööstis eesjooksjate kõrvale Martinez ja kisa ning trampimine üha valjenes. Tõusis nii tempo kui pinge. Mehi jäi maha. Selge oli, et Sviridov, Wadoux ja etiooplased on medalivõistlusest välja langenud. Juhtima üritas minna Keino, kuid Gammoudi vaatas kõrvale, nagu tahaks öelda: «Kuhu sa lähed!» Gammoudi, kes 10 000 meetris oli ilmselt taktikalise vea teinud, pareeris nüüd rünnakuid juba aegsasti. Kui kõlas lõpugong, üritas temast mööduda Temu, kuid Gammoudi oli visa. Viimasele ringile mindi niisuguses

järjekorras: Gammoudi, Temu, Keino, Martinez, Clarke. 300 m enne finišit alanud lõpurebimisega ei suutnud Clarke enam kaasa minna. Varsti jäi maha ka lühikasvuline mehhiklane.

Kolm meest jätkasid veel otsustavat lahingut. Enne lõpukurvi üritas Temu järjekordselt Gammoudist mööduda, kuid see ei õnnestunud. Pika sammuga jooksev Keino hoidis nende kahe kannule. Kuldmedalile oli õigus ju temal kui eksmaailmarekordimehel.

Gammoudi oli hea taktikuna võitnud kaalukaid võistlusi. Tokios oli saanud 10 000 meetris hõbeda, siin pronksi. Tugeva finišeerijana suutis ta kurvis ka nüüd end Temust lahti rebida. Ilmnes, et Keinol pole tõesti taktikajooksja kogemusi. Enne kui ta märkas Temust mööda minna, lahutas eesjooksjaid juba paarimeetrine vahemaa. Kuid lõpusirgel püüdis Keino Gammoudi kinni, ja kui joosta jäi veel umbes 40 m, oli pealtvaatajail vist selge, et Keino on võitnud. Gammoudi punane ja Keino valge särk olid juba ühel joonel. Sel kriitilisel hetkel Keino murdus (või sai Gammoudi äkilise laengu) ja tuneeslane lõpetas jooksumaa napilt meetri võrra ees olles. Ülestõstetud kätega, nii nagu kümned triumfaatorid enne teda.

Just siin ilmnes, et Keino on ikkagi tempojooksja. Tõsi, Clarke'i lõi ta omal ajal lõpuga, kuid nüüd võideti samal moel teda. Ainsaks võiduviisiks jäi keenialasele kiiresti alustada, kiiresti joosta. Ja selle kogemuse kirjutas ta kõrva taha 1500 m jaoks.

Mexicos oleks võidud läbida 5000 m hoopis kiiremini. Martinezi rekord siin oli 13.59,8, olümpiamedalid aga võideti aegadega 14 minuti sees: 1. Gammoudi 14.05,0, 2. Keino 14.05,2, 3. Temu 14.06,4. Jõureservidest rääkisid ka lõpuringi ajad: Keino 54,8, Gammoudi 54,9. Juhttrio lõputempost järeldati, et tempojooksu korral oleks võidud 5000 m ka 2200 m kõrgusel joosta alla 13.50,0. Hiljaaegu aga peeti seda võimatuks.

Neljanda kohaga nagu 10 000 meetris pidi leppima Martinez ja viiendaga maailmarekordimees. Finišis paistis Clarke taas omadega läbi olevat, kuid minut hiljem sammus ta siiski püstipäi minema. Ta oli ikkagi suur spordimees, oli teinud mis võis. Clarke'ile kaasatundjaid leidus palju. Ta näis taluvat oma saatust mehiselt.

Kuues oli Wohib Masresha (14.17,6) ja alles seitsmes parima eurooplasena Nikolai Sviridov (14.18,4).

Tuleb välja, et ka Gammoudi pole kõrgmägedes sündinud ja kasvanud. Ometi oli ta favoriitide hulka arvatud juba eelolümpia põhjal. Pärast olümpiavõitu oma 30. sünnipäeva pühitsenud Mohamed Gammoudi kodu on Põhja-Aafrika lauskmaal. Ta oli küll treeninud Mexico mängude eel Prantsusmaa mägikuurortides, kuid mitte kauem kui teised. Temagi oli kartnud kõrgustega harjunud keenialasi. Kõrgmägedemehed aga olid järelikult alistatavad ka Mexicos.

AAFRIKA SUUR TUND

Kergejõustikuvõistluste avapäeval selgus vaid 10 000 m jooksu võitja. Ja see esimene, kelle auks mängiti ta kodumaa hümni, oli aafriklane, esimene kergejõustiklasest olümpiavõitja mägisest Keeniast. Avaalast saadud muljet süvendasid aafriklased peaaegu iga päev, pannes sellele punkti kergejõustikuvõistluste finaalis — maratonis.

Staadionil olid juba süüdatud prožektorid, kui 37 jooksjat viiest maailmajaost valmistusid mehiseks võistluseks 25-ringilisel võistlusmaal. Nimekatest meestest jäi ainsana sellest võistlusest eemale Gaston Roelants. Belglane oli viimasel hetkel otsustanud, et takistusjooksust ja maratonist seekord siiski piisab.

Esimesena eraldus võistlejatesummast kolumbialane Alvaro Mejia, kes oli saanud tuntuks edukate startidega kõrgmägedes ja Mexico olümpianädalatel. Kuid seekord oli tedagi vaevanud «Montezuma kättemaks» ja jooksja samm polnud just kiire. Juhtimise võttis enda kätte ungarlane Janos Szerenyi, kelle vedamisel kaeti avakilomeeter 2.58,5-ga. Pärast neljandat ringi võttis selle koorma kanda Nikolai Sviridov, kes dikteeris võistlejate sammu kauem kui ükski teine — kuni kuuenda kilomeetrini. Ühtlase tempoga joostes läbiti 2 km 5.57,4, 3 km 8.56,1, 4 km 11.54,8-ga. Koos oli veel 20 jooksjat, nende hulgas kõige enam aafriklasi. Viiendal kilomeetril juhtisid võistlust kordamööda rahvuslipu värvi rohelises-kollases dressis etiooplased. Poole distantsi vaheaeg 14.55,0 kuulus siiski Sviridovile. Edasi aga tegi oma triumfiringe väike mehhiklane Juan Martinez. Kogu jooksu saatnud 60 000 pealtvaataja ergutamine ja skandeerimine muutus nüüd päris kisaorkaaniks. Laine laine järel voogas üle staadioni: «Meh-hi-ko! Meh-hi-ko!...» Martinezi juhtimisel läbiti 6 km 17.58,6 ja 7 km 20.57,1-ga. Kuuendal kilomeetril oli tempo seega kõige nõrgem (3.03,6).

Juhtgrupp üha kahanes. Nüüd võis esimeste hulgas näha ka teistest märgatavalt pikemat (190 sm) Clarke'i. Distantsi esimese poole jooksis ta enamjaolt teise kümne hulgas. Pidevalt püsisid eesotsas Sviridov ja Keino, kümne hulgas pendeldasid veel Temu, etiooplased Masresha, Wolde ja Deguefu, kolumbialane Mejia ja Euroopa meister Haase. Korraks olid Martinezist ees ka Clarke ja Temu. Siis aga tuli 20. ringil tagantpoolt kiire sammuga mees, kes juhatas sisse tõelise spurdi. See oli paljajalu jooksnud inglane Ronald Hill. Viimane oli varem tutvustanud oma võimeid rohkem ülipikamaajooksus. Nagu hiljem selgus, tulnud tal jooksu ajal meelde televiisori

taga istuvad kodused ja tekkinud lihtsalt vastupandamatu soov endast märku anda. Kaotada polnud inglasel nagunii midagi. Ette rutates olgu öeldud, et Hill lõpetas võistluse seitsmendana.

Kuid tahtmatult oli Hill valanud õli tulle ja lahti läks juba lõpurebimine. Ette spurtinud Wolde hakkas läbima ringe 4—5 sekundit kiiremini. Üheksas kilomeeter kaeti tema juhtimisel 2.53,4-ga. Etiooplase kannule hoidsid end Clarke, Temu, Gammoudi, Keino, Sviridov ja Martinez.

Nüüd oodati, et spurtima hakkab Keino. Kui joosta oli jäänud kaks ja pool ringi, astus kuulus keenialane hoopis rajalt kõrvale ja heitis murule. Tuldi kanderaami ja hapnikuaparaatidega, Keino aga kargas püsti ja jätkas jooksu justkui põgenedes. Teda ei vaevanud hapnikunälg. «Mul oli kõhukramp. Seda on juhtunud mul juba korra varemgi,» seletas Keino pärast jooksu. Ka pärast 1500 m jooksu intervjuud andes pihtis Keino, et oli viimasel 200 meetril tundnud jälle kõhus teravat valu, mille pärast oli katkestanud 10 000 m jooksu. Hiljem selgus, et nende hädade allikaks oli haigestunud sapipõis. Nairobis olümpiavõitjate auks korraldatud paraadil oli ta valuga kokku vajunud ja lõpuks operatsioonilauale jõudnud.

Ees olid nüüd Wolde, Clarke ja Temu. Maha hakkasid aga jääma Martinez, Gammoudi ja Sviridov. Clarke hoidis kindlalt juhtija kannule, justkui varitseks spurdihetke. Kui jäi veel kaks ringi, sööstis ette Temu. Ta püüdis järeljooksjaid endast lahti raputada, läbides eelviimase ringi 64,4-ga. Raputaski kohe maha Clarke'i, kuid mitte 35-aastast Woldet. Pressiloožis kargas ootamatult püsti üks ajakirjanikke ja hüüdis saksa keeles: «Unfaire Olympische Spiele!» («Ebaausad olümpiamängud!») Mees ei suutnud enam tagasi hoida oma nördimust 18-kordse maailmarekordimehe Ronald Clarke'i kaotuse puhul.

Lõpugongi eel läks uuesti ette etiooplane. Tagasirgel kihutasid kaks väikesekasvulist (170—172 sm) Aafrika neegrit, ees Wolde, järel Temu. Nii läbiti ka lõpukurv. Kui joosta jäi veel 50 m, olid mehed kõrvuti. Ja siis tuli hetk, kus Temu läks kindlalt ette ning lõpetas 3—4 meetrit ees olles. Juhtgrupist peaaegu ringi mahajäänud Keino oli pöördunud finišijoone taga ümber ja kohal tantsides kaasmaalase heitlust jälginud. Nüüd embas ta õnnelikku Temut ja jätkas jooksu, kuigi oli varasema rajalt kõrvaleminekuga samahästi kui diskvalifitseeritud.

Nii Temu kui ka Wolde olid jooksnud peaaegu 25 sekundit kiiremini, kui oli seni kõrgmägede-tippmark. Viimase ringi olid läbinud nad 57,3-ga. Neid ei tapnud kõrgmäestiku hõre õhk. Lõpukilomeetri tempo osutus pikamaajooksjate seniste olümpiaspurtidega võrreldes harukordselt tugevaks — 2.36,3. Ka Tokios imetleti 10 000-meetri-

meeste lõpurebimist, kuid siis läbiti viimane kilomeeter ikkagi nõrgema ajaga — 2.38,6-ga.

Gammoudi, kes oli lasknud esimesed kaks kaugele minna, loobus nende püüdmisest, küll aga röövis medali mehhiklaselt. Selleks piisas 0,8-sekundilisest edust (29.34,2 ja 29.35,0). Mehhiklasele oli ka neljas koht suur saavutus. Üks Mehhiko perioodilisi väljaandeid lisas lehe vahele Martinezi suureformaadilise värvitrükis portree. Ja kirjutati, et vaeslapsena üles kasvanud Martinezil oli alles nüüd, tuntud sportlasena, avanenud võimalus hariduse omandamiseks rahvakoolis.

Samal ajal kui lõpusirgel duelleerisid Temu ja Wolde ning Gammoudi ja Martinez, püüdsid tõntsil sammul endast maksimumi pigistada ka Clarke ja Sviridov ning lõpukurvi jõudes saatsid nad võitjaid ahastavate pilkudega. 5. Sviridov 29.43,2. 6. Clarke 29.44,8 . . .

Vägev jooksukuningas Ronald Clarke laskus pärast finišeerimist murule, nagu paljud enne ja pärast teda, ning kaotas teadvuse. Staadionilt lahkumisel aga pidid teised teda toetama.

23-aastane kitsaõlgne Keenia armee seersant, kes pärast võitu nägi välja päris värske, läks kohe auringile. Umbes kolmveerand tundi hiljem võttis ta Mexicos esimese kergejõustiklasena vastu olümpiakulla. Päevakangelasele korraldati tseremoonia ka staadionilt olümpiaküllа saabumisel. Õlgadel kantava Temu taga kõndis vaikiv Keino, esimene kuulus kergejõustiklane Keeniast . . . Kas mõtles ta kaotatule või eelseisvale?

Maratonijooks

KOLMAS MARATONIKULD ADDIS ABEBASSE

Nagu eelmistel olümpiamängudel, nii pandi ka Mexicos kergejõustikuvõistlustele punkt mehise maratoniga.

1967. aasta eelolümpial oli belglane Gaston Roelants tõestanud julge jooksuga, et maraton kõrgmägedes polegi nii kohutav, kui varem kardeti. Aeg alla 2 tunni ja 20 minuti oli üle ootuste hea. Mis aga peaasi — selle oli saavutanud just mees Madalmaadelt.

Vahepealsetel aastatel oli joostud lausa uskumatuid aegu. Rooma ja Tokio kangelase Abebe Bikila tulemuse 2:12.11,2 olid ületanud mitu meest. 1967. aastal oli austraallane Derek Clayton viinud tippmargi koguni alla 2 tunni ja 10 minuti — 2:09.36,4.

Ka nüüd oli Clayton kohal. Võimsalt oli esindatud Nipponimaa,

kus maraton on eriti populaarne: Sejichiro Sasaki (2:11.17,0), Kenji Kimihara (2:13.33,4) ja Akio Usami (2:13.49,0). Euroopa tippmargi jooksis olümpiahooajal inglane William Adcocks (2:12.16,8). Aga ometi valitses üldine aukartus aafriklaste ees, kuigi nende tulemused olid madalamad. Niisugune mõju oli Bikila suurtel tegudel ja aafriklaste eelmiste päevade saavutustel.

Startijate kirjas oli ka 36-aastane Etioopia keisri ihukaitseväe leitnant Abebe Bikila, kes ei kujutlenudki vist elu teisiti kui askeetliku spordile pühendumisena. Ta on olnud suur innustav eeskuju mitte ainult etiooplastele, vaid kõigile aafriklastele.

Bikilale sekundeerisid nüüd kaasmaalased Merawi Gebru ja Mamo Wolde. Viimane oli peaaegu niisama vana kui Bikila — 35-aastane, kuid jäänud ikka oma kuulsa kaasmaalase varju. Olümpial startis ta esimest korda Melbourne'is, joostes kaasa 1500 meetris ja 4×400 m teatejooksus. Tokios pidas Wolde 10 000 m võitjatega sammu peaaegu lõpuni, kuid pidi leppima siiski neljanda kohaga. Nüüd lõpuks oli ta saanud oma esimese olümpiamedali — 10 000 m hõbeda. Kuid tal oli suurem programm. 5000 m eeljooksus vigastas Wolde naelkinga naelaga jalga ja otsustas finaalist loobuda, säästa end hoopis maratoni jaoks. Kuigi ta oli sel alal vaid oma maa kolmas mees ja esialgu varumeheks arvatud, plaanitses ta ikkagi medalit tuua.

Medalit lootsid saada maratonist ka Naftali Temu ja kogemustega Gaston Roelants. Aga kas üldse oligi 72 startinu hulgas meest, kes sellest ei unistanud?

Teele asuti Konstitutsiooni väljakult kell kolm. Joosti mööda linna kõige kaunimaid tänavaid, jooksumarsruuti palistas inimmüür. Päike paistis läbi uduvine ja oli peaaegu tuuletu.

5 km järel oli liidriks Jürgen Busch (Saksa DV) 16.44,0-ga. Järgnesid ameeriklane Kenneth Moore, neljandana Abebe Bikila, viiendana Gaston Roelants. Esikobarast olid päris paraja jao maas Wolde (17.04,0) ja Temu (17.06,0). 10 km vaheajad tõid tribüünidele elevust, aplodeeriti ja skandeeriti: Kenneth Moore'i (33.55,2) ja Gaston Roelantsi (33.55,4) kannul jooksis mehhiklane Pablo Garrido (33.55,6), sama mees, kes andis avapidustustel olümpiavande. Juhtgrupp oli veel suur. Wolde jooksis kuskil teise kümne seas, juhtijast paar sekundit tagapool. Tema kannule oli jõudnud ka Temu. Hoopis ettevaatlikum oli aga Derek Clayton, maailma tippaja mees. Tema läbis kontrollpunkti üle poole minuti hiljem kui liider.

Juhtgrupp püsis tihedalt koos järgmisel viiel kilomeetrilgi, esimese ja kümnenda vahe ulatus vaid 3 sekundini. Kümne hulka olid jõudnud nüüd ka Wolde ja Temu. Juhtis aga inglane Timothy Johnston (50.26,0).

Järjest tahapoole langes Bikila, kes vaatamata väljaravimata jalavigastusele ei raatsinud kuidagi jääda pealtvaatajaks. 17. kilomeetril oli ta sunnitud oma vigase ja paistetanud jalaga siiski kõrvale astuma. «Valu oli nii suur, et oli võimatu jätkata. Pealegi oli Mamo ees ja ma teadsin, et ta suudab võita.»

Nüüd jooksjate vahed kasvasid. 20 km järel oli ees vaid neljameheline grupp: 1. Roelants 1:06.02,0, 2. Johnston 1:06.02,0, 3. Wolde 1:06.03,0, 4. Temu 1:06.03,0. Järgmisteks meesteks, kelle nimed toodi tablool, olid: 5. Ismail Akcay (Türgi) 1:06.20,0, 6. Gebru 1:06.20,0, 7. Michael Ryun (Uus-Meremaa) 1:06.21,0, 8. Sasaki 1:06.26,0, 9. Kimihara 1:06.28,0, 10. Clayton 1:06.29,0. Kui keegi oli veel juhuslik, siis võis see olla vaid türklane.

Jooksjate samm oli kiirenenud (teine kümme kilomeetrit kaeti 32.07,0-ga). Seni oli tempot dikteerinud Roelants, nüüd aga võtsid jooksu juhtimise üle veel kiiremad mehed — Temu ja Wolde. Kui jõuti 25 km kontrollpunkti Chapultepeci parki, olid mõlemad end teistest kindlalt lahti rebinud. Eest ära põgeneda ähvardava keenialase aeg oli 1:22.59,0, Woldel 1:23.07,0. Ligi pool minutit tagapool tulid Johnston, Gebru, Kimihara ja Ryan, edasi Moore ja Roelants. Ameeriklasel oli kingapael lahti läinud ja hakanud kinga sees jalga hõõruma. Ta oli sunnitud maha istuma ja end kohendama. Villid olid katki läinud ja mees tõmbas talla alt suuri naharibasid. Kuid sellepärast ei võinud veel suurjooksu katkestada.

Mõningase, peaaegu pooletunnilise hilinemisega saadi staadionil teada 30 km vaheajad. Ees jooksid ikka vanad tuttavad kahekesi, ainult osad olid vahetunud: 1. Wolde 1:39.20,0, 2. Temu 1:39.26,0, 3. Kimihara 1:40.25,0, 4. Ryun 1:40.37,0, 5. Gebru 1:40.38,0, 6. Akcay 1:40.38,0, 7. Johnston 1:40.38,0, 8. Roelants 1:41.25,0, 9. William Adcocks (Inglismaa) 1:41.43,0 ja kümnes mehhiklaste rõõmuks Alfredo Penaloza 1:41.47,0. Kas tuleb jälle aafriklaste täielik triumf? (Gebru positsioon vihjas pronksmedali võimalusele.) Jooksu kõige pingelisem osa oli seljataga. Nüüd joosti mööda 35-kilomeetrist Insurgentese avenüüd, mis oli suurimaks magistraaliks kesklinnast olümpiaküllа ja mille äärde jäi ka Estadio Olimpico.

Teated siit enam staadionile ei jõudnud.

Vaevalt oli lõppenud hümn naiste 4×100 m teatejooksu võitjate auks, kui rahvas uuesti püsti tõusis ja aplodeerima hakkas. Justkui oleks oodanud värava taga sobivat hetke, jooksis nüüd staadionile XIX olümpiamängude maratonikangelane. See oligi rohelises-kollases etiooplane Wolde, väike kühmus seljaga kõhn mees. Teda ei kannustanud mitte keegi ja ta ei kiirustanud. Finišis haaras võitja lindi käte vahele. Sõrkis siis veel 50 m, jalutas mõned sammud ning alustas rada väljastpoolt piiraval mururibal tribüüni ääres auringi. Teda

kandis nagu aplausilaine. Naeratades ja käsi pea kohale tõstes ning mõlema käega aeg-ajalt õhusuudlusi saates läbis ta üleplaanilised 400 meetrit.

Täisring oli juba tehtud, kuid ikka ei olnud veel maratoniväravas näha järgmist meest. Lõpuks, ligi 3 minutit hiljem tuli sisse Kimihara. Jaapanlase jooks oli vaevaline ja ta loopis pead ühelt küljelt teisele.

80—90 m tagapool jooksis hoopis kiiremas tempos Ryun. Tokios oli Kimihara kaasmaalane Tsuburaya veel staadionil hõbeda kaotanud. Nüüd seda siiski ei juhtunud, kuigi jaapanlane oli omadega päris läbi, vankus ja nõtkus igal sammul.

Neljandana lõpetas üsna värskel sammul üllatusmees, seni tundmatu türklane Akcay. Tema järel aga kõigi aegade kiireim eurooplane Adcocks. Viimane käituş nii, nagu oleks lõpetanud jalutuskäigu ja läks kohe uusmeremaalasega muljeid jagama. Kuid ega see jõuvarude ülejääk midagi saavutatule juurde andnud. Temu oli liidrite hulgast kadunud ja Gebru jäi «vaid» kuuendaks. Järgnesid tippmargimees Clayton ja Johnston. Üheteistkümnendana Roelants, kaelas valge side. Kaheteistkümnendana mehhiklane. Publik aplodeeris ja sai veel tunda närvikõdi. Penaloza järel sisenes staadionile ameeriklane Kenneth Moore, keda katkiläinud villid ei takistanud lõpetamast. Staadionile sisenev Moore nägi just kõrgushüppesektoris Fosburyt 2.24 ületamas ja temagi tõstis Fosbury kombel käed üles ning tegi väikese rõõmuhüppe. Siis aga sööstis kiiresti järele mehhiklasele. Rahvas lõpuks peaaegu kiljus. Moore'il jäi puudu vaid 0,6 sekundit. Tuntumatest tulid veel takistusjooksja Young 16-ndana ja Temu 19-ndana. Nõukogudemaa parimana finišeeris Estadio Olimpicol Anatoli Suhharkov (2:38.07,4, 28. koht). Avatseremoonial olümpiavande andnud Pablo Garrido oli 26. Lõpetas üldse 59 meest. 58-ndana finišeeris mehhiklane, kuid ajal, mil maratonivõitja auks mängiti Etioopia hümni. Ja nii jäi ta ilma teenitud aplausist.

Bikila küll ei lõpetanud, kuid ka seekord, juba kolmandal olümpial järjest, heisati maratonivõitja auks Etioopia lipp. Ja juba kolmandaid olümpiamänge tähistati Addis Abebas pidustustega maratonivõitja auks.

SENSATSIOON

Takistusjooksu favoriitideks peeti eksmaailmarekordimehi Viktor Kudinskit ja Gaston Roelantsi, võimalikeks üllatajateks Kerry O'Brieni (Austraalia), George Youngi (USA), Aleksander Morozovit ja kõrgmäestikutingimuste tõttu ka keenialast Benjamin Kogot. Maailmarekordiomanik soomlane Jouko Kuha sõitis kohale turistina, kuna oli haiguse tõttu minetanud oma suvise suurvormi.

Eeljooksudest sai edasi neli meest ja tundus, et nimekamatel meestel polnud tarvis pingutada — edasipääsejate nelik selgus alati juba enne distantsi lõpuosa.

Esimeses jooksus läks poolel võistlusmaal ette Kogo ja ta lõpetas kõrgmäestikutingimuste kohta hea ajaga — 8.57,8, kuus sekundit enne järgmist meest, hispaanlast Javoer Alvarezi. Kolmanda-neljanda mehena olid võistluse jätkajad skandinaavlased Bengt Persson (Rootsi) ja Arne Risa (Norra).

Teises jooksus läksid kokku nimekamad mehed: Kudinski, Young, O'Brien, Herriott. Kuid kõik nad olid kindlad oma lõpuspurdile ja tempo eest kandis hoolt prantslane Jean Villain üksi (1000 m 2.52,8, 2000 m 5.57,9), mistõttu ka lõpuaeg jäi tagasihoidlikuks — 9.01,2. Et Tokio hõbemedalimees Herriott teadmata põhjusel ära vajus, finišeerisid Young, O'Brien ja Kudinski rahulikult aegadega 9.02,2—9.05,2 piires. Enne lõpetamist heitis Kudinski enda rahustuseks veel pilgu taha — järgmine mees alles jõudis lõpusirgele.

Keegi ei osanud aimata üllatust, mida kätkes endas kolmas jooks. Stardipaugu kõlades alustas jooksu nagu sprinter täiesti tundmatu neeger. Kogenematuid võistlejaid oli siin ennegi nähtud ja tundus, et tegemist on jälle ühe sellisega. Kõik ülejäänud jooksjad pidasid silmas Tokio kuldmedalimeest Roelantsi ja Morozovit. Tundmatu, keenialane Amos Biwott, ületas takistusi ebaratsionaalsete hüpetega, justkui oleks tegemist taraga, mille teravike otsas võib end ära lõhkuda. Poole ringi järel juhtis ta jooksu juba 30 meetriga. Kui Biwott aga veetakistusi ületas, läbis rahvahulka naerukahin — ta hüppas alati suures kõrges kaares, jalgu märjaks tegemata, ja maandus samale jalale, millega ära tõukas. Oli see alles jõu pillamine! Edetabelites Biwotti polnud, olümpiateatmikud näitasid, et ta on jooksnud 3000 m takistusi 8.44,8-ga, seega üle noatera täitnud olümpiamängude osavõtunormi (8.45,0). Kilomeetri järel aga oli «Mister X» eksmaailmarekordimehest Gaston Roelantsist ees juba peaaegu sirge võrra ja vaheaeg (2.45,0) parem isegi kui maailmarekordite püstitamisel. Publikule oli see jooks lihtsalt nauditavaks vahepalaks — vee-

takistuse kohal saatis Biwotti alati naer ja tugev aplaus. Naljatati: kardab vist krokodille.

Biwotti jõud ei kahanenud. 2 km läbis ta 5.48,8-ga (Kogo vaheaeg esimeses jooksus oli ainult 6.02,7), kuid ei mõelnudki tempot aeglustada. Lõpuaeg 8.49,4 oli 8 sekundit parem kui Kudinski kõrgmäestikustaadionide tipptulemus. Biwott jooksis nii, nagu oleks see jooks otsustanud kuldmedali saatuse. Igatahes arukas ta tegu ei olnud. Võta või kullana kuulujuttu, et suurvõistluste kogemusteta Biwott küsinud pärast eeljooksu võitmist: «Millal antakse kuldmedal?» (Et Biwott inglise keelt ei osanud ning intervjuudel oli tõlgiks ja seletuste andjaks treener, jäi ajakirjanikele vist paljugi teadmata.)

Kaks päeva hiljem tulid 12 meest päris lahingusse. Ilus päikesepaisteline päev oli õhtule jõudmas ja nagu kõik huvitavamad finaalid toimus ka see prožektoritę valguses.

Oodati põnevusega, mida teeb Biwott nüüd. Kas läheb jälle hirvesammul üksi ette? Ei, nüüd ei tahtnud ees joosta üks ega teine. Esimese takistuse kohal olid Morozov ja Villain siiski ees. Varsti tõusid juhtijaiks Kogo ja Roelants, veidi hiljem liitus nendega Biwott. Ühe ringi läbisid sale Biwott ja tema kõrval lühikesena tunduv Kogo külg külje kõrval. Tempo oli nõrk. Hämmastas aga Kudinski, kes ootamatult, juba enne võistluse puhkemist katkestas. Seesama Kudinski, kellel niisuguses passimisjooksus olid haruldased šansid kullale. Saatuslikuks sai rumal seik: Kudinski oli end eelmisel õhtul vigastanud rüselemisel (!) meeskonnakaaslase Vjatšeslav Skomorohhoviga.

1000 m vaheaeg Kogo vedamisel oli 3.04,2, nõrgem kui üheski eeljooksus. Kuid Biwott hakkas millegipärast maha jääma. Kolmanda veeaugu ületamisel jooksid temast eespool neli meest ja veel pisut hiljem oli ta juba seitsmes. Kogenematu võistlejana, kes oli raisanud ilmselt jõuvarud, äratas ta nüüd hoopis kaastunnet.

Kogol lasti juhtida kuni viienda ringi alguseni. Siis arvas olevat õige aja tempo tõstmiseks Roelants, kes on märkimisväärse lõpuspurdita tempojooksja. Oma kuldmedali Tokios saavutaski Roelants just kõva tempo ja pika vahespurdiga distantsi keskel. Kuid praeguse tempo juures (2000 m vaheaeg 6.03,2, nõrgem kui eeljooksudes) suutsid Kogo, Želev, Morozov, O'Brien, Villain ja Young tal vabalt kannul püsida. Küll aga jäi tahapoole Biwott. Juba oli ta üheksas.

Kui joosta oli jäänud veel kaks ringi, oli ees Roelants, kohe tema selja taga tulid Kogo ja Young, mõningase vahemaa järel Morozov ja O'Brien, Biwotti aga lahutas esigrupist oma 15 meetrit. Jäi mulje, et ta on väsinud.

Eelviimast korda veetakistust ületades sööstis ette Kogo.

Gong kuulutas viimase ringi algust. Esikohal Kogo, teine Young, kolmas Roelants, neljas O'Brien, viies Morozov. Biwott oli kuskil tagapool ja ka Roelantsile võis kaasvõistlejate spurdivõime juures ennustada juba medalita jäämist.

Tagasirgele jõudes alustas lõpuspurti Tokio mängude viies — 31-aastane Young, kes oli nendeks olümpiamängudeks valmistunud eriti püüdlikult ja polnud hooaja jooksul veel kaotust tundnud. Tema kannule spurtis O'Brien, Kogo jäeti kolmandaks. Roelants ja Morozov selle spurdiga enam kaasa minna ei suutnud.

Kuid elu oli taas sisse tulnud Biwottile, kes hakkas oma pika hirvesammuga esimestele ligi jõudma. Ja ometi spurtisid nagu elu eest ka eeljooksjad. Viimast veetakistust ületasid Kogo, Young ja O'Brien peaaegu koos. Tükk maad tagapool jooksnud Biwotti hoogne lähenemine veetakistusele ja pikk hüpe tõid ta eeljooksjaile juba päris ligi. Lõputakistusel, 60 meetrit enne finišit säilitas liidrikohta ikka veel Kogo, Young ja O'Brien ületasid takistuse täiesti kõrvuti, Biwott aga oli kohe nende kannul. Piisas 30 meetrist ja Biwott oli juba esimene. Tundmatu jooksumees oli toonud Keeniale teise kulla.

Viimase kilomeetri oli Amos Biwott läbinud 2.45,0-ga. Lõpuaeg 8.51,0 aga oli nõrgem kui ta eeljooksutulemus. Kaksikvõidu tagas Keeniale Kogo (8.51,6). Young oli kolmas (8.51,8) ja O'Brien neljas (8.52,0). Üle noatera medalita jäänud austraallane haaras kahe käega peast, justkui öeldes: «Mis ma küll tegin!» Ta koguni nuttis. Kuid parandada polnud enam midagi. Kõik otsustati hetkega, oma tegevusest aruandmiseks polnud mahti.

Kuulus Roelants jäeti viimasel ringil koguni seitsmendaks. Temast möödusid siin Morozov ja vähe tuntud bulgaarlane Mihail Želev, kelle tippaeg oli belglase omast umbes 10 sekundit nõrgem. Eksmaailmarekordimees lonkas, hoides põlve. Kuid see häda ei olnud ilmselt päris tõsine, sest neli päeva hiljem läbis belglane maratonidistantsi. Olümpiakulla võitis mees, kes ei teadnud midagi võistlustaktikast, ei tunnetanud tempot ega osanud üldtunnustatud viisil takistusi ületada. See on juba iroonia.

Samuti vähendas teiste saavutuste sära takistusjooksus, ja üldse pikamaajooksus, teadmine, mis pressikonverentsil koorus välja Keenia treeneri John Velziani sõnadest: «Kui me ei oleks pidanud jätma koju jooksjaid, kes ei suutnud täita Keenia kõrgmäestikutingimustes olümpianormi, oleksime võitnud takistusjooksus kuld-, hõbe- ja pronksmedali.»

Tuleb tõesti päri olla sellega, et Keenia (ka Etioopia) sportlastele olid olümpianormid ülekohtuselt kõrged. Neid võis täita vaid meretasapinnal, s. t. mitte nende kodumaal.

GOLUBNITŠI TEINE OLÜMPIAKULD

Nagu pikamaajooksjatele nii ka käijatele olid Mexico kõrgmäestikutingimused ebasoodsad. Siin aga võivad eurooplased tänada õnne, et aafriklased pole seda ala veel õieti harrastama hakanud — olümpiamängudel ei võistelnud käimises mitte ühtegi Musta Mandri meest. Peamisteks medalipretendentideks olid NSV Liidu ja Saksa DV käijad. Mexico olümpianädalal 1967. aastal oli üllatanud võiduga nimekate käijate üle mehhiklane José Pedraza, kuid see oli ikkagi vaid eelolümpia.

Võistlus 20 km distantsil kulges dramaatiliselt. Ja kuigi staadionil olijate silma all ainult starditi ja finišeeriti, kuulus meeldejäävate alade hulka ka 20 km käimine.

Võistlust alustas 38 meest. Kohe stardis juhtus esimene äpardus. Keegi astus ilmselt väikesele Pedrazale kannale ja mehhiklane kaotas vasaku jala kinga. Selle ajaga, kui ta kinga jalga sai, olid teised tükk maad juba astunud. Pealtvaatajate ees käidi üle ringi — 450 m. Ees oli siin kogu aeg pikakasvuline Nõukogudemaa esindaja Vladimir Golubnitši, Rooma mängude kuld ja Tokio pronks. Esimesena väljus ta ka maratoniväravast ja esimesena jõudis Mexico tänavatele. Viimane oli Pedraza.

Peale hõreda õhu võis tingimustega rahul olla. Ilm oli soodus — taevas pilves ja puhus kerge tuul. Rada oli peaaegu lausik, teeveertel seisid iga 25 m tagant sõdurid.

Teated, mis tulid 5 km kontrollpunktist, olid omajagu üllatuslikud — juhtis täiesti tundmatu ameeriklane Rudolph Haluza (aeg 23.11,0). Teatmike põhjal vanimaid mehi võistlusrajal — 37-aastane, 20 km parim aeg 1:36.19,0. Järelikult oli ta selle ala parimatest 10 minutit nõrgem. Küllap oli ameeriklane eesotsas ajutiselt, mees hindas oma võimeid ilmselt üle. Juhtgrupis olid peale Rudolph Haluza veel Nikolai Smaga, Vladimir Golubnitši, Hans Reimann (Saksa DV), Arthur Jones (Inglismaa), Gerhard Sperling (Saksa DV) ja José Pedraza. Järgmised mehed kaotasid üle 20 sekundi.

Poolel teel oli tunda, et Nõukogudemaa paar — Smaga (46.54,0) ja Golubnitši (46.54,2) — üritab eest ära minna. Üllatusmees Haluza käis neist 12 sekundit tagapool. Edasi tulid paaridena Pedraza (47.13,0) ja Sperling (47.13,2) ning Peter Frenkel (47.19,0) ja Reimann (47.19,4). Vahemaad olid juba küllalt pikad ja venisid veelgi.

15 km kohalt jõudsid teated staadionile vaid pisut varem kui käijad: 1. Smaga 1:10.19,0, 2. Golubnitši 1:10.19,0, 3. Haluza 1:10.42,0,

4. Pedraza 1:10.54,0. Nõukogude sportlaste üleolek oli suur. Kuid Pedraza võis veel mööduda Haluzast ja see pani staadioni kihama. Juba enne, kui saabusid võistlejad, oli rahvas püsti. Kärsitute kobar maratoniväravа kohal ülal tribüüni servas kasvas silmanähtavalt. Ja möödus vaevalt mõni minut, kui värava (õigemini tunneli) hämarusest tulid prožektorite heledasse valgusse kaks punases võistlussärgis meest — Golubnitši ja Smaga. Võistlejad käisid peaaegu külg külje kõrval. Vaevalt olid mehed jõudnud rajale astuda, kui läks kohe lahti lärm ja skandeerimine. Ligi 30 m tagapool tuli Pedraza. Ta lähenes liidritele silmanähtavalt. Juubeldav rahvamass tõusis püsti ja ergutas mis võis. Väike Pedraza peaaegu jooksis. Kohtunikud olid sunnitud teda hoiatama. Vaevalt aga oleks ükski kohtumõistja söandanud mehhiklast kodupubliku silme all diskvalifitseerida. Ja nii tormaski Pedraza mööda lühemast Nõukogude käijast Smagast. Kui viimasel olekski jätkunud vastupidavust oma koha hoidmiseks, oleks see olnud kergemeelsus — publiku kaitse all oli oma riskantse käigumaneeriga üksnes Pedraza. Pikema sammuga Golubnitši suutis mõningast vahet hoida.

Olukord muutus päris dramaatiliseks. Finišini oli jäänud veel 150 m ringis ja Pedraza üritas publiku õhutusel muidugi kuldmedalit võita. Vahemaa oli veel vaid mõni meeter. Aga enam see ei vähenenud. Golubnitši pani välja kõik. Tänu pikemale kasvule oli tal oma konkurendi ees märgatav eelis — mehhiklane oleks pidanud sõna otseses mõttes jooksma, et järelejäänud lühikesel distantsiosal vahemaad tasa teha.

Rahvas juubeldas, kuid üle finišijoone astunud Pedraza väljendas igasuguste žestidega oma meelepaha — talle oli juba viirastunud kuld. Ja seda pihtis ta hiljem ka intervjuus: «Kui käia jäi veel mõnisada meetrit, mõtlesin, et nüüd võidan kindlasti...» Siiski oli Pedraza kangelane — ta oli toonud Mehhikole esimese kergejõustikumedali.

32-aastane Ukraina käija Vladimir Golubnitši oli saavutanud juba teise olümpiakulla. Kordaläinult oli ta esinenud kõigil suurvõistlustel. Roomast oli toonud kulla, Tokiost pronksi ja medaliga oli naasnud vahepeal toimunud Euroopa meistrivõistlustelt: 1962. aastal pronksi ja 1966. aastal hõbedaga. Tema nimele kuulus veel ametlik maailmarekord (1:27.05,0). Seega on Golubnitši kõigi aegade edukamaid mehi oma alal. Kui mitte kõige edukam.

Võitjaga peaaegu üheealine on ka Nikolai Smaga (sünd. 1938), kes hakkas kergejõustikku harrastama tunduvalt hiljem, alles 22-aastasena. Ka Smagal oli varem kodus üks kaalukas pronksmedal — 1966. aasta Euroopa meistrivõistlustelt.

Kolmas Nõukogudemaa käija, kuuendana finišeerinud Otto

Bartš teenis olümpiapileti tegelikult 50 km käimises. 20 kilomeetris startis ta treenerite tahtmisel — tema koht pikemal võistlusmaal loovutati Gennadi Agapovile. Kuid ette rutates olgu öeldud, et Agapov talle pandud lootusi ei õigustanud.

Medalivõitlus oli niisiis veel ägedam kui Bruno Jungil omal ajal Melbourne'is. Esmakordselt olümpiamängude ajaloos jõudis Ameerika käija neljanda kohani. 37-aastane Rudolph Haluza polnud varem võitnud isegi USA katsevõistlusi. Alles viies oli Saksa DV koolkonna esindaja — kurttumm Gerhard Sperling. Nagu kõik neli varem finišeerinut, kuulus ka tema 30-aastaste põlvkonda. Seega oli 20 km käimine Mexicos täiesti «vanade» meeste ala.

50 km käimine

SEE OLI JUBA ÜLEOLEK!

Oli soe ja pisut lämbevõitu pärastlõunatund, kui käijad alustasid 50-kilomeetrist marssi Mexico tänavail. Hõredale õhule kaasnesid siin veel kuumus ja suured tõusud distantsi esimesel poolel. Õhtu lähenedes õhk küll jahenes, kuid polnud märgata, et see kergendust tõi. Võistelda oli kahtlemata raske. Kuid kes medalilootjatest siis söandas konkurente silmist lasta! Ja nii tormati koos.

10. kilomeetril (50.58,0) oli juhtgrupp veel üsna arvukas. Esimestena tulid tabloole maailma 1968. aasta edetabeli juhi Bernhard Nermerichi (Saksa FV), Tokio hõbemedalivõitja Paul Nihilli (Inglismaa) ja 50 km ametliku maailmarekordi omaniku Christoph Höhne (Saksa DV) nimed. Järgmistest lahutasid neid vaid sekundikümnendikud. Kümnendana käinud itaallane Abdon Pamich aga hakkas juba siitpeale maha jääma ja hiljem me tema nime tablool ei kohanud. Ka mitte lõpuprotokollis. Tokio mängude 50 km võitja oli üks esimesi katkestajaid.

Viis kilomeetrit edasi, ja juba oli välja kujunenud neljaliikmeline juhtgrupp: Paul Nihill, Gennadi Agapov, Sergei Grigorjev ja Christoph Höhne. Ka 20 km kohal (1:43.51,0) käis see kvartett koos samas järjestuses. 23 sekundit tagapool tulid Peter Selzer (Saksa DV) ja ungarlane Antal Kiss.

Nõukogude käijad olid esinenud väga silmapaistvalt 20 kilomeetris ja olid heal positsioonil ka nüüd. See lubas loota parimat. Kuid poolel võistlusmaal olid nad Nihillist ja Höhnest juba märgatavalt maha jäänud ja 30 km kohal Grigorjevi nime enam tabloole ei tulnud: 1. Höhne 2:35.57,0, 2. Nihill (kaotas ligi 2 min.), 3. Agapov (kaotas ligi 3 min.). Neli minutit Höhnest hiljem läbisid selle kontrollpunkti Kiss ja Selzer. Kuuendaks oli kerkinud Nermerich. Nüüd oli saabunud kriisiperiood ka tuntumatel. Juhtijatest ei langetanud ainsana tempot ega lasknud end millestki mõjutada Höhne. Tokio mängude kuuendast oli saanud võimukas käija. Ülejäänud kuulsused aga hakkasid maha jääma ja üksteise järel välja langema.

35 km järel ei kohanud pealtvaatajad tablool toodud võistlejate nimekirjas enam Agapovi nime. Juhtis Höhne (3:00.23,6), Nihill oli veel teine, kuid kolmandaks oli tõusnud Nermerich. Siis aga jõudis taandumisjärjekord inglaseni ning hõbemedal paistis Nermerichile, pronks ungarlasele Kissile. Esimene oli seejuures Höhnest maas viis, teine seitse ja pool minutit. Kuid veel polnud medalid jagatud. Maailma edetabelijuhi esinemisele panid 43. kilomeetril punkti kohtunikud, kes ta käigustiiliga sugugi rahul ei tahtnud olla. Ja nii tõusis üheks medalikandidaadiks vastu kõiki ootusi ameeriklane Larry Young. Seni oli olnud medalite jagamine olümpiamängudel ikka eurooplaste omavaheliseks asjaks, ainult 1956. aastal astus vahele üllatusmees uusmeremaalase Norman Readi näol. Kas nüüd ütleb sõna sekka ka Ameerika?

Selge, et mitmed favoriidid olid tempo valikuga oma võimeid Mexico tingimustes üle hinnanud. Kuid seda enam hämmastas Höhne suur üleolek. Distantsi teise poole käis ta esimesest 25 km-st isegi kiiremini ja lõppajaks märgiti kuldmedalimehel 4:20.13,6. Höhnet ei kihutanud tagant mitte ükski konkurent ja ta liikus pärast finišeerimist ringi ruudulises tekis üsna värske välimusega. Järgmist meest — ungarlast Kissi tuli oodata üle kümne minuti. Kui sakslase võit oli ootuspärane, siis vaevalt oskasid Kissi kaasmaalased oodata hõbemedalit käigumaratonist. Lõpukurvis sai madjarile osaks eriline aplaus ja üllatusmees vastas kaasmaalastest tervitajatele lõbusa käeviipega. Kõrval äratas tähelepanu vana vurrudega ungari ajakirjanik. Hetk tagasi vasaraheitjate autasustamisel (ungarlased said kulla, pronksi ja 5. koha) oli ta laulnud hingestatult kaasa madjarite hümni, nüüd valgusid mehe põskedele rõõmupisarad. See päev läks Ungari spordiajalukku ühe ainulaadsemana.

Enne Kissi finišeerimist (4:30.17,0) jõudis staadionile ka pronksmedalimees Young, kes lõpetas ajaga 4:31.55,4. Youngi edu polnud siiski juhuslik. Ta oli 50 km käimises olnud USA-s võitmatu juba kolm hooaega, tulnud esikohale Pan-Ameerika mängudel 1967. aastal ning võtnud olümpiaettevalmistust erakordse tõsidusega — kaheksa kuud enne Mexicosse sõitu oli ta loobunud isegi töökohast, et pühenduda üksnes treenimisele.

Neljas oli Selzer (4:33.09.8), viies vana käigumaa Rootsi esindaja Stig Lindberg ja kuues kuulsast Pamichist käimiseks innustust

saanud itaallane Vittorio Visini (4:36.33,2). Tuli välja, et 50 km pingutusele pidasid vastu suhteliselt nooremad mehed: Höhne oli 27-, Young 25-, Kiss 32-, Visini 23- ja Selzer ainult 22-aastane.

Hämmastas, et pealtvaatajad ei mõelnud veel kojuminekule, kuigi ülejäänud alad olid ammu lõppenud ja ka käimise võitjad teada. Hetk hiljem sai kõik mõistetavaks. Taas puhkes staadionil: «Meh-hi-ko, Meh-hi-ko! Ra-ra-raa, ra-ra-raa!...» Kaheksandana lõpetas käigumaratoni paari päeva eest Mehhiko rahvuskangelaseks tõusnud José Pedraza.

Teenitud tähelepanuavaldusteta ei jäänud ka 27-ndana, s. o. eelviimasena finišeerinud mehhiklane Ismael Hernandez, kelle käiguaeg lähenes 6 tunnile.

Sergei Grigorjev finišeeris 15-ndana, teised selle ala tuntumad mehed nagu Nihill ja Agapov aga staadionile ei jõudnud.

Höhne suur üleolek paneb seletust otsima. Küllap on ikkagi ettevalmistus ka vastav olnud. Kui näiteks Agapov lõikas viimasel ajal loorbereid 20 kilomeetris (saavutas Leningradis vendade Znamenskite mälestusvõistlustel maailma tippaja), siis Höhne oli samal ajal harrastanud võistlemist peaasjalikult pikkadel ja ülipikkadel distantsidel. Kahel korral oli ta võitnud 50 km kuulsatel käimisvõistlustel Lugano karikale. Olümpiamängudele eelnenud aastal aga võitis Luganos (Šveits) 100 km käimise selle erakordse võistlusmaa tippajaga 9:15.57,4.

Mexico rasked tingimused nõudsidki käijailt ennekõike tavalisest suuremat vastupidavust.

110 m tõkkejooks

KUI JÄTKUB PIKKA MEELT

Sprinteritega analoogilises eelisolukorras võistlesid Mexicos ka tõkkejooksjad. Kuid 110 m distantsil siiski maailmarekordit ei sündinud. Võib-olla oli süüdi ka asjaolu, et olümpiaeelse perioodi parim mees Earl McCullouch otsustas just enne mänge elukutseliste radadele siirduda. Mees ei suutnud ahvatlevast pakkumisest ära öelda. Küllap olid üle kõige argipäevamured.

Favoriitideks jäid ikkagi Ameerika neegersportlased: Willie Davenport, Ervin Hall ja Leon Coleman. Esimene oli tuntud mees Tokio päevist. Seal ta aga langes vigastuse tõttu välja juba poolfinaalis. Kuid ka edaspidi oli Davenporti saatnud ebaõnn. Heade saavutuste kõrval oli olnud sageli vigastusi ja pettumusi. Olümpiakevadel olevat paistnud isegi Mexicost eemalejäämine. Ta oli vigastanud kubemelihase ning polnud saanud pikemat aega treenida. Aga ometi jõudis Davenport enne USA olümpialaste lõppvalikut maailmarekordi kordamiseni (13,2) ning katsevõistlustelt South Lake Tahoest sõitis Mexicosse favoriidina nr. 1.

35 võistlejat olid jagatud viide eeljooksu, mis möödusid eriliste üllatusteta. Ameeriklastele paistis ettearvatult konkurentsi pakkuvat suhteliselt väikesekasvuline tumeda habemega itaallane Eddy Ottoz. Viimane kordas nagu muuseas olümpiarekordit (13,5). Ülejäänud neljas jooksus olid paremad ameeriklased Ervin Hall (13,7), Willie Davenport (13,6) ja Leon Coleman (13,7) ning valgevenelane Viktor Balihhin. Edasi kvalifitseerus ka teine Nõukogudemaa esindaja Oleg Stepanenko (13,9).

Esimeses poolfinaalis tegi tõsise avalduse kuldmedalile Hall, kes viis olümpiarekordi 13,3-le. Järgmistena said lõppjooksu Ottoz (13,5), Rootsi rekordimees Bo Forssander (13,7) ja prantslane Pierre Schoebel (13,7). Teisest poolfinaalist pääsesid endastmõistetavusega edasi nagu kattuvate sammudega jooksnud saledad neegrid Davenport ja Coleman (mõlema aeg 13,5) ning tallinlastele tuttav Tokio finalist prantslane Marcel Duriez (13,7), üllatas aga Saksa FV teine number Werner Trzmiel isikliku rekordiga (13,7). Mõlemad Nõukogude jooksjad Balihhin ja Stepanenko jäid pealtvaatajaiks. Võib-olla oleks finaali kvalifitseerumise piiraeg 13,7 olnud jõukohane hoopis Kalju Jurkatammele, kes NSV Liidu meistrivõistlustel kaotas Stepanenkole ja Balihhinile vaid rinna võrra ning kõrgvormi saavutas hiljem: vähemsoodsates Tartu ja Jalta tingimustes (just Mexico mängude päevil) jooksis ta 110 m tõkkeid 13,8-ga.

Kaks tundi pärast poolfinaali algas lõppvaatus. Kolmandal-neljandal rajal olid kõrvuti Davenport ja Ottoz, kuuendal-seitsmendal Hall ja Coleman.

Davenporti start oli väga õnnestunud ja ta sai märgatava edumaa. Ottozist kiiremini väljusid lähtest kõik kolm USA neegersportlast.

Davenport aga märkis hiljem, et ta ei väljunud lähtest siiski ideaalselt, jättis puusad liiga madalale ja ajas esimesed tõkked maha. Kuid keegi ei jõudnud Davenportile ähvardavasse lähedusse. Ta finišeeris nagu Smith, käed ülal, õnnelik naeratus näol. Aeg 13,3 tähendas vaid olümpiarekordi kordamist. Kuid tähtsam sellest oli kuld. Davenporti võit kinnitas vana tõde: kõik tuleb sellele, kes oodata suudab.

Ottoz jõudis distantsil järele Hallile ja Colemanile. Kuuendal tõkkel möödus itaallane Colemanist ja lõpetas kõrvuti Halliga.

Mõlema aeg oli 13,4 (itaallasele tähendas see ka rekordit), kuid hõbe kuulus siiski ameeriklasele. Et joosti soodsates tingimustes, sellele viitas veel Colemaniga kõrvuti finišeerinud Trzmieli järjekordne isikliku rekordi parandus — 13,6. Kuuenda koha päris Forssander 13,7-ga.

400 m tõkkejooks

VÕITUDEGA HELLITATUD AMEERIKLASED JÄETI MEDALITA

400 m tõkkejooks oli kujunenud USA alaks. Üksnes kahel korral kaugemas minevikus (kahekümnendatel aastatel) olid nad pidanud loovutama olümpiakulla tõkkejooksjatele Briti saartelt. Ameeriklaste võitu võis oodata ka seekord. Nende tulemused South Lake Tahoes olid paljutõotavad. 22-aastase Geoff Vanderstocki maailmarekord 48,8 USA koondise katsevõistlustel ei võinud ometi olla ta viimane sõna olümpiahooajal. Aga olümpiavõistlus ei allunud kalkulatsioonidele.

Eeljooksud ja poolfinaalid saladuskatet veel ei kergitanud. Palju rõõmu tunti siin tulemustest. Kõik finalistid peale Vanderstocki parandasid oma isiklikke rekordeid.

Esimeses eeljooksus sündis Saksa FV rekord. 28-aastane Gerhard Hennige hakkas neljandal tõkkel kaasvõistlejaid maha jätma ja jõudis esmakordselt alla 50,0 sekundi piiri — 49,5-ni. Teise jooksu võitja Juan Dyrzka püstitas Argentiina tippmargi — 49,8. Kolmandas jooksus aga ületati juba ametlik maailmarekord. Sellega (49,0) tuli toime viimaste hooaegade kuulsaim mees Ronald Whitney (USA). Ainult ühe sekundikümnendikuga kaotas talle Rainer Schubert (Saksa FV), kes varem oli jooksnud 400 m tõkkeid vaid 50,3-ga. Viimane ei korrigeerinud 49,1-ga ainult kaasmaalase värsket tipptulemust, vaid sai oma nimele ka Euroopa rekordi. Vana Maailma meistri itaallase Roberto Frinolli võiduaeg viimases eeljooksus (49,9) oli selle kõrval üpris kahvatu.

Esimeses poolfinaalis ei kannustanud järeljooksjad edasipääsnute nelikut, kuid tulemused olid üllatavalt head: Roberto Frinolli 49,2 (Itaalia rekordi kordamine), Geoff Vanderstock 49,2, John Sherwood 49,3 (Inglismaa rekord) ja Rainer Schubert 49,3. Tokio mängude hõbemedalimees inglane John Cooper, varem Sherwoodiga võrdne Jaakko Tuominen ja äsjane üllataja Dyrzka jäid eespool nimetatutest maha.

Olümpiabaaside juurde juhatasid meid ka spordiala iseloomustavad mammutkujud.

Mängude esimesel poolel prevaleeris kergejõustik kui olümpia tuum. Vist mitte kunagi ei jää ühegi olümpiavõitja varju 100 m jooksu võitja, kes pärib maailma kiireima mehe tiitli. Küll aga jäid sprinterite kaalukaimas heitluses James Hinesi (279) varju maailmarekordi kaasosanik Charles Greene (pildil siserajal) ning peaaegu niisama kiired mehed Lennox Miller (536) ja Pablo Montes (207).

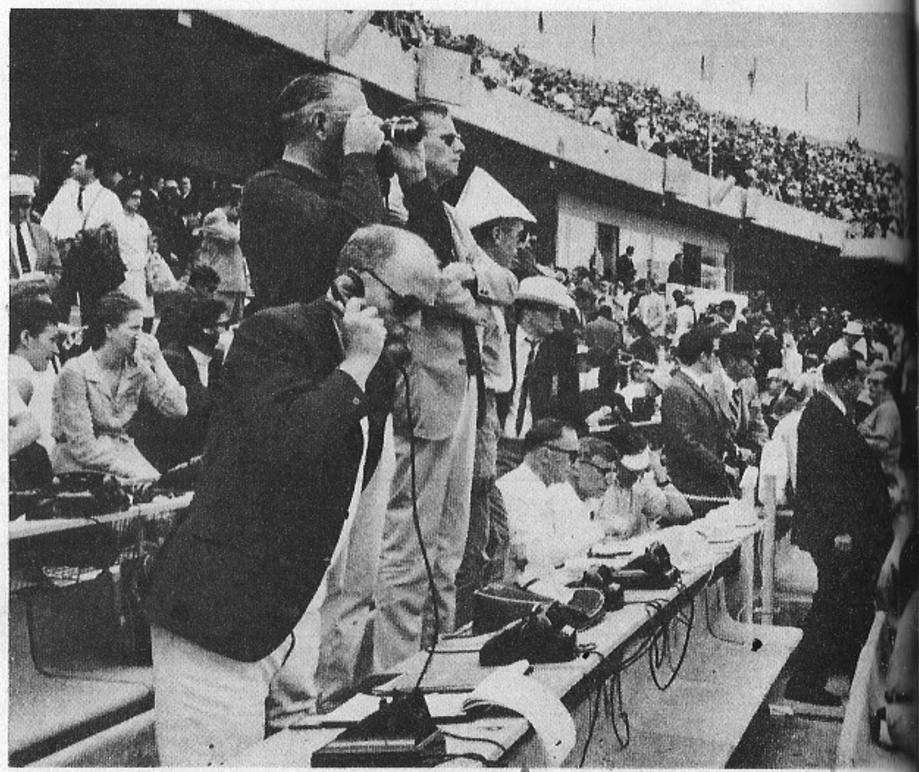

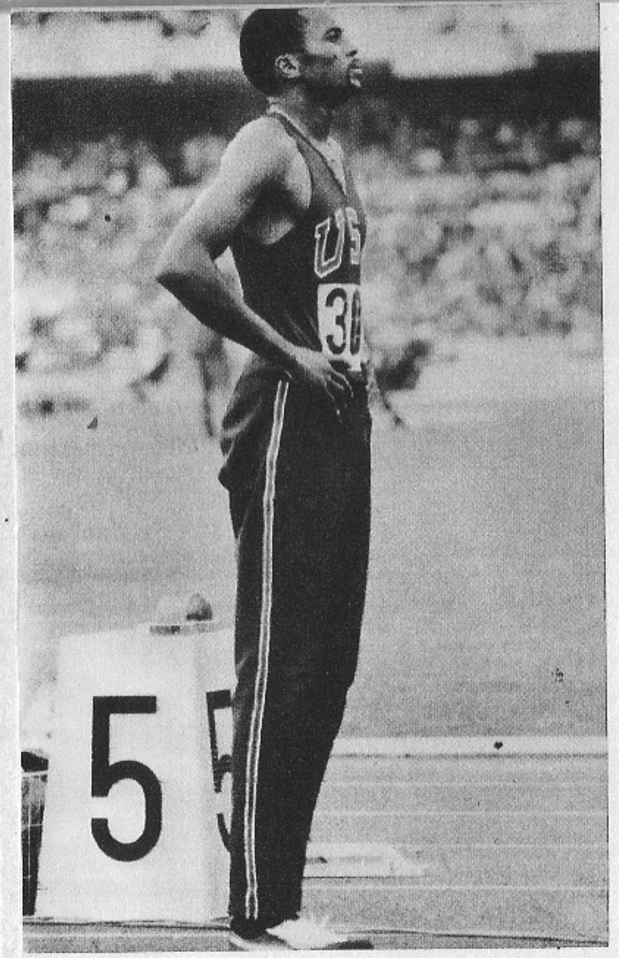

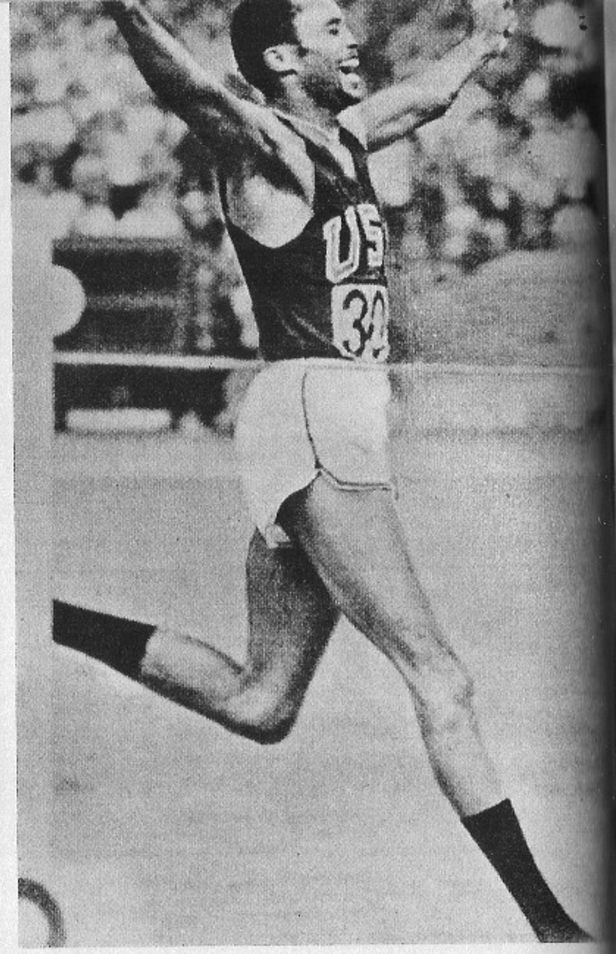

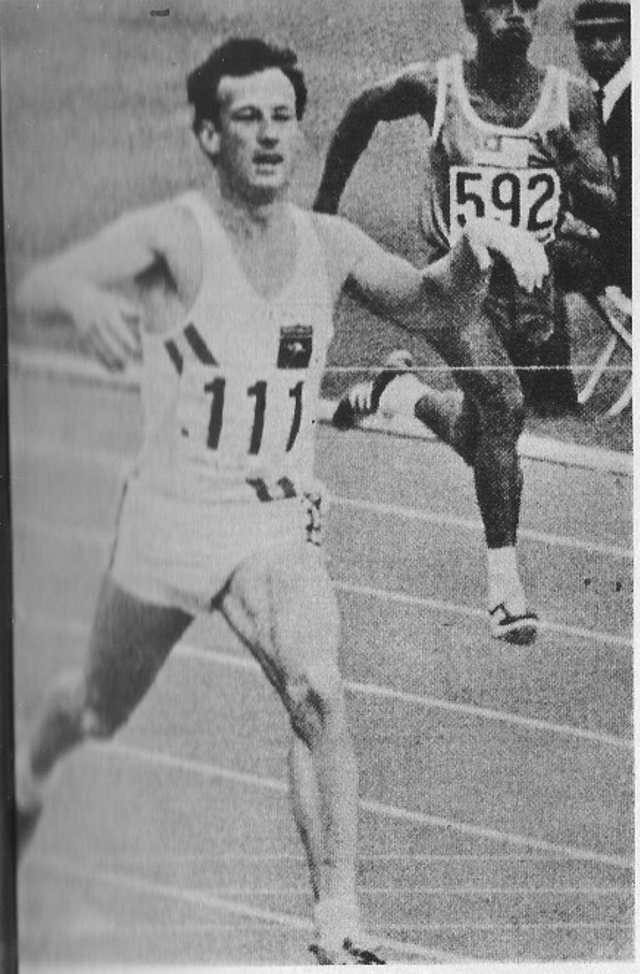

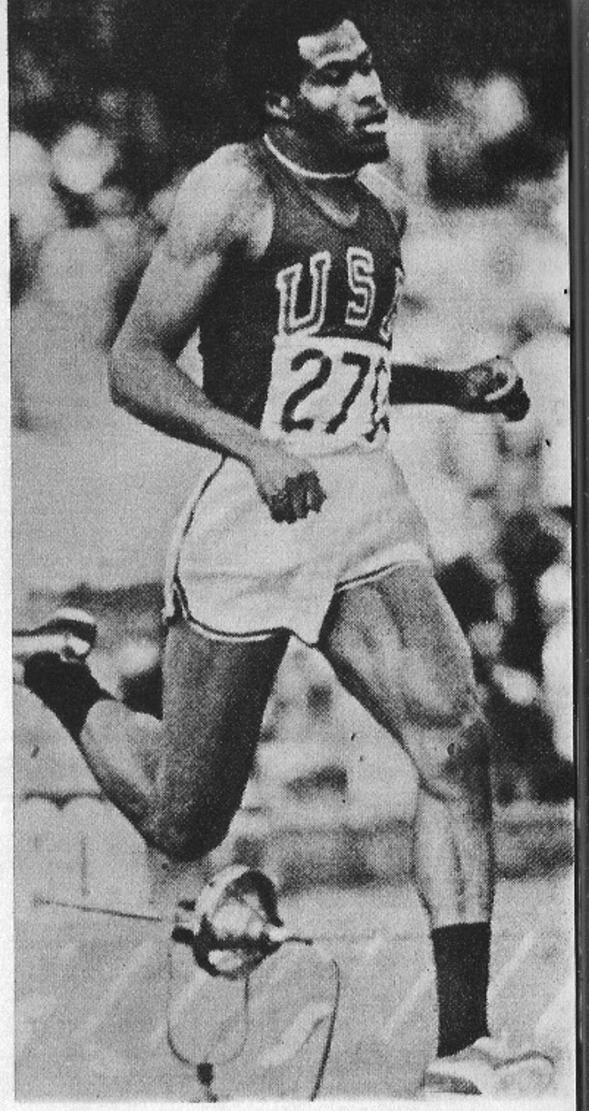

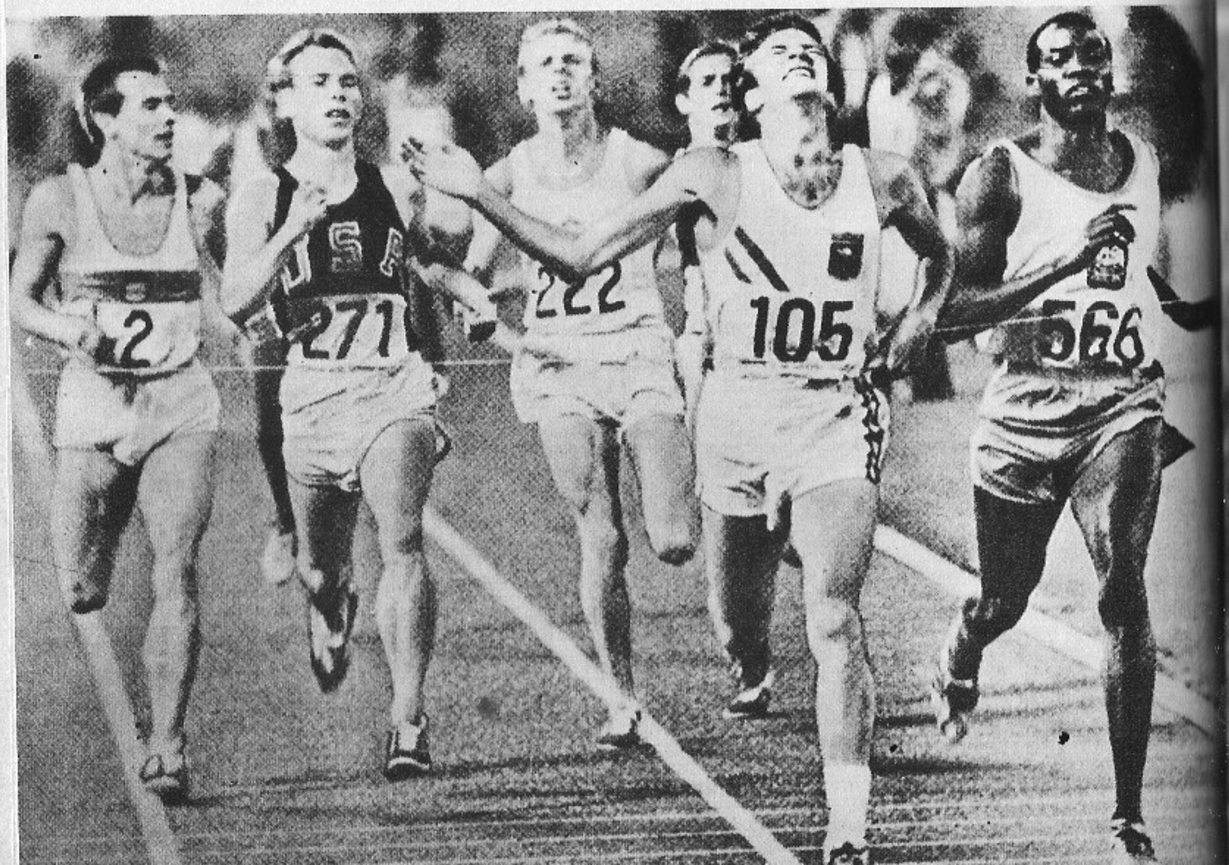

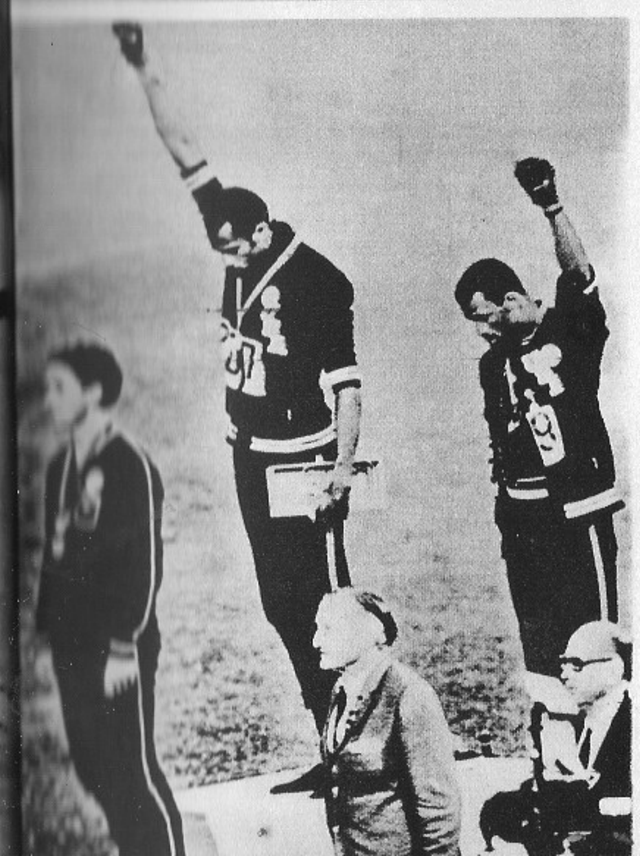

Ülemises reas: Tommie Smith hõõlestab end võitluseks ja . . . sõrab võidurõõmus juba enne finišilinti. Paul Norman – kiireim valgenahaline; veerandmailerite etaloon Lee Evans. All: Ralph Doubelli võimukas lõpuspurt; Tommie Smith ja John Carlos oma missiooni täitmas

Kipchoge Keino (565) võidu 1500 meetris tagas õigesti valitud taktika. All: Keenia paarisrakend Keino-Jipcho auringil; maailma eelmiste hooaegade sportlane nr. 1 James Ryun (300) pidi tunnistama Aafrika jooksutähe üleolekut.

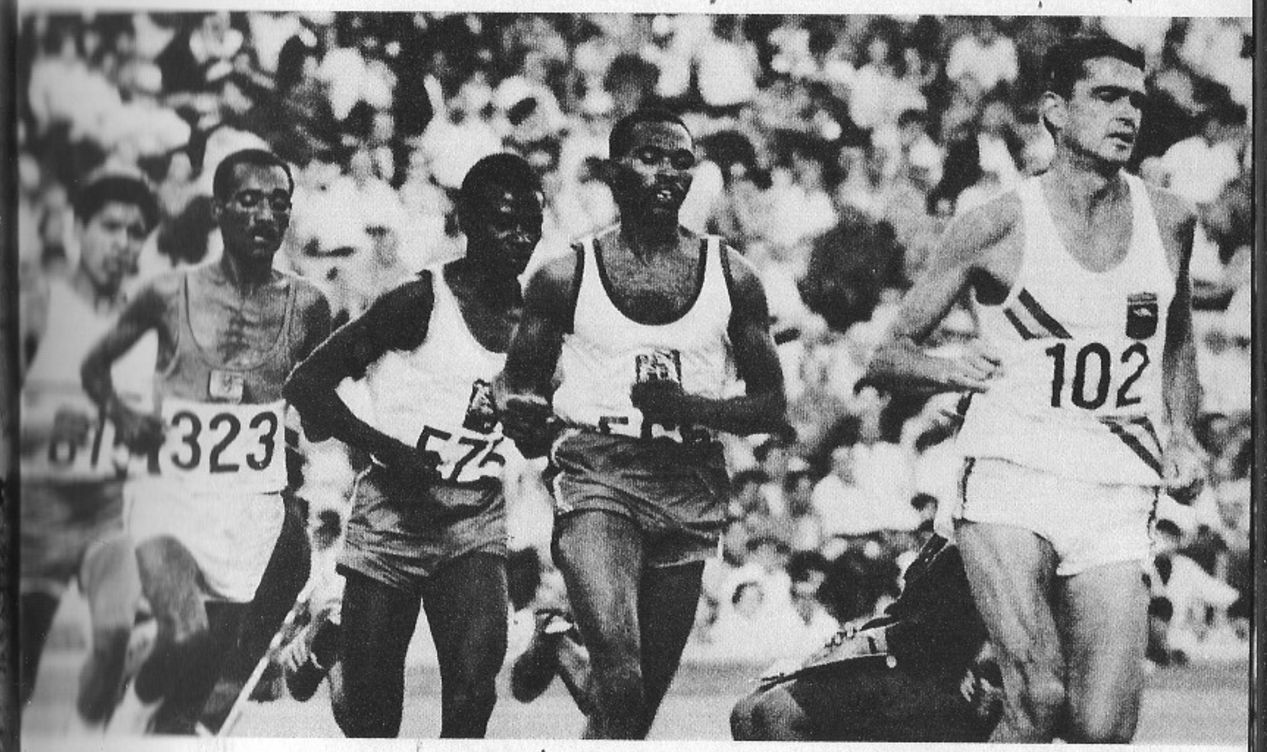

Dramaatiliste pikamaajooksuheitluste tegelasi- 5000 m distantsil. Ülal: Mamo Wolde, Mohamed Gammoudi ja Kipchoge Keino esimeses eeljooksus. All: Ronald Clarke, Kipchoge Keino, Naftali Temu, Fikru Deguefu ja Juan Martinez finaaljooksus pärast avakilomeetrit.

Ülal: tempo eest hoolitsevad Wohib Masresha (327) ja Nikolai Sviridov (833). All: Ronald Clarke kasutab viimast šanssi ja püüab teha kõik endast oleneva, kuid Keino ja Gammoudi ei anna võimalust lahtirebimiseks.
Parempoolsel leheküljel: 10 000 meetris dikteeris pool jooksumaad tempot Nikolai Sviridov, seejärel sooritas oma „triumfiringid" väike mehhiklane Juan Martinez (615). Mitu meest aga kanti abitutena areenilt juba võistluse algstaadiumis.

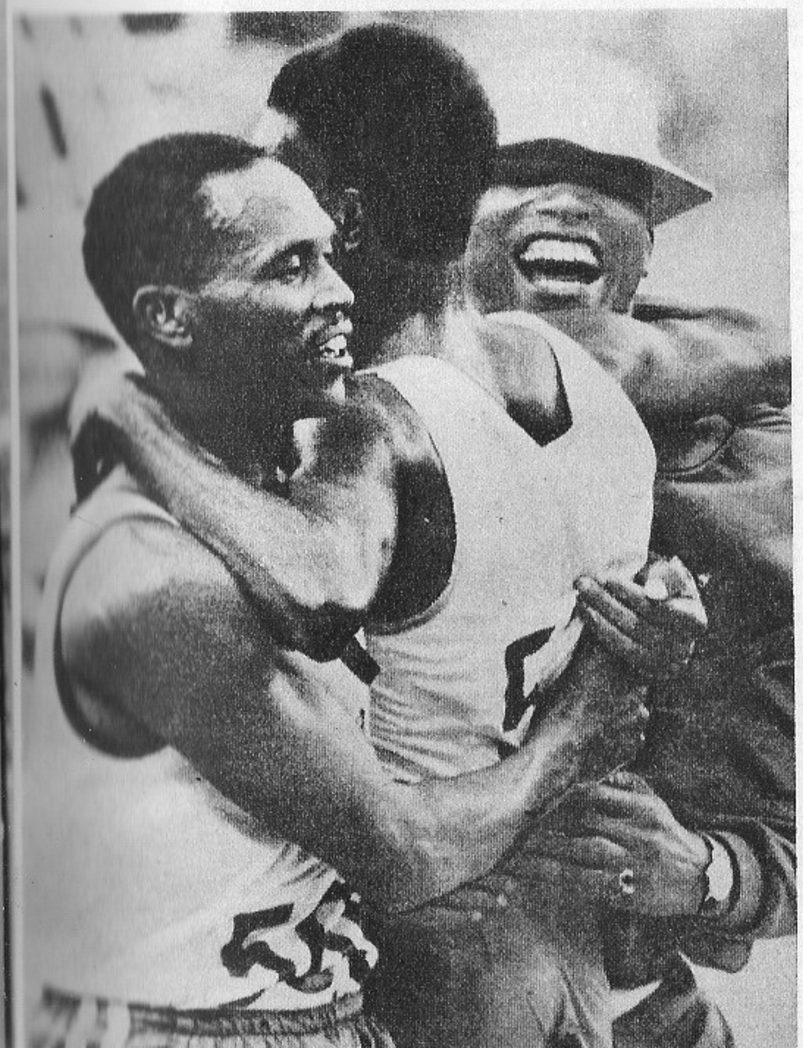

Võitjad ja võidetud.
Vasakpoolsel leheküljel: Naftali Temu.

Legendaarse maratonijooksja Abebe Bikila trooni päris ta treeningukaaslane Mamo Wolde.

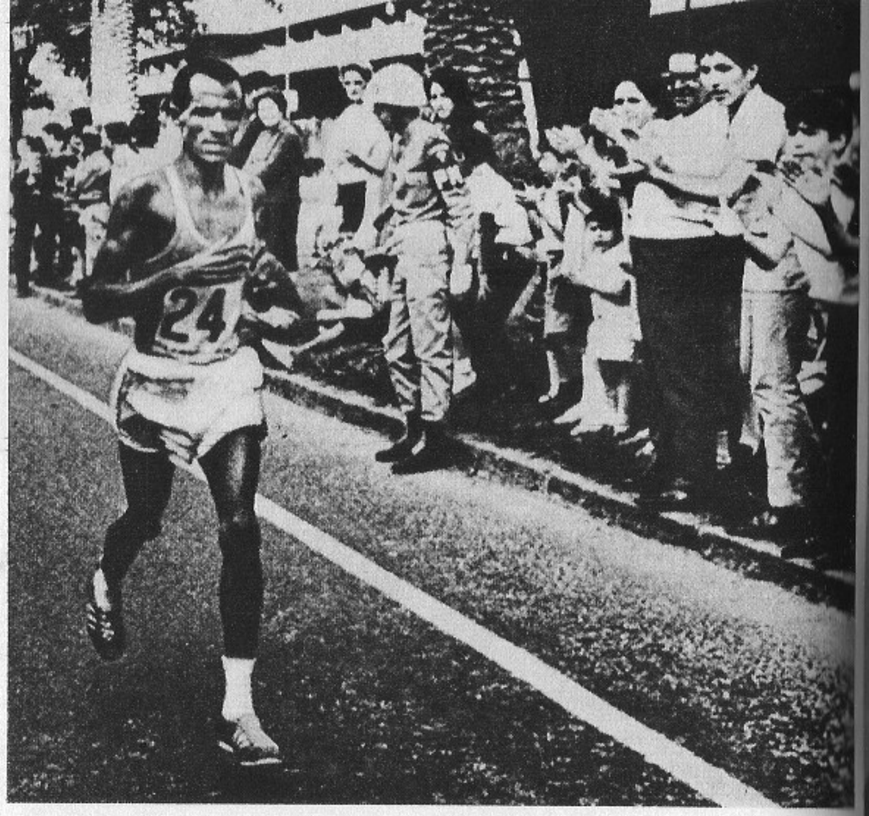

Jevgeni Sinjajev oli kärsitu ja alustas jooksu liiga vara. Aleksei Hlopotnov tantis päästa mis veel võimalik ning püüdis teatepulka üle anda visates . . .

USA võidukas sprindikvartett. Paremalt: James Hines, Charles Greene, Melvin Pender, Ronnie Ray Smith.

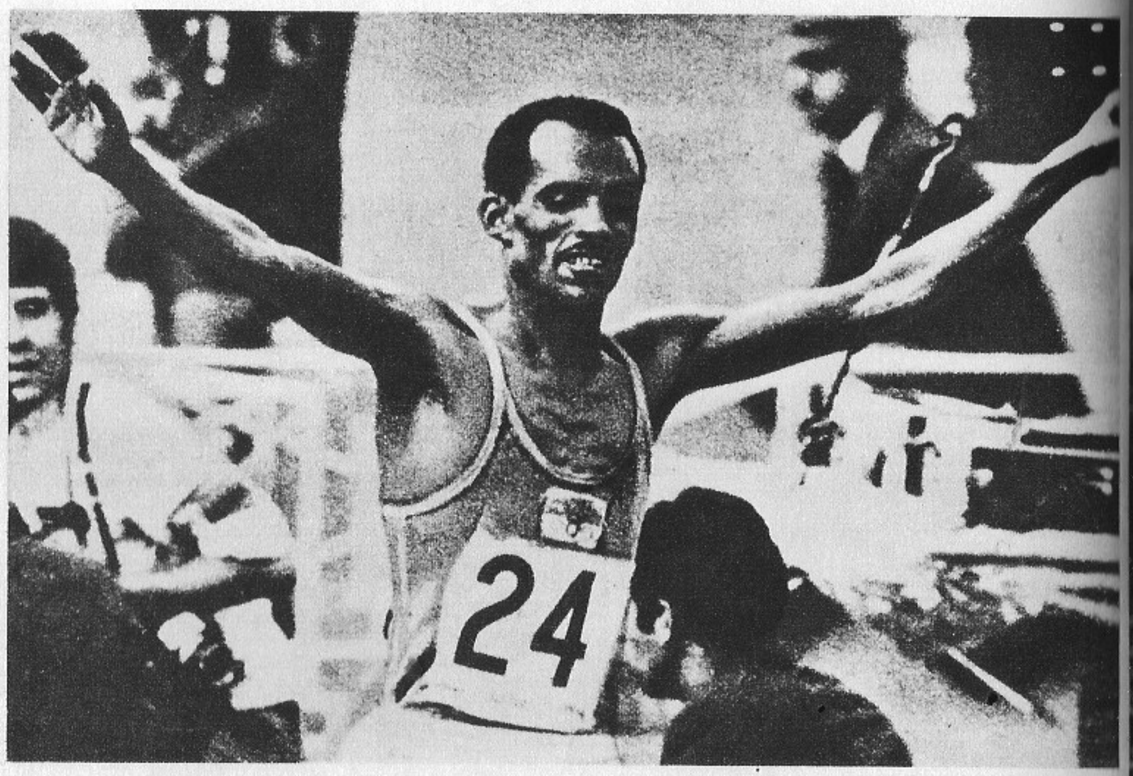

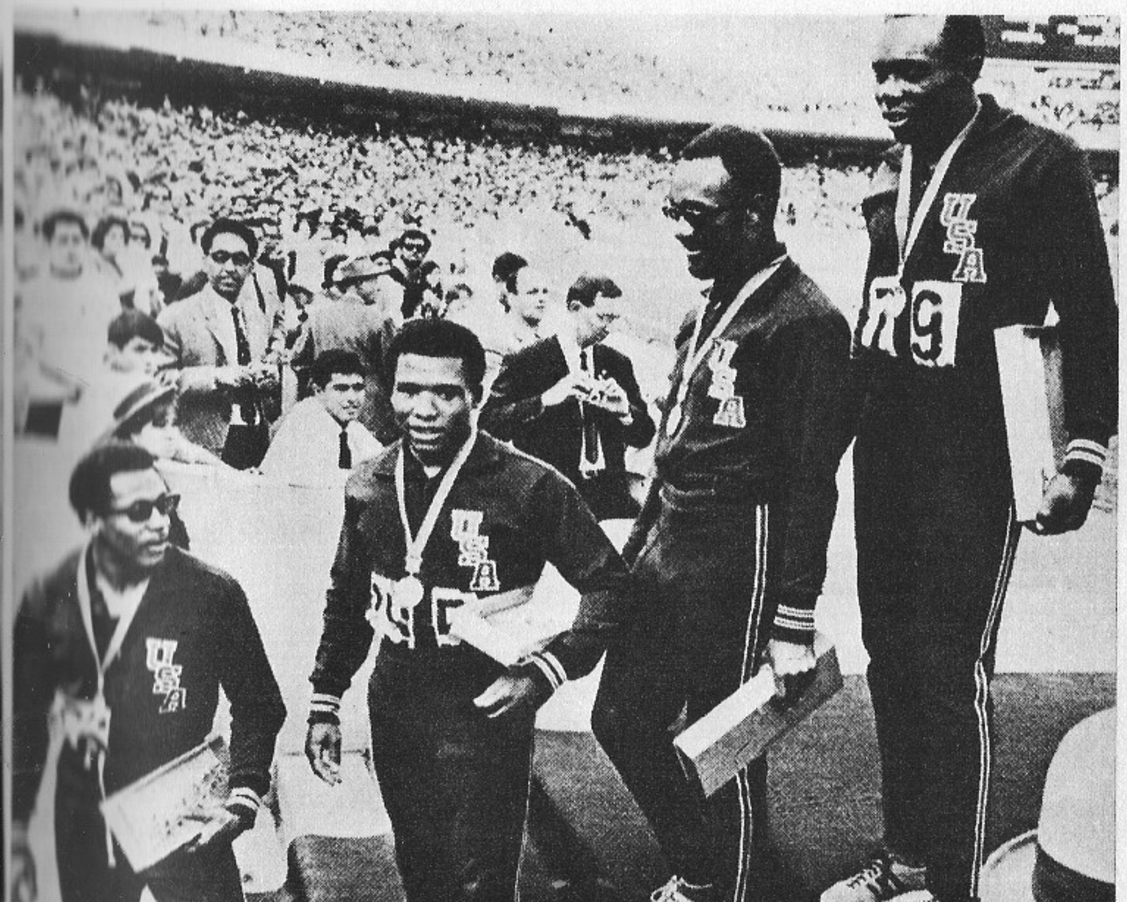

Parast 4×400 m finaali. All vasakul: Smithi ja Carlose eeskuju järgisid ka 4×400 m võitjad. All paremal: vaatamata kohtunikele abiks olnud täpsele aparatuurile jäi ikkagi vaieldavaks, kas finišitasapinna ületas varem Saksa FV või Poola ankrumehe rind.

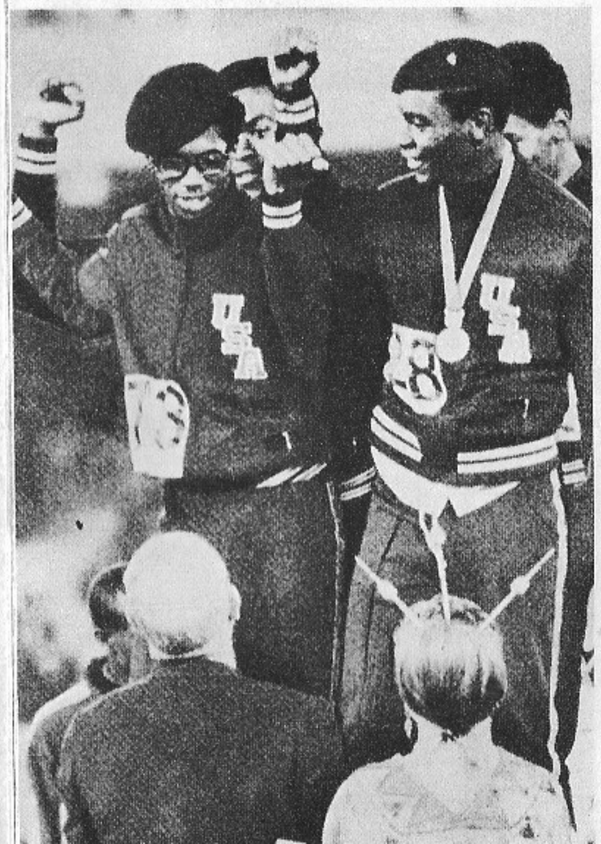

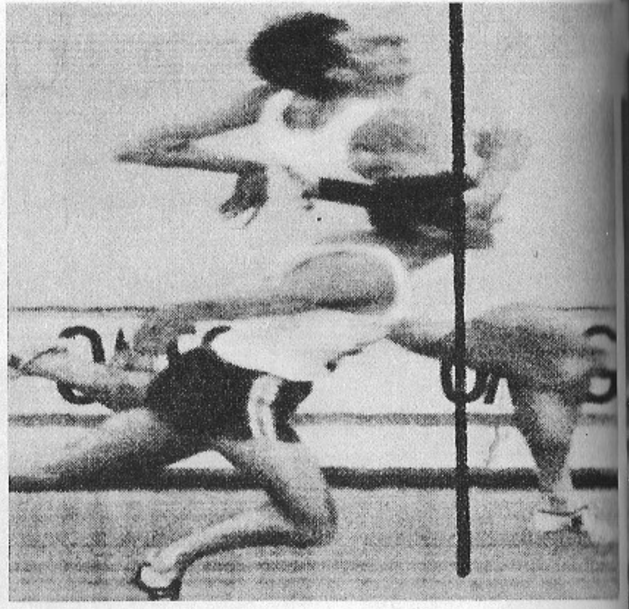

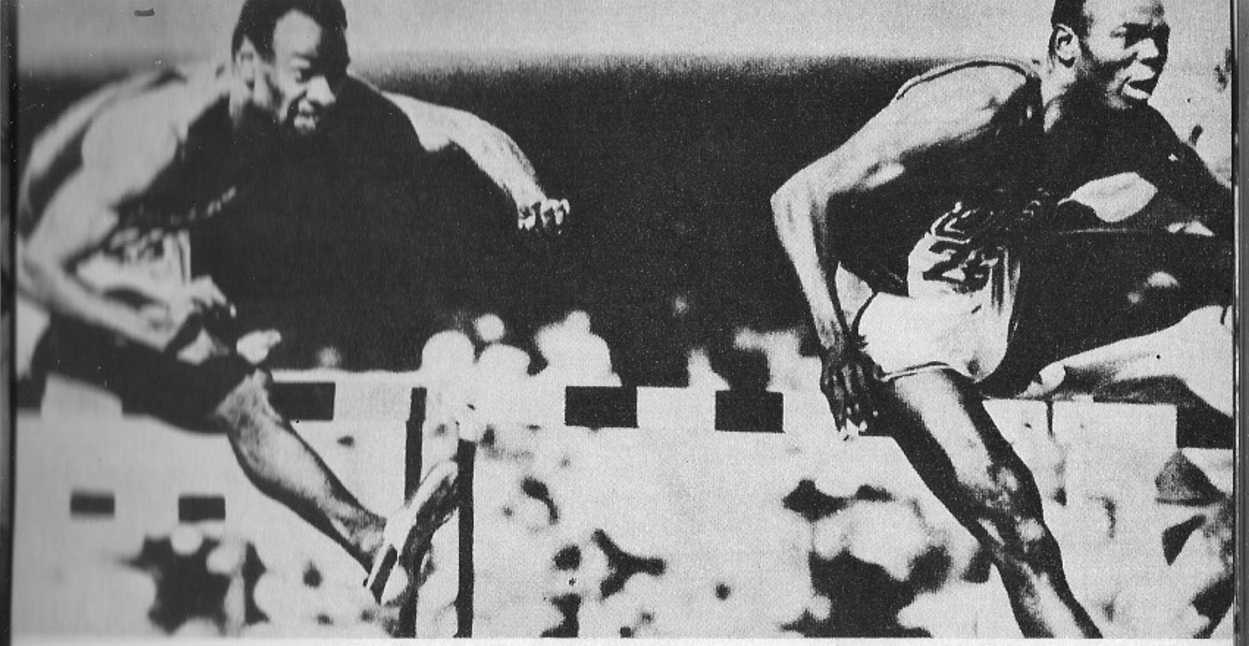

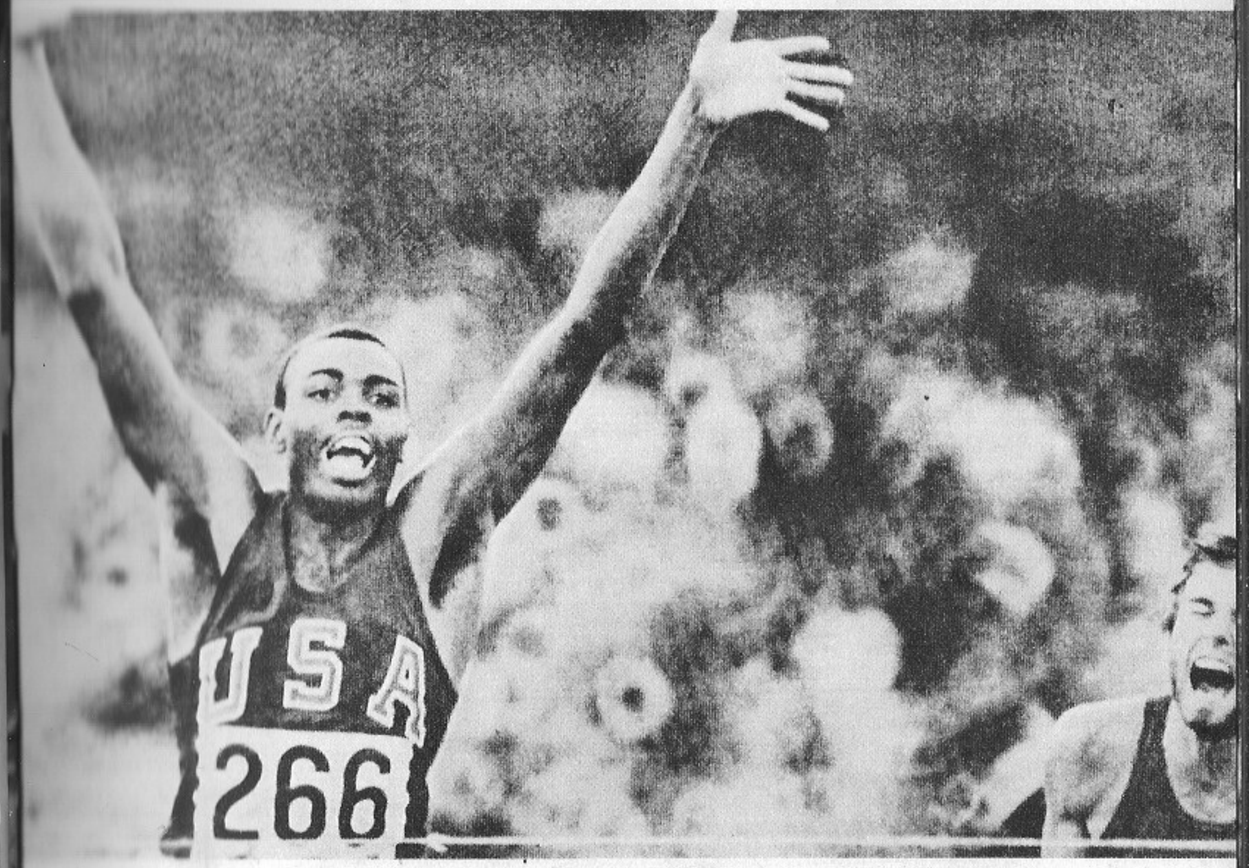

Kas William Davenport (paremal) või Ervin Hall? . . . Võitis Davenport.

David Hemery (402) ülekaalukas võit. 312 – eksmaailmarekordimehe seisusse langenud Geoff Vanderstock, 828 – Vjatšeslav Skomorohhov, 16 – Gerhard Hennige, 46 – Rainer Schubert. All: David Hemery ja John Sherwood, Inglismaa kergejõustikuau päästjad.

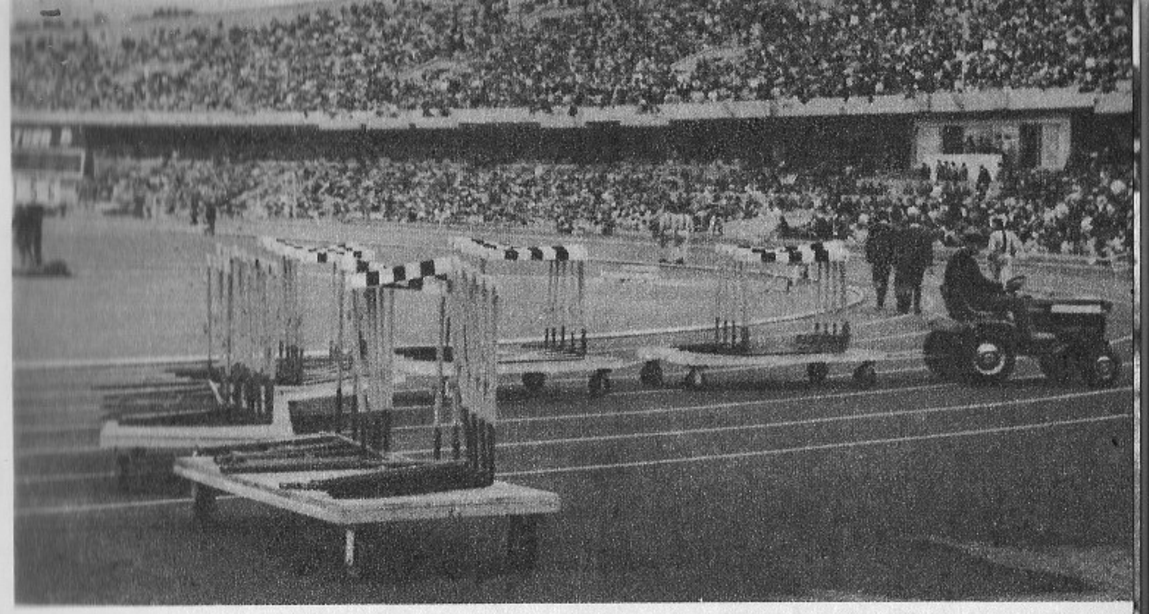

Võistluste organisatsioonis valitses distsiplineeritus, kuid lahutamatu oli sündmuste üldpildist ka sagimine, mida tekitas televisioonivaatajate teenindamine.

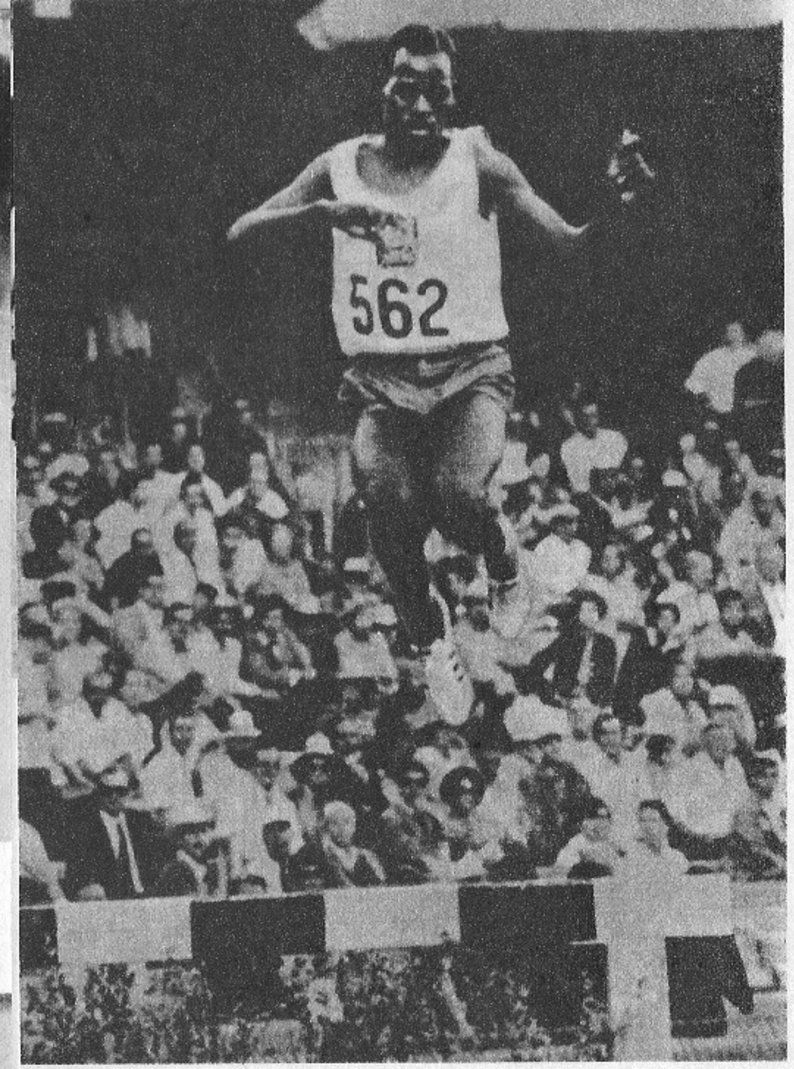

Spordiavalikkusele tundmatu Amos Biwott (562) hämmastas esialgu kõiki oma uljaspäisuse ning ebaratsionaalse taktika ja takistuste ületamise tehnikaga, hiljem aga hoopiski kuldmedali võitmisega. Piltidel näeme veel võitja kaasmaalast Benjamin Kogot (567), eksmaailmarekordimeest Gaston Roelantsi ja Jean Villaini (372).

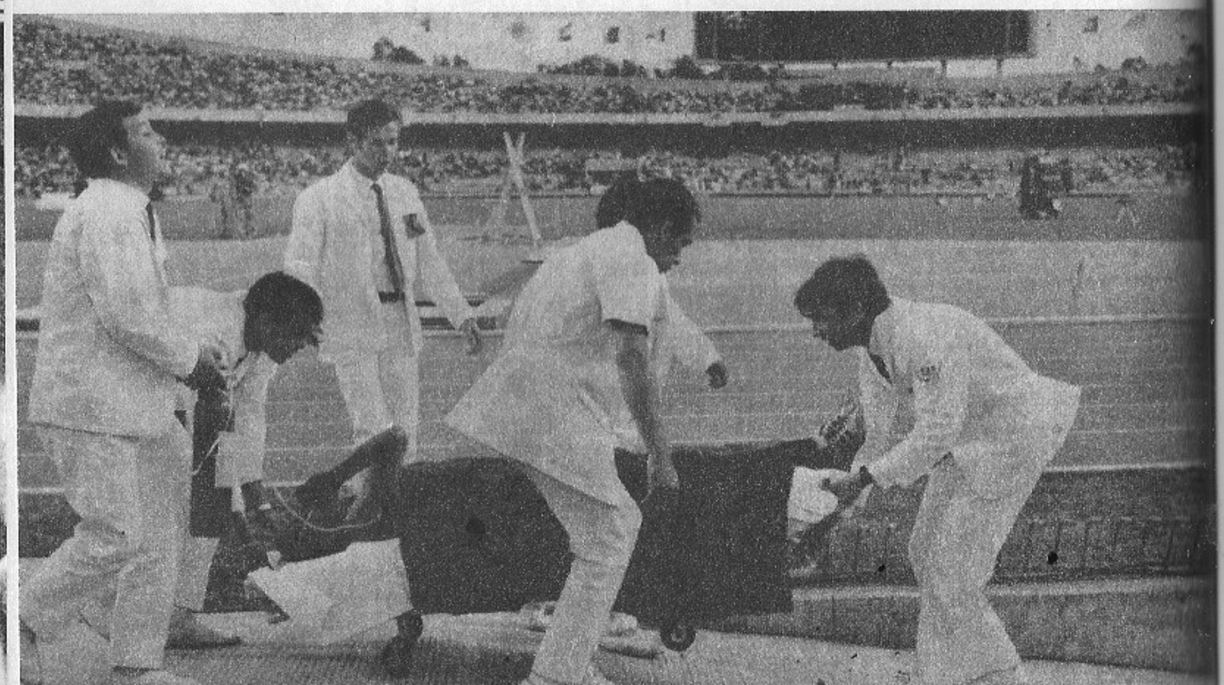

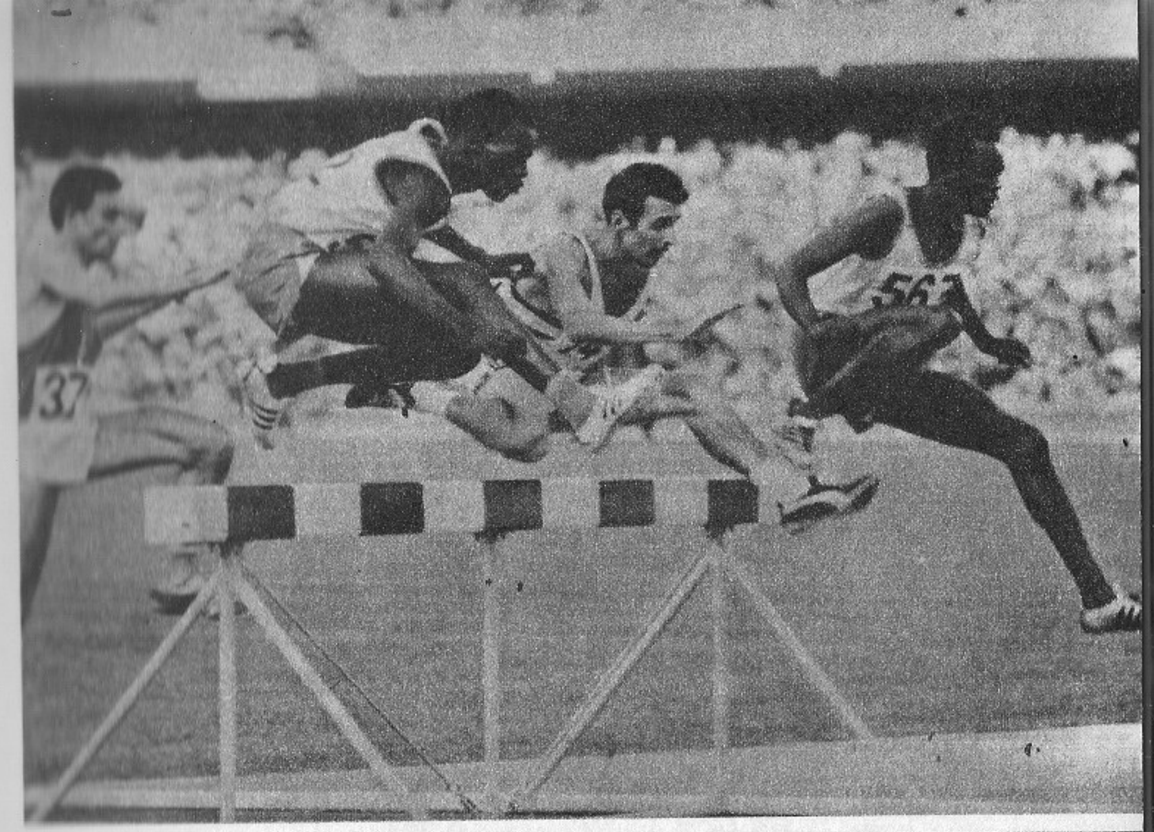

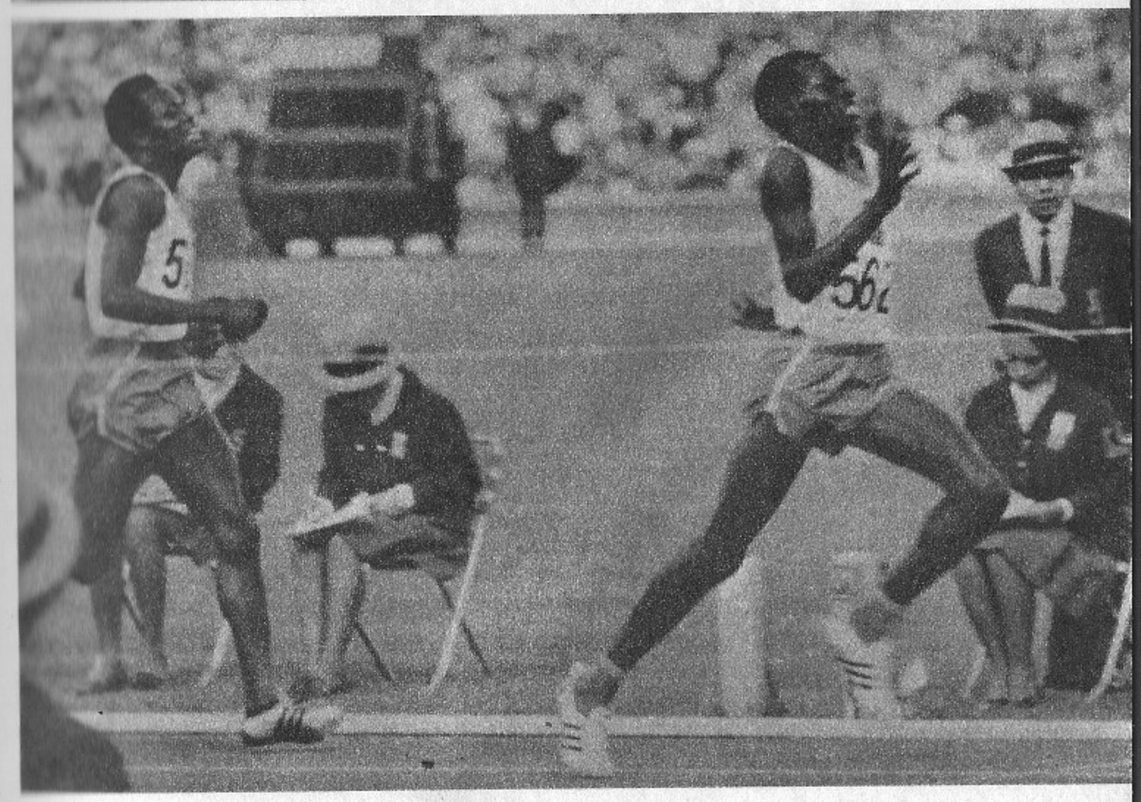

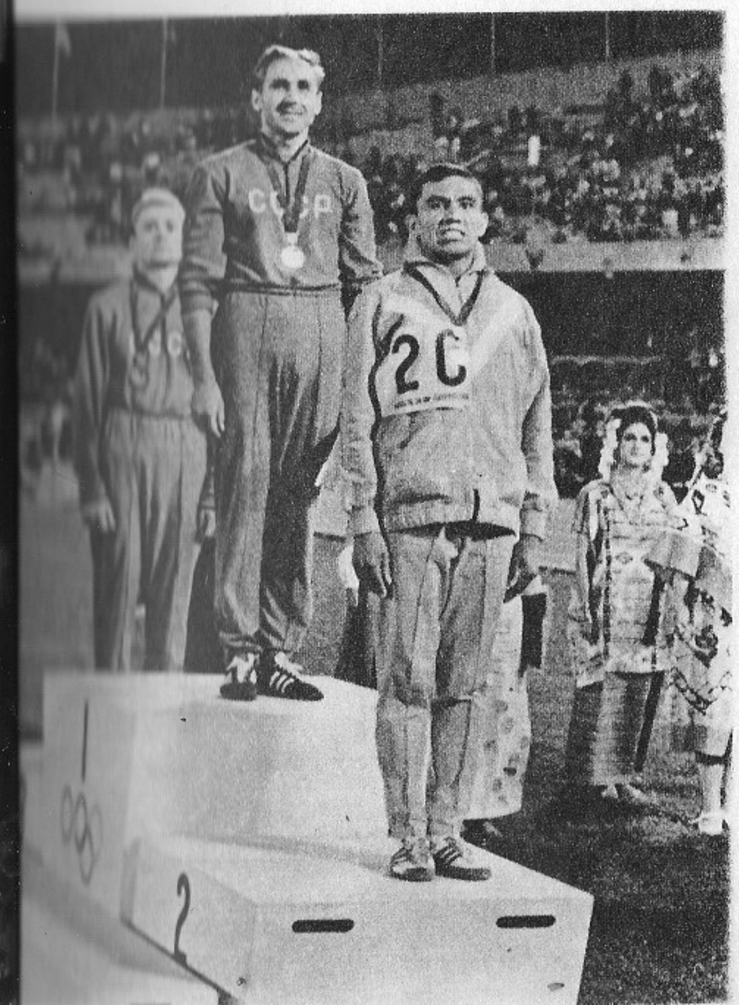

Korra juba olümpiakuldaga kroonitud Vladimir Golubnitši oli esimene nii osavõtjate nimekirjas kui ka finišis, kuigi mehhiklaste soosik José Pedraza tegi meeleheitlikke katseid favoriidi püüdmiseks. Kolmandana tõusis pjedestaalile Nikolai Smago

Christoph Höhnet ei kannustanud ükski vastane, kuid sportlane ei teinud oma esinemisele hinnaalandust.

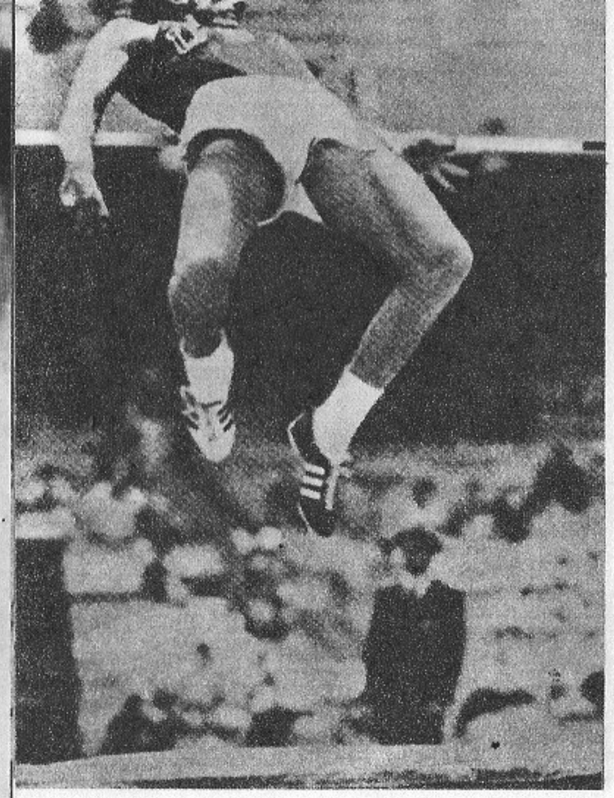

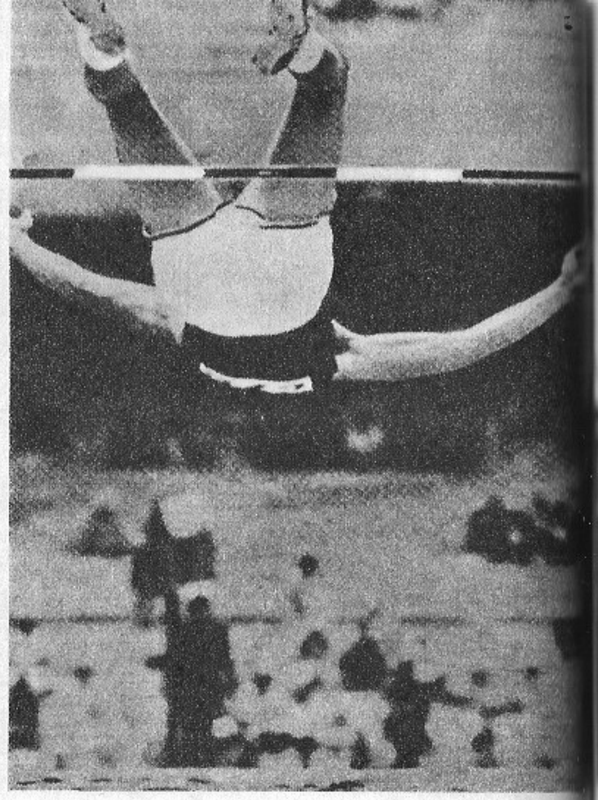

Alles oli maailma tähelepanu keskpunktis fiiberteiba võidukäik. Kas nüüd hakkab samavärra kõneainet pakkuma Richard Fosbury leiutis? Ülal näeme tema uudset hüppeviisi, all Gennadi Bliznetsovi (797) ja Robert Seagreni õhulendu.

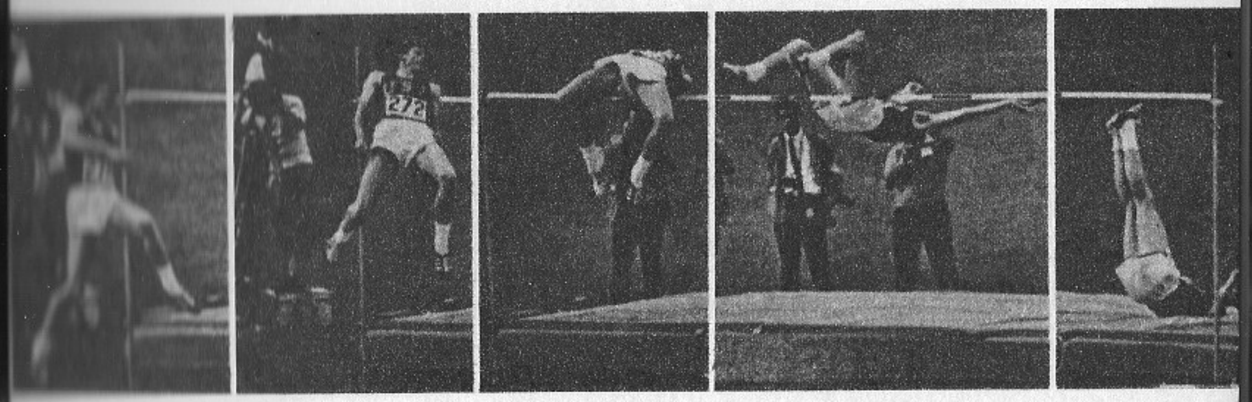

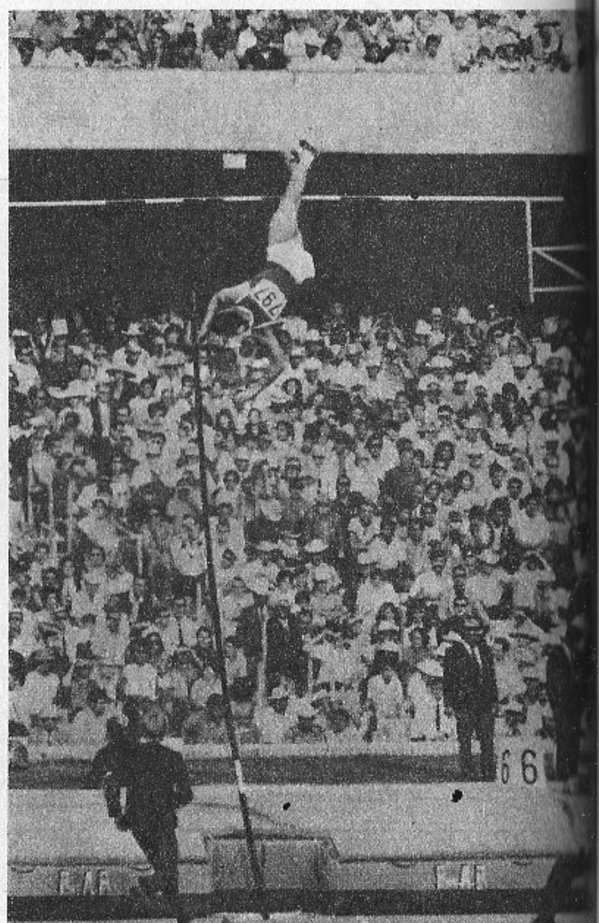

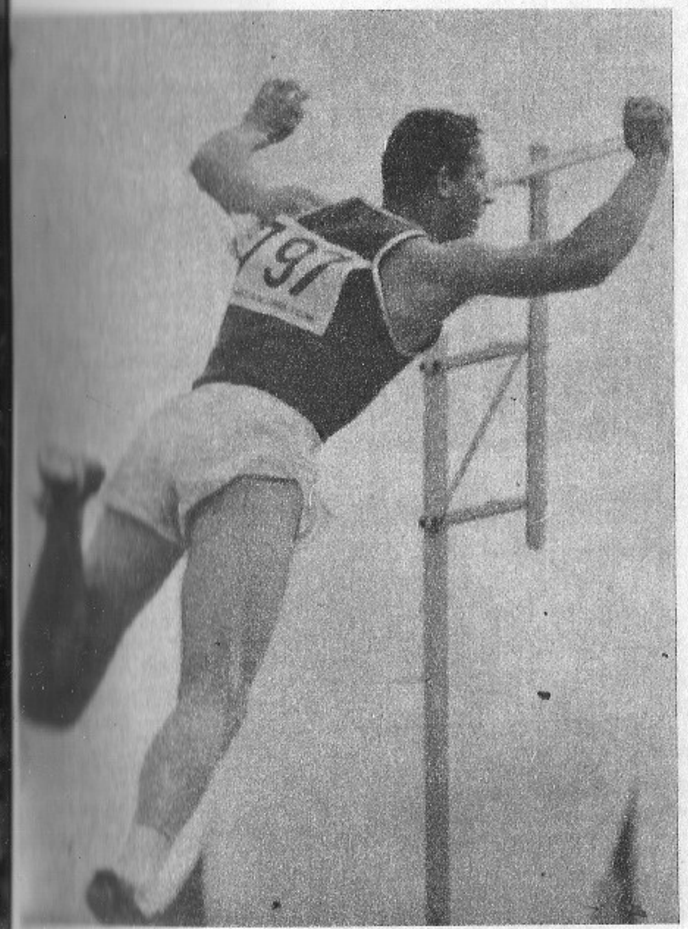

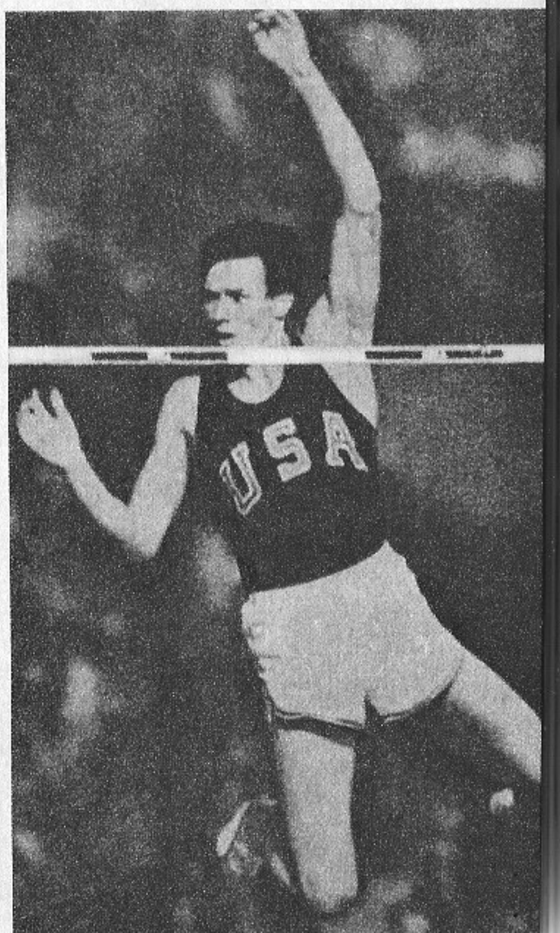

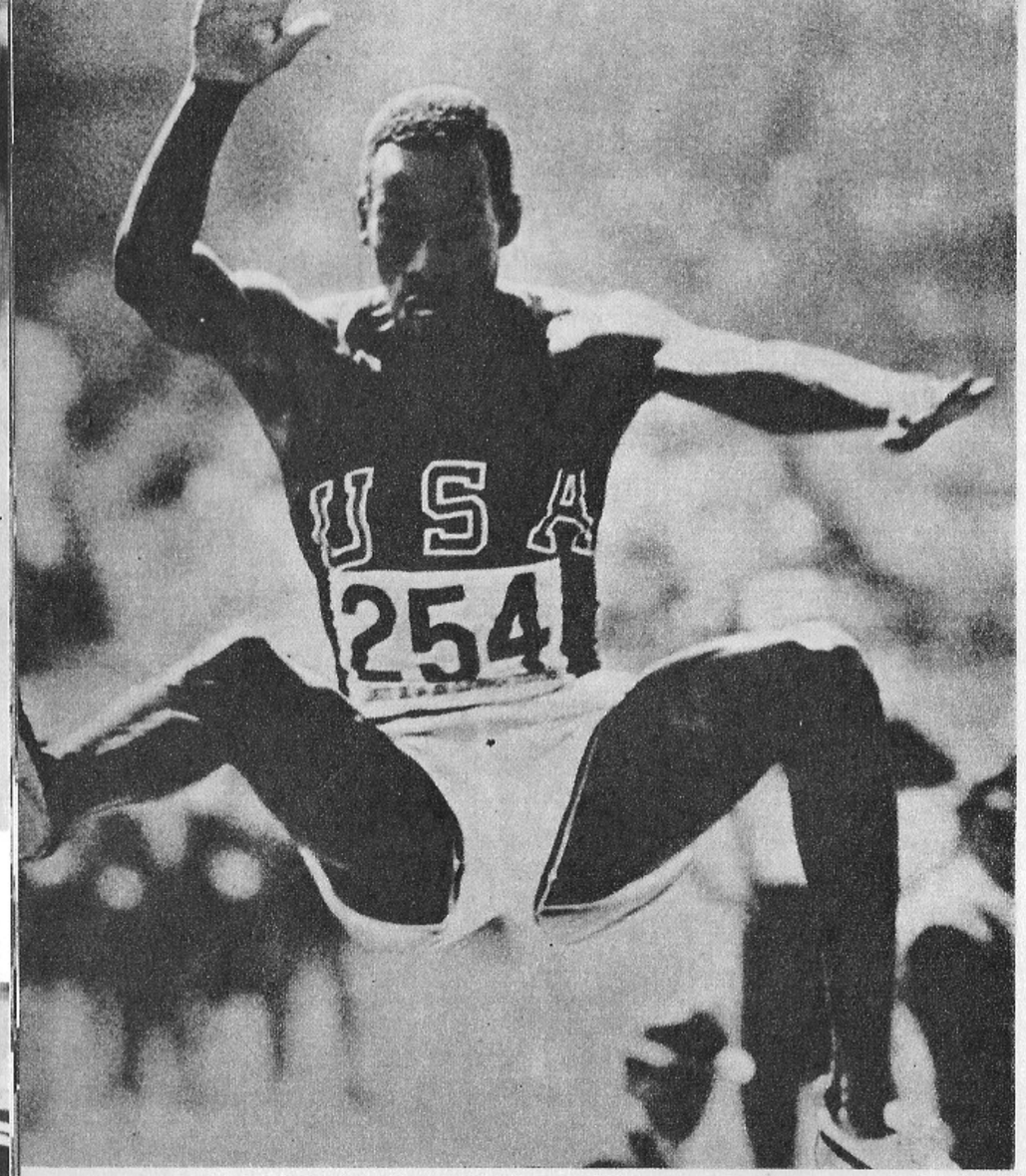

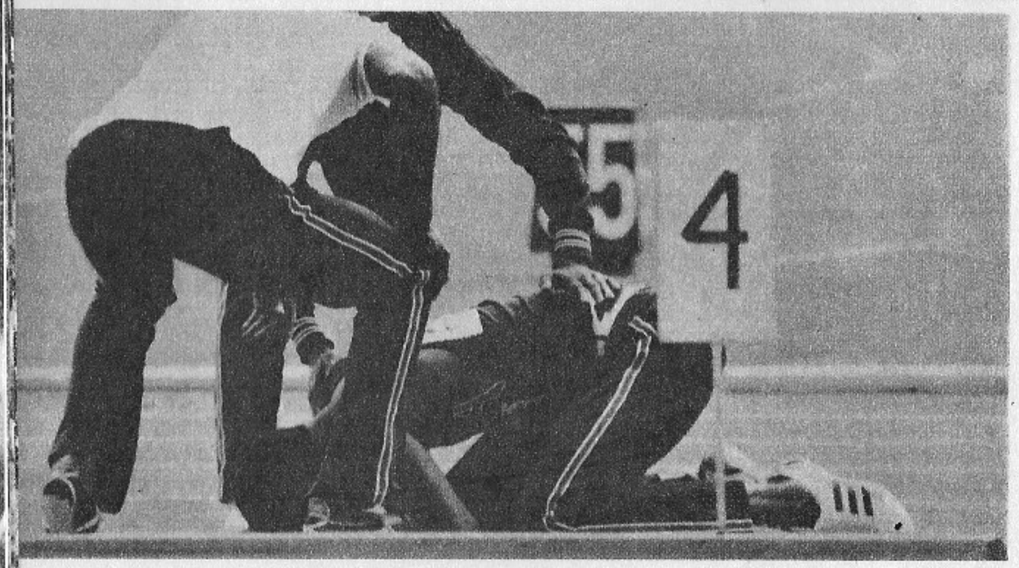

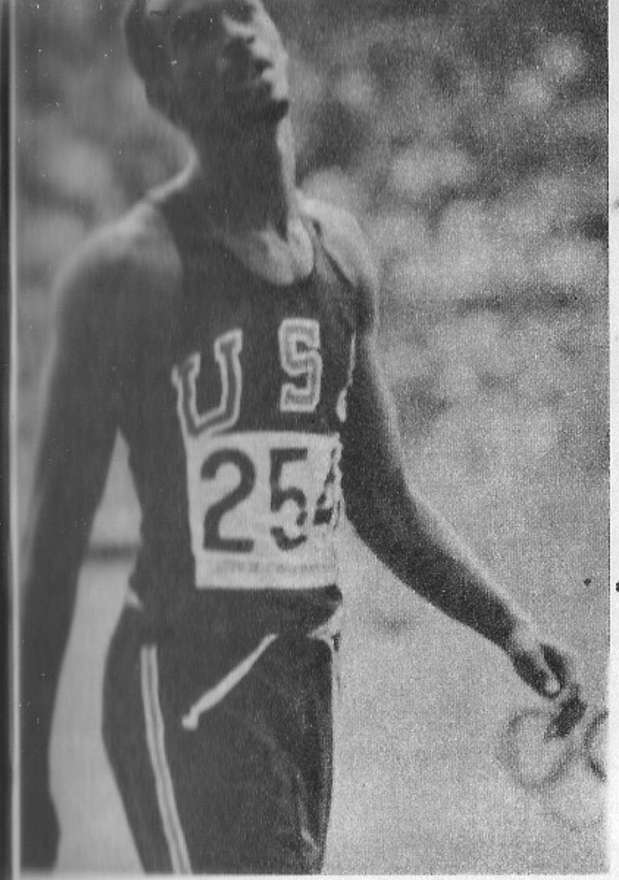

„Inimene, mis sa tegid?!..."

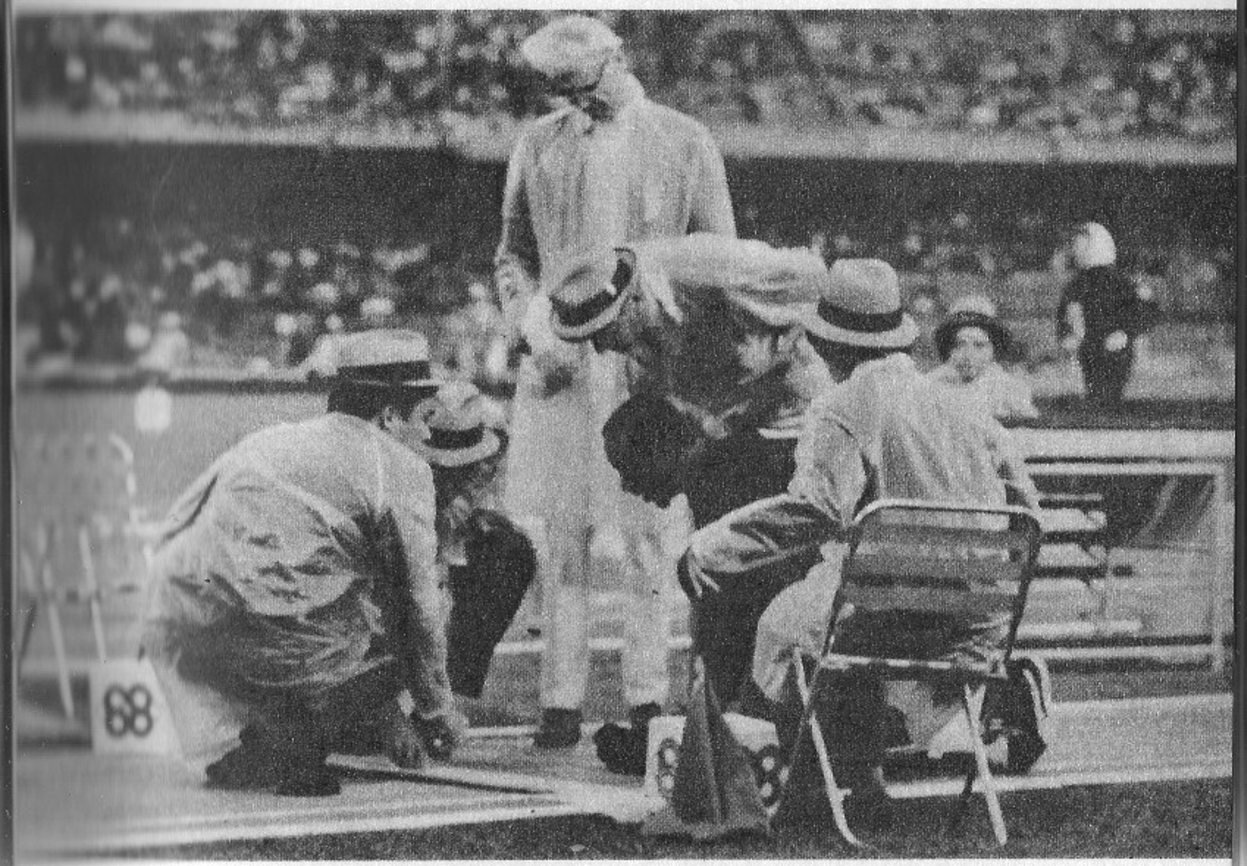

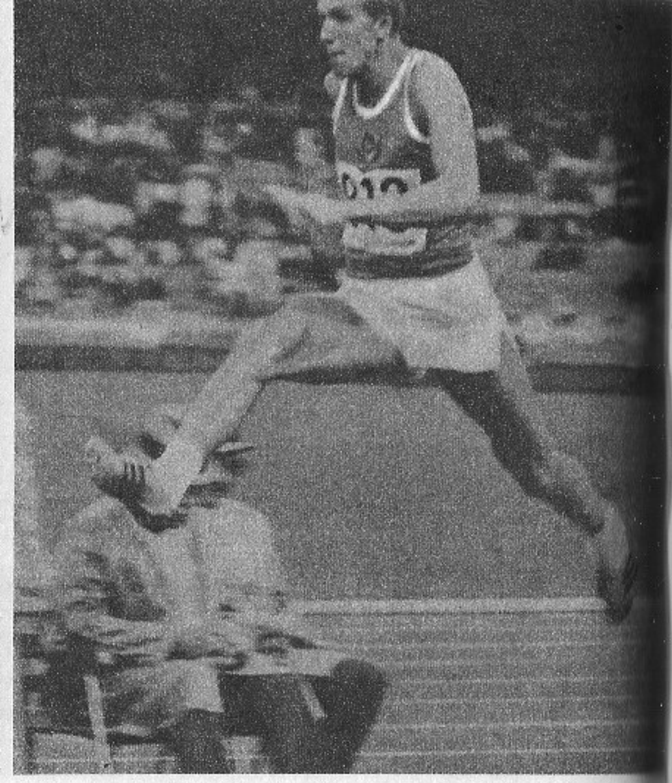

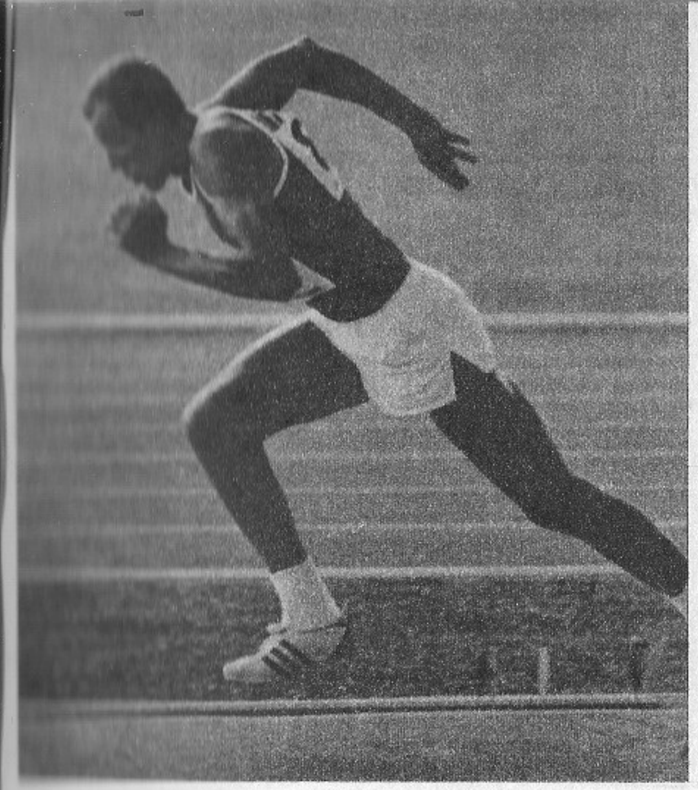

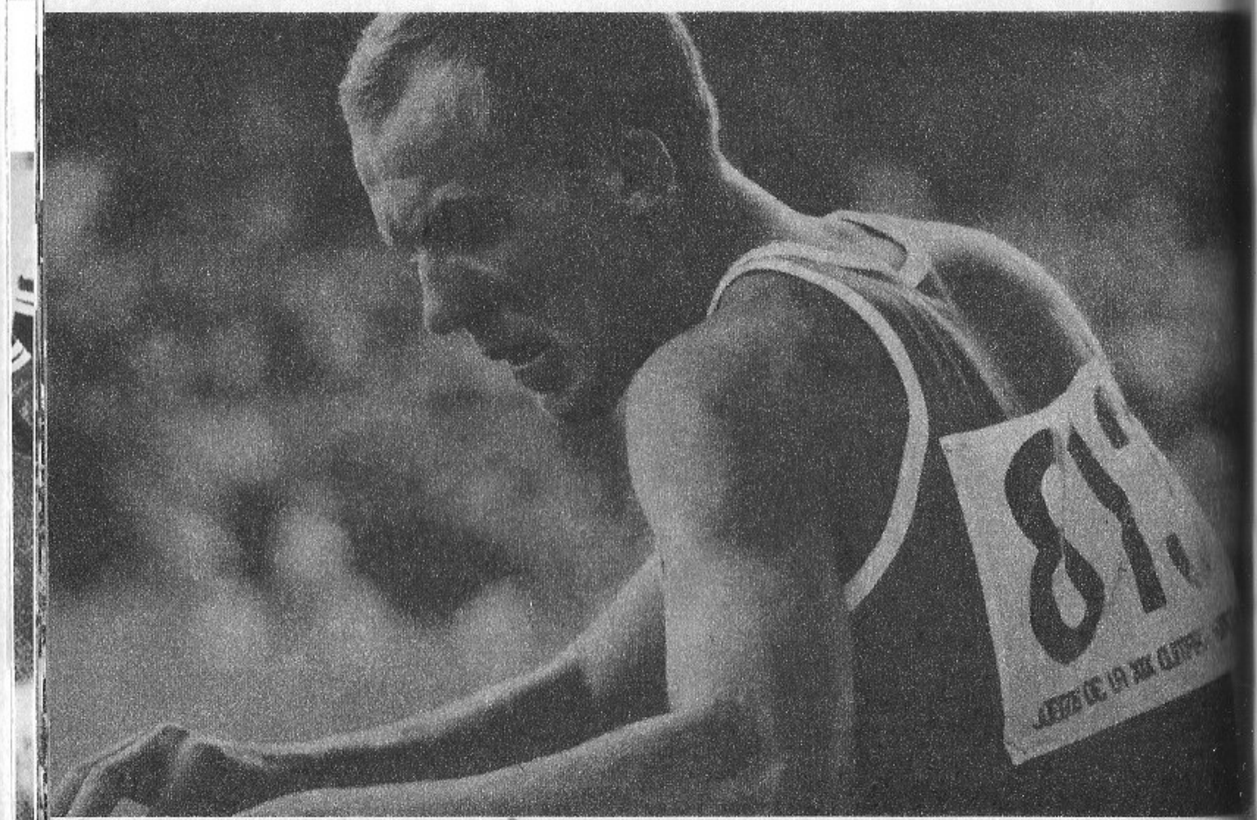

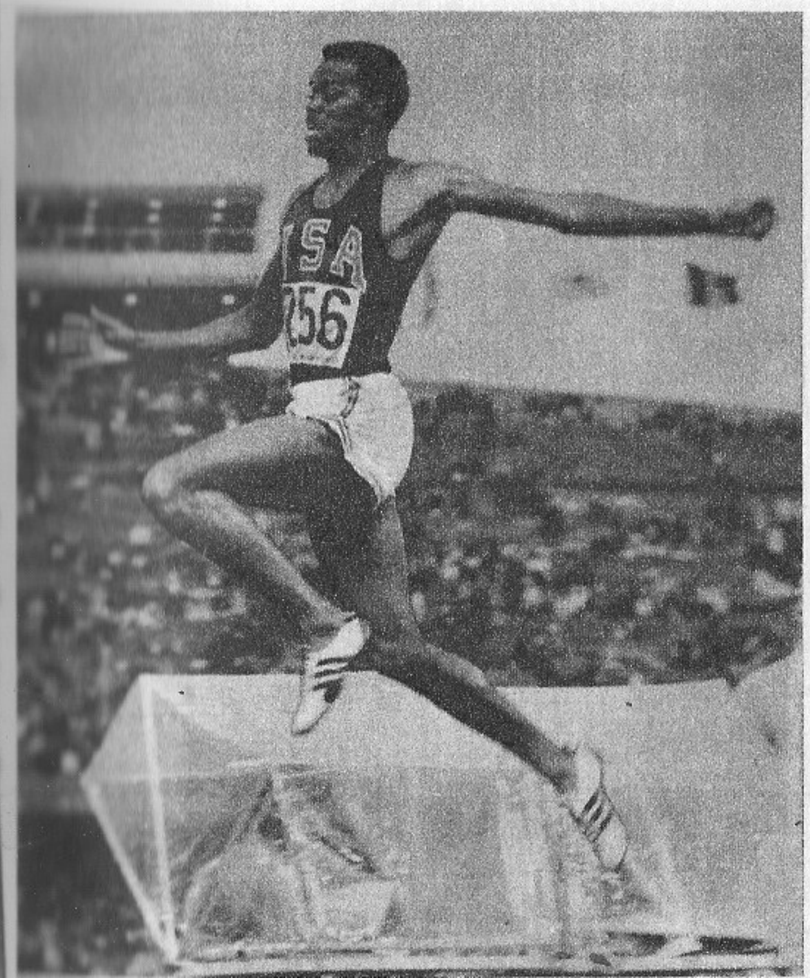

Hoopis tugevama pitseri kui vihmasadu vajutas eksmaailmarekordimeeste Ralph Bostoni (256) ja Igor Ter-Ovanesjani (834) esinemisele Beamoni fantastilise õhulennu psüühiline surve. Sellest aga ei lasknud end häirida meie Tõnu Lepik (813).

Kolmikhüpe kujunes rekordite püstitamise võistluseks. Peale jäi Viktor Sanejev (822). Sportlase kordaminek õnnestab paljusid. Sanejevi võit oli ka tema vana õpetaja Akop Kerseljani võit.

Isegi niisugusel kuulitõukehegemoonil nagu Randel Matson (all) ei olnud kerge realiseerida oma unistust. Hirmu sisendasid George Woods, Eduard Guštšin (paremal ülal).

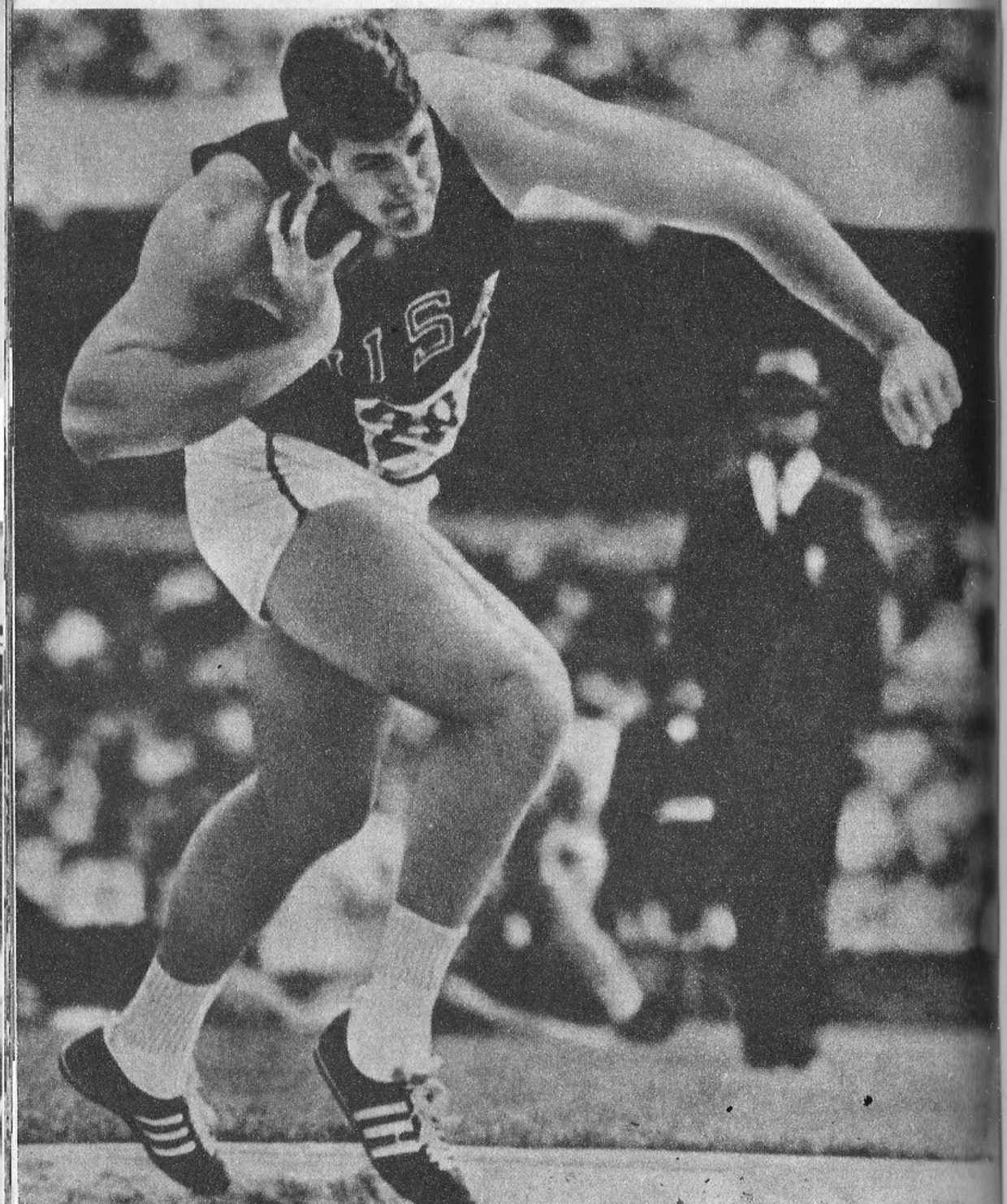

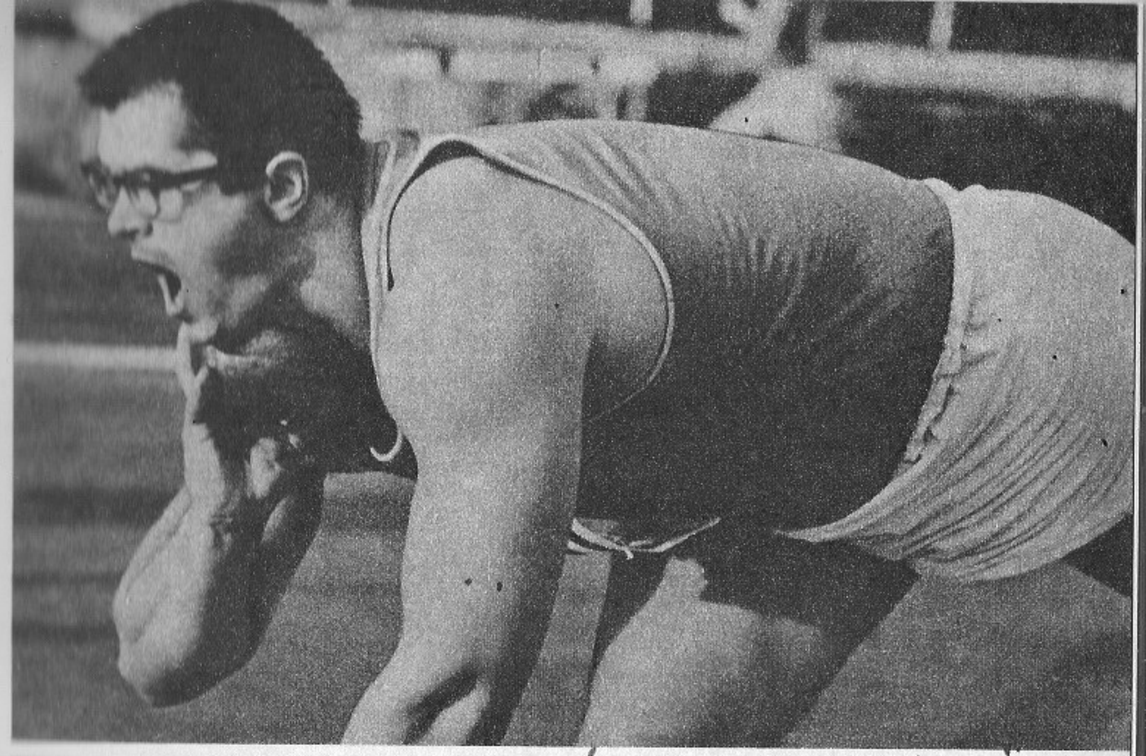

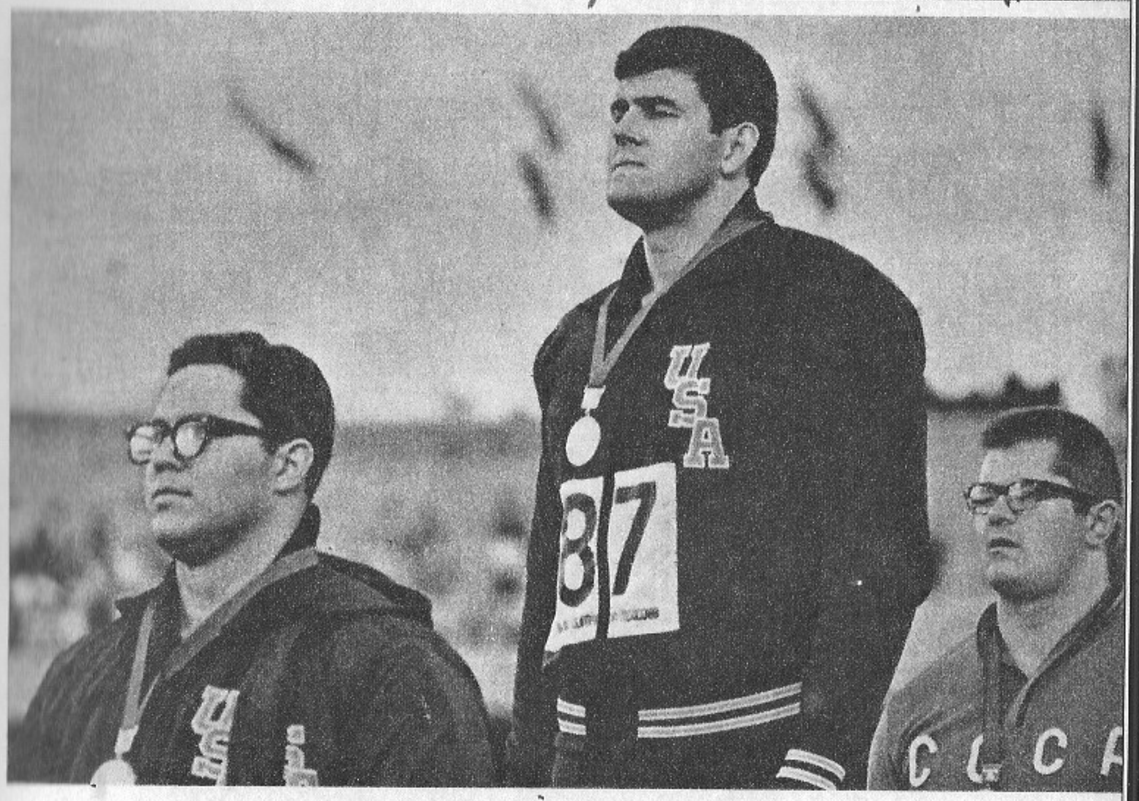

Veel pjedestaalilgi oli Matson äsjaste üleelamuste võimuses.

Alfred Oerter perekonnaga ja võistlusareenil.

Tihe rebimine toimus ka teises poolfinaalis. Üks medalikütiks tunnistatutest, pikakasvuline austraallane Gary Knoke rahuldus 49,6-ga ja pidi alla vanduma Gerhard Hennigele (kordas värsket Euroopa rekordit 49,1), Ronald Whitneyle (49,2), inglasele David Hemeryle (49,3, Inglismaa rekord) ning julge kukutamisega finišeerinud kiievlasele Vjatšeslav Skomorohhovile (49,6, isiklik rekord).

Kõik see oli eelmäng ja keegi vist ei arvanud, et Vanderstocki ja Whitney juuresolekul eurooplased kuld- ja hõbemedalile pretendeerivad.

Mitmel päeval kimbutas pärastlõunatundidel võistlusi vihmasadu. Sadas ka 400 m tõkkejooksu finaali ajal, mistõttu neljandal rajal startinud Frinolli pidanud koguni vajalikuks jätta jalga retuusid.

Itaallase ees võis näha Skomorohhovit. Kolmandal rajal, favoriitidest kõige paremal positsioonil jooksis Vanderstock. Whitney pidi startima n.-ö. jänesena, seitsmendal rajal. Tema kannul alustas Hemery. Viimane tõmbas endale tähelepanu juba esimesest tõkkest alates. Tõkete ületamine ei paistnud ta jooksu üldse häirivat, Peagi oli Whitney kinni püütud ja 200 m vaheaeg oli Hemeryl 23,0. Keegi polnud varem võistlust nii kiiresti alustanud. Inglane oli järgmisest mehest ees peaaegu pool tõkkevahet. Julge ettevõtmine! Nähtavasti mõjus selline taktika võidulootustega hellitatud ameeriklastele demoraliseerivalt.

Võimsalt jooksis Hemery ka lõpukurvis, kuigi ta tõukas tõkkeleminekul ära seespoolse jalaga, mis pole siin sugugi hea. Pärast kuuendat tõket hakkas Hemery läbima tõkkevahesid kolmeteistkümne sammu asemel viieteistkümnega.

Ka lõpusirgele tuli Hemery kindlalt esimesena. Teisel-kolmandal kohal olid siin Frinolli ja Vanderstock, neljas Skomorohhov. Kahele esimesele aga läksid need lootusetud pingutused Hemeryt püüda kalliks maksma. Mõlemad jäid medalita. Itaallane langes lõpusirgel koguni viimaseks.

Hemery hoog ei raugenud lõpulindini. Tema ülekaalukas võit hämmastas iga asjatundjat. Favoriite rabas Hemery jooksulust juba distantsi algul ja võistluse käigus nad sellest psühholoogilisest rünnakust ei toibunudki. Hemery lihtne, kuid julge taktika — joosta maksimaalset välja pannes stardist finišini — tundus hapnikuvaeses õhus hukatuslikuna. Kuid julgeid kroonib võit. Seda esinemist hinnati klassikaliseks survemanöövriks, samasuguseks, millega Keino hävitas Ryuni. Kuid Keino oli pärit kõrgmägedest ja võis seda teed minna. Hemery aga oli jõudnud kõrgmäestikutingimustesse alles nelja nädala eest ja oleks pidanud tundma hirmu. Nagu selgus, olid Hemery ja Doubell üheteistkümnel jooksualal ainsad olümpia-

võitjad, kes veel kordagi polnud võistelnud kõrgmäestikutingimustes (ühtlasi olid nad ka ainsad valgenahalised jooksude võitjad).

David Hemery oli viimased kümme aastat oma 24 eluaastast mööda saatnud Ameerika Ühendriikides ning seega saanud hea ettevalmistuse parimate treenerite kaasabil ja selle ala spetsialistidega konkureerides. Inglased pidasidki teda üheks oma suurimaks lootuseks. Hemery fotot võis kohata juba enne olümpiat mõnegi väljaande kaanel. Inglise ajakirjanik M. Watman avaldas hiljem: «Olin arvamisel, et Hemery suudab tulla kullale. Tema 49,6 White Citys on peaaegu võrdne Vanderstocki 48,8-ga kõrgmäestikutingimustes. David Hemery teadis seda. Ta oli löönud Vanderstocki ka NCAA meistrivõistlustel.»

Veel hooaeg tagasi oli Hemery sel alal vähe tuntud, maailma edetabelis me tema nime ei kohanud (isiklik rekord oli siis 51,8). Võimete demonstreerimist oli seganud tõsine lihaste rebestus. 1968. aasta talvel ilmnes, et tal on küllalt hea kiirus (oli jooksnud sisevõistlustel 110 m tõkkeid 13,9 ja 13,7-ga) ja ka vastupidavus (tema 600 jardi aeg 1.09,8 oli Euroopa sisevõistluste tipptulemus). Mexicos olevat Hemery treeningul läbinud veel 200 m tõkkedistantsi maailmarekordit ületava 22,2-ga. Tegemist oli mitmekülgse sportlasega.

Hemery võiduaeg 48,1, mis oli 0,7 sekundit parem Vanderstocki maailmarekordist, kvalifitseeriti ka mängude üheks silmapaistvamaks saavutuseks Beamoni fenomenaalse kaugushüppetulemuse järel.

Võitjale järgnenud jooksjatekobaras reastusid mehed järgmiselt: 2. Hennige, 3. Sherwood, 4. Vanderstock — kõigi aeg 49,0. Hiljutine maailmarekordimees jäeti seega medalita.

Hemeryt esimesena kaelustama rutanud John Sherwood juhtis tähelepanu inglaste õnnepäevale. Kuid Sherwoodi nimi seostus veel ühe värske saavutusega — Sheila Sherwood oli tulnud naiste kaugushüppes hõbemedalile, seega ka perekondlik triumf.

Viiendana finišeerinud Vjatšeslav Skomorohhovi 49,1 oli uueks Nõukogudemaa rekordiks. Alles tema järel kanti protokolli kuulsa Whitney nimi (aeg 49,2, sama mis seitsmenda koha mehel Schubertil).

Vjatšeslav Skomorohhovi (samuti Natalia Burda) edu Mexicos lubas järeldada, et ülejäänud Nõukogudemaa veerandmailerid jäeti koju päris ülekohtuselt. Nii Skomorohhov kui ka Burda ületasid Leninakanis saavutatud tulemusi peaaegu poolteise sekundi võrra. Tuletagem veel meelde, et Leninakanis toimusid 400 m tõkkejooks ning naiste ja meeste 400 m finaal häirivas rajutuules. Võib oletada, et Nõukogudemaa veerandmailerid oleksid korrigeerinud Mexicos

rekordeid ja pääsenud finaali nii meeste 400 meetris kui ka 4×400 m teatejooksus.

Hemery olümpiavõitluses väljendus mehe julgus ja suur optimism. Ta sõnad pressikonverentsil aga olid sellega vastuolus: «Ma kasutan tõukeks paremat jalga, see on vale... Ma kasutan liiga palju 15-sammulist tõkkevahe läbimist... Ma pidasin ennast liiga vanaks...» Võib-olla heagi, et domineerisid sellised mõtted, sest nii peletas ta liigset närvipinget tekitavat võidulootust.

4×100 m teatejooks

REKORDID AINA VARISESID

Senise olümpiarekordi (39,0) ületamine tagas 4×100 m teatejooksus vaid finaali pääsu, maailmarekordi (38,6) ületamine aga ei toonud veel medalit...

Esimeses eeljooksus startisid kõrvuti kaks favoriiti: siserajal Kuuba, teisel USA. Ameeriklastel oli avaetapimeheks temperamentne Greene, kes aga oma stardiga valmistas pettumuse. Ramirez lähenes talle juba esimeste jooksusammudega ja Kuuba edumaa USA maailmarekordimeestest sprinterite ees säilis lõpujooneni. Tokio päevil püstitatud olümpiarekordi ületasid kolm esimest: Kuuba 38,7, USA 38,8 ja Trinidad-Tobago 38,9.

Teises eeljooksus kordas Jamaika juba ameeriklaste maailmarekordit 38,6. Silmatorkav oli seejuures ankrumehe Milleri osa. Prantslaste aeg oli 39,0. Kolmandas stardis oli Nõukogude Liidu neliku (39,0) ees parim Saksa DV (38,9).

Viis tundi hiljem toimunud poolfinaalides kulgesid teatevahetused mõnevõrra paremini ja kõik kaheksa lõppvõistlusele pääsenud meeskonda parandasid eeljooksuaegu. Üllatas taas Jamaika: 38,3! Teistkordselt olid Harold Stewart, Michael Fray, Clifton Forbes ja Lennox Miller jäädvustanud oma nime maailmarekorditabelis. Saksa DV 38,7 tähendas uut Euroopa rekordit. Kolmandana-neljandana said esimesest poolfinaalist edasi Saksa FV ja Poola — mõlemad 38,9-ga. Teatevahetusega ei vedanud viimastest kiiremal Trinidad-Tobago esindusel.

Teises poolfinaalis edestas Kuuba taas USA-d (mõlema aeg 38,6). Ka nüüd oli Greene stardis lihtsalt nõrk. Seekord püüdis ta kinni siserajal jooksnud Aleksei Hlopotnov. Nõukogudemaa sprindikoondis on toonud olümpialt ikka ja jälle medaleid tänu lihvitud teatevahetusele. Seekord aga tabas meeskonda suur äpardus. Hlopotnov

ei saanud teatepulka edasi anda, sest Sinjajev jooksis kärsituses eest ära. Vahetusala lõpule lähenedes tegi Hlopotnov katse pulga edasiandmiseks viskamise teel... Loomulikult osutus see katse lootusetuks. Kolmandana pääsesid sellest poolfinaalist edasi prantslased (38,8) ja neljandana (tänu Nõukogude sprinterite ebaõnnele) itaallased, kelle aeg oli vaid 39,4.

USA väljavaated kuldmedalile näisid olevat üsna väikesed. Miks? Mis seda põhjustas? Silmanähtavalt oli süüdi Greene, kelle jooks oli üsna armetuks muutunud. Ei saanud jääda märkamatuks ka see, et mehe mõlemad reied olid peaaegu üleni sidemes. Vana vigastus olevat hakanud tunda andma juba 100 m lõppjooksu viimasel kümnel meetril.

Võistlusmäärused lubavad jooksjat teatemeeskonnas asendada, kui vigastus on tõendatud. Greene'i asendamisele olevatki mõeldud, kuid asendamine oleks olnud samuti omamoodi risk. Loodeti ikka Greene'ile. Ja finaalis suutiski mees joosta mõnevõrra paremini.

Loos jagas rajad alates sisemisest nii: Kuuba, USA, Poola, Saksa DV, Jamaika, Itaalia, Saksa FV, Prantsusmaa.

Ka seekord saavutas Ramirez Greene'i ees mõningase edumaa ja kuni lõpuetapini jooksis USA kaotaja positsioonil. Kuubalastel aga esimene vahetus venis — Morales alustas pisut vara ja pidi tempot aeglustama, et vahetustsooni jääda. Jamaikalane Fray omakorda hilines lähtumisega, teate üleandja jooksis talle otsa.

Teine vahetus möödus liidritel hoopis ladusamini.

Viimane vahetus, startisid nimekad ankrumehed. Esimesena sai teatepulga Figuerola, teisena Eggers (Saksa DV). Ja siis alles Hines. Kuuba poolteisemeetrise edumaa tasategemine polnud maailmarekordimehele muidugi probleem, pealegi oli Smithi ja Hinesi teatevahetus ideaalne. Eggers pidi alla vanduma veel 10,0-meestele Bambuckile ja Millerile.

Üle finišijoone tuisanud Hines lennutas teatepulga võiduröömsalt üles tribüünile. Võib arvata, et ta läbis oma etapi kiiremini kui 9 sekundiga. USA võiduaeg 38,2 oli järjekordne maailmarekordiparandus. Oma tulemusi korrigeerisid ka hõbeda võitnud Kuuba (38,3) ja pronksile tulnud Prantsusmaa (38,4). Seega said prantslased taas Euroopa rekordi omanikeks. Jamaikalastel, kel ei klappinud teatevahetus nii hästi kui poolfinaalis, tuli leppida neljanda kohaga.

Ameeriklaste teatevahetuses polnud küll ilmset viga, kuid lihtne matemaatika tõestab, et saavutatud maailmarekord polnud kaugeltki nende lagi. Ameeriklaste ajad individuaalvõistluses olid 9,9 (Hines), 10,0 (Greene) ja 10,1 (Pender). Kui arvestada R. Smithile 10,1, saame kokku 40,1. Teatejooksus sai see kvartett aja 38,2, järelikult võideti lendlähete arvel 1,9 sekundit. On seda palju või vähe?

Võrdlused näitavad, et vahe peaks hoopis suurem olema, et USA koondis peaks jooksma 4×100 m kiiremini kui 38 sekundiga. Näiteks Prantsuse sprinterite olümpiaajad ühe 10,3 juurdearvamisega annavad summa 41,0 (10,1+10,3+10,3+10,3), nende teatejooksuaeg oli 38,4, vahe seega 2,6 sekundit. Saksa DV-l tuleb analoogilise arvestuse järgi vahe 2,2, kuubalastel 2,3 sekundit. Vaevalt oleks korvanud niisuguse vajakajäämise Greene'i täie tervise juures olek. Küllap oli teatevahetuse suurimaks meistriks siiski Prantsuse kvartett: Gerard Fenouil, Jocelyn Delecour, Claude Piquemal ja Roger Bambuck.

Olümpiavõitudega harjunud USA teatemeeskonna treeneri Stan Wrighti hõisked ja pisaratevool oma hoolealuste finišeerimisel lubas arvata, et seekord kulutati närve päris parasjagu ka nn. supermenide esinemise pärast.

4×400 m

4×44,0!

2.56,1! 4×44,0!

Veel 1967. aastal polnud maailmas nelja veerandmailerit, kes oleksid läbinud staadioniringi ajaga alla 45 sekundi. Kuid olümpia tegi võimalikuks ka selle arengusammu.

Hooaja vältel ületasid neli võistlejat ookeani taga koguni Tommie Smithi maailmarekordi 44,5. Ja kui varem 45-sekundi-mehed jooksid 4×400 m 2.59,6-ga, siis vähemalt kahe sekundi kärpimist sellest 1966. aastal USA meeskonna joostud maailmarekordist võis nüüd oodata.

Eeljooksus võistles ameeriklaste kvartett (medalimeeste triole lisandus eksmaailmarekordimees Vincent Matthews) pingutamata, kohati justkui sörkis, mistõttu samasugused mustanahalised saledad keenialased jooksid ameeriklastega üsna võrdselt. Keenia ankrumees Daniel Rudisha koguni üritas lõpetada esimesena, kuid Evans ei andnud selleks siiski võimalust. USA neliku tulemus oli võrdne senise olümpiarekordiga (3.00,7), Keenia meestel vaid kümnendik nõrgem. Ülejäänud meeskonnad pidid eelvõistluses parajalt pingutama ja mitmed jooksma maksimumilähedaselt, sest kolmest eeljooksust said edasi kaks paremat igaühest pluss veel kaks aegadega.

Teises jooksus oli arvatavaks favoriidiks Jamaika koondis, kes kaks nädalat varem oli Mexicos läbinud 4×400 m 3.02,9-ga. Kuid nüüd jamaikalased ei tulnudki starti. Esimesel hetkel see hämmastas — olümpiamedalitest nii kergesti ei loobuta. Kui kellegagi midagi

juhtus, siis oli võimalus välja panna reservmees. Nimekirjad näitasid, et Jamaikal oli kaasas koguni kaks varujooksjat. Kuid sellest nimekirjast selgus ka eemalejäämise põhjus: Lennox Miller, Michael Fray, Clifton Forbes... Need olid ju samad mehed, kes 30 minutit tagasi püstitasid 4×100 m poolfinaalis maailmarekordi 38,3 ja kes lootsid sel alal täiesti põhjendatult kuldmedalitele. Loomulikult ei tahetud energiat enam pillata. Kuid lõpuks jäid jamaikalased üle noatera medalita ka 4×100 meetris. Püüti küll olla hästi ettenägelikud, kuid ette siiski ei nähtud.

Teise eeljooksu kaks paremat olid Poola (3.03,0) ja Inglismaa (3.03,6). Kolmanda võitsid Saksa FV (3.03,8) ja Trinidad-Tobago (3.04,5). Täiendavalt, aegadega said edasi Prantsusmaa (3.04,6) ja Itaalia (3.04,8), kuid ette rutates olgu öeldud, et viimased oma eeljooksusaavutusteni enam ei küündinud. Maksimumi andsid nad juba võitluses finaali pääsemise eest.

Finaal oma kõrgeklassiliste tulemustega ehtis kergejõustikuvõistluste lõpupäeva.

Esimesel etapil konkureeris Vincent Matthewsiga vapralt keenialane Daniel Rudisha. Viimane isegi üllatas, edestades teatepulga üleandmisel eksmaailmarekordimeest 3—4 meetriga. Teised võistlejad olid 10—20 m tagapool.

Esimese etapi vaheajad: Keenia 44,6, USA 45,0, Trinidad-Tobago 46,1, Inglismaa 46,2, Saksa FV ja Itaalia 46,4, Prantsusmaa 46,6, Poola 46,8.

Teises vahetuses jättis aga Ronald Freeman keenialase Munyoro Nyamou peaaegu 10 meetrit maha. Freemani vaheaeg 43,2 tundus lausa uskumatuna. Vana olümpiavõistleja Manfred Kinder (etapiaeg 44,7) viis Saksa FV meeskonna kolmandale kohale. Viimaselt kohalt viiendaks tõusis tänu Jan Balachowski heale jooksule (44,7) Poola.

Kolmas etapp. Larry Jamesil polnud enam tagakihutajat. Siiski läbis ta oma etapi 43,8-ga ja USA edu Keenia ees oli juba üle 3 sekundi. Oma võimekust demonstreeris sel etapil taas David Hemery, kes läbis staadioniringi 44,6-ga ja tõi Inglismaa neljandalt kohalt kolmandale.

Kuld- ja hõbemedali saatus oli otsustatud. Lee Evans näis olevat väsinud, kuid ankrumeestest läbis siiski etapi kõige kiiremini (44,1) ja USA sai uue maailmarekordiga 2.56,1 olümpiakulla. Keenia tugevaim mees sprindis Charles Asati hoidis kindlalt Keenia teist kohta. Etapi läbis ta 44,4-ga ja hõbemedalikvarteti aeg 2.59,6 oli võrdne endise maailmarekordiga.

Tuline heitlus käis pronksmedali pärast. Inglane John Sherwood jäi rivaalidest küll varsti maha, kuid lühikasvuline Andrzej Badenski (Poola) püüdis kinni individuaalvõistluses hiilanud Martin Jellinghausi (Saksa FV) ja see võistlejatepaar pidas omavahel kõike väljapanevat võitlust kuni lõpulindini. Mõlema meeskonna aeg oli 3.00,5 (Badenski läbis etapi 44,5-ga) ja kohtunikel tuli kaua fotosid uurida, kellele pronksmedal anda. Pjedestaalile viidi küll sakslased, kuid vaidlus spetsialistide ringis jätkus veel kaua. Ajakirjanduses avaldatud finišifoto annab tõesti võimaluse ka vastupidise järeldamiseks. Parem lahendus oleks siin olnud täiendava pronksmedalikomplekti väljaandmine.

Autasustamisel jätkasid efektselt esinenud USA neegrid juba tuttavat protestidemonstratsiooni.

Kõrgushüpe

KUMB ON VÄSITAVAM: KÕRGUSHÜPE VÕI MARATON?

Kõigil hüppealadel saavutati Mexicos hiilgavaid tulemusi ja kõigi alade võlumoment oli omalaadne, teistega kattumatu.

Kõrgushüppes imponeeris ameeriklase Richard Fosbury kõiki kaanoneid pea peale pöörav tehnikauuendus, hüppamisviis, mida esimeste kirjelduste järgi olümpiaeelsel talvel ei osanud veel ette kujutadagi. Fosbury oli oma nn. flopiga elektriseerinud pealtvaatajaid ja hämmastanud treenereid. Juba leidus ka järeletegijaid — sama hüppetehnikat kasutas olümpiamängudel USA viievõistleja Cathy Hamblin. Pärast Mexicos saavutatud edu püstitati koguni küsimus, kas Fosbury on kõrgushüppes samasugune uue ajastu avaja, nagu oli Parry O'Brien kuulitõukes.

Veel 1967. aastal oli Fosbury 2.10-ga vähetuntute killas. Sisehooajal aga hakati levitama pilte 21-aastase noormehe imetehnikast ja ta sai üldtuntuks. Olümpia eel tulid teated ka selle hüppeviisiga saavutatud suurtulemustest. Punktiks oli 2.21 USA olümpiakatsevõistlustel. Sama kõrguse ületasid seal veel kaks neegersportlast, Pan-Ameerika mängude võitja 23-aastane Edward Caruthers ja 17-aastane Reynaldo Brown.

Juba 19. oktoobri hommikupoolikul kvalifikatsioonihüpete ajal naelutas Fosbury esinemine võistluse lõpuminutiteni paigale iga pealtvaataja.

Fosbury pikk kasv (193 sm, kaalub 83 kg) ja erilaadne käte töö (hüppel on käed hoopis liikumatud) jätavad mulje mõningasest kohmakusest. Sportlase enda sõnade järgi olevatki teda sellisele hüppeviisile viinud halb koordinatsioon. Aga isikupärane kohmakus, keha-

lised võimed ja tahtejõud on kombineerunud nii, et tulemus on omamoodi leiutus.

Tähelepanu köitis Fosbury juba katseks valmistumisega. Sportlane õõtsutas end kohapeal, üks jalg ees, nagu katsuks vasttekkinud jää tugevust. Pilk aga oli samal ajal suunatud hüppepaigale, käed kramplikult rusikasse pigistatud ja küünarliigesest kõverdatult ees, õlad tõstetud, pea õlgade vahel. Seejuures tegi ta niisuguseid žeste (näit. rusika raputamine), justkui sunniks end, sugereeriks... Kusagil on kirjutatud, et kunagi liivakasti hüppamisel põhjustas kuklale maandumine Fosburyle vigastuse. Huvitav, kas ta püüdis nüüd sel moel võitu saada maandumis- või kõrgusekartusest? Kuigi maandumispaigas on tänapäeval kõrge vahtkummikiht, võib hüppe ebaõnnestumise korral kukla või selja alla jääv latt olla siiski vigastuse tekitajaks. Kuid niisama palju on põhjust arvata, et sellise sportlase imeliste hüpete juures etendab just suurt osa autosugestioon.

Hoovõttu alustas Fosbury peaaegu täisnurga all latiga, kuid ei jooksnud mitte sirgjooneliselt, vaid «joonistas» vasakult kaare, tõukas siis ära välimise jalaga ja tõusis lati kohale seljaga. Ta hoovõtt oli kiirem kui konkurentidel. Algul oli Fosbury ülestõusul tahapaindes. Keha keskosaga üle lati jõudnud, hakkas hüppaja end taha rullima, et jalgadega mitte latti alla tuua. Ja nii maanduski ta pea peale, õigemini turjale. Ta nagu sooritas pool tahasaltot, ainult hoovõtt oli iseäralik, äratõuke tegi ta ühelt jalalt ning mitmeid iseärasusi tingisid ka hüppelatt ja selle kõrgus. Oli päris võõrastav vaadata, kuidas sportlane rohkem kui kahe meetri kõrguselt kuklale maandus. Üks ajakirjanikke ütles imetledes: «Üksnes kolmekordne salto vedruhoolaualt ilma mingisuguse võrguta võib olla veel erutavam.»

Oma hüppetehnika kiituseks on Fosbury aga öelnud: «See on väga stabiilne stiil. Kui sa kord selle tehnika kätte saad, võid keskendada kogu tähelepanu jõu arendamisele. Ma mõtlen, et rekordiparanduse eest võlgnen tänu rohkem tõstetreeningule kui millelegi muule. Tegelikult ma enam väga palju ei hüppagi.»

Hea soovitus oma stiilile. Kuid enamik spetsialiste olid flopi jäljendamise vastu (eelkõige ohtliku maandumise pärast) ja avaldasid kahtlust, kas sellel ikka on eeliseid rullstiili ees.

Kõrgushüppevõistluste kvalifikatsiooninorm oli Mexicos ainus, millega võistlejatelt nagu kunstlikult liiga palju nõuti. Niisuguse kõrguse (kes korduvalt, kes korra) olid ületanud 15 olümpiavõistlejat, kuid see ei tähendanud, et nad olid selleks võimelised ka kvalifikatsioonihüpetel. Meenutagem võrdluseks, et Tokios oli norm 2.06 ja selle ületas 20 meest. Küllap taheti kõrge normi (2.14) abil vältida maratonvõistluse kordumist.

Juhtuski nii, et finaalipääsejate selgitamisel ületasid kõrguse 2.14 vaid kuus meest: Valeri Skvortsov (NSV Liit), Edward Caruthers (USA), Richard Fosbury (USA), Giacomo Crosa (Itaalia), Lawrence Peckham (Austraalia) ja Ahmed Senoussi (Tšaad). Crosale ja Senoussile tähendas see juba endaületamist. Tšaadi spordiministri Mahamat Idrissi hoolealune parandas oma isiklikku rekordit koguni 5 sm võrra (Idriss ise aga peatus 2.06-l). Ette rutates veel niipalju: ka lõppvõistlusel oli selle kõrguse ületajaid vähe — ainult seitse. Võistlustingimused olid ometi head: ilm ilus, rada ideaalne ja kahtlemata soodustas hüppeid ka hõre õhk, sest seitse võistlejat saavutasid olümpiastaadionil isikliku rekordi. Kuid 32 mehel jäi vajaka. Kõrgushüppes tuli meie silma ette vahest kõige ilmekamalt see, kuivõrd määrav on ikkagi spordis psüühiline tegur, keskendumiskunst.

Täiendavalt ehk n.-ö. armu poolest said 2.12-ga lõppvõistlusele Miodrag Todosijević (Jugoslaavia), Reynaldo Brown (USA), Gunther Spielvogel (Saksa FV), Robert Sainte-Rose (Prantsusmaa), Valentin Gavrilov (NSV Liit), Luis Garriga (Hispaania) ja Ingomar Sieghart (Saksa FV). Gavrilovi, Browni ja Sainte-Rose'i võimed (kõigi lagi 2.20 piires) ometi sellise soosingu vajadust ei eeldanud. Täbaramini käis käsi varem samuti 2.20-lisi kõrgusi vallutanud austraallastel Peter Boyce'il ja Anthony Sneazwellil, kes mõlemad jäid toppama 2.06-le. Rooma olümpia neljas, 29-aastane Viktor Bolšov ületas seekordsel lahkumisvisiidil 2.09.

Finaal algas soojas päikesepaistes, aga lõppes õhtuhämaruses ja -jaheduses, kuigi vältas vaid pisut üle kolme tunni.

Algkõrgustel ei komistanud keegi, hüpati erilise pingutuseta ja ladusalt. 2.00-l tegi koos nõrgemate meestega avakatse ka Valentin Gavrilov, kes oli pärast kvalifikatsiooni mures hüppekindluse pärast. Ta ei jätnud 2.18-ni kasutamata ühtegi hüppamisvõimalust, kuigi latti tõsteti algul kolme, hiljem (2.12-st alates) kahe sentimeetri kaupa.

Järgmisel kõrgusel (2.03) võistlesid kaasa juba kõik peale Caruthersi, Spielvogeli ja Senoussi. Viimasena, kõrgusel 2.09 lülitus võistlusse Caruthers ja siin selgus ka esimene väljalangeja Todosijeviči näol. Ameeriklased hüppasid kaasa üle ühe kõrguse, ülejäänud võistlejad 2.06-st alates seda luksust enam endale ei lubanud. Võimekad Nõukogudemaa hüppajad aga eelistasid pigem end katsetega väsitada kui passimisega jahtuda. Neil oli küllalt kogemusi.

Kõrgus 2.12 tõigi paremate esinemisse juba pikema pausi — algas massiline lati mahaajamine. Fosbury, Caruthers ja Brown jätsid 2.12 vahele, Gavrilov ja Crosa ületasid esimesel katsel, Peckham, Skvortsov ja Spielvogel teisel-kolmandal.

Nüüd aga lõppes olümpiavõistlus kvalifikatsioonikatsetel «plah-

vatanud» Senoussile ja Garrigale ning Sieghartile ja Sainte-Rose'ile. Kahele esimesele, lõunamaa meestele, oli õhk vist juba viluvõitu.

2.14. Hüppasid kõik võistlema jäänud kaheksa meest. Välja langes vaid austraallane Peckham. Viis meest lendasid üle lati korrapealt, Spielvogel teisel, Caruthers aga alles kolmandal katsel.

2.16. Ameeriklased söandasid vahele jätta ka selliseid kõrgusi. Gavrilov hüppas 2.16-st üle esimesel, Skvortsov aga alles kolmandal katsel. Seejuures riivas ta jalaga õrnalt latti nagu kahel eelmisel korralgi, ja see võnkus närvesöövalt veel tükk aega. Väljalangemise järjekord oli jõudnud Spielvogeli ja Crosani. Itaallane oli niigi ületanud oma isikliku rekordi.

Nüüd oli jäänud võistlema ainult viis meest. 2.18 oli ka soliidne kõrgus — sellega võitis Brumel Tokios kuldmedali, Thomas aga hõbeda. Katsete raiskamine võis seekordki kalliks maksma minna. Nõukogude hüppekooli jätkaja, USA sisevõistlustel hiilanud noor Gavrilov söandas siiski kõrguse vahele jätta — ilmselt oli ta ammutanud seitsmest õnnestunud katsest enesekindlust ja nelja järelejäänud konkurendi hüpetest tekkivat pausi ei pidanud enam liiga pikaks.

Üha enam sümpaatiat võitev Fosbury pälvis ka seekord aplausi koheselt. Mõlemad neegersportlased hüppasid hoopis lühema ja aeglasema hoovõtuga, aga nende sammud olid seevastu hästi vetruvad. Eriti lühike, kuuesammuline, oli Browni hoovõtt. Kuid noormees polnud siin ilmselt säärases vormis nagu enne ärasõitu kodumaal. Või jäi tal lihtsalt vajaka kogemustest. Staažikas Caruthers oskas end otsustaval hetkel paremini kätte võtta ja sai lõpuks üle ka sellest kõrgusest. Olidki selgunud kolm edasivõistlejat, kolm medalimeest. Ka Skvortsov tõusis kõigil kolmel katsel lati kohale, aga tõukejalg jäi maandumisel ikka ja jälle nagu konks lati taha. Ja see tundub lausa kurioossena, sest oleme näinud teda igal sammul saatmas ja õpetamas niisugust treenerit-spetsialisti nagu Vladimir Djatškov, õpetajat, kelle käe all alistas kõrgusi ka Valeri Brumel. Olid need siis sisevõistlused Tallinnas, NSV Liidu meistrivõistlused Leninakanis või olümpiaks valmistumise päevad Mexicos, ikka seisis nõuandjana Skvortsovi kõrval treener. Ja niisugust võhiku silmis tühist viga nagu tõukejala välja pööramata jätmine lati kohal parandada ei suudetud.

Võistlus jätkus nüüd medali värvi pärast. Üllatavalt ladusalt laabus kõigil kolmel lati ületamine uut olümpiarekordit kuulutaval kõrgusel 2.20.

Esimesena sai au osaliseks Fosbury. Tema kõigist õnnestunud katsetest jäi mulje, nagu ületaks ta latti suure varuga. Gavrilovit häiris samal ajal toimuva 4×400 m start, ja ta katkestas mitmel korral hoovõtu, kuid katse siiski raisku ei läinud. Konkurentide eeskuju lati ületamisel järgis ka Caruthers.

2.22. See oli liigutav, kuidas staadionitäit rahvast lummas nüüd üksainus sportlane — Fosbury. Kergejõustikuvõistluste lõpupäev oli kokku meelitanud täismaja ja vist ükski 80 000 pealtvaatajast ei raatsinud selliseid hetki kaotada. Kõik jälgisid toimuvat hiirvaikselt. Fosbury kontsentreerus nagu ikka oma iseäralikul viisil, kõigutas end ette-taha vähemalt kolm tosinat korda, raputas rusikas käsi, silmad sihtisid latti... Ja järsku pistis jooksma, tõusis seljaga lati kohale, rullus sellest üle, vajus turjaga vahtkummi, astus maandumiskastist välja, ja kerkis veel kord... rõõmu pärast. Ka staadion rõõmutses. Gavrilovile ja Caruthersile aga ei andnud staadionil toimuv samasugust kontsentreerumisvõimalust. Neid segas nüüd naiste kuulitõuke võitjate autasustamine. Gavrilov oli juba lahti riietunud, valmis hüppama, kuid kohtunikud olid seljaga tema poole. Siis Gavrilov sõrkis korraks niisama latini. Ja lõpuks läks rünnakule täishooga. Gavrilovi liigutused olid muutunud järsku kramplikuks. Ohtlikem rivaal oli lati ületanud, kuid veel oli võimalus temaga sammu pidada. Olgugi et selleks tuli tal ületada suurem kõrgus kui kunagi varem... Tõukejalg lõi lati maha.

Caruthers, kellel äpardumise korral polnud enam kaotada midagi (katsete järgi oli nagunii hõbeda pretendendiks Gavrilov), läks oma elastsel sammul teisele katsele ning ületas 2.22 hoopis kergemini kui 2.14 või 2.18.

Staadionile oli hakanud saabuma maratonijooksjaid ja võistlusmiljöö muutus segavaks. Gavrilovi viimane üritus oli eriti kramplik ja tal tuli leppida pronksiga.

Fosburyga koos proovis 2.24 ületada ka Caruthers. Kuid võis juba arvata, et imehüppaja oli võitnud, kuigi tal luhtusid nii esimene kui teine katse. Fosbury aga valmistus kolmandaks ikkagi endise püüdlikkuse ja optimismiga, kõigutades ja sugereerides end jälle oma kaks minutit. Selja taga olevast tunnelist sisenesid just maratonimehed, kuid transis kõrgushüppajat nende vastuvõtt ilmselt ei häirinud.

Ja siis äkki oli Fosbury valmis, alustas kiiret hoovõttu ja... ületatud oli ka 2.24. Rahvas juubeldas. Vahtkummikuhilast välja hüppav sportlane tõstis vastuseks parema käe ja ta poisilik nägu oli täis laia naeru.

Fosbury oli olümpiavõitja, oli saanud oma nimele Ameerika Ühendriikide rekordi, kuid talle oli jäänud veel üks eesmärk — Valeri Brumeli maailmarekord. Läbi ja lõhki sportlasehingega Fosbury ei saanud seda unustada ka oma triumfihetkil. Vaatamata väsimusele kasutas ta ennast piitsutades ära kõik kolm katset. Kuid ta

hüppetehnika ja ettevalmistus polnud maailmarekordi ründamiseks siiski küps. Või olid kümmekond ränka keskendumist olümpiamiljöös teda ikkagi üleliia väsitanud. Iga tema katseks keskendumine oli ju omaette sugereerimisseanss. Et võistlus oli kurnav, sellele vihjas veel üks seik. Ajakirjanikud, kes kogunesid pärast autasustamist võitjat intervjueerima, pidid pettuma. Pressiatašee vabandas: «Mul on väga kahju, aga kõrgushüppajad siia ei tule, nad on surmani väsinud. Küll aga tulevad intervjuud andma maratonimehed.»

Teivashüpe

MEDALIHEITLUS REKORDKÕRGUSEL

Ka teivashüppevõistlus köitis ja rahuldas kõige nõudlikumaidki pealtvaatajaid. Konkurents oli siin tihe, paljud võistlejad ületasid oma tippmarke. Senisest ametlikust maailmarekordist (5.38) poleks medali võitmiseks piisanud. Olümpiarekordi (5.10) ületasid 11 meest.

Kvalifikatsioonivõistlusel komistasid võimekamatest vaid Tokio pronks, 30-aastane Klaus Lehnertz (Saksa FV) ja 17-aastane Casey Carrigan (USA).

Lõppvõistlus kestis terve tööpäeva — seitse ja pool tundi. Ettenägelikult alustati medalimeeste selgitamisega juba keskpäeval, pool üks. 4.60-st, madalamalt kui kodumaistel võistlustel, hakkasid seekord hüppama Gennadi Bliznetsov ja Aleksander Maljutin. Ülejäänud 13 meest lülitusid võistlusse kõrgustel 4.80—5.05, viimastena ameeriklased Robert Seagren ja John Pennel. See vähem huvitav etapp lubas pealtvaatajal pühendada end muude alade jälgimisele. Alles siis, kui oli lõppenud põnev odaviskevõistlus, jõudis kätte paras aeg teivashüppele kaasaelamiseks.

Sooritati just viimaseid katseid kõrgusel, millega Fred Hansen võitis Tokios kuldmedali. 5.10 jäi seekord kättesaamatuks Aleksander Maljutinile ja Michael Bullile. Viimane oli aga juba nagunii ennast ületanud, püstitanud Inglismaa rekordi 5.00.

Välja olid langenud ka soomlased Altti Alarotu ja Erkki Mustakari, kes suve teisel poolel Soome—Eesti NSV maavõistluse ajal maadlesid vigastustega ning olümpiale sõitsid rohkem turistidena. Alarotu proovis vaid 5 meetrit, ületas selle kolmandal katsel, ja edasisest loobus. Mustakari aga pidi leppima nulliga.

5.15. Seda kõrgust proovisid viis meest, kes kõik ka lati ületasid. Jaapanlane Kiyoshi Niwa ja hispaanlane Ignacio Sola korrigeerisid

ühtlasi oma maa rekordeid. Sola sai jagu veel 5.20-st. Viimase kõrguse ületamisega parandasid Saksa FV rekordit Heinfried Engel ja Claus Schiprowski. Niisugused tulemused vähem tuntud teivashüppajatelt kuulutasid juba kõrgetasemelist võistlust.

Ainult kolm võistlejat olid olümpiasuvel ületanud 5.30: Robert Seagren 5.41, Herve d'Encausse (Prantsusmaa) 5.37, Wolfgang Nordwig (Saksa DV) 5.32. Nüüd aga jätkasid sellisel kõrgusel võistlust 7 meest ja lõpplahendus polnud veel aimatav. Robert Seagren, Claus Schiprowski ja Wolfgang Nordwig said latist üle esimesel, Hristos Papanikolaou (Kreeka), John Pennel ja Gennadi Bliznetsov teisel katsel. Tallinna kergejõustikupublikulegi tuttav Euroopa rekordi omanik Herve d'Encausse, kes oli eelistanud taktikalistel kaalutlustel vahekõrgusi (5.15, 5.25), jättis ka 5.30 vahele. Bliznetsov ja Schiprowski olid selle kõrguse ületamisega ühtlasi korrigeerinud oma maa rekordeid.

5.35. Seagren söandas veel ainsana kõrguse vahele jätta. Ülejäänutest sooritas kohe kordaläinud hüppe Nordwig. Kui see kõrgus oleks jäänud võistlejatele laeks, oleks ta olnud kullaomanik. Teisel katsel aga said 5.35-st üle veel kaks meest: Papanikolaou ja Schiprowski. Võistlejad ja turistid olümpiamängude sünnimaalt olid suure Kreeka riigilipuga kogunenud teivashüppekoha ligidusse ja nad korraldasid kaasmaalase iga õnnestunud hüppe korral üle staadioni kajava tseremoonia. Oodati kaasaja mängudel neile nii harva osaks saavat medalit. Ka Bliznetsov oli kolmandal katsel juba kõrgusest üle, kuid langemisel riivas käsi latti. Sümpaatne ja alati rahulik ukraina üliõpilane jättis seekord oma sportlasliku käitumisega meeldiva mulje. Ta ei žestikuleerinud, ei jäänud hetkekski hüppekasti lesima ega püüdnud ka kuidagi teisiti kaastunnet äratada.

Üks vanimaid osavõtjaid, eksmaailmarekordimees John Pennel sai sellest kõrgusest üle kolmandal, õigemini neljandal (!) katsel. Kui Pennel oli alustanud hoovõttu, kõlasid just fanfaarihelid autasustamistseremooniaks ja sportlane jooksis lati alt läbi. Talle anti lisakatse. Ameeriklased imetlesid, et mees, kes oli vigastustega spordist peaaegu kaks aastat eemal, suutis taas suurvormi tõusta. Tema esinemisele elas kaasa ka kunagine esimene viie-meetri-mees maailmarekorditabelis — Brian Sternberg, kes oma kokkupandavas ratastoolis toodi tihti vihma eest kaitstud pressilooži. Kaelani halvatud spordimees on jäänud kehalt kujuteldamatult hapraks ja teda saatev lühikasvuline poiss tõstis oma hoolealust nagu paberilehte. Taktiline oleks olnud pilk kõrval hoida, kuid eksrekordimehe reibas ilme ja olek ning huvi spordi vastu tundusid imetlusväärsetena: kuidas küll suudab spordi üks drastilisemaid ohvreid üle olla oma saatusest! Juba tema olümpiale tulek ise oli ettevõtmine.

5.40. See oli rohkem kui ametlik maailmarekord. Avavoor ebaõnnestus kõigil. Kõige napimalt luhtus hüpe Pennelil.

Kas Seagren oli võidu maha mänginud? Ei. Teisel katsel lendas ta puhtalt üle lati; tema järel ka Schiprowski. 25-aastane Kölni üliõpilane, kes oli spordimaailmas hiljaaegu alles tundmatu suurus, jätkas üllatuste seeriat. Just mängude eel oli ta viinud isikliku rekordi 5.18-le, kuid see oli olümpiakonkurentsis väheütlev tulemus. Nüüd aga sai Schiprowski kordamööda jagu kõrgustest, mis kõik tähendasid talle endaületamist: 5.20—5.25—5.30—5.35—5.40 . . . 22 sm lisa senisele tippmargile! Korrapealt Euroopa rekordi omanik.

Ka eksrekordimees Pennel sai teisel katsel 5.40-st üle, kuid teivas langes maandumiskasti ja kohtunik žestikuleeris punase lipuga: «Ei loe!» Pärast olümpiat see määrustepunkt, mis nõudis teiba tagasitõukamist, kaotas kehtivuse.

Hauavaikuses alustas viimast katset Papanikolaou. Mees tõusis küll vajalikule kõrgusele, ent langes latile. Aplaus saatis sel kõrgusel ka väljalangejaid.

Nordwigi katsele eelnes pikem paus — toimus 200 m võitjate autasustamine. Nordwigil oli sel katsel siiski õnne — latt jäi tellingutele värisema.

Penneli energiavarud olid ilmselt otsas — seekord rullis ta lati maha rinnaga.

Medalimehed olid küll selgunud, kuid kas jääb muutumatuks ka järjekord — Seagren, Schiprowski, Nordwig? Vastuse pidi andma kõrgus 5.45.

Kell lähenes juba kaheksale, kui jõuti viimaste katseteni 5.45-l. Schiprowskile tähendas lõpuks viiesentimeetrine kõrguselisa seda, et ta hakkas hüppama lati alt. Palju ei puudunud kõrguse ületamisest Seagrenil. Kõige lähemal aga oli 5.45 ületamisele Nordwig. Tema teine ja kolmas hüpe olid tehniliselt üsna täiuslikud, ta oli juba kõrgusest üle lennanud, kuid maandumisel puutusid käed latti. Ja nii tuli ikkagi pronksiga leppida.

Nagu värske kuldmedalimees Seagren intervjueerimisel tunnistas, oli ta orienteerunud sellele, et olümpiamedali võitmiseks tuleb ületada 5.50. Kuigi ta püüdis jõudu säästa kõrguste vahelejätmisega, kurnas sportlast pikk võistluspäev.

HÜPE NAGU MUINASJUTUS

Kuu nõrgast külgetõmbejõust rääkides on öeldud, et seal inimese sammu ja hüppe pikkus mitmekordistub, hüpates ta justkui lendaks. Lennukaid hüppeid, uute maailmarekordite sündi eeldati ka Mexico hõredas õhus ja tartaanrajal. 1967. aasta olümpianädalal kordas Igor Ter-Ovanesjan siin maailmarekordit (8.35), Lynn Davies aga ületas treeninghüppel 8.40 piiri. Rekordiga algas Estadio Olimpicol ka teisel võistluspäeval toimunud naiste kaugushüpe. Oletati, et maailmarekord viiakse 8.40, heal juhul 8.50-ni.

Erutavat võistlust eeldati ka veel sellepärast, et siin kohtusid kolm rivaali, kel oli klaarida vanu arveid — Ralph Boston (USA), Lynn Davies (Inglismaa) ja Igor Ter-Ovanesjan (NSV Liit) —, ning kiirelt nende tasemele jõudnud Robert Beamon. Seega palju favoriite, palju pöidlahoidmist. Pöialt hoidsime ka meie. Fantaasiatoitu oli andnud Tõnu Lepiku talvine edukas USA-turnee, kus tal läks korda alistada nii Beamoni kui ka Bostonit, samuti korduvad 8-meetri-hüpped, millele järjest paranev vorm ja tartaanrada tõotasid lisa. Kümmekonna päeva eest oli Lepik hüpanud täpselt 8 meetrit ja võitnud esikoha olümpialaste eelproovil.

Kuid võimekaid, arenguhoos kaugushüppajaid lähetati Mexicosse mujaltki. Olümpia eel olid korrigeerinud oma maa rekordeid poolakas Andrzej Stalmach (8.11), Saksa DV sportlane Klaus Beer (8.09), prantslane Jacques Pani (8.08) . . .

Kvalifikatsiooninorm oli Mexico tingimuste kohta üllatavalt tagasihoidlik — 7.65. Seetõttu pääses lõppvõistlusele ka 17 meest. Kuid ikkagi rikkus 17. oktoobri hommikul toimunud selektsioon mitmel nimekal kaugushüppajal kauaks tuju. Edasivõistlemisest pidid teiste hulgas loobuma 8-meetri-mees Pertti Pousi (Soome) ja viimastel Euroopa meistrivõistlustel pronksmedali võitnud Jean Cochard (Prantsusmaa). Alles viimase katsega täitsid normi Robert Beamon, keda jälitas ta krooniline viga üleastumine, Lynn Davies ja Andrzej Stalmach.

Tõnu Lepik vabanes närveerimisest küll avavoorus, kuid, olles hüppajate järjekorras 14., sai temagi parasjagu närve kulutada. Sel ajal, kui eelmine võistleja — Boston — hüppeks valmistus, sooritas meie rekordimees rajal istudes harjutusi kõhulihastele ja jalgadele. Nagu Lepik hiljem pihtis, tajunud ta korraga, et ei tunne enam käsi-jalgu, jõud oli neist nagu välja voolanud. Ja siis tegigi ta harjutusi, mis lõid taas vajaliku lihastoonuse.

Hoovõttu alustas Lepik kaugemalt kui tema võistluspartnerid. Äratõuge klappis. Üürike õhulend ja hetk hiljem tõusis ta kastist — põlved ja puusad ette surutud, käed taga kandade juures. Hüppel näis olevat ka pikkust... 7.91. Vaevumärgatav žest vastuseks tribüünil istuvatele pöidlahoidjatele, ja äsjane krimpsus nägu läks naerule. Võis rahulikult riietuda ja olümpiaküllа kosuma minna.

7.91-ga oli Tõnu Lepik kvalifikatsioonitulemuste põhjal neljasviies (Boston 8.27, Beamon 8.19, Davies 7.94, Pani 7.91).

Finaalvõistlus toimus järgmise päeva pärastlõunal. Võistlejad toodi välja ligi 20 minutit varem. Kuid võistluse algus venis. Hüppajad olid määrustevastaselt tõmmanud hoovõturajale jooni, mis tuli maha pesta.

Staadioni kohale liginesid sünkjad madalad vihmapilved. Tuul puhus algul põiki tagant, temperatuur oli 15° jahedam kui kvalifikatsioonivõistluste ajal. Esimesed neli meest nähtavasti tuult ei arvestanud ja nad astusid äratõukel üle paku. Neljandana valmistus katseks Robert Beamon. Nagu võistleja hiljem seletas, kartnud temagi hüppe eel üleastumist, viga, mis juba kvalifikatsioonikatsetel nii palju hirmu tegi.

Boston aga on rääkinud: «Ma olen alati närviline, kui Beamon asub hoovõturajale, sest tean, et ühel heal päeval võib juhtuda, et ta paneb kogu oma suure talendi ühteainsasse vägevasse hüppesse.»

Katseks valmistuva Beamoni väljanägemisest ei osanud pealtvaatajad arvata veel midagi. Ta alustas hoovõttu kiirelt (on jooksnud 100 jardi 9,5-ga) ning sokita tõukejalg (parem) tabas pakku üsna täpselt. Hüppaja lendas läbi õhu kõrges lamedas kaares. Algul olid käed üles sirutatud, nagu tahaks ta haarata paksudest madalatest pilvedest. Seejärel aga jätkas lendu, keha liigendnoana kokku murtud, peened mustad käsivarred sirutatult all, põlved kõrgel vastu rinda.

Boston: «Beamonil on tohutu kõhulihaste jõud. Ta võib hoida oma jalgu vist igavesti üleval.»

Beamon maandus niiskesse liiva justkui hoo ülejäägiga, viskudes kohe kastist välja kolme järelhüppega.

Hüpe oli erakordselt pikk, küündis kaugemale kui mõõteseadeldis. Mõõtma hakati hoopis metall-lindiga...

Tulemuse teatamist tuli oodata tavalisest kauem. Ja kui kaugushüppekohas ilmus viimaks elektritabloole 8.90, vaatasid kõik küsivalt üksteisele otsa. See tundus algul mõistmatuna, lühikese mõttekäigu järel jahmatamapanevana, vapustavana... Ühel-teisel kõrvalolijaist tulid keelele kommentaarid: «Seda ei ületata saja aasta jooksulgi...» «Meie oma elu jooksul enam sellist hüpet ei näe...»

55 sentimeetrit üle senise rekordi! Kergejõustikuajalugu näitab,

et varem on rekordi ületamiseks kulunud veerand sajandit ka siis, kui selle lähedale hüppas mitu meest. Nüüd aga on see tulemus erandlik erand ja kuuluks nagu fantastika valda.

Beamon ise oli arutult õnnelik. Ta hüppas kõrgele õhku, jooksis, käed laiali, meeskonnakaaslaste embusse, kargles ja tantsis rõõmutantsu; laskus Bostoni ja Maysi käte vahelt põlvili hoovõturajale ning suudles selle tartaankatet...

Kas ta üldse teadiski, mis 8.90 õieti tähendab? Ta võib-olla ainult aimas alateadlikult, et see on midagi enamat kui 8.50, millele oli lootnud.

See hüpe rabas ka võistlejaid. Kuid Beamoni meeskonnakaaslane Charles Mays elas seda üle kahtlemata teistmoodi kui näiteks kullaletuleku mõtteid hellitanud Lynn Davies. Tulemus oli siiski üks — mõlemad jäid finaali ukse taha.

Kõige enam demoraliseeris see hüpe kahtlemata Beamoni kolme rivaali. Toimunut ei osanud need näha ka kõige halvemas unenäos. Igaühel oli alust hellitada kullalootusi. Korrapealt olid nad koguni võimetud võitlema hõbeda pärast.

Ajakirjandus on jäädvustanud rivaalide ütlusi (võib-olla küll pisut moonutatult):

Boston Beamonile: «Inimene, mis sa tegid!...»

Boston usutlejatele: «Minu ja Ter-Ovanesjani karjäär on nüüd lõpule jõudnud.»

Davies Bostonile: «Ma ei suuda pärast seda enam edasi võistelda. Igasugune üritamine näeks välja hale...»

Beamonil aga tekkis õnnejoovastusest peapööritus, ta hakkas üle keha värisema: «Ma ei suuda enam hüpata...»

Võistluspaika tuli USA arst, kes pakkunud talle tablette, Beamon aga nõudnud kohvi.

Kõigil võistlejail paluti Beamon üksi jätta.

Võistlus hõbeda ja pronksi pärast jätkus.

Viiendana pärast Beamoni hüppas rootslane Lars-Olof Hook (7.66), kuuendana Klaus Beer (7.97), seitsmendana gaanalane Michael Ahey (7.71), kaheksandana Charles Mays (0), üheksandana austraallane Allen Crawley (0), kümnendana Tõnu Lepik (7.82)... Nagu Lepik hiljem jutustas, sooritanud temagi esimest katset kõike väljapanevalt, kuid samm kahjuks ei klappinud.

Vooru lõpus oli Lepik üheksas. Kaugemale küündisid veel Ralph Boston (8.16), Igor Ter-Ovanesjan (8.12), Jacques Pani (7.94) ja Leonid Barkovski (7.90).

Teine voor. Võisteldi juba kerges sajus. Lepikust möödus ka jaapanlane Hiroomi Yamada (7.93). Rekordhüppest ikka veel toibumata Beamoni katse oli eelmise vari — 8.04. Klaus Beeri hüppel aga oli

pikkust rohkem — 8.19, uus Saksa DV rekord, võistluste teine tulemus. Kuid keegi ei uskunud, et see selleks ka jääb, et eksmaailmarekordimehed ja Tokio olümpiavõitja niisuguse lahendusvariandiga päri on.

Mays sai taas nulli, austraallane Crawley aga hüppas neljanda mehena üle 8 meetri — 8.01.

Vihm tugevnes. Kõigil võistlejail olid riided juba märjad. Kuid punases vihmapluusis Tõnu Lepik istus siiski enne hüpet märjale rajale ja tegi tõstetud jalgadega energilisi liigutusi. Küllap vist jälle tundis, et käed-jalad lähevad nõrgaks ja meenus eelmise päeva hea kogemus. Nõukogudemaa koondise treenerid kiitsid teda hiljem ajakirjanduses, märkides, et «ta oli kogu võistluse jooksul ülimalt keskendunud, ei pööranud tähelepanu kaasvõistlejatele, mõtles ainult hoojooksu ja hüppe õigele sooritamisele».

Vihm lõi hoovõtul vastu nägu — ilmselt tuul ei puhunud enam tagant. Tõnu Lepiku teine hüpe paistis tavalisest küll madalam, kuid pikkust oli päris tublisti 8.09 — uus Eesti NSV rekord. Ja võistlejate pingereas viies koht. Tõenäoliselt ka finalist, esimese Eestimaalt võrsunud hüppemehena olümpiaajaloos.

Teise vooru lõpuks oli finaali limiit 7.94. Kaheksas oli sellise tulemusega Stalmach, üheksas aga Tokio mängude võitja Davies, kelle paremuselt järgmine resultaat oli nõrgem kui poolakal.

Vihm aina tugevnes. Tuul oli muutnud suunda, puhudes teiselt poolt, tribüüni varjust. (Tuule tugevus muide tulemusi ei rikkunud, maailmarekordi ajal oli täpselt 2 m/sek.) Kuigi vihm tartaanraja kvaliteeti ei mõjutanud, oli kaugushüppevõistlus, nagu hiljem selgus, kahe vooruga praktiliselt lõppenud: 1. Beamon 8.90, 2. Beer 8.19, 3. Boston 8.16, 4. Ter-Ovanesjan 8.12, 5. Lepik 8.09, 6. Crawley 8.01 (6. voorus 8.02), 7. Pani 7.97, 8. Stalmach 7.94 . . .

Davise viimane võimalus finaali pääseda luhtus, Beamon piirduski kahe hüppega (rahvusvahelised võistlusmäärused lubavad finaalikatsetest loobuda, ilma et sellega võidetud kohta kaotaks), Ter-Ovanesjani, Bostoni, Lepiku ja Beeri hüpped jäid lühemaks kui esimestes ringides. Kõige visamalt ja stabiilsemalt (ka viimased katsed üle 8 meetri) jätkas üritusi Igor Ter-Ovanesjan.

Kahtlemata rikkus ülejäänud võistlusest paljugi tugev sadu. Ja mõjusid ka osavõtjate rohkusest tingitud pikad ootepausid. Võibolla oleks Eesti rekord paremal juhul olnud 8.20 ringis, nagu seadis endale Mexicos eesmärgi Tõnu Lepik ise (võistluste-eelses vestluses ei kurtnud millegi üle, samuti ei bravuuritsenud, küll aga poetas paraja tagasihoidlikkusega: «Eesti rekordi tahaks küll hüpata.»), kuid palju heameelt valmistas ka 5. koht ja kuuesentimeetrine rekordiparandus. 22-aastase Tõnu Lepiku paremad ajad on ju alles ees.

Paremad ajad on ees . . . Jah, tunnustustes oleks justkui avansi andmist noorele sportlasele. Aga kas me ka suurema kordamineku puhul rahuldume? Ei. Pronksi või hõbeda korral küsime: «Miks mitte kuld?» Kulla puhul: «Miks mitte üheksa meetrit?» . . .

Ometi piisab vaimustumiseks ka viiendast kohast. Praegu laialt levinud medalite ja punktide kokkurehkendamine kipub ühel või teisel alal saavutatut nivelleerima. See kajastub ka üldises reageeringus saavutatule. Vaevugem mõtlema . . . ja viies koht kaugushüppes tundub isegi medaliväärsena. Mõnigi olümpiaala ei ole veel ülemaailmselt populaarne, huviliste ring on kitsas, harrastamisvõimalused ei ole kõigile talendikatele noortele sugugi kättesaadavad. Kaugushüpe koos kiirjooksuga on ala, mida tänapäeval on vähemalt koolipõlves proovinud kogu maailma noorus ja andekad pole vist kuskil varju jäänud. Kui paljud alad võivad harrastajaskonda lugeda tuhandetes, siis kaugushüppajaid loendame küll miljonites.

Niisiis, Tõnu Lepik on paremaid miljonite hulgast. Seejuures ei puudu ta saavutuste kontos ka võidud olümpiakangelaste ja maailmarekordimeeste, isegi imetlusväärse Beamoni üle.

Ent kõigi me soovide kiuste mahtusid olümpiapjedestaalile vaid kolm kaugushüppajat: Beamon, Beer ja Boston.

Ka Robert Beamon ei unustanud kuldmedalit vastu võttes välja astuda USA neegrite huvides. Oli ta ju Smithi, Carlose ja Evansi kõrval neljas tuntuim rassismi vastu võitleja. Olümpiavõitja mõlemad püksisäared olid üles kääritud, et tuleksid esile mustad sokid. Boston aga läks pjedestaalile paljajalu.

Kolmikhüpe

SANEJEV EI ALISTUNUD

Mexico olümpiamängude kõige võistluslikuma kergejõustikualana meenutatakse kolmikhüpet. Viis korda vahetus siin liider, viis korda parandati maailmarekordit ja kuus meest ületasid 17 meetri piiri, mis seni oli olnud kättesaadav vaid kahele.

Jozef Schmidti kui epohhilooja kell on nüüd lõpuks maha käinud. Kaheksa aastat kandis ta Euroopa meistri tiitlit (1958—1966), kaheksa aastat oli maailmarekordimees (1960—1968) ja kaheksa aastat ka olümpiarekordi omanik (1960—1968). Vigastust trotsides, lahassidemes astus ta veel nüüdki, 33-aastasena olümpiavõistlusse. Ja võistles hästi. Roomas hüppas ta 16.81, Tokios 16.85, Mexicos 16.89 — iga nelja aasta kohta neljasentimeetrine areng. Kuid Mexi-

cos koheldi seniseid väärtusi hoopis sündsusetumalt ja tal tuli õnnitleda nooremaid, leppida üksnes seitsmenda kohaga.

Kvalifikatsiooninorm 16.10 oli jõukohane 35 osavõtjast 13-le. Piirjoone tõmbamine seega õnnestus. Ometi on mõned kergejõustikuspetsialistid ajakirjanduses seda normi kõrgeks hinnanud. Võib-olla sellepärast, et normi ei täitnud hooaja edetabeli juht, 17-meetri-mees Pertti Pousi (Soome), NSV Liidu rekordi omanik Aleksander Zolotarjov, poolakate üks lootusi Jan Jaskolski, edetabeli latva jõudnud Klaus Neumann (Saksa DV) ja Michael Sauer (Saksa FV). Üsna väikese varuga täitsid normi ka niisugused suurused nagu Jozef Schmidt, Euroopa sisemängudel väljapaistvalt esinenud Serban Ciochina (Rumeenia), Viktor Sanejev ja Nikolai Dudkin (NSV Liit), Vana Maailma meister Georgi Stoikovski (Bulgaaria) ja pronksmedalimees Henrik Kalocsai. Seevastu näitasid end täies hiilguses mõningad uustulnukad, nagu neegersportlased Mansour Dia (Senegal) 16.58 ja Nelson Prudencio (Brasiilia) 16.46-ga. Ka Ameerika Ühendriikide neegersportlane Arthur Walker hüppas vaevata 16.49. Päris ootamatu vägitükiga sai hakkama itaallane Giuseppe Gentile. See musta meremehehabemega tõmmu itaallane hüppas nagu muuseas uue maailmarekordi — 17.10.

On arutatud, millistel taktikalistel kaalutlustel püstitas sportlane kvalifikatsioonivõistlustel maailmarekordi. Kõige tõenäolisem näib seletus, et ta pidi lihtsalt pingutama, sest esimene katse oli ebaõnnestunud. Niisugune rekord (eriti veel hommikupoolsetel võistlustel, mis olid endastmõistetavalt suurtulemustest hõredad) äratas üldist vaimustust. Agaralt hakkasid tegutsema fotograafid. Itaallane aga käitus lõunamaalase kohta üllatavalt tagasihoidlikult: läks flegmaatilise rahuga mööda rada tagasi võistlejatepingi juurde ega reageerinud üldisele juubeldusele ühegi märgatava žestiga, nagu oleks see rekord saavutatud tõepoolest muuseas.

Sündmuste käik kulgeski seda mõtet pidi. Favoriidiseisus, suured pildid ja pealkirjad hommikustes lehtedes finaalipäeval oleksid põletanud läbi mõnegi uue tähe, kuid Gentile närv pidas esimestele katsumustele vastu. Kui tuntud tuusad alustasid tagasihoidlikult ka finaalvõistlust, siis itaallane tõestas kohe avavoorus, et maailmarekordihüpe ei olnud juhuslik. 17.22! Veel üks rekordit tähistav arv, millega tuli nüüdsest peale harjuda.

Esimese ringi järel oli teisel kohal Aafrika uue rekordiga 16.71 vibajas (192 sm pikk), väikese pea ja pikkade jalgadega Dia, kolmas aga Sanejev (16.49).

Teises voorus tõmbas endale taas tähelepanu sale ja nõtke sammuga Prudencio. 17.05-ga oli temagi nüüd üks ekstraklassi mehi, väärikas järeltulija kuulsale kaasmaalasele, viiekordsele maailmarekordimehele ja kahekordsele olümpiavõitjale Adhemar Ferreira da Silvale. Enne olümpiamänge oli Prudencio parim tulemus määrustepärastes tingimustes ainult 16.29. Nagu sportlase intervjueerimisel hiljem selgus, on A. F. da Silva olnud Prudenciole ainult kaudseks eeskujuks, viimane polevat olümpiavõitjat näinudki: «Oleme täiesti erinevad. Mina järgin poola hüppestiili, mis põhineb kiirusel.»

Pikk oli teisel katsel ka Sanejevi hüpe, kuid maandumisel langes ta istuli ja tulemuseks mõõdeti 16.84. Kolmandas voorus oli mees samuti üllatusküps: lennukad hüppesammud, tugev aplaus, 17.23 (!), siit-sealt sirutati kätt õnnitlusteks. Gentile aga oli kaotanud endise kindluse, ta katsed hakkasid üksteise järel luhtuma. Finaali mindi järjekorras: 1. Sanejev (17.23), 2. Gentile (17.22), 3. Prudencio (17.05), 4. Walker (16.77), 5. Schmidt (16.77), 6. Dia (16.71), 7. Dudkin (16.70) ja 8. May (16.58). Stoikovski, Kalocsai, Ciochina, Areta (Hispaania) ja Kugler (Saksa FV) jäeti pealtvaataja ossa.

Kui paljudel hüppe- ja heitealadel otsustati kõik võistluste esimesel poolel, siis kolmikhüppes olid kolm avavooru vaid sissejuhatuseks. Veel seitsmel korral hüppasid mehed üle 17 m joone, kusjuures igas voorus lisandus uus mees. Ja veel kahel korral kanti võistlusprotokolli maailmarekordiparandus.

Neljandal katsel oli täies hoos pikim (196 sm) võistleja, viienda maailmajao rekordimees Philip May — 17.02. Seekord olid Schmidtitaolised kiired kõik finalistid, kuid kiireim neist oli siiski May, kes on jooksnud 100 m 10,3-ga.

Teise 17-meetri-hüppe (17.02) tegi selles voorus Sanejev.

Eelviimast vooru alustas suurtulemusega Nikolai Dudkin. 17.09-ga tõusis ta ühtlasi kolmandale kohale, tõrjudes Prudencio neljandaks. Kuid kohe vastas Brasiilia hüppetalent 17.27-ga. Järjekordselt uus maailmarekord. Pjedestaali kõrgeimalt astmelt tõugatud Sanejev reageeris sellele 16.81-ga.

Ka viimases voorus hüppas Prudencio medaliväärselt — 17.15. Eriti hoolikalt valmistusid aga viimaseks šansiks hiljem hüpanud favoriidid. Troonilt tõugatud Schmidt saavutaski lõpukatsel oma parima olümpiatulemuse — 16.89, kuid tõusis sellega vaid kuuendaks. Seegi koht tuli Rooma ja Tokio kangelasel veel käest ära anda. Võimekas Arthur Walker, kes oli olümpia eel märgatavalt parandanud oma hüppetehnikat, saavutas talle spetsialistide poolt ennustatud tulemuse 17 meetri joone taga — 17.12.

Viktor Sanejevile oli veel jäänud võimalus äsja käest libisenud kulla püüdmiseks. Jäi üle nihutada veel kord maailmarekorditähist. Ja nõukogude hüppekooli heade traditsioonide jätkaja Viktor Sanejev tuli sellega toime — 17.39! Noorel, Mexicos oma 23. sünnipäeva pühitsenud Suhhuumi agronoomil on nähtavasti niisama hea võist-

lejanärv, nagu oli ta siinsel toakaaslasel, päev varem kulla võitnud Janis Lusisel.

Rahvas tervitas piki hoovõturada astuvat sportlast kui maailmarekordimeest, kui võitlejat ja võitjat. Viimane aga käitus üsnagi tagasihoidlikult, vaid naeratuse ja käetõstmisega — justkui oleks olnud võitlemine ja võitmine endastmõistetav. Alles siis, kui tema juurde tormasid kõigist takistustest hoolimata treenerid Vitold Krejer ja Akop Kerseljan, silmad pisarais, olevat Sanejevgi taibanud, et on saatnud korda midagi suurt ja vägevat.

Sanejevi tulemus paneb juba mõtlema 17.50-le, uuele etapile kolmikhüppe arenguloos. Kained kaalutlused näitavad siiski, et nüüd tuleb meil jälle oodata. Olümpiamängude kuus tugevamat parandasid oma tulemusi keskeltläbi poole meetri ringis, rekorditähist aga viisid edasi 36 sentimeetrit.

Mexicos langesid kokku väga paljud soodsad faktorid: 1) võistlejate ettevalmistust õhutas olümpia, 2) oli väga tugev konkurents (kohal oli kõigi aegade edetabeli esikümme), 3) valitses päikesepaisteline ja soe ilm ning puhus kerge taganttuul (ületas lubatud piiri vaid Walkeri ja Dudkini parima hüppe ajal), 4) tulemusi soodustas elastne tartaanrada ja 5) hüppajaile oli meeltmööda ka kõrgmäestiku hõre õhk. Esialgu pole ette näha teist samasugust võistlust samasugustes tingimustus.

Kuulitõuge

NÄRVID, NÄRVID...

Kolm hooaega ei kahelnud keegi, et kuulitõukes võidab olümpiakulla Randel Matson. Oma võimsate rekordiparandustega pretendeeris vägilasekasvu (200 sm, 120 kg) ameeriklane vaheaastatel isegi maailma populaarseima sportlase tiitlile. Tokio mängudel jäi ta veel 20.20-ga Dallas Longi varju (oli siis alles 19-aastane). Järgmisest hooajast aga algas Matsoni ajastu. Ühe suvega viis ta rekordilipu 20.68-lt 21.52-le ja 1967. aastal 21.78-le. Jäi mulje, et veel kaugemale minekuks ja noormehe võimete täielikuks avamiseks puudub tagantkihutaja konkurentsi näol. Ta on kiiremaid mehi kuulitõukehiiglaste hulgas, jooksnud 100 jardi 10,2-ga (vastab 11,1-le 100 meetris). 1967. aastal juhtis ka maailma edetabelit kettaheites (65.15).

Olümpia eel aga järsku näis, et Matson võib teenitud autasust Mexicos hoopis ilma jääda. Ainult ühe korra sel suvel oli ta tõuganud üle 21 meetri. 24. augustil oli maailmarekordimehe tulemus Houstonis vaid 19.94 ja esikoha sai George Woods (20.44). USA

olümpiakatsevõistlustel South Lake Tahoes 9. septembril tõukas Matson 20.45 ning pääses Ühendriikide koondisse kolmanda mehena George Woodsi (20.73) ja David Maggardi (20.53) järel.

Mexicos seati siiski õigus jalule. Matson võitis. Nagu räägiti, olevat maailmarekordimees tõuganud olümpialinnas treeningutel kuuli korduvalt 21 meetri taha. Kõik oleks pidanud järelikult olema lapsemäng, kuid Matsoni võit ei tulnud sugugi kergelt.

Kvalifikatsiooninormi (18.90) asusid 19 kuulitõukajat ründama kahes grupis. Esimesse olid valitud kümme tugevamat. Kulus vähem kui pool tundi, kui meesterivi aplausiga minema saadeti. Enamik tõukas kuuli 19 meetri taha esimesel katsel. Nõukogudemaa tšempion Eduard Guštšin, kes oli Mexico mängude eel tabanud õige tehnikavariandi ja püstitanud Euroopa rekordi (20.28), saavutas 19.88 ning pälvis aplausi kõigepealt. Woods tõukas 19.79, Matson aga uueks olümpiarekordiks 20.68. David Maggardil (USA) ja Dieter Hoffmannil (Saksa DV) kulus kaks katset. Ainsana lahkus käsi laiutades võistluspaigalt Euroopa meister, ümar ungarlane Vilmos Varju (189 sm, 134 kg). Normist jäi tal puudu üksnes 4 sentimeetrit. Teises grupis üllatas kõiki vanim osavõtja, 39-aastane Pierre Colnard, kes püstitas 19.57-ga Prantsusmaa rekordi. Kuid vanal sportlasel ei jätkunud edasiseks enam püssirohtu.

Kuulitõuke lõppvõistlus, mis osavõtjaile oli küll närvesöövõ, osutus tagantjärele vaadatuna kõige vähem pakkuvaks võistlusalaks.

Esimesena tõukas Matson — 20.54. Tublilt, oma maksimumilähedase tulemusega 20.09 vastas kohe Eduard Guštšin. Ka tema rivaal, Euroopa eksrekordimees Dieter Hoffmann sai kätte 20 meetri joone. Neljandana tõukeringi astunud George Woods ületas Guštšini vaid 3 sentimeetriga. David Maggard tõukas ainult 19.43... Kokku sooritati veel 54 katset, kuid nende viie tõukega oligi võistlus praktiliselt lõppenud: 1. Matson 20.54, 2. Woods 20.12, 3. Guštšin 20.09, 4. Hoffmann 20.00, 5. Maggard 19.43, 6. Wladyslaw Komar (Poola) 19.26. Seitsmel mehel kaheteistkümnest jäi kvalifikatsioonitulemus kättesaamatuks, rääkimata oma parima tulemuseni jõudmisest. Colnard, kes eelmise päeva tulemusega oleks väärinud viiendat kohta, tõukas sentimeetri vähem, kui oli vaja finaali jõudmiseks. Alles kaheksandana sai lõppvõistlusele tulemusega 18.80 Euroopa eksrekordimees, suvel 20 m taha tõuganud Heinfried Birlenbach (Saksa FV). Punaseks võõbatud olümpiakuul osutus millegipärast liiga raskeks.

Randel Matson leidis: «On väga raske saavutada olümpiamängudel parimat tulemust. Kõik tuleneb sellest, et tõugete vahel on nii palju ootamist. Nii püüadki saavutada parima esimesel katsel pärast soojendust, enne kui jõuad ära jahtuda...»

Huvitav on süveneda sellesse seletusse. Praktikas kohtame niisugust nähtust tõesti üsna sageli. Kuid kõige silmatorkavamalt on see avaldunud Matsoni enda juures, tema parimatel esinemistel. Ta on tõuganud üle 21 m üheksal võistlusel, seejuures neli korda on teinud oma parima tõuke esimesel, neli korda teisel ning ainult ühe korra kolmandal katsel.

Kui Vana Maailma kaks tugevamat — Guštšin ja Hoffmann — jõudsid oma rekordtulemuste ligi, siis ameeriklastel jäi puudu palju: Matsonil 124, Woodsil 53 ja Maggardil 111 sentimeetrit. On kirjutatud, et kaks kahemeetrist vägilast (Maggard ja Birlenbach) kannatasid «Montezuma kättemaksu» all ja kaotasid kaalu ning särtsu. Kuulitõukajatel ja heitjatel pole väljaspool kodu kerge — voodid ei vasta tavaliselt nende vägilasekehadele, vajaka jääb unest, toit ja portsjonid pole harjumuspärased. Kõik see mõjutab tippmeeste tulemusi. Olgu lisatud üks iseloomustav fakt — kõik oma maailmarekordiparandused on Matson teinud kodulinnas Texases.

Kuid olümpial aheldas mehi veel konkurents. Pressikonverentsil tunnistas Matson: «Olümpiavõitu oli raskem saada, kui maailmarekordit tõugata.» Kvalifikatsioonivõistlustel tõukas maailmarekordimees 20.68, kuid finaali kuuel katsel kõike välja pannes pidi leppima 20.54-ga. Ta ei saanud end sugugi lõdvaks lasta, sest see tulemus võis olla konkurentidele võimete järgi. Ei võinud ju aimata, mida vastased võivad teha. Eriti murelikult käis Matson ringi pärast viimast katset. Guštšin tema järel tõukas 19.41, Hoffmann 19.86. Woods komistas ja astus tõukeringist välja. Ka Maggardi tõuge ebaõnnestus. Kuid Matson seisis endiselt maandumisala lähedal ja jälgis pingsalt konkurentide lõputõukeid. Üksteise järel tulid mehed teda õnnitlema. Viimasena Komar. Siis reageeris kuldmedalivõitja kõigele nii, et laskus ühele põlvele ja langetas pea. Ja istus lõpuks — esimest korda sel pealelõunal.

Kettaheide

KÕIGE AUVÄÄRSEM VÕIT

Kui kettaheite prognoosides räägiti teiste kõrval ka Alfred Oerterist, siis tundus, et sellega taheti vaid meenutada sportlase harukordset saavutust — kolme olümpiavõitu — ja avaldada tunnustust, et 32-aastane veteran võitles tugevas konkurentsis veel kord kätte õiguse olümpiamängudele sõiduks. 62.74 andis talle hooaja edetabelis vaid 8. koha. Kuldmedalit ihaldas ka niisugune kogemustega maailmarekordimees nagu Jay Silvester, kes oli teinud kõik, et realiseerida elu tõenäoliselt viimane šanss. 18. septembril oli Silvester Renos heitnud maailmarekordi 68.40. Sel aastal oli ta seitsmeteistkümnel võistlusel ületanud 62 meetri joone ning kümne parema võistluse keskmine oli 65.19,8.

Ka kvalifikatsioonivõistlused ja soojendusheited jätsid mulje, et olümpiakulla võitmine on Silvesterile seekord n.-ö. lapsemäng. Kvalifikatsiooniheide (63.34, uus olümpiarekord) oli tal 3—4 meetrit pikem kui rivaalidel. Esimese barjääri ületasid kõik tuntumad peale Kanadat esindava lätlase George Puce (64.43-ga edetabeli teine) ja Nõukogude Liidu rekordimehe Guram Gudašvili, kes kogu oma närvienergia oli kulutanud korduvatel kontrollvõistlustel olümpiameeskonda pääsemiseks.

Enne lõppvõistlusi sai kettameestele osaks veel üks katsumus. Kõik olid juba teinud kaks prooviheidet ja valmis otsustavaks võistluseks, kui staadionile jõudis äikesehoog. Joosti varju. Hämmastasid aga ameeriklased, kes ei teinud vihmast väljagi, vaid jätkasid proovimist. Peainitsiaatoriks oli Oerter, kes tegi kuus-seitse katset heita ka vihmast libedaks muutunud ringist. Teda järgis Silvester. Maailmarekordimehe üks eeliseid on kiire pöörde sooritamine. Libe ring aga takistas seda. Südametäiega heitis Silvester ketta võrku.

Kettaheite algus lükati edasi, märjad mehed läksid varju.

Ligi tund hiljem korrati proovikatseid. Lõpuks avas noor ameeriklane Gary Carlsen võistlusheidete seeria. Ketas ei lennanud just ilusasti — tulemus 58.62. Hoopis kaunima kaare joonistas heiteriist Oerteril — 61.78. Esimene aplaus. Eksmaailmarekordimees Ludvik Danek (Tšehhoslovakkia) vastas 60.62-ga. Liidriteks tõusid aga hoopiski Saksa DV kettamehed Lothar Milde (esimesel katsel 62.44, teisel 63.08) ja Manfred Losch (62.12 ja 61.68).

Jay Silvesteri kaks esimest heidet jäid 61 meetri piiridesse. Maailmarekordimees oli enesest väljas. Kui muidu alustas Silvester heidet ühe eelhooga, siis nüüd tegi ta kettaga kolm-neli eelhoogu, mõnikord koguni katkestas ning alustas uuesti.

Kolmandas heitevoorus maandus Oerteri ketas kõigile ootamatult 65 meetri joonel. 64.78 — see oli ka kolmekordse olümpiavõitja uus isiklik rekord, 151 sm senisest parem. Vangutati päid. Üks ime — Oerteri neljas olümpiavõit — oli jälle teoks saamas! Ja kõige rohkem avaldas see vist mõju Silvesterile, kelle järgmised heited ebaõnnestusid hoopiski. Ka Silvester proovis heiteviisi muuta, kuid kõik tema tehnikavariandid rajanesid kiirele pöördele ja libedas ringis polnud nendega midagi peale hakata. Kohtunik ei lugenud Silvesteri kolmandat, neljandat ega viiendat heidet. Silvester pöördus abitult kohtuniku poole. Mindi koos ringi, kohtunik osutas heiteringi taga-

servale. Selge — Silvester oli viimases hädas hakanud pöördel ringi-servale toetuma, võtnud teadlikult või alateadlikult appi nõksu, mille ta oli avastanud kuuekümnendate aastate algul, kui tõusis esmakordselt maailmarekordimehe ausse. Kuid ka nüüd nagu tookordki ei jäänud see kohtunikele märkamatuks.

Ainult Danek parandas kolmandas voorus veel oma tulemust ja tõusis 62.92-ga pronksmedalikohale.

Finaalis olid kõigi jõuvarud ammendatud. Kõige vähem oli seda märgata Oerteri juures. Heidete vahel varitses ta nagu puuri aetud kiskja oma vastaseid, ei pannud selga treeningupluusigi, paljaid õlgu kattis vihma eest ainult käterätik. Kvalifikatsiooniheidete ajal võis tal näha kaela ümber marliga vooderdatud tuge, mida olevat kasutanud vigastatud kaela- ja turjalihaste kaitseks juba aastaid. Nüüd oli Oerter ka selle minema visanud. Ja ainsana kaheksast võistlejast tegi ta veel toredaid heitekäari — viiendal katsel 64.74, kuuendal 64.04.

Silvester näis murtuna juba enne lõpukatset. Tal oli igati põhjust hellitada lootust olümpiavõidule. Kuid kõik tema katsed luhtusid, ta oli kaotanud juba kontrolli enda üle. Viimasel heitel lendas ketas liialt vasakule. Ja nüüd lõpetas favoriit võistluse alles viiendana.

Kiitustega Oerteri aadressil ei oldud tagasihoidlikud. Pressikonverentsil esitati koguni küsimus: kas ta ehk kavatseb jätkata oma triumfiteed ka Münchenis?...

See ei tundunudki päris naljatlemisena. 1936. aastal sündinud Oerter on siis 36-aastane. Ammu on aga teada, et kettaheide on vanade meeste ala (Adolfo Consolini pikk karjäär alles algas 33-aastaselt). Seekordsete medalimeeste vanus kõikus 31—34 aasta piires.

Oerteril läks korda alustada võiduteed 20-aastaselt. Maailmarekordimeheks on ta olnud ainult vahepealsetel aastatel pärast Rooma mänge. Olümpial on ta aga kõik maailmarekordimehed alati ära kohutanud:

1956: MR — Fortune Gordien (59.38), OM — Oerter (56.36);

1960: MR — Edmund Piatkowski ja Rink Babka (59.91), OM — Oerter (59.18);

1964: MR — Ludvik Danek (64.55), OM — Oerter (61.00);

1968: MR — Jay Silvester (68.40), OM — Oerter (64.78).

Oerteri kostmistest küsimustele Müncheni mängudest osavõtmise kohta jäi kõlama esialgu kahtlus, pärast hetkelist järelemõtlemist aga andis olümpiakangelane lootust: kes teab...

Oerteri kauaaegne treener William Easton ütles iseloomustuseks: «Tal on tugevam kontsentratsioonivõime kui ühelgi teisel. Ta ei lase end millestki häirida.»

Konkreetsemalt (muidugi mõista ka tagasihoidlikumalt) seletas

võitu Oerter ise: «Võistluste kestel tuli mul kolm korda muuta heitetehnikat. Kaks heidet sooritasin normaalsetes tingimustes, kaks vihmasajus ja kaks pärast vihma. Minu vastased nähtavasti ei suutnud ilmastiku kapriisidega kohaneda.»

Aja jooksul on veel silma hakanud üks iseloomustav joon: Oerter pole energiat siia-sinna pillanud, ta on valmistunud keskendunult olümpiaks, vaheaastatel on paljustki ahvatlevast loobunud.

Vasaraheide

VASARAHEITJA KUJUTIS ON JA JÄÄB MADJARITE SPORDISÜMBOLIKS

Vasaraheites oli kuldmedalipretendent Nõukogude Liidust. Raske oli kahelda, et «raudne Klim», nagu teda hea võistlejanärvi pärast kutsutakse, selgi olümpial kellelegi alla vannub. Võistluselt võistlusele oli see 35-aastane spordimees hiilanud stabiilse heiteseeriaga 70 m taha ja olümpiahooajal astus ta järjest ligemale maailmarekordile. Viimase sammu oli Klim teinud 28. septembril Mexicos, heites 73.54. Tugevam kui kunagi varem näis olevat ka Klimi peamine rivaal, maailmarekordimees Gyula Zsivotzky. Ungarlane oli 14. septembril parandanud Budapestis enda nimel olevat maailma tippmarki, heites 73.76, peale selle saavutanud veel 73.36 ja 73.16, kokku lennutanud vasarat üle 70 m 13 võistlusel. Mexicosse jõudnud, läks Zsivotzky viimastel mängude-eelsetel võistlustel võimeid võrdlema Klimiga ja kaotas 12 sentimeetriga. See oli nende üheksas kohtumine ja maailmarekordimehe üheksas lüüasaamine. Ei lugenud midagi, et Zsivotzky oli hiilgevormis (mängude-eelsel nädalal heitis väljapaistvas treeninguseerias koguni 75.38).

On vana tõde, et võidetut ei muuda hoobilt võitjaks. Ja seepärast tundus täiesti loomulikuna, kui Klim väikeses arvamustevahetuses osutas hoopis 23-aastase enesekindla Uwe Beyeri (Saksa FV) šanssidele. Viimane oli jõudnud 72.46-ni ja heitnud kõvasti ka mängude-eelsetel treeningutel.

Beyer aga langes ootamatult välja juba kvalifikatsioonivõistlustel — heitis 65.44, norm oli 66 meetrit. Sport justkui narritab inimesi. Tokiosse sõitis 19-aastane Beyer 64-meetri-mehena, koju läks pronksmedaliga. Mexicosse tuli ta juba täiesti teenitult maailma kolmandana, koju aga «saadeti» reamehena.

Paljudelt võtab sport avansi tagasi mitmekordselt. Esimene kord

tuleb suur kala otsa justkui mängides, edaspidist tõsist püüdmist ja higivalamist aga naerab välja.

Harold Connolly sai maailmakuulsaks olümpiavõiduga Melbourne'is. Ta tegi tõelist mehetööd vasaraheite arendamisel ja viis maailmarekordi kümne hooaja vältel (1956—1965) 67 meetri seest 71 meetri sisse. Sellesse ajavahemikku langesid Rooma ja Tokio olümpia, kuid mõlemalt lahkus maailmarekordimees tühjade kätega. 37-aastane veteran ei raatsinud loobuda ka võimeteproovimisest Mexicos. Alles kolmandal kvalifikatsioonikatsel saavutas Connolly vasar normikaare, kuid... kogenud võistleja lahkus heiteringist määrustevastaselt.

Klimi kvalifikatsiooniheide tuli välja hingenärivalt tagasihoidlik — 66.82. Hiljem heitnud Zsivotzky vastas uue olümpiarekordiga — 72.60. Sel võistlusetapil ei mõõdeta veel võimeid, aga mine sa tea esimese katsumise mõju ühe või teise psüühikale. Hea tulemus võib näiteks tekitada enneaegse joovastuse, muuta liiga enesekindlaks, sisendada just vajalikku enesekindlust, rahustada, võib röövida lootuste äratamisega hingelise tasakaalu... Täiesti vastandlik võib olla ka tagasihoidliku tulemuse mõju: see võib sind mobiliseerida, võib samuti demobiliseerida...

Enne lõppvõistlust oli selge igatahes üks: kuldmedali pärast konkureerivad vaid kaks meest. Ja loos asetas duellandid võistlusprotokollis kõrvuti. Rivaalidest esimesena pidi ringi astuma Klim.

Tema heide vaimustas — 72.24, ja pani mõttes hüüdma: «See on ju Klim!»

Aga heas vormis olev Zsivotzky ei kohkunud, vaid vastas samaga — 72.26. Kaks sentimeetrit rohkem — see oli kõige minimaalsem üleolek, mida kehtivate võistlusmääruste järgi sai üldse fikseerida.

Teine voor. Klim riivas vist vasarapeaga maad ja sooritas pöördeid ebaõnnestunult — vasar lendas kõrgusse (68.96). Sellist juhtumit tema viimase aja esinemistes ei teatud.

Zsivotzky jätkas stabiilselt — 72.46. 20 sentimeetrit lisa. Kuid heiteringist välja tulles lõi ta käega. Selge, et polnud saavutatuga rahul.

Kolmas voor. Klim — 72.82. Raudne võistleja! Nüüd osutus pisut püstiseks Zsivotzky heitekaar, kuid ikkagi oli see heide pikem kui eelmises ringis — 72.54.

Finaali läks niisiis liidrina Romuald Klim, järel kolm ungarlast: Gyula Zsivotzky, Lazar Lovasz (69.78) ja Sandor Eckschmiedt (69.46). Viiendana kvalifitseerus lõppvõistlusele Gennadi Kondrašov (69.08), kuuendana Saksa DV rekordi omanik Reinhard Theimer (68.82), seitsmendana tema kaasmaalane Helmut Baumann (68.26) ja viimasena jaapanlane Takeo Sugawara (68.12).

Anatoli Štšupljakovil, kes veel Mexicos oli kümmekond päeva enne olümpialahinguid püstitanud isikliku rekordi 70 meetri piiril, jäid nüüd heited ligi kaks meetrit lühemaks. Kuid võistlus oli kolme katsega sisuliselt lõppenud ka enamikule finaalipääsnutest. Üksnes tallinlastelegi tuttav vasakukäeline Sugawara (kaotas Komsomolinimelisel staadionil Kalju Poljakovile) üritas Lovaszilt pronksmedalit haarata. Mõlema lõpptulemuseks jäi 69.78, kuid ungarlase paremuselt teine katse (69.38) oli vaksa võrra pikem. Ungari provintsist pärineval ja treenerita maa koondisse pürginud Lovaszil näib igal pool õnne olevat: isiklik rekord Euroopa meistrivõistlustel Budapestis tõi tema kui autsaideri finaali, Mexicos aga medalile.

Mehist heitlust viimase katseni jätkasid ainult kuldmedalikandidaadid. Neljas voor. Klim oli liider. Ja ta oli sõiduvees — 73.28. Iga tema kordaläinud heide tõi rahuldust: maailmas leidub ikka tõesti raudseid mehi!

Zsivotzkyl lendas vasar vastu kaitsevõrku. Selge märk sellest, et mees kaotas enesekontrolli.

Viies katse. Klim — 71.16. Tundus, et sportlane laskis end lihtsalt lõdvaks, sest tasavägise heitluse kulminatsioon paistis olevat ületatud. Ja sedasama ütles sportlane hiljem ka ise.

Näis juba, et Zsivotzky oli peaaegu valmis kaotusega leppima. Küllap vist nii saavutaski sportlane kiiresti suhtelise rahulikkuse. Enne viiendale katsele asumist saatis ta pilgu tribüünile. Seal seisis ja žestikuleeris omaaegne olümpiavõitja Jozsef Csermak. Juhtis vist käeliigutustega tähelepanu puusade tööle.

Zsivotzky mõtles ilmselt selle üle järele, otsis rahu ja tegigi tehniliselt märgatavalt parema heite kui varem. 73.36! Klimi tulemus oli ületatud kaheksa sentimeetriga. Äsjane murelik võistleja naeris ja tundis end õnnelikuna. Võidu valem oli lihtne: tulemus võrdus rahulikkus pluss vorm.

Klimil jäi veel üks võimalus. Kuid tuli oodata, sest enne teda oli heitejärjekorras kuus meest.

«Raudne» mees tammus rahu leidmata närviliselt ringi. Samasuguses olukorras oli olnud eelmisel päeval Janis Lusis ja oli antud silmapilgul kolmikhüppepaigal ka Viktor Sanejev.

Aga võib-olla Klim ei närveerinudki, vaid püüdis end hoopis üles kütta.

Klimi viimane katse. 71.64.

Zsivotzky ootas kärsitult tulemuse teatamist, käis ümber võistluspaigas oleva elektritabloo. Siis jooksis kohtunike juurde, ja saanud vastuse, tõstis naerdes käe. Kümnenda kohtumise oli lõpuks võitnud ungarlane. Võitjana läks Zsivotzky ringi sooritama lõpuheidet. 72.22 oli kõige nõrgemaks tulemuseks ta seekordses

stabiilses heiteseerias, mis aga läbinisti kinnitas võitja haruldast vormi.

Kolm kogukat ungarlast panid rohelise vasaravõrgu juures käed kaaslaste õlgadele ja suudlesid üksteist põsele. See oli Csermaki hoolealuste suur triumf: Zsivotzkyle kuld, Lovaszile pronks ja Eckschmiedtile 5. koht.

Ungarlaste hõiskeist kaikus ka ajakirjanike loož. Madjarid võivad olla tõepoolest uhked oma vasaraheitetraditsioonile. 1948. aastast alates on Ungaril olnud kolm olümpiavõitjat ja kolm maailmarekordimeest: Imre Nemeth, Jozsef Csermak, Gyula Zsivotzky. Ungarlaste kergejõustikuembleemidel kohtame ikka ja jälle vasarameest.

Kuidas sai võidetust lõpuks võitja? Kuidas tüüris Zsivotzky oma pika ja vaevarikka sportlasetee sihtpunkti? Siin on tegemist haarava võitlusega.

Suureks eeskujuks olid tänasele kangelasele muidugi Nemeth oma olümpiavõiduga Londonis ja Csermak, kes 20-aastasena Helsingi mängudel viis maailmarekordi üle 60 m piiri. Provintsilinna keskkoolis õppides harjutas Zsivotzky treenerita, kaalupommist valmistatud primitiivse vasaraga. Teadlikum ettevalmistus algas üliõpilasena. Ta ilmutas suurt tahtejõudu, korvates oma keskpärast kehakaalu (18-aastaselt 78 ja 20-aastaselt 83 kg) silmapaistva kiiruse ja tehnikaga. 18-aastaselt heitis Zsivotzky 53.08, 20-aastaselt 62.38.

Sageli aga mõjutas tema tulemusi närvilikkus. Isegi kõrgvormis võis mõni pisiasi teda tasakaalust välja viia, ta ei suutnud enam keskenduda ja oma kiirust ära kasutada.

21-aastaselt sai Zsivotzky oma esimese rahvusvahelise võidu, tulles Stokholmis Euroopa meistrivõistlustel pronksmedalile. Roomas kuulus Zsivotzky 69.53-ga favoriitide hulka, kuid polnud küpsust: liigsete soojendusheidetega kulutas ta enneaegselt energiavarud ja jäi teiseks. 1962. aastal tuli juba kogemusi omandanud Zsivotzky (oli siis 190 sm pikk ja 96 kg raske) Euroopa meistriks ja sai 70-meetri-meheks. Järgmise hooaja lõpul aga viis sooltehaigus ta kuudeks voodisse. Talle tehti kaks operatsiooni ja sportlane kaotas kehakaalust 17 kilo. Kaheldi, kas temast olümpiavõistlejat saab. Kuid juba 3. aprillil 1964 treenis Zsivotzky jälle ja oli õnnelik, kui sai esimesel korral üle 50 m.

Suure tahte varal sai temast Tokio-päeviks jälle kuldmedalipretendent. Vihmasajus asetas ta kõik lootused esimesele heitele. Kuid jõudu jäi väheks, vähem tuntud Romuald Klim oli parem. Zsivotzky oli pettunud ja võttis mornilt vastu hõbemedali.

Järgmisel aastal haaras ungarlane Connollylt maailmarekordi, heites 73.74, kuid Klimilt revanšši ei saanud. 1966. a. võistles koduinnas Nepstaadionil Euroopa meistri tiitli pärast ja jälle ei saanud vastu Klimile. Lootusetutena näisid juba kõik üritused.

Aastaid oli Zsivotzky harjutanud treenerita. 1967. a. sügisel algas uus ettevalmistus — juba kolmandateks olümpiamängudeks. Jaanuaris sai ta oma treeneriks kunagise suure eeskuju, meeskonnakaaslase. ja sõbra Jozsef Csermaki. Csermak aitas lahendada mitmeid probleeme, hoides sageli tagasi liialdatud treeninguisu, jälgis ja korrigeeris hoolealuse tehnikat terase pilguga.

Hooaja jooksul püüdis Zsivotzky saadud kaotustest üle olla ja mõtles peamiselt olümpiale. Ei lasknud end häirida kaotusest Nõukogudemaa 70-meetri-mehele Bondartšukile, kiiresti kosus ka psüühilisest löögist, mille sai Znamenskite mälestusvõistlustel, kaotades nii Klimile kui Kondrašovile. Augustis pidas Zsivotzky võistluspausi ja oli varsti jälle rekordivormis. Stabiilsus näitas, et oli tekkinud uus kvaliteet. Ka oli Zsivotzky tugevam kui kunagi varem (kaalus 101 kg).

Kuid Mexicos pidi ungarlane üheksandal kohtumisel Klimiga ikkagi kaotuse vastu võtma. Ta hakkas jälle närveerima ja ei suutnud küllaldaselt kontsentreeruda.

Head vormi kogedes ja kogemustest õppust võttes püüdis Zsivotzky teha kõik, et endast võitu saada. Kriitilisel hetkel ta suutiski seda ning tõusis olümpiapjedestaali kõrgeimale astmele.

Ärgem unustagem ka, et seekordse võidu sepistasid kaks maailmarekordimeest koos.

Tähelepanu köitis autasustamine. Raudne Klim pälvis siin veel kord imetlust. Seekord kaotajarollis. Rahva aplausile pjedestaalile tõusmisel vastas ta nagu võitja mõlema käe tõstmisega ja pöördumisega ka tagatribüüni poole. Kõik ta žestid olid mõõdukad. Medalit vastu võttes muheles Klim nagu ikka ja aplodeeris, kui rivaalile anti üle kuldmedal. Olgugi et seda oli peetud tema omaks...

Jäi igati mulje, et Klim oli hõbemedaliga rahul (teised favoriidid väljendasid üksköik mis moel oma pettumust). Ja see tundus olevat tema poolt suurim lugupidamisavaldus võitjale.

Odavise

ÕIGLUS VÕITIS

Odaviset on peetud kõige enam juhuslikkusele alluvaks kergejõustikualaks. Kuid Lusis on tõestanud vastupidist, on muutnud kapriisse oda valitsetavaks. Ta tuli Mexicosse koguni favoriidina väljaspool konkurentsi, kõigi aegade tugevaima ja stabiilseima odamehe kuulsusega.

Ka Jorma Kinnunen (Soome) ja nooruke Karl-Åke Nilsson (Rootsi) tegid olümpialinnas mängude eel ähvardavaid viskekaari, kuid mitte närvesöövas võistlusolukorras. Üksnes Lusist tunti seni raudsete närvidega odaviskajana.

Olümpiatulle läks taas ka meie mees Mart Paama. Tema tagasihoidlikuks sooviks oli «jõuda meeste hulka», nagu ta ise ütles, s. t. täita kvalifikatsiooninorm (80 meetrit). 1968. aastal oli Paamal õnnestunud oda nii kaugele visata harvemini kui eelmisel hooajal, kuid siiski kuuel võistlusel, seejuures ka mängude eel olümpialinnas. 1967. aasta olümpianädalal oli Paama siinsamas tulnud 79 meetriga kolmandaks. Nüüd, hoopis kaalukamal jõuproovil jäid tal kõik kolm kvalifikatsiooniviset kahvatuks, oda läks ikka ja jälle lendu põigiti. Kahel korral maandus küll 77 meetrit kohal, kuid sellest jäi väheks. Edasipääsemiseks oleks piisanud 79.50-st. 77.26-ga jäi Paama 15-ndaks. Lohutagem end sellega, et niisama kehvasti läks ka Tokio mängude võitjal Pauli Nevalal (77.90) ja kahel tuntud 85-meetrimehel — ameeriklasel Frank Covellil (73.04) ja ungarlasel Miklos Nemethil (75.50).

Paama ei armasta viriseda ega kurta. Oma esinemist kommenteeris ta lühidalt umbes nii: «Igal hooajal ei saagi hästi visata. Mullu oli hea aasta, küllap nüüd lendab oda jälle hästi tuleval suvel...»

Väljakujunenud meistrid on täiuslikud nii nagu nad on. Hakkad midagi ära võtma või juurde pookima, kaob ka täiuslikkus. NSV Liidu koondise vanemtreener aga nõudis Paamalt kiiremat hoovõtu alustamist. Viske automatismi rikkumiseks piisas. Võimalik, et nii polnud kontrollitav ka ristsamm.

Paamale oli kujunenud nuhtluseks veel tehnika progress — uued, tihked rajakatted. Olümpiahooajal tuli enamasti visata kas asfalt- või tartaanrajal. Tema ideaalseks tunnistatud ja kindlalt omandatud visketehnika üks omapära on parema jala täiesti põiki mahapanek ristsammul. Asfalt ja tartaan aga takistavad naeltega pinnasesse toetatud jala järgnevat väljapööramist ning automaatsuseni lihvitud vise on rikutud. Harjuda jala otse mahapanemisega, nagu teeb Lusis, pole niisama lihtne.

Finaalvõistlus ei alanud Lusisele sugugi paljutõotavalt. Ta oli viskejärjekorras esimene. Mitmed olümpiavõidud on saavutatud vastaseid moraalselt mõjutava avaviskega. Mexicosse sõitmisel rääkis läti spordiajakirjanik Gunnar Ernstreit, et ka Lusisele on püüdnud koondise treenerid pookida just sellist võistlustaktikat, kuid viimasele ei meeldivat see, tema eelistavat kasutada esimest katset enesekontrolliks ja alles teisel-kolmandal üritada. Selline võistlemismoodus olevat tema loomusele vastuvõetavam. Kuid Mexicos läks Lusis kas teiste mõjutusel või kuulsate eelkäijate edust ahvatletuna siiski

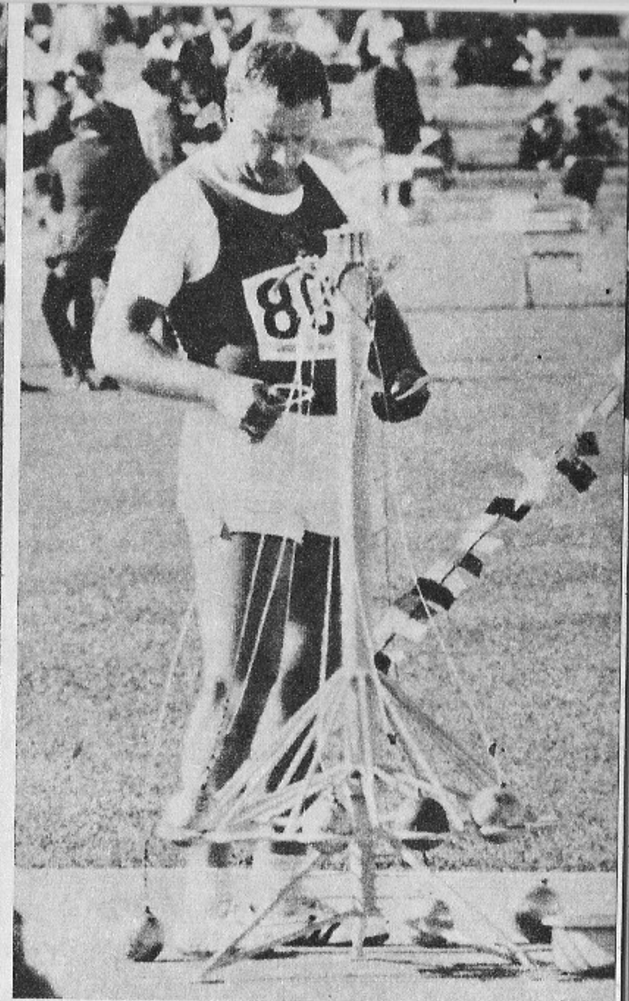

Maailmarekordimees Gyula Zsivotzky (vasakul) oli enneolematus vormis, Romuald Klim (paremal ja all) aga alati alistatud rivaali vastu järsku kaotajaolukorras.

Täitnud kvalifikatsiooninormi, ei lahkunud Janis Lusis võistlusareenilt, vaid jäi moraalseks toeks Mart Paamale. Kaasmaalase esinemise pärast valutas tribüünil südant ka võistlustulle minekuks valmistuv Jaan Talts.

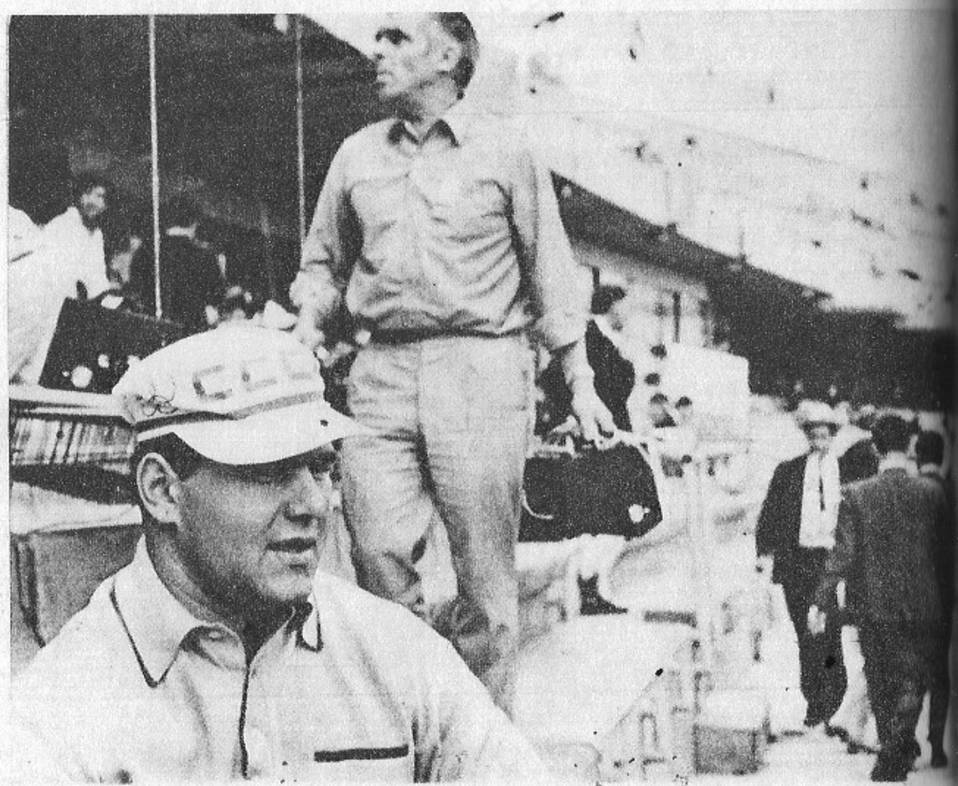

Jorma Kinnunen (335) ja Gergely Kulcsar (465) esinesid ennastületavalt, kuid ikkagi suutis maailmarekordimees Janis Lusis oma reputatsiooni kaitsta.

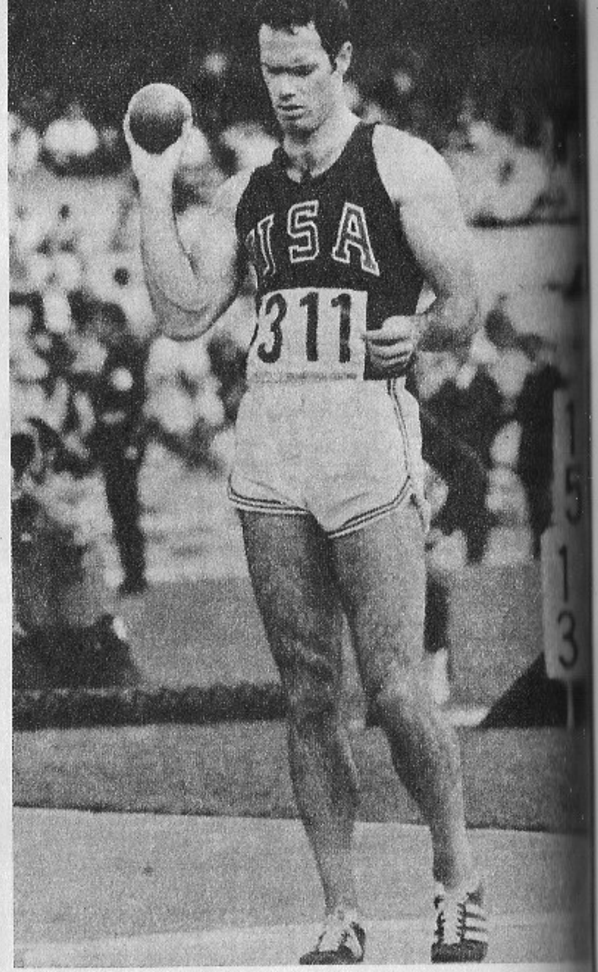

Tugevamaid tugevamatest ootab autasu.

Kuulitõukeringis on kergejõustikukuningad Rein Aun ja William Toomey.

Millised on väljavaated? Hollandlase Eduard de Noorlanderi (450) soovid ei saanud olla suured, küll aga võis kõrgeid sihte seada noor odessalane Nikolai Avilov.

Kuigi olümpiavõidus polnud enam kahtlust, ei võtnud William Toomey kergelt ka kahepäevase heitluse lõpuala.

On selgunud maailma väledamad naised anno 1968: 1. Wyomia Tyus, 2. Barbara Ferrell ja 3. Irena Szewinska.

Olümpiamänge võita on raske, veel raskem võitu korrata. Järelikult – Tyusi läbielamised võisid olla küll teistsugused, kuid mitte nõrgemad kui esmavõidu korral.

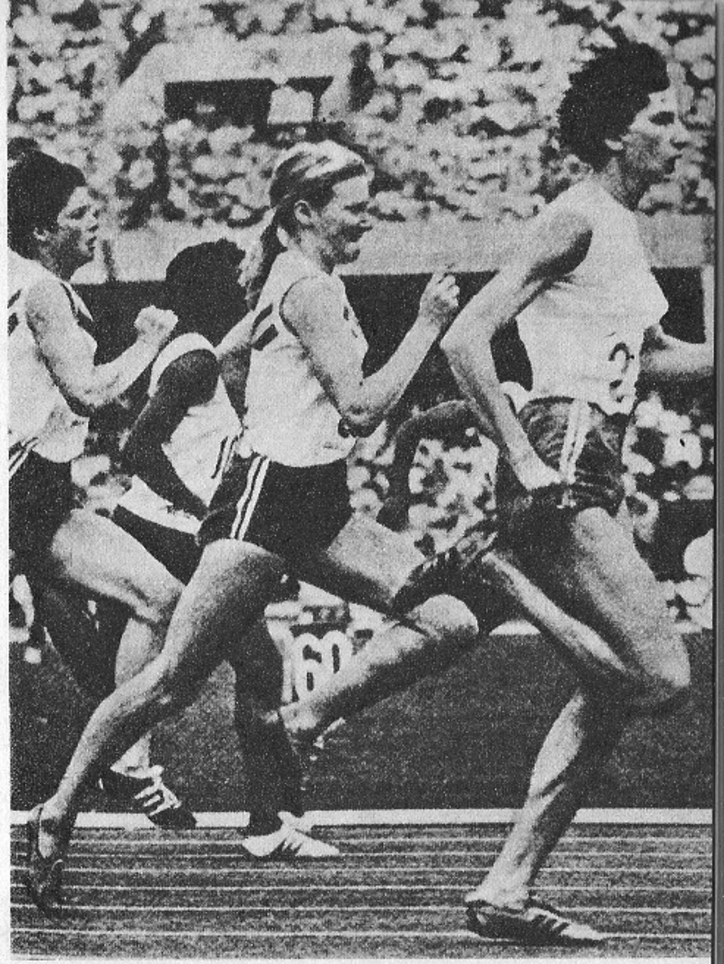

Paremal: 200 m finaal. Maailmarekordinaise kannul 17-aastane Raelene Boyle. All: 400 m eeljooks. Vasakul Natalia Burda.

Kas võitis favoriit Lillian Board (paremal) või autsaider Colette Besson? Niisugust probleemi ei tekkinud, sest selge sekundikümnendik lahutas finišis kolme B-d: 1. Besson – 52,0, 2. Board – 52,1, 3. Burda – 52,2.

Ülal: 800 m teine poolfinaal. Laine Erik asus seekord kohe juhtijate hulka. 148 – Gommers, 87 – Brown. All: finišini on jäänud 100 meetrit, Laine Erik on kolmas, edasi pääseb neli, kuid . . .

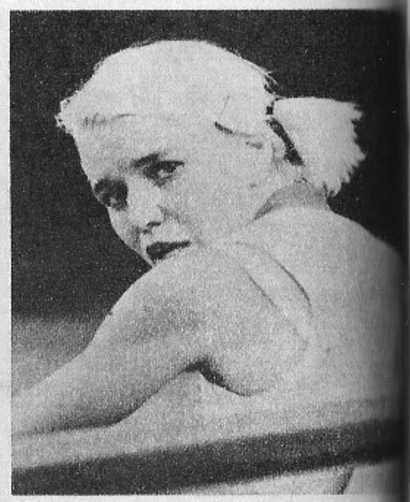

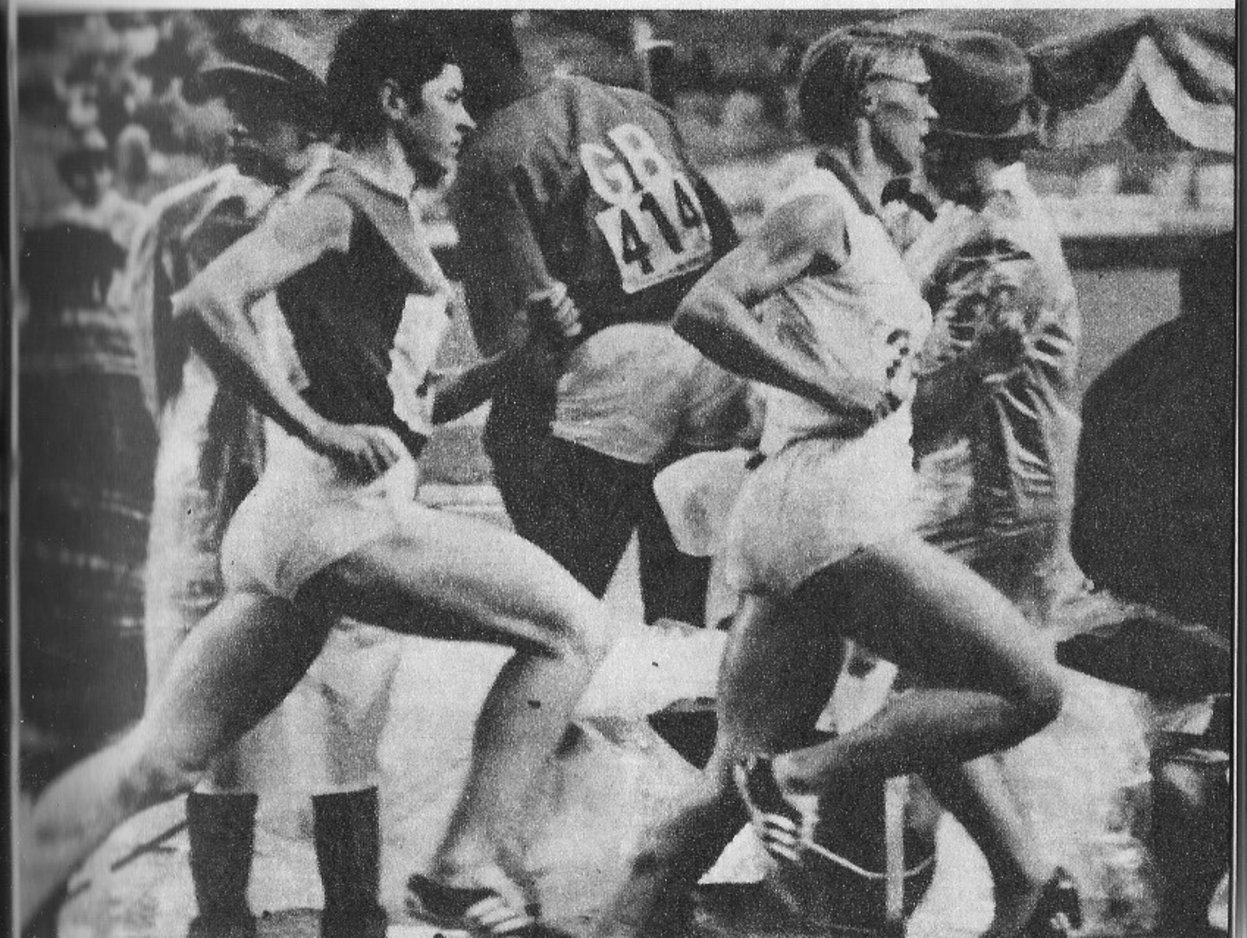

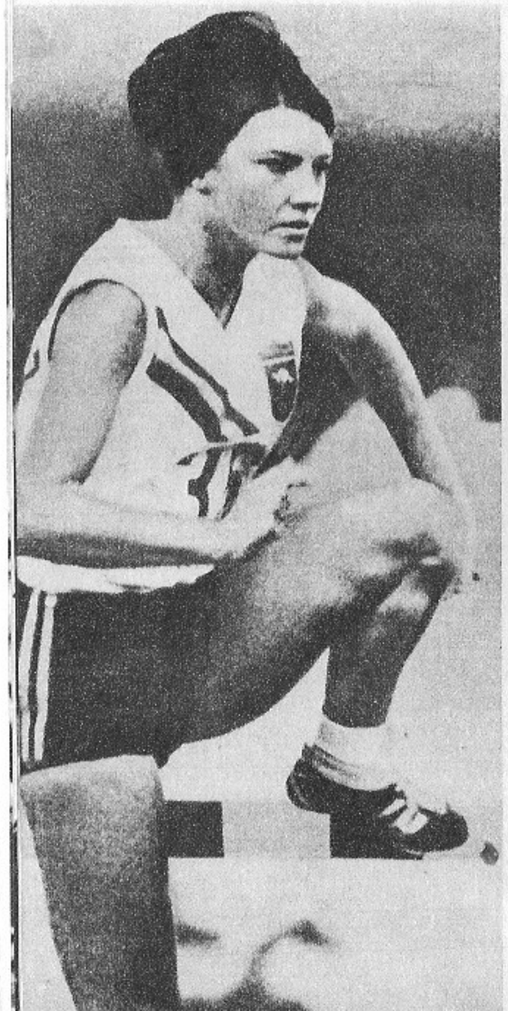

Ülal: selguvad 80 m tõkkejooksu finalistid. Paremalt esimene Pamela Kilborn, kolmas Chi Cheng. Vasakul: Maureen Caird ei vääratanud eel- ega lõppvõistluses.

4×100 meetris oli USA neegritaride nelik sisuliselt võitmatu. Hõbeda said Kuuba, pronksi Nõukogudemaa sprinterid.

Kõrgushüppes hõivas hõbemedalikoha Antonina Okorokova, pjedestaalile tõusis ka Valentina Kozõr, kõrgeimal astmel aga nähti Rita Schmidti asemel üllatusvõitjat Milena Rezkovat (vasakul autogrammi andmas).

Viorica Viscopoleanu nägu räägib mõistetavast rahulolust, Tatjana Talõševa aga tahtis enamat.

Parempoolsel leheküljel: ülal kettaheite võitjad Liesel Westermann, Lia Manoliu ja Jolan Kleiber; all odaviske esikolmik – Angela Nemeth, Michaela Penes ja Eva Janko.

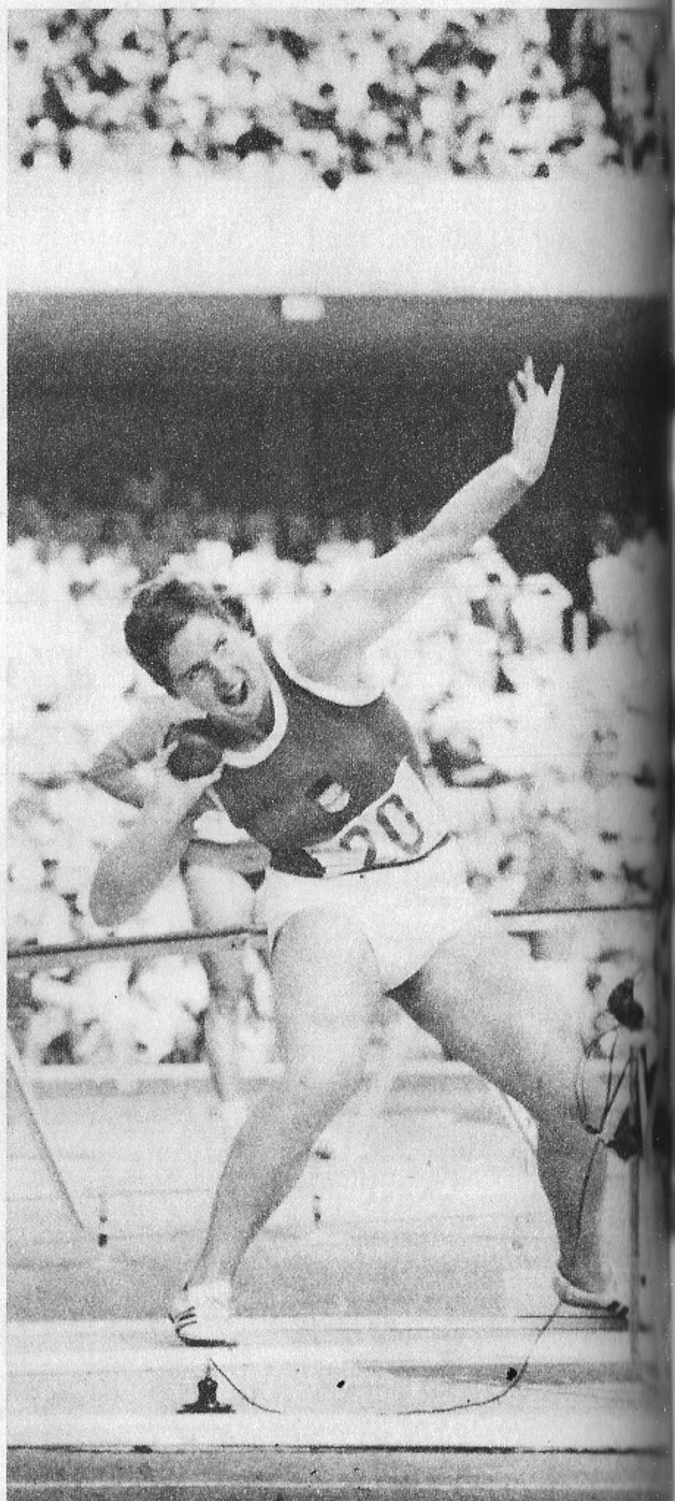

Varem jäi Margitta Gummel (20) Nadežda Tšižova (228) varju, olümpiapäevil osad vahetusid.

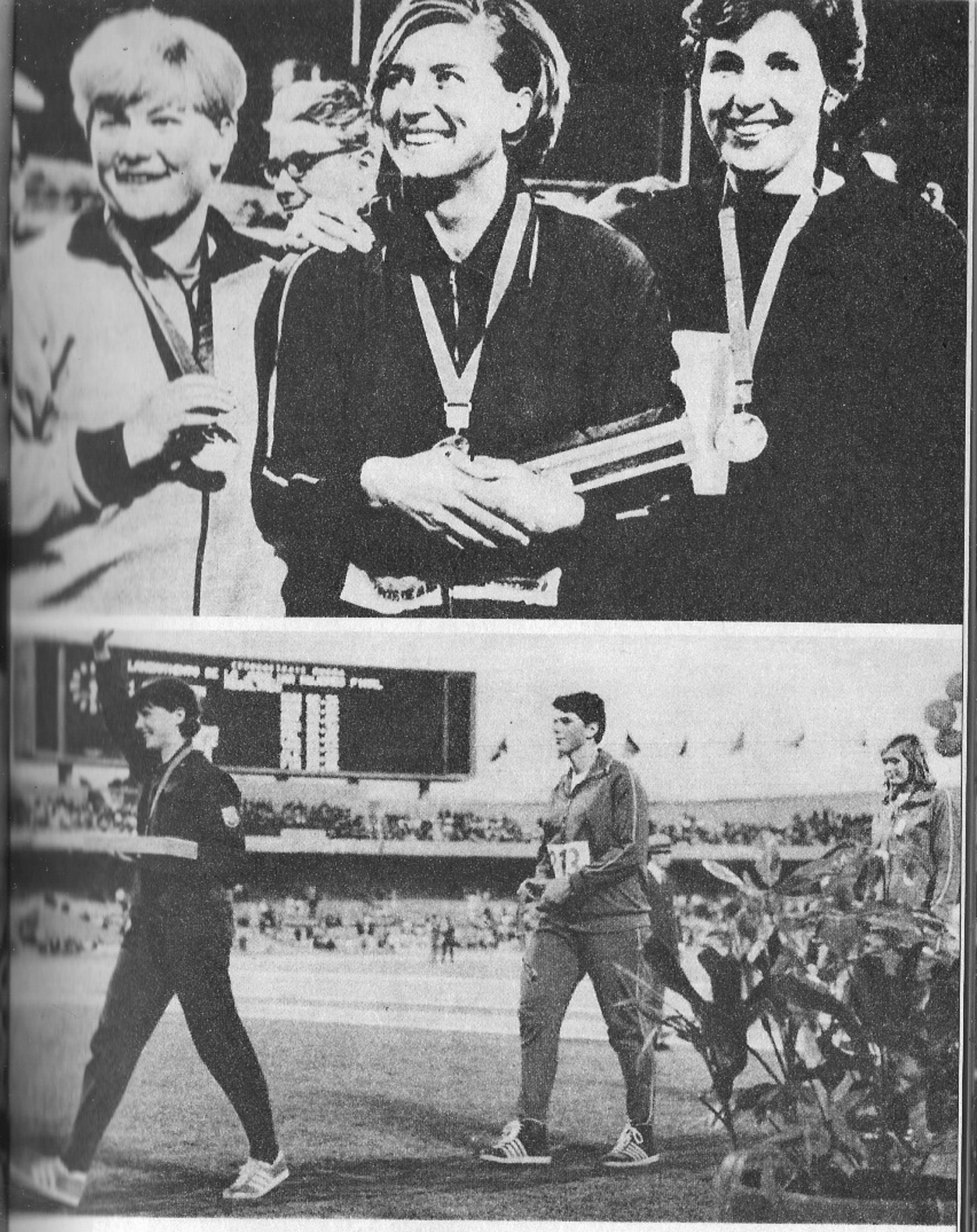

Mitmekülgsusega hiilgasid Toth, Becker ja Prokop.
Järelpõlvede heitlustele elas kaasa ka Jesse Owens (all).

kohesele võiduüritusele. Ta alustas endale võõras maneeris, ja juhtuski nii, et viskas peamiselt käe jõul, suutmata kehajõudu täielikult rakendada. Tulemus ainult 81.74. Hiljem pihtis, et see kõik oli tingitud soovist kohe võita.

Kolm järgmist meest said nulli. Viiendana läks viskama soomlaste lootus, väikesekasvuline (175 sm) Jorma Kinnunen. 86.30. Olümpiarekord. «Hyvä, Jorma!» kaikusid staadionil soomlaste võimsad kurguhäälsed hõisked. See oli panus medalile. Gergely Kulcsar (Ungari) ja Karl-Åke Nilsson viskasid üle 83 meetri (vastavalt 83.10 ja 83.48). Oma varjuna, 80 meetri piiriga maadeldes, esines Poola väsimatu meister Janusz Sidlo.

Teises voorus sai Lusis napilt-napilt ette — 86.36, kuid ta rahu oli ilmselt häiritud. Peaaegu niisama pika viske sooritas ka poolakas Wladyslaw Nikičiuk (85.70), Kinnuneni hea vise luhtus, sest ta sõna otseses tähenduses lendas odale järele. Kuid soomlase kiire hoovõtt, mida soodustas veelgi tartaankate, peitis ähvardavat ohtu.

Gunnar Ernstreit, kes jälgis üksisilmi oma lemmiku esinemist ja käitumist, vahel isegi binoklit abiks võttes, konstateeris: «Jaa, täna Lusis närveerib.»

Kolmandat vooru alustas maailmarekordimees 82.66 ja neljandat 84.40-ga. Vastased läksid favoriidi ebakindlust märgates üha enam hoogu. Kahe olümpiamedali omanik Gergely Kulcsar viskas neljandal katsel 87.06 ja oli nüüd kuldmedalikandidaat. Müts maha 34-aastase kiilaspäise sportlase ees, kes oma tulemusi parandamast ei väsi! Jälle rippus õhus üks sensatsioon.

Lusis püüdis iga hetke kasutades end leida, tehnikas ja liigutuste rütmis korda luua. Kuid ka viies katse äpardus. Kinnunen aga viskas taas hästi — 85.82.

Viimane viskevoor, viimane võimalus! Vist kõigi asjatundlike pealtvaatajate tähelepanu köitis neil hetkil hoolikalt viskeks valmistuv Lusis. Esimese katse jättis ta pooleli. Olukord paistis maailmarekordimehele olevat traagiline. Tekkis juba kaasatundjaidki, sest oli ju Lusis võistlejaist ainus, kes oli visanud oda üle 90 meetri, ja pealegi kuus korda hooaja jooksul: 91.98—91.10—91.06—90.98—90.92—90.32.

Lõpukatse lõi siiski korra majja — 90.10. Rahuldust tundsime mitte ainult meie, vaid ka erapooletud spordisõbrad. Nagu öeldakse: õiglus võitis. Pealegi ilus on võit, mis saavutatud viimasel katsel ja lootusetuna näivast olukorrast.

Nagu hiljem selgus, oli Lusis katkestanud kuuenda viske ettekavatsetult. Ta oli otsustanud kontrollida veel kord hoolikalt hoovõttu ja kõiki liigutusi. Ta suutis järelikult säilitada kaine kaalutlemise ja kontrolli iga liigutuse üle ka kõige kriitilisemal silmapilgul.

Ikka tõepoolest külmavereline sportlane, alati olukorra peremees. Ammu oli meile teada Lusise erakordne füüsiline võimekus, silmapaistev mitmekülgsus (oli nagu muuseas Läti rekordi omanik kümnevõistluses). Tema tehnika virtuooslikkusest rääkisid stabiilsed visked 90 meetri piires, raudsest võistlejanärvist katkematu võitude ahel alates NSV Liidu rahvaste neljandast spartakiaadist, kus Mart Paamal läks veel korda teda alistada. Ja siiski ei oleks tarvitsenud meil väga imeks panna, kui äpardunud algus oleks rikkunud kogu esinemise.

Veel nüüdki oli vara hõisata. Konkurentide viimane vise oli sooritamata. Kinnuneni oda liugles õhus üsna kaua, kuid vise jäi Lusise omast lühemaks — 88.58. Mõne minuti eest oleks sel tulemusel olnud kullasära, kuid nüüd võttis soomlane üksnes Kulcsari käest hõbeda ära. Põhjanaabrite leeris oli sel õhtul suur pidu. Ajad muutuvad — kunagi minevikus rahuldas soomlasi ainult kuld.

Matti Järvineni 1932. aastà triumfi — kuldmedal, maailmarekord, võitmatus — suutis korrata lõpuks Janis Lusis.

Kümnevõistlus

HARJALE OLI JÕUDNUD MEIE OOTUS

Veel ükski eesti kergejõustiklane ei ole läinud olümpiastarti sellise favoriidikuulsusega nagu Rein Aun. Olümpiamängude eel tõi maailma ajakirjandus ära musttuhat prognoosi arvatavate medalivõitjate kohta ja kõik olid veendunud, et Nõukogude Liidu kergejõustikukuningas astub järjekordselt aupjedestaalile. Kui Aun saavutas 1968. aasta kolmanda tulemuse (8026), küündis ta isikliku rekordini ainult kolmel alal. Kümnevõistlejate esinemist kõrgushüppes ja 400 m jooksus segas tookord rajuilm. Isiklikud rekordid, mida Aun olümpia-aastal korrigeeris kuuel alal, andsid kokku peaaegu 8500 punkti. Järelikult võis ta oma tipptulemust veelgi parandada.

Medalipretendentidena tutvustati kõikjal nelja kümnevõistlejat: Rein Auna, maailmarekordiomanikku Kurt Bendlinit (Saksa FV), eksmaailmarekordimeest William Toomeyt (USA) ja Tokio mängude pronksi Hans-Joachim Waldet (Saksa FV). Walde oli võtnud suviseid võistlusi kergelt ja harjutanud tugevalt just augustis-septembris. Seetõttu teda osati karta kõige vähem.

Tihedalt ja heade tulemustega oli olümpia eel võistelnud Toomey. Ainult kaheldi, kas ta ei kurnanud end liialt. Ka sportlane ise kahtles: «Kardan, et saavutasin tippvormi liiga vara.» Bendlin hindas teda ebakindlaks ja sama väljendas ka Saksa FV kümnevõistlejate treener Friedel Schirmer: «Toomey läheb esimesel päeval juhtima, kuid teisel päeval tal mõni ala kindlasti ebaõnnestub ja siis langeb ta esikohakonkurentsist välja.»

Aiva vigastustega oli maadelnud maailmarekordimees ja sidemetes reiega alustas ta ka kahepäevast olümpialahingut. Bendlin ise olevat pihtinud Nõukogude Liidu kümnevõistlejate hooldajale Fred Kudule: «Vigastasin treeningulaagris Flagstaffis kohe esimesel treeningul reielihase ja pole kolm nädalat õieti treenida saanud, küünarliiges on mul aga juba ammu haige ning sellepärast on väljavaated tumedad. Võitjaks ennustan Waldet või Auna...»

Ka Aun on vigastustega hädas olnud, aga hea vormi puhul ikka mehiselt lõpuni võidelnud.

Mõistetava erutusega ruttasime 18. oktoobri hommikul staadionile. Kella kümneni, kümnevõistlejate 100 m stardi alguseni oli jäänud veerand tundi. Valjuhääldajaist kostis pidulikku koorilaulu. Rahvast oli veel vähevõitu, istuti hajali gruppides. Lipud olid kõikjal longus — tuult veel hommikul ei olnud.

Ilm oli sombune, raske, ähvardas nagu sadama hakata. Kuid hommikune sadu oli siin siiski reeglivastane.

Esimese ala alguseni jäi veel kümme minutit, välja marssisid tumepruunis riietuses kohtunikud. Süüdati vägevad prožektorid ja oli tunne, nagu paistaks läbi piimja pilveudu päike. Minutid veeresid kuidagi aeglaselt. Pikka teed kaudu toodi stardipaika esimestest jooksudest osavõtjad. Mõni mees kandis kaenlas täispuhutud madratsit — ees seisis ju väsitav tööpäev.

Stardini jäi viis-kuus minutit. Aun oli esimesena stardipakke seadmas, kohtunikud kõrval pakkusid kohe abi. Aun mõõtis jalatäisi ja näitas, kohtunikud seadsid.

Viimasena võttis treeningupüksid jalast selle ala veteran Werner von Moltke. Vaatamata kümnevõistluse suurele populaarsusele Saksa FV-s suutis vanameister siiski end olümpiale võidelda.

Siserajalt alates asusid stardipakkude taha Aun, Werner Duttweiler (Šveits), kuulsa Yang Chuan-kwangi kaasmaalane Wu A-min, Werner von Moltke ja ainsa neegersportlasena 33 kümnevõistleja hulgas Clive Longe (Inglismaa).

Avastardieelsele elevusele kaasneb suurvõistlustel alati justkui mingi kohmetus. Seda kardad ka võistlejailt. Esimese ala õnnestumine või ebaõnnestumine avaldab kahtlemata tugevat mõju võistleja psüühikale.

Aun jäigi stardis pisut hiljaks, kaasvõistlejad said väikse edumaa. Kuid finišis oli ta teisena lõpetanud Longe'ist ees ligi 2 meet-

rit. Finišijoone ületanud, pöördus Aun ringi, järele jõudnud Moltke surus võitja kätt. Käetõstega vastas meie lemmik tribüünil istuvate Paama ja Lusise tähelepanuavaldustele.

Ajad: 1. Aun 10,8, 2. Longe 10,9, 3. Moltke 11,1 . . . Tulemus ei olnud sugugi vaimustust tekitav (juulis-augustis 10,5—10,6), kuid katki polnud lõpuks veel midagi. Paratamatute loovutustega kord ühel, kord teisel alal on harjunud iga kümnevõistleja.

20-aastasel odessalasel Nikolai Avilovil, kes võitis 10,9-ga teise eeljooksu, jäi oma Leninakani-tulemusest puudu üks kümnendik. Sama ajaga finišeeris selles jooksus Saksa DV 7900-punkti-mees Manfred Tiedtke.

Kolmandas jooksus oli oma raiuva sammuga ülivõimas võitja William Toomey. Aeg 10,4 andis talle ümmarguselt 100 punkti rohkem kui 10,8 Aunale. Aga Toomey oligi intervjuudes rõhutanud oma head vormi just jooksudes. Ta isiklik rekord sel alal oli koguni 10,3. Neljanda jooksu võitis Kurt Bendlin 10,7-ga. USA esindaja Thomas Waddelli aeg oli ainult 11,3.

Viiendas grupis startinud Janis Lanka tegi valelähte. Lätlased teadsid rääkida, et nende kaasmaalane oli võistluspäeva hommikul kõvasti närveerinud. Ja ilmselt närveeris ka nüüd. Ajaga 10,9 jäi ta Aunale alla samavõrra kui Leninakanis. Gert Herunter (Austria) ja Joachim Kirst (Saksa DV) võitsid selle jooksu 10,5-ga. 21-aastane sakslane oli tuntud mees, eriti esimese võistluspäeva spetsialistina, Austria rekordimehe kahe päeva kokkuvõte aga jäi alla ka Eesti NSV kolmandale ja neljandale.

Kuuenda jooksu võitis Walde 10,9-ga ja viimases sai Saksa DV edetabeli juht Herbert Wessel ajaks 10,8, ameeriklane Richard Sloan ainult 11,2.

Ei saa öelda, et ükski favoriit oleks avaalaga märkimisväärset võitnud või loovutanud.

Samal ajal kui osa konkurente oli veel jooksurajal, sekeldasid Aun, Longe, Duttweiler ja mõned teised juba kaugushüppeplatsil. Aun tegi nagu oma poiss koduselt juttu ühe ja teisega, pöördudes vahel ka kohtunike poole, kuid kaugushüppe algust oodates vajus võistlejatepingil ka üsna tihti mõttesse.

Samas grupis alustasid tuntumatest hüppamist veel Toomey, Walde, Wessel, Avilov ja Sloan.

Toomey jätkas oma võimete maksimumi lähedaselt. 7.75-ga pälvis ta tugeva aplausi ja väljendas heameelt peaaegu niisama temperamentselt, nagu oli tavaks neegersportlastel. Wesseli katse ebaõnnestus ja ta masseeris sääri. Viimasel ajal oli lihaste kramp jälitanud kümnevõistlejaid sageli, eriti Saksa DV mehi.

Aun alustas 7.07-ga. See oli täpselt sama tulemus, mis jäi ta parimaks Leninakanis. Walde ja Avilov hüppasid 7.30. Sloan oli nõrk ka sel alal — 6.72. Teises ringis lisas hoogu läinud Toomey oma tulemusele veel 4 sm — 7.79. Puhus kerge vastutuul ja võistlejad alustasid hoovõttu kõrvaleviidud peopesadega tuult passides. Aunal tuli paaril korral hoovõtt koguni katkestada. Teine hüpe ei toonud midagi head — 6.99. Küll aga lisasid portsjoni sentimeetreid Walde (7.47) ja Avilov (7.64).

Viimane katse. Toomey 7.87 oli kolm tolli rohkem võistleja isiklikust rekordist. 1953 punkti polnud saavutanud kahe avaalaga veel ükski kümnevõistleja. Ka Wesselile mõõdeti lõpuks võimetekohane tulemus — 7.39. Rahuldatuna võis hüppekohalt lahkuda samuti Aun — 7.40 oli tema isiklik rekord. Tänu sellele oli nüüd kahe ala bilanss tal umbes sama mis Leninakanis. Oma heast vormist andis selgelt märku Walde — 7.64.

Aplausiosalisi ja õnnelikke käetõstjaid oli teises võistlussektoriski. Kurt Bendlin hüppas kohe avakatsel 7.56 — sentimeetri rohkem kui maailmarekordi püstitamisel. Kahest järgmisest katsest ta loobus, ilmselt vigase reie tõttu. Enamik mehi said ka siin oma parima tulemuse viimases hüppevoorus: Kirst 7.61, Waddell 7.47, Tiedtke 7.46. Lanka tulemuseks jäi ainult 7.15 (Leninakanis 7.39). Moltke hüppas 6.14 ning oli koos Duttweileriga esimene, kes võistlusrajalt taandus.

Teisel kohal oli esimesele vaheajale minnes Kirst 1875 ja kolmas Bendlin 1812 punktiga. Walde, Aun, Avilov ja Wessel seisid enamvähem ühel pulgal 1750—1770 punkti piires.

Kuulitõukele asuti pärast lõunavaheaega kell kolm. Ka Aun tuli nüüd väljakule punase täispuhutud madratsiga. Esimene tõuge tuli välja madal — ligi 14 m, ka teine oli kaugel ideaalsest, ikka nagu ei jäänud sõrmed kuuli taha. Aga sel tõukel saavutatud 14.75-ga tuligi rahulduda. Viimasel katsel lendas kuul jälle madala kaarega. Leninakanis saavutatust jäi puudu 23 ja isiklikust rekordist 40 sm. Kümmekonna punkti kaotamine polnud siiski nimetamisväärne kadu.

Toomey tõukas oma algelise tehnikaga ainult 13.75. Kuulitõukes jäidki tulemused meeste tavaliste võimete piiresse: Avilov 13.41, Waddell 14.45, Tiedtke 15.77, Wessel 13.70, Sloan 14.07, Kirst 16.43. Pühapäev oli vahest Waldel (15.13), must argipäev 16-meetri-meestel Lankal (15.31) ja Bendlinil (14.74).

Kolme ala järel võis juba anda ka mõningase hinnangu meeste vormile. Märgatavalt jäi sellest vajaka Lankal — tema vormi haripunkt oli ilmselt Leninakani päevil. Paremini kui kunagi varem olid alustanud seekordset võistlust Toomey, Walde ja Avilov, parimale võistlusele üsna ligilähedaselt Bendlin, Aun, Kirst, Tiedtke, tunduvalt nõrgemini aga lihaste krambiga maadlev Wessel.

Kõrgushüpe algas tihedas vihmasajus. Meeste riietus oli üsna varsti läbi ligunenud. Aun alustas 1.70-st, mille ületas pikas dressis. Laeks aga jäi seekord 1.80. Kartes libiseda, sooritas ta katseid aralt, sest kahe aasta eest oli väänanud kõrgushüppel hüppeliigese. Kuid ka see vajakajäämine ei röövinud talt Leninakanis saavutatuga (1.83) võrreldes rohkem kui 27 p.

1.80-l peatusid veel Bendlin ja Lanka. Kõige enam kaotas kõrgushüppes selle ala spetsialist Kirst. Mexicos peatus ta 1.98-l, mehe tipptulemus aga oli 2.16. Vihmaga suutsid kohaneda ja tartaanraja eeliseid kasutada Sloan (2.10), Avilov (2.07), Walde ja Waddell (2.01). Ka Toomey 1.95 oli ootuspärane ja lubas tal jätkata võistlust kindla liidrina.

Vihm venitas kõrgushüppevõistlusi ja korraldajad otsustasid 400 m eel varem väljakuulutatud jooksude koosseise muuta. Aunal tuli startida juba teises jooksus. Vihmas ligunemine oli võistlejaid jahutanud, ja nüüd jäi järsku soojenduseks aega liiga napilt.

400 m pakkus võimalusi seisu parandamiseks. Leninakanis jooksis Aun rajuilmaga 49,4, siin võis oodata mitmesuguste võrdluste põhjal vähemalt sekund paremat aega (pealegi oli Aun korrigeerinud mängude eel Mexicos isiklikku tippmarki 200 meetris, joostes aja 21,8).

Aun alustas tugevalt. Kurvist sirgele tulles aga tõstis ootamatult käed ja viskus reiest haarates pikali...

Üks favoriite asetati kanderaamile — kõigile meie lootustele oli tõmmatud kriips. Alles oli mõtteid hellitatud ja korraga... Raske oli kohaneda mõttega, et kõik edasine otsustatakse Auna osavõtuta. Veel drastilisema pildi maalis juhtunust selgust otsima läinud «Sovetski Spordi» korrespondent — Auna karjäär olevat alatiseks lõppenud.

Ükski kommentaator ei läinud sellest favoriidi õnnetusest mööda vaikimisega. Sakslaste, soomlaste ja ameeriklaste kirjutistes oli tugevaid kaastundenoote... Kõik meie spordisõbrad said tunda omal nahal, mida tähendab kaasmaalasest favoriidi väljalangemine. Kuid samasuguseid üleelamisi tõi olümpiaheitlus endaga kaasa iga päev.

Tartaanraja ja kõrgmäestiku eeliseid läks korda realiseerida eelkõige William Toomeyl. Tema aeg 45,6 oli päris sensatsiooniline, ligi sekund parem South Lake Tahoes joostud isiklikust rekordist ja parem kui mõnel selle ala spetsialistil olümpiafinaalis. See oli ka kümnevõistlejate kõige kõrgemini hinnatav üksiktulemus — 1021 punkti. Järgmine kiireim mees, Bendlin, sai 48,3 eest 137 punkti vähem. Isiklikku rekordit korrigeerisid Avilov (49,9) ja Walde (49,0).

Alla 50 sekundi ei suutnud tugevamatest meestest joosta Kirst

(50,2), Waddell (51,2), Sloan (51,0) ja Tiedtke (50,0). Wessel aga 400 m starti enam ei ilmunudki.

Päeva kokkuvõttes oli ülekaalukalt esimene Toomey — 4499 punkti. Maailma parim avapäevamees Kirst kogus seekord 4384, Walde 4290, Avilov 4195, Tiedtke 4193, Bendlin 4149, Waddell 4023, bulgaarlane Spas Džurov 4013, Lanka 3975, taanlane Steen Smidt-Jensen 3960 ja Sloan 3954 punkti. Auna punktidesumma võinuks olla pakutava 48,2—48,4 korral 4100 ringis ja ta oleks võinud jätkata võistlust pronks- või hõbemedali pärast. «Ljogkaja Atletika» korrespondent Rostislav Orlov aga läks oma olümpiaülevaates veel kaugemale:

«Mõnigi võib pidada mind täielikuks fantastiks, kuid ma olen sügavalt veendunud, et kui poleks olnud 400 m jooksu tragöödiat, oleks R. Aun olnud autasustamispjedestaalil, aga võib-olla ka selle kõrgeimal astmel... Mitte ühelgi kolmest medalisaajast ei möödunud teine päev nurjumisteta, NSV Liidu tšempion aga, nagu teada, esineb kümnevõistluse teisel poolel tunduvalt tugevamini kui esimesel.» Järelikult on meie kergejõustikukuningas oma parimate esinemistega jätnud niivõrd tugeva mulje spetsialistidele.

Teist päeva alustati toredas päikesepaistes 110 m tõkkejooksuga. Tuul polnud soodus ega ebasoodus, kuid peamistel favoriitidel jäi isiklikust rekordist puudu poole sekundi ringis: Toomey — 14,9, Bendlin — 15,0. Ameeriklane vabandas: «Jalg oli valus ja andis end kogu aeg tunda.» Avilov ja Walde aga jõudsid isiklike rekorditeni (vastavalt 14,5 ja 14,8). Nii imelik kui see ka ei tundu, tähendas sedasama Kirstile 15,6. Tõkkejooksus olid hämmastaval kombel kohmakad ka ameeriklased Waddell (15,3) ja Sloan (15,5). Lanka esines jätkuva vajakajäämisega (14,8 Leninakanis saavutatud 14,7 vastu).

Enne olümpiat olevat Toomey heitnud ketast korra üle 46 m, kuid olümpial tuli tal rahulduda 43.68-ga (jälle avaldas mõju vigastus). Toomey polnud sellest pettunud, sest vastased ei heitnudki palju kaugemale: Bendlin 46.78, Walde 43.54, Avilov 46.64 (võistleja tippmark), Kirst 46.89, Waddell 43.73, Sloan 45.58. Isikliku rekordiga 49.90 oli sel alal parim Lanka, järjest tahapoole aga hakkas jääma Tiedtke (40.31).

Seitsme ala järel oli pingerida niisugune: Toomey 6115, Kirst 5987, Walde 5914, Avilov 5910, Bendlin 5815, Tiedtke 5766, Lanka 5715.

Korduvalt on pannud mõtlema 29-aastase Toomey tagasihoidlikkus heidetes. Ta harrastab kümnevõistlust juba 1963. aastast ja 1966-ndal jõudis maailmarekordini (8234). Mehel on staaži, on ka kasvu (187 sm) ja kaalu (87 kg), kuid heidete ja teivashüppe tulemused sellele ei vasta. Ometi on tal olnud võimalusi jõu ja tehnika

arendamiseks. Toomey elab kõige soodsamates klimaatilistes tingimustes (Kalifornias Santa Barbaras), kus harjutatakse aasta ringi nii nagu meil suvel. Tema isa on miljonär. Tänu sellele võis Toomey suurte eesmärkide nimel loobuda ka õpetajaametist ning sõita vahepeal aastaks Lääne-Saksamaale, et siin treenida koos Bendlini ja Waldega kuulsa Friedel Schirmeri käe all. Tal on olnud võib-olla kõige paremad võimalused treeninguks ja ta on neid ka hästi kasutanud. Aga ikkagi pole suutnud üle saada mahajäämusest heidetes.

Tuleb välja, et vahel võime olla oma järeldustes ülekohtused. Toomeyl on nõrgad käed ja sõrmed, kuid see on paratamatus. Lapsepõlves vigastada saanud parem käsi on normaalsest arengust maha jäänud ja praegugi ei funktsioneerivat mõni sõrm nagu vaja.

Teivashüppes jõudis Toomey esinemine kriitilise punktini. Oli peaaegu teoks saamas Schirmeri ja teiste asjatundjate kahtlus.

Kasutades kõiki võimalusi enesetäiendamiseks, oli Toomey lihvinud ka teivashüpet ühe selle ala asjatundja Don Meyersi käe all ja jõudnud treeningul korra isegi 4.40-ni. Kuid nüüd ei saanud ta kahel korral üle algkõrguseks valitud 3.60-st. Seejuures nihestas veel lapseeast pooltuima põidla. «Ma elasin üle midagi südameataki taolist,» meenutas Toomey hiljem seda kriitilist hetke. Ületanud aga algkõrguse, jõudis ta siiski üsna ladusalt oma parima võistlustulemuseni (4.20).

Janis Lankal jäi vajaka selgi alal — 3.80 oli tervelt pool meetrit vähem Leninakanis saavutatust. Paremate konkurentsi jäi meie kümnevõistlejaist veel Avilov. Isikliku rekordi püstitasid Walde (4.30) ja Waddell (4.50), kordasid Avilov (4.10) ja Kirst (4.15). Tugevate teivashüppajatena tutvustasid end Sloan ja Smidt-Jensen, kes ületasid 4.85. Bendlin oli 4.60-ga tunduvalt parem kui maailmarekordi püstitamisel, kuid isiklikust rekordist jäi 10 sm puudu. Kuldmedalist oli ta juba samahästi kui ilma, võidelda tuli veel hõbeda või pronksi pärast.

Kaheksa ala järel oli punkte: Toomeyl 6974, Kirstil 6832, Waldel 6798, Bendlinil 6772, Avilovil 6742. Teised oli tunduvalt maha jäänud.

Odavise venis, kuna viidi läbi ühel võistluspaigal. Staadioni kohale jõudsid mustad sünkjad pilved ja ajuti tibutas vihma. Varasemate tulemuste põhjal oli selle alaga ettepoole tõusmiseks mõningaid šansse üksnes Bendlinil (on visanud üle 77 m). Reievigastus polnud ilmselt väga tõsine, sest siiani igatahes polnud see silmatorkavalt võistlemist häirinud. Kuid nüüd tuli tal võitu saada vanast, ravimata küünarliigesevigastusest. Enne võistlust tehti küll valuvaigistavaid süste, kuid pärast iga äraviset oli Bendlin tükk aega kõveras, valugrimassid näol, käsi jalgade vahele pigistatud. Aga ta

ei leppinud esimesel katsel saadud 70.04-ga — iga meeter võis maksta koha. Valule mõtlemata sooritas ta kõike pingutades oma viimase viske. See tõi ka soovitud tulemuse (75.42) ning teenitud poolehoiuaplausi. 940-punktiline resultaat tõstis Bendlini neljandalt kohalt teiseks. Toomey jaoks muutus võistlus veel kord dramaatiliseks: kaks katset ebaõnnestusid, kolmandal viskas 62.80. Kirst — ainult 57.02. Isiklikku rekordit parandasid Walde (71.62), Avilov (60.12) ja Wáddell (63.70). Viimane tõusis 9. kohalt 6-ndaks.

Enne 1500 m jooksu alanud sadu lakkas, kui rajale läksid üheksa ala viis paremat, kes IAAF-i määruste järgi pidid tingimata jooksma üheskoos: Toomey (7764), Bendlin (7708), Walde (7695), Kirst (7556), Avilov (7505).

Mida võistlejate punktideseis ennustas? Mida see ühelt või teiselt nõudis?

Ühtlaselt tugevad olid 1500 meetris varasemate tulemuste põhjal nii Toomey (4.12,7) kui ka Bendlin (4.18,0). Seega oli ameeriklase ülesanne lihtne: hoida vaid sakslastega sammu. Tõenäoseks pidas kuldmedalikandidaat Mexico tingimustes tulemust 4.30,0—5.00,0 vahel. Maailmarekordi püstitamiseks oli tarvis 4.35,5. Walde parim aeg 1500 meetris oli Tokios joostud 4.37,0. 94-kilone Kirst oli olnud sel alal 5-minuti-mees ka kõige soodsamates tingimustes, Avilov aga läbis Leninakanis 1500 m Auna jälil 4.39,7-ga. Samasuguse aja kordamisega olümpiamängudel oleks ta ületanud Auna Nõukogudemaa rekordi. Meie jaoks oli seega põnevust üleliia.

Algul läkski ette Avilov, kuid ta püüdis üksnes kaaslasi ergutada. Endal tal tempotegemiseks kogemusi polnud ja varsti loovutaski oma positsiooni Toomeyle.

Joosti vastu ootusi justkui aegluubis. Esimene ring läbiti 77,7-ga ja 800 m 2.46,3-ga. Poolteist ringi enne lõppu üritas Avilov veel kord tempot tõsta.

Viimasele ringile mindi järjekorras: Walde, Toomey, Bendlin, Avilov. Walde katse Bendlinilt hõbemedalit haarata õnnestuski. Viimane oma paisunud lihaste (178-sentimeetrise pikkuse juures kaalus 91 kg) ja korduvate jalavigastuste tõttu polnud enam endine jooksumees.

Alles lõpukurvis rakendas säilinud energiavarusid Toomey. Jõudumööda läksid ta spurdiga kaasa ka Walde ja Avilov. Ajad jäid nõrga alguse tõttu tagasihoidlikuks (4.57,1, 4.58,5, 5.00,8). Vaevaliselt vaarusid üle lõpujoone Bendlin (5.09,8) ja Kirst (5.20,1). Röötsakil liikuval maailmarekordimehel jätkus veel jõudu võitja embamiseks, Kirst aga heitis murule.

Oma koha säilitas lõpualaga ainult Toomey. Kuldmedali hind — 8193 punkti. Walde sai Tokio pronksile lisaks hõbeda (8111), maa-

ilmarekordimees Bendlin aga pidi leppima pronksiga (8064). Isikliku rekordini jõudsid kuuest paremast neli, peale Walde noorukid Avilov (7909) ja Kirst (7861, tippmargi kordamine) ning 31-aastane New Yorgi arst Waddell (7720). Viimane oli oma noorpõlveharrastuste juurde tagasi pöördunud alles Mexico olümpiamängude eel. Kaks meest, kes suhteliselt edukamalt esinesid (Walde ja Avilov), said võistlushooaega alustada alles suve teisel poolel ja mõlemal vedas — neil oli säilinud vorm kõige paremini.

NAISED

100 m jooks

SPRINTERI TEISTKORDNE OLÜMPIAVÕIT — KA SEE OLI ENNEOLEMATU

Nagu meeste nii ka naiste 100 m jooksus oli maailmarekordiomanike arv olümpia eel liiga suureks paisunud. Selge, et nüüd oodati tihedas konkurentsis ja heades tingimustes aega 11,0. Seda ennustas mängude-eelsetel intervjuudel ka Irena Szewinska-Kirszenstein, kes jõudis 11,1-ni 1965. aastal. Kuid iseenda väljavaateid ei hinnanud pikk poolatar (176 sm) kuigi headeks, viidates oma aeglasele stardile. Ta isegi kahtles, kas 100 m-s olümpial üldse võistleb (oli üles antud veel 200 m-s, kaugushüppes ja teatejooksus).

Mexicos asusid starti viis maailmarekordi kaasosanikku: peale Szewinska USA neegritarid Wyomia Tyus, Barbara Ferrell ja Margaret Bailes ning Nõukogudemaa väledaim — Ludmilla Samotjossova. Asjatundjad hindasid kõige kõrgemalt sellest kvintetist viimasena 11,1-ni jõudnud 17-aastast Margaret Bailesi. USA meistrivõistlustel küündis ta rekordini kahel korral, jättes seljataha Tokio olümpiavõitja Tyusi. Flagstaffis oli ta tugeva tuule toetusel (6,3 m/sek.) läbinud 100 m paljude maade parimatele meessprinteritelegi teinekord kättesaamatu 10,8-ga.

Kuid Mexico kaitsevaimud justkui ei sallinud «ettekirjutisi». Olümpialinna saabumisel oli tabanud ka Bailesi «Montezuma kättemaks» ja ta olevat kahe päevaga kaotanud kehakaalust 4 kilo ning mitu treeningut.

Maailmarekorditeni ulatusid tulemused juba veerandfinaalides (esiotsa siiski lubatust suurema taganttuule abil): esimese võitis Barbara Ferrell 11,1, teise Wyomia Tyus 11,0, kolmanda Raelene Boyle

(Austraalia) 11,2 ja neljanda Irena Szewinska 11,1-ga. Sama nelik oli teistest üle ka edasises võistluses. Ülejäänud neljaks finalistiks olid Margaret Bailes (eeljooksus kordas olümpiarekordit 11,2), Dianne Burge (Austraalia), Chi Cheng (Taivani terr.) ja Miguelina Cobian (Kuuba). Nagu meeste 100 meetriski sai siin kaheksa kiirema hulka üksainus eurooplane. Ludmilla Samotjossova jõudis 11,4-ga poolfinaali, kuid jäi Cobianiga heideldes üle noatera viiendaks.

Finaali eel jõudis olümpiastaadionile äikesehoog ja jooksjad alustasid võistlust läbimärgadena, veega kaetud rajal. Tehti veel kaks valestarti (Bailes ja Ferrell). Paljud enam headesse tulemustesse ei uskunud.

Eelvõistlusel vajaliku enesekindluse saavutanud Tyus oli kaasvõistlejaist märgatavalt rahulikum. Stardist väljumisel oli ta oma mustanahaliste kaasmaalastega kohe ees. Teistest tugevama kehaehitusega Bailesi jõuvarud olid sedapuhku tõesti kasinad — 16-aastane Raelene Boyle sööstis temast peagi mööda.

Wyomia Tyus lõpetas kindlalt esimesena, lühike ja habras Ferrell teisena, kolmas ja neljas koht aga selgusid alles fotofiniši abil. Pikaldase stardiga palju kaotanud Szewinska oli veel enne lõpuruudustikku neljas või isegi viies. Nüüd aga võitis hoo sisse saanud sportlane maad iga sammuga. Et Boyle tegi finišikallutuse enneaegselt, pidi ta medali kõige napimalt loovutama poolatarile.

Tyusi võidutulemus oli 11,0. Seekord rekordi kinnitamiseks vastuväiteid ei olnud — taganttuule tugevuseks mõõdeti 1,2 m/sek. Järgmise kolme ajaks märgiti 11,1. Üllataja oli siin neljandaks jäänud Raelene Boyle, kes kärpis oma isiklikku rekordit Estadio Olimpicol 0,4 sekundi võrra.

Ülejäänud nelik oli tunduvalt nõrgem: Bailes 11,3, Burge 11,4, Chi Cheng 11,5 ja Cobian 11,6.

Ajaloolise ülevaate tegemisel ilmnes, et 23-aastase Wyomia Tyusi teistkordne olümpiavõit on sprinterite kohta ainulaadne saavutus: mitte ükski olümpiamängude 100 m kuldmedali omanik (ei mees ega naine) pole neli aastat hiljem oma võitu korranud.

Õnnelik Tyus avaldas pressimeestele ka oma suurima soovi: «Loodetavasti leian ma nüüd Kalifornias hea töökoha.» See soov jäi eriti meelde ja meenus ka veidi hiljem, kui kirjutati Wilma Rudolphi sattumisest kerjuseolukorda...

200 m jooks

PIKASAMMULISTE ALA

Paljudel sportlastel langes Mexicos süda saapasäärde, kui nad konkurente enda ees justkui kättesaamatuna nägid. Irena Szewinskale, kel kõigepealt ebaõnnestus kaugushüppe kvalifikatsioonivõistlus ja kes ka 100 m finaaljooksu alustades konkurentidest lootusetult maha jäi, andis edu finišis kahtlemata vajalikku enesekindlust 200 m tarvis. Ta oli küll sellel alal jagamatult maailmarekordi omanik (22,7), kuid olümpiahooaja edetabelis seisis enda kohta kahvatuvõitu 23,3-ga ainult 6.—8. kohal.

Ka eel- ja poolfinaaljooksudes, kus Barbara Ferrell korrigeeris kahel korral olümpiarekordit (22,9 ja 22,8), oli ta millegipärast tagasihoidlik.

Sel alal oli konkurents äärmiselt tihe ja juhtus, et ka tugevatel Nõukogudemaa sprinteritel poolfinaalis ei vedanud. (Mõlemad kannatasid pealegi tervisehäirete all.) Nii Ludmilla Samotjossova kui Veera Popkova jooksid mängude eel 200 m 23,0-ga (viimane tegi seda mängude-eelsetel võistlustel Mexicos). Samotjossova oli 23,1-ga võidukas ka esimeses eeljooksus, kuid poolfinaalis finišeeris ta Boyle'i (22,9), Tyusi (23,1) ja Szewinska (23,3) järel rinnutsi Jutta Stöcki (Saksa FV) ja Lillian Boardiga (Inglismaa) ning edasipääsuõnn naeratas vaid esimesele. (Seljataha jäi varem 23,0-ga jooksnud Dianne Burge.) Teine jooks, kus Veera Popkova jäi 23,2-ga viiendaks, oli veelgi tugevam: 1. Ferrell 22,8, 2. Jennifer Lamy (Austraalia) 22,8, 3. Bailes 22,9, 4. Nicole Montandon (Prantsusmaa) 23,0. Välja jäid veel Tokio sprindifinalistid Una Morris (Jamaika) ja Miguelina Cobian.

Ka finaaljooksu alustasid siseradadel olevad USA neegritarid silmatorkavalt hästi. 100 m järel juhtis selgelt Tyus, teda flankeerisid Ferrell ja Bailes, kuid 150 m kohal oli esimene juba 16-aastane Raelene Boyle. Temast kolm aastat vanem Jennifer Lamy ähvardas tuua austraallastele koguni kaksikvõidu.

Oli jäänud läbida veel viimased kümmekond meetrit, kui seitsmendal rajal jooksnud Szewinska oma hiiglasammul austraallannadest justkui mööda lendas ja endale esikoha tõi.

Kuldmedaliaeg (22,5) tähendas uut maailmarekordit sellelgi alal. Noored austraallannad, kelle ajad on tõenäoliselt ees, pidid seekord leppima hõbe- ja pronksmedaliga. Tulemused olid neil samuti haruldaselt head: Boyle — 22,7 (enne olümpiat vaid 23,4), Lamy — 22,8. Ühtki medalit ei jäänud ameeriklannadele. Nende vahele kiilus end veel Montandon: 4. Ferrell (22,9), 5. Montandon (23,0), 6. Tyus (23,0), 7. Bailes (23,1), 8. Stöck (23,2). On omamoodi mõistatus, miks USA neegritarid esinesid finaalis oodatust nõrgemini. Kas ei jätkunud neil enam vastupidavust? Või oli kulutanud nende närvienergiat Tommie Smithi ja John Carlose väljaajamine olümpiakülast sama päeva hommikul?

Boyle, Montandon ja Stöck, kelle pärast varasematele kuulsustele finaalikohti ei jätkunud, parandasid olümpial oma isiklikke rekordeid koguni 0,7—0,8 sekundi võrra. Nii Boyle kui Stöck on pärit nimekate sportlaste perekonnast. Viimase isa Gerhard Stöck võitis Berliini olümpiamängudel odaviske.

Irena Szewinska autasustamine vihmas ning Poola ajakirjanike hõisked ja sagimine tema ümber intervjueerimisruumis meenutasid analoogilist pilti Euroopa meistrivõistlustelt Budapestis Nepstaadionil. Poolatari seekordne kuldmedal oli ainult kaalukam.

400 m

KEEGI EI AIMANUD

Prantslanna Colette Bessoni võitu 400 meetris oli raske uneski ette näha. Sõitis ju 22-aastane Bordeaux' mademoiselle Mexicosse võrdlemisi tagasihoidliku tulemusega — 53,8. Favoriit nr. 1 oli sel alal inglanna Lillian Board, kelle tulemused lubasid valida kolme distantsi vahel (200 m 23,5, 400 m 52,8, 800 m 2.02,0). Kõige ahvatlevam näis talle olevat siiski 400 m, kus eelmise hooaja kolm parimat (Judith Pollock, Charlotte Cooke ja Kathy Hammond) olid rivist väljas ja olümpiaks registreerunute parim aeg (52,8) kuulus inglannale endale.

Nagu meeste nii ka naiste 400 meetris põrmustati rekordeid hulgi. Endastmõistetavalt ei kiirustanud veel keegi Colette Bessonile pärast võitu eeljooksus medalit ennustama, kuigi aeg 53,1 tähendas uut Prantsusmaa rekordit ja tõstis ta maailma hooajaedetabelis kohe esimeste hulka (samas jooksus oli viies avatseremoonial olümpiatule süüdanud Enriqueta Basilio — aeg 55,4). Teises eeljooksus saavutas mustanahaline Aurelia Penton Kuuba rekordiks ja maailma hooajatippmargiks 52,8. See oli veel suurem üllatus, sest Penton oli enne Mexicosse sõitu läbinud staadioniringi 55,9-ga ning ei kuulunud isegi 50 parema edetabelisse. Tema seljataha jäi samas eeljooksus Lillian Board (52,9).

Kolmanda stardi võitis hollandlanna Hermine van der Hoeven (53,1) ja neljanda Nõukogudemaa meister Natalia Burda (53,7).

Favoriit avas oma kaardid järgmisel päeval, teises poolfinaaljooksus: 1. Lillian Board 52,5, 2. Hermine van der Hoeven 52,6, 3. Natalia Burda 52,8, 4. Jarvis Scott (USA) 53,4. Kolmel esimesel oma maa rekordid!

Helle Volmeri konkurent Ingrida Verbele pidi jääma finaali ajaks pealtvaataja ossa, ilmselt oli kõrgvorm möödas: eeljooksu aeg 54,0, poolfinaalis 54,6. Selle (esimese) poolfinaali tulemusi mõjutas ilmselt ka vihmahoog (rajad olid veel vee all): 1. Helga Henning (Saksa FV) 53,3, 2. Colette Besson 53,6, 3. Janet Simpson (Inglismaa) 54,0, 4. Aurelia Penton 54,0.

Medalijooksus startis Board siserajal. Loosiga ei vedanud Burdal, kes pidi minema välisrajale. Viiendal rajal äratas oma võluva välimusega üldist tähelepanu mustajuukseline Besson.

Esimene start ebaõnnestus — kohtunik näitas, et Boardil ei puutunud üks jalg stardipakule asetatult rajapinda. Teine lähe läks korda. Kõige kiiremini alustas USA neegritar Scott. Ka lõpusirgele tuli ta esimesena. Siin aga läks temast kõigepealt mööda Board, siis Besson.

Burdal oli selle distantsi jaoks kogemusi vähevõitu. Eelmisel hooajal oli ta startinud peamiselt 200 meetris ja jõudnud 23,6-ni. 400 m jooksu hakkas Burda harrastama alles olümpiahooajal. Nüüd, välisrajal kõige ees olles alustas ta jooksu kuidagi kõhklevalt, oskamata tempot valida. Lõpusirgel võitles aga silmapaistvalt hästi, kuid distantsi esimesel poolel olid võib-olla loovutatud olulised kümnendikud.

Finišisse jõudsid esimestena ja peaaegu üheaegselt Board, Besson ja Burda. Esialgu ümbritsesid filmi- ja televisioonimehed rajale istunud Boardi, kuid varsti, pärast tulemuste teatavakstegemist, sai üldiseks pildistamisobjektiks sarmikas prantslanna.

Ootamatult sülle langenud võidust sädelev kaunitar laskis oma suurest õnnest osa saada ka rahval — ta jäi terveks õhtuks publiku hulka, jagas autogramme ja poseeris fotograafidele. Võitjapjedestaalil nuttis prantslanna rõõmust, kui mängiti «Marseljeesi».

Peab konstateerima, et ka võimalus kaasa elada üllatusvõitja ehtsale rõõmule on pealtvaataja rikastav elamus.

Colette Bessoni aeg 52,0 oli uus olümpia- ja Euroopa rekord. Board kaotas talle 0,1 sekundiga. Burda aga oli oma pronksmedali ja rekordiga (52,2) NSV Liidu parim naisjooksja Mexicos. Oma maa äsjaseid tippmarke ületasid samuti Simpson 52,4 (4.), Penton 52,5 (5.) ja Henning 52,8 (7.). Suurema osa võistlusmaast esikohal püsinud Scott oli 52,6-ga kuues.

MEELDE JÄID AHASTUSHETKED

Euroopa meistrile Vera Nikoličile kui naiste 800 m jooksu kindlale favoriidile oli koondunud spordimaailma tähelepanu juba ammu enne olümpiat. 1967. aasta Mexico spordinädalal läbis ta 800 m 2.05,3-ga ja võitis kaaslasi soliidse edumaaga (3. Laine Erik 2.08,4). Olümpiasuvel jooksis Jugoslaavia kuldmedalilootus Londonis uue maailmarekordi (2.00,5) ja teda imetleti kõikjal. Kirjutati, kui julgesti rakendab ta suuri treeningukoormusi ja et harjutab sageli koos noormehest treeningupartneriga. Tabavalt kommenteeris seda kõike pärast Jugoslaavias käimist Laine Erik: «Saab olla kaks võimalust — kas suur edu või läbipõlemine.»

Ka olümpiakülas oli ta üldiseks imetlusobjektiks. Treener Aca Petroviči õhutusel olevat Vera Nikolič jooksnud 3×400 m kümneminutiliste pausidega sellises tempos: 54,2+54,6+54,9. Nii rääkisid uudishimulike luureandmed. Laine Eriku olümpiaeelsed treeningunäitajad olid paljulubavad. Kontrolljooksudel sai ta üksi joostes 600 m ajaks isikliku rekordi 1.28,0 ja 800 m kattis 2.05,0-ga. Erikut julgustati, Tokio kuuendalt loodeti nüüd medalit, ja meie rekordinaine pihtis, et ta on rahulikum kui kunagi varem suurvõistluste eel. Tema meeleolu oli üllatavalt hea.

Esimeses eeljooksus läks juhtima Nikolič ja juhtpositsiooni ta ei loovutanudki. Erik kasutas oma vana taktikat ja jooksis rohkem kui ringi viimasena. Jooksu vedanud Nikoliči 400 m vaheaeg oli 62,9. 200 m enne finišit alustas Erik lõpuspurti, möödus kurvis neljandast ja ka kolmandast. Lõpusirgele tuldi järjekorras: 1. Nikolič, 2. Karin Burneleit (Saksa DV), 3. Erik. Lõpusirgel oli Erik juba teine. Esimese eeljooksu tulemused: 1. Vera Nikolič 2.05,7, 2. Laine Erik 2.06,5, 3. Paola Pigni (Itaalia) 2.06,7, 4. Karin Burneleit 2.07,1. Välja langesid ameeriklanna Francie Kraker (isiklik rekord 2.05,1) ja Keenia esimene naisjooksja olümpiamängudel Elizabeth Chesire.

Ladusa algusega võis olla rahul. Kuid Erik ei läinud enne riietusruumi, kui oli saanud teada ka tulemused. Tuhandeid kordi oli see jooks ju mõttes läbi joostud, iga vastasega end võrreldud ning loomulikult huvitasid jooksu puutuvad üksikasjad, ennekõike ajad.

Teises eeljooksus asus tempomeistri ametisse 1500 m maailmarekordi omanik, 29-aastane Maria Gommers. 400 m kattis ta 60,9-ga. Ka finišisse saabus jõuküllaselt esinev hollandlanna esimesena. Tänu tema vedamisele saavutati selles jooksus head ajad: 1. Gommers 2.04,0, 2. Ileana Silai (Rumeenia) 2.04,1, 3. Sheila Taylor (Inglismaa)

2.04,1, 4. Anna Zimina (NSV Liit) 2.04,4. Seejuures ei ohustanud nende edasipääsu ükski järeljooksja (viies oli Saksa DV tulevikulootus Barbara Wieck 2.08,5-ga). See jooks kummutas arvamuse, et ka naiste 800 meetris jäävad tulemused kahvatuks. Erikust nõrgema Anna Zimina aeg lubas järeldada, et Erik võib püstitada veel rekordigi, kui konkurents nõuab.

Kolmandas eeljooksus juhtis 400 m kohal USA neegritar Doris Brown (66,1), võitis aga tugeva lõpuspurdiga prantslanna Maryvonne Dupureur. Kuid see polnud tingitud soovist välja paista või oma spurdi tugevust proovida. Tagasihoidliku algtempo tõttu oli edasipääsule pretendeerijaid üleliia. Viis naist finišeerisid üheaegselt, kusjuures väljalangejaks osutus põhjanaabrite rekordiomanik: 1. Dupureur 2.09,5, 2. Brown 2.09,5, 3. Patricia Lowe (Inglismaa) 2.09,5, 4. Sylvia Potts (Uus-Meremaa) 2.09,6, 5. Eeva Haimi (Soome) 2.09,6.

Viimases eeljooksus oli Madeline Manningu (USA) aeg 400 m kohal 65,6 ja finišis 2.08,7. Edasi said veel tallinlastele 1967. aasta nelja halli turneel tuttavaks saanud Abigail Hoffmann (Kanada), Jaroslava Jehličkova (Tšehhoslovakkia) ja Ilja Keizer (Holland) — kõigi tulemus 2.08,9.

Esimene poolfinaal tõi kaasa põrutava üllatuse. Nikoličilt oodati imet ja see sündis... kõige ootamatumal silmapilgul ja kõige ootamatumal kombel. Maailmarekordiomanik, kellele oli pööranud pilgud kogu Jugoslaavia, kes oli oma maa peamine kuldmedalilootus, katkestas. Ta oli jooksnud vaid 200—250 m, füüsiline pingutus, millega konkurente maha raputatakse, polnud veel alanudki. Ja nagu hiljem selgus, katkestaski Nikolič otsese põhjuseta. Nutva favoriidi traagiline etteheide endale riietusruumis («Mis ma küll tegin!?... Aca *, andesta, kui võid!...») kanti kogu maailma ette.

Kõike seda tingis kauane närvipinge, liidril lasunud psüühiline koorem. Noor, 20-aastane neiu oli 20 miljonile jugoslaavlasele peaaegu midagi rahvuskangelase taolist, teda oli piltlikult öeldes kätel kantud ja ta ei võinud teisiti, kui pidi võitma. Ta oli hoopis teistsugune favoriit kui näiteks USA keskmaajooksja Madeline Manning, keda enne olümpiat ei tundnud võib-olla naabridki oma kodulinnas.

Tundub, et viimaseks tilgaks, millest anum üle hakkas ajama, osutus füüsilise ja psüühilise pinge vastuolu. Jooks algas varitsevalt, nõrgas tempos, Nikoliči ülesköetud psüühika nõudis treeningutel akumuleeritud energia väljapaiskamist, kuid arukas, võib-olla treeneri poolt dikteeritud taktika seda veel ei lubanud. Nikolič oli

* Aca Petrovič — Vera Nikoliči treener.

nagu puuris, ta närvid ei talunud enam pikemaajalist aheldatust ja ta vabanes... katkestamisega.

Ka selles jooksus oli algul ja lõpus ees Manning (vahepeal juhtis Silai). Edasi kvalifitseerusid: Manning 2.05,8, Silai 2.05,9, Lowe 2.06,6 ja Hoffmann 2.07,0-ga. Zimina jäi 2.08,5-ga kuuendaks.

Poolfinaaljookse häiris sadu, mis kattis rajad veega. Võib-olla avaldas see mõju ka tulemustele.

Teises poolfinaalis startis Laine Erik. Treenerite nõudmisel muutis ta seekord oma tavalist taktikat, oli kogu aeg juhtijate hulgas. Tagasirgele tuli Erik esimesena. 250 m järel võttis juhiohjad jälle enda kätte Gommers. 300 m järel oli teine Brown ja kolmas Erik. 400 m vaheaeg Gommersi juhtimisel 62,0. Lõpuringil, 250 m enne finišit läks ette Brown. Erik jätkas ühtlast jooksu esimeste hulgas, lõpusirgele tuli kolmandana. Siis aga möödus Dupureur ja umbes 30 m enne finišit ka Taylor...

Finiš! Erik haaras peast: viies koht, finaali jaoks ülearune. Petetud lootused. Süüdlane... (Kas pole ikka õiglusevastane — lüüasaanu, ohver on ka süüdlane...)

Esialgu jäi mulje, et Erik jagas jõudu ühtlaselt ja jooksis õigesti. Tegi kõik, mis võis, rohkemaks polnud seekord lihtsalt suuteline. Kuid Eriku enda seletustest selgub, et ta olnud liiga rahulik ega tundnud finaalipääsemise pärast nagu muretki. Lõpusirgel arvanud, et on ülejäänute ees juba saavutanud piisava edumaa. Rivaalide möödasööstmisel aga oli hilja end spurtimiseks ümber lülitada. Vana tõde, selja taga jooksjad on ikka ja alati ründajatena eelisolukorras. Kahju, oleks tulnud joosta vana taktikaga...

Selge ka, et Erikut oli võistluseks valesti häälestatud, liialt rahustada püütud — ta lihtsalt peab end alalise muretsemisega üles kütma. Veel paljud favoriidid sattusid samasugusele eksiteele, läksid eelvõistlusse ülearu rahulikena. Analoogiline oli näiteks Uwe Beyeri traagiline väljalangemine vasaraheite kvalifikatsioonivõistlusest. Soojendusheited 69 m piires tegid sakslase muretuks ja esimese 65-meetrise heite järel ta lihtsalt ei jõudnud end enam ümber häälestada. Samal ajal aga imestati, et niisugune favoriit nagu Janis Lusis tegi ka kvalifikatsiooniviske jaoks põhjaliku soojenduse ja valmistus selleks niisama hoolikalt kui otsustavaks kuldmedalivõistluseks.

Kes kuuske sihiks silmas peab, see kadakasse komistab... Kõrgete sihtide seadmisel ei tohi silmist kaotada ka tühistena näivaid takistusi. Mida lähemal ollakse eesmärgile, seda enam peab jätkuma valvsust. Ikka ja jälle tuleb meil ammutada tuntud tarkust omaenda läbielamiste varal.

Teise poolfinaali tulemused: 1. Gommers 2.05,1, 2. Brown 2.05,2, 3. Taylor 2.05,2, 4. Dupureur 2.05,5, 5. Erik 2.06,0, 6. Potts 2.07,2,

7. Pigni 2.07,8. 8. Jehličkova 2.13,5. See poolfinaal oli järelikult esimesest tugevam. Erikule oleks niisiis piisanud ka õnnest pääseda esimesse poolfinaali, kust Lowe ja Hoffmann said edasi nõrgema tulemusega. Kanadalanna ei olnud rohkemaks võimeline isegi lõppjooksus.

Finaalis läks algul ette pikakasvuline (175 sm) kohvipruun Manning. 300 m järel oli tempokruvijaks 31-aastane Dupureur, kes võitles kuldmedali pärast ka Tokios. Lõpuringile sööstis esimesena Silai (400 m vaheaeg 59,1), tema järel Manning. Maha jäi teistest Hoffmann.

250 m enne lõppu alustas Manning pikka spurti ja lõpetas konkurentsitult. Aeg 2.00,8 — uus olümpiarekord ja parem ka ametlikust maailmarekordist (Nikoliči 2.00,5 oli veel kinnitamata). Prognoos, et keskmaatulemused jäävad Mexicos nõrgaks, oli järjekordselt kummutatud. Vahe ülejäänutega tegid klaariks ka hõbe- ja pronksmedalisaajad: 2. Silai 2.02,5, 3. Gommers 2.02,6, 4. Taylor 2.03,8, 5. Brown 2.03,9, 6. Lowe 2.04,2, 7. Hoffmann 2.06,8 ja 8. Dupureur 2.08,2. Purunenud lootusi oli niisiis veelgi. Ka väsimatu prantslanna vorm (jooksis enne mänge 2.01,9) ja püüdmised väärisid enamat, kuid temalgi jäi üle eluaeg kahetseda hetkelist vääratust — varast vahespurti.

80 m tõkkejooks

OLÜMPIAMÄNGUDEGA HOOAEGA ALUSTANUD AUSTRAALLASED OLID VÄRSKEMAD

Austraalia lehemees ennustas omavahelisel arvamuste avaldamisel, et 80 m tõkkejooksuga tuleb pidu nende tänavale. Esikohaväärilisekс hindas ta eksmaailmarekordinaist Pamela Kilborni, hõbeda «lubas» Nõukogude Liidule, pronksi aga pidi tema arvates saama jälle austraallanna — Maureen Caird. Viimase edus oli alust kahelda, sest alles Mexicos oma 17. sünnipäeva tähistanud neiu tippaeg märtsis, kui lõppes Austraalia kergejõustikuhooaeg, oli vaid 10,6. Küll aga oli kõigiti arvestatav kullapretendent Kilborn. See 29-aastane väikest kasvu austraallanna oli juba ammu tuntud täht. Tokios oli ta kaotanud nii kuld- kui hõbemedali üle noatera, pärast seda polnud enam kaotust tundnud, oli esinenud võidukalt Briti rahvaste ühenduse mängudel 1966. aastal ja Ameerika-turneel. Sportimise jätkamisele aga olevat ajendanud Mexico olümpia ja just siin tahtis ta maitsta 11-aastase töö vilja.

Esimesed stardid kinnitasid, et austraallannad on hoos. Eeljooksus püstitasid nii Kilborn kui Caird olümpiarekordi (10,4). Mõlemad olid võidukad ka poolfinaalis. Nõukogudemaa tõkkejooksjatest jõudis Mexicos finaali kaugushüppe pronks, 31-aastane Tatjana Talõševa, kelle vorm osutus meie teiste naistõkkejooksjatega võrreldes ilmselt kõige paremini ajastatuks. Suvel maailmarekordiga (10,2) üllatanud Veera Korsakova aeg eeljooksus oli 10,6 ja poolfinaalis 10,9. Vormis polnud ilmselt ka Tokio kuld Karin Balzer, kes pääses esimesest poolfinaalist edasi viimasena 10,8-ga.

Lõppjooksus (jälle vihmasajus!) startisid austraallannad äärerradadel — Kilborn välimisel, Caird sisemisel. Juba esimesel tõkkel oli kõigist ees nooruke Caird ja seda edumaad kellelgi enam tasa teha ei õnnestunud. Kaasvõistlejatest lühemate favoriitide samm tõkete vahel oli suhteliselt loomulikum, pikemakasvulised pidid silmanähtavalt tippima. Mexicos võisteldi sel distantsil viimast korda. 100 m tõkkejooks kõrgemate tõkete ja suuremate vahedega muudab pildi sellest võistlusalast hoopis teistsuguseks.

Caird võitis kulla uue olümpiarekordiga 10,3, Kilborni aeg oli sama mis eeljooksus ja poolfinaalis — 10,4. Tema unistus jäi teostumata.

Austraallased teadsid rääkida, et enne kodumaalt ärasõitu oli Kilborn Austraalia külma ja niisket talve trotsides jooksnud oma spetsiaalala mitu korda 10,5 ja 10,4-ga ning eesmärk tundus olevat käega katsuda. Kuid viimasel treeningul enne ärasõitu oli Kilborn vigastanud jala. Kuigi olümpiastardini jäi neli nädalat, ei suudetud seda ikka päris terveks ravida. Poolfinaali ja finaali vaheline aeg jäi liiga lühikeseks ja ta ei jõudnud valust võitu saada ning sellest kõigest oli tingitud ka tagasihoidlik stardist väljumine — händikäp lähtumisel. Aga ikkagi imetleti teda — ise ta ei püüdnud oma kaotusele vabandust otsida.

Sportlasetee hakul seisva Maureen Cairdi ootamatuna näiv võit ei tulnud siiski niisama, ka see oli seotud ohvritega. Sydney muusikaüliõpilane oli koguni katkestanud aasta eest õpingud, et täielikult olümpiaettevalmistusele keskenduda. Kaks aastat olid neiu vanemad päevast päeva (viimase kolme kuu jooksul isegi kaks korda päevas) sõidutanud teda 25 km kaugusel asuvasse treeningupaika.

Maureen Caird on jõudnud veendumusele, et tema harrastused — muusika ja tõkkejooks — harmoneerivad hästi: hea rütmitaju on tulnud kasuks spordiharrastusele. Seda mõtet on avaldatud varemgi ja praktikas ka rakendada püütud.

10,4-ga pronksmedalile tulnud pikakasvuline taivanlanna Chi

Cheng elab Ameerika Ühendriikides ja harjutas olümpia eel koos USA koondisega. Sealsetel võistlustel paistis ta silma veel 100 m jooksjana (11,2) ja Mexicos jõudis finaali ka sel alal. Suurem üllatus oli niisama pika (172 sm) USA neegritari Pat Van Wolvelaere'i neljas koht Karin Balzeri ees, sest tema varasem tippmark 10,8 oli nõrgem kui meie Helgi Mäel. Olümpiafinaalis aga jõudis Wolvelaere 10,5-ni.

4×100 m

PÕHJALIK REKORDITABELITE REVIDEERIMINE

Teatejooksus kuulus kuldmedal ettearvatult USA neegritaridele — kolm nende kvartetist etendasid silmapaistvat osa 100 m jooksus ja ega neljaski, 19-aastane Mildrette Netter kaaslastest kuigivõrd nõrgem olnud.

Kõige enam hämmastasid tulemused. Poolataride Tokios püstitatud maailmarekordit (43,6) suutsid enne Mexico mänge punktipealt korrata NSV Liidu ja Kuuba kiirjooksjad. Nüüd aga piisas sellisest ajast korraga vaid kuuenda koha saavutamiseks. Maailmarekord aga viidi Mexicos 43,6-lt 42,8-le.

Juba eeljooksudes varisesid senised maailma-, olümpia- ja riikide rekordid:

I. 1. USA 43,4, 2. Austraalia 43,7, 3. Saksa FV 44,1, 4. Prantsusmaa 44,3.

II. 1. Holland 43,4, 2. NSV Liit 43,6, 3. Inglismaa 43,9, 4. Kuuba 44,1.

Seniseid saavutusi ületasid ka väljalangejad. Vajaka jäi oma laest vaid tumedanahalistel kuubalastel. Finaalis aga oldi teatevahetusel seda püüdlikumad.

Alati on tulnud olümpiamängudel ette teatepulgakaotust. Nüüd tabas äpardus poolatare. Kuid seekord polnud nad favoriidid ja nii ei olnud juhtum ka eriti traagiline. Imetletav oli hollandlannade jõudmine maailmarekordini eeljooksus. Viimasel silmapilgul, juba olümpialinnas, keelas arst kaasavõistlemise nende ühel tugevamal sprinteril Amelia Louer-Hintenil. Varuvõistleja Wilma van der Berg suutis täita Loueri koha vähemalt eeljooksus laitmatult.

Finaaljooksus kulges teatevahetus ladusalt peaaegu kõigil ja tulemused olid veelgi hiilgavamad. Ameeriklannade 42,8 teeb iga 100 m keskmiseks ajaks 10,7. Kuuba naissprinterid ei jäänud alla

meeskonnale ja saavutasid samuti hõbeda (aeg 43,3). NSV Liidu teatenaiskonna ankrul Ludmilla Samotjossoval õnnestus finišis edestada Cornelia Bakkerit (Holland) ja Raelene Boyle'i (Austraalia) õige minimaalselt (nende kolme naiskonna aeg oli 43,4) ning tuua oma maale pronks. Mis ei õnnestunud individuaalselt, õnnestus kollektiivselt. Saksa FV koondise uus rekordaeg oli võrdne maailma endise tippmargiga — 43,6, inglannade rekordiks märgiti 43,7 ja prantslannadele 44,2.

Kõrgushüpe

VORMI EI SAA KONSERVEERIDA

Maailma edetabel naiste kõrgushüppes oli enne olümpiat paljulubav: Rita Schmidt (Saksa DV) 1.87, Antonina Okorokova (NSV Liit) 1.84, Karin Schulze (Saksa DV) 1.83... Kokku 8 naist üle 1.80. Fenomenaalse Iolanda Balasi eemalejäämisega olid tekkinud head väljavaated paljudele. Konkurents ning soodsad tingimused võisid tõsta lati isegi rekordkõrgusele. Tihedat võistlust ennustas veel see, et kvalifikatsiooninormi 1.74 täitis 13 osavõtjat. Kuus nendest aga seda kõrgust otsustavas võistluses enam ei ületanud, ja ülejäänuidki rõhus finaalipäeval nagu mingi lisalast.

1.80 asusid ründama kuus võistlejat: kolm Tšehhoslovakkiast (Miloslava Rezkova, Jaroslava Valentova ja Maria Faithova), kaks Nõukogude Liidust (Antonina Okorokova ja Valentina Kozõr) ning üks Saksa DV-st (Rita Schmidt). Talvistel sisevõistlustel (ka Tallinnas «Kalevi» hallis) intervjuud või autogramme võttes olid spordisõbrad juba veendunud, et 17-aastase sakslanna näol on tegemist peatse olümpiavõitjaga. Tema väljavaated kasvasid iga võistlusega. Suvel jõudis Rita Schmidt Sofias 1.87-ni — Balasi kättesaamatuna tundunud maailmarekordist puudus veel vaid 4 sentimeetrit. Kaheteistkümnel võistlusel oli Schmidt ületanud 1.80. Nüüd aga toimus midagi uskumatut — võimeka hüppaja kõik kolm katset sel kõrgusel ebaõnnestusid. Kas noorel võistlejal polnud tõesti võistlejanärvi?

Need, kes olid jälginud sakslannade viimaseid kõrgushüppetreeninguid olümpialinnas, järeldasid, et Schmidt oli lihtsalt kaotanud oma vormi, ta ei suutnud hoida talvist taset oktoobrini. Sportlik vorm pole ju konserveeritav.

Kahtlemata oli mõnel juhul tegemist ka nõrga närviga. 1.80-st said jagu vaid pikakasvuline Antonina Okorokova ja Miloslava Rez-

kova esimesel ning Valentina Kozõr kolmandal katsel. Näis juba, et järgmisest kõrgusest (1.82) ei hüppa üle enam keegi. See kõrgus oli küll vastav Okorokova kasvule ja jagusaamist sellest eeldas ka enne mänge Mexicos püstitatud NSV Liidu rekord (1.84), kuid vajakajäämisega esines olümpial lõpuks temagi. Kõige viimasena läks katset sooritama Miloslava Rezkova, kes oli veel võrdlemisi vähe tuntud. Enne olümpia-aastat oli ta ületanud ainult 1.66, suvel oli jõudnud Prahas küll Tšehhoslovakkia rekordini 1.82, kuid tema kuulsus polnud veel üle kodumaa piiride jõudnud. Ei paistnud ta välja ka oma kehaliste eeldustega. 169-sentimeetrise kasvuga oli Rezkova lõppvõistlusele pääsenud kõrgushüppajate hulgas kõige lühem (Schmidt 174, Okorokova 182, Schulze 183 ja Kozõr 178 sm). Tema hüppetehnikat hindasid spetsialistid aga briljantseks.

Võistlusolukorras, kus veel ainult Rezkoval oli jäänud sõna öelda (oli hüppejärjekorras kõige viimane), suutis noor neiu korrata oma maksimumtulemust, hüpata 13 sm üle pea. Arutatakse juba, et küllap hüppavad naisedki 2 meetrit (25—30 sm üle oma pea, nagu see on tavaline meeste juures) — tingimusel, kui võimete arendamisega hakatakse tegelema varasest lapsepõlvest peale.

1. Rezkova 1.82, 2. Okorokova 1.80, 3. Kozõr 1.80.

Spordisõbrad, kes tulemustes pettusid, tundsid seekord rahuldust üllatusvõidust — ikkagi suudis midagi erutavat. Olümpiavõit oli 18-aastasele tütarlapsele vapustav elamus. Pjedestaalil, kui mängiti Tšehhoslovakkia hümni, ei suutnud ta hoida tagasi rõõmupisaraid. Pärast Olga Fikotova-Connolly võitu Melbourne'is (1956) polnud Tšehhoslovakkia lippu olümpiastaadionil kõrgeimasse masti heisatud.

Ka Nõukogudemaa naiskergejõustiklastele pakkus kõrgushüpe kõige enam rõõmustavat — teistel aladel seekord kahte medalit ei võidetud.

Kaugushüpe

KULDMEDAL VÕIDETI ESIMESE HÜPPEGA

Kaugushüppes oli kvalifikatsiooninormiks tulemus (6.35), millega veel Roomas võis võita medali (1. Veera Krepkina 6.37-ga). Sellest kaugusest said jagu vaid üheksa võistlejat. Hinnaalandusega edasipääsejate hulgas oli ka Tatjana Talõševa, pärastine pronksmedalivõitja. Kuid miski ei aidanud hooaja edetabeli juhti ja Tokio hõbedat Irena Szewinskat, kes kahel katsel astus üle ja kolmandal piirdus 6.19-ga.

Finaalvõistlusel šokeeris kaasvõistlejaid oma esimese hüppega rumeenlanna Viorica Viscopoleanu. Tema 6.82 tähendas ühtlasi uut maailmarekordit. Isikliku rekordiga 6.59 polnud ta sugugi peamine favoriit. Temast tugevamateks peeti finalistidest Heidemarie Rosendahli ja Ingrid Beckerit (mõlemad Saksa FV), Sheila Sherwoodi (Inglismaa) ja Berit Berthelseni (Norra). Seetõttu mõjuski Mary Randi tippmargi (6.76) ületamine rumeenlanna poolt rabava üllatusena. Et naiste kaugushüpe oli esimesi alasid, kus selgusid medalivõitjad, siis ei aimatud veel ka suurtulemusi, mida tõid järgmised päevad.

Pealtvaatajatele, ajakirjanikele ja televisioonikommentaatoritele jäi selle hüppe pikkus aga esialgu teadmata, sest kaugushüppekohal olnud elektritablood momendil remonditi.

See mängis suure vingerpussi. Puuduliku informatsiooni tõttu sai naerualuseks kaugushüppereportaažiga Inglise televisioonis ka Tokio olümpiavõitja Mary Rand, kes hiljem saavutatu põhjal pidas olümpiavõitjaks kaasmaalast Sheila Sherwoodi.

Juba esimesest hüpperingist alates käis konkurents medali pärast Viscopoleanu (6.82), Sherwoodi (6.60) ja Talõševa (6.55) vahel. Teises voorus tõusis Talõševa 6.66-ga hõbemedalikohale. Viienda katsega aga möödus temast taas Sherwood, kes hüppas 6.68. Viimaseks šansiks valmistus Talõševa eriti hoolikalt. Hüpe oligi pikk, kuid võidutahe oli pikendanud ka hoovõtusammu ja napp üleastumine muutis selle katse nulliks. Hiljem sportlaste bussi astumisel aplause ja õnnitlusi vastu võttes ütles pronksmedalinaine: «On hea meel ja ei ole ka. Kahju, et see kuldmedalihüpe ei lugenud.»

Väsimust oli tunda kahe tugeva kaugushüppaja, Heidemarie Rosendahli (Saksa FV) ja meile tuttava Berit Berthelseni esinemises. Mõlemad hõivasid 6.40-ga finaalis viimased kohad.

Nii 29-aastane Viorica Viscopoleanu kui 31-aastane Tatjana Talõševa on staažikad võistlejad. Mõlemad torkavad silma oma hilise (või hilinenud) arenguga. Rumeenlanna oli võistelnud üksteist hooaega ja alles 24-aastaselt ületanud 6 m piiri. Hooaeg hiljem oli ta Tokio olümpiamängudel juba viies. Talõševa debüteeris aga samas 6.19 ja kümnenda kohaga.

Kuulitõuge

OLÜMPIA LÄHENEDES KASVAS JÕUD

Veel olümpiahooaja hakul oli Leningradi treeneri Viktor Aleksejevi kuulsate kasvandike järelkäija Nadežda Tšižova kõige kindlam kuldmedalikandidaat. 23-aastane sportlanna oli suhteliselt kiiresti ületanud Tamara Pressi kõigile kättesaamatuna tundunud tulemuse ja viinud maailmarekordilipu 18.67-ni. Kuid suve teisel poolel tulid elevust tekitavad teated Saksa DV-st — Margitta Gummel tõukas enne olümpialinna sõitmist Frankfurdis 18.87. Ja sakslannade vorm üha tõusis — Mexicos kirjutasid ajalehed, et Margitta Gummel on treeninguil ületanud koguni 19 m, Marita Lange aga 18 m joone.

Naised-kuulitõukajad kuulusid nende hulka, kes pidid viimase võistluspäevani oma järjekorda ootama ning igasuguste üleelamiste, õnnestumiste ja ebaõnnestumiste tunnistajaiks olema. Kuid Saksa DV kuulitõukajad olid tõesti vormis ja neid häiris kõik see ilmselt vähem kui mängude eel ootamatu üllatuse osaliseks saanud Tšižovat. Leningradlanna olukord polnud kadestamist vääriv — talle olid pandud liiga suured lootused. Muretsemisega kaotas ta veel olümpiakülas mõned kilod oma kuulitõukaja kohta mitte just tähelepanu äratavast kehakaalust (82 kg) ning võistlusele läks vastu üsna halbade väljavaadetega.

Avatõuke sooritas Margitta Gummel. Tema tõukestiil oli hea, dünaamiline ja tulemus 18.53 Tšižova jaoks juba kurjakuulutav. Kui eksmaailmarekordinaine pärast viie-kuue võistleja katseid tõukeringi astus, sooritas ta tõuke ootamatult tehniliste vigadega, märgatava pausiga pärast hoovõtuhüpet. Sel katsel saavutatud 18.19 aga jäigi tema parimaks tulemuseks. Viimasena tõuganud Marita Lange avatõuge oli üllatuslikult veel parem kui Gummelil — 18.78. See oli ka võistleja isiklik rekord, üle meetri parem kodumaal saavutatust. Tšižova oli korrapealt kolmandaks tõrjutud ja tema järgmine katse ebaõnnestus hoopiski. Lange eneseületamine viis hetkeks endast välja ka Gummeli, kes tegi järgmises voorus oma kõige nõrgema tõuke (17.88). Kolmandal ringil aga näitas ta seda, milleks oli küps. 19.07 — seljataha oli jäetud uus «kilomeetripost» naiste kuulitõuke arenguteel.

Tšižova oli nüüd omadega hoopis läbi — alustas tõuget ja jättis selle pooleli. Niisugust juhtumit polnud tema esinemiste juures veel täheldatud.

Viiendal katsel tuli Gummelilt järjekordne rekordiparandus — 19.61! Nii kiiret edasiliikumist sel alal ei oodatud ja Gummeli saavutuse asetasid paljud asjatundjad Mexicos püstitatud maailmarekordite pingereas Bostoni 8.90 järel teisele kohale. Sellest hetkest peale unistavad niisiis ka naiskuulitõukajad 20 m piiri alistamisest. Et igal olümpial on pikenenud võitja tõuked eelmiste mängudega võrreldes keskeltläbi meetri võrra, siis peakski Münchenis maanduma naiste kuul 20 m joone taga. Olümpiarekordi areng on olnud niisugune:

1948	— Micheline Ostermeyer (Prantsusmaa)	13.75
1952	— Galina Zõbina (NSV Liit)	15.28
1956	— Tamara Tõškevitš (NSV Liit)	16.59
1960	— Tamara Press (NSV Liit)	17.32
1964	— Tamara Press (NSV Liit)	18.14
1968	— Margitta Gummel (Saksa DV)	19.61

Sakslannade-kuulitõukajate kehalised eeldused olid silmapaistvamad kui meie maa rekordinaisel: Lange pikkus 182 sm, kaal 83 kg; viiendaks jäänud Renate Boyl — 177 sm, 113 kg; Gummelil — 176 sm, 81 kg; Tšižoval — 173 sm, 82 kg. Umbes niisama pikk ja raske kui leningradlanna oli 17.78-ga neljandaks jäänud Ungari rekordinaine Judit Bognar (174 sm, 79 kg). Tagasihoidlikumate kehaliste eeldustega naissportlasi me tänapäeval kuulitõukevõitjate hulgas ei kohta.

27-aastane olümpiavõitja oli algul proovinud võimeid väravpallis, jalgrattasõidus ja ujumises. Kuulitõuke harrastamisse kiindus ta 15-aastaselt. Seitsme hooajaga pidevalt tulemusi parandades jõudis 17 meetrini. Siis tuli seisak. Pärast nelja-viieaastast paigaltammumist saabus arengus lõpuks kahemeetrine edasihüpe ja maailmakuulsus.

Kettaheide

VÕITIS «NAEREV NELJAS»

Naiste kettaheites valmistusid duelliks kaks maailmarekordiomanikku — Liesel Westermann Saksa Föderatiivsest Vabariigist (62.54) ja Christine Spielberg Saksa Demokraatlikust Vabariigist (61.64). Kuid suve jooksul lisandus neile kahele kolmanda 60-meetrinaisena (61.54) Karin Illgen (Saksa DV), kes alistas vahetul kohtumisel nii Westermanni kui Spielbergi ja esines peaaegu kogu hooaja vältel võidukalt. Räägiti juba «naervast kolmandast». Üle 59 m olid olümpiasuvel heitnud ka Antonina Popova (NSV Liit), Anita Otto

(Saksa DV) ja Lia Manoliu (Rumeenia). Tamara Pressi hiljutine lagi oli seega kättesaadav kuuele võistlejale ja võis oodata eriti kõrgetasemelist võistlust. Kuid kõik kulges vastu igasuguseid ootusi.

Kvalifikatsioonivõistlused jäid nagu teistelgi naiste heitealadel suhteliselt väikse osavõtjate arvu tõttu (16) ära. Põhivõistlusteks väljakule toodud, püüdsid kettaheitjad seda enam otsida kindlust soojendusheidetest, veenduda ise ja veenda teisi, et ollakse võitluseks valmis. Paljud tegid kolm-neli soojendusheidet ja ilmutasid pigem võistlushasarti kui meisterlikkust. Ühe prooviheitega 58 m piiresse rahuldus vaid Liesel Westermann.

Kulus aega üsna palju, enne kui jõuti päris võistluseni. Anita Otto avaheide (54.40) polnud sugugi õnnestunud. Ja vigu ei õnnestunud vältida ka järgmistel võistlejatel. Veel vähem kui Otto heitsid Westermann, NSV Liidu meister Ludmilla Muravjova, Popova ja Spielberg.

Alles kuuendana heiteringi asunud kettaheiteveteranil Lia Manoliul õnnestus katse ja tulemus oli ligilähedane tema parimale.

Manoliu jooksis rõõmuga sektoriäärt pidi väljaku tsentri suunas. 58.28 — see tähendas olümpiarekordit. Kas ka medalit? Teisele kohale tõusis 54.90-ga seitsmendana heitnud Jolan Kleiber (Ungari).

Heitevooru lõpupoole hakkas vihma valama. Ringi tuli astuda 1956. aasta olümpiavõitjal Olga Connollyl, kes jätkab sportimist ka kolme lapse emana ja ei heida sugugi vähem kui oma hiilgepäevil (53—54 m).

Kõige rohkem häiris vihm sel päeval kahtlemata kettaheidet. Märg heiteriist ei alistunud ka Connolly tahtele. Samasugune ebaõnn saatis Karin Illgeni, kes libises ringis ja tulemus oli ainult 50.40. Kohtunikud tegid vihmavaheaja.

Kuid sadu ei tahtnud ega tahtnud lakata. Poole tunni pärast otsustati ikkagi võistlust jätkata. Westermannil lendas ketas teisel katsel 58 meetri ligi — täpsemalt 57.76, ja ta asus hõbemedalikohale. Kuid võistlejate katsed libeda heiteriistaga kippusid üksteise järel ebaõnnestuma. Ja pärast kolmandat vooru tehti uus vaheaeg.

Veel pool tundi asjatut ootamist. Asjatut sellepärast, et võistlus oli juba ammu praktiliselt lõppenud. Finaalkatsetel jätkuvas vihmasajus kirjutati enamikel juhtudel protokolli null ja paremusjärjestus jäi niisuguseks, nagu see oli pärast teist heitevooru: 1. Manoliu 58.28, 2. Westermann 57.76, 3. Kleiber 54.90, 4. Otto 54.90, 5. Popova 54.42, 6. Connolly 52.96, 7. Spielberg 52.86. 60-meetri-naine Karin Illgen pidi leppima koguni 10. kohaga (52.18).

Oma meisterlikkust õnnestus demonstreerida vaid rumeenlannal.

Seega võitis «naerev neljas», kuid ei saa öelda, et tegemist on teenimatu võiduga. Õnnest särav 36-aastane sportlane oli seda «imet» täiesti väärt. Need olid talle juba viiendad olümpiamängud. Helsingis saavutas Lia Manoliu-Raica 20-aastasena 6. koha (42.65), Melbourne'is jäi üheksandaks (43.90), Roomas (52.36) ja Tokios (56.97), aga seisis autasustamispjedestaalil ning võttis vastu pronksmedali.

Odavise

MEDALID DOONAUMAADELE

Ka naiste odavise ei kuulunud Mexicos esinduslike alade hulka. Lõppvõistlusele pääsemiseks piisas 53.96-st (selle tulemusega oli punaseks laternaks soomlanna Kaisa Launela), pronks oli väärt 58 ja kuld 60 meetrit. Favoriidiks peetud alati võidukas Daniela Jaworska (Poola) laskis end mõjutada konkurentide avavisetest.

Tokio mängudel 17-aastasena kuldmedali võitnud Michaela Penes (Rumeenia) oli nüüd juba teadlikult valmistunud nokaudiks esimesel katsel ja ta üritus läkski peaaegu korda — 59.92 oli võistleja parim tulemus olümpiahooajal. Paremini Jaworskast viskasid ka ungarlannad, eelmiste mängude hõbemedalivõitja Marta Rudas (56.38) ja 21-aastane Angela Nemeth (57.66).

Kui Nemeth järgmises viskevoorus isikliku rekordiga (60.36) üllatas, polnud poolatarist enam vastuhakkajat.

Nõukogude Liidu naisodaviskajatelt seekord erilisi saavutusi ei oodatud, kuid finaalipääsu küll. Liilia Tšimašil ja Valentina Evertil aga jäi puudu sellestki. Lõppvõistlusele mindi niisuguses järjestuses: 1. Nemeth 60.36, 2. Penes 59.92, 3. Rudas 56.38, 4. Jaworska 56.06, 5. Nataša Urbančič (Jugoslaavia) 55.42, 6. Eva Janko (Austria) 54.60, 7. Ameli Koloska (Saksa FV) 54.08 ja 8. Launela 53.96.

Neljandas voorus viskas Nemeth veel kord teistest kaugemale, 57 m taha, olles seega ka üks stabiilsemaid. Viies katse oli kõige tähelepanuäratavam Penesil (58.36).

Viimasel ringil suutis elevust luua võistleja, kellelt seda hoopiski ei oodatud. Austerlanna Eva Janko oli veel eelmisel aastal 53-meetrise tulemusega tundmatute kirjas ja ka juunis kodumaal saavutatud 58.20 tundus asjatundjatele juhusliku sähvatusena. Nüüd aga tuli samasugune sähvatus teistkordselt — 58.04. Austerlanna istus hämmastunult pingile ja kattis näo kauaks kätega. Ei tea, kas naeris või nuttis või ei tahtnud vaadata konkurentide viskeid. See tulemus tagas 23-aastasele neiule hõbemedali. Kui praegune pikakasvu-

line (180 sm) Eva Janko oli alles kolmeaastane tüdrukutirts, võitis Londoni olümpiamängudel odaviskes kuldmedali austerlanna Herma Bauma. Alles 20-aastase vaheaja järel astus tema kodumaalt esile uus samasugune maailmamastaabiline odaviskaja.

«Ma ei olnud sellega arvestanud, et olümpiavõitjaks tulen,» pihtis hiljem Angela Nemeth ajakirjanikele. «Olin ainult ühe korra, mais, visanud üle 60 m, aga ma võtsin seda ka ise kui õnnelikku trehvamist. Minu 60-meetri-vise ilmselt šokeeris vastaseid.»

Odaviskemedalid läksid niisiis Doonaumaadele. Naiste hüppe- ja heitealadel aga oli ülevõim kokkuvõttes sotsialismimaade käes.

Viievõistlus

PALJU AIMAMATUT

Kaotamiseks on kümneid võimalusi.

Viievõistluse võitjaks ennustatud 21-aastane Heidemarie Rosendahl (Saksa FV) ületas olümpiaeelse tulemusega (5129) lähemaid konkurente umbes saja punkti võrra ja ta näis olevat hästi kindlustatud ebaõnnestumiste vastu. Aga kaotus tuli kuldmedalikandidaadil vastu võtta... soojendusel. Lihaserebestuse tõttu jäi Heidemarie Rosendahli koht viievõistluse avaala, 80 m tõkkejooksu stardis tühjaks. 5000-punkti-naistena olid nüüd kesksemateks tegelasteks NSV Liidu esindajad Euroopa meister Valentina Tihhomirova ja Galina Sofjina ning Rosendahli kaasmaalane Ingrid Becker.

Esimese jooksu võitis vähetuntud inglanna, 17-aastane Susan Scott 11,0-ga. Teine oli Liese Prokop (Austria) — 11,2. NSV Liidu meister Sofjina finišeeris 11,6-ga ja oli võrreldes võistlustega Leninakanis loovutanud juba ligi 50 punkti.

Kolmandas stardis jooksis Ingrid Becker. Pikajalgne neiu pidi tõkete vahel silmanähtavalt sammu kärpima, kuid oli siiski kaasvõistlejaist parem. Aeg 10,9 — võistleja isiklik rekord. 10,9 saavutasid ka viienda jooksu kaks esimest — Marijana Lubej (Jugoslaavia) ja Annamaria Toth (Ungari).

Tihhomirova alustas samasuguse tulemuséga nagu Leninakanis — 11,2. Nõrgemad tavalisest olid Saksa DV tuntud viievõistlejad Ingeborg Bauer (11,4) ja Gerda Uhlemann (11,3).

Kõige kiirem aga oli Meta Antenen, kes püstitas Šveitsi rekordi 10,7.

Kuulitõukega langesid esimesel alal silmapaistnud võistlejad kohe pingerea lõppu. 15 m joone ületas ainsana (9 sentimeetriga) inglanna

Mary Peters. Austerlanna Liese Prokop, keda varem tunti rohkem kõrgushüppajana, tuli toime isikliku rekordiga — 14.61. Kolmas oli sel alal Sofjina, kuid 14.43 jäi tema kohta jällegi alamõõduliseks. Tihhomirova tõukas 14.12, peaaegu niisama palju kui Leninakanis.

Ingrid Becker tõukas kahe aasta eest siinsamas eelolümpial 13.44, nüüd aga ainult 11.48. Viievõistluse sees on tema tulemused kuulitõukes ikka kasinad olnud. Üks arvestatavaid võistlejaid, ungarlanna Toth (asus maailma edetabelis 4924 punktiga viiendal kohal) rahuldus 12.69-ga.

Lõunavaheajale mindigi paremusjärjestuses, mille andis peaasjalikult kuulitõuge: 1. Peters 2096, 2. Prokop 2034, 3. Tihhomirova 2004, 4. Toth 1961, 5. Sofjina 1960. Alles üheteistkümnendana tuli tabloole Beckeri nimi (punkte 1880).

Kell neli alanud kõrgushüpet segas äikesevihm. Tänu tartaanrajale saavutati siiski rahuldavaid tulemusi, kuid hea ilma korral oleksid võistlejad kahtlemata ületanud ka oma tippmarke.

Kõige kõrgemale jõudis Becker. 1.71-ga kordas ta seitsme aasta eest püstitatud isiklikku rekordit. Prokop hüppas 1.68, Tihhomirova 1.65, Toth ja Sofjina peatusid 1.59-l. Nõukogudemaa meister oli järjekordse vajakajäämisega kaotanud juba igasugused šansid.

Kolme ala järel oli 3061 punktiga liidriks üks autsaidereid — Liese Prokop. Enne olümpiamänge asus ta hooaja edetabelis 16. kohal. Täpselt 3000 punkti kogus avapäeval Tihhomirova. Järgnesid Peters (2965) ja Becker (2937). Sofjinal oli punkte 2894, Tothil 2895.

Järgmise päeva hommikul oli ilm jälle päikesepaisteline ning kaugushüppes saavutati ka ootuspäraseid tulemusi. Parimad olid selle ala spetsialistid, Saksa FV võistlejad Ingrid Becker (6.43) ja Manon Bornholdt (6.42). Hästi hüppasid ka Toth (6.12), Antenen (6.30) ja Scott (6.20). Järjekordselt püstitas isikliku rekordi liider Prokop (5.97). Ja nii läkski vähetuntud võistleja otsustavale 200 m jooksule vastu medalipretendendina: 1. Prokop 4043, 2. Becker 4021, 3. Tihhomirova 3986, 4. Bornholdt 3940, 5. Toth 3911, 6. Antenen 3907.

Tihhomiroval jäi küll kaugushüppes sentimeeter puudu kuuest meetrist (Leninakanis hüppas 6.17), kuid väljavaated medalile siiski säilisid. Sofjina esimese katse tulemuseks kaugushüppes mõõdeti 5.76. Hüppel vigastas ta jala ja edasivõistlemisest tuli loobuda.

Viievõistluse nelja ala kaheksa paremat asusid 200 m jooksuks rajale üheskoos. Seniste tulemuste põhjal võis järeldada, et Beckeri võit on väljaspool kahtlust, küsitav oli aga esikohal püsinud austerlanna medaliletulek. Tema parim tulemus 200 meetris oli vaid 25,9.

Oodatult võitis jooksu Becker. Ta aeg oli lausa hämmastav — 23,5. Sellega kordas viievõistluse võitja Saksa FV rekordit. Järelikult oleks ta võinud kaitsta oma maa spordiau viievõistluse ja kaugushüppe kõrval ka sprindis.

Soodsates tingimustes jooksid isiklikud rekordid järgmisedki võistlejad: Toth 23,8, Winslow 24,5, Bauer 24,5, Bornholdt 24,8, Antenen 24,9... Neli kümnendikku jäi Leninakani-tulemusest vajaka Tihhomiroval ja see maksis talle pronksmedali. Ungarlanna kogusummaks märgiti 4959, Tihhomirovale 4927.

Üllatas jällegi Prokop. Kuigi ta finišeeris viimasena, oli tema aeg (25,1) ligi sekund parem senisaavutatust ja hõbemedal viidi 4966 punktiga Austriasse.

Kuidas jõudis see 27-aastane pikakasvuline (174 sm) sportlane kõigile ootamatult niisuguse saavutuseni? Viis hooaega tagasi oli Prokop püstitanud oma maa rekordi kõrgushüppes (1.70) ja viievõistluses saavutanud tulemuse 4391. Pärast perekondlikel põhjustel peetud pausi oli ta abikaasa õhutusel pühendunud viievõistlusele. Ja visa treeninguga tõestas Prokop, et rumalasti talitavad paljud talendikad spordineiud, kes oma kauase harrastuse ülikooli lõpetamise järel maha jätavad.

Olümpiahooaja hakul viis Prokop Schielleitenis Austria rekordi 4643-le, augustis kogus 4685 ja septembris juba 4752 punkti. Kuigi sportlane lootis Mexicos saavutuse parandamist jätkata, ei tõotanud medalit mitte mingisugune kalkulatsioon. See näide veenab veel kord, kui tihti ei osata oma võimeid ja võimalusi aimatagi!

Kuldmedalivõitja Ingrid Becker proovis olümpiamängudel õnne juba kolmandat korda. Oma sportlasekarjääri oli ta alustanud keskmaajooksjana. Rooma mängudele aga sõitis kõrgushüppajana. 1961. aastal püstitas Becker Saksa FV rekordi kõrgushüppes (1.71). Edasi proovis ta viievõistlust ja tuli 1962. a. Euroopa meistrivõistlustel Belgradis viiendaks. Tokios jäi viievõistluses kaheksandaks, kaugushüppes aga oli neljas. 1967. aastal sai 6.63-ga uuel lemmikalal Saksa FV rekordi omanikuks, kuid kõige õigemaks harrastuseks osutus lõpuks siiski viievõistlus. Kui ta selle ala võitjana pjedestaalil seisis, mängiti tema auks Beethoveni «Oodi rõõmule».

Et viievõistluse kõigi alade jaoks olid Mexico-tingimused igati soodsad, püstitati siin palju rekordeid ja isiklikke tippmarke. Peale medalivõitjate paistsid eriti silma kolm noort perspektiivikat neidu: 18-aastane Manon Bornholdt (4890 p. — 5. koht), 19-aastane Meta Antenen (4848 p. — 8. koht) ja 17-aastane Susan Scott (4786 p. — 10. koht). NSV Liidu ja Saksa DV viievõistlejate mahajäämus oma varasematest tulemustest aga näitab, et nende vorm oli jäänud suvekuudesse.

Pärast viievõistluse lõppemist äratas tähelepanu tribüüni vahekäiku mööda liikuv õnnelik neiu sületäie roosade roosidega. See liigutava tähelepanu osaliseks saanud võistleja polnud aga võitja, vaid... kahepäevases heitluses kaheksandaks jäänud Meta Antenen. Ja korraga leidsid, et niisuguse tähelepanu olid oma südi esinemisega teeninud Estadio Olimpicol sajad neiud ja noormehed. Sest tähtis pole ainult võit...

KELLEL EDU, KELLEL EBAEDU

Tulemused Mexico kergejõustikuareenil kujunesid üle ootuste headeks. Juba märgitud tegurite kõrval (hõre õhk, tartaanrada) on oma osa ka mitteametlikul riikidevahelisel konkurentsil. Kaotus Roomas (1. NSV Liit 168, 2. USA 162) sundis näiteks ameeriklasi tunduvalt paremini oma võimalusi kasutama, et ammu saavutatud edumaad hoida.

Nõukogudemaa kergejõustikukoondise olümpiaettevalmistuses tehti aga samal ajal vigu, mis takistasid näitamast tegelikke võimeid. Kahtlemata oldi tugevamad, võimelised hoopis enamaks (koondisse kuulunud 70 kergejõustiklasest kordasid või ületasid Mexicos oma varasemaid saavutusi vaid 12). NSV Liidu koondise punktide kogusumma kahanes Mexicos 90-le just naiskergejõustiklaste arvel, kes ei saanud seekord ühtegi (!) kuldmedalit. Teiselt poolt peegeldab niisugune kokkuvõte ka naiste kergejõustiku tohutut arengut kogu maailmas.

Kahtlemata on tõstnud konkurentsi Saksa DV ja Saksa FV esinemine eraldi võistkondadega. Üllatav oli, et elanike arvult kolm korda väiksem Saksa DV edestas seejuures Saksa FV-d.

Tooniandjad olid Estadio Olimpicol aafriklased. Keenia tõusis üldises paremusjärjestuses 22. kohalt kuuendale (meeste aladel koguni kolmandaks). Võib-olla soosisidki Mexico tingimused Keenia ja Etioopia jooksjaid, kuid aafriklaste edu üle on kohane ainult rõõmu avaldada, sest olümpiavõit on ju parim propaganda, mis võib tuua spordiradadele Musta Mandri andeka nooruse.

Ühe või teise maa edust või ebaedust räägib üksikasjalisemalt mitteametlik punktide arvestus.

Riik	I	II	III	IV	V	VI	M	N	Punkte	XVIII OM
1. USA	15	6	7	6	6	9	162	40	202	171,5
2. NSV Liit	3	2	8	4	6	3	60	30	90	124
3. Saksa DV	2	3	1	5	7	1	39	24	63	*
4. Saksa FV	1	4	3	2	3	3	38	16	54	*
5. Austraalia	2	3	1	2	2	4	20	27	47	38
6. Keenia	3	4	1	—	—	—	45	—	45	6
7. Ungari	2	1	4	2	1	—	22	21	43	32
8. Inglismaa	1	2	1	2	3	1	17	17	34	84
9. Rumeenia	2	2	—	—	—	—	—	24	24	23
10. Poola	1	—	1	2	2	2	7	16	23	54
11. Prantsusmaa	1	—	1	—	3	1	9	9	18	16
12. Tšehhoslovakkia	1	—	1	1	1	1	6	11	17	11
13. Etioopia	1	1	—	—	—	3	15	—	15	10
14. Kuuba	—	2	—	1	1	—	8	7	15	7
15. Tuneesia	1	—	1	—	—	—	11	—	11	5
16. Mehhiko	—	1	—	2	—	—	11	—	11	—
17. Itaalia	—	—	2	—	—	2	10	—	10	17
18. Austria	—	1	1	—	—	—	—	9	9	—
19.—20. Jaapan	—	1	—	1	—	—	8	—	8	7
19.—20. Jamaika	—	1	—	1	—	—	8	—	8	12
21. Holland	—	—	1	1	—	—	—	7	7	—
22.—23. Soome	—	1	—	—	—	—	5	—	5	8
22.—23. Brasiilia	—	1	—	—	—	—	5	—	5	3
24.—27. Uus-Meremaa	—	—	1	—	—	—	4	—	4	26
24.—27. Taivani terr.	—	—	1	—	—	—	—	4	4	—
24.—27. Rootsi	—	—	—	—	1	2	4	—	4	7,5
24.—27. Trinidad	—	—	—	1	—	1	4	—	4	13
28.—30. Kreeka	—	—	—	1	—	—	3	—	3	—
28.—30. Türgi	—	—	—	1	—	—	3	—	3	—
28.—30. Senegal	—	—	—	1	—	—	3	—	3	—
31. Bulgaaria	—	—	—	—	—	2	1	1	2	4
32. Jugoslaavia	—	—	—	—	—	1	—	1	1	2

* Tokios saavutas Saksa ühendatud võistkond 74,5 punkti.

TEATRO

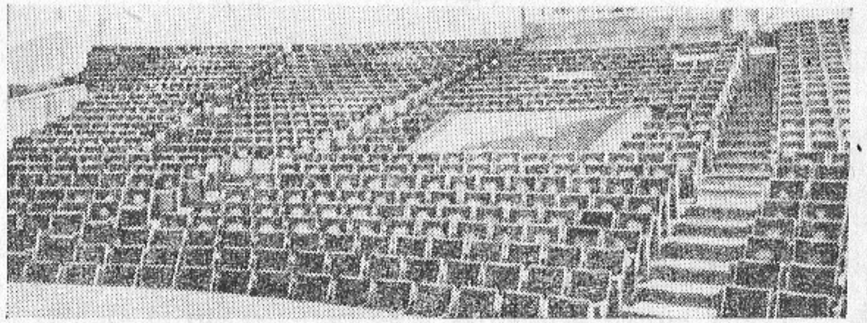

5

SEITSE VAATUST INSURGENTESE TEATRIS

Tõstesportlased võistlesid teatrilaval. Siin võis näha kõige erilaadsemat keskendumist kahevõitluseks rauaga. Ka artistlikkust. Lavastati omapäraseid stseene ,ning pälviti vaimustuseavaldusi ja aplausi. (Muidugi mõista ei dikteerinud seda esinemise väline külg.) Iga võistlusõhtu oli nagu ettekirjutamata improvisatsioon kolmes pildis (surumine, rebimine, tõukamine) — keegi ei teadnud, kas tuleb draama või tragöödia.

Olümpiamängude tõstevõistlus laval, kus muidu esineb kunstirahvas, meenutas ka eksmaailmarekordimehe ja olümpiavõitja Juri Vlassovi arutlemisi:

«Tänapäeva sport on keerukas ja kõrge kunst. Praegu on suure spordi vaatemängud kõige massilisemad etendused, aga sport ise kõigi aegade ja rahvaste kõige massilisem teater.»

Ja teisal:

«Suur sport on kunst. Ilma loomingulise lähenemiseta ja aegsasti püstitatud eesmärgita on suur sport mõeldamatu igas tema väljendusviisis . . .»

«Jälgides oma psüühilist seisundit ja katsudes kindlaks teha, milles seisab edu pant, püüdsin tabada hetke, millal kehaline jõud sulab ühte tahtepingutusega, millal kogu tähelepanu mobiliseerub ja kontsentreerub üheaegselt lihaste pingutusega. Oma tabamatuselt võib seda hetke inspiratsiooniga võrrelda . . .»

Laval nähtava välise kokkulangevuse kõrval niisiis ka olemuslikke kokkupuutepunkte: looming, inspiratsioon . . .

Tõsteetendus Mexicos koosnes veel vanal viisil seitsmest vaatusest seitsmel õhtul. (Edaspidi on üheksa kehakaalu.) Esimene õhtu algas meie jaoks ebaõnnestumisega ja loodetud medali kaotamisega sõlmus konflikt. Järgmistel päevadel kasvas mahajäämus punktidearvestuses. Nõukogude sportlaste esinemine jõudis kulminatsiooni neljandal, viiendal ja kuuendal õhtul, kui võisteldi kergekesk-, kesk- ja poolraskekaalus. Lõpplahenduse andis Leonid Žabotinski etteaste — Nõukogude Liidu tõstesportlased olid kokkuvõttes ka seekord kõige tugevamad.

KORDUS «KÄRBESTE» DRAMAATILINE HEITLUS

Kärbeskaalus võistles kolm meest, kel oli seniste tulemuste põhjal šansse kuldmedalile. NSV Liidu meister Gennadi Tšetin püstitas poolteist kuud varem Helsingis uue maailmarekordi — 367,5 kg. Iraanlase Mohammed Nassiri parim tulemus olümpiahooajal oli 361,5 kg. Ungari tõstespordiveteran Imre Földi aga lisas suvel oma rikkalikku medalikollektsiooni kulla Leningradis peetud Euroopa meistrivõistlustelt. Kahtlemata olid need kolm teinud kõik, et olla Mexicos oma parimas vormis.

On üsna loomulik, et sportlaste esinemist olümpial saadab erutusseisund, nn. stardipalavik. Üht teeb see sihipüüdlikuks ja uljaks, teisel aga paneb käed ja jalad värisema ning segab keskendumist peamisele. Sportlased, kelle saavutusvõime peaks olema seniste tulemuste järgi otsustades ühesugune, saavutavad korraga hoopis erinevaid tulemusi. Seda spordi iseloomulikku nähtust meenutas ka kärbeskaalutõstjate esinemine.

Miljöö mõjutas negatiivselt väheste kogemustega Gennadi Tšetini esinemist. Ta alustas äpardunud tõstetega ja suutis valitud algraskuse 110 kg üles suruda alles kolmandal katsel. Vastastele andis maailmarekordimehe nõrkuse ilmnemine kahtlemata enesekindlust.

Kääbusekasvu (148 sm pikkune) Nassiri surus hõlpsasti 112,5 kg. Aga sellega ta ka piirdus, kuigi polnud viimasel ajal vähem kui 120 kg surumises saavutanud.

Hoos oli ungarlane Imre Földi, kes realiseeris kõik kolm katset: 115-, 120- ja 122,5-kilose kangiga. Olümpiahooajal oli ta viinud selle tõsteviisi rekordi 124 kilogrammini, kuid Mexicos oli, vaatamata heale vormile, parasjagu ettevaatlik.

Tšetin ja Nassiri polnud sugugi kadestamisväärses olukorras. Vajakajäämise tõttu tuli nüüd arvestada ka konkurentsi, mida pakkusid Tokio pronks jaapanlane Shiro Ichinoseki (surus 110 kg) ja poolakas Henryk Trebicki (115 kg). Oli tarvis enesevalitsemist ja tahtejõudu, et järelejäänud tõsteviisides kõike korvata. Nassiril näiski seda olevat. Ta saavutas rebimises oma maksimumi 105 kg. Sama raskuse viimine sirgetele kätele tähendas isiklikku rekordit ka Földile. Tšetin aga pidi leppima jälle puudujäägiga — 102,5 kilogrammi 110 asemel. Nüüd oli tõenäoliselt libisenud tal käest juba kahvatumgi medal, sest Trebicki ja Ichinoseki rebisid 107,5 kg. Laval fooniks olev suur tulemustetahvel, mis kujutas endast võistlusprotokolli, näitas, et liidriks oli kahe tõsteviisi järel 227,5 kiloga Földi. Järgnesid Trebicki 222,5, Ichinoseki ja Nassiri 217,5 ning Tšetin 212,5

kilogrammiga. Kaks esimest olid Nõukogude tõstjale juba kättesaamatus kauguses, iraanlane tõukamise maailmarekordi (147,0) omanikuna kustutas omakorda väljavaated ka pronksmedalile.

Ichinoseki lõpetas tõukamise 132,5, Trebicki 135 ja Tšetin 140 kiloga — kogusummad vastavalt 350, 357,5 ja 352,5. Pronksmedal kuulus poolakale.

Kui 140 kilogrammi raskusest kangist sai jagu Földi, puhkes teatrisaalis ovatsioon. Tema kolme tõste summa 367,5 kg oli võrdne maailmarekordiga. Ungarlased hõiskasid. Kas lõpuks ometi olümpiavõitja? 30-aastane tõsteveteran, kes oli juba 20 korda parandanud maailmarekorditabelit, vääris säärast au. Pealegi oli Földi Tokios kuldmedalist vastu igasuguseid ootusi ilma jäänud. 137,5 kiloga oli ta püstitanud seal tõukamises uue rekordi (kokku 355 kg) ja Ungari tõstjad olid kandnud teda juba kui võitjat kätel. Aleksei Vahhonin pidi Földi võitmiseks tõukama tookord maailmarekordit ületava raskuse 142,5 kg. Vähesed uskusid, et Vahhonin seda suudab. Kuid Nõukogude sportlane tuli sellega toime ja ungarlane pidi leppima hõbedaga. Samasugust vägitükki tuli nüüd korrata Nassiril, et väärata ungarlase triumfi. Ainult seekord oli tarvis tõugata 150 kg (samuti 3 kg üle maailmarekordi), et korrata Földi kogusummat ja võita (iraanlane kaalus ungarlasest 300 g vähem ja võrdse tulemuse puhul oli see määrav).

23-aastane Nassiri ilmutaski oma head võistlejavaimu ja tegi selle võimaluse teoks. Ajalugu kordus — peaaegu võitjaröömu maitsnud Földil tuli järjekordselt ja ilmselt ka alatiseks olümpiakullast ilma jääda. Omal ajal (1949—1951) võimutses kärbeskaallaste hulgas iraanlane Mahmoud Namdjou, nüüd tõusis troonile tema kaasmaalane Mohammed Nassiri. Selle miniatuurse herkulese tugevamaks küljeks ongi olnud just tõukamine. Mexicos saavutatud 150 kg oli talle olümpiahooajal juba neljas maailmarekordiparandus selles tõsteviisis.

VÕITMATU JAAPANLANE

Berliini olümpiamängude päevil oli 400-kilone kogusumma kättesaadav üksnes raskekaallastele, nüüd ründavad seda piiri sulgkaallasedki. Kümme aastat tagasi loodeti avasammu ameeriklaselt Isaac Bergerilt; oma mõlemal olümpiaesinemisel oli selline kogusumma peaaegu jõukohane jaapanlasele Yoshinobu Miyakele, kuid nii Tokios kui ka Mexicos lahkus ta areenilt 400 kg piiri ületamata. Ilmselt on olnud süüdi väike konkurents, mis pole võitjaid rohkemaks taga sundinud.

Üllataval kombel on see kehakaal muidu tugevas Nõukogude tõstespordis olnud viimasel ajal üks tagasihoidlikumaid. Tokio olümpiamängudele, samuti maailmameistrivõistlustele polnud NSV Liit 1963. aastast alates sulgkaallast saatnud. Nüüd lõpuks oli tõusnud esile vastavate võimetega mees — Dito Šanidze Gruusiast.

Sportlasetee hakul tundis Šanidze huvi hoopis jalgpalli vastu. Ta oli 25-aastane, kui 1962. aastal täitis meistersportlase normi, tõstes 325 kg. Temast noorem Yoshinobu Miyake aga oli juba siis maailmakuulus ja tollest ajast peale jaapanlane tõstepõrandal enam kaotust ei tundnud. Šanidze läks edasi tasapisi. 1966. aastal püstitas ta oma esimese üleliidulise rekordi, tõugates 147,5 kg. Ja alles seejärel võeti Šanidze Nõukogudemaa koondisse. Euroopa meistrivõistlustel Leningradis tuli 31-aastane debütant hõbemedalile, augustis aga üllatas juba 392,5-kilose kogusummaga. Niisugune tulemus lubas julgelt vastu minna vendadele Yoshinobu ja Yoshiyuki Miyakele, kes tõenäoliselt unistasid kaksikvõidust. Arvestada tuli ka poolakaid — Leningradis oli kuulunud võit kindlalt Mieczyslaw Nowakile (380 kg).

Surumist alustasidki teistest edukamalt vennaksed Nipponimaalt. Mõlema Miyake tulemuseks märgiti 122,5 kg. Šanidze surus sirgetele kätele 120 ja proovis ka 125 kg, millega oli tulnud toime lõikuskuul Helsingis, kui saavutas kolmevõistluses Nõukogudemaa rekordi 392,5 kg. Seekord katse maksimumraskusega ei õnnestunud.

Poolakad Mieczyslaw Nowak ja 21-aastane Jan Wojnowski surusid grusiinlasest 2,5 kg vähem. Üllatas noor Mehhiko tõstja Manuel Mateos, kes 120 kg ülessurumisega parandas juunioride maailmarekordit.

Rebimine on olnud Yoshinobu Miyake tugevaim tõsteviis, tema nimele kuulus samuti maailmarekord (125 kg). Kuid seekord vist närveeris ka kogenud võistleja ja ta suutis rebida vaid 117,5 kg, niisama palju kui Šanidze. Yoshiyuki Miyake tulemus oli 115 kilo. Selle raskuse rebis üles veel kiiresti maailmaklassi tõusnud poolakas Wojnowski.

Pärast kahte tõsteviisi oli maailmarekordimees oma 240 kiloga Šanidzest ees kõige napimalt — 2,5 kg, noorem Miyake aga grusiinlasega ühel pulgal. Medalikonkurentsi küündis neljandana veel Wojnowski, kes jäi viimasest maha 5 kilo võrra.

Tõukamises oli Šanidze olukord vendade Miyakedega konkureerimisel küllaltki keerukas. Riskides duelleerida Yoshinobuga võis ebaõnnestumise korral loovutada hõbemedali Yoshiyukile. Yoshiyuki Miyake lõpetas tõukamise 147,5 kilogrammiga ja tema kogusumma oli 385 kg. Šanidze pidas reaalseks vaid noorema venna võitmist ja tellis kangile 150 kilo. Selle raskuse ülestõukamisega oli ta kogusumma 387,5 ja hõbemedal taskus, sest ka Wojnowski piirdus 150 kilogrammiga (kokku 382,5). Poolakas oli niigi kõiki üllatanud: 1967. aasta maailma edetabelis asus Wojnowski 40. kohal ja Poola olümpiakoondisse arvati ta nii-öelda kaheteistkümnendal tunnil.

Vanem Miyake kordas 152,5 kg tõukamisega maailmarekordit ja võitis kuldmedali 392,5-ga. Tokio tulemus ja 400 kg piir jäid ületamata rebimise arvel.

Sulgkaal oli ainus kaalukategooria, kus senine olümpiarekord jäi püsima. Kuid peamine oli Miyakele järjekordne võit. Juba kuuendat korda tõusis ta autasustamispjedestaalile maailma parima sulgkaalutõstjana.

POOLA PÄEV

Tokios oli võistlus kergekaalus oodatult konkurentsitihedamaid, Mexicos aga eeldati poolakate vääramatut triumfi. Võitja suhtes ei olnud kaksipidiarvamist. Selleks peeti Tokio olümpiamängude kuldmedalimeest Waldemar Baszanowskit.

See 33-aastane Poola tõstespordi uhkus tuli esmakordselt maailmameistriks 1961. aastal. Siis läks võiduks vaja 402,5 kilogrammi. Tokios oli tarvis tõsta 432,5 kilo ja võidu võttis Baszanowski Vladimir Kaplunovilt vaid tänu kergemale kehakaalule. Mexico eelolümpial 1967. aastal oli Baszanowski viinud maailmarekordi 440 kiloni ja Euroopa meistrivõistlused Leningradis kinnitasid, et tal polnud olümpiaareenil tarvis kedagi karta.

Baszanowski äratas tähelepanu oma sihvakusega, mida tõstesportlaste juures harva kohtab. Teda võis välimuse järgi pidada ka poksijaks, kergejõustiklaseks või vehklejaks. Kergejõustiklasena see mees sportlaseteed alustaski.

Surumises jõudsid 135 kiloni kolm kergekaallast — peale Baszanowski veel ta kaasmaalane eksmaailmameister Marian Zielinski ja noor jaapanlane Nobuyuki Hatta. Kuid Baszanowski oli juba eelisolukorras, sest tempotõstetes talle võrdset ei leidunud — nii rebimises kui ka tõukamises oli ta maailmarekordiomanik.

Zielinski peatus rebimises 125 ja Hatta 127,5 kilogrammil. Baszanowski aga küündis oma maksimumi ligi, rebides 135 kilo. Hõbemedali kandidaadiks tõusis selle tõsteviisiga veel 29-aastane Iraani tõstja Parviz Jalayer. Viimane rebis liidrist vaid 2,5 kg vähem ja kogus kahe tõstega 257,5 kg (Baszanowski 270, Hatta 262,5 ja Zielinski 260 kg). Tõukamises võttis iraanlane eesmärgiks endast kümme aastat vanema Poola veterani alistamise (155 kilogrammiga rahuldunud jaapanlasest rääkimata). Ta tõukaski sirgetele kätele 165 kg

Zielinski 160 vastu. Nii kuuluski hõbemedal 422,5-ga Jalayerile. Zielinski sai samasuguse tulemusega nagu Tokios (420) taas pronksi. Esmakordselt tuli Marian Zielinski medalile Melbourne'is. Mexicos aga pihtis 38-aastane tõstesportlane, et ei kavatse veel oma lemmikharrastusest loobuda.

Baszanowski tõukas üles 167,5 kilo ja sai kogusummaks uue olümpiarekordi 437,5 kg. Kuid ta ei tahtnud rahulduda ainult võiduga, vaid palus asetada kangile 172,5 kg, üritades ühteaegu maailmarekordit nii tõukamises kui kolme tõste kogusummas. Seni oli südi sportlase kontos juba 13 maailmarekordiparandust.

Seekord jäi rekordraskus üles viimata ja 1967. aasta eelolümpial saavutatud 440 kilo tabelites korrigeerimata.

Seljataha jäi kolmas võistluspäev, kuid maailmarekordeid oli sündinud ainult üks (Nassiril tõukamises). Tõstekang osutus Mexicos raskeks . . .

KÕIGE ÜLEKAALUKAM VÕIT MEXICO TÕSTEPÕRANDAL

Viktor Kurentsovilt oodati olümpiavõitu juba Tokios, kuid siis näpsas selle tema eest ootamatult Tšehhoslovakkia meister Hans Zdražila. Nüüd oli Kurentsov küpsem võistleja ja praktiliselt konkurentsist üle. Tokio-päevil oli maailmarekord 445 kg, Mexico-aastal jõudis Kurentsov 482,5-ni. Edasiminek oli isegi pisut suurem kui viimasel ajal tähelepanu tulipunktis olnud poolraskekaalus.

Zdražila oli kergekeskkaaluga ammu hüvasti jätnud, sest ei suutnud kaalus püsida. Jaapani üliõpilane Masashi Ohuchi, kes Tokios sai 437,5-ga pronksi ja vahepeal ütles sõna sekka ka rekorditabelite korrigeerimisel, jäi 1967. aastal peatuma 465 kilogrammil. 445-ni jõudis olümpiahooajal Saksa DV parim tõstesportlane Werner Dittrich. Maailmarekordimehe edumaa oli seega aukartustäratavalt suur.

Kuid sport serveerib ikka ootamatusi. Kurentsov sai surumises tulemuse kirja alles viimasel katsel — 152,5 kilogrammi, viis kilo vähem kui maailmarekordilise kogusumma püstitamisel. Kui palju närvide põletamist juba võistluse algstaadiumis! Kõige lähemale jõudis Kurentsovile ameeriklane Russel Knipp, kes surus 147,5 kg. Ohuchi ja Dittrichi viimaseks fikseeritud raskuseks jäi 140 kg.

Rebimises oli 140 kiloga tugevaimaks meheks Ohuchi, kellele kuulus ka selle tõsteviisi maailmarekord. Kurentsovil jäi jälle tulemus 5 kilo nõrgemaks kui oma parimal esinemisel (135 kg 140 asemel), kuid ta ülekaal vastaste ees oli igal juhul võiduks küllaldane.

Tõukamise lõpetasid Kurentsovi vastased suhteliselt varakult. Dittrich üritas 170-kilose kangi tõukamist kahel korral tulemusteta. Noor ungarlane Karoly Bakos, kes selle üles sai, viis isikliku rekordi 440-ni ja saavutas oma esimese medali rahvusvahelistel suurvõistlustel. Ohuchi oli seekord suuteline tõukama 175 kg — kokku 455 kilo, ja hõbemedal Jaapanile.

Kurentsov otsustas pidada veel võitlust iseendaga, oma tippmargiga. 187,5 kg ülestõukamine tähendaski uut maailmarekordit selles tõsteviisis. Rohkem ei suutnud muide ka kahe järgmise kaalukategooria võitjad Boriss Selitski ja Kaarlo Kangasniemi. Kang kaalus kaks ja pool korda enam kui tõstja. Kurentsov oli seega esimeseks NSV Liidu tõstesportlaseks, kes tõusis Mexicos pjedestaali kõrgeimale astmele. Ta oli võitja, kes alistas rivaalid kõige ülekaalukamalt — hõbemedalimees Ohuchi jäi maha tervelt 20 kg.

Tuleb välja, et selles kehakaalus võis NSV Liit taotleda ka hõbemedalit. Euroopa meistrivõistlustel Leningradis oli Jevgeni Smirnovi tulemus 460 kg, parem kui jaapanlasel Mexicos. Kuid üks maa ei või olümpial välja panna rohkem kui seitse tõstesportlast.

Kaasmaalastest ajakirjanikele intervjuud andes ütles olümpiavõitja: «Meie, tõstjad, vedasime põidlahoidjaid ebaõnnestunud algusega alt, nüüd püüame seda heaks teha . . .»

TOPELTVÕIT

Keskkaalus saatis NSV Liit Mexico tõstepõrandale kaks võrdset meest, 30-aastase leningradlase Boriss Selitski ja 28-aastase kiievlase Vladimir Beljajevi. Võistlus olümpiakulla pärast kujuneski nende kahe sportlase omavaheliseks arveteklaarimiseks.

Selitski tuli olümpia-aastal Euroopa meistriks, Beljajev aga oli 1966. aasta maailmameister. Tiitlitega võistlejaid oli selles kehakaalus teisigi. Maailmameistri au oli osaks langenud ka ungarlasele Győzö Veresile ja poolakale Norbert Ozimekile. Kaasa tegi veel endine kergekeskkaalu olümpiavõitja Hans Zdražila.

Surumises olid neli nendest kuulsatest meestest enam-vähem võrdsed: Beljajev 152,5, Selitski, Ozimek ja Veres 150 kg. Selitski, kes varem suutis Beljajevist selles tõsteviisis üle olla, jäi seekord peatuma algraskusele. Ta surus küll pea kohale ka 155 kg, kuid kohtunikud leidsid, et sportlane ei teinud seda määrustepäraselt. Arvestada tuli kõigil veel Saksa DV esindaja, Euroopa meistrivõistluste pronksmedalimehe Karl Arnoldiga, kes ainsana sai protokolli tule-

muse 155 kg. Zdražila kaotas konkurentidele liiga palju (surus 135 kilo) ja medalivõistluses ta mingit rolli ei mänginud.

Rebimises otsustati põhiline. Selgus, et kulla ja hõbeda pärast jätkavad võistlemist üksnes NSV Liidu tõstjad, kes rebisid koos Zdražilaga uueks olümpiarekordiks 147,5 kg. Beljajevi kahe tõste summa oli nüüd 300, Selitskil 297,5 kg. Suuremad šansid paistsid olevat Beljajevil, kes oli viimases tõsteviisis 190-kilogrammise tulemusega maailmarekordi omanik. Pronksmedali pärast jäid konkureerima Arnold (292,5 kg), Ozimek ja Veres (mõlemad 290 kg). Samal ajal kui Arnold tõukas vaid 175 kg, said Ozimek ja Veres jagu 182,5-st. Mõlema kogusummaks märgiti 472,5 kg. Medali saatuse otsustas kehakaal, mis poolakal oli kilo võrra väiksem.

Kaalumise tulemused kujunesid otsustavaks ka võistluses kuldmedali pärast. Beljajev tõukas üles 185 kg ja kordas oma kahe aasta eest püstitatud maailmarekordit — 485 kg. Selitski aga vastas 187,5 kg ülestõukamisega (see oli 5 kilo rohkem, kui ta oli suutnud varem) ja kordas nii maailmarekordit. Ühtlasi pretendeeris leningradlane kuldmedalile, sest oli Beljajevist 300 grammi kergem.

Beljajevil oleks olnud vaja tõugata 187,5 kg, kuid tema sekundandid ei märganud teha õigeaegselt avaldust selle raskuse üritamiseks. Tuli minna tõukama 190 kilo. Sellise raskuse ülestõukamine andis kiievlasele kahe aasta eest Berliinis maailmameistri tiitli, nüüd oleks tulnud ka olümpiavõit... Kuid seekord suutis Beljajev võtta raskuse ainult rinnale, ülestõukamine ei õnnestunud.

Autasustamisel võttis Selitski kõrge olümpia-autasu vastu nähtava erutuseta, nagu oleks olnud tegemist igapäevase saavutusega. Ometi polnud pikk sportlasetee teda hellitanud. Selle piduliku silmapilguni oli 30-aastasel tõstjal kulunud üksteist aastat sihikindlat tööd. Alles 1967. aastal jõudis ta esimese üleliidulise kuldmedalini ja olümpiasuvel võitis esmakordselt Euroopa meistri nimetuse.

KAS OLI SEE VÕIT VÕI KAOTUS?

Poolraskekaal oli olümpiaeelsel perioodil maailma spordisõprades kõige enam huvi äratanud. Oli saabunud aeg, kus ka 90 kilo kaaluvad, tavaliste mõõtmetega mehed jõudsid kolme tõste kogusummas üle 500 kilogrammi piiri. Esimesena kuulus see au meie kaasmaalasele, Tihemetsast võrsunud tõstesportlasele Jaan Taltsile. Võitnud 502,5 kilogrammiga kuldmedali NSV Liidu rahvaste IV spartakiaadil, oli ta mitte ainult nende võistluste kangelane, vaid temast sai Nõukogudemaa sportlane nr. 1 anno 1967. «Meie Jaan» kuulus

koguni maailma kümne populaarsema sportlase nimekirja. Võime veel lisada — esimese eestlasena.

1967. aastal tegi Jaan Talts kokku seitse, olümpiahooajal enne Mexico mänge aga kaheksa rekordiparandust. Kogusummas jõudis ta 512,5, rebimises 153,5 ja tõukamises 196 kilogrammini. Ainult surumises (isiklik tipptulemus 170) ei kuulunud rekord Taltsi nimele.

Veel olümpiahooaja algul oli Jaan Talts poolraskekaalus ainuke pretendent kuldmedalile. Esialgselt planeeritud 510-kilogrammisest kogusummast näis võiduks täiesti piisavat, sest kõik tuntud rivaalid — ungarlane Geza Toth, poolakad Ireneusz Palinski ja Marek Golab, inglane Louis Martin, Nõukogude tõstjad Andrei Kalinitšenko ja Aleksander Kidjajev — piirdusid tulemustega 480—490 kilo ringis.

Aga mis osutub kättesaadavaks ühele, saab peagi jõukohaseks teistele. Uks pooletonniste klubisse oli poolraskekaallastele lahti murtud.

Täiesti ootamatult hakkas tõstespordis puhuma põhjatuul ja meie selgesse taevasse tõusid pilved: äkilise spurdiga jõudsid viiesajaliste perre kaks vähemtuntud poolraskekaallast, 23-aastane Göteborgi tisler Bo Johansson ja 27-aastane Pori politseinik Kaarlo Kangasniemi. Põnevusega oodati nende kohtumist Taltsiga Euroopa meistrivõistlustel Neevalinnas. Taltsi ülekaalukas võit uue maailmarekordiga 512,5 kg (Johanssoni 495 ja Kangasniemi 490 vastu) näitas meie sportlase selget paremust vahetus võistluses ja justkui rahustas. Ainult Mexico jaoks vajalikes kilodes tegi Jaan Talts intervjuu andmisel korrektiive. Pärast Euroopa meistrivõistlusi arvas ta, et olümpiakulla üleskaalumiseks läheb vaja 515 kilo. Kuid see summa oli niisama hästi kui käes, sest Taltsi parimad üksiktõsted, mis saavutatud eri võistlustel, andsid juba kokku 519 (170+153,5+195,5).

Uuesti kasvasid meie lootused ja uuesti hakati nendel tiibu kärpima. Euroopa meistrivõistlustelt pronksiga koju pöördunud Kangasniemi alustas raevukat rekordite ründamist. Samal ajal kui teised kogusid vaikselt jõudu olümpiaheitluseks, astus ta erakordse sagedusega, paarinädalaste vaheaegade tagant heitlema maailmarekorditega. 7. juulil võttis soomlane 155,5-ga Taltsilt rebimise rekordi ja kordas tippmarki kolme tõste kogusummas (512,5). 27. juulil sai valitsejaks surumises (175,5) ja kogusummas (515). 24. augustil lisas raskust rebimises (157,5), tipuks aga oli sellele rekorditeseeriale 522,5-kilone kogusumma.

Taltsi õhutati juba väljakutsele vastama, kuid viimane ohjeldas ennast, säilitas energiat Mexico tarvis ja vastas vaid maailmarekordi parandamisega oma lemmiktõsteviisis tõukamises (196 kg).

Nii rootslasel kui soomlasel oli kahtlemata suur eelis — nende kehakaal püsis normi piires. Talts, kes oli poolraskekaallane juba

noorteklassiaastail, pidi aga kogu aeg vältima kaalu juurdekasvu ja võistluste eel end liigsete kilogrammide mahavõtmisega omajagu kurnama.

Mexicos, mõni päev enne olümpiamängude avamist, tabas Taltsi paljusid sportlasi jälitanud nuhtlus — soolteinfektsioon, kurikuulus «Montezuma kättemaks». Meie vägilast võis näha neil päevil üsnagi rõhutud meeleolus. Oma muret väljendas ta umbes nii: «Selline tervisehäda on hullem kui mõnigi vigastus. Vigastusevalu võid alla suruda, haigusenõrkusest tahtega üle ei ole... Kuid lähen ikka võitlema...»

Tuli võidelda terviserikkest tingitud halva enesetunde ja Kangasniemi tulemuste psüühilise survega.

Kaalumisel osutus meie vägilane 89,5 kiloga Kangasniemist ja Johanssonist raskemaks, kuid oli 300 grammi kergem kui Martin.

Insurgentese teater oli puupüsti rahvast täis, istuti ka vahekäigu astmetel. Eriti ohtralt oli saalis ja lava piiraval rõdul soomlasi. Nende poolt kaasatoodud suur Soome riigilipp rippus üle rõduääre, nagu kuuluks seegi korraldajate poolt loodud lavafooni juurde.

Surumises valmistas esimese sensatsiooni maailmameister Geza Toth, kel ebaõnnestusid kõik katsed algraskuseks valitud 150 kilogrammiga. Arvati, et seda põhjustas suur kaalu mahavõtmine, mis andvat end kõige enam tunda just surumise tulemustes.

150 kilost alustas surumist ka Martin, kes lõpetas 160-ga. Siitmaalt oli otsustanud võitlusse lülituda Talts. Kuid ta esimene üritus läks luhta. Halb enne. Teine katse 160-kilose raskusega siiski õnnestus.

Kangile pandi 165 kilogrammi. Kangasniemile kui selle tõsteviisi maailmarekordiomanikule oli kõik lihtne, kuid Johansson sai oma algraskuse üles samuti teisel katsel nagu Talts. Konkurentsis püsis ka Golab.

Talts jättis 165 kg vahele ja tegi oma viimase ürituse 167,5-ga, et täita programm ja kaotada surumisega nii vähe kui võimalik. Kuid kang osutus talle liiga raskeks. (Kui oleks ikka leppinud 165-ga...)

170 kilogrammi. Nii Johanssoni kui Golabi kolmas katse ebaõnnestus, Kangasniemi aga surus üles selle ja ka järgmise raskuse — 172,5 kg.

Esimene tõsteviis reastas mehed kehakaalu arvestades nii: 1. Kangasniemi 172,5, 2. Johansson 165, 3. Golab 165, 4. Talts 160, 5. Martin 160... Tervelt 12,5 kilo kaotas Talts oma peamisele konkurendile. Seda oli juba paljuvõitu.

Rebimises oli Arkadi Vorobjovi olümpiarekord 142,5 kg jõukohane kaheksale mehele. Sellest alustas ka Talts.

Publik oli jõudnud tundma õppida paremaid tõstjaid ja neid

tervitas aplaus juba lavale tulekul. Suur, kõigile nähtav «Omega» kell luges sekundhaaval tõste sooritamiseks lubatud kolme minutit. Talts jalutas tõstepõranda taga pisut edasi-tagasi, saali haaras täielik vaikus. Kangi taha asudes viis Talts pea kuklasse ja kontsentreerus veel hetke kinnisilmi — ka kergekäelise suhtumisega algraskuse tõstmisse on sageli palju maha mängitud.

Rebimine ja allaiste. Üheainsa sujuva liigutusega oli kang sirgetele kätele viidud. Täpselt pea kohale, sentimeeter siia- või sinnapoole oleks võinud raskuse ülalhoidmise ja sellega tõusmise kükkallaiste kasutamisel võimatuks muuta. Tunnustuseks aplaus ja sellele vastuseks korralik kummardus... Nii kordus see katse-katselt. Publik oli tähelepanelik erandituult iga võistleja puhul ja korrektselt tegid paljud võistlejad kummarduse ka tõste ebaõnnestumise korral.

145 kilogrammi. Golab sooritas nüüd teise, Martin kolmanda katse. Taas kulutas algraskuse ülesviimisele kaks katset Johansson. See blond beebilokkidega poisiohtu noormees polnud enam kevadises hoos, vajaka jäi isegi suvistest tulemustest. Väga võimalik, et üle vormi harja oli jõudnud ka Talts. Nii Talts kui Johansson rebisid järgmisel katsel 150-kilose kangi üle pea selja taha. Taltsile jäi veel üks võimalus. Ta tuli seda katset sooritama üha kasvava kaotajakoormaga, sest alles 150-st alustas Kangasniemi ja kõik kulges soomlasel ladusalt nagu vormis oleval sportlasel kunagi. Kuigi Taltsi astumisest ja olemisest jäi juba mulje, et sportlane on kaotanud usu endasse, rebis ta nagu kord ja kohus üles siiski ka 150 kilo.

150 kilogrammi algraskuseks valimisega riskeeris Jaakko Kailajärvi. Alles viimasel katsel pälvis ta soomlaste traditsioonilise vaimustuseavalduse: «Hyvä, Suomi! Hyvä, Jaakko!»

Tõeliselt vormis oli aga Kangasniemi. Ta rebis 155 ja seejärel ka uue maailmarekordi 158 kg. Jäi koguni mulje, et hoogu läinud sportlane oli võimeline veel enamaks. Kärarikkalt võistlusele kaasaelavate soomlaste hüüete saatel kerkis hõiskav Kangasniemi nagu kummipall kangi kohale.

Võistluse seis kahe tõsteviisi järel: 1. Kangasniemi 330, 2. Johansson 310, 3. Golab 310, 4. Talts 310, 5. Martin 305... Tunne või hirmu medalist ilmajäämise pärast! Talts oli küll tõukamises maailmarekordi omanik, aga mine sa tea, kui juba on hakanud viltu vedama...

180 kilogrammiga alustas sellest viisikust tõukamist Golab. Kutsuti ka Johanssoni, kuid viimane laskis lisada kangile veel 2,5 kg. Summa — 492,5. 182,5-ga alustas ka Kangasniemi ja juba oli käes võiduks piisav tulemus — 512,5 kg. Saal kaikus soomlaste hüüetest: «Kangasniemi! Hei-hei-hei!...»

185 kilogrammi. Lavale astus Talts. Algraskustega oli ta tõesti ettevaatlik. Kogusumma 495 kg ei tõotanud veel midagi.

Golab tõukas 185 kg kaks korda. Esimesel katsel oli kang juba sirgetel kätel, kuid sportlane hakkas samas raskusekoorma all vajuma. Põlv oli juba puudutanud põrandat, kui mees raualaadungile järele andis ja kangi selja taha laskis kukkuda. Kolmandal katsel suutis poolakas 185 kg siiski määrustepäraselt üles tõugata. Kokku 495 kilo — isiklik rekord. Niisama palju kui momendil Taltsil, kehakaal aga oli poolakal väiksem. Kuid meie kaasmaalane oli tõukamises end hoopis enamaks häälestanud.

187,5 kilogrammi. Johansson ei tõuganud täiesti välja, punnimine ei aidanud. Kangasniemi tõukas raskuse üles, kuid tal oli tükk tegemist fikseerimise ja seismajäämisega. Jälle kaikus saal soomlaste kurguhäälseist hüüdeist. Ja jälle kordas Kangasniemi oma rõõmuhüpet. Nüüd oli ta tulemus 517,5 kg.

Johanssoni kolmas katse 187,5 kilogrammiga ebaõnnestus juba kangi rinnalevõtmisel. Seega jäi rootslane igas tõsteviisis peatuma algraskusele. 492,5 kg aga tähendas medalita jäämist.

190 kilogrammi. Talts võttis kangi kergelt rinnale ja tõukas täpsete liigutustega ka pea kohale. Tõukamises on Talts haruldane meister! Kokku oli tal nüüd 500 kg ja medal praktiliselt käes. Kailajärvi, kes sama raskuse üles tõukas, oli kaotanud liiga palju surumises (rahuldus 145 kg-ga). Kaarte polnud avanud üksnes Martin.

192,5 kilogrammi. Alles nüüd astus areenile Inglismaa värve kaitsev neegersportlane. Ta tuli lavale nagu näitleja — hoogsa sammuga, nägu täis naeru. Martin võttis kangi rinnale ja tõukas ka pea kohale, kuid mitte sirgetele kätele. Ta lõpetas katse kõhuliviskumisega.

Ka sel sportlasel ei vedanud, sest katseid 192,5-ga tuli sooritada üksi. Kohe järgnes uus väljakutse — «Omega» hakkas lugema taas kolme minutit.

Teine katse. Kang tõusis raskelt rinnale. Kuid jälle lõpetas Martin tõste kõhuliviskumisega.

Viimane võimalus. Martin oli riskeerinud, hoidnud katsed medali üritamiseks. Ja kõike välja pannes tõusiski kang lõpuks sirgetele kätele, kuid sportlane ei suutnud raskust fikseerida. Eksmaailmameister pidi leppima seekord nulliga. Ikkagi pälvis ta tugeva aplausi — ka riski osatakse hinnata.

Jalule aidatud Martin naeratas ja kummardas publikule. Ei mingisugust pettumusežesti.

195 kilogrammi. Üritama asus Kailajärvi. Tõukamine ei õnnestunud. Kolmandat katset aga soomlane selle raskusega ei teinud.

197,5 kilogrammi, poolteist kilo enam kui Taltsi Dubnas püstitatud maailmarekord. Rekordimees tuli lavale, rihm peos. Meie raadioreporteril Gunnar Hololeil oli võimatu võistlust kommenteerida, sest absoluutse vaikuse eest kandis hoolt iga pealtvaataja — sajad eri rahvusest mehed ja naised olid siin ilmselt valmis tegema kõik, et sportlase püüdmisi saadaks kordaminek.

Jälle olid Taltsi liigutused kindlad ja täpsed. Mehiselt võitles ta pea kohal oleva rauakoormaga need vajalikud hetked, mida nõudis tõste vastuvõtmine.

See oli meie favoriidi vääriline vastus Kangasniemi poolt kordasaadetule. Lõpetanud võistluse kolme õnnestunud katsega, viinud sirgetele kätele kõigist võistlejaist kõige suurema raskuse ja astudes veel kord kaalule, juba maailmarekordimehena, pani punkti võistlusele siiski Talts. Ta ei astunud küll pjedestaalile võitjana nagu Kangasniemi, kuid võis tunda rõõmu oma moraalsest võidust, õnnestunud lõpust.

Mexico olümpiamängude eel oli palju juttu surumise kui vaidlusi ja arusaamatusi põhjustava tõsteviisi kaotamisest. Küsimus pandi ametlikult hääletamisele: surumise säilitamise poolt anti 28, vastu 22 häält. Kuid vaidlused pole päris lõppenud ja see küsimus võib tõusta edaspidi taas päevakorda. Tempotõstete põhjal igatahes oli Mexico tõstepõrandal parim Jaan Talts, kelle tulemused rebimises ja tõukamises andsid kokku 247,5 kg Kangasniemi 245 vastu.

Veel oli jäänud katse Jaakko Kailajärvil. Soomlane oli hoidnud selle pronksmedali üritamiseks. Kangile asetati 200 kg. Selle ülestõstmisel oleks Kailajärvi kogusumma olnud 495 kg ja ta oleks võitnud Golabi tänu oma kergemale kehakaalule (88,4 kg poolaka 89,2 vastu). Soomlaste pidu oleks olnud veelgi vägevam.

Kailajärvi hõõrus mõtlikult kriiditükiga rinnaesist ja käsi ning... võttiski raskuse rinnale, kuid langes samas põlvili. Visa soomlane ei leppinud sellega. Ta otsustas kasutada ära samuti rekordikatse — 198 kiloga. Saigi raskuse rinnale, kuid see oli ka kõik...

Esimest korda spordiajaloos pühitsesid soomlased tõelist triumfi tõstespordis. Võit oli seda suurem, et Mexicos jäi see põhjanaabritele ka ainukeseks.

PUUDUS KONKURENTS

Juba tükk aega oli räägitud «kuuesajaliste klubi» asutamisest tõstespordis. Ukraina vägilase Leonid Žabotinski maailmarekord 590 kilogrammi (200+172,5+217,5), mille ta püstitas 1967. aasta juunipäevil Sofias, oligi juba nagu koputamine uksele. Ilmusid ka tagantõhutajad. Olümpiahooajal said ülevõõ Žabotinski konkurentideks kolm USA

tõstjat: Robert Bednarski (581), Joe Dube (574,5) ja George Pickett (572,5). Esimene neist võttis Žabotinskilt koguni kaks rekordit: surus 206,5 ja tõukas 220,5 kilogrammi. Veel enam tõstis huvi eelseisva kohtumise vastu ameerika ajakirja «Lifting News» teade: Bednarski olevat tõuganud treeningul 225 kilo ja saanud kolme tõste kogusummaks 602,5. Kuid kõik kulges vastu ootusi — küünarliigese vigastuse tõttu pidi noor ameeriklane olümpiamängudest eemale jääma. Dube ja Pickett aga loodetud konkurentsi Žabotinskile ei pakkunud. Ja võibki öelda, et just tõelise konkurentsi puudumine oli peamine põhjus, miks rünnak 600 kilo piirile ära jäi.

Juba esimene tõsteviis eraldas sikud lammastest. Kaks kogukamat meest — Žabotinski (kaalus Mexicos 162,8 kg) ja Dube (143 kg) — surusid üles 200 kilo. Vaid 5 kilo jäi neist maha belglane Serge Reding. George Pickett sai ootamatult nulli. Kõik ülejäänud võistlejad olid mainitute kõrval alles õpipoisid.

Rebimises tegi Leonid Žabotinski vahe täiesti klaariks. Tema 170 kg rebimises kinnitas, et maailmarekordimees oli vormis, valmis tõrjuma lahingut ka 600 kg piirimail. Dube ja Reding aga rebisid paarkümmend kilo vähem (vastavalt 145 ja 147,5) ning võisid mõelda ainult hõbemedalile.

Ja hõbeda pärast võistlus puhkeski. 27-aastane Brüsseli bibliograaf Serge Reding, kes oli Euroopa meistrivõistlustel 527,5-ga teiseks tulnud ning võistluselt võistlusele oma maa rekordeid parandanud, tõukas nüüd 212,5 kg ameeriklase 210 vastu. Et mõlema kogusumma oli 555 kilo, kujunes otsustavaks teguriks võistlejate kehakaal. Südilt esinenud belglane sai hõbeda, Dube pronksi.

Žabotinski, kes oli valinud algraskuseks 202,5 kilo, tõukas selle üles ja rohkemat enam ei üritanudki. Võiduks piisav 572,5 kilogrammi (täpselt niisama palju kui Tokios) oli käes. Rünnakust rekorditele Žabotinski loobus. Ometi oli ta vorm paljulubav.

Konkurentsivaesust iseloomustab ka see, et üle 500 kilogrammi tõstsid vaid viis meest. Peale nimetatud medalimeeste veel Manfred Rieger (Saksa DV) — 532,5 ja Rudolf Mang (Saksa FV) — 525. Viimane neist oli 18-aastane ning tema tulemused rebimises (152,5), tõukamises (195) ja kolme tõste kogusummas kanti juunioride maailmarekordite tabelisse. Noor tõstja kaalus Mexicos ainult 115,9 kg. Pole kahtlust, et tema paremad ajad seisavad alles ees.

*

Seitse vaatust Insurgentese teatrilaval rääkisid Nõukogude tõstespordi jätkuvast üleolekust: seitse osavõtjat said kuus medalit (kolm kulda, kolm hõbedat) ning mitteametlik punktidearvestus lubab rääkida ülekaalukast meeskondlikust võidust (39 punkti Poola 28 ja Jaapani 21 vastu). Kunagist hegemooni USA-d edestasid ka Ungari, Iraani ja Soome tõstjad.

Aga kuhu jäid loodetud rekordid? Ei sündinud lõpuks ühtegi uut maailma tippmarki kolme tõste kogusummas. Saavutamata jäi pikisilmi oodatud 600 kg unelmpiir. Leonid Žabotinskil ilmselt ei jäänud puudu üksnes konkurentsist, vaid ka usust, et see on Mexicos võimalik.

Ometi rääkis eelnev neliaastak, et liigutakse edasi endises vaimus. Varem oli saanud traditsiooniks ka lae tõstmine olümpiamängudel, kuid Mexicos öeldi heast kombest lahti. Melbourne'i mängude eel oli kõigi seitsme kehakaalu rekordite summa 2890 kg, olümpiavõitjatel aga 2905 kg (+15), Roomas vastavalt 2977,5 ja 2995 (+17,5), Tokios 3152,5 ja 3167,5 (+15), Mexicos 3287,5 ja 3247,5 (−40).

Kas pillati jõuvarud eelnevates jõuproovides? Või etendasid tõstevõistlustelgi oma osa Mexico kõrgmäestikutingimused? Sellele probleemile rahuldavat vastust olümpiamängude järel ei leitud.

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
1. NSV Liit	3	3	—	1	—	—	39	43
2. Poola	1	—	4	1	1	—	28	25
3. Jaapan	1	1	1	1	1	—	21	22
4. Ungari	—	1	1	1	—	2	14	18
5. Iraan	1	1	—	—	—	1	13	—
6. Soome	1	—	—	—	1	1	10	—
7. USA	—	—	1	1	—	—	7	20
8. Saksa DV	—	—	—	1	1	1	6	
9. Belgia	—	1	—	—	—	—	5	—
10. L.-Korea	—	—	—	—	2	—	4	7
11. Rootsi	—	—	—	1	—	—	3	—
12. Saksa FV	—	—	—	—	1	—	2	—
13. Tšehhoslovakkia	—	—	—	—	—	1	1	9
14. Puertoriiko	—	—	—	—	—	1	1	—

PISTAHELO

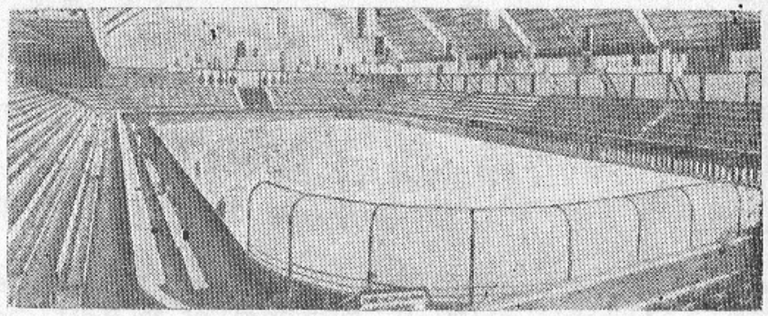

6

JÄÄHALLI MAADLUSMATTIDEL

H. Sisask

UUS FAVORIIT — MONGOOLIA

Kümmekond aastat räägiti kuuest maadlusmaast: NSV Liidust, Bulgaariast, Türgist, Iraanist, USA-st ja Jaapanist. Teistele olümpiamängudel ja maailmameistrivõistlustel medaleid peaaegu ei jätkunudki. 1967. a. maailmameistrivõistlustel näitasid end heast küljest küll Mongoolia maadlejad, kuid tõsiseks konkurendiks medalipretendentidele neid veel ei peetud. Meeskondlikke kohti Tokiost Mexiconi jagati nii:

	1964	1965	1966	1967
NSV Liit	3.	2.	2.	1.
Jaapan	4.	4.	6.	2.
Iraan	5.	1.	4.	3.
USA	6.	8.	3.	4.
Bulgaaria	1.—2.	3.	5.	5.
Türgi	1.—2.	5.	1.	7.—8.

Silma paistab Türgi vabamaadlejate nõrk positsioon 1967. aastal. Türgile nii palju kuulsust toonud maadlus elas enne Mexico olümpiamänge üle terava kriisiperioodi. Nende kuusteist paremat matimeest kuulutasid 1968. aasta Euroopa meistrivõistluste eel vaba- ja klassikalises maadluses välja boikoti, nõudes oma maadlusliidult materiaalse olukorra parandamist ja maadlejate diskrimineerimise lõpetamist ning tegid omapoolseid ettepanekuid. Türgi maadlusliit ei andnud järele ja noortest koostatud meeskonnad said Euroopa meistrivõistlustel kaotuse osaliseks. Nüüd sekkus asjasse isegi Türgi valitsus. Vahetati maadlusliidu juhtkond, tühistati võistluskeelud ja rakendati forsseeritult erakorralisi abinõusid maadlejate ettevalmistamiseks Mexico mängude vastu. Tegelikult suudeti päästa vähe. Türgi maadlejate esinemine olümpiamängudel jäi oodatust tagasihoidlikumaks.

Olümpiatava järgi teevad mati «soojaks» vabamaadlejad, alles siis jõuab järg klassikalise maadluse harrastajateni. Sellest korrast peeti kinni ka Mexicos. Vabamaadluse jõuproovid toimusid 17.—20. oktoobrini Insurgentese jäähallis, mis mahutas 4000 pealtvaatajat. Piki halli olid paigutatud kolm maadlusmatti, mida ümbritsesid kahe meetri laiused poroloonribad. Matid asetsesid 90 sm kõrgustel poodiumidel. Saal kujundati ning matid, kohtunike poodium ja valgustussüsteem paigaldati konkursi korras laekunud parima projekti järgi.

Võistluste käiku vabamaadluses kommenteeris mehhiko ajaleht «Esto» kui kuulsuste hukku. Medalisaajate hulgast jäid välja maailmameistrid Ali Alijev (NSV Liit), Iwao Horiuchi (Jaapan), Oh Jung Yong (Lõuna-Korea) ja Mansour Mehdizadeh (Iraan), neist kaks viimast ei pääsenud isegi esimese kuue hulka. Parem õnn ei naeratanud ka Euroopa meistritele türklastele Mehmet Esencelile ja Hasan Sevincile, bulgaarlasele Bajo Bajevile ning NSV Liidu matimeestele Euroopa meistritele Juri Šahmuradovile ja Zarbeg Beriašvilile. Kuulsustel pole vist vabamaadluses ka edaspidi püsi, sest maadlusspordi kandepind ja populaarsus on kasvanud. Vabamaadluses asus Mexicos mattidele 165 sportlast 38 maalt. Täisarvuliste meeskondadega esinesid NSV Liit, Bulgaaria, Türgi, Iraan, Jaapan, USA ja Mongoolia.

Helveskaalus (kuni 52 kg) küündis võistlejate arv seekord 23-ni. NSV Liidu esindaja Nazar Albarjani viis loos esimeses ringis kokku tugeva rumeenlase George Stoiciuga, kelle ta alistas punktidega. Järgnesid punktivõidud austraallase John Kinsela ja kuulsa bulgaarlase Bajo Bajevi üle. Juba oli kogutud 2,5 miinuspunkti, konkurentsis püsisid aga veel pooled. Seega võis koguda miinuspunktide ohtliku piirnormi (6) peaaegu et ka võitudega. Vaja oli mõni vastastest seljatada. Neljandas ringis aga tuli anda võit napilt Lõuna-Korea maadlejale Oh Jung Yongile ja lisatud 3 punkti võtsidki praktiliselt võimaluse medalitele maadlemiseks. Võit itaallase Vincenzo Grassi üle tõi Albarjani siiski neljandale kohale.

Kuldmedalile sammus kindlalt 1967. aasta maailmameister jaapanlane Shigeo Nakata. Temale alistusid järjekorras Bajev, André Gaudinot (Prantsusmaa), Oh Jung Yong, Grassi ja ka Richard Sanders (USA), kes jõudis finaali miinuspunktideta. Viimane kohtumine mongoollase Surenjav Sukhbaatariga kujunes jaapanlasele tõeliseks triumfiks: seljavõit ajaga 5.07. Mongoollasel tuli veel alistuda ka ameeriklasele ja nii reastusid medaliomanikud järgmiselt: 1. Nakata, 2. Sanders, 3. Sukhbaatar. 1., 2. ja 4. koha võitjad olid samad kes 1967. aasta maailmameistrivõistlustel.

Kärbeskaalus võistles 21 maadlejat. Siin oli võrdvõimelisi ja

kogenud matimehi kõige rohkem. NSV Liidu kärbeskaallane Ali Alijev, elukutselt arst, oli oma spordibiograafiaga üks kõige kuulsamaid. Vähe on selliseid sportlasi, kelle võitude hulka kuulub viis maailmameistri kuldmedalit! Roomas aga tuli tal leppida 6. ja Tokios 5. kohaga. Ka seekordne start ei viinud Alijevit ihaldatud olümpiamedaliteni.

Kõige edukamalt — kahe seljavõiduga — alustas Tokio mängude kuldmedalimees Yojiro Uetake (Jaapan).

Ka Alijevi algus oli hea. Seljatanud esimeses ringis mehhiklase Moises Lopezi, läks ta teise ringi miinuspunktideta. Järgnesid võidud rumeenlase Nicolae Cristesi ja soomlase Pekka Alaneni üle. Siis tuli aga kohtuda Uetakega. Kas vedasid alt närvid või oli see aukartus olümpiavõitja ees — Alijev, keda võis pidada selle kaalu kõige jõulisemaks meheks, ei osanud ära kasutada oma eeliseid. Võistlus lõppes viigiliselt. Nüüd tuli Alijevil kokku 3,5, Uetakel aga 3 miinuspunkti. Ameeriklane Donald Behm oli samal ajal ülekaalukalt võidukas hindu Bishamber Singhi üle ja tõusis ka neljanda ringi järel liidriks (1,5 miinuspunkti).

Viiendas ringis vedas Alijevil loosiga — ta sai edasi ilma maadluseta. Behm aga kaotas iraanlasele Abutaleb Gorgorile. Uetake vastane Bishamber Singh pääses vaevu seljakaotusest ja jaapanlasele lisati ainult 0,5 miinuspunkti.

Sõelale oli jäänud vaid viis maadlejat: Alijev, Gorgori, Behm, Savov (Bulgaaria) ja Uetake. Jaapanlane sai edasi maadluseta. Alijev ei suutnud teha midagi Gorgoriga ja pidi rahulduma viigiga, Behm aga oli võidukas.

Viimastes kohtumistes lõpliku paremusjärjestuse selgitamiseks kaotas Alijev Behmile ja tal tuli leppida neljanda kohaga, ameeriklane aga pälvis hõbemedali, Uetake ja Gorgori kohtumises fikseerisid kohtunikud viigi. Kuldmedali sai jälle Uetake, pronks läks iraanlasele.

Sulgkaalus peeti juba prognoose tehes kindlaks kuldmedalivõitjaks kahekordset maailmameistrit jaapanlast Masaaki Kanekot. Tokio olümpiamängude kuldmedaliomaniku Osamu Watanabe mantlipärija võit oligi ülivõimas. Saavutanud kaks kiiret seljavõitu nõrgemate vastaste üle, läks ta kolmandasse ringi karistuspunktita. Järgnenud ülekaalukas punktivõit mongoollase Natsagdorj Teedendambaa üle Kanekot nähtavasti ei rahuldanud. Uus vastane lõunakorealane Choi Jung Heuk suutis tema tormilistele rünnakutele ja julgetele võtetele vastu panna vaid 5 minutit ja 31 sekundit. Nüüd polnud jaapanlase võidus enam kahtlust. Jäi veel alistada iraanlane Shamseddin Seyed-Abassy. Kaneko võit tähendas juba kolmandat kuldmedalit Jaapani vabamaadlejatele.

Elkan Tedejev (NSV Liit) pidi jagama Alijevi ja Albarjani saatust. Esimene võit Afganistani maadleja Ibrahimi üle tõi ühe miinuspunkti. Järgnenud seljavõit poolaka Tadeusz Godyni üle jättis punktide arve samaks. Uus vastane türklane Vehbi Akdag oli juba tugevamast puust ja võistlus lõppes viigiga. Siis aga pidi Tedejev tunnistama tugeva iraanlase Seyed-Abassy paremust ja lubatud norm — 6 miinuspunkti — oligi käes. Tuli asuda pealtvaatajate hulka. Kokkuvõttes siiski kuues koht. Noorema põlvkonna maadlejatest näitas end heast küljest Euroopa meister Enio Todorov (Bulgaaria). Pärast nelja võitu neljas esimeses voorus oli tal ainult 2 miinuspunkti, kuid viigid Seyed-Abassy ja Kanekoga jätsid Todorovi siiski hõbemedalile. Pronksmedali sai Seyed-Abassy.

Kergekaal oli vabamaadluses kõige osavõturohkem — startis 26 maadlejat. Siin domineerisid kaks vana matimeest, 32-aastane Tokio kuld bulgaarlane Enio Valtšev ja 28-aastane iraanlane, kahekordne Euroopa meister Abdollah Movahed.

Valtšev maadles lausa noorusliku energia ja temperamendiga, tahtes nagu tõestada, et maadluses ei eksisteeri mingeid vanusepiire. Tema raudsete haarete ja välkkiirete võtete läbi said tunda kaotuskibedust Jan Karlsson (Rootsi), Taj Mohammad, Seyit Agrali (Türgi), Tokio hõbemedalimees Klaus Rost (Saksa FV) ja Wayne Wells (USA). Ainult NSV Liidu võistleja, kahekordne Euroopa meister Zarbeg Beriašvili pääses teises ringis tema vastu viigiga.

Otsustav finaalkohtumine Movahed—Valtšev kujunes bulgaarlasele kangelasteoks. Saanud eelmises kohtumises ameeriklase Wellsiga raske vigastuse, soovitasid arstid ja võistkonnakaaslased tal loobuda võistlemast Movahediga. Kuid Valtšev teadis, mida suudab, ja maadles ennastsalgavalt, kaotades napilt punktidega. Kuldmedal kuulus Movahedile ja hõbe Valtševile. Mongoollane Sereeter Danzandarjaa oli kolmas.

Beriašvili jäi viiendaks. Temale ei näi loosiõnn naeratavat. Sama konstateeriti ka Tokios ja 1966. aasta maailmameistrivõistlustel, kus ta jäi jagama 6.—8. kohta. Nüüd kohtus Beriašvili kõigepealt tugeva ameeriklase Wellsiga ja pidi leppima viigiga. Lisandus veel teine viik Valtševiga ja mõõt oligi peaaegu täis. Ometi oleks väärinud Beriašvili paremat kohta.

Kergekeskkaalus esindas NSV Liitu Euroopa meister Juri Šahmuradov, kes oli välja vahetanud kahekordse maailmameistri ja Tokio hõbeda Guliko Sagaradze. Šahmuradov on nagu loodud maadlejaks. Oma kiire reaktsiooni, suure jõu ja tohutu hulga vabamaadlusvõtete valdamisega on ta saanud hüüdnimeks Leopard. Ja talle ei paistnudki leiduvat vastast. Kuid Mexico olümpiamängudel läks kõik vastu ootusi.

Loos viis kohe kokku mitmed tugevamad. Õnn aga naeratas jaapanlasele Tatsuo Sasakile, kes sai teise ringi võistluseta. Türklane Mahmud Atalay, keda peeti üheks tõenäoliseks medalisaajaks, kohtus esimeses ringis Pan-Ameerika mängude võitja Steven Combsiga (USA). Punktivõit türklasele.

Šahmuradov saavutas vabamaadlusvõistluste ühe kiirema seljavõidu, alistades hindu Mukhtiar Singhi 37 sekundiga. Ka järgmine vastane kanadalane Brian Heffel oli korduvalt õlgadele minemas, kuid teda päästsid tugev sild ja hea võistlejahing. Šahmuradovi võit oli ülivõimas ja tema kontosse kirjutati 0,5 miinuspunkti. Kolmas vastane bulgaarlane Anguele Sotirov oli eelnevalt jagu saanud mongoollasest Dagvasuren Purevist, ja seljatanud austraallase Wesley O'Brieni. Šahmuradov saavutas bulgaarlase üle punktivõidu. Siis aga tuli see, mida keegi ei oodanud. Kohtumine prantslase Daniel Robiniga lõppes Šahmuradovi diskvalifitseerimisega. Mõistmatu oli siin kohtunike tegevus! Šahmuradov ründas pidevalt ja oli tehniliselt parem. Millegipärast pidasid kohtunikud aga vajalikuks teha talle hoiatus matilt pagemise eest. Sellele järgnes teine hoiatus ja koos kolmandaga diskvalifitseerimine. Diskvalifitseerimine võrdus seljakaotuse ja nelja miinuspunktiga. See tõmbas kriipsu ka medalilootustele.

Üha kindlamalt jätkas Atalay. Teises ringis sai ta ülekaaluka võidu itaallase Osvaldo Ferrari üle. Seejärel tunnistas türklase paremust ka tugev iraanlane Ali-Mohhamad Momeni ja lõunakorealane Young Suk Suh laskis koguni oma õlad matil «prügiseks teha».

Kohtunike otsuste uued uperpallid ilmnesid viiendas ringis, kus kohtusid Atalay ja Purev. Kohtumise võit tähendas sisuliselt ka kuldmedalit. Kohtunikele ei olnud uustulnuka võit ilmselt sugugi meeltmööda. Fikseeriti viik. See tähendas mongoollasele aga pronksmedalile jäämist.

Kuldmedali pärast võistlesid Robin ja Atalay. Võitis punktidega türklane.

Paremusjärjestus: 1. Atalay, 2. Robin, 3. Purev. Šahmuradov tuli kuuendaks.

Viies kergemas kehakaalus oli võistlus lõppenud meie maadlejatele edutult. Kõik mehed tõid meeskonnale küll punkte, kuid medalini ei küündinud keegi. Ent NSV Liidu maadlejad polnud öelnud veel oma viimast sõna.

Keskkaallasel Boriss Gurevitšil olid maailma- ja Euroopa meistrivõistluste medalid, puudus aga olümpiatrofee. Nüüd tegi 31-aastane maadlusveteran kõik, et medalivõiduvõimalust mitte mööda lasta. Vastased olid üks ohtlikum kui teine. Peamisteks konkurentideks olid 32-aastane Tokio olümpiavõitja ja 1966. a. maailmameister

Prodan Gardžev (Bulgaaria), Munkhbat Jigjid (Mongoolia), Thomas Peckham (USA) ja türklane Huseyin Gursoy. Boriss Gurevitš aga seisis seekord väljaspool konkurentsi. Esimeses neljas ringis saavutas ta kolm seljavõitu — Robert Nihoni (Bahama), Jan Wypiorczyki (Poola) ja Lype Lara (Kuuba) üle. Õlgadele ei läinud ainult inglane Ronald Grinstead. Nüüd näkkas ka loosiga. Omavahel kohtusid Jigjid—Gardžev ja Gursoy—Peckham, Gurevitš aga jäi vabaks. Edasi oli vaja maadelda ainult viigile ja Gurevitš suutiski selle ülesande täita. Tulid viigid Jigjidi ja Gardževiga. Teise koha pärast võistlesid Jigjid ja Peckham. Võitis punktidega Jigjid.

1. Gurevitš, 2. Jigjid, 3. Gardžev. Esimene kuldmedal vabamaadluses oli saavutatud.

Poolraskekaalus oli pikemat aega ilma teinud neljakordne maailmameister ja Tokio olümpiamängude kuldmedalivõitja Aleksander Medved. Tema siirdumisega raskeimate meeste hulka asus poolraskekaalus vakantset kohta täitma Šota Lomidze, kes 1966. aastal tuli ka Euroopa meistriks. Omavaheline arveteklaarimine on käinud tal tükk aega türklase Ahmed Ayikiga. Viimane tõi Tokiost koju hõbemedali ja 1966. a. maailmameistrivõistlustel näppas Lomidze eest kulla. Sama aasta Euroopa meistrivõistlused aga tähistasid Lomidze võitu, Ayik oli teine. 1967. aastal oli Ayik võidukas nii maailma- kui ka Euroopa meistrivõistlustel, Lomidze pidi rahulduma teise kohaga.

Nüüd alustas Šota Lomidze kõike väljapanevalt. Esimene vastane Heinz Kiehl (Saksa FV) siiski õlgadele ei läinud. See tähendas aga 0,5 miinuspunkti. Ka vana rivaal ungarlane Jozsef Csatari ei tundnud Lomidze ees aukartust ja tuli rahulduda taas punktivõiduga. Võit iraanlase Moslem Filabi üle tõstis kuldmedalilootusi, kuid kriipsu tõmbas samas viik bulgaarlase Said Mustafoviga, mis andis mõlemale 2,5 miinuspunkti. Nüüd oli Lomidzel ja Csataril mõlemal 5, Ayikil aga 4 miinuspunkti. Uuesti tuli kohtuda Lomidzel Csatariga. Jällegi napp punktivõit. Ayik aga seljatas Csatari.

Finaalmatš Ayiki ja Lomidze vahel. Taktikalise vea tõttu laskis grusiinlane haarata türklasel jalast ja viia end parterisse. See tähendas punkti kaotamist. Edaspidises võistluses õnnestus küll loovutatud punkt tagasi saada, kuid viigist rohkemaks polnud Lomidze suuteline. Viik aga tähendas Ayikile kuldmedalit. Lomidze jäi teiseks, Csatari oli kolmas.

Raskekaal. Kaaluvõtmine on raskejõustiklastele üks tüütavamaid ja kurnavamaid toiminguid. Sellest pääsemiseks jäetakse tihti hüvasti oma endise kaalukategooriaga ja siirdutakse uutele jahimaadele, kus konkurendid on tundmatud ning tee võidule märksa raskem. Nii toimis ka Aleksander Medved. Raskekaallasenagi oli Medved juba lisanud kuulsust ja sära oma senisele sportlasekarjäärile.

108 kiloga oli ta Mexicos üks kergemaid raskekaallasi, kuid ta haaret kartsid kõik vastased. Medvedi sportlaseideaaliks on olnud eesti vägilane, Helsingi olümpiakuld Johannes Kotkas. Ajakirjast väljalõigatud Kotka pilt ilutseb Medvedi kohvrikaanel ja on lahutamatuks kaaslaseks nii treeningutel kui ka võistlustel.

Raskekaallasi oli Mexicos 15. Neist peeti eksimatult konkurentsituks võitjaks Medvedi. Nii ka võistlus kulges. Nõukogudemaa raskekaallane oli seekordsetest vastastest peajagu üle. Esimesed mehed Giyasettin Yilmaz (Türgi) ja Yorihide Isogai (Jaapan) olid õlgadel aegadega vastavalt 6.29 ja 0.49. Ainukesena suutis kogu ettenähtud maadlusaja (üheksa minutit) Medvedile vastu panna bulgaarlane Osman Duralijev. Ameeriklane Larry Kristoff kaotas samuti seljaga. Saksa FV raskekaallane Wilfried Dietrich leidis olevat parema matilt põgenemise, kuid uus heide Medvedilt ja... vastasel tuli lahkuda kanderaamil. Aleksander Medved hiilgas taas oma kõrge taktikalise ja tehnilise meisterlikkuse ning suure võidutahtega.

Hõbe- ja pronksmedali saatuse otsustas Duralijevi ja Dietrichi vaheline kohtumine. Siin Dietrich diskvalifitseeriti. Bulgaarlane sai hõbeda, Dietrich pidi leppima pronksiga.

Nõukogude vabamaadlejad võitsid Mexicos peetud 41 matšist 27, 10 kohtumist lõppesid viigiga ja 4 korral tuli vastu võtta kaotus. Kolm medalit ja kõigi võistlejate platseerumine esimese kuue hulka andis mitteametlikus arvestuses NSV Liidule 29 punkti. Teiseks jäi Bulgaaria 24 ja kolmandaks Jaapan 23 punktiga. Ootamatu oli mongoollaste edu — neli medalit ning tõus ühele kohale Iraani ja USA maadlejatega.

Medaleid saavutasid kümne maa sportlased.

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
1. NSV Liit	2	1	—	2	1	2	29	29,3
2. Bulgaaria	—	3	1	1	1	—	24	31
3. Jaapan	3	—	—	—	1	—	23	28,5
4. Iraan	1	—	2	1	—	1	19	17
5. USA	—	2	—	2	1	1	19	11,3
6. Mongoolia	—	1	3	—	1	—	19	—
7. Türgi	2	—	—	—	1	—	16	31
8. Prantsusmaa	—	1	—	—	—	—	5	2
9. Rumeenia	—	—	—	1	1	—	5	1

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
10. Saksa FV	—	—	1	—	—	—	4	*
11. Ungari	—	—	1	—	—	—	4	1,5
12. Kreeka	—	—	—	1	—	—	3	—
13. Itaalia	—	—	—	—	1	—	2	—
14. India	—	—	—	—	—	2	2	1
15. Poola	—	—	—	—	—	1	1	—
16. Saksa DV	—	—	—	—	—	1	1	*

* Tokios kogus Saksa ühendatud võistkond 5 punkti.

KASVAVAS KONKURENTSIS

Pärast vabamaadluse lõppu andsid korraldajad Insurgentese jäähallile kaheks päevaks puhkust. 23. oktoobril algasid siin võistlused jälle uue hooga — järg oli klassikalise maadluse esindajate käes.

Võistlustulle asus 169 maadlejat 38 maalt.

Osavõtjate hulgas oli neli olümpiavõitjat, kõik 1967. a. maailmameistrid, kuus 1968. a. Euroopa meistrit ja 29 nende suurvõistluste medaliomanikku.

Lausa aukartustäratav oli NSV Liidu koondise koosseis: seitse maailmameistrit ja üks Euroopa meister. Sellist kuulsuste loetelu polnud suuteline vastu seadma ükski teine maa.

Klassikalises maadluses on NSV Liidu positsioon viimastel aastatel olnud nii kindel, et tema edus ei kahelnud enam keegi. Riikide viimaste aastate paremusjärjestuses oli Nõukogudemaa ikka ja alati tipus olnud:

	1964	1965	1966	1967
NSV Liit	1.	1.	1.	1.
Ungari	4.—5.	4.	8.	2.
Rumeenia	4.—5.	5.	4.	3.
Bulgaaria	3.	3.	2.	4.
Jaapan	2.	11.—12.	10.	7.—8.
Poola	13.	2.	11.	10.
Saksa FV	9.	6.—7.	3.	14.

Huvitava asjaoluna torkab silma, et ikka veel kohtame nn. kahepaikseid, kes laveerivad nii vaba- kui ka klassikalise maadluse vahel ja lõikavad loorbereid mõnikord isegi kahel rindel. Üheks selliseks õnneseeneks osutus prantslane Daniel Robin, kes kordas vabamaadluse hõbemedalivõitu ka klassikalises maadluses. Kõigile kahe maadlusviisi harrastajatele aga on jäänud kättesaamatuks eeskujuks oma kahekordse võiduga Kristjan Palusalu.

Helveskaalus esindas meie maadlussporti Vladimir Bakulin, mees, kes on võtnud osa paljudest NSV Liidu meistrivõistlustest, kuid kel veel siiani pole õnnestunud võita kuldmedalit. Küll aga on ta tulnud Euroopa (1966) ja maailmameistriks (1967). Nõukogude sportlaste seas ongi levinud kõnekäänd: «Kergem on võita Euroopa või maailmameistrivõistlustel kui koduš.»

Seekord ei saa öelda, et Bakulinil poleks loosiga õnne olnud. Võrreldes oma peamise konkurendi Euroopa meistri Petar Kiroviga (Bulgaaria), kellele loos andis kõige tugevamad vastased, oli Bakulini turniiriseis väga soodne. Kuid nagu kõige kiuste esines Bakulin juba oma esimeses kohtumises ameeriklase Richard Tamble'iga alla võimete ja pidi rahulduma punktivõiduga. Täiesti reaalne oleks olnud vastase seljatamine või vähemalt võit suure ülekaaluga.

Kirovi esimesteks vastasteks olid tugev türklane Metin Cikmaz ja kreeklane Vassilios Ganotis. Mõlemaid võitis ta punktidega.

Teises ringis oli Bakulin vaba. Siis järgnes oodatud puhas võit süürialase Ahmed Chahrouri üle, ja kolmanda ringi järel oli ta liidripositsioonil, kuna Kirov sai juba kolmanda miinuse punktivõidu eest kohtumises itaallase Domenico Centurioniga.

Neljandas ringis jäi vabaks Kirov, Bakulinil aga tuli maadelda Cikmaziga. Ka see võistlus lõppes punktivõiduga Nõukogude sportlase kasuks. Punkte oli Kirovil 3, Bakulinil 2. Kuid viiendas voorus tuli neil kohtuda omavahel ja see matš otsustaski faktiliselt olümpiavõitja. Juba kohtumise algul näis Bakulin närvilisena. Matši käik viis ta täiesti rööpast välja. Mees, keda peetakse laia tehnilise diapasooniga maadlejaks, oli nagu kammitsas. Vähe kasutas ta võimalusi rünnakuks püstimaadluses, parteris aga ei leidnud ühtegi võtet vastase ohustamiseks. Kirov noppis aina punkte — küll parterisse viimise, küll heidete eest. Ka Bakulinil õnnestus lõpuks paar võtet, ent vastase edu oli suur. Kirov võitis punktidega 9:5. Kaotus andis Bakulinile 3 miinuspunkti.

Finaalkohtumised enam olukorda ei muutnud. Kirov võitis Miroslav Zemani ja sai kuldmedali. Hõbeda võitmiseks pidi Bakulin tingimata alistama ungarlase Imre Alkeri. See oli talle ka jõukohane. Zeman oli kokkuvõttes kolmas, Alker neljas.

Kärbeskaalus ennustati kuldmedalivõitjaks noort ja üha arenevat

maailmameistrit rumeenlast Ion Baciud. Ligi 30-aastase Euroopa meistri ungarlase Janos Varga võimalusi peeti hoopis väiksemateks. Panus tehti ka jaapanlasele Kouji Sakuramale ja türklasele Kaya Özsanile.

NSV Liidu esindajad polnud varem selles kehakaalus silma paistnud. Sama näis korduvat ka seekord. Varem registreeritud ja stardiprotokollidesse kantud Rustem Kazakov sai vahetult enne võistluste algust treeningul raske trauma. Teda asendas 1968. a. Euroopa meister Ivan Kotšergin, aastatelt võistluste vanimaid — kolmekümnekolmene. Tervelt 12 aastat vanem Kazakovist!

Kotšergini algus oli tubli — seljavõit Saksa FV võistleja Friedrich Stange üle. Konkurentidest võitis Baciu punktidega ameeriklase David Zazewinkeli ja Varga seljatas portugallase Luis Grilo.

Teise ringi kesksemaks kohtumiseks kujunes matš Varga—Kotšergin. Vargal õnnestus viia Kotšergin parterisse, mis andis talle ühe punkti. Seega tuli vastu võtta napp kaotus.

Baciu püüdis jagu saada bulgaarlasest Hristo Traikovist. Huvitav ja võteterohke kohtumine andiski sellise tulemuse.

Kolmanda ringi järel oli sõelal veel 11 maadlejat, neljas ring viis ka favoriidid kriitilisse olukorda. Baciu ja Sakurama maadlesid võtetevaeselt viiki ning mõlemaid karistati 2,5 miinuspunktiga. Varga ja Kotšergin said punktivõidud — vastavalt Risto Björlini (Soome) ja Arthur Spaenhoveni (Belgia) üle.

Ohtlikus tsoonis olid nüüd Kotšergin, Özsan, Othon Moshidis (Kreeka) ja Sayed el Ibrahim (Araabia ÜV) (5 miinuspunkti) ning Baciu (5,5). Vaid veidi muretumalt võisid end tunda Varga (3) ja Sakurama (3,5).

Et püsida veel konkurentsis, tuli Kotšerginil seljatada oma järgmine vastane Ibrahim. Vahetult enne matši lõppu oligi vastane õlgadel. Sama kordas ka Baciu, pannes õlgadele Özsani. Sakurama pidi tunnistama Varga paremust ja jääma pealtvaatajaks.

Kuuendas ringis maadles veel kaks paari: Kotšergin—Moshidis ja Baciu—Varga. Esimeses matšis fikseeriti viik 2,5:2,5, teises — 2:2.

Seega oli Varga võitnud kulla. Kolmel mehel — Baciul, Kotšerginil ja Moshidisel oli 7,5 miinuspunkti ja neil tuli käia veel matil, et selgitada hõbe- ja pronksmedali omanik. Baciu seljatas Moshidise ajaga 2.32 ja tõrjus nii kreeklase neljandaks. Raske matš aga tuli Baciul pidada veel Kotšerginiga. Rumeenlasele piisas viigist, et võita hõbemedal. Ja ta viiski oma soovi täide. Mehiselt maadelnud Kotšerginil tuli rahulduda pronksiga.

Sulgkaaluvõistlus meenutas Tokio olümpiamängude maadlusturniiri viimast päeva, mil Komazawa spordihallis kohtusid kuldmedali pärast Roman Rurua (NSV Liit) ja Imre Polyak (Ungari). Ungarlast

rahuldas viik, Ruruat aga võit. Kahe võrdse mehe kohtumine lõppes viigiga. Rurua seisis lööduna matiäärel ja surus võitja kätt, pühkides ise pisaraid. Tema sõnad kõlasid hiljem väga võidutahteliselt: «Selleks et maadluses võita, on vaja vastastest peajagu üle olla. Püüan seda, või vastasel korral jätan matiga hüvasti.»

Kui istusime Insurgentese jäähallis ja ootasime Rurua ilmumist finaalkohtumisele jaapanlase Hideo Fujimotoga, meenus see kõik uuesti. Roman oli täitnud oma lubaduse, saanud võidukaks maadlejaks. Viiel korral oli talle antud NSV Liidu meistri kuldmedal sulgkaalus, kahel korral maailmameistri tiitel. Paljudel rahvusvahelistel võistlustel oli ta saanud eriauhinna parima maadlustehnika eest. Lühidalt öeldes, viimastel aastatel polnud Ruruale võrdseid vastaseid leidunud.

Edukalt kulges ka Mexico turniir. Ta seljatas iraaklase Ismail al Karaghouli (seljatamisaeg 5.28), ameeriklase James Hazewinkeli (6.23), jugoslaavlase Sreten Damjanoviči (4.37) ja Saksa DV maadleja Lothar Schneideri (8.56). Kaks punktivõitu (türklase Hizir Alakoci ja bulgaarlase Dimitar Galintševi üle) andsid Ruruale ainult 2 miinuspunkti. Tema finaalivastasel jaapanlasel Hideo Fujimotol oli neid kogunenud tervelt 5. Polnud vaja enam mingit riski, kulla võitmiseks piisas Ruruale viigist. Ka jaapanlane püüdis sama ja võistlus möödus eriliste teravusteta. Viik.

«Hurraa, Rurua!», «Viva Sovietico!», «Bravo, Roman!» skandeeris arvukas pealtvaatajaskond. Hõbeda sai jaapanlane, pronksi rumeenlane Simion Popescu.

Hiljem tunnistasid maadlusspetsialistid Roman Rurua maailma aasta parimaks maadlejaks.

Kergekaaluvõistlusi nimetati Mexicos «sensatsioonide labürindiks». Kes suutis seda ette aimata, et kahekordne maailmameister Gennadi Sapunov saab kahe kaotuse osaliseks ja jääb medalikonkurentsist hoopis välja. Ei arvanud ka keegi, et kulla võib võita jaapanlane Muneji Munemura. Võit selles kehakaalus tähendas igasuguste tavade rikkumist Nipponimaa poegade poolt.

Et ka Kreekas maadlust harrastatakse ja maadelda osatakse, selles vist ei kahelda. Aga et kreeklased ka olümpialt medaleid võivad koju viia, ei tulnud küll pähe kellelegi.

Meie põhjanaabrite kurvastuseks käis halvasti maailmameister Eero Tapio käsi. Viik ungarlase Antal Steeriga ja punktikaotus Saksa FV maadlejale Klaus Rostile jätsid ta medalita.

Kes otsib, see leiab! Nii tuleb öelda maailma ühe tugevama kergekaallase, maailmameistri jugoslaavlase Stevan Horvati edu puhul. Horvat startis juba kolmandat korda olümpiamängudel. Roomas oli ta neljas, Tokios viies. Kauaaegsete ponnistuste viljaks kujunes

hõbemedal Mexicost. See oli 36-aastasele maadlejale triumfaalne *happy end.*

Kuidas kulges see sensatsioonirikas võistlus?

Vastu igasuguseid ootusi tõusid pärast kolme ringi liidriks kreeklane Petros Galaktopoulos ja jaapanlane Munemura. Esimene sai kolm kiiret seljavõitu — mehhiklase Mario Tovari (4.44), Saksa DV maadleja Klaus Pohli (2.50) ja portugallase Antonio Galantinho (2.12) üle. Jaapanlase esimene vastane itaallane Piero Bellotti diskvalifitseeriti. Teise partneri, argentiinlase Carlos Vario õlad olid mitmel korral matti puudutamas, ent siiski oskas too raskest olukorrast välja pääseda. Ülekaalukas punktivõit kuulus jaapanlasele. Prantslane Guy Marchand laskis Munemural ennast seljatada. Nii oli jaapanlasel kolme vooru järel vaid 0,5 miinuspunkti.

Gennadi Sapunov alustas seljavõiduga rootslase Jan Karlssoni ja punktivõiduga kuldmedalit ihkava jugoslaavlase Stevan Horvati üle. Tundus, nagu oleks sellega raskem seljataga. Kolmas ring aga kujunes Sapunovile just komistuskiviks. Ilmselt läks kalliks maksma oma võimete ülehindamine. Matš Pohliga lõppes sakslase võiduga. Järgnenud punktivõiduga Vitezslav Macha (Tšehhoslovakkia) üle oli Sapunovil juba 5 miinuspunkti. Viiendas ringis järgnes uus lüüasaamine — Galaktopouloselt. 8 miinusega jäi Sapunov koos ameeriklase Werner Holzeriga jagama 6.—7. kohta.

Horvatile mõjus kaotus Sapunovile õli tulle valamisena. Kolmandas ringis saavutas ta võidu Karlssoni üle ja neljandas seljatas Pohli. Edasi tuli appi ka loosiõnn — viiendas ringis jäi ta vabaks. Võit Rosti üle avas juba tee finaali. Kuldmedali saatus sõltus nüüd Munemura ja Horvati matši tulemusest — viik viis võidule jaapanlase, jugoslaavlasele oleks toonud kuldmedali ainult võit. Võistlus lõppes viigiga 2,5:2,5. Tagasihoidlik finaal kõigele eelnenule.

1. Munemura, 2. Horvat, 3. Galaktopoulos — nii jagati kergekaalumedalid.

Kergekeskkaalus esindas Nõukogudemaad 1966. ja 1967. a. maailmameister, Omski aspirant ja koondmeeskonna komsorg Viktor Igumenov. See noormees oli tuntud ka oma visaduse ja tahtejõu poolest. Mexico eelolümpial vigastas ta juba esimeses matšis tugevasti rinnalihaseid. Oli selge, et edasisele võistlusele on tõmmatud kriips. Kuid Igumenov arutles teisiti: «Kui juba sõitsin siia, siis on vaja võistelda!» Ja ta võitiski järjekordse kulla.

Nüüd, olümpial aga pööras võistluste käik pea peale kõik prognoosid. Igumenovile ei naeratanud loosiõnn. Tema esimesed vastased bulgaarlane Metodi Zarev ja rumeenlane Ion Taranu olid kergekeskkaalu parimaid ja staažikamaid mehi maailmas. Mõlemas matšis suutis Igumenov tõestada küll oma kindlat üleolekut, kuid ainult punkti-

Tõstevõistlused peeti Insurgentese teatris.

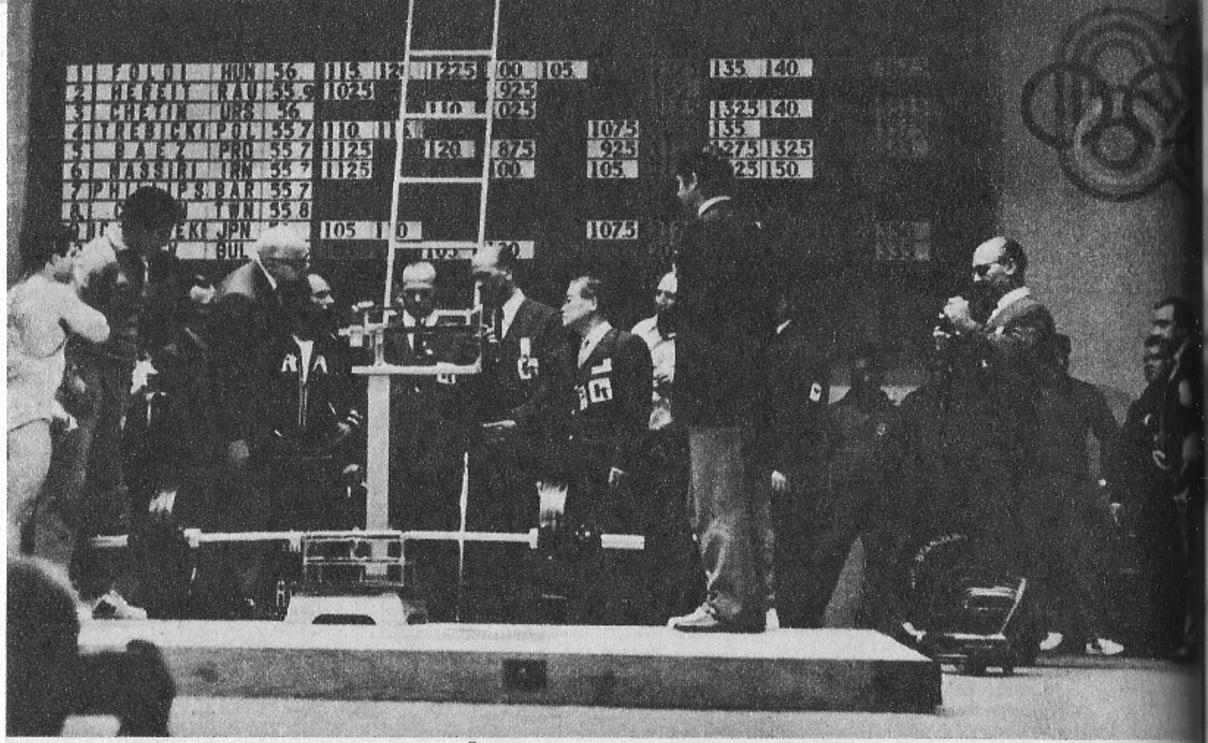

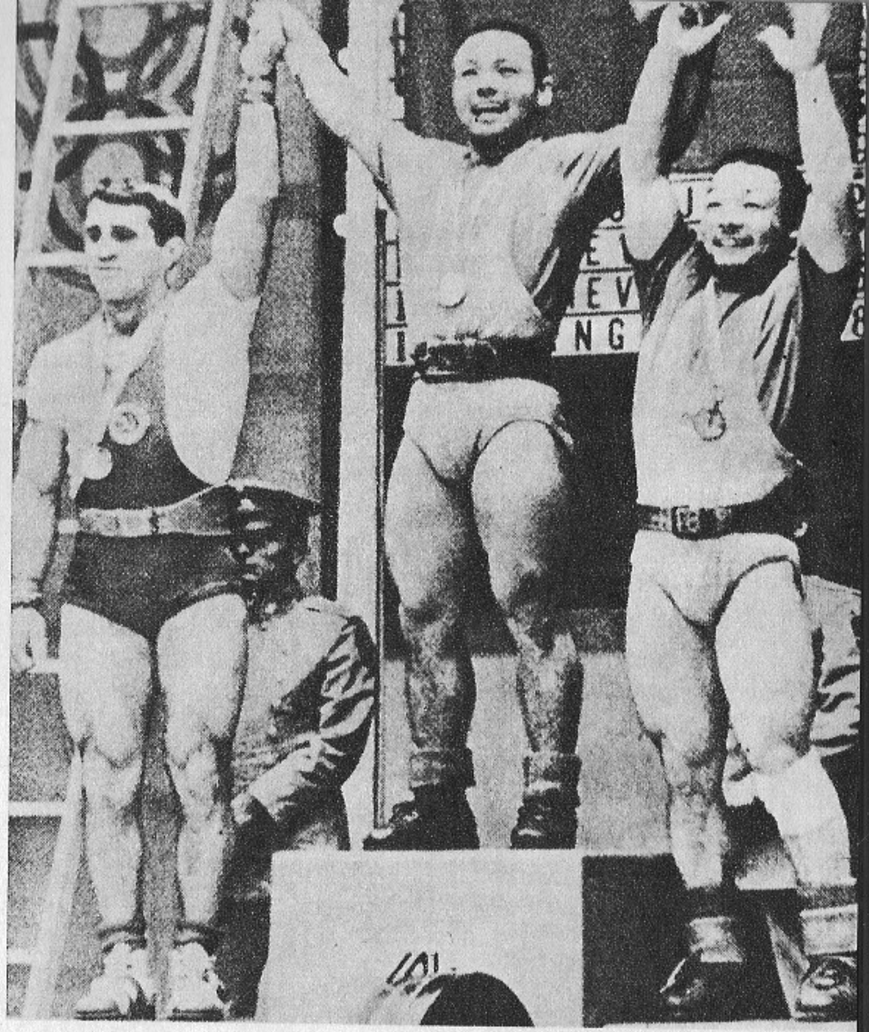

Esimesena tegi tõstepõrandal vägitegusid iraanlane Mohammed Nassiri.
Sulgkaalus oli Jaapani kuulsale vendadepaarile tugevaks rivaaliks grusiinlane Dito Šanidze.
Alumises reas: Waldemar Baszanowski ja Viktor Kurentsov esinesid ettearvatud võitjatena, keskkaallased Vladimir Beljajev ja Boriss Selitski aga duelleerisid kui võrdsed.

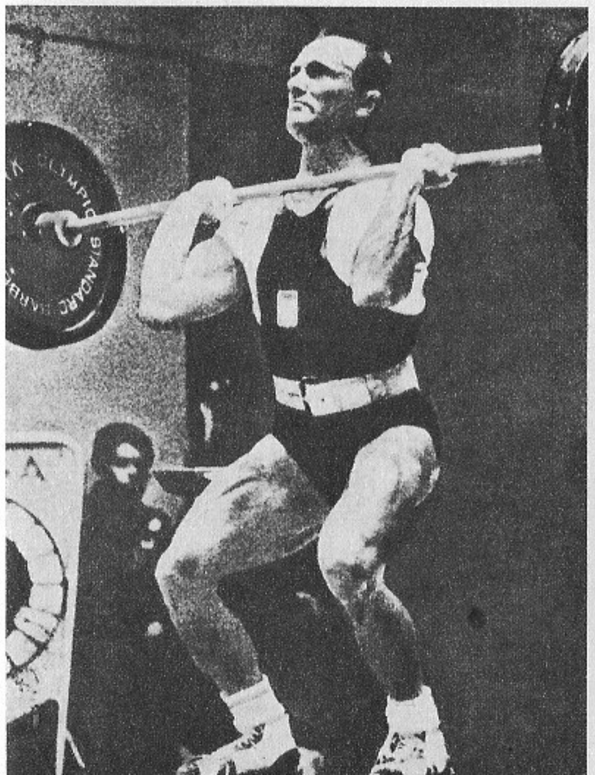

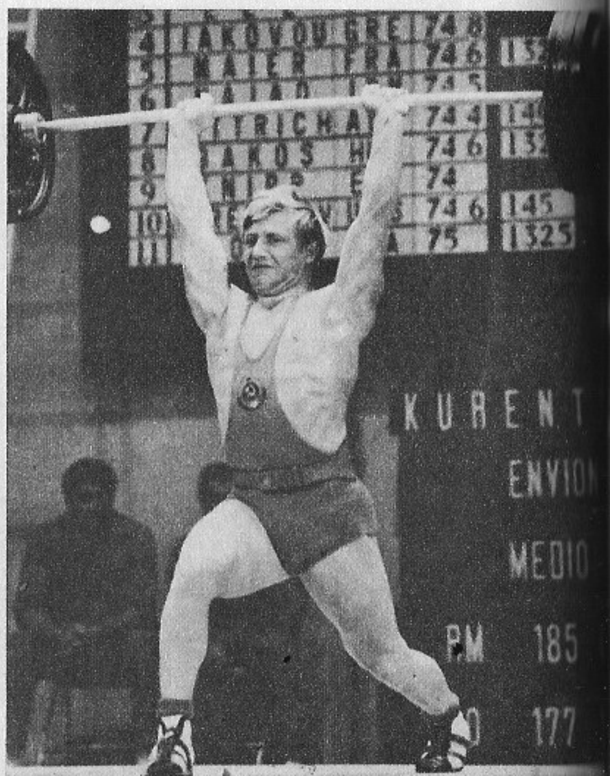

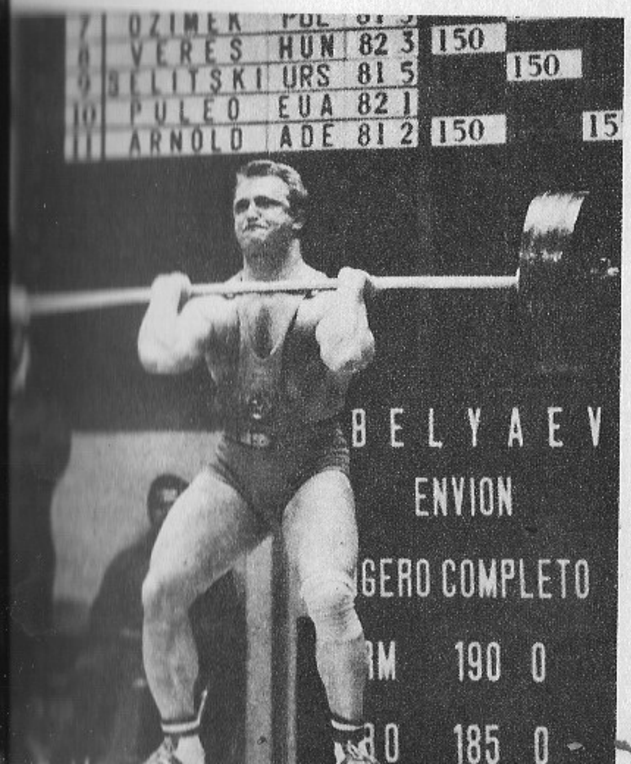

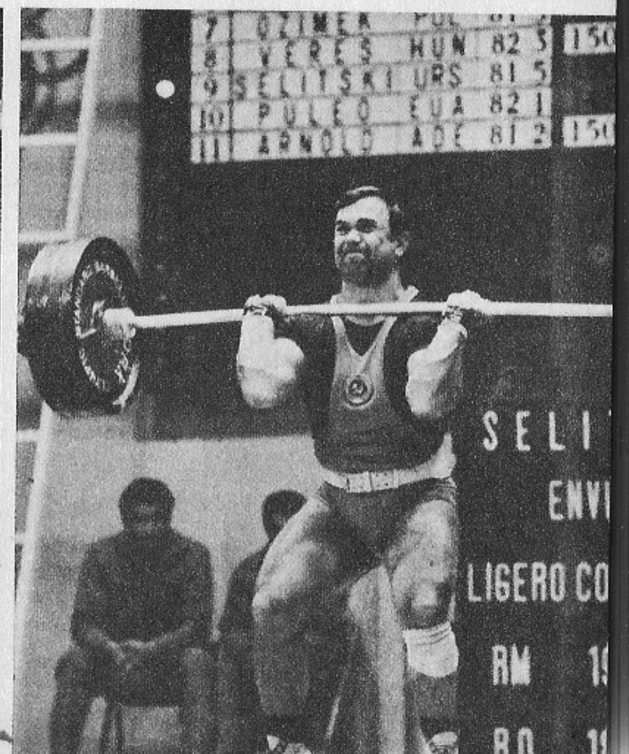

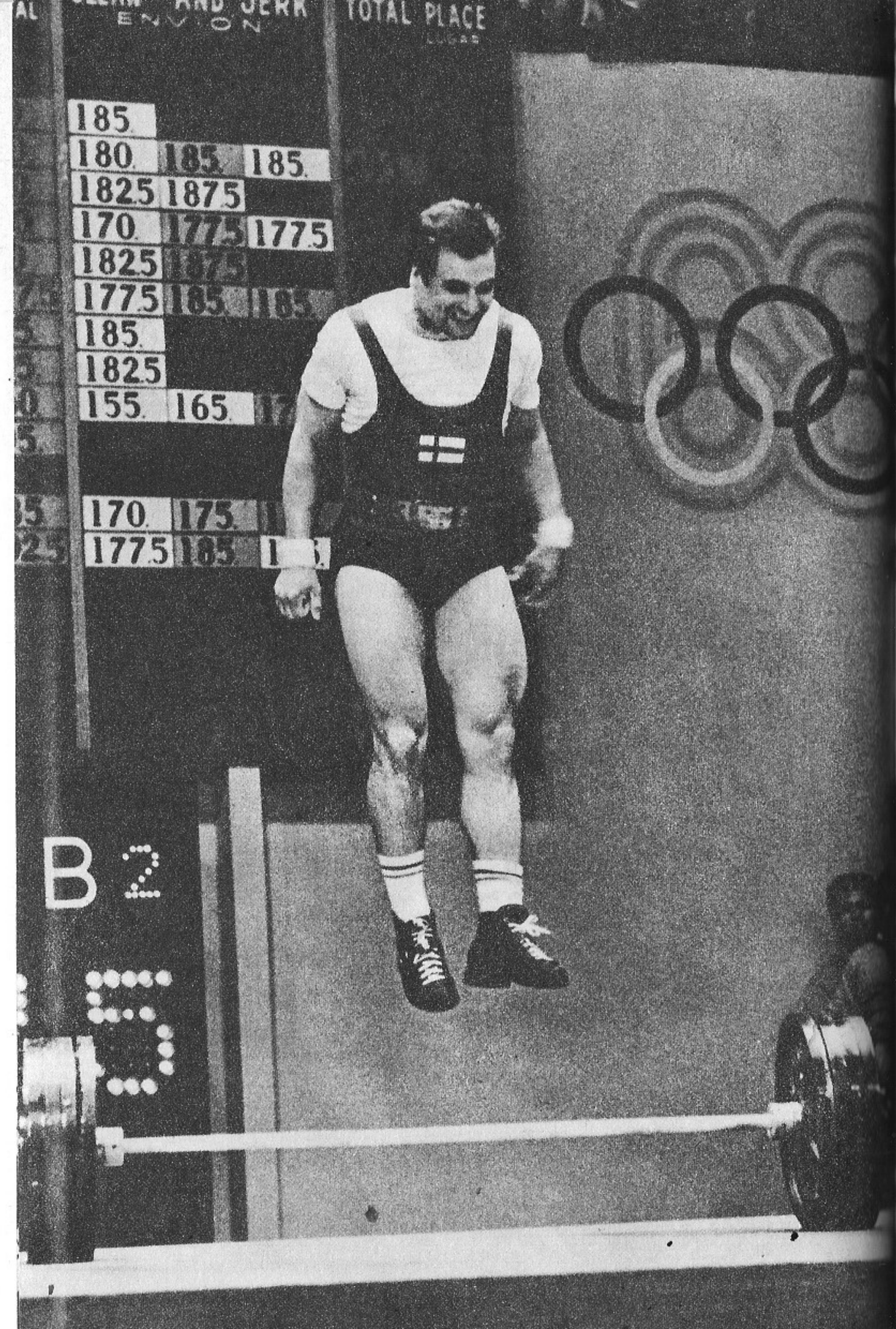

Võit on nii suur, kui tugev on su vastane, keda alistad.
Kuigi kogusummas jäi peale Kaarlo Kangasniemi, pani maailmarekordiga tõukamises võistlusele punkti siiski Jaan Talts.
Kolmanda mehena sai medali Marek Golab.

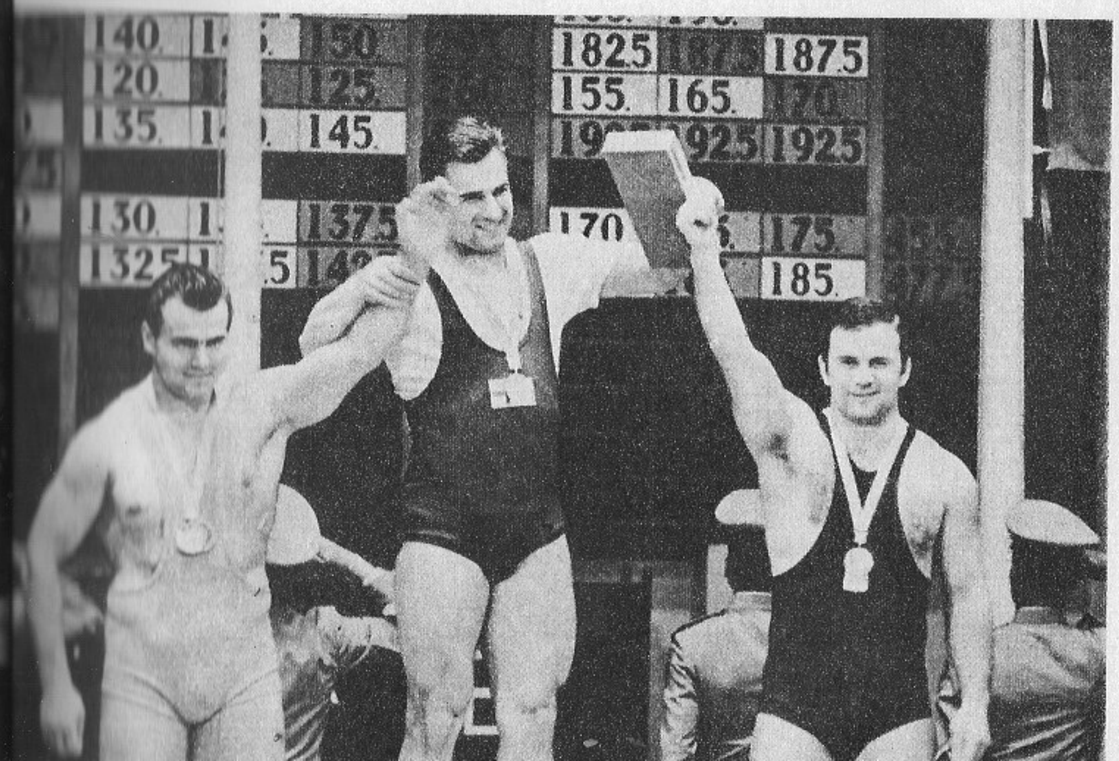

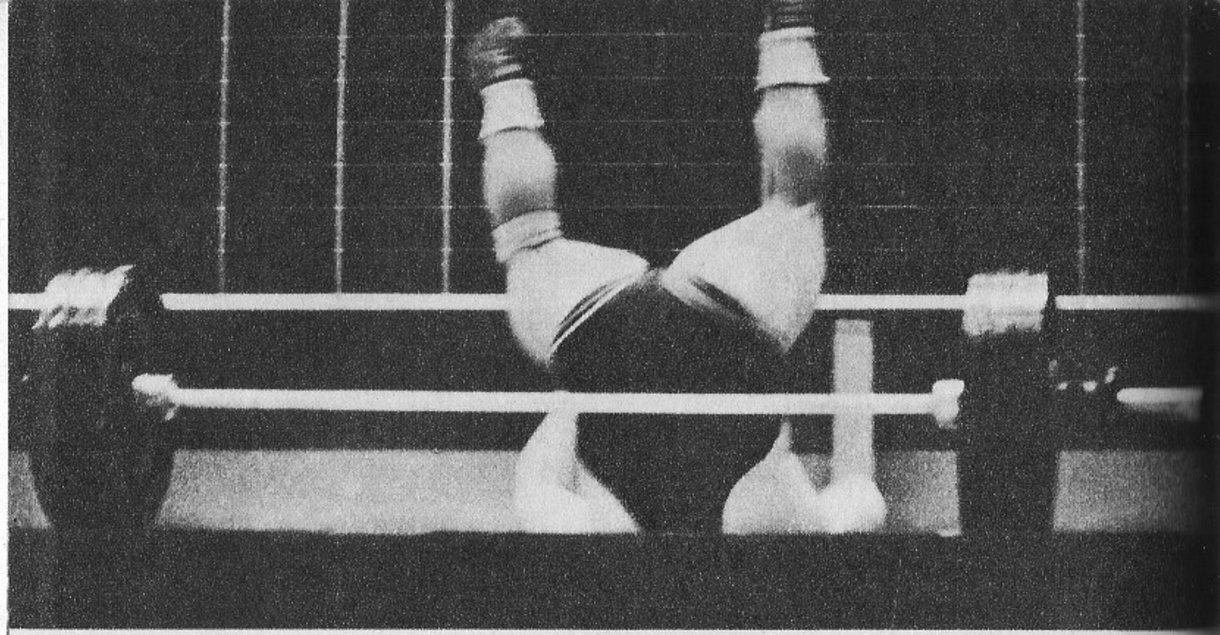

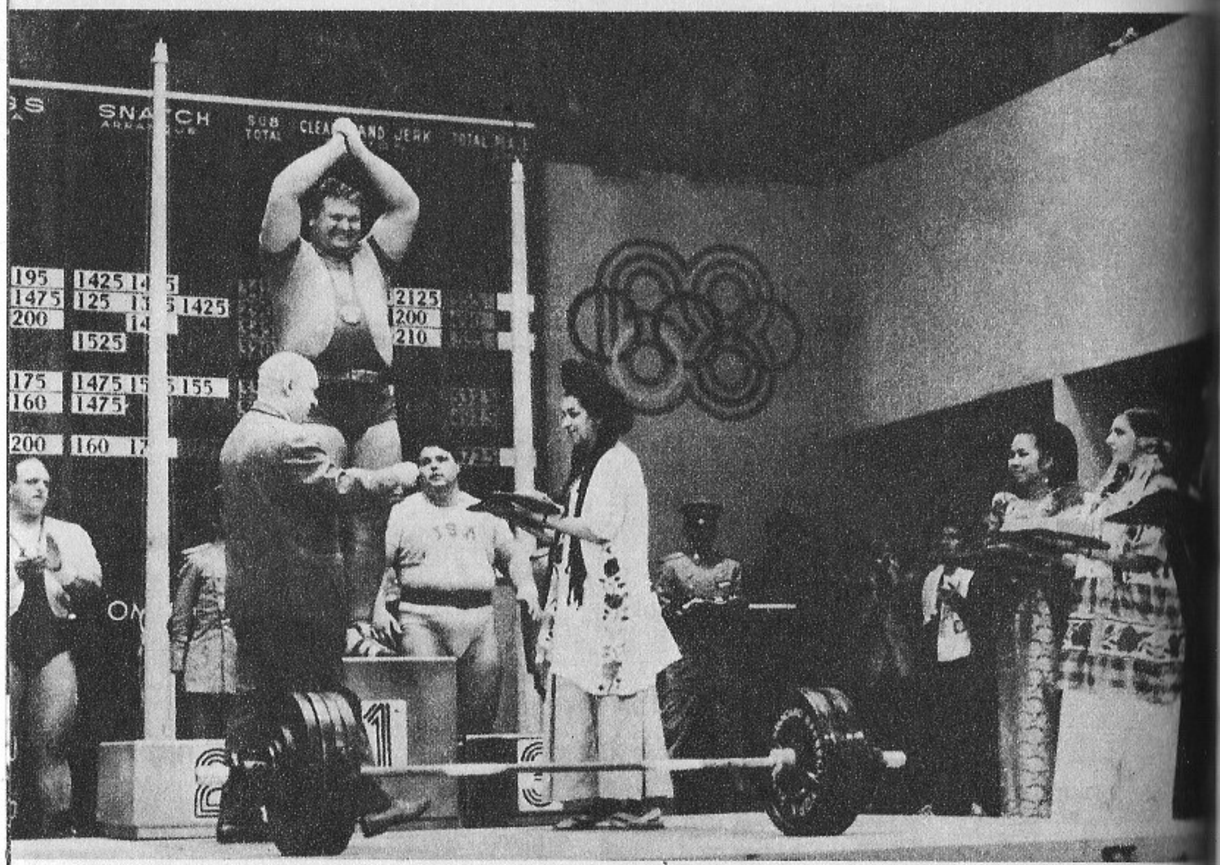

Teistkordselt osutus maailma tugevaimaks meheks Ukraina vägilane Leonid Žabotinski.

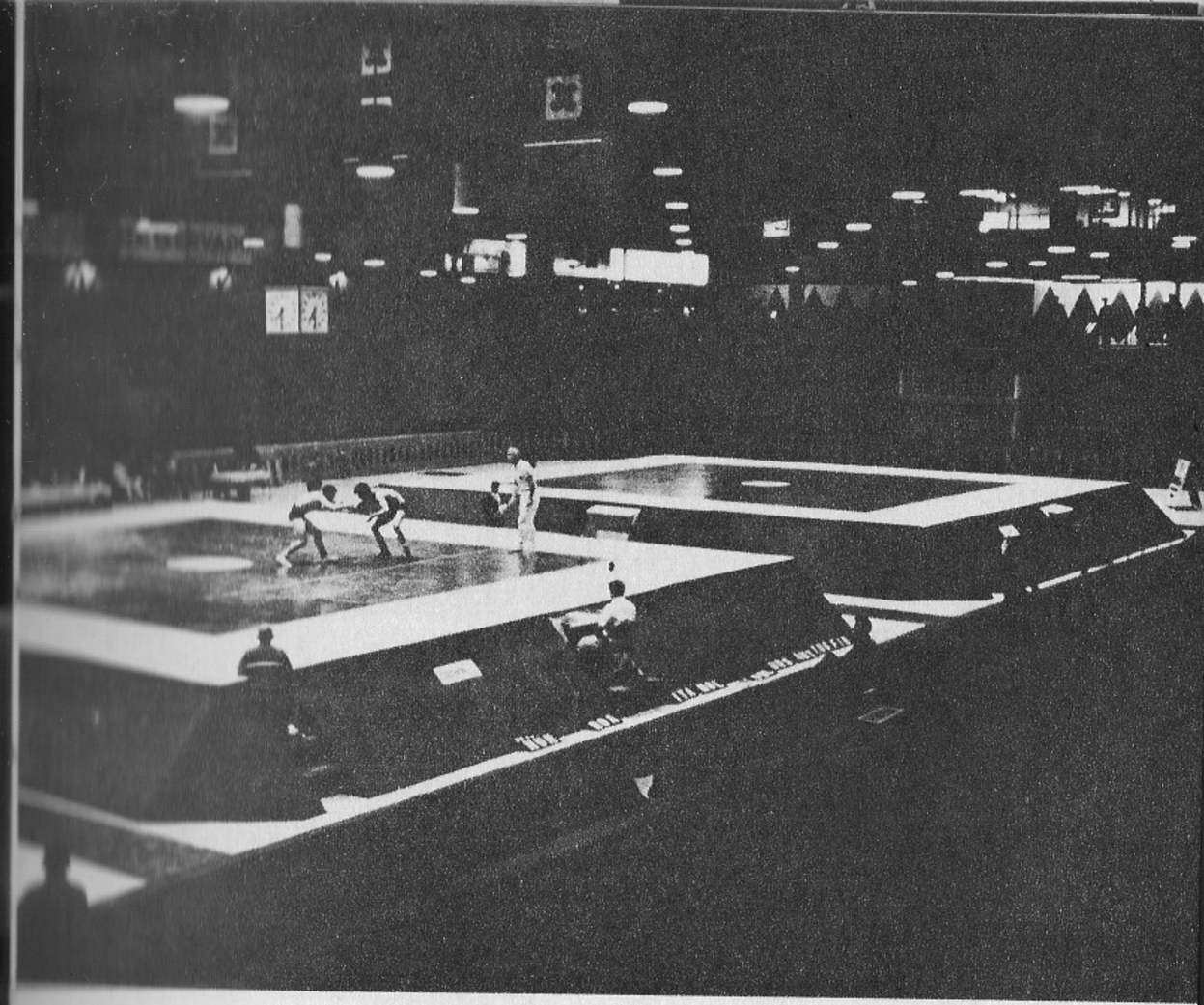

Vabamaadlus. Sulgkaalu hõbe Enio Todorov ohustamas võitjat Masaaki Kanekot.

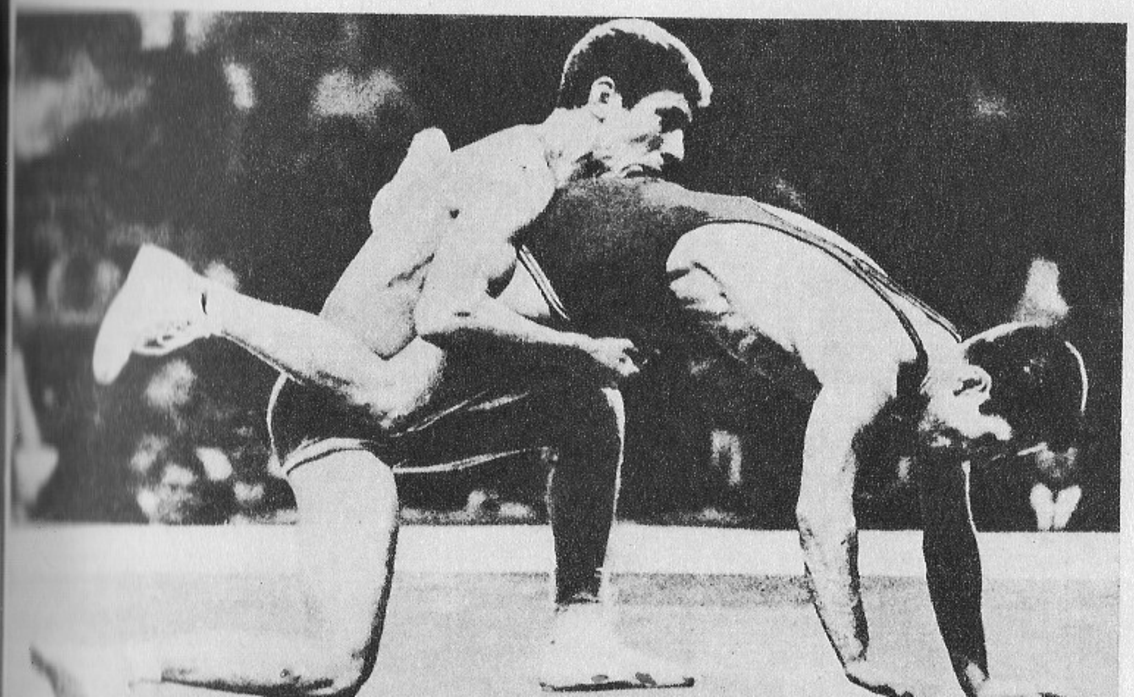

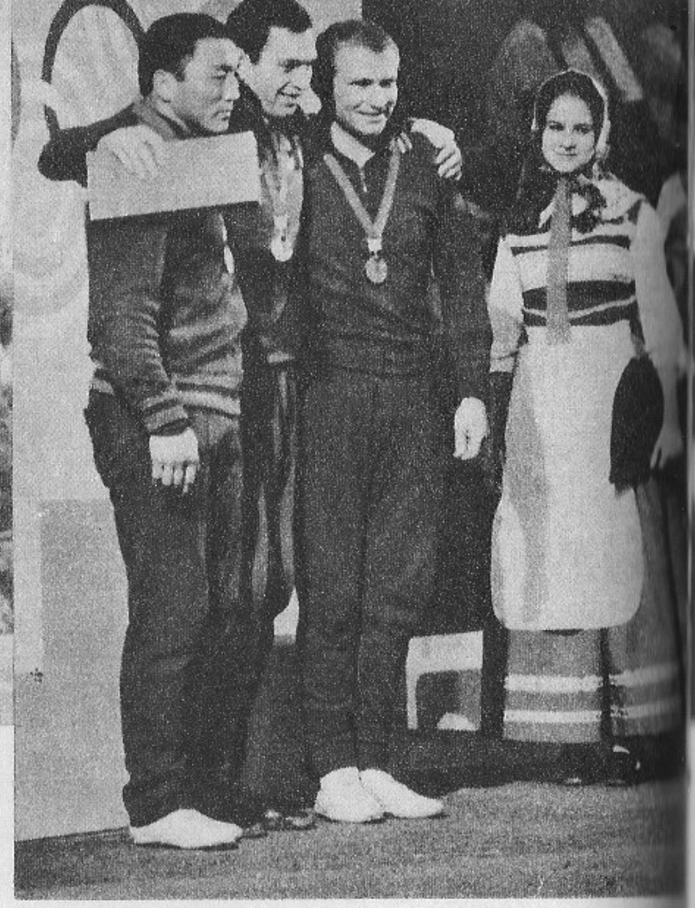

Boriss Gurevitš jõudehetkil ja kuldmedalivõitjana. Temast vasakul Jigjid, paremal Gardžev.
All: Šotha Lomidze ja halastamatu matihunt Aleksander Medved.

Nad olid ühteaegu imetlejad ja imeteldavad.

Medved (paremal) läheb murdma ameeriklast Larry Kristoffi.

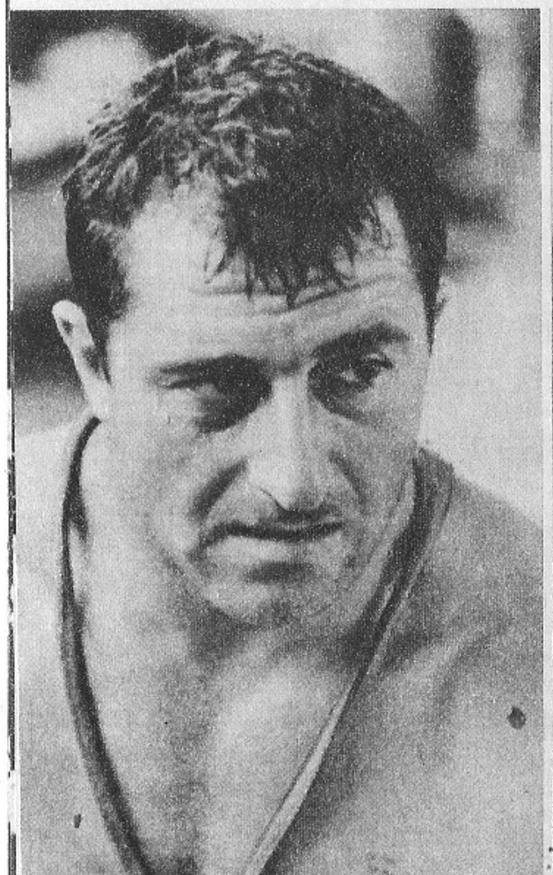

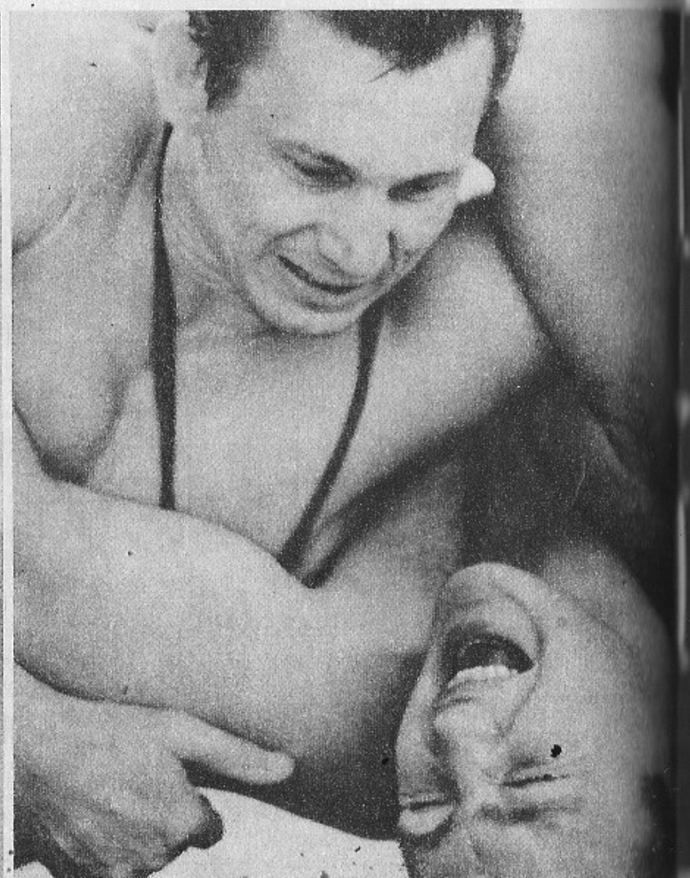

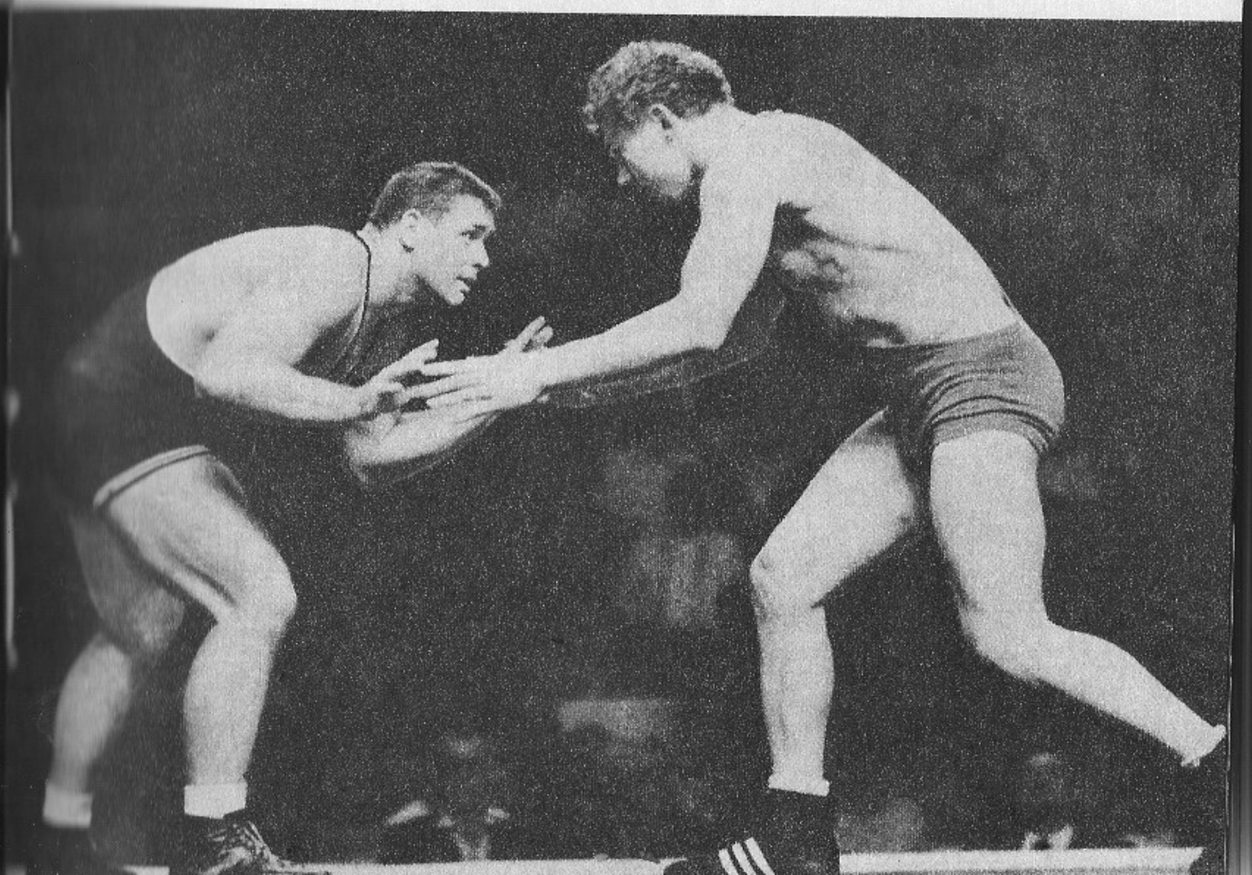

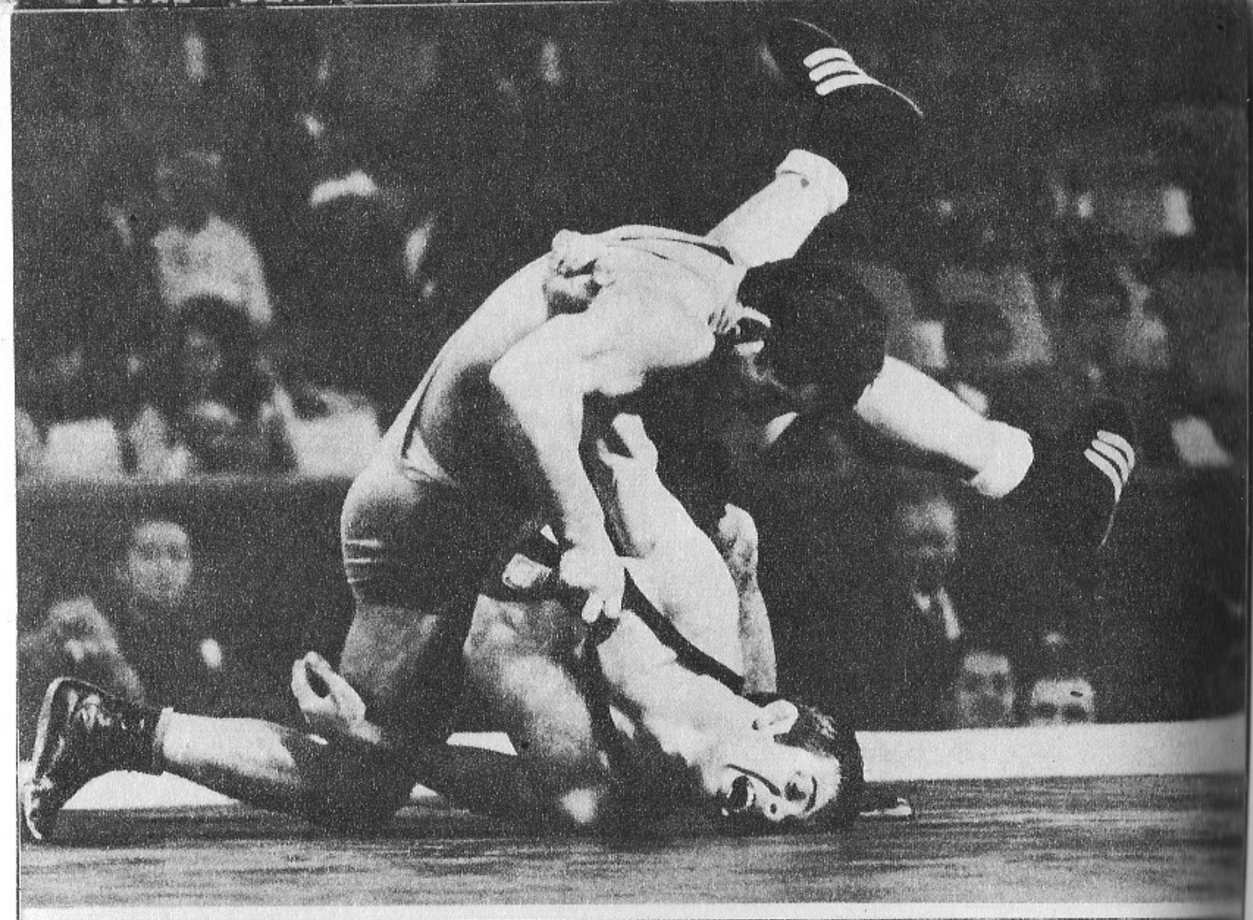

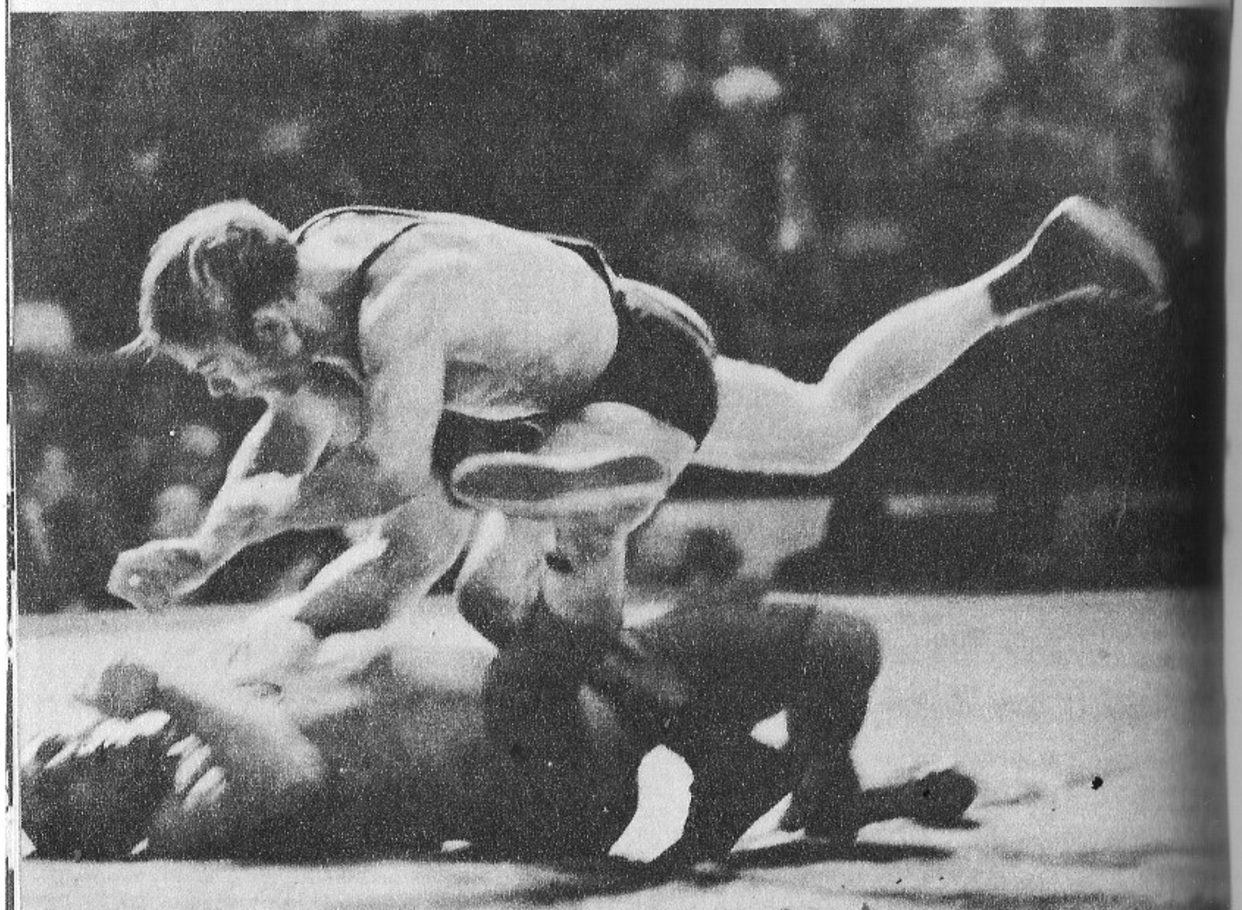

Kahekordne maailmameister Roman Rurua ei loovutanud oma trooni ka Mexicos. Hõbemedalist võis röömu tunda jaapanlane Hideo Fujimoto, pronksmedalist rumeenlane Simion Popescu.

Vasakpoolsel leheküljel: momente heitlustest klassikalises maadluses.

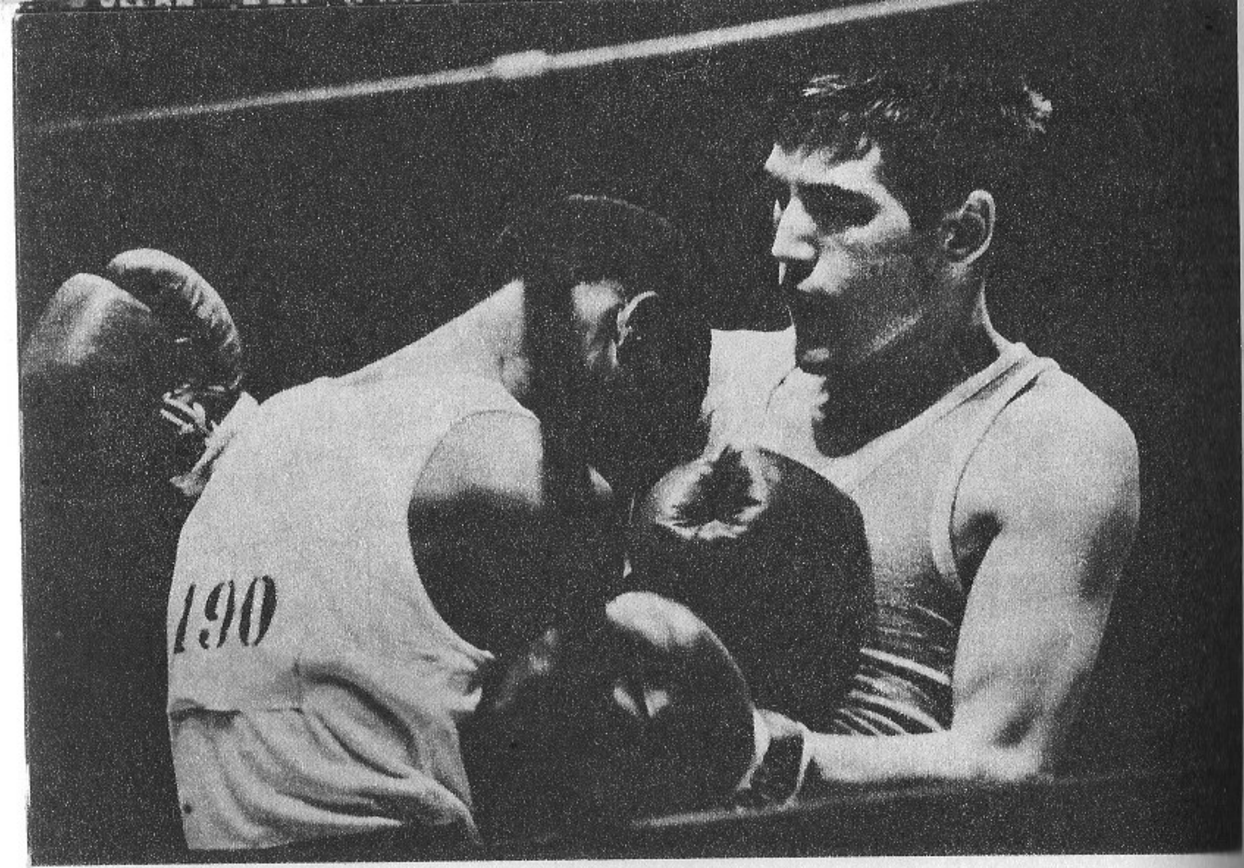

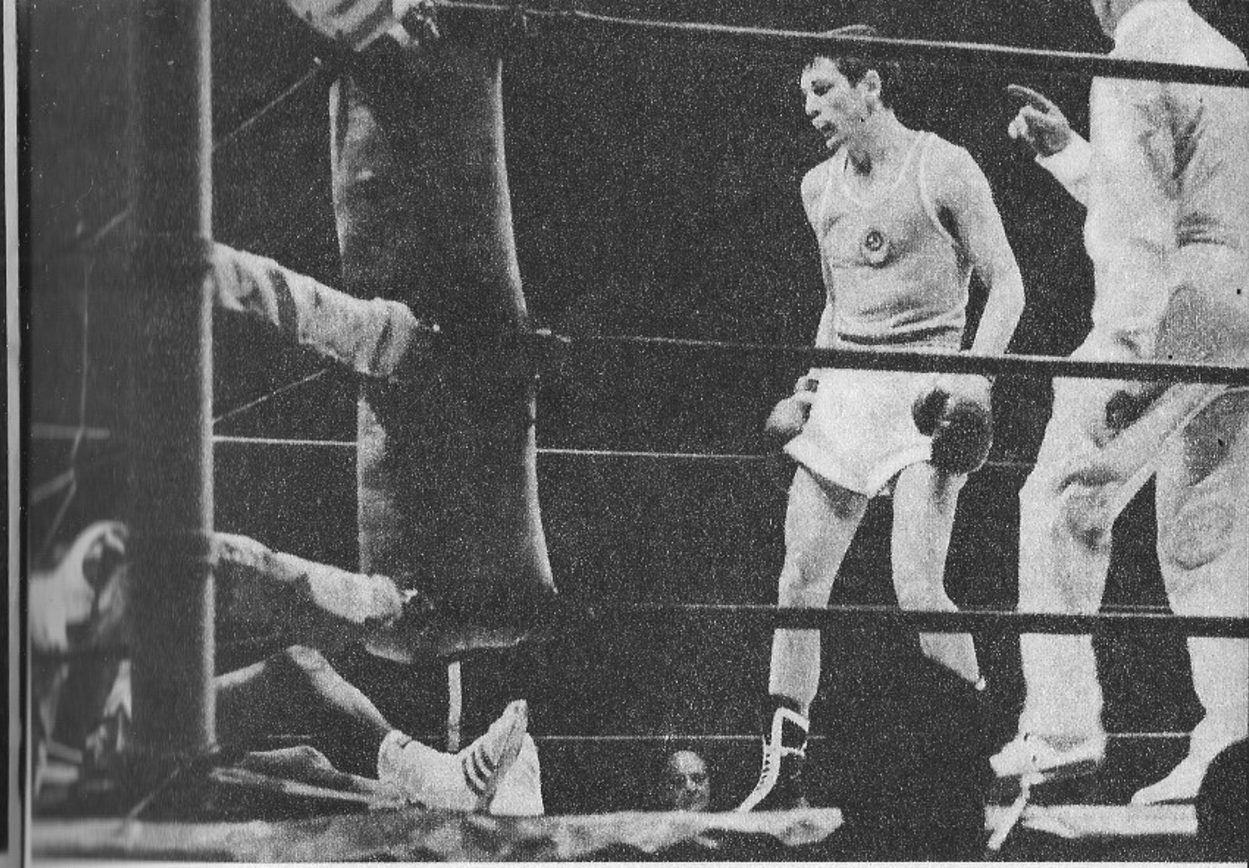

Valeri Sokolov sammus võidult võidule. Võimetu oli tema vastu ka finaalivastane Eridadi Mukwanga (moment finaalmatšist paremal ülal).

Jerzy Kulej võitis olümpiakulla teistkordselt. Vasakul Regueiferos, paremal Nilsson ja Wellington.

All: Boriss Lagutin seisis olümpiapjedestaalil kolmandat korda. Vasakul Garbey, paremal Baldwin ja Meyer.

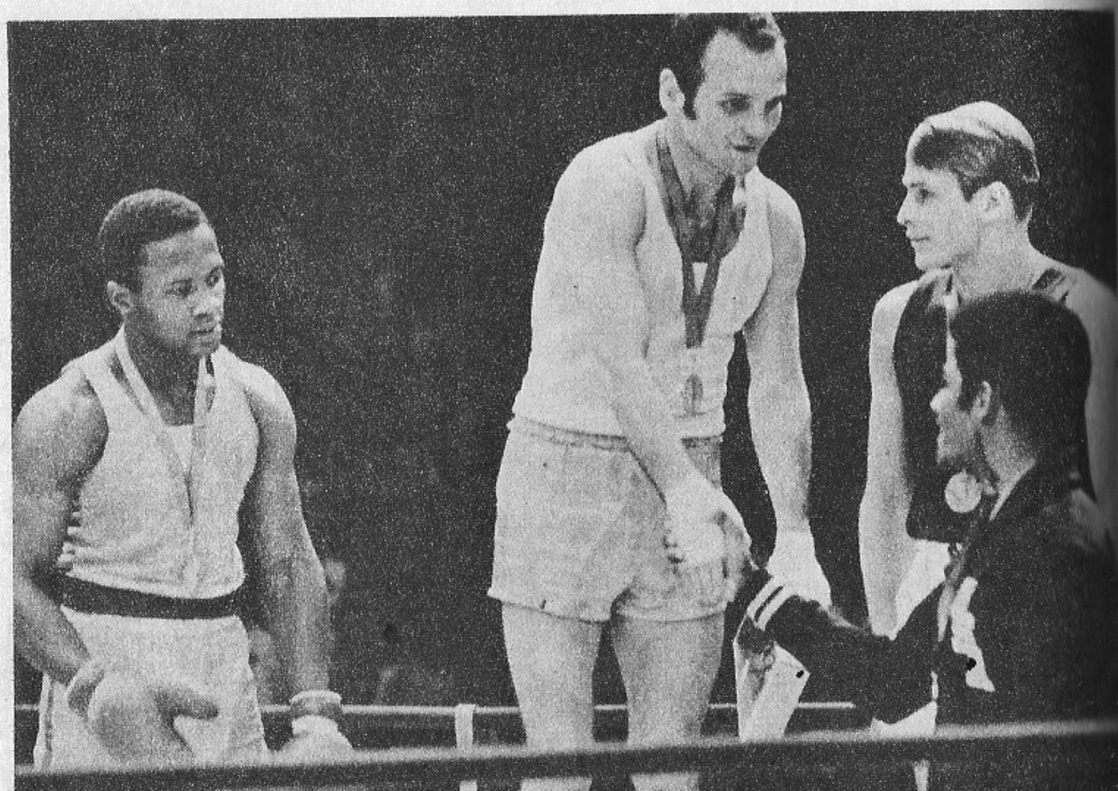

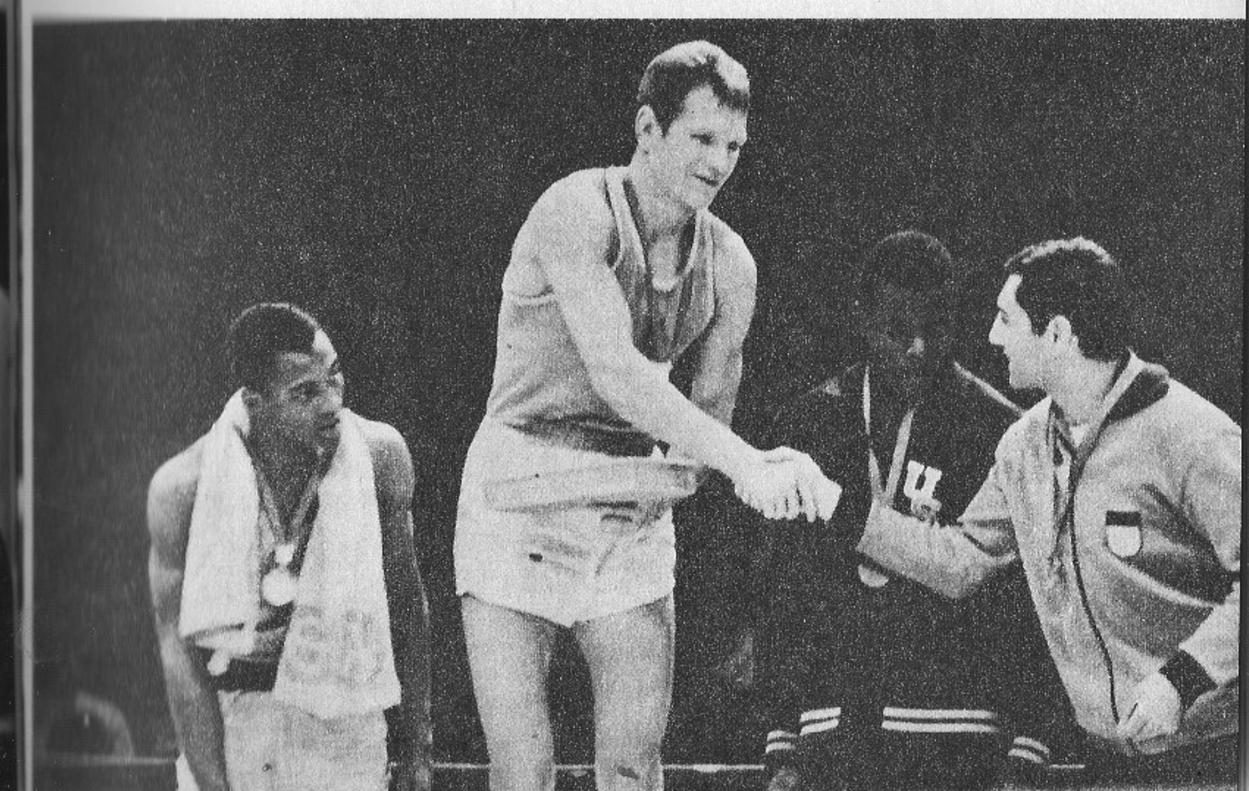

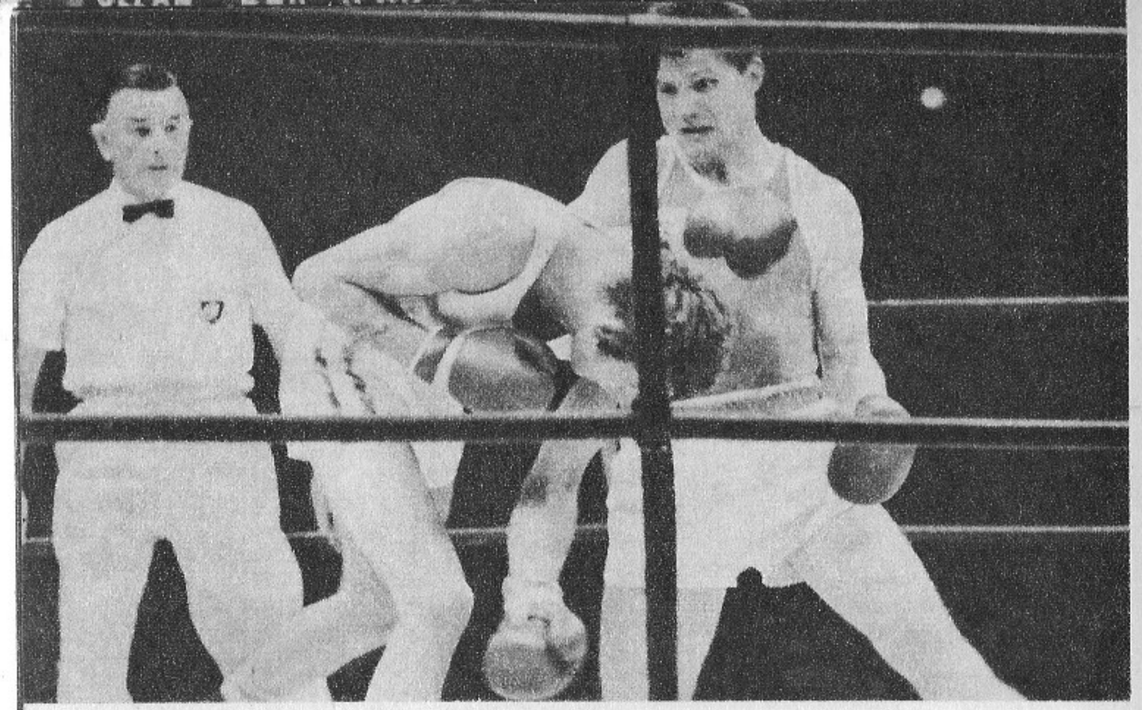

Ülal ja all: peremeheks poksiringis on Aleksei Kisseljov. Parempoolsel leheküljel all: Nõukogude delegatsioonil oli kombeks austada võitjaid sombreerodega (kingitustega kolm poksivõistluste kangelast — Poznjak, Lagutin ja Sokolov).

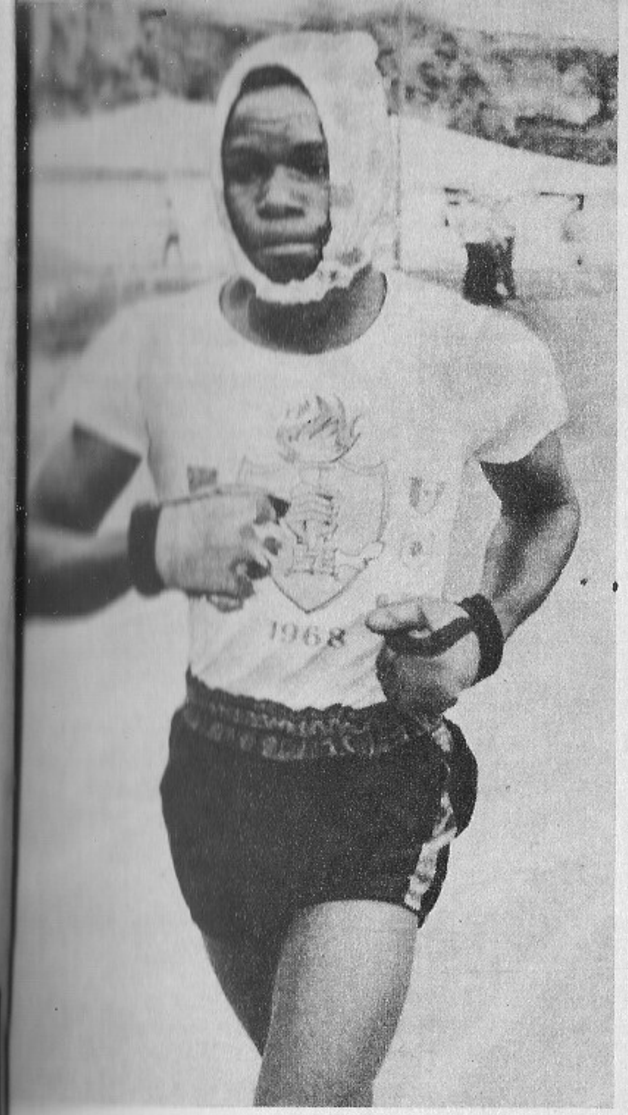

Treeningul.

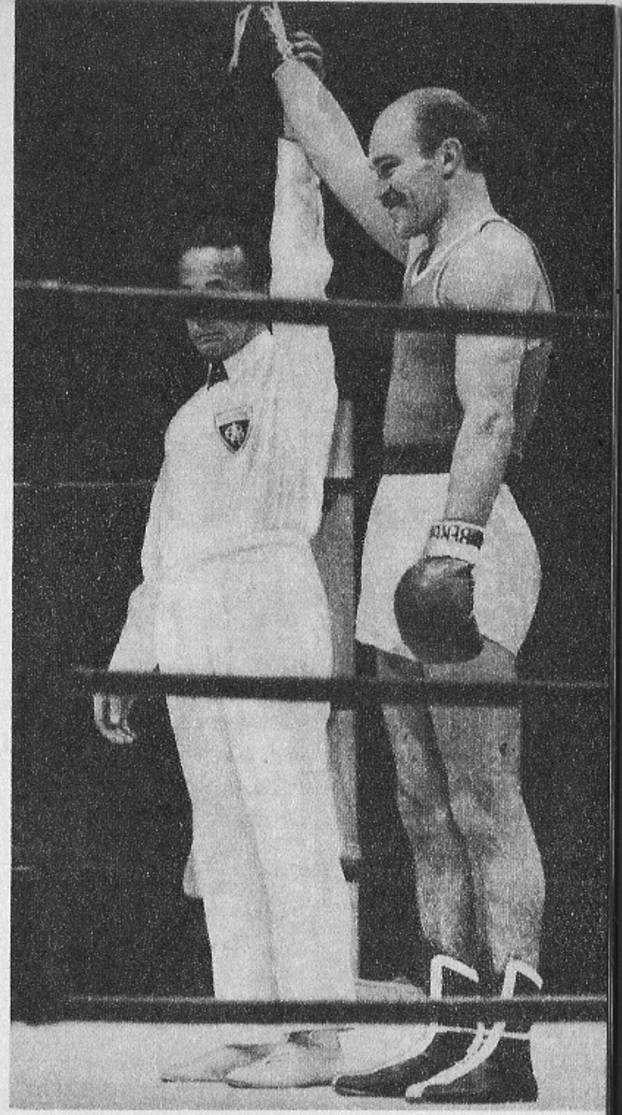

Võistluseta finaalivõit (Poznjak).

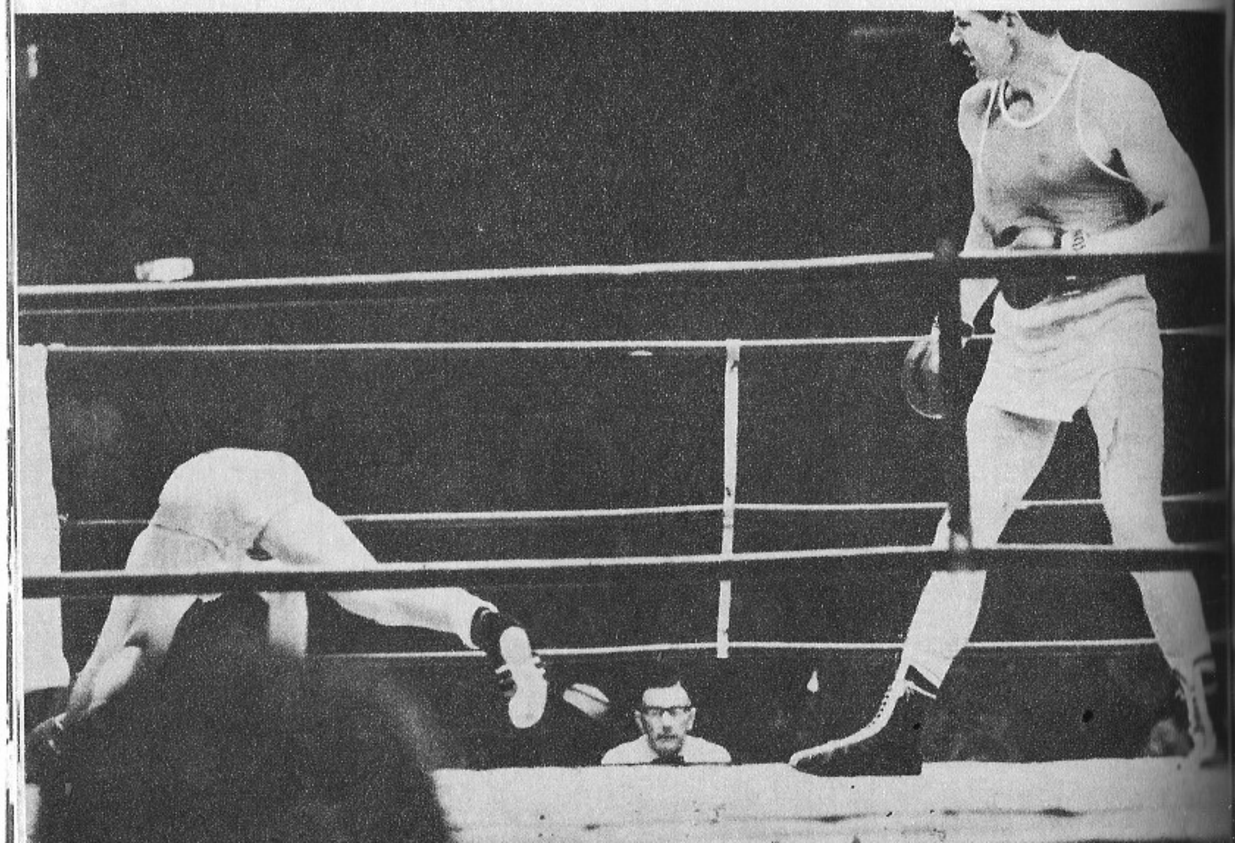

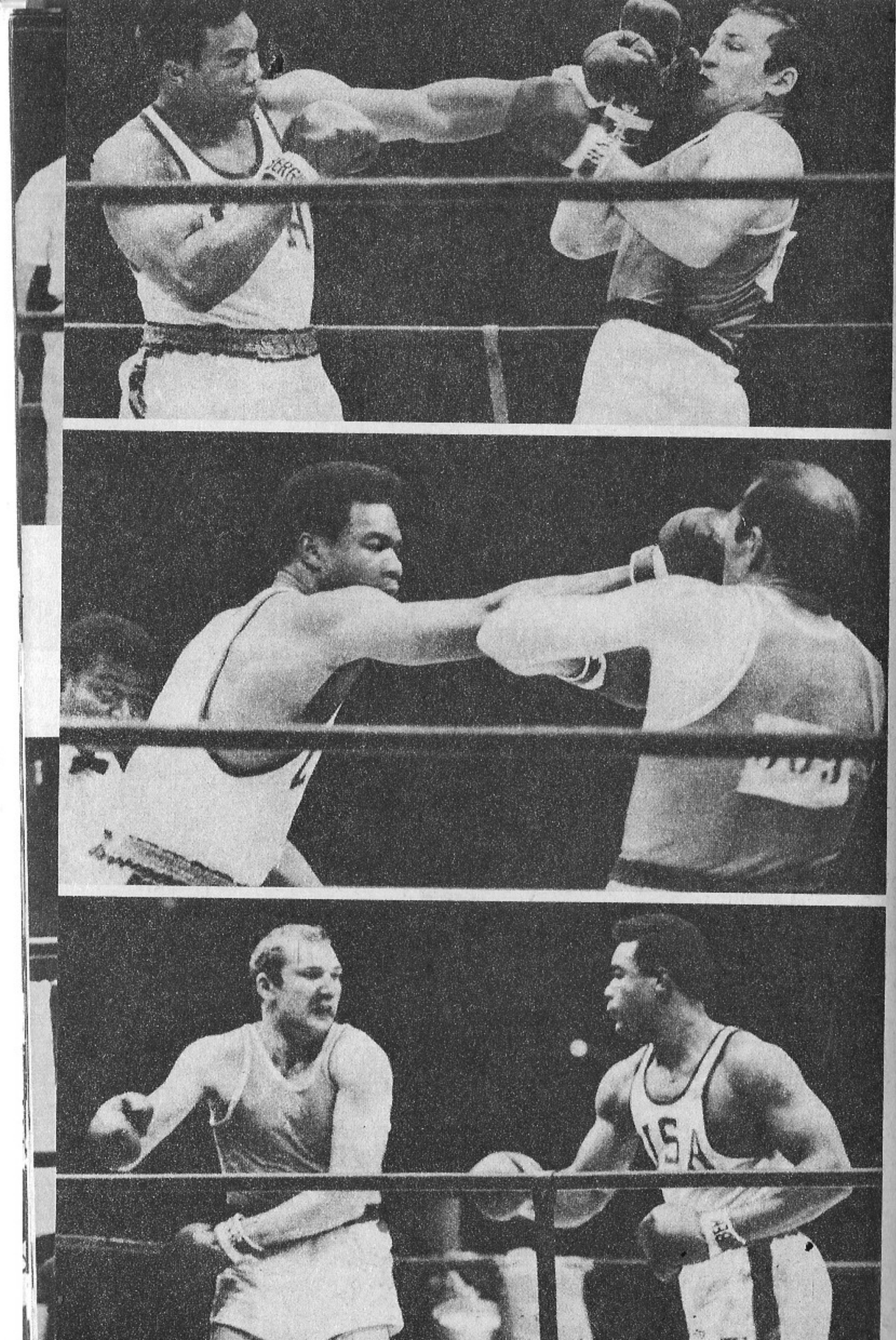

Ringis on raskekaallased Jonas Čepulis ja George Foreman (USA).

võitudega. Nüüd lootis ta puhkepausile, sest kolmas vastane norralane Harald Barlie polnud sugugi tuntud maadleja. Ka treenerid ja esindajad olid muretud. Soojendussegi suhtus Igumenov seekord väga pealiskaudselt.

Ja tulemus — matš Barliega tõi kaasa turniiri ühe suurima üllatuse. Igumenov asus matile kindla sihiga seljatada oma vastane. Dikteerides tempot ja visalt rünnates sooritas ta ülerinnaheite, mis aga lõppes edutult. Kõik jälgisid ajanäitajaid, oodates matši kiiret lõppu. See tuligi... Esimese maadlusminuti lõpul kiirustas Igumenov eestvööheitega, ilma et oleks olnud vastavas asendis. Vääratus, ning Barlie haaras tema parema käe ja pea poolnelsonisse. Kulus veel vaid 40 sekundit ja Igumenov oligi õlgadel. Aega oli kulunud selleks vaid 1.39! Ühe maadluskangelase kuulsusetu lõpp...

Nüüd oli kuldmedalikandidaat areenilt lahkunud ning tõusid Zarevi ja Taranu aktsiad. Tugevaid oli veel teisigi, nagu kahekordne maailmameistrivõistluste hõbe Rudolf Vesper (Saksa DV), prantslane Daniel Robin ja ungarlane Karoly Bajko.

Kolmanda ringi järel oli esikohal Bajko 2,5 miinuspunktiga, tiheda kannul aga Taranu (3), Vesper ja rootslane Jan Karström (3,5). Robinil, Zarevil ja Barliel oli 4 miinuspunkti.

Neljandasse ringi pääses 9 maadlejat. Loosiga jäi vabaks Vesper. Välja langesid nüüd omavahel võteteta maadelnud Karström ja Milovan Nenadič (Jugoslaavia). Kolmandaks väljalangejaks oli üllatusmees Barlie, kes kaotas punktidega Zarevile.

Medalite saatuse otsustanud finaalmatšides oli Vesper punktidega 10:4 võidukas Zarevi üle ja Robin seljatas Taranu. Kuldmedali võitis ootamatult Saksa DV maadleja Vesper. Südi prantslane Robin viis Mexicost kaasa ka teise hõbeda. Pronksi sai Bajko. Järgnesid Zarev ja Taranu.

Keskkaaluvõistlused tituleeriti Mexicos «vanade sõprade kohtumiseks». Koos olid Tokio kuld Bronislav Simič (Jugoslaavia), hõbe Jiří Kormanik (Tšehhoslovakkia), pronks Lothar Metz (Saksa DV), 4.—5. kohta jaganud NSV Liidu maadleja Valentin Olenik ja 1967. a. maailmameister ungarlane Laszlo Sillai ning Türgi maadlusveteran 34-aastane Tevfik Kis.

Olenik alustas esimest kohtumist argentiinlase Julio Graffignaga temperamentselt. Tema üleolek jõus ja kiiruses oli silmanähtav. Peagi oli argentiinlane õlgadel. Järgmine partner, kogenud Kormanik kaotas Olenikule punktidega. Sama saatus tabas ka Czeslaw Kwiecinskit (Poola), kes oli avavoorus võitnud üllatuslikult Sillai. Ungarlasel ei vedanud ka teises ringis, kus kaotas bulgaarlasele Petar Krumovile ja pidi edasivõistlemisest loobuma.

Oleniku jõuvarud hakkasid voorust vooru kahanema. Neljandas

ringis tuli Krumovi vastu maadeldes rahulduda viigiga. Šansse tõstis jälle viies ring, kus Olenik saavutas ameeriklase Wayne Baughmani üle seljavõidu.

Viie ringi järel oli kuldmedali saatus täiesti lahtine. Neljal mehel — Simičil, Olenikul, Metzil ja rumeenlasel Nicolae Negutil olid selle saamiseks võrdsed võimalused. Neist esimesel kolmel oli 4 ja viimasel 4,5 miinuspunkti. Kaalukeeleks kujunesid omavahelised kohtumised. Metz võitis Neguti ja jälle läks üks kuldmedal Saksa DV-sse. Nüüd oli Metzil ka täielik olümpiamedalite komplekt (Roomas oli ta teine, Tokios kolmas).

Olenik maadles oma viimase vastase Simičiga väga ettevaatlikult, nagu kartes medalikaotust. Ta ei üritanud ühtegi võtet, justkui ei soovinudki finaalkohtumist Metziga. Tulemuseks fikseeriti viik ja Olenik sai hõbeda. Simič jäi seekord pronksmedalile, Negut oli neljas.

Poolraskekaallaste troon valitses kindlalt Tokio olümpiamängude ülekaalukas kuldmedalivõitja bulgaarlane Bojan Radev. Vähe oli muutunud jõudude vahekord raskemate meeste hulgas.

Üks väärilisi partnereid oli Radevile tõusnud NSV Liidu maadleja Nikolai Jakovenko näol. 1966. a. võitis maailmameistri tiitli küll Radev, kuid Jakovenko oli juba teine. Radevi ainuvalitsus katkes 1967. a. maailmameistrivõistlustel, kus võitjana väljus heitlustest Jakovenko ja Radev jäi teiseks. Teised konkurendid olid samad kes Tokios: rootslane Per Svensson, Saksa FV maadleja Heinz Kiehl, rumeenlane Nicolae Martinescu, šveitslane Peter Jutzeler — Nipponimaa pealinnas kuulusid neile vastavalt teine, kolmas, neljas ja viies koht. Radev alustas võistlust võitudega ameeriklase Henk Schenki, türklase Gurbuz Lu ja Jutzeleri üle. Pärast kolme ringi oli tal vaid 0,5 kaotuspunkti. Jakovenko pidi avavoorus rahulduma poolaka Waclaw Orlowski vastu punktivõiduga. Järgmised kaks meest ta aga seljatas. Esimesena läks õlgadele kanadalane Edward Millard (1.37), teisena jaapanlane Takeshi Nagao (4.52).

Kolmas võidukas mees oli Martinescu. Seljavõidud Kiehli ja Ferenc Kissi (Ungari) ning punktivõit Jürgen Klinge (Saksa DV) üle tegid temast ühe miinuspunktiga samasuguse favoriidi.

Neljandasse ringi pääsesid veel Tore Hem (Norra) 4 ja Svensson 5 miinuspunktiga.

Jakovenko jäi neljandas ringis vabaks. Radev jätkas oma seljavõitude seeriat, alistades Hemi. Kuigi Svensson võitis punktidega Martinescu, oli tema miinuste mõõt juba täis.

Järele jäi kolm meest: Jakovenko, Radev ja Martinescu. Oodatud kohtumine Radev—Jakovenko kujunes ilmetuks rabelemiseks. Mõlemaid maadlejaid karistati 2,5 miinuspunktiga.

Otsustavas matšis, kus oli kaalul kuldmedali saatus, seljatas Radev võrdlemisi kergelt tugeva Martinescu. Punktivõit aga oleks andnud kuldmedali Jakovenkole.

Radev säilitas kindlalt Tokio olümpia *status quo* ja jäi poolraskekaallaste troonile. Hõbe anti Jakovenkole, pronks Martinescule. Üldist hämmastust tekitas selle kehakaalu värske Euroopa meistri Ferenc Kissi kümnendaks jäämine.

Raskekaal. Võimsaimaks meheks Mexico maadlusmattidel oli kahtlematult ungarlane Istvan Kozma, kelle kehakaal 141 kg ja pikkus 198 sm. Teised raskekaallased olid Kozmast 15—30 kg kergemad ja ka lühemad. Juba Tokio olümpial seisis Kozma autasustamisel kõrgeimal astmel ja tema kõrval teisel kohal NSV Liidu gigant leningradlane Anatoli Roštšin. Nemad kahekesi ja Tšehhoslovakkia esindaja 125-kilone Petr Kment olidki viimasel ajal peamised medalikogujad maailma- ja Euroopa meistrivõistlustel. Kõige «kindlamaks» osutus neist aga siiski Kment, kes oli jäänud kõikjal kolmandaks. Mehhiklased andsidki talle nimeks «igavene pronks», sest ka seekord kuulus kolmas koht traditsiooniliselt temale.

Raskekaallased ei pidanud seekord lugu punktivõitudest. Kõik kohtumised olid väga teravad. Avaringi seitsmest matšist lõppesid kuus seljavõiduga. Ainult rootslane Ragnar Svensson ja Saksa FV esindaja Roland Bock maadlesid viiki. Samasugune võistlus käis ka teistes ringides.

Roštšinile tõi loos esimeses ringis vastu ühe kergema mehe, 106-kilose Stefan Petrovi (Bulgaaria). Roštšini kehakaal oli olümpial 126 kg, seega 20 kilo suurem. Bulgaarlane oli Roštšini heade tehniliste võtete vastu võimetu ja peagi puudutasid ta õlad matti. Aega kulus selleks vähem kui kolm minutit.

Teise ringi vastane Bock siiski selili ei läinud. Punktivõit Roštšinile. Järgmine vastane ameeriklane Robert Roop oli küll 4 kilo raskem, kuid see ei mõjutanud võistluse käiku. Protokolli kanti jälle Roštšini seljavõit (ajaga 2.48).

Kiiresti seljatas oma kolm esimest vastast Kozma. Ainult esimene, rumeenlane Constantin Busoiu pidas vastu viis minutit. Jaapanlane Yorihide Isogai ja prantslane Raymond Uytterheaeghe said vaevalt matši alustada, kui mõlemate õlad olid juba «prügiseks tehtud» (aega kulus vastavalt 0.38 ja 0.30).

Ka Kment sammus edasi aina võitudega. Liibanoni maadleja Hasan Bechara seljatamiseks kulus tal aega 2.36. Teises ringis jäi Kment vabaks, kolmanda vooru vastane türklane Bekir Aksu aga diskvalifitseeriti.

Kolme ringi järel kuulus edukamate hulka ka Svensson. Esimese

vooru viigile järgnes tal seljavõit soomlase Arje Nadborniku ja punktivõit poolaka Edward Wojda üle.

Neljandas ringis seljatas Roštšin Wojda, Kozma Petrovi, Svensson Uytterheaeghe. Kment oli punktidega parem Busoiust.

Nüüd järgnes nende nelja võistlus medalitele. Viiendas ringis kohtusid favoriidid Kozma ja Roštšin. Nõukogude maadlejat rahuldas ainult võit, sest tal oli kirjas üks miinuspunkt. Kozma oli aga sellest kohustusest vaba. Roštšin demonstreeris esimeses ja teises maadlusperioodis tõelist võitlejahinge. Tema aktiivsus oli veenev, Kozma püüdis põgeneda matilt ja vältis igati võtteid. Kozmale tehti passiivsuse eest hoiatus, Roštšin läks punktiga juhtima. Siis kasutas ungarlane väikest puhkust, simuleerides jalavigastust. Viimases maadlusperioodis olid mõlemad võistlejad täiesti väsinud ja võistlust sisuliselt ei toimunudki. Nüüd tehti hoiatus Roštšinile. Punktide seis oli võrdne ja matš lõppes viigiga. See tähendas Kozmale ka järjekordset olümpiakulda. Roštšinile kuulus hõbe ja Kmentile pronks. Tublilt maadelnud Svensson jäi neljandaks.

*

Meeskondlik esikoht kuulus järjekordselt NSV Liidule. Kuid üks kuldmedal — seda oli vähe. Loodeti saada enam. Põhjust andis selleks meie maadlejate hea esinemine 1965.—1967. a. maailma- ja Euroopa meistrivõistlustel. Näiteks Bukarestis (1967) võitsid NSV Liidu maadlejad neli kuld- ja kaks hõbemedalit.

Kaks kulda viisid Mexicost kaasa Bulgaaria, Ungari ja Saksa DV maadlejad.

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
1. NSV Liit	1	4	1	—	—	1	31,5	30
2. Bulgaaria	2	—	—	2	—	2	22	19
3. Ungari	2	—	1	1	—	—	21	18
4. Rumeenia	—	1	2	1	2	—	20	18
5. Saksa DV	2	—	—	—	—	—	14	*
6. Jaapan	1	1	—	—	1	—	14	19,5
7. Jugoslaavia	—	1	1	—	—	—	9	13
8. Tšehhoslovakkia	—	—	2	—	—	—	8	11
9. Kreeka	—	—	1	1	—	—	7	—
10. Rootsi	—	—	—	2	—	1	7	11
11. Prantsusmaa	—	1	—	—	—	—	5	—
12. Saksa FV	—	—	—	1	1	—	5	*
13. Soome	—	—	—	—	1	3	4,3	1
14. Türgi	—	—	—	—	1	1	3	7
15. USA	—	—	—	—	1	1	2,5	5
16. Norra	—	—	—	—	1	—	2	—
17. Poola	—	—	—	—	—	1	0,3	3
18. Šveits	—	—	—	—	—	1	0,3	1

* Tokios kogus Saksa ühendatud võistkond 14,5 punkti.

Mehhiko olümpiamängude maadlusvõistluste põhjal võime jagada osavõtnud riigid kolme gruppi. Esimesse gruppi kuuluksid maad, kus on hästi arenenud mõlemad maadlusliigid. Eelkõige märkigem NSV Liitu, Bulgaariat ja Jaapanit. NSV Liidu 16 maadlejast saavutasid kohad esimese kuue hulgas 15 (vabamaadluses kõik 8, klassikalises 7). Medaleid said NSV Liidu maadlejad kokku 9 (vastavalt 3 ja 6). Bulgaarlasi kuulus esimese kuue hulka 12 (6+6), medaleid saavutati 6 (4+2). Jaapanlased said kuue parema hulka 7 korral (4+3) ja medaleid 5 (3+2). Peale nende kolme on mõlemad maadlusliigid populaarsed veel USA-s, Türgis, Ungaris, Rumeenias ja Lõuna-Koreas.

Teise gruppi kuuluvad maad, kus domineerib vabamaadlus (Iraan ja Mongoolia), ja kolmandasse need, kus viljeldakse põhiliselt klassikalist maadlust (Saksa DV, Jugoslaavia, Poola, Tšehhoslovakkia, Rootsi ja Soome).

Kuid kõikjal levivad praegu üha rohkem mõlemad maadlusliigid. Võib olla kindel, et Münchenis lisandub klassikalist maadlust harrastavatele maadele veel rida Aasia riike, vabamaadluses aga täieneb loetelu Lääne-Euroopa maadega.

ARENA

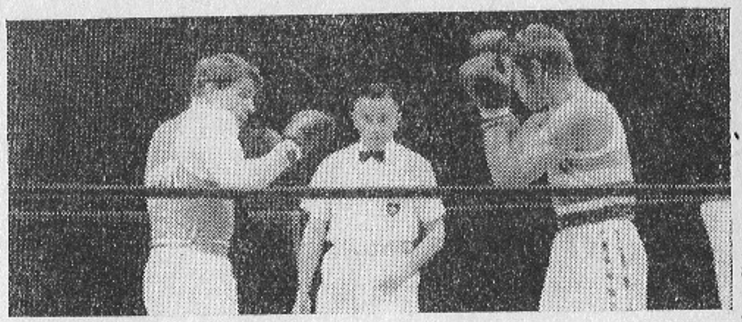

7

SADA KAKSKÜMMEND NELI TUNDI POKSILAHINGUID

H. Sisask

NELJATEISTKÜMNE-PÄEVANE MARATON

Poks pidi kujunema mehhiklastele üheks edukamaks alaks. Siin oli neil kõike: traditsioone, arvukalt häid poksijaid, korralikke spordibaase, kogenud treenereid ja arvukalt temperamentseid poksisõpru, kes ei säästnud oma peesosid kallite pääsmete lunastamisel. Poksivõistlused pidid andma mängude korraldajatele lõviosa puhastulust. Mehhikos olevat isegi levinud kõnekäänd: ennem võib olla päev söömata, kui loobuda poksivõistluse jälgimisest.

Võistluspaigaks valiti peaaegu südalinnas asuv teatrihoone — Arena Mexico. See mahutas 16 000 pealtvaatajat. Kuid ilmnes, et seda on vähe. Lõpuks leiti võimalus vastu võtta kuni 20 000 poksisõpra. Igati ettenägelik ja tark samm. Õhtuti, mil toimusid poksilahingud, oli Arena Mexico kuppellaega saal täidetud viimse võimaluseni. Ägedaid poksilahinguid saatis kogu aeg tugev kisa- ja vilekoor. Hetketi tundus, nagu puruneks katus pea kohal — temperamentne publik reageeris poksiringis nähtule mõnikord lausa plahvatavalt.

Poksivõistluste korraldajatel tuli pead murda, kuidas hakkama saada nende käsutuses oleva 14 päevaga, millest üks tuli reserveerida puhkuseks enne finaalvõistlusi. Osavõtjate arv on ju olümpialt olümpiale kasvanud. Selles peegeldub ka mehise ja raske spordiala kandepinna laienemine:

	Võistlejaid	Riike
1956, Helsingi	163	34
1960, Rooma	283	54
1964, Tokio	269	55
1968, Mexico	312	64

Esmakordselt startisid täisarvulise meeskonnaga Gaana, Uganda, Kuuba ning Argentiina.

Täpne ja väga range oli poksijate päevakava kahe olümpianädala vältel. Hommikul kella kaheksast kümneni oli kaalumine ja arstlik kontroll, kell 14.30 ja 19.00 aga algasid võistlused. Ainult viimasel võistluspäeval, 26. oktoobril, järgnes hommikusele kaalumisele ja arstlikule kontrollile pikem paus — finaalmatšid algasid kell 20.00.

KULD VENETSUEELASSE

Helveskaal (kuni 48 kg) oli olümpiamängude programmis esmakordselt. Seetõttu oli võitjaid ja kaotajaid raske ennustada. Kõige enam arvestati Aasia ja Lõuna-Ameerika poksijaid, sest nendes maailmajagudes võib leida palju väikesekaalulisi ja tugevaid mehi. Viimasel Mexico eelolümpial oli helveskaalus võitnud esikoha jaapanlane Junji Watanabe Mehhiko poksija Alberto Moralese ees.

Meie asetasime oma lootused noorele Nõukogude armee ajateenijale Viktor Zaporožetsile. Poolakate poolt oli aga kardetavaks vastaseks Hubert Skrzypczak.

Poksijate maratonturniiri avasid Tahar Aziz (Maroko) ja David Nata (Sambia). Marokolane oli pidevalt ründavaks pooleks ja tunnistati võitjaks kohtunike häältega 4:1.

Esimesel päeval käis sellest kaalukategooriast ringis kaheksa paari (üldse oli helveskaallasi võistlustules 24). Zaporožets kohtus tugeva jaapanlase Watanabega ja võitis kindlalt 5:0. Mehhiklane Morales aga alistas itaallase Franco Udella napilt 3:2. Skrzypczak oli selgelt (5:0) parem Mohamed Sohemist (Araabia ÜV). Halvasti käis käsi ungarlasel György Gedöl, kelle lõi teises raundis nokauti tugev austraallane Joseph Donovan.

Teine ring tõi edasisse juba mõningat selgust. Francisco Rodriguez (Venetsueela) võitis suure ülekaaluga kuubalase Rafael Carbonelli (5:0) ja pääses veerandfinaali. Kindad tuli kohvrisse pakkida meie kurvastuseks Zaporožetsil. Ta alistus napilt (2:3) Lõuna-Korea võistlejale Yong Ju Jeele. Tugeva võistlejana ja hea poksitehnikaga paistis silma ameeriklane Harland Marbley, kes sai veenva võidu (5:0) türklase Fuat Temeli üle.

Veerandfinaalis tegi puhta töö Rodriguez. Juba teise raundi algul lõi ta nokauti Tseiloni poksija Hatha Karunaratne. Medali kindlustas endale ka Skrzypczak võiduga 3:2 Donovani üle. Mexico publik avaldas mõistagi rahulolematust, kui kohtunike häältega 2:3 kuulutati kaotajaks ka nende võistleja Morales. Viimasest oli nii rünnakul kui kaitses üle Yong Ju Jee.

Marbley ja Gabriel Oguni (Nigeeria) kohtumises ei olnud kohtunikel võitja määramisega raskusi. Ülekaalukas võit 5:0 kuulus ameeriklasele.

Poolfinaalis olid vastamisi Rodriguez—Marbley ja Yong Ju Jee—Skrzypczak. Mõlemad matšid olid heatasemelised. Võitsid Rodriguez ja Yong Ju Jee tulemusega 4:1. Pronksmedalid olid seega selgunud — need kuulusid poolfinaalide kaotajatele.

Finaali spordimaailmas vähetuntud Venetsueela esindaja Rodriguezi ja agressiivse Yong Ju Jee vahel peeti tehnilisest küljest üheks paremaks. Rodriguez pareeris oskuslikult keevaverelise lõunakorealase rünnakuid ja läks samas ise vastupealetungile. Julgus ja otsustavus kriitilisel hetkel võtta initsiatiiv enda kätte tõidki talle edu. Kohtunike häältega 3:2 tunnistati võitjaks 23-aastane Francisco Rodriguez. Tema hinnatavamaks võiduks enne olümpiat oli esikoht Pan-Ameerika mängudel 1967. aastal. See kuldmedal oli Venetsueelale ainus.

APLODEERIS KOGU MEHHIKO

Kärbeskaalus oli võistlejaid 26. NSV Liitu esindas 1967. aasta meister Nikolai Novikov.

Kindlaks võitjaks peeti mehhiklast Ricardo Delgadot, kes oli tulnud esimeseks 1966. ja 1967. a. eelolümpial ja saavutanud teise koha Pan-Ameerika mängudel (Francisco Rodriguezi järel). Võistluste käik ei petnud mehhiklaste lootusi.

Novikovil ei olnud esimeses ringis Felix Marquezi (Venetsueela) võitmisega erilisi raskusi. Järgnes veel võit Kenny Mwansa (Sambia) üle (4:1). Siis tuli kohtuda veerandfinaalis kogenud poolaka, Tokio hõbemedalimehe Artur Olechiga. Novikov alustas küll südilt, kuid kohe hakkas silma paistma ka Olechi ülekaal. Teises raundis oli ringikohtunik sunnitud võistluse Novikovi kulmuvigastuse tõttu katkestama.

Delgado esimese vastasena astus ringi Brenden McCarthy (Iirimaa). Väikesekasvulisele ja julgele mehhiklasele, kellele loodus on kinkinud suure jõu ja erakordse temperamendi, kuulus muidugi publiku täielik toetus. Teda võeti kui rahvuskangelast, meest, kes suudab näidata, milleks on võimeline Mehhiko rahvas.

Võit Delgadole kohtunike üksmeelse otsusega. Tee veerandfinaali oli vaba.

Delgado vastaseks veerandfinaalis oli jaapanlane Tetsuaki Nakamura. Seegi kohtumine möödus mehhiklasele kergelt. Nakamura ei

suutnud pidurdada vastase rünnakuid. Lennutati sombreerosid, ovatsioonid ei tahtnud lõppeda. Delgado oli toonud Mehhikole juba medali, kuid mis värvi?

Poolfinaalis järgnes samasugune võit (5:0) vana rivaali brasiillase Servilio Oliveira üle. Teises poolfinaalis alistas Olech Leo Rwabwogo (Uganda) üsna väikese ülekaaluga ja võis teistkordselt tõusta olümpiamängude poksiringi finaalvõistluseks. Oliveira ja Rwabwogo olid lõpetanud esinemise pronksmedaliga.

Ärevusega ootasid mehhiklased Delgado ja Olechi duelli. Juttu ei saanud olla hõbedast! See poleks Delgadot ja tema tuliseid austajaid rahuldanud. Sai olla ainult üks lahendus — võit.

Vastane polnud aga nõrkade killast. Olech läks ringi samuti võidutahtelisena, ka tema kodumaa ootas kuldmedalit.

Olech püüdis iga hinna eest haarata initsiatiivi, tegi seda aga mõtlematult, ilma plaanita. Delgado kasutas selle ära ja asus ise punkte noppima. Tema ülekaal aina kasvas. Kuulsat poolakat oli raske ära tunda, Delgado jätkas aga üha paremini ja hoogsamalt, eriti head olid tema löögid kesk- ja kaugpositsioonilt. Olech kaotas kõik šansid.

Võit! «Delgado, Delgado, Delgado...» skandeeris publik. Arena Mexico kuppel tundus ovatsioonitormis võbisevat. Delgado kanti kätel riietusruumi.

NÕUKOGUDE POKSIKOOLI VÕIT

Kukk-kaal on olnud eelmistel olümpiamängudel kõige osavõturohkem. Seda ka Mexicos. Võistlema asus 39 parimat nahkkindameest. Alles 31 kohtumise järel selgusid kaheksa tugevamat veerandfinalisti.

Valeri Sokolovile (NSV Liit) kujunes kõige raskemaks esimene kohtumine Ekuadori võistleja Rafael Anchundiaga. Kas ehmatas olümpiamiljöö või vedasid alt närvid? Või ehk häiris teadmine, et vastane on samuti tugev vasakukäeline pommitaja nagu ta isegi? Sokolov oli igatahes endast väljas ja alustas esimest raundi kartlikult. Kuid võistluse käigus muutus ta julgemaks. Tööle hakkas Valeri kuulus vasak rusikas. Teine ja kolmas raund olid tasavägised. Ootasime kärsitult kohtunike otsust. Kas Sokolov võitis? Sütisid tuled: napp võit 3:2.

Järgmine vastane oli inglane Michael Carter. Raske oli meie võistlejat ära tunda, ta alustas tormiliselt — aina löögid ja löögid! Vastane sellist algust ilmselt ei oodanud. Hästi tabas Valeri vasak

rusikas. Uus löök vasakuga... Inglane oligi põrandal. Ülekaalukas võit esimeses raundis.

Esimene mõru pill tuli selles kehakaalus alla neelata Poola poksidelegatsioonil. Mehhiklane Roberto Cervantes oli kindlalt parem nende võistlejast Jan Galazkast, mehest, keda loodeti näha finaalis. Sama saatus tabas USA koondist. Nende esindaja Samuel Goss pidi võistluste algstaadiumis alla vanduma eelmise aasta Euroopa meistrile rumeenlasele Nicolae Gijule.

Veerandfinaalivastaseks sai Sokolov Samuel Mbugua (Keenia). Võit tähendas juba medalit. Sokolovi paremuses ei olnud kahtlust — 5:0. Poolfinaalis tuli nüüd kohtuda jaapanlase Eiji Moriokaga, kes veerandfinaalis lülitas võistlusest välja iirlase Michael Dowlingi.

Teiseks poolfinaalipaariks kvalifitseerusid Kyou Chull Chang (Lõuna-Korea) ja Eridadi Mukwanga (Uganda). Finalistiks osutus tublisti lühem ja väledam ugandalane.

Sokolovi kohtumine Moriokaga oli äge ja kompromissitu. Nõukogude poksija suur liikuvus ja vasaku käe löögid tegid oma töö — võit 5:0.

Finaalis avas 23-aastane Tšuvaši Põllumajanduse Instituudi üliõpilane Valeri Sokolov meie kullakonto. Mukwanga polnud suuteline avaldama talle märkimisväärset vastupanu. Teises raundis tuli ringikohtunikul ebavõrdne võistlus katkestada.

JÄLLE JUUBELDAS MEHHIKO

Sulgkaalus ootas poksispetsialistide pere mehhiklase Antonio Roldani võitu.

Võistlema asus 32 meest. Poksiturniiri kolmandal päeval, 15. oktoobril toimus sulgkaalus 16 kohtumist ja pooled jäid korrapealt pealtvaatajate ridadesse. NSV Liidu spordiau kaitses Moskva Meditsiiniinstituudi üliõpilane Valeri Plotnikov. Tal tuli kohtuda tugeva, kogenud ja tehniliselt väga hea poksija, pikakäelise soomlase Risto Meroneniga. Oli raske murda soomlase täpset kaitset. Vastasest tunduvalt lühem Plotnikov ei otsinud lähivõitlust, vaid surus soomlase üllatuseks peale löökide vahetust distantsilt. Kiired põiked vasakule ja paremale andsid võimaluse Meroneni kaitsest läbimurdmiseks. Teises raundis tabas Plotnikov eriti hästi ja vastane oli nokdaunis. Nüüd oli meie poksija ülekaal juba vaieldamatu, võit kindlustatud.

Teise kohtumise pidas Plotnikov itaallase Elio Cotenaga. Ka siin kuulus võit (ehkki napp — 3:2) Plotnikovile. Veerandfinaalis aga viis loos Nõukogude poksija kokku võistluste favoriidi Roldaniga.

Kas oli aukartust nimeka vastase ees või kohutas pealtvaatajate tormiline kaasaelamine — Plotnikov sattus segadusse. Poolfinaaliuks jäi suletuks, paremaks tunnistati Roldan.

Heast küljest näitas ennast järjekordselt Keenia sport — Philip Waruingi võitis kindlalt ühe parima tehnikamehe prantslase Jean Antoni ja seejärel marokolase Mohamed Sourouri. Veerandfinaalis pani ta oma paremuse maksma ka argentiinlase Miguel Garcia üle. Pronksmedal oli seega käes. Finaalipääsuks aga tuli võidelda niiöelda kahe vastasega — Roldani ja tema suure jumaldajateringiga. Selles ebavõrdses võitluses jäi napilt peale mehhiklane. Kuid Waruingi suurepärast esinemist hindas kõrgelt AIBA juhtkond — võistluste žürii andis talle Barkeri karika. Ilmselt polnud see tunnustus adresseeritud ainult temale, vaid kogu Keeniale ja Aafrikale poksi arendamisel tehtud töö eest.

Üheks favoriidiks tõusis võistluste käigus sulgkaalu kõige pikem (180 sm) ja jõulisem poksija ameeriklane Albert Robinson. Tema tugevad löögid viisid esimestes ringides nokauti inglase John Cheshire'i ja filipiinlase Teogenes Pelegrino.

Poolfinaali jõudis veel bulgaarlane Ivan Mihailov. Juba esimeses ringis oli ta kõigi üllatuseks alistanud kuulsa poolaka Jan Wadasi. Teine matš norralase Nilo-Dag Strommega oli kergemate killast — Mihailov võitis selle 5:0. Veerandfinaalis aga tuli läbi teha üks tasavägisemaid ja raskemaid kohtumisi türklase Seyfi Tatariga. Napp võit 3:2 anti bulgaarlasele. Ameeriklase Robinsoni vastu poolfinaalis ei leidnud Mihailov aga enam õiget rohtu. Kaotus jättis ta pronksmedalile.

Finaalis olid vastamisi Roldan ja Robinson. Esimeses raundis otsis tunduvalt lühem ja väledam Roldan lähivõitlust ning tahtis maksku mis maksab võita. Ameeriklane aga ei lasknud mehhiklase tempost ennast ehmatada. Rahuliku kaitsega pareeris ta kõik rünnakud ja noppis pidevalt punkte. Robinsoni paremuses ei kahelnud vist keegi. Isegi saal oli seekord vait! Ilmselt tajuti kaasmaalase jõuetust.

Teine raund algas analoogiliselt esimesega. Siis aga mõlemad ründasid üheaegselt, Robinson tegi löögi peaga ja Roldanil purunes kulm. Kohtunik tõstis võidu märgiks Roldani käe. Robinson diskvalifitseeriti määruste rikkumiste pärast.

Mehhiklastel oli õnne. Võistluse normaalne kulg poleks sellist resultaati andnud. Hiljem restoranis õhtust süües võisime korraga mitmest televiisorist näha, kuidas see kõik toimus. Mehhiklased näitasid Roldani võidumomenti (kulmupurunemist) aegluubis palju kordi.

Robinson jäeti medalita. Kuid asjasse sekkusid paljud spetsialistid. Hilisem filmivaatlus tõestas, et teatud süü langes ka Roldanile, ning ameeriklasele anti novembris siiski hõbemedal.

TOONI ANDSID EUROOPLASED, KULLA VÕITIS AMEERIKA

Kergekaalus võistles Mexicos 37 poksijat. Suur poksitaktik, Tokio kuld poolakas Jozef Grudzien, ameeriklane Ronald Harris, itaallane Enzo Petriglia ja jugoslaavlane Zvonimir Vujin olid tuntud kuulsused. Üllatusi sündis vähe, eeldatavad võitjad jäid peale peaaegu igas kohtumises. Halvasti käis aga meie võistleja Valeri Beloussovi käsi. Esimene tuleproov ungarlase Lászlo Gulaga lõppes küll juba esimeses raundis Beloussovi võiduga, kuid teises tuli tal leppida hävitava kaotusega jugoslaavlasele Vujinile. Veerandfinaali jõudsid viis eurooplast: Stoiane Pilitšev (Bulgaaria), Calistrat Cutov (Rumeenia), Zvonimir Vujin (Jugoslaavia), Jozef Grudzien (Poola) ja Enzo Petriglia (Itaalia) ning Ronald Harris (USA), Mohamed Muruli (Uganda) ja Luis Minami (Peruu).

Eurooplased jätkasid oma võidukäiku. Poolfinaali pääses teistelt mandritelt vaid Harris. Medalite jagamisest võtsid osa veel Grudzien, Vujin ja Cutov. Tee finaali rajasid 20-aastane Harris ja kogenud Grudzien (esimene võitis Cutovi, teine Vujini).

Harrise ja Grudzieni duell oli poksivõistluste finaalmatšidest üks huvitavamaid ja tehniliselt paremaid. Vasakukäeline ameerika neegerpoksija oli Tokio mängude võitjale kõvaks pähkliks. Ta hoidis rangelt kinni rahulikust ja läbimõeldud distantsivõistlusest, kulutamata energiat üleliigseteks liikumisteks ja löökideks. Sama taktikaga oli Grudzien saavutanud palju hinnatavaid võite, nüüd aga löödi teda oma relvaga. Jällegi libises poolakatel käest üks kuldmedal, millele nad nii ligi olid.

PIDU TULI KA POOLAKATE LEERI

I kergekeskkaalus tahtis loos, et kohe turniiri algul kohtuksid vanad rivaalid — Tokio kuld Jerzy Kulej (Poola) ja Janos Kajdi (Ungari). Võimete poolest võisid nad mõlemad pretendeerida medalitele, kuid poksivõistluste halastamatul reeglil — kaotaja peab lahkuma võistlustelt — ei ole erandeid. Mõlemad olid staažikad võistlejad ja peaaegu üheealised — Kajdi 29-, Kulej 28-aastane.

Võitlus oli tasavägine ja erilise särtsuta. Esimeses kahes raundis oli minimaalselt parem Kulej. Kolmandas ta aga väsis ja suutis suure

vaevaga tõrjuda Kajdi rünnakuid. Kolm kohtunikku andsid oma hääle poolakale, kaks pidasid paremaks ungarlast. Napp võit, tulemus oleks võinud olla koguni vastupidine!

Ka selles kehakaalus oli võistlejate arv suur — 36. Tuntud nahkkindameeste kõrval oli võimekaid uustulnukaid. Nii üllatas 20-aastane kuubalane Enrique Regueiferos kogenud Inglise meistri Terence Walleri võitmisega juba esimeses raundis. Samasugune saatus sai osaks ka tema järgmisele vastasele rumeenlasele Antoniu Vasilele, kes alistus teises raundis.

NSV Liidul oli selles kehakaalus välja panna väga kogenud ja karastatud poksija Jevgeni Frolov, viiekordne Nõukogudemaa meister ja Tokio mängude hõbemedalimees. Hooletus kehakaalu hoidmisel sundis teda aga enne võistlusi kaaluvõtmisega end tublisti kurnama. Frolovi esimene vastane Raymond Maguire (Austraalia) ei olnud just tugev ja pääses vaevu nokaudist. See kerge võit tõstis meie Frolovi enesekindlust, võib-olla üleliiagi. Teine võit kanti talle turniiritabelisse veel niigerlase Issaka Dabore üle. Selles matšis sai vigastada Frolovi kulm.

Veerandfinaalis oli Frolov vastamisi veel vähetuntud kuubalase Regueiferosega. Võimalik, et meie poksija alahindas vastast. Kuubalane ründas ja dikteeris tempot ning kohtunike otsus (3:2 kuubalase kasuks) sulgeski Frolovile tee medalile.

Edukalt võistles vähetuntutest ka Arto Nilsson (Soome). Napid võidud John Olulu (Keenia) ja Gert Puzicha (Saksa FV) üle viisid soomlase veerandfinaali, kus ta teises raundis alistas nokaudiga bulgaarlase Petar Stoitševi. Poolfinaalis pidi Nilsson alistuma Kulejle (5:0), kuid Soome oli saanud Mexico poksiringist siiski pronksmedali.

Võiduka kuubalase vastu poolfinaali kvalifitseerus ameeriklane James Wallington, kes sulges veerandfinaalis tee agressiivsele Lõuna-Korea poksijale Kim Sa Yongile. Poolfinaalkohtumises Regueiferos—Wallington naeratas õnn kuubalasele.

Ühel pool kogemused ja aastad, teisel pool noorus ja temperament. Nii võiks lühidalt iseloomustada finaalmatši. Kulej ei poksinud enam endiselt — selge, et reaktsioonikiirus oli aastatega vähenenud. Seda asendas nüüd suur praktika ja äärmiselt tugev võidutahe. Mõlemad hoidsid distantsi, vältisid lähivõitlust. Kõik kolm raundi möödusid tulises ja võrdses võitluses. Pealtvaatajad toetasid kuubalast. Kulej oli siiski kohati täpsem ja võit (3:2) anti poolakale. Seega oli ta toonud teise kuldmedali olümpiamängudelt.

MÄNGITI SAKSA DV HÜMNI

Kulej võit oli üks neid, mida oodati, kuid küllalt esines Mexico poksilahingutes ka favoriitide ootamatuid kaotusi. Järjekordne kaotus tabas Poola poksijaid II kergekeskkaalus. Tokio olümpiamängude kuldmedalimees Marian Kasprzuk sai loosiga esimeseks vastaseks eurooplastele tundmatu ameeriklase Armand Munizi. Olümpiakuulsuse pingutused ja katsed oma suuri kogemusi rakendada jäid tulemusteta. Kohtunikud hindasid paremaks ameeriklast.

II kergekeskkaalu 34 võistleja hulgas oli palju jõulisi mehi, mistõttu seda kehakaalu nimetati «nokauteerijate kaaluks». Pommitajatena, kelle löögid vastase ruttu «pehmeks» tegid, said tuntuks kuubalane Andrés Molina, Saksa DV esindaja Manfred Wolke, itaallane Marco Scano, taanlane Jörgen Hansen ja Kameruuni poksija Joseph Bessala. Nõrgemad polnud ka Nõukogude Liidu meeskonna parimaks tehnika- ja taktikameheks peetud Vladimir Mussalimov ja Saksa FV poksija Dieter Kottysch. Neil kahel mehel aga tuli selgitada omavaheline paremus kohe algul. Mussalimov ei andnud vastasele aega enda kogumiseks. Filigraanne kaitse ja läbimõeldud rünnakud tõid teenitud võidu Nõukogude poksijale.

Kardetud Hansen sai lüüa iseenda relvadega — rumeenlane Victor Silbermann lõi ta kolmandas ringis nokauti.

Tšehhoslovakkia meeskonna raudvara Bohumil Nemeček, Rooma olümpiamängude kuldmedalimees, pidi Tokios loobuma kulmuvigastuse tõttu võistlusest juba esimeses matšis. Ka seekord tal ei vedanud. Esimene võistluspartner bulgaarlane Ivan Kirjakov ei olnud küll tugevate killast, kuid määrustevastase löögi eest peaga Nemeček diskvalifitseeriti.

Loos viis avavoorus tugevatest omavahel kokku veel Wolke ja Molina. Selles matšis tulid nähtavale sakslase plussid: stoiline rahu, täpne arvestus löökide sooritamisel ja hea liikuvus. Wolke võitis 4:1.

Kaheksandikfinaalis võitis Mussalimov hispaanlase José Durani ja veerandfinaalis mehhiklase Alfonso Ramirezi. Ometi jälle suutis meie mees läbi murda meeskonnakaaslastele saatuslikuks saanud veerandfinaalist.

Poolfinaalis tuli Mussalimovil poksida Wolkega. Raske öelda, kumb neist oli parem. Mõlemad ihkasid finaali pääseda ja panid välja kõik. Mussalimov liikus paremini ja noppis punkte distantsilöökidega. Samas aga tabas ka Wolke oma tugevate rusikatega. Võitjaks tunnistati minimaalse häälteenamusega sakslane. Paljud arvasid, et õigem oleks olnud vastupidine otsus. See oli meie poksijate

ainus kaotus poolfinaalis. Sinna jõudis neid kuus ja kuldmedali pärast võistles viis meest.

Teiseks finalistiks sai Bessala võiduga argentiinlase Mario Guilotti üle. Viimane oli eelnevalt tõrjunud pealtvaatajate hulka ameeriklase Munizi.

Finaalis demonstreeris Wolke oma mitmekesist löökide arsenali. Sakslase tugevate löökide pareerimine paralüseeris Bessala temperamendi. Wolke tõigi Saksa DV-le kuldmedali olümpiamängude poksiringist.

VANAMEISTRI TAGASITULEK

Kui koondise koostamisel on võimalik valida kogenud ja karastatud võistleja ning andeka noore vahel, eelistatakse tihti noort. Erandiks on mõningal määral poks. Vastutusrikasteks kohtumisteks tuuakse ikka välja «vana kaardivägi», kelle karastatus võistlustel ja tasakaalukus on hinnatavamad kui noorte tulisus. Nii võetigi I keskkaalus NSV Liidu koondisse Boriss Lagutin. Paar kuud enne olümpiat oli ta saanud 30-aastaseks. Seljataha oli jäänud kadestamisväärselt pikk ja erakordselt tulemusrikas poksijakarjäär. Juba Rooma olümpiamängudelt oli Lagutin toonud koju hinnalise sporditrofee — pronksmedali. Tema kuulsus aina kasvas. Aastatel 1961 ja 1963 võttis Moskva teda vastu kui Euroopa meistrit. Tokiosse sõitis Lagutin juba küpse taktikuna ja viiekordse NSV Liidu meistrina. Nüüd kroonis tema sportlaseteed kõige hinnatavam ja ihaldatavam võit — olümpiakuld. Kuigi maailma parima amatöörpoksija tiitli koos Barkeri karikaga sai Lagutini võistkonnakaaslane Valeri Popentšenko, võrdsustas Tokio autoriteetne spetsialistide ring ja ajakirjandus sellega ka Lagutini kuldmedalivõidu. Ta oli oma kuulsuse ja aupaiste tipul.

Õpingud ja mõningane tüdimus (võib-olla ka loorberite uim) ei lasknud järgmistel aastatel enam selliseid võite tuua. Olgugi et Lagutin oli juba kõrgema haridusega pedagoog, jätkas ta õpinguid Moskva Riikliku Ülikooli bioloogiateaduskonnas. 1967. aastal küpses koguni mõte poksist loobuda ja ta riputaski kindad varna. NSV Liidu ja maailma poksiringkonnad kandsid ta võistlejate nimekirjast maha. Kuid Lagutin polnud veel öelnud oma viimast sõna. NSV Liidu 1968. aasta meistrivõistlustel Leninakanis oli ta kõigi üllatuseks uuesti poksiringis ja tuli siin kuuendat korda NSV Liidu tšempioniks. Lausa noorusliku särtsuga alistas ta kõik oma vastased. Veterani arvamine olümpiakoondisse tekitas esialgu palju nurinat ja vaidlusi

NSV Liidu Poksiföderatsioonis. Järgnenud treeningulaagris aga näitas Lagutin end parimast küljest ja treenerite nõukogu langetas lõpuks üksmeelselt otsuse tema saatmiseks Mexicosse. Talle pandi ka meeskonna kapteni vastutusrikkad ülesanded.

Momentselt tõusis Tokio mängude võitja taas oma kaalu favoriidiks. Kõigi maade poksijad hakkasid koos treeneritega nuputama vahendeid Lagutini võistlusmaneeri vastu. «Vanameistri tagasituleki», «Taas ringis», «NSV Liidul polegi nooremat poksijat välja panna kui Lagutin!», «Venemaa päästab, mis päästa annab!» — selline oli maailma ajakirjanduse esialgne reageering.

Konkurentideks Lagutinile peeti kuubalast Rolando Garbeyd, füüsiliselt väga tugevat Saksa FV võistlejat Günther Meierit, noort itaallast Aldo Bentinit, poolakat Witold Stachurskit, keenialast Stephen Thegat ja ka ameeriklast John Baldwini.

Selles kehakaalus tuli võistlusringi 27 meest. Täbarasti käis käsi jälle poolakatel. Stachurski pidi tunnistama juba esimeses matšis rumeenlase Janos Covaci paremust. Loosiga vedas Baldwinil, kes jäi esimeses ringis vabaks. Kaheksandikfinaalis sai ta võidu Tšehhoslovakkia vanameistri Vojtech Stantieni üle ja veerandfinaalis ei suutnud talle vastupanu osutada uruguailane Mario Benitez. Pronksmedalist enama võitmist takistas ameeriklasel 20-aastane kuubalane Rolando Garbey.

Lagutin alustas oma võitude seeriat Mexico poksiringis nokaudiga teises raundis hispaanlase Moises Fajardo üle. Täpselt sama saatus ja samuti teises raundis tabas ka Sayed Mahmoud el Nahasit (Araabia ÜV). Veerandfinaalis pidas Covaci kolm raundi Lagutini marulistele rünnakutele küll vastu, kuid tulutult. Võit anti meie poksijale 5:0.

Poolfinaalis oli Lagutin Meierist tunduvalt värskem ja pealekäivam. Meieri kardetud rusikad olid leidnud endale üle hulga aja talitseja, need ei leidnud kohta tabamiseks. Lagutin lihtsalt tantsitas sakslast ühest ringi nurgast teise ja ta ülekaal oli ilmne. Ka kohtunikud jagasid sama seisukohta — 4:1. Lagutini silmad täitusid rõõmupisaratest. Tema tööarmastust ja tahtejõudu oli krooninud jälle edu. Päev puhkust, ja siis — kas kuubalane Garbey või NSV Liidu meister Lagutin?

Oma sisukate ja imponeerivate võitudega sai Lagutinist Mexico poksisõprade lemmik. Tema ilmumine ringi võeti vastu ovatsiooniga. Vähestele on saanud osaks au võistelda kaks korda olümpiafinaalis.

Kuubalast publik millegipärast ei soosinud ja korraldas talle vilekontserdi. Garbey taktika oli etteaimatav: omades tugevat lööki varitses ta selle sooritamiseks soodsat võimalust. Kuid sobivat silmapilku ei tulnud. Lagutini kaitse oli nagu raudne vöö. Tasakaalukus,

olukorra õige hindamine ja jõuvarude ökonoomne kasutamine tegid temast olukorra peremehe ning tabavad otselöögid tõid pidevalt võidupunkte. Koos lõpugongiga vallandus uus ovatsioonilaine nõukogude poksikooli ühele parimale esindajale. Võit kõigi kohtunike häältega. Teist korda kõlas Arena Mexico hiigelsaalis NSV Liidu hümn.

KULD LIBISES KÄEST

Mida raskemad kehakaalud, seda vähem võistlejaid. II keskkaalus asus medaleid ründama 23 poksijat.

Tokio poksija nr. 1 Valeri Popentšenko oli tegevspordist juba loobunud ja jälgis poksivõistlusi turistina. Temale asemiku leidmine NSV Liidu poksimeeskonnas oli kõvaks pähkliks. Algul valiti koondisemeheks 29-aastane Eduard Kaufman, 1968. aasta tšempion. Aleksei Kisseljovi, kellest sai olümpiamees, polnud esialgu koondisekandidaadiks arvatudki. Varem oli ta startinud poolraskekaalus ja toonud Tokiost koju hõbemedali. Kuldmedal oli tasavägises võistluses üle noatera käest libisenud. Nüüd oli poolraskekaallane saleduskuuri teinud ja võistles II keskkaalus. Kolmekümneaastase poksija debüüt uues kehakaalus kujunes küllaltki edukaks.

Peamisteks kandidaatideks kullale peeti Euroopa meistrit itaallast Mario Casatit ja meie Kisseljovi. Kommentaatorid ja suured poksiautoriteedid märkisid veel Wieslaw Rudkowski (Poola), Simeone Georgijevi (Bulgaaria), Alfred Jonesi (USA) ja kuubalase Raul Marrero nimesid. Pretendentide loetelust jäeti aga välja pikk (183 sm) vasakukäeline puhta poksistiili esindaja Christopher Finnegan (Inglismaa) ja mehhiklane Agustin Zaragoza, kellest said hiljem medalimehed.

Üllatuse valmistas Casati kohtumine Georgijeviga. Euroopa meistril tuli asuda pealtvaataja ossa, bulgaarlane aga sai kohe veerandfinaali. Siin tuli tal leppida 4:1 kaotusega Jonesile. USA kontosse kanti jälle üks medalivõit. Ameeriklase poolfinaalivastaseks osutus Finnegan, kes oli alistanud suure ülekaaluga Tansaania võistleja Titos Simba ja jäi peale ka teises kohtumises (ehkki napilt — 3:2) Saksa FV esindaja Ewald Wichertiga. Veerandfinaalis sai Finnegan jagu Mate Parlovist (Jugoslaavia).

Finnegani poolfinaalkohtumine Jonesiga kutsus esile suure pahameeletormi (eriti USA turistide poolt) ja poksispetsialistide vaidluse kohtunike otsuse üle. Enamik luges kindlaks võitjaks ameerika neegrit, kohtunikud aga tegid (häältega 4:1) hoopis vastupidise otsuse. Finaali pääses Finnegan.

Kisseljov mõistis ülesande tõsidust ja alustas oma esimest kohtumist Antoine Abangiga (Kameruun) väga ettevaatlikult. Vastasega kohanenud, saavutas ta ülekaaluka 5:0 võidu. Kaheksandikfinaalis viis loos Nõukogude poksija kokku pikakasvulise ugandalase Mathias Oumaga. Ka siin oli Kisseljovi paremus vaieldamatu. Poolfinaali pääsemiseks tuli veel jagu saada noorest poolakast Rudkowskist. Maksvusele pääsesid selleski kohtumises Kisseljovi suuremad kogemused ja parem võistlejavaist. Poolfinaalis tumestas rõõmu asjaolu, et vastaseks kvalifitseerus mehhiklane Agustin Zaragoza. Tegemist oli võõrustajate ühe parema poksijaga ja võis karta, et võrdse võistluse korral eelistavad kohtunikud tahtmatult mehhiklast. Liikusid isegi mitmesugused kuulujutud kohtunike äraostmisest Mehhiko poksimetseenide poolt. Vahetult pärast poksikohtunike saabumist olümpialinna olevat mingid kellafirmade agendid andnud neile üle kingitusena hinnalised kuldkäekellad. Asi läks isegi niikaugele, et AIBA juhid olid sunnitud tegema formaalse juurdluse. Jutud kingitust küll ei leidnud, ent need ringlesid nüüd veelgi drastilisemates värvides.

Et pääseda finaali, pidi Kisseljov kas nokauteerima oma vastase või võitma ilmse ülekaaluga. Nii ka võistlus kulges — Kisseljov lõpetas matši nokaudiga esimeses raundis. Kuldmedalini jäi veel vaid üks samm.

Kisseljovi ja Finnegani finaalkohtumine lõi laineid ja selle tulemus oli poksiringkondades isegi tüliõunaks. Võitjaks kuulutati siin paljudele ootamatult inglane (häältega 3:2). Seda, mis selles matšis toimus, kirjeldab poola spordileht «Przeglad Sportowy» järgmiselt: «Kisseljov laskis teistkordselt võidu käest! Tema ülekaal esimeses kahes raundis oli vaieldamatu. Ta oli parim võistluse kõigis faasides. Finnegan oli üle ainult kolmandas raundis ja see tõigi talle võidu. Ei ole kahtlust selles, et Finnegani võitjaks tunnistades tegid kohtunikud vea! Kisseljov võttis kaotust nii, nagu see on vääriline nõukogude poksijale. Ta naeratas sõbralikult oma vastasele, kellel seekord lihtsalt vedas häälte jagamisel kohtunike kolleegiumis.»

Kuldmedal oli jälle käest libisenud.

KULDMEDAL ILMA VÕISTLUSETA

Poolraskekaalus ei taha osavõtjate arv olümpiamängudel kuidagi tõusta, vaid aina kahaneb (Tokios 19, Mexicos 18). Tokios öeldi poolraskekaalu finaalmatši järel, et ringis olid mehed, kes rohkem vehklesid kui poksisid. Seekord läks asi niikaugele, et finaalmatši ei toi-

munudki. Ebapuhtast poksist ja nõrgast tasemest annab tunnistust ka suur vigastuste arv.

Erandiks oli neljakordne NSV Liidu ja kahekordne Euroopa meister 29-aastane leedulane Dan Poznjak. Tema poksistiil osutus kõige puhtamaks. Poolraskekaalus domineerisid Mexicos sotsialismimaade nahkkindamehed ja nemad jagasid omavahel ka medalisaagi.

Bulgaarlane Georgi Stankov sai asjatundjate üllatuseks jagu selle kehakaalu kõige vanemast mehest, 32-aastasest kardetud ameeriklasest Arthur Reddenist (4:1). Veerandfinaalis, kus vastaseks oli prantslane Bernard Malherbe, tuli võit veelgi lihtsamini. Seega oli Bulgaariale juba tagatud pronksmedal. Poznjaki vastu astus esimesena kuubalane Gregorio Aldama. Leedulase tugevad löögid tegid oma töö ja teises raundis oli vastane nokaudis. Sisukam ja tehniliselt huvitavam oli veerandfinaal Saksa DV poksija Jürgen Schlegeliga. Võit kuulus jälle Poznjakile, kelle ülekaalus olid veendunud kõik kohtunikud.

Ühes poolfinaalis kohtusid nüüd Poznjak ja Stankov. Meie poksija ründas lakkamatult ja oli vastasest üle igas raundis.

Rumeenlane Ion Monea jõudis poolfinaali võitudega Raymar Reimersi (Saksa FV) ja Fatai Ayinla (Nigeeria) üle. Tema vastaseks kvalifitseerus poolakas Stanislaw Dragan, kes veerandfinaalis jättis võiduga 4:1 võistluste pealtvaatajaks itaallase Walter Facchinetti.

Monea ja Dragani duell lõppes mõlemale kurvalt. Kuigi võitis rumeenlane häältega 4:1, oli tal purunenud ninaluu (Draganil omakorda käeluu).

Moneal tuli vigastuse tõttu otsustavast matšist kuldmedalile loobuda. Seega sai Poznjak kuldmedali võistluseta. Niisugust olukorda polnud viimase viie olümpia praktikas esinenud.

AMEERIKLASED JÄTKASID TRADITSIOONI

Raskekaalu osavõtjate arv 16 asetas kõik loosimisel võrdsetesse tingimustesse. Keegi ei jäänud vabaks ega pääsenud ka ilma võistluseta edasi. Kaheksa kohtumist selgitasid kohe veerandfinalistid.

Murti pead USA uue raskekaallase, ideaalse kehaehitusega neegeratleedi George Foremani võimete ja oskuste üle. Aukartust äratasid nii tema kehakaal (98 kg), pikkus (192 sm) kui ka vanus (19 aastat). Pikem oli vaid kuubalane Nancio Carrillo, kuid tema täpselt kahemeetrine kasv ja 85-kilone kehakaal polnud sugugi pro-

portsioonis. Tekkis isegi arvamus, et korvpallipõrandal võiks Carrillo ehk märksa kiiremini edu saavutada kui poksiringis. Pika 18-aastase noormehe võistlejatee poksikuninga trooni taotlevate meeste hulgas lõppeski kiiresti. Saksa DV võistleja Bernd Anders nokauteeris ta juba esimeses raundis.

Nõukogude Liidu poksijuhid otsustasid pärast pikka kalkuleerimist saata Mexico poksiringi leedulase Jonas Čepulise, kes esialgu polnud üldse olümpialaste kirjas (teatmikes tutvustati NSV Liidu koondise raskekaallasekandidaadina Tokio pronksi Vadim Jemeljanovit, Aleksander Izossimovi ja Viktor Barannikovi). Võidukäiku tegi mehhiklaste vägilane Joaquin Rocha, kes alistas algul paraja ülekaaluga gaanalase Adonis Ray. Veerandfinaalis oli ta kohtumine hollandlase Rudolfus Lubbersiga küll äärmiselt tasavägine, kuid kohtunike hääled 3:2 andsid siiski mehhiklasele järjekordse võidu.

Čepulis alistas oma vastaseid nokautidega. Kohtumine inglase William Wellsiga lõppes juba teises raundis. Veidi tugevamast puust oli Anders, kes laskis enda välja lugeda kolmandas raundis. Poolfinaaliski lõi Čepulis mehhiklast Rochat nii tugevalt, et võistlus lõppes teises raundis. Seega oli võidetud ka õigus esinemiseks finaalis.

Foreman ei paistnud oma esimeses kohtumises poolaka Lucjan Trelaga silma õieti millegagi, küll aga sai ta võimeid tunda veerandfinaali vastane rumeenlane Ion Alexe. Neegeratleet võitis kolmandas raundis nokaudiga. Poolfinaalis kohtus Foreman itaallase Giorgio Bambiniga ja lõi ta nokauti. Ameeriklase vorm tõusis iga kohtumisega ja ta muutus üha ohtlikumaks.

Poksivõistluste viimaseks matšiks astusid ringi Čepulis ja Foreman. Poksihuvilised tõstatasid küsimuse: kas suudab Čepulis väärata USA raskekaallaste hegemooniat, mis algas juba Helsingi olümpial?

Mõlemad mehed alustasid aktiivselt ja võidujanuliselt. Foreman oli liikuvam ja tabas Čepulist mitmel korral üsna raskelt. Edasi jätkas ta võistlust väga läbimõeldult ja tehniliselt hästi ning teises raundis oli leedulane sunnitud tunnistama neegersportlase paremust. See oli ka Foremani kõige parem ja tehniliselt ilusaim matš.

*

Poksivõistlused lõppesid NSV Liidu meeskonna napi võiduga. Kannale astusid seekord ameeriklased. Poolfinaalides oli Ameerika Ühendriikidel 7, meil 6 poksijat, finaalis aga vastavalt 3 ja 5 meest. NSV Liit võitis kolm, USA kaks kuldmedalit.

Üldse pidasid Nõukogudemaa poksijad Mexicos 40 matši, millest

võitsid 32 (10 ilmse ülekaaluga). Edu saatis seekord Mehhiko südisid poksijaid, ebaõnn seiras aga poolakaid. Suurim regress ilmnes siiski itaallaste esinemises — ainult 3,5 punkti Tokios saadud 24,5 vastu.

Riik	Medalid			Punktid	XVIII OM
	Kuld	Hõbe	Pronks		
1. NSV Liit	3	2	1	34,5	48
2. USA	2	1	4	33	17,5
3. Poola	1	2	2	24	36.5
4. Mehhiko	2	—	2	21	3,5
5. Kuuba	—	2	—	10	—
6. Rumeenia	—	1	1	8,5	—
7. Uganda	—	1	1	8,5	—
8. Lõuna-Korea	—	1	1	8,5	5
9. Inglismaa	1	—	—	7	—
10. Venetsueela	1	—	—	7	—
11. Saksa DV	1	—	—	7	*
12. Bulgaaria	—	—	2	7	3,5
13. Kameruun	—	1	—	5	—
14. Argentiina	—	—	1	3,5	—
15. Brasiilia	—	—	1	3,5	—
16. Itaalia	—	—	1	3,5	24,5
17. Keenia	—	—	1	3,5	—
18. Peruu	—	—	1	3,5	—
19. Soome	—	—	1	3,5	3,5
20. Saksa FV	—	—	1	3,5	*
21. Jaapan	—	—	1	3,5	7

* Tokios kogus Saksa ühendatud võistkond 13,5 punkti.

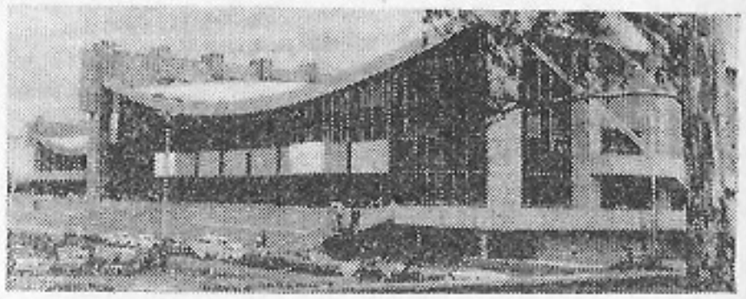

8

ALBERCA OLIMPICO VEERADADEL

E. Teemägi

KAHEKÜMNE ÜHEKSAL ALAL KAHEKSATEIST TUHANDE SILMAPAARI EES

Rahvusvaheline Olümpiakomitee on hakanud võitlema mängude programmi laiendamise vastu, kuid just selle kõrgeima instantsi heakskiitmisel sai võimalikuks 11 ala juurdevõtmine ujumises. Roomas jagati ujujatele medaleid 15, Tokios 18, Mexicos aga juba 29 alal. Rooma mängudega võrreldes on ujumisprogramm kahekordistunud. Enamikul juhtudel andis see uuendus ühtedele ja samadele võistlejatele, peaasjalikult küll USA ujujatele, võimaluse medalisaagi mitmekordistamiseks. Ühendriikide sporditegelased olid osanud järjekordselt kasutada oma mõjuvõimu maailma ujumisspordis.

Muidugi ei saa salata, et võitis ka ujumine kui spordiala, muutudes senisest veelgi kaalukamaks. Tokio 54 medali vastu oli nüüd mängus 87 medalit. Pealegi hakkavad viie kontinendi parimad edaspidi kohtuma ka maailmameistrivõistlustel. Küllap see kõik toob kaasa rünnaku USA hõivatud positsioonidele.

Mexicos aga oli võitlus veel ebavõrdne. Vähe on praegu maid, kus ujumine oleks niisama populaarne kui Ühendriikides. Muu maailma vastu astus USA tohutute eelistega — kuueaastaselt ujumissporti lülitatud miljonite noorte seast sõelutud talentidega ja kolmveerand miljoni basseiniga. Olümpia-aastal oli püstitatud mängude eel 45 maailmarekordit, nendest 32 ameeriklaste poolt. Ainult meeste rinnuli- ja seliliujumises oli võim eurooplaste käes.

Vanas Maailmas valitses Saksa DV ja Saksa FV ees Nõukogude Liit. Edetabelid andsid alust pidada NSV Liitu maailma teiseks ujumismaaks. Austraalias oli see spordiala viimasel ajal mõndagi endisest hiilgusest kaotanud, Mexico-eelset ettevalmistust aga varjasid kaugusekardinad.

Ujumises on edasi astutud pikkade, üha pikenevate sammudega. Näiteks 100 m vabaujumises, vanimal võistlusalal, jõuti Jonny Weissmülleri päevist Melbourne'i olümpiamängudeni, s. o. rohkem kui 30 aasta jooksul kärpida maailmarekordit vähem kui viimase

tosina aasta vältel. Viimasel kümnendil on olnud areng kiirem kui varasematel aegadel ka kõigil teistel ujumisaladel.

Ujumisrekorditel ei ole pikka iga ja ainult rekordipüstitajana siin kestvaks spordikangelaseks keegi ei saa. Üldine hoogne areng lubab järeldada, et inimvõimete piirist (kus see küll on?) ollakse ujumisspordis praegu veel kaugel. Oleks loogiline väita, et tippu jõudmine mistahes ujumisviisis nõuab kitsast spetsialiseerumist. Tegelikkuses aga kohtame ikka veel sportlasi, kes võivad medalirünnaku võtta ette mitmes ujumisviisis ja eri distantsidel (Mark Spitzile paistis olümpiaeelsel hiilgevormiaastal reaalsena koguni kaheksa medalit, kui kaasa oleks aidanud ka ajakava).

Kahjuks ei tõusnud ujumise praegune võidukäik Mexicos esile täies hiilguses. Juba ette oli teada, et kõrgmäestikutingimuste tõttu kaotab ta siin palju oma võlust. Maailmarekordite püstitamine tuli kõne alla vaid 12 alal 29-st: kõigi ujumisviiside 100 meetris ja 4×100 m teateujumistes. Ülejäänud distantsidel andis end tunda Mexico hõre õhk. Ometi püstitati Alberca Olimpico veeradadel kuus maailmarekordit (Melbourne'is 4, Roomas 7, Tokios 13).

Olümpiaheitlused ujumises on olnud alati üllatusterohked. Selle võlu Mexico säilitas. Prognooside pea peale pööramist oli ohtrasti, ja iga ootamatus hiilis ligi omamoodi.

RIDAMISI ÜLLATUSI VABAUJUMISES

Üheks kaasakiskuvamaks alaks olümpiabasseinis on õigustatult peetud meeste **100 m vabaujumist.** On ju siin pärast Jonny Weissmülleri loobumist tulnud võidud kõige napimate ajavahedega, võitja on selgunud alles enne finišiseina. Nii oli ka seekord.

Eelujumistes torkas silma jõudude ebavõrdsus. 64 osavõtjast ujusid tugevamad vajadust mööda — pingutasid ainult sedavõrd, kui oli vaja poolfinaali jõudmiseks —, nõrgemad aga ei saanud ka viimast andes jagu minuti piirist. Parima ja kõige aeglasema võistleja ajavahe oli üle kümne sekundi: ameeriklaste suurlootusele Zachary Zornile ja NSV Liidu esindajale Georgi Kulikovile märgiti eelujumises aeg 54,3, Kostariika ujujale Luis Brenesile aga 1.04,5.

Poolfinaalides kulges kõik enam-vähem normaalselt. Esimese ujumise lõpetasid võrdse tulemusega 53,8 24-aastane inglise arhitekt, viiekordne maailmarekordite purustaja ja mitmete rahvusvaheliste ujumislahingute kangelane Robert McGregor ning temast neli aastat noorem Moskva üliõpilane, Euroopa rekordite omanik Leonid Iljitšov. Teises ujumises otsustas USA sprinter, 21-aastane Zachary

Zorn, kes pole tunnistanud muud distantsi peale 100 meetri, kärpida olümpiarekordit (aeg 53,4). Kolmandas poolfinaalis jätkas tulemuste kruvimist Zornist kaks aastat noorem austraallane Michael Wenden. Rohelise Mandri üliõpilane, kelle isiklikust rekordist 53,7 jätkus olümpiamängude eel vaid kaheksandaks-üheksandaks kohaks maailma hooaja edetabelis, oli nüüd kõrgmäestikutingimustes järsku kõige väledam — 52,9.

Kuid võit polnud veel kaugeltki käes. Seda võis pakkuda nii ühele kui teisele. Finaalist jäi potentsiaalsetest pretendentidest eemale vaid prantslane Michel Rousseau, kellele poolfinaal oli osutunud ületamatuks tõkkeks ja kelle koha vallutas varem rohkem liblikujujana tuntud argentiinlane Louis Nicolao.

Finaalis hülgas Zorn oma tavalise taktika — suhteliselt aeglase alguse järkjärgulise tempo tõstmisega. Ta otsustas mängida pangale — paari esimese tõmbega oli Zorn rivaalidest poole kehapikkuse võrra ees ja 50 m pöördes fikseeriti tema ajaks 23,6 sekundit. Kuid minekuhoogu piisas vaid 80 meetriks. Favoriidiks peetud maailmarekordi-kaasosanikust möödus kõigepealt austraallane ja seejärel kõik teised. Michael Wenden lõpetas kindla edumaa ja suurepärase maailmarekordiga 52,2. Järgnesid troonilt tõugatud rekordimees Kenneth Walsh (USA) 52,8, Mark Spitz (USA) 53,0, Tokio hõbe Robert McGregor 53,5 ning Leonid Iljitšov ja Georgi Kulikov 53,6-ga. See oli Nõukogudemaa kroolisprinterite parim saavutus olümpiaajaloos.

Võitja treener ennustas olümpia-aasta kevadel oma hoolealusele fantastilisi tulemusi (100 m 50,0, 200 m 1.53,0), kuid nähtavasti jäävad need saavutamata, sest Wenden on kuulutanud: «Loobun ujumisest, sest õpingud nõuavad oma!»

Pärast USA meistrivõistlusi teatas ameeriklaste populaarsemaid ujujaid, eelmiste olümpiamängude suur medalikoguja Don Schollander, et loodab tuua Mexicost viis kulda. Kahe medali võrra vähenesid tema võimalused juba USA koondise katsevõistlustel. **200 m** distantsi aga peeti Schollanderi saagiks viimase hetkeni. Kuigi areldi vaadati austraallase poole, kes võitis poole lühema distantsi, ei julgetud ennustada talle siiski edu kordumist. Wenden aga ei kartnud näidata parimat aega (1.59,3) juba eelujumises. Keegi teine ei avanud sedavõrd oma kaarte, isegi Don Schollander arvas kahest minutist piisavat, et tasa ja targu finaali minna.

Kuid ka siin mängis Wenden vägagi kavalat mängu, näidates ennast ameeriklasest mitte vähem küpse taktikuna. Kui Zorni löödi suhteliselt ühtlasema tempoga terve distantsi ulatuses, siis Don Schollanderile pidi andma hoobi just esimene, kiiremini ujutud distantsipool.

Poolel võistlusmaal oli austraallane kehapikkusega liidriks. 150 m kohal püüdis ka John Nelson (USA) maailmarekordiomanikust mööduda, kuid jäi lõpuks siiski kahest esimesest tugevasti maha: 1. Wenden 1.55,2, 2. Schollander 1.55,8, 3. Nelson 1.58,1. Tokio-päevade kangelane lubanud pärast seda kaotust trikoo varna riputada.

400 meetris oli olümpiamängude eel saanud ajaga 4.06,5 maailmarekordi oma valdusse kanadalane Ralph Hutton. Endist tippmeest Michael Burtonit (USA) edestas ta edetabelis vaid sekundikümnendikuga. Aasta varem oli ületanud maailmarekordi prantsuse koolipoiss Alain Mosconi. Tulemus 4.08,5 oli saavutatud küll 7 sentimeetrit lühemas basseinis, kuid mis eriti kaalukas — kõrgmäestikutingimustes. Mosconi nimel seisev Euroopa rekord oli 4.09,2.

Siiski olid väljavaated kuldmedalile kõige paremad Huttonil, sest Burton oli alles mõni päev varem paranenud «Montezuma kättemaksust». Vaatamata sellele oli ameeriklasel jaksu küllalt. Ta läks kohe juhtima. 100 m pöördel edestas Hutton küll Burtonit (kahe kümnendiksekundiga), kuid see oli ka kõik. Teisel sajal läks Burton uuesti ette ja jättis kaasvõistlejad heitlema hõbeda ja pronksi pärast.

1. Burton 4.09,0, 2. Hutton 4.11,7, 3. Mosconi 4.13,9. Neljanda koha pärast puhkes viimasel sajal veel tuline võitlus. John Nelson ei suutnud oma positsiooni säilitada ning temast läksid mööda kaks austraallast — Gregory Brough (4.15,9) ja Graham White (4.16,7).

Veelgi võimsam oli Michael Burtoni võit ujumismaratonis — **1500 meetris.** Siin kimbutas mehi ka hapnikunälg. Kümne ujulapikkuse järel hakkas seda tundma liider, väledalt alustanud Burton, 1000 m kohal ka tagasihoidlikult startinud John Kinsella (USA).

Kodupublik nõudis mistahes hinna eest oma ebajumala Guillermo Echevarria võitu. Põnevust lisas mehhiklaste jaoks veel asjaolu, et finaali pääses ka teine nende kaasmaalane — Juan Alanis. Mõlemat võistlejat rõhus seega eriline vastutuskoorem. Alanise närvid olid niivõrd pingul, et ta sooritas sel distantsil harvaesineva eksimuse — valelähte.

Guillermo Echevarria püüdis kaasmaalasi mitte alt vedada ning alustas ootamatult kõrge tempoga. Isegi kiiremini kui maailmarekordi ujumisel juulipäevil Santa Claras. 175 meetril jõudis liidrile järele Burton ja peaaegu koos sooritasid nad 200 m pöörde. Ülejäänud võistlejad olid märgatavalt maha jäänud. 200 m aeg 2.06,8 oli mehhiklasel seejuures isegi parem kui 400 m vabaujumise eelvõistluses.

Sellega aga heitlus esikoha pärast faktiliselt lõppeski. Varsti ei takistanud enam miski olümpiamängudeks hoogu läinud Burtonit võitmast järjekordset kulda.

Eest minema ujunud Burtoni järel püüdis Echevarria kindlustada

endale vähemalt hõbedatki, kuid 600 m pöördes tabas teda austraallane Gregory Brough, ja seejärel algas mehhiklase luigelaul.

675 meetril tõusis teiseks 16-aastane ameeriklane John Kinsella, kolmandaks jäi Brough ja neljandaks oli jõudnud teine austraallane — Graham White. 1000 meetril oli Burton kaasmaalasest 18 meetrit ees.

1200 meetrit — Burtoni edumaa aina kasvas ja ka Kinsella edestas järgmist meest Broughi niivõrd suure edumaaga (15 meetrit), et oli praktiliselt kindlustanud endale juba hõbemedali. Austraallased omakorda tõrjusid edukalt Ralph Huttoni pronksilt ja jätsid selle väljamängimise omavaheliseks asjaks.

Finiiis oli maailmarekordimees Michael Burtoni võit ülivõimas (16.38,9), Kinsella oli maha jäänud 27 meetrit (16.57,3). Alates Berliini olümpiamängudest oli see veenvaim võit sel distantsil. Järgnesid Brough (17.04,7), White (17.08,0), Hutton (17.15,6), Echevarria (17.36,4) . . .

Echevarria finišeerimist saatis vilekontsert. Kahekordne löök — lootuste purunemine ja halastamatu kõrvakiil kodupublikult — oli eksmaailmarekordimehele liig. Ta ronis hetkegi viivitamata veest välja ja lahkus masendatult ujulast. Mõni aeg hiljem teatas Echevarria ka spordist loobumisest.

FAVORIIDISEISUS ON KOORMAVAKS LASTIKS

Kui üllatused teistel aladel jäid meile nagu kaugeks, siis **rinnuliujumises** toimunu puudutas. Tulid ebameeldivused, pealegi sealt, kust neid teati kõige vähem oodata. Nikolai Pankin, Jevgeni Mihhailov ja Vladimir Kossinski — see oli trio, kellele väärilist kolmikut oli raske vastu seada. Maailmarekordid mõlemal distantsil olid kindlalt Nõukogude sportlaste valduses: 100 m — Pankin 1.06,2; 200 m — Kossinski 2.27,4 (ujutud Tallinnas «Kalevi» siseujulas). Brasiillase José Fiolo invasioon meie pärisvaldusesse (püstitas 1968. a. veebruaris maailmarekordi 100 meetris — 1.06,4) oli olnud ajutine nähtus.

Nõukogudemaa rinnuliujujad alustasid olümpiaujulas paljulubavalt. **100 m** esimeses eelujumises püstitas Pankin selle ala esimeseks olümpiarekordiks 1.08,9. Ka Kossinski ja Mihhailov pääsesid raskusteta poolfinaali. Hetkeks kerkis küll horisondile pilveke, kui Donald McKenzie (USA) näpistas viiendas eelujumises vastse rekordi otsast kaheksa kümnendikku (1.08,1). Kuid teises poolfinaalis

oli Pankin niisama kiire ja kolmandas Kossinski veel 0,2 sekundi võrra kärmem (pealegi jäi ameeriklane siin alla vahetus võistluses).

NSV Liidu rinnuliujujate esindus jõudis finaali tervikuna. Ülejäänud viis rada lõppvõistlusel kuulusid ameeriklasele McKenziele, brasiillasele José Fiolole, argentiinlasele Lopez Forellile, Saksa DV esindajale Egon Henningerile ja Tokio mängude kuldmedalimehele austraallasele Ian O'Brienile.

Ameeriklane, kelle saavutuste kontos polnud isegi oma maa meistritiitlit, oli pärast eelujumist ja poolfinaali hakanud äkki heietama medalimõtteid. Pikkade, aeglaste ja jõuliste tõmmetega asus ta võistlejaterivi etteotsa, edestades napilt-napilt Pankinit ja Kossinskit. 20 meetrit enne finišiseina oli McKenzie küll püütud, kuid mitte veel löödud. Nagu jaanalind peidab ohtu nähes pea liiva sisse, nii surus nüüd 21-aastane jänki pea vette, et võidelda taas kätte võiduks vajalikud sekundimurdosad. McKenzie aeg 1.07,7 — uus olümpiarekord.

Kossinski ja Pankin jäid võrdse ajaga (1.08,0) teiseks-kolmandaks. Mihhailov ei suutnud jagu saada Fiolost (1.08,1) ja pidi rahulduma viienda kohaga (1.08,4). Seljataha jäi siiski ka üks nimekaid vastaseid, Tokio kuld O'Brien.

Hämmastus selle võistlusala lõppedes oli üldine, sest võitis jälle autsaider, mees, kellelt loodeti paremal juhul vaid finaalipääsu, kuid mitte enamat.

Ka rinnuliujujate kaks korda pikema võistlusmaa finaalis oli jälle platsis Nõukogudemaa kolmik — Kossinski, Pankin ja Mihhailov. Samuti jõudis siin finaali väsimatu Egon Henninger (Saksa DV). See 28-aastane sportlane startis olümpiamängudel juba kolmandat korda — Roomas oli ta **200 m rinnuliujumises** neljas, Tokios viies. Aga nüüd? Kahtlemata unistas seni saavutamata medalist.

Uute meestena kvalifitseerusid lõppujumisse ameeriklased Brian Job ja Philip Long, jaapanlane Osamu Tsurumine ja eelujumistes parima aja (2.31,1) saavutanud mehhiklane Felipe Munoz.

«Tasa sõuad, kaugele jõuad,» näis mõtlevat Munoz, kui eelistas alustada lõppvõistlust tagasihoidlikult. Ta püsis tükk aega neljandal kohal ja ootas rahulikult hetke otsustava löögi andmiseks.

Võitu ihkav Kossinski haaras kohe juhtimise enda kätte ja lõpetas pool distantsi esimesena (1.12,3). Teine oli siin Henninger (1.12,3) ja kolmas Job (1.13,4). Mehhiklast lahutas liidrist 1,5-sekundiline ajavahe.

150 m pöörde eel otsustasid vahepeal kolmandaks langenud Henninger ja viiendana ujunud Pankin alustada liidri püüdmist. Ka mehhiklane arvas tunni tulnud olevat, Henningerist ja Pankinist

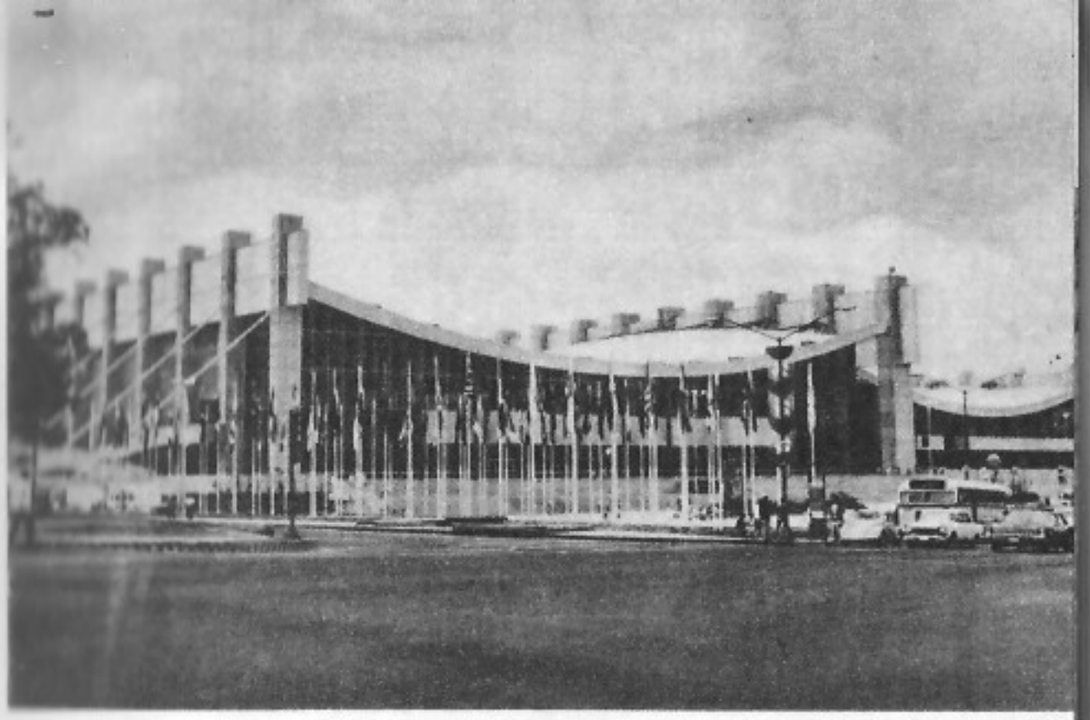

Alberca Olimpico.

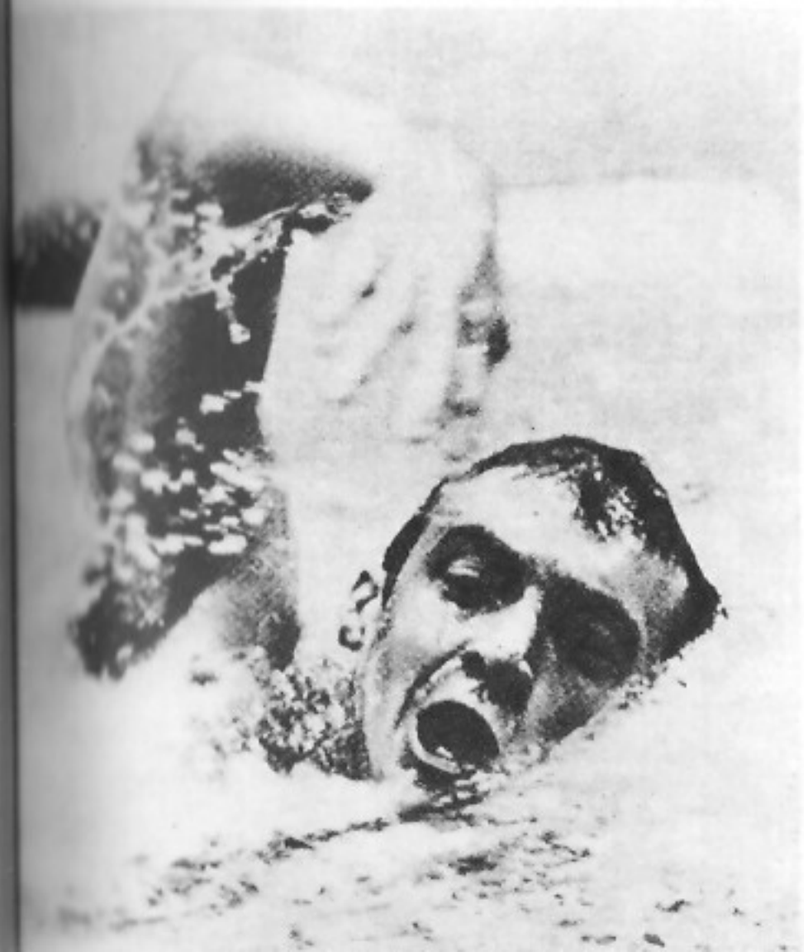

Kiireim mees Alberca Olimpico veeradadel oli Michael Wenden.

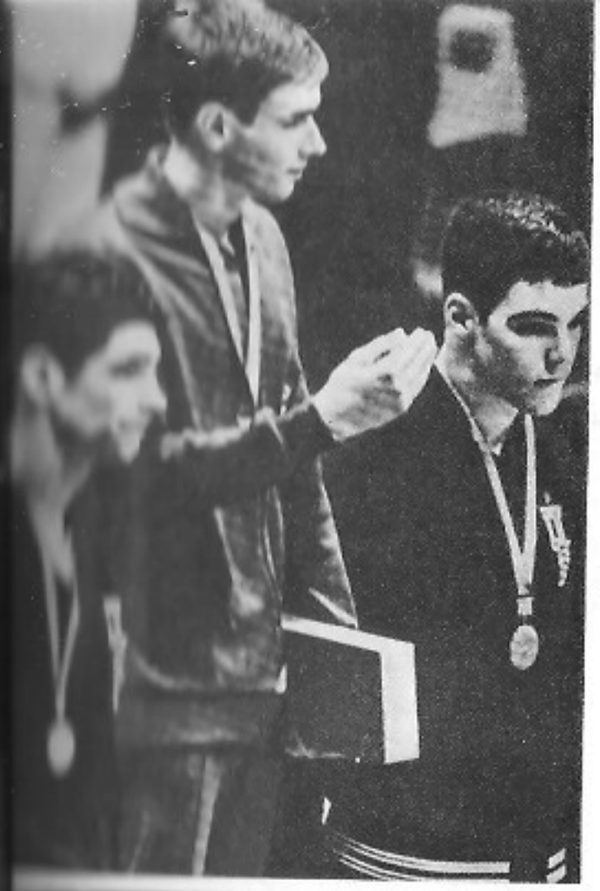

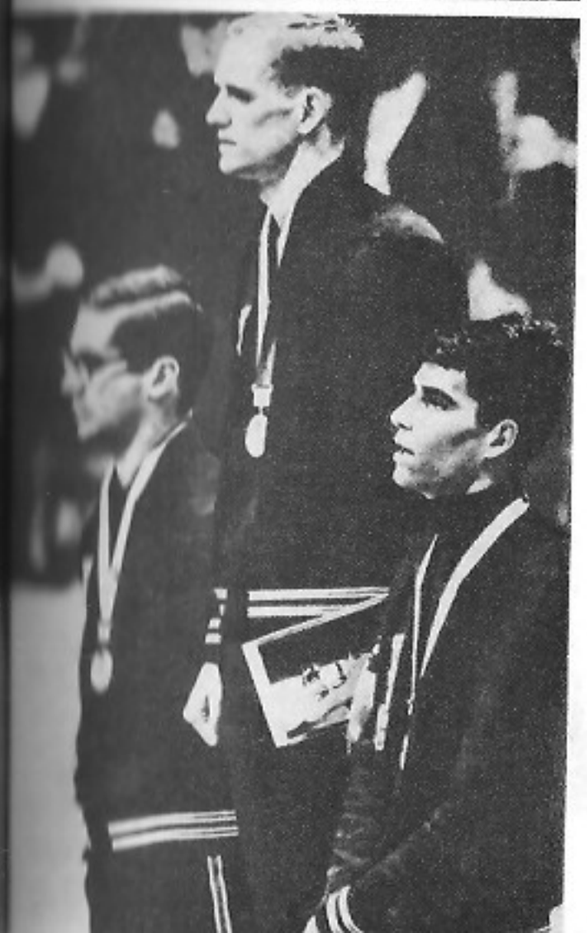

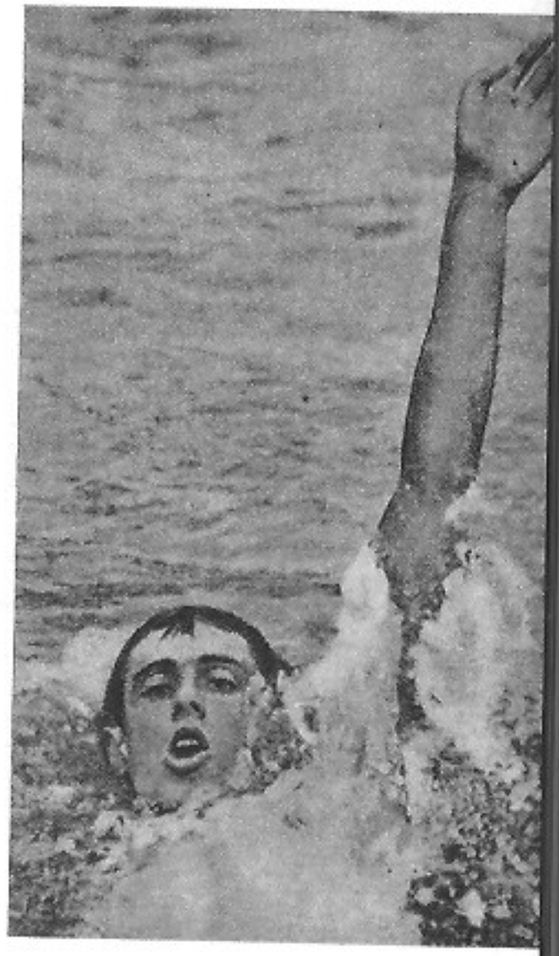

Ülal: Saksa DV ujumistäht Roland Matthes rajal ja autasustamisel (2. Charles Hickcox, 3. Ronnie Mills).

Vasakul: 100 m liblikujumise võitis maailmarekordimehe Mark Spitzi ees Douglas Russell.

Vasakpoolsel leheküljel: autasustatakse 100 m rinnuliujujaid.

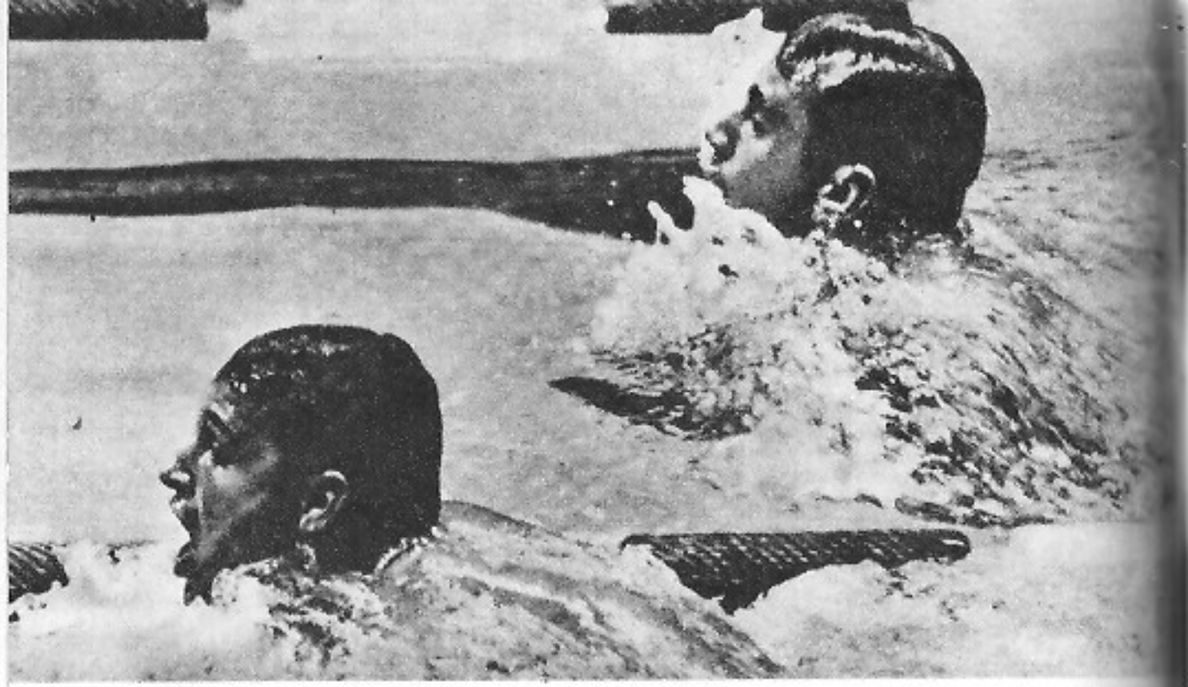

Deborah Meyer treeningul ja võistlusrajal.

All: Kaye Hall valab õnnepisaraid.

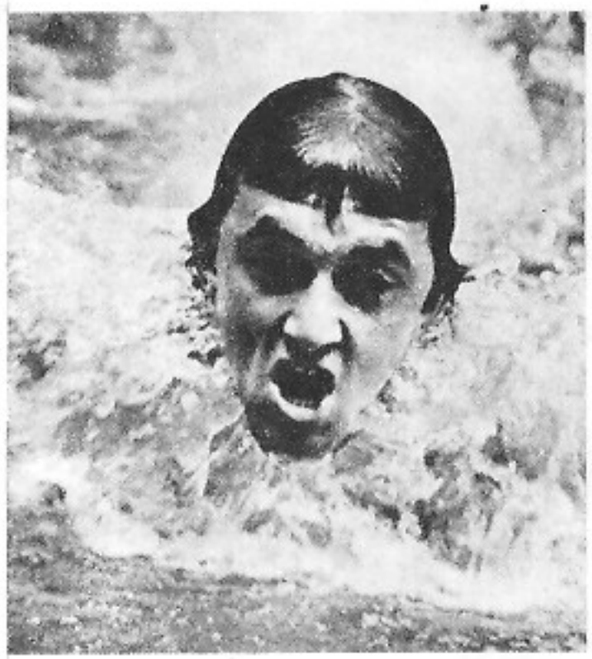

Eksmaailmarekordimees Andrei Dunajev polnud endises vormis.

Kõige mitmekülgsemaks meesujujaks Mexico-päevil osutus Charles Hickcox – all autasustamisel, ülal (paremal) duelleerimas Gary Halliga.

Ükski teine üllatus olümpiaujulas ei olnud nii rabav kui Durdica Bjedovi võit 100 m rinnuliujumises.
Galina Prozumenštšikova tõi seekord kaasa hõbeda ja pronksi.

Nõukogudemaa meesujujad said medaleid kõigis kolmes teateujumises. Vasakult: Leonid Iljitšov, Sergei Gussev, Georgi Kulikov, Semjon Belits-Geiman ja Viktor Bazanov.
All: vettehüpetes peremehetses Klaus Dibiasi, naiste kompleksujumises Claudia Kolb.

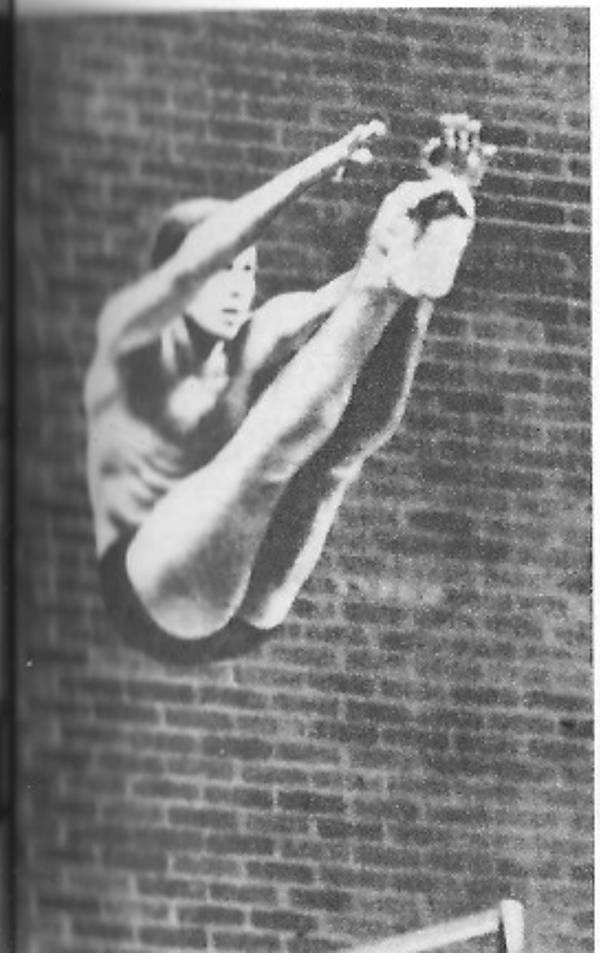

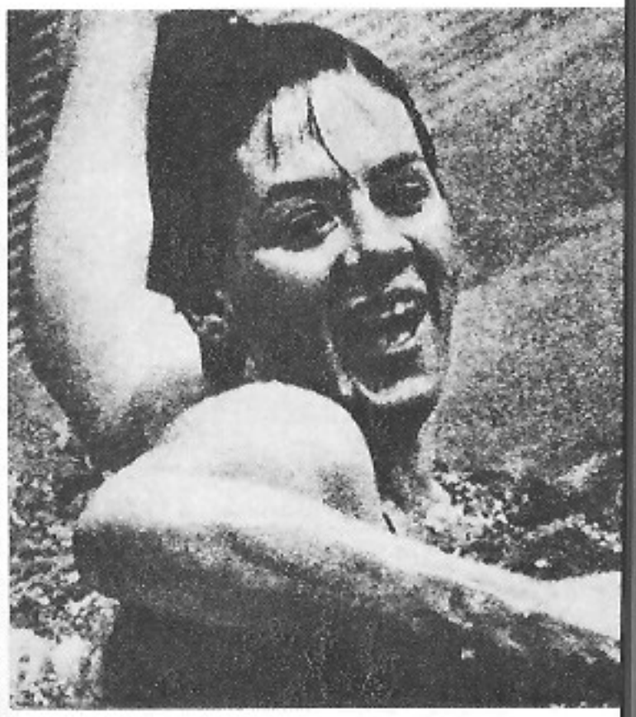

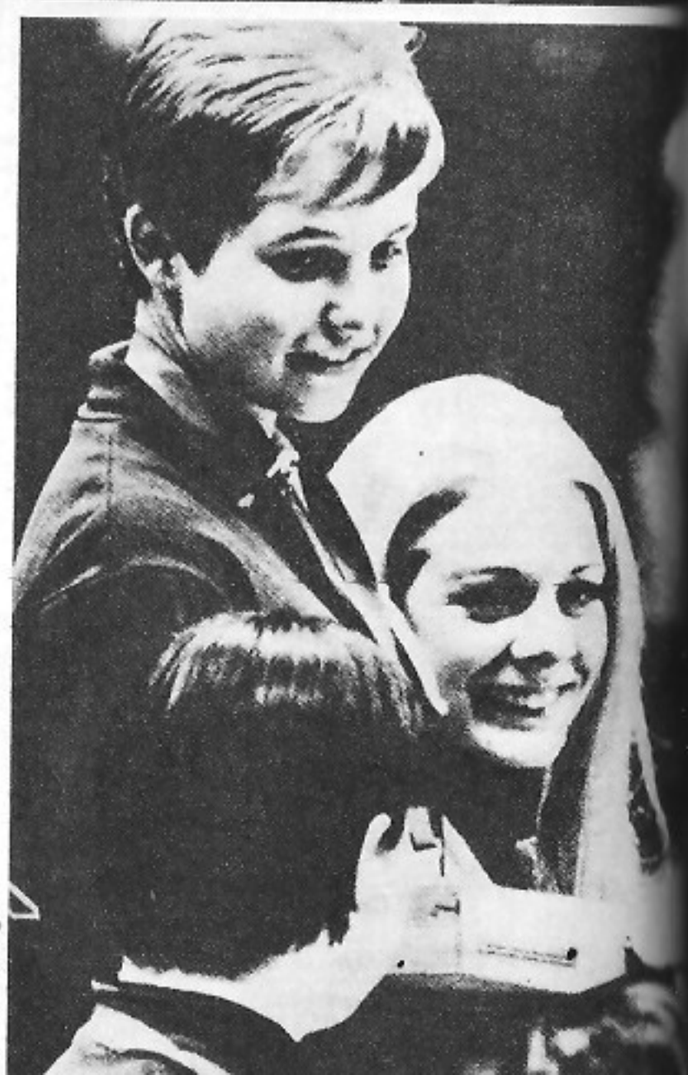

Võluvalt ja täpselt esines tornihüpetes 16-aastane Milena Duchkova. Esimese Nõukogude vettehüppajana jõudis hõbedani Tamara Pogoževa, pronksile tuli Ann Peterson.

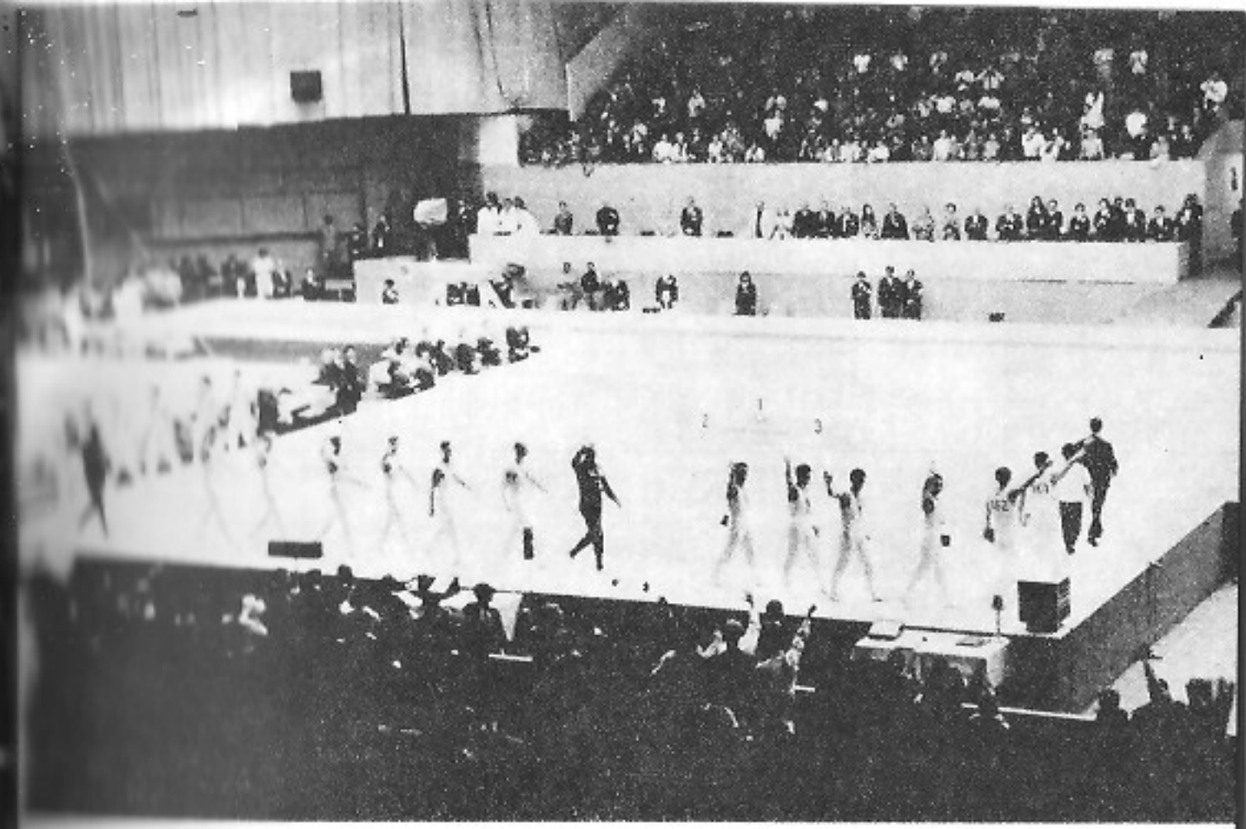

Defileerivad võidukad võimlejad

Meeste mitmevõistluses päris kuulsate kaasmaalaste Ono ja Endo trooni Sawao Kato.

Kui ka hobune oleks alistunud Mihhail Voronini (vasakul ja paremal) tahtele!...

All: individuaalselt jagasid 21 medalist 14 omavahel Sawao Kato, Mihhail Voronin ja Akinori Nakayama.

All: NSV Liidu ja Jaapani kõrvale on võimlemises astunud Saksa DV.

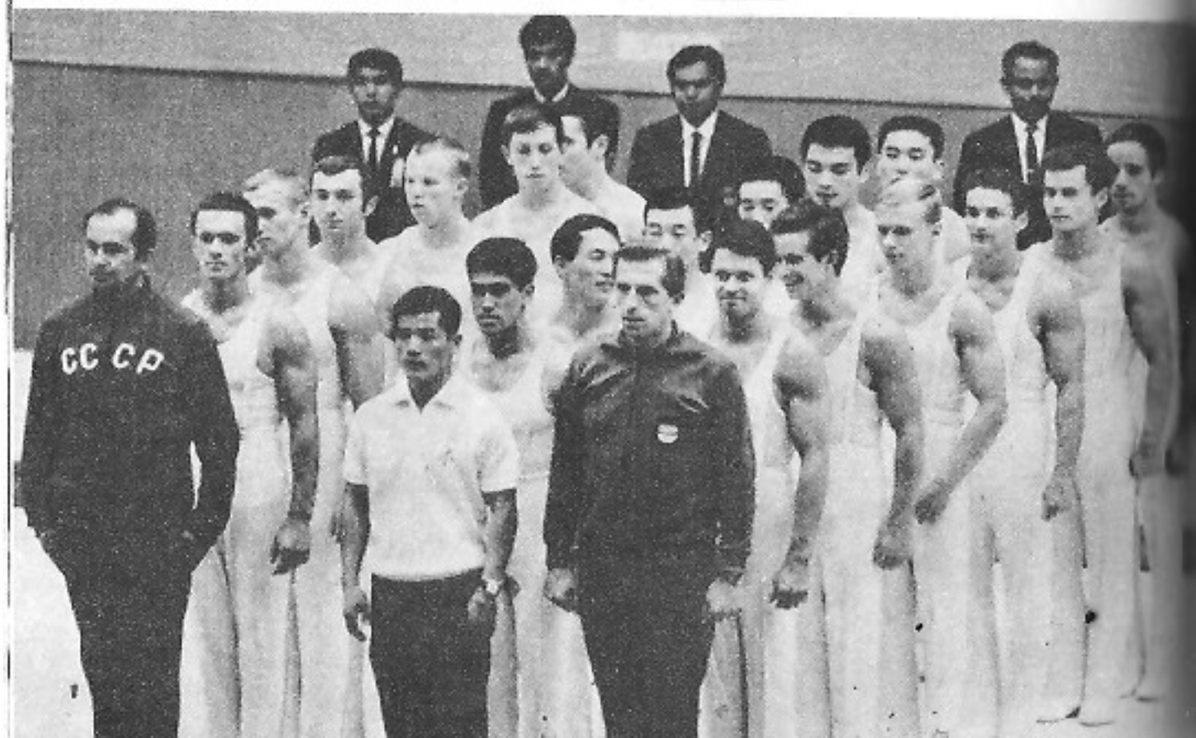

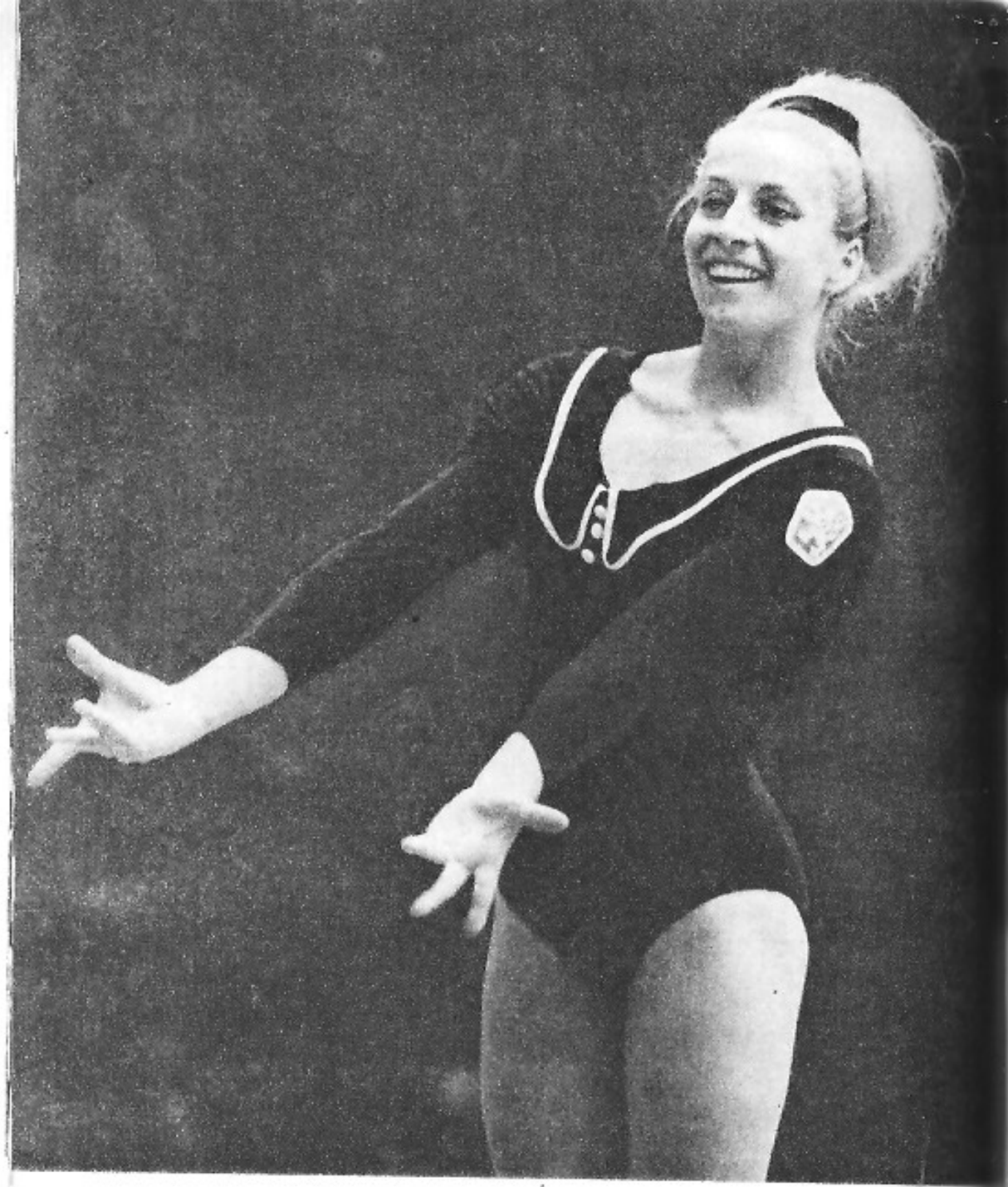

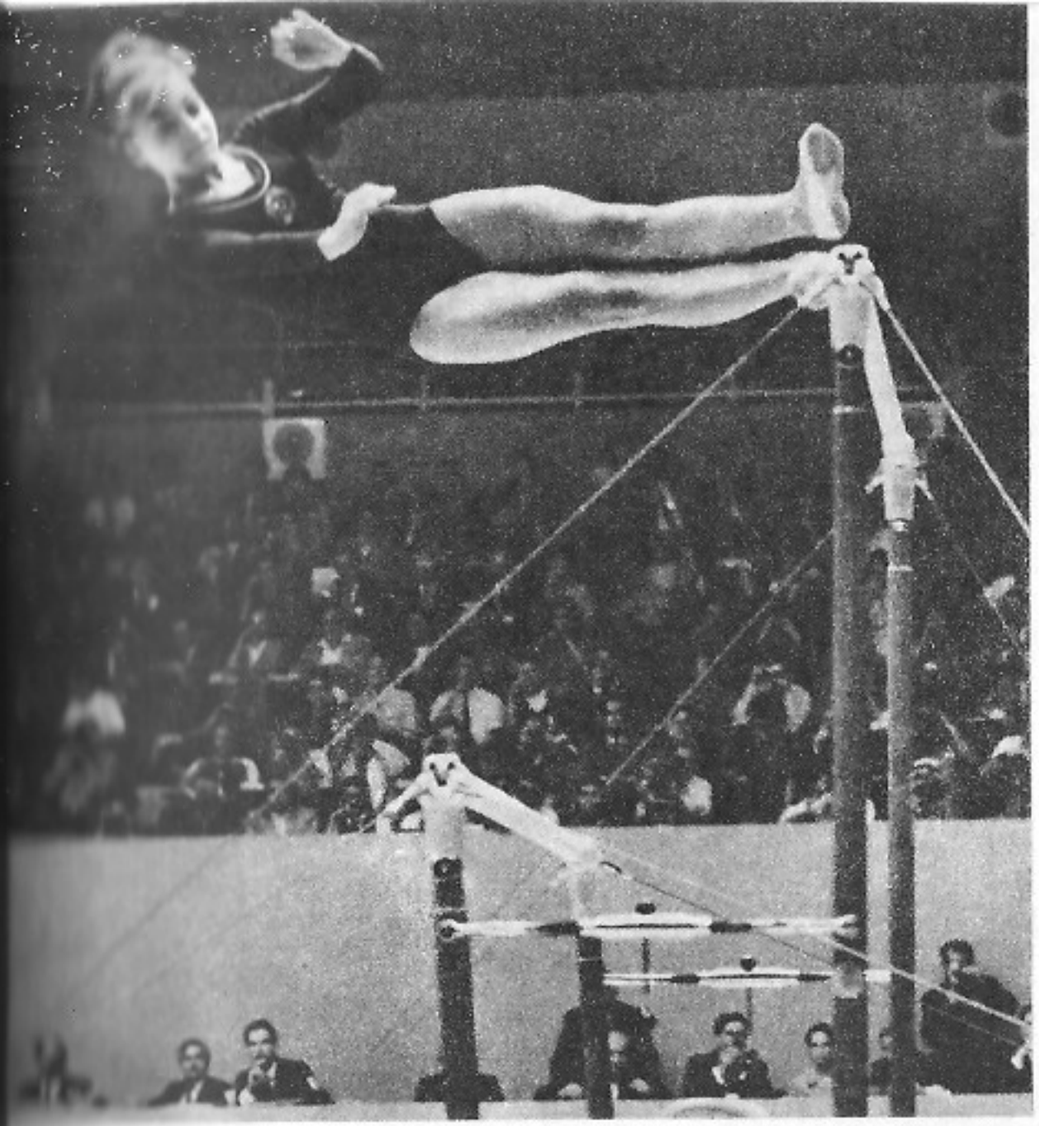

Võluv, graatsiline, kindel . . . Vera Časlavskal on nüüd kodus seitse kuldset ja kolm hõbedast olümpiamedalit.

Paremal: Natalia Kutšinskaja rööbaspuudel ja vabaharjutust sooritamas.

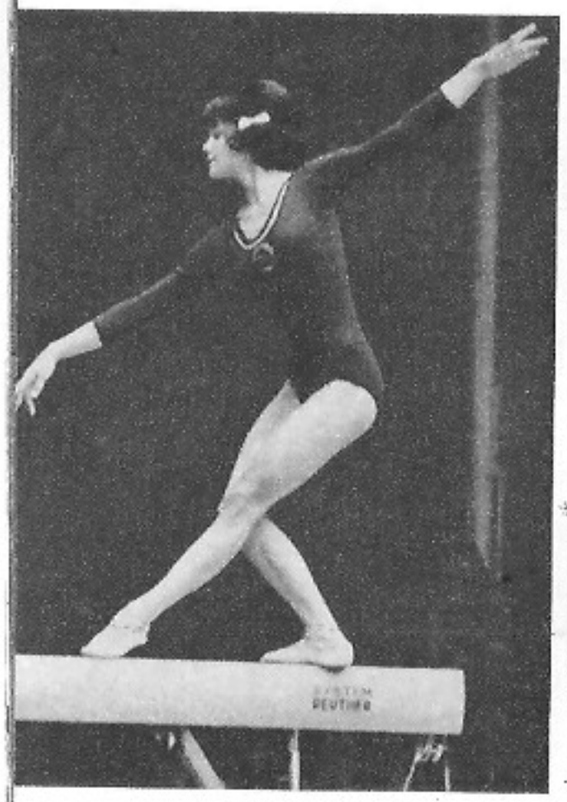

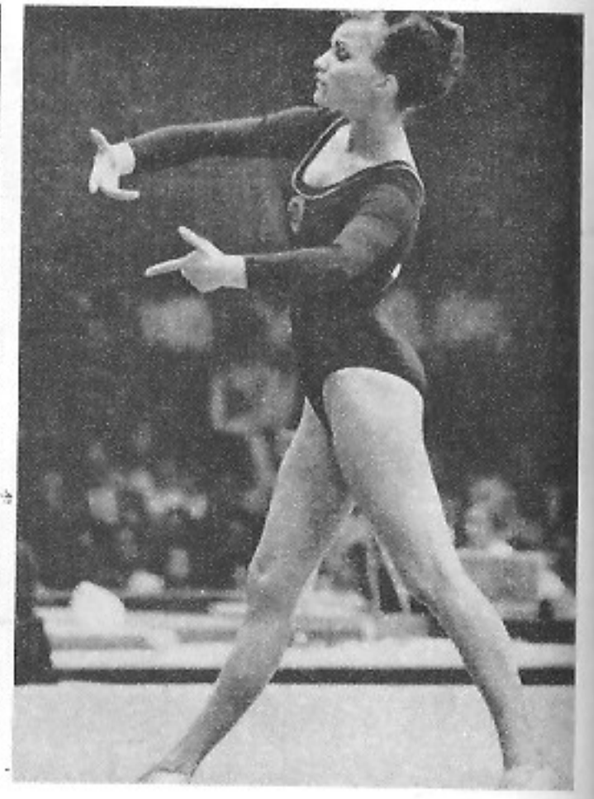

Ülal: Zinaida Voronina ja Larissa Petrik.
All: Vera Časlavska ja Olga Karasjova.

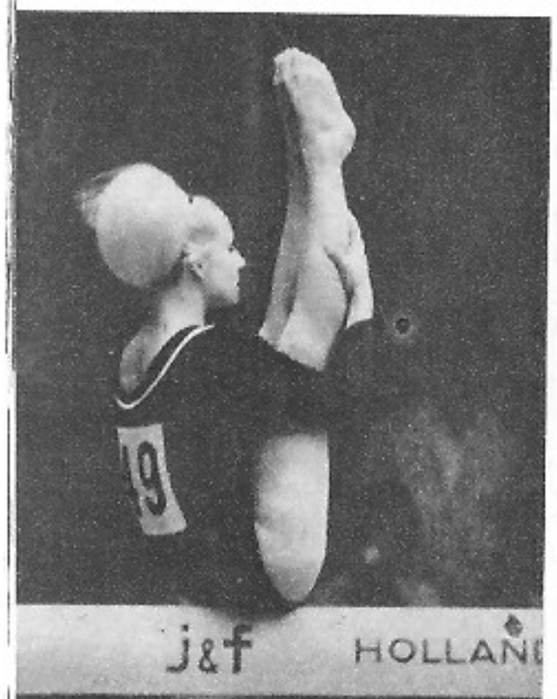

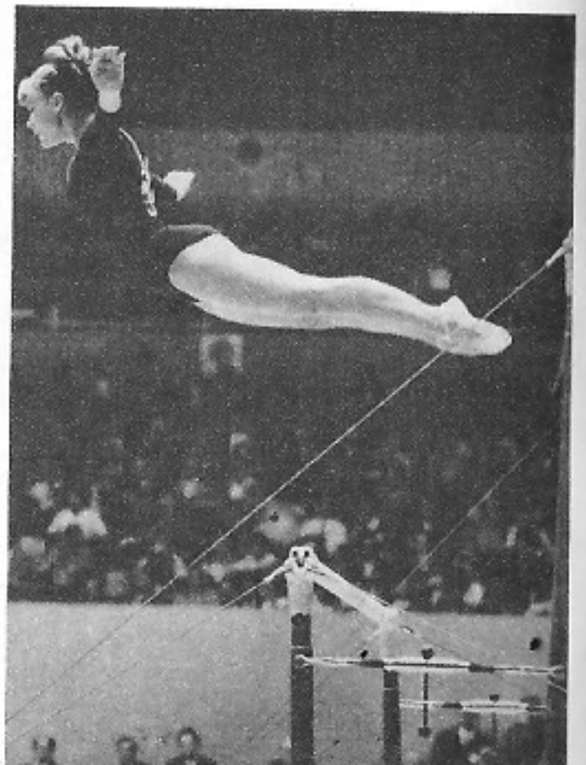

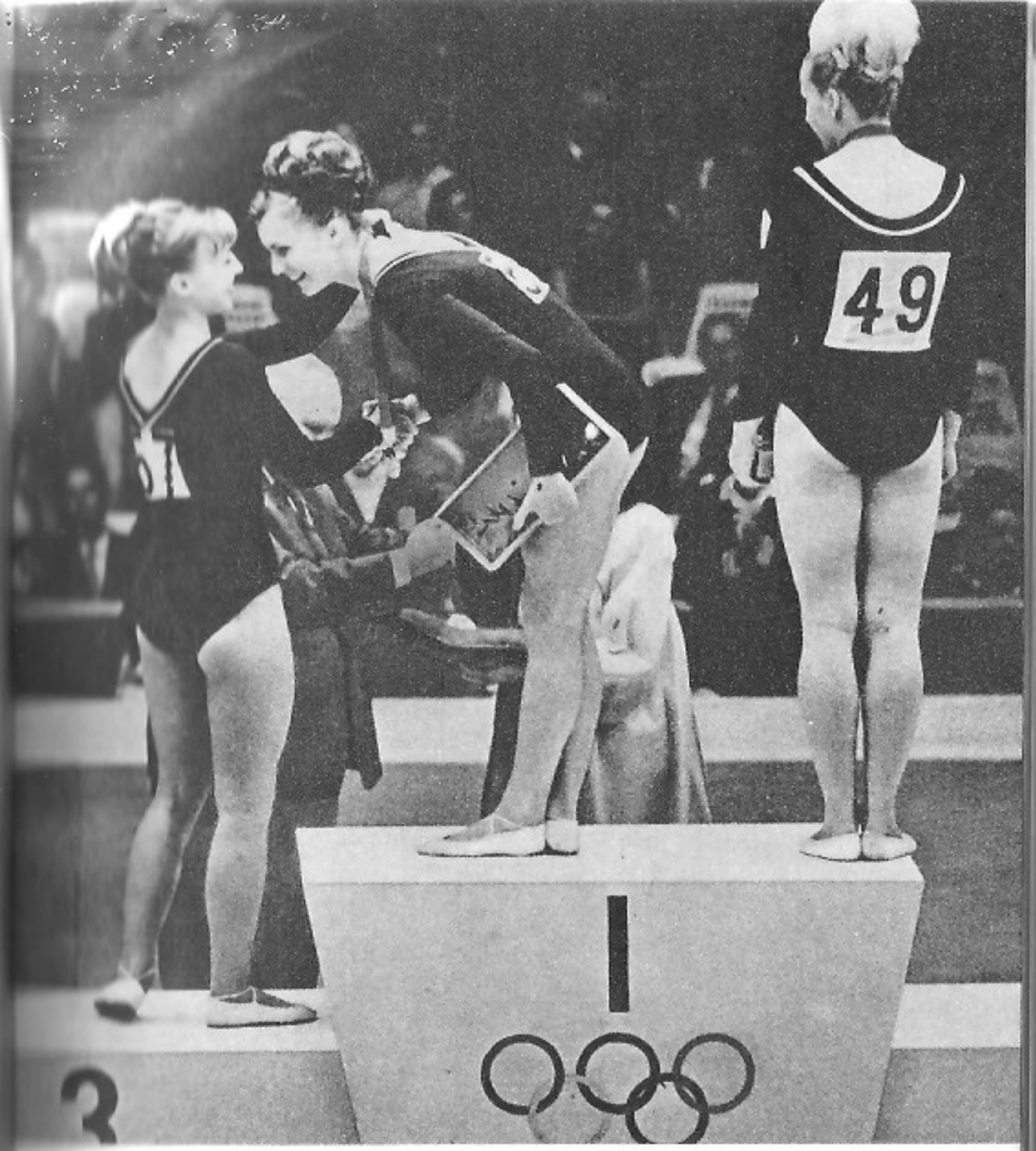

Vabaharjutuses anti välja kaks kuldmedalit – Vera Časlavskale (49) ja Larissa Petrikule. Kolmas oli Natalia Kutšinskaja.

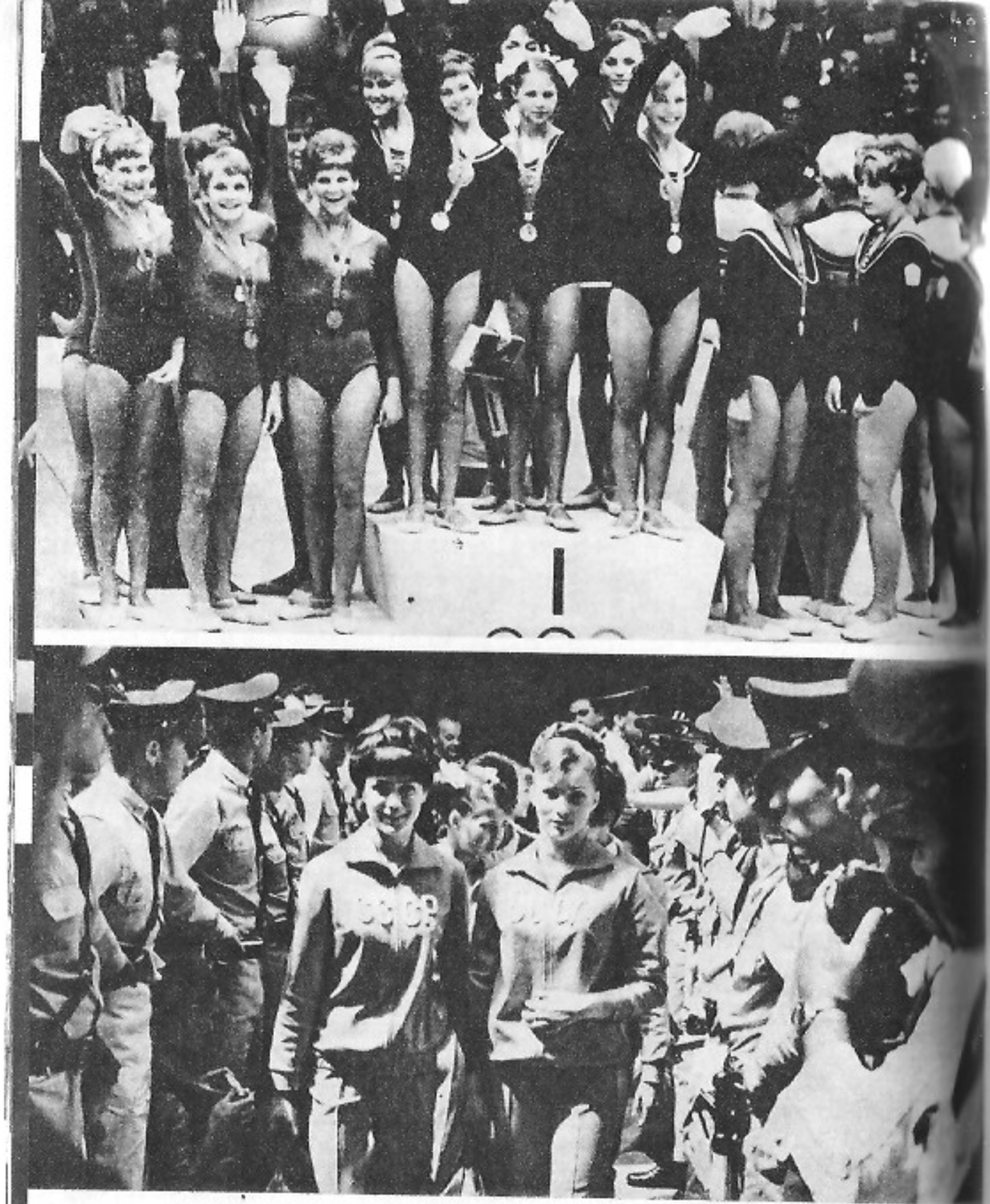

Nõukogude Liidu naiskond hõivas taas liidripositsiooni.
Võitjad olid nii populaarsed, et teed bussini pidid rajama politseinikud. Ees Voronina ja Petrik.

[illegible] Lille konkurente. Seejärel pidi Munozile alla vanduma Job [illegible] enne lõppu ka Kossinski.

Ujujaremeeste ergutuskisa oli lausa kõrvulukustav. Mehhiko [illegible]jatele langes siin osaks esimene kuldmedal olümpiamängude ajaloos. Mehhiklaste vaimustusavaldused ei tahtnud kuidagi vaibuda. Võitjat, 17-aastast üliõpilast kanti kätel ümber basseini.

Felipe Munoz oli õppinud ujuma kuus aastat tagasi, kuid treenis alles kolmandat hooaega. Kahel viimasel aastal oli treener Ronald Johnson teda nii liistule tõmmanud, et poisil polnud ühtki puhkepäeva. «Ta oli oma ujumise ori,» tunnistas hiljem reporteritele õnnest särav ema. Mängude korraldajatel oli uus rahvuskangelane. Kas ehk ei etendanud niisugune sündmus oma osa ka selles, et viis päeva hiljem võidi hoolimatult hüljata Echevarria?

Munozi võiduaeg oli 2.28,7. Maailmarekordimees Vladimir Kossinski pidi leppima 2.29,2 ja hõbemedaliga. Pronksi sai Brian Job (2.29,9). Järgnesid Pankin (2.30,3), Mihhailov (2.32,8) ja Henninger (2.33,2).

MATTHES OLI KÕIGUTAMATU

Oli teiste ujumisviisidega kuidas oli, kuid **seliliujumises** pakkusid kümnest üheksa võidupärga Erfurdist pärinevale 17-aastasele Roland Matthesile. Andekal Saksa DV ujujal oli oma noorusele vaatamata juba soliidne kogemustevaru, ta oli kohtunud paljude tugevate seliliujujatega, oli maailmarekordiomanik nii sajas (58,4) kui ka kahesajas meetris (2.07,5). 188 sm pikkuse nooruki aeglasi liigutusi ja flegmaatilisevõitu olekut nähes ei kujutanud ette, et ta on vees hoopis teine inimene.

Roland Matthes oli nagu endastmõistetavusega parim mees **100 m** seliujumises (1.01,0, olümpiarekord) ja poolfinaalis. Eelvõistluse põhjal olid medalipretendentideks ka kolm ameeriklast: Charles Hickcox, Lawrence Barbiere ja Ronnie Mills. Nendevaheliseks võistlus ka kujunes. Jim Shaw'le (Kanada), Bob Schoutsenile (Holland), Reinhard Blechertile (Saksa FV) ja Franco del Campole (Itaalia) kuulus vaid kaasaujumise au.

Matthes spurtis stardist kohe ette, kuid visa ponnistusega sai Mills ta 25 meetri järel kätte ning eskorteeris maailmarekordimeest peaaegu pöördeni. Pöördest väljudes aga oli Matthes poole kehapikkusega ainujuhtija. Kolmandana asus tagasiteele Hickcox. Peaaegu üheaegselt tegid pöörde Barbiere, Shaw ja del Campo.

Tagasiteel ujus Matthes lihtsalt teiste eest ära ja tõestas 58,7-ga

veel kord oma võimekust. Mills, kes ilmselt väsitas end võitja jälitamisega ning läks pöörde sooritamisel rütmist välja, kaotas viimasel kümnel meetril ka vahepeal talle paistnud hõbemedali. Teisena finišeeris Hickcox (1.00,2), kes edestas Millsi 0,3 sekundiga. Nii pealtvaatajad kui asjatundjad olid üllatunud mitte sellest, et Matthes võitis, vaid sellest, kuivõrd kindlalt ja veenvalt ta oma paremust tõestas.

200 m distantsil tuli Matthesil jälle arvestada kolme ameeriklast, kellest ohtlikumaks oli 19-aastane Mitchell Ivey. Viimane olevat vee peal püsimise kunsti saanud selgeks juba kuueaastaselt (Matthes kaheteistkümneselt).

Finaalis mängiti nagu kassi ja hiirt. Esimese pöörde sooritasid üheaegselt, pisut enne Matthest, ameeriklased Mitchell Ivey ja Jack Horsley. Neljandana jõudis 50 meetri pöördesse NSV Liidu tulevikulootus, 16-aastane Leonid Dobroskokin. Poolel distantsil olid ameeriklased ikka veel koos (1.03,2), Matthes kaotas neile 0,6, Dobroskokin 1,5 ja Gary Hall (USA) 1,6 sekundit. Viimaseks pöördeks olid Dobroskokin ja Hall omavahel kohad vahetanud, esikolmikut nad aga enam ei ohustanud.

Nüüd oli Matthesil järsku mängust villand — pöördest väljumisel võttis ta nagu pidurid pealt ja pikkade kiirete tõmmetega ujudes lõpetas võistluse taas esimesena (2.09,6). Ivey alistus ühe sekundiga. Horsley oli kolmas (2.10,9) ja Hall tükk maad tagapool neljas (2.12,6). Dobroskokin ei suutnud siiski säilitada ka viiendat kohta. Viimasel sajal meetril möödus temast hispaanlane Santiago Esteva.

Matthes õppis ujuma suhteliselt hilja, oma võimetega ei paistnud ta algul sugugi silma. Poisieas olnud ta närviline, veekartlik ja vähepüüdlik. Sportlane ise on avaldanud imestust, et talle 13—14-aastaselt ujulas lõpparvet ei antud. Temavanused tüdrukudki olid kiiremini ujunud, ja ka õppimisega polevat Matthesil lood kiita olnud. Murrang paremuse poole toimus märkamatult. Pigem oli tegemist aeglase ümberkasvamisega, kus kaasosalised olid nii vanemad kui treener Marlis Grohe. Aga ka praeguse, maailmarekordimehest Matthesi juures võivat leida veel mugavust, vastumeelsust pingutusteks treeningul. See-eest võistluste eel ja võistlustel on Matthes justkui ümber sündinud, siis ärkab tema tugev võistlejavaim.

MAAILMAREKORDID POLE GARANTIIKS

Üheks suuremate ambitsioonidega ujujaks Mexicos oli 18-aastane ameeriklane Mark Spitz, 1967. aasta populaarsemaid sportlasi maailmas (teadeteagentuuri «Internationale Sport-Korrespondenz» traditsioonilise ankeetküsitluse põhjal James Ryuni järel teine). Ta oli ainuvalitseja liblikujumises (maailmarekord 100 meetris 55,6 ja 200 meetris 2.05,7) ning kardetud mees ka vaba- ja kompleksujumises. Enesekindel nooruk lootnud tervele kuldmedalite komplektile, kuid... eneseusaldust oli liiga palju.

100 m liblikujumise finaal oli Mark Spitzile seitsmendaks stardiks viie päeva jooksul. Peamiseks konkurendiks talle oli kaasmaalane Douglas Russell (isiklik rekord 55,9). Rivaalid rakendasid omavahelises võistluses vastase tavalist taktikat: Spitz alustas bravuurselt (nagu seda teeb tavaliselt Russell) ja oli pöördes 26,1 sekundiga esimene, Russell startis aeglasemalt (nagu seda olevat varem praktiseerinud Spitz) ja tegi pöörde 0,4 sekundit hiljem. Veel 70 meetril oli Spitz võrdselt ujuvatest kaasmaalastest Russelist ja Ross Walesist pisut ees. Kuid siis rakendas Russell just maailmarekordimehe enda taktikat — lõi teda viimasel kümnel meetril — ja võitis nii kuldmedali uue olümpiarekordiga 55,9. Spitz kaotas 0,5 sekundiga. Ross Wales kindlustas ameeriklastele kolmikvõidu (57,2).

Oigeks ajaks oli tõusnud vormi Vladimir Nemšilov, kes lõpetas seljandana ja püstitas uue NSV Liidu rekordi 58,1. Isikliku tippmargi (58,8) saavutas ka kuuendana finišeerinud Juri Suzdaltsev. Kanada värve kaitsnud eestlane Toomas Arusoo pääses 59,8-ga poolfinaali. Lõppvõistlusest osavõtu aga tagas aeg 59,2 (Arusoo tulemus 59,6). Noormehe unistus ujuda olümpiafinaalis jäi üsna napilt teostumata samuti kaks korda pikemal võistlusmaal (2.12,7, edasi kvalifitseeruti 2.11,9-ga).

200 m liblikujumise finaal algas ameeriklaste provokatsioonilise etteastega. Et neid enne starti vette ei lubatud, sooritasid Carl Robie, Mark Spitz ja John Ferris protestiks valelähte.

Finaalikoosseis oli seekord vägagi ühtlane — eelujumisest lõppvõistlusele pääsenutest olid kiiremad John Ferris ja Mark Spitz 2.10,6-ga ning kõige aeglasem rootslane Peter Feil 2.11,9-ga. Veel poolteise basseinipikkuse järel oli raske otsustada, kas juhtis Carl Robie, Martyn Woodroffe (Inglismaa) või Volkert Meeuw (Saksa FV). Üldist imestust tekitas aga see, et kuulus Spitz ujus viimasena ja ei saanudki lahti punase laterna ebameeldivast osast.

Alles teisele pöördele lähenedes hakkas ilmnema vahe meeste võimetes. Robie ja Woodroffe tõstsid tempot ja püüdsid eest ära

ujuda. 100 meetri kohal oli esimene Robie (1.02,5), teine Woodroffe (1.02,9), kolmas Feil (1.03,3), neljas-viies Valentin Kuzmin ja Meeuw (1.03,7). Järgmisel otsal asus eesruttajaid edukalt püüdma Ferris. 150 meetri pöördes ujusid Robie ja Woodroffe võrdselt, Feilil oli veel napp paremus Kuzmini ja kiiresti läheneva Ferrise ees.

25 meetrit enne lõppu paistis, et võidab inglane ja ameeriklased peavad veel ühe kulla ära andma, kuid võistlus viimastel meetritel otsustas seekordse jõukatsumise siiski Tokio-mängude hõbemedalimehe kasuks: 1. Robie 2.08,7, 2. Woodroffe 2.09,0. NSV Liidu ujumiskoondise raudvara Valentin Kuzmin tuli küll toime rootslase alistamisega, kuid pidi omakorda alla vanduma lõpus tormiliselt ujunud Ferrisele (2.09,3). Viimane läbis distantsi teise poole 1.05,0-ga, kiiremini kui ükski teine. Võimalik, et ta oli võimeline ka kulla võitmiseks, kuid olles harjunud võitjapjedestaalil nägema ikka ja jälle Spitzi, pidanud ta silmas just maailmarekordimeest. Viimane aga oli pärast kaotust 100 meetris resigneerunud (või tõesti tühjaks ujunud) ja finišeeris nüüd koguni viimasena (2.13,5), tükk maad tagapool seitsmendana lõpetanud Viktor Šarõginit (2.11,9). Hoopis õigemini kui Ferris talitas Woodroffe, kes olevat 100 m tulemuste põhjal järeldanud, et Spitzist pole seekord ka 200 m võitjat, ning hoidnud pilku hoopis Robie'l.

HICKCOX — EDUKAIM MEES MEXICO OLÜMPIAUJULAS

Kui mitmel teisel alal pakuti välja kindlat võitjat, siis meeste **kompleksujumistes** piirduti sellega, et ennustati lihtsalt ühe ameeriklase võitu. Olümpia-aasta kevadel oli Andrei Dunajev Tallinnas peetud NSV Liidu ja Saksa DV maavõistlusel küll maailmarekordi 4.45,3-ga enda valdusse saanud, kuid juulis-augustis jõudsid USA ujujad Gregory Buckingham, Gary Hall ja lõpuks Charles Hickcox sellest nelja korraga kärpida tervelt 6,3 sekundit.

200 m kompleksujumise medalid langesidki täielikult ameeriklaste saagiks. Ainult kolmandal rinnuliujumise etapil suutis peruulane Juan Bello John Ferrise ees ajutiselt pronksmedalikohale tõusta. Viimane, vabaujumisetapp aga taastas endise olukorra: algusest peale juhtinud Hickcox finišeeris esimesena (2.12,0), Buckingham teisena (2.13,0) ja Ferris kolmandana (2.13,3). Parima eurooplasena oli Saksa FV esindaja Michael Holthaus alles seitsmes.

Algusest lõpuni põnevalt kulges **400 m kompleksujumine**, kus

[illegible]egati nagu kaarte. Kulla ja hõbeda peale «mängisid» 21-aas- [illegible] Charles Hickcox ja temast neli aastat noorem Gary Hall, pronksi [illegible]ast heitlesid Gregory Buckingham, Michael Holthaus (Saksa FV), [illegible]hn Gilchrist (Kanada), Andrei Dunajev ja Reinhard Merkel (Saksa FV). Mehhiko ujujast Rafael Hernandezest oli neile seitsmele teekaaslast vaid esimesel etapil, liblikujumises.

Hickcox alustas 1.02,4-ga, olles Hallist ees 0,2 sekundit. Järgnesid Gilchrist (1.03,4), Buckingham (1.04,0), Holthaus (1.04,1), Hernandez (1.05,3), Merkel (1.06,5) ja Dunajev (1.06,6). Seliliujumise etapil rühkis üllatuslikult etteotsa Hall. Ometi eeldati siin Hickcoxi edu, sest ta võitis 100 m seliliujumises hõbeda. Holthaus möödus Gilchristist ja Buckinghamist. Dunajev tõusis kuuendaks, viimasena ujus nüüd peoperemeeste soosik. Rinnuliujumise ajal vahetasid kohti mehed teisest nelikust: Merkel tõusis viiendaks, Gilchrist langes kuuendaks, Dunajev seitsmendaks.

Viimasele, vabaujumisetapile läks Hickcox 0,3 sekundit varem kui Hall. Viimase pöörde tegid mõlemad üheaegselt. Alles üsna lõpu eel pani end maksma vanem ja kogenum; 1. Hickcox 4.48,4, 2. Hall 4.48,7.

Holthausil oli 300 m järel kolmanda ameeriklase ees küll 2,5-sekundiline edumaa, kuid pronks oli ikkagi käest libisemas. Nii Holthausile kui Buckinghamile märgiti protokolli võrdne aeg 4.51,4. Kõige minimaalsem edumaa, käepuude, tagas sakslasele siiski medali. Gilchrist suutis taas Merkelist ette ujuda, Dunajevi jõud aga oli juba otsas ja ta jäigi seitsmendaks.

Tuli välja, et just kompleksujumises, kus varem kindlat võitjat välja pakkuda ei söandatud, oli maailmarekordimees seaduspärane peremees. Kombineeritud teateujumisest sai Charles Hickcox veel kolmanda kulla (tuletame meelde ka seliliujumise hõbedat) ja nii võiski teda pidada edukaimaks meheks Mexico olümpiaujulas.

RÜNNAK MAAILMA-REKORDITELE

4×100 m vabaujumine, mis toimus esimesel võistluspäeval, erilisi üllatusi ei toonud. Ameeriklased läksid kohe juhtima ning lõpetasid kõigi ülejäänute ees kindla edumaaga ja uue maailmarekordiga 3.31,7 (samal aastal püstitatud endine rekord oli 3.32,5). Kolme sprindikuulsust — Zorni, Spitzi ja Walshi — toetas siin kahemeetrine hiiglane Stephen Rerych.

Saksa DV sportlased, kes tänu Frank Wiegandi ja Horst-Günther Gregori tublile ujumisele püsisid kaks vahetust ameeriklaste järel teisel kohal, taandusid hiljem viiendaks. Hõbeda sai Nõukogude Liidu nelik Semjon Belits-Geiman, Viktor Mazanov, Leonid Iljitšov ja Georgi Kulikov uue Euroopa rekordiga 3.34,2. Nimekad austraallased pidid leppima pronksiga (3.34,7), kuigi nende ankrumees Michael Wenden läbis oma etapi kõigist kõige kiiremini — 51,7-ga.

Märksa pinevam oli võitlus medalite pärast **4×200 m vabaujumises.**

Avaetapi lõpetas esimesena Saksa DV (Frank Wiegand), NSV Liidu koondis (Vladimir Bure) aga alles kaheksandana. Peamised kuldmedalipretendendid olid siiski austraallased ja ameeriklased. Olukord muutus viimastele kõige kriitilisemaks kolmandal etapil, kui rajale läks alles 20 minuti eest 100 m liblikujumises esinenud Mark Spitz. Spitz polnud veel pingutusest kosunud ja ujus seetõttu USA nelikust kõige nõrgemini — 2.00,5-ga. Austraalia koondise kolmanda vahetuse mees Robert Windle vähendas ajavahe 1,7 sekundile. Võistlusele pidi punkti panema selle distantsi olümpiavõitjate Wendeni ja Schollanderi printsipiaalne heitlus. Taas oli mõne kümnendiksekundi võrra kiirem Wenden (1.54,3), kuid Schollander osutus siiski tänu edumaale püüdmatuks. Ameeriklastel jäi maailmarekordist puudu vaid 0,2 sekundit. Nende võiduaeg oli 7.52,3. Pole kahtlust, et soodsamates tingimustes (meretasapinnal võisteldes) võinuks seesama kvartett viia rekordi alla 7.50,0. Austraalia neliku ajaks märgiti 7.53,7 ja pronksmedalile ujunud Nõukogudemaa koondisele 8.01,6. Eriti mehiselt võistlesid kolmanda ja neljanda etapi mehed Semjon Belits-Geiman ja Leonid Iljitšov.

4×100 m kombineeritud teateujumine seadis USA mehed ootamatusse ja ammunägemata olukorda — neil tuli rohkem kui kaks vahetust ujuda teiste (Saksa DV) kiiluvees. Roland Matthes avaetapimehena püüdis võita oma meeskonnale võimalikult suurema edumaa ja nii tuligi nähtavale mehe sisu — ta ujus siin uue maailmarekordi 58,0 ning edestas USA esindusmeest 100 m seliliujumises Charles Hickcoxi tervelt 2,4 sekundiga (individuaalvõistluses 1,5 sekundiga). Järgmises, rinnuliujumisvahetuses suutis värske olümpiavõitja Donald McKenzie Egon Henningeri vastu võisteldes tagasi võita vaid neli sekundikümnendikku. Alles liblikujumise kuldmedalimees Douglas Russell (55,0) viis ameeriklased liidripositsioonile. Ankrumees Kenneth Walsh läbis oma etapi küll juba konkurentsitult (52,1), kuid kuldmedal võideti siiski uue maailmarekordiga 3.54,9.

Saksa DV hõbedat lõppetapil enam keegi ei ohustanud (3.57,5), küll aga oli Nõukogude Liidu ankrumehel Leonid Iljitšovil tegemist, et hoida pronksmedalit.

Võistluse algus oli meie maa koondisele kurvavõitu, sest seliliujuja Juri Gromak oli 1.02,9-ga avaetapil viimane. Vladimir Kossinski (1.07,1) pidi palju vaeva nägema, et lõpetada oma vahetus üheaegselt kolmandana ujunud austraallase O'Brieniga. Nemšilov aga leevendas olukorda juba märgatavalt, rebides vahe rivaalide ees 1,4 sekundile. Sellest piisas täpselt niipalju, et Iljitšov suutis ankrumehena säilitada kõige minimaalsema, kümnendiksekundilise üleoleku austraallase ees (ajad vastavalt 4.00,7 ja 4.00,8). Olümpiavõitja Michael Wenden kattis selles rünnakus oma etapi koguni 51,4-ga (!).

Huvitav on heita pilk ka võistlusprotokolli:

USA		Saksa DV		NSV Liit		Austraalia	
Hickcox	1.00,4	Matthes	58,0	Gromak	1.02,9	Byrom	1.01,5
McKenzie	1.07,4	Henninger	1.07,8	Kossinski	1.07,1	O'Brien	1.08,5
Russell	55,0	Gregor	58,6	Nemšilov	58,0	Cusack	59,6
Walsh	52,1	Wiegand	53,1	Iljitšov	52,7	Wenden	51,4
	3.54,9		3.57,5		4.00,7		4.00,8

NAISED MURRAY ROSE'I TASEMEL

Olümpiavõistlused **naiste vabaujumises** möödusid ettearvatult Ameerika neidude domineerimisel — kaheteistkümnest medalist said siin teised vaid kaks, ja needki pronksist.

100 m vabaujumine tõestas taas, et paljugi oleneb momendi vormist. 21-aastane Jan Henne sai siin USA meistri- ja katsevõistluste kaotuste eest kaaluka revanši (võiduaeg olümpiafinaalis 1.00,0). Temast kuus aastat noorem Susan Pedersen, keda elektriajamõõtjad (kuid mitte stopperit käsitsevad kohtunikud) olid tunnistanud augustis Los Angeleses Dawn Fraseri aastaid püsinud maailmarekordi (58,9) kordajaks (protokolli märgiti 59,0), pidi vaeva nägema hoopis hõbemedali võitmise pärast Linda Gustavsoni ees. Mõlemale fikseeriti võrdne aeg 1.00,3. Parima eurooplasena oli Vana Maailma 1966. aasta meister Martina Grunert (Saksa DV) isikliku rekordiga 1.01,0 viies.

Rääkida vabaujumise teistest distantsidest tähendab kõnelda eelkõige Ameerika Ühendriikide ujumisspordi viimaste aastate ühest

suuremast leiust, 16-aastasest Deborah Meyerist. Kalifornia koolitüdruk, kellele kuuluvad maailmarekordid 200 m distantsist ujumismaratonini, oli 1967. aasta populaarsemaid sportlasi maailmas. Ainuüksi olümpia-aastal tegi ta kaheksal korral parandusi maailmarekorditabelis. Oma tulemusega 400 meetris (4.24,5) pääsnuks ta ka maailma kolmekümne kiirema mehe hulka aasta edetabelis ja 1500 meetris saavutatud 17.31,2 on juba kõrvutatav meeste tulemustega olümpiafinaalis. Olgu veel võrdluseks meenutatud, et mitte just väga ammu — Melbourne'is — võitis nende mängude parim mees Murray Rose 400 meetris olümpiakulla 4.27,3 ja 1500 meetris 17.58,9-ga. Deborah Meyeri võidud enne starte Alberca Olimpico radadel olid niivõrd ülekaalukad, et keegi ei küsinud «Kes?», vaid «Millise tulemusega?».

Kõige raskemaks kujunes Deborah Meyerile vahest võit **200 m distantsil.** Võistlusmaa esimene pool oli juba möödas, kuid ikka polnud ta suutnud maha raputada koondisekaaslasi Jane Barkmanit ja Jan Hennet ega austraallannat Lynette Belli. Kuid Meyer pidi kaasvõistlejaist varakult jagu saama, sest nii need kolm kui ka jugoslaavlanna, Euroopa rekordi omanik Mirjana Šegrt, prantslanna Claude Mandonnaud ja Saksa DV ujuja Gabriele Wetzko võisid temast viimasel viiekümnel meetril kiiremaks osutuda. Finišeerides oli favoriidiks peetud Meyeri edumaa järgmise ees vaid pool sekundit (aeg 2.10,5 Jan Henne 2.11,0 vastu). Henne kaotas viimases pöördes väärtuslikke sekundikümnendikke, kuid jõudis lõpuks siiski napilt edestada Barkmanit (2.11,2).

Eurooplastest oli taas hoos Saksa DV esindaja, 14-aastane Gabriele Wetzko, kes finišeeris neljandana ja kärpis oma tippmargist 200 m jaoks rasketele kõrgmäe-tingimustele vaatamata 2,9 sekundit (2.12,3). Teistel 200 m paremate jäi olümpiaujulas vähemalt niisama palju oma tippmargist vajaka. See Leipzigi koolitüdruk sai laiemalt tuntuks alles olümpiahooajal. Tema hiilgeaeg võib saabuda Müncheni päeviks.

400 m vabaujumises rakendas Deborah Meyer tugevate taktikat, minnes kohe juhtima. Järk-järgult suurendas ta vahemaad ja oli peagi teistele püüdmatu. Olümpiarekordist kärpis Meyer 11,5 sekundit (4.31,8). Linda Gustavson ja Pamela Kruse hellitasid lootusi, et suudavad siingi kindlustada USA-le kolmikvõidu. Kolmesaja meetri pöördeni oli see ülesanne veel kaunis reaalne. Austraallaste suurlootus, 14-aastane Karen Moras oli aga neljandana üsna ligi jõudnud ja medalivõimalusi nähes ei kavatsenudki käiku aeglustada. Pamela Kruse ei suutnud rünnakut enam tõrjuda ja oli sunnitud medali napilt-napilt loovutama. Rohelise Mandri esindaja osutus ühtlasi nende mängude noorimaks medalivõitjaks. Üllatuse valmistas taas

kuna eakaaslane Gabriele Wetzko, kelle 4.40,2 oli koguni uueks Euroopa rekordiks.

Mida pikem distants, seda imeteldavamaks kujunes Deborah Meyeri triumf. Sedapuhku oli naiste ujumismaratoniks **800 m,** uus olümpiaala. Nagu võitja hiljem tunnistas, startinud ta kindla võistlusplaanita ega hoolinud mingisugustest ajagraafikutest. Pool võistlusmaad hellitas vist võidulootusi ka 400 meetris medalita jäänud Pamela Kruse, kuid siis leidis, et kuulsa kaasmaalasega konkureerimine pole talle ikkagi jõukohane. 500 m järel oli Meyeri edumaa kasvanud 15 meetrile (finišis oli see 18 m). Kuid nii oli ka Kruse taganud endale hõbemedali varakult. Ajad vastavalt 9.24,0 ja 9.35,7.

Lõpumeetriteni jäi lahtiseks ainult pronksmedali saatus. 600 meetri järel asus seni kolmandal kohal püsinud Karen Morast püüdma 15-aastane mehhiklanna Maria Ramirez. Eelviimasel pöördel oli ta kaasmaalaste rõkkava ergutuskisa saatel tõusnud peaaegu austraallanna kõrvale. Pingelises pikas heitluses suutiski Ramirez peoperemeeste rõõmuks aasta nooremast austraallannast 0,1 sekundi võrra kiirem olla (aeg 9.38,5). Tundus, et nooruke Karen Moras käis oma jõuvarudega ümber pillavalt — eelujumises püstitas olümpiarekordi 9.38,3, finaalis aga sama ajani enam ei jõudnud.

KULDA ÜLE KULLATA EI ÕNNESTUNUD

Üldine arvamus oli, et **100 m rinnuliujumises** puhkeb võitlus kuldmedali pärast Catie Balli (USA) ja Galina Prozumenštšikova, maailmarekordi praeguse ja endise omaniku vahel. Autsaiderite Durdica Bjedovi (Jugoslaavia) ja Ana-Maria Norbise (Uruguai) jahti olümpiarekordile eelujumistes ning poolfinaalides peeti jõu pillamiseks.

Finaalis asus ootamatult võistlejate etteotsa Uta Frommater (Saksa FV), kuid mitte kauaks. Pöördes oli esimene juba Ball, meetrise edumaaga sakslanna ja Norbise ees. 75 meetri järel alustas oma ohtlikku finišit Galina Prozumenštšikova. Peaaegu samal ajal võttis rünnaku ette ka teisel rajal ujunud Durdica Bjedov. Viimased tõusidki juhtijateks. Tugevalt spurtis Sharon Wichman (USA). Ta möödus Frommaterist ja maailmarekordinaisest, kes ei suutnud vastupanu osutada seega koguni neljale võistlejale.

Kas oli Prozumenštšikova lõpuspurdiga hiljaks jäänud või oli jugoslaavlanna olnud finišeerimisel kavalam — kuldmedal kuulus seekord 21-aastasele Spliti arstiteaduseüliõpilasele, kel oli olnud julgust oma võimete näitamiseks ka eelujumises ja poolfinaalis ja kes

hüppas oma seniselt tipptulemuselt 1.17,3 kohe 1.15,8-le. Kõige rohkem oli juletud talt loota finaalipääsu. Prozumenštšikova kaotas kulla vaid 0,1 sekundiga. Selline kaotus jääb hinge närima. Sharon Wichman pronksmedalivõitjana sai aja 1.16,1, Uta Frommater 1.16,2 ja maailmarekordi (1.14,2) omanik Catie Ball 1.16,7. Svetlana Babanina oli 1.17,2-ga seitsmes.

200 m rinnuliujumise finaali pääsesid kõik Nõukogudemaa esindajad — Tokio võitja Galina Prozumenštšikova, samas pronksile tulnud Svetlana Babanina ja Alla Grebennikova. Ameerikat esindasid Sharon Wichman ja Cathy Jamison. Catie Ballil aga tuli gripi tõttu relvad maha panna. Taas olid platsis 100 meetris end hästi tutvustanud Durdica Bjedov ja Ana-Maria Norbis.

50 m pöörde sooritasid koos Bjedov, Prozumenštšikova ja Wichman. Minimaalselt oli ees ameeriklanna. Järgmisel kahel ujulapikkusel oli liidriks meie maa esindaja, saatjad olid samad. Ilmselt tahtis Prozumenštšikova võita kiire algusega (100 m 1.18,4), nagu see läks korda Tokios. Neljandal kohal ujus Grebennikova ja teisele ameeriklannale jõudis järele Babanina. Paarkümmend meetrit enne lõppu hakkas jõudsamini liikuma Wichman ja ta finišeeriski võitjana (2.44,4). Prozumenštšikoval libises ka siin kuld käest. Ja mitte ainult kuld, vaid ka hõbe — jälle näitas oma võimekust 100 m üllatusvõitja Bjedov, kes finišeeris 2.46,4-ga. Seegi tulemus oli jugoslaavlanna isiklik rekord. Enne Mexicosse sõitu asus ta maailma edetabelis 2.47,6-ga 15. kohal.

Prozumenštšikova oli tempotegijana võimed ära raisanud ja teda tabas viimastel meetritel järsku väsimus. Palju ei puudunud, et Tokio olümpiamängude võitja oleks oma lemmikalal kaotanud ka pronksi, kaasmaalasele Alla Grebennikovale (ajad vastavalt 2.47,0 ja 2.47,1). Babanina finišeeris üheaegselt (2.48,4) ameeriklanna Cathy Jamisoniga, kuid jäi kuuendaks.

Prozumenštšikova oli oodatult tugev ja võitis medalid, kuid temalt oodati enamat. Jääb üle lohutus, et ühelgi Tokio-võitjal ei õnnestunud Alberca Olimpico radadel medalit üle kullata.

IKKA PROGNOOSIDE KIUSTE

Lõuna-Aafrika Vabariigi rassistide poliitika on sulgenud mõnelegi silmapaistvale sportlasele tee olümpiamängudele. Üks neist, kes pidi eemale jääma võistlustest Mexicos, oli Karen Muir, maailmarekordiomanik mõlemal **seliliujumisdistantsil** (100 m — 1.06,4, 200 m — 2.23,8). Kuldmedalile pretendeerisid nüüd edetabeli järgmised. Favoriidiks peeti Kanada ujujat Elaine Tannerit, kes kombineeritud teateujumise esimeses vahetuses oli põrmustanud olümpiarekordi ja kordas seda 100 m seliliujumise poolfinaalis (1.07,4). Kuid Tanneril ei olnud niisugust varu kui Matthesil.

100 m finaalis sai tema ületajaks ameeriklanna Kaye Hall, Tanneri vana tuttav võistlusradadel. Need neiud olid võistelnud teineteisega juba aastaid ja iga kord oli peale jäänud kanadalanna. Nüüd aga, mõlema rivaali esimesel olümpiastardil, tuli pööre. Elaine Tanner suutis Kaye Halli kõrval püsida vaid veerand võistlusmaad. Pöördes kaotas ta veel käelöögiga, kuid 75 meetri järel oli selge, et ainult ime suudaks tuua talle pakutud esikoha. Seda imet ei juhtunud. Kaotuskibedust võis ehk leevendada see, et kulla hind 100 m seliliujumises oli olümpiaujulas tõesti kõrge — 16-aastasel Kaye Hallil tuli selleks välja pakkuda maailmarekord 1.06,2. Kas sedasama oleks suutnud Karen Muir? Elaine Tanneri aeg 1.06,7 aga oli võrdne ta senise tippmargiga. Pronksmedali võitnud Jane Swagerty (USA) jäi neist kahest märgatavalt maha (1.08,1). Parima eurooplasena platseerus 14-aastane ungarlanna Andrea Gyarmati oma tipptulemusega 1.09,1 viiendaks.

Gyarmati? See nimi tuletas midagi meelde. Muidugi, Helsingi olümpiamängude kuldmedalivõitjate, rinnuliujuja Eva Szekely ja veepallur Dezsö Gyarmati tütar. Otsid riiulilt 1954. aastal ungarlaste poolt väljaantud raamatu «25 Ungari sportlast räägivad...» ja leiad pealkirja alt «Tavalised inimesed»:

««15. mail sündis meil tütar Andrea. Temas pole samuti midagi erilist. Täiesti tavaline laps.»

«Tavaline laps» sündis 15. mail, aga tavaline ema võttis veel 2. mail osa järjekordsest treeningutunnist Margiti saarel ja jätkas harjutamist juba juulis. Kui uskuda kuuldusi, siis on kaalutlev ja pedantne treener Imré Sarosi juba koostanud väiksele Andreale treeninguplaani. Esialgu on igapäevaseks normiks kõigest mõni meeter, kusjuures see tuleb läbida väikeses vannis, ema hoolitsuse ja abiga. Viieteistkümne aasta pärast on see distants loomulikult kasvanud...»

Tänaseid meistreid on kasvatatud niisiis juba hällist alates. Neist on püütud teadlikult meistreid kasvatada. Ja ometi kipuvad mõned laiemale üldsusele «tavalisteks» jääma. Andrea Gyarmati võistles kahes olümpiafinaalis (ka 100 m liblikujumises) ja mõlemas tuli endast kaks-kolm aastat vanemate rivaalide järel viiendaks. Täiesti «tavaline» praeguses ujumisilmas?...

Kaks korda pikemat võistlusmaad alustas favoriit Elaine Tanner hasartselt. Ta läbis distantsi esimese poole samasuguse ajaga, mil-

lega Andrea Gyarmati tuli 100 m finaalis viiendaks (1.09,1)... Kanadalanna taktikaline plaan oli kõigile selge: ennast kaasvõistlejatest lahti rebida, hoida eelujumistes parimat aega (2.29,2) näidanud pikakasvuline Pokey Watson (USA) ja Kaye Hall kontrolli all ja tõrjuda vajaduse korral nende lähenemiskatsed. Kättevõidetud positsioon lubas seda. Kuid võimed?...

End ülehinnates ning vastaseid alahinnates jätkas Tanner samas vaimus veel pool ujulapikkust, ja siis oli Watson ta kõrval. Viimane oli seni tuntud eelkõige vabaujujana ja tema seekordne start oli võistleja enda sõnade järgi alles neljas sel alal. Viimasel 50 meetril oli kanadalanna juba löödud. Võitjast lahutasid teda kolm kehapikkust (ajad vastavalt 2.24,8 ja 2.27,4). Kahe loodetud kuldmedali asemel kaks hõbedat. Kaye Hall jäi sel distantsil kolmandaks (2.28,9).

KAALUKEELEKS ON TÜHINE SEKUNDIOSA

Kui palju võis olla olümpial viltuminekuid? Üldsuse ette jõuab loomulikult ainult tippude draama, teiste pettumused jäävad kulisside taha.

Üks paljudest tähtedest, kellel silma hoiti ja kelle fiasko rippus vaid juuksekarva otsas, oli Ada Kok. 21-aastane hollandlanna oli absoluutseks valitsejaks **liblikujumises**, tema võistlusreisid olid ulatunud nelja maailmajakku ning toonud tulpide ja tuulikute maa spordile palju au. 184 sm pikkuse neiu tagantärgitajaks oli olnud temast kolm aastat vanem õde Margareta, kes tuli Rooma olümpiamängudel 200 m rinnuliujumises viiendaks. Kaheksa aastat kestnud edukale võistlemisele oli Ada Kok lootnud panna Mexicos kuldse kaksikpunkti. Tema olümpiaeelses intervjuus oli tunda juba elutarkust (või poseerimist?): «Teen kõik selleks, et võita. Kui kaotan, olen ka sellega rahul, sest tean, et olen eesmärgi saavutamiseks teinud kõik mis minu võimuses.»

100 m finaali koosseis oli ootuspärane: Ada Kok, kolm ameeriklannat, Lynette McClements (Austraalia), Heike Hustede (Saksa FV), Helga Lindner (Saksa DV) ja Andrea Gyarmati (Ungari). Tatjana Devjatova kaotas finaalipääsme poole sekundiga.

Plahvatuse eest hoolitses siin 17-aastane Lynette McClements. Noor austraallanna aitas tõeks teha Dawn Fraser-Ware'i väidet, et viies manner suudab Mexicos üle saada aastaid kestnud madalseisust ujumises ning tulla kokkuvõttes teiseks. Austraalia meestest oli

jõudnud favoriitidele meelehärmi valmistada Michael Wenden, nüüd oli kord õrnema soo käes.

Lynette McClements oli liblikujumisele spetsialiseerunud alles kaks aastat tagasi ja suutnud seni kanda oma kontosse vaid ühe kaaluka saavutuse — esikoha Austraalia meistrivõistlustel. Tema tippaeg oli 1.06,4 Ada Koki 1.04,5 ning ameeriklannade Ellie Danieli ja Susie Shieldsi 1.04,8 vastu. Kuid sellest oli ilmselt küllalt, et tunda end teistega võrdsena. Austraallanna alustas hoogsalt, ruttas kohe ette ega loovutanudki enam oma positsiooni (võiduaeg 1.05,5). Shields hoidis veel kümmekond meetrit enne finišit enda käes hõbemedalit, kuid siis loovutas selle Danielile (1.05,8).

Suur favoriit Ada Kok polnud saanud üldse hakata medalite jagamisel kaasa rääkima, sest enne jõudis kätte finiš. Pronksist jäi seejuures puudu vaid karvavõrra — nii Shieldsi kui Koki ajaks märgiti 1.06,2. Oma rekordit parandas taas viiendaks jäänud Andrea Gyarmati — 1.07,5-lt 1.06,8-le.

200 meetris oli Ada Kok, kes poole lühemal võistlusmaal ei saanud lihtsalt käiku sisse (piduriks võis olla ka liiga suur võidutahe), rahulik ja võttis appi oma taktikalised kogemused. Ta laskis Heike Hustedel ja Helga Lindneril muretult ette minna, kuid siiski mitte liiga kaugele. Trumbid käis ta välja alles viimasel ujulapikkusel. Hustede oli selleks ajaks ennast tühjaks ujunud ja temast enam kaasaspurtijat ei olnud. Küll aga oli veel paras pähkel puremiseks Lindner, kes ei tahtnud ega tahtnud end lööduks lugeda. Vaid kümnendiku võrra edestas maailmarekordinaine 17-aastast võistluspartnerit Saksa DV-st (ajad 2.24,7 ja 2.24,8) ning päästis oma reputatsiooni täiesti üle noatera. Helga Lindneri ennastületavalt südi esinemist iseloomustab ka see, et ta kärpis isiklikku rekordit kõrgmäestikutingimustele vaatamata 2,4 sekundi võrra. Täieliku medalitekomplekti omanikuks sai Ellie Daniel, kes varem võidetud 100 m hõbedale ja kombineeritud teateujumise kullale lisas nüüd pronksi (2.25,9).

KOONDIS ÜHES ISIKUS

Maailma mitmekülgsemate ja andekamate naisujujate hulgas kuulub praegu aukoht Claudia Kolbile. «Koondis ühes isikus,» öeldi kaheksateistkümneaastast ameeriklannat iseloomustades. Rinnuliujujana oli Kolb kahel korral parandanud 100 m maailmarekordit ja tulnud Tokios 200 meetris Galina Prozumenštšikova järel hõbedale. Ka kroolijana ja liblikujujana kuulus ta 1967.—1968. aastal maa-

ilma paremikku. Tervelt kümnel korral ja kokku üsna tublisti oli ta kärpinud sekundeid maailmarekorditest **kompleksujumise** mõlemal distantsil.

Kõik läkski ootuspäraselt — keegi polnud võimeline Claudia Kolbi ohustama.

200 meetris oli Kolb pärast kolmandat basseinipikkust (rinnuliujumist) maailmarekordi püstitamise graafikus, kuid ei pidanud vajalikuks pingutada ja ujus vaid võidule (aeg 2.24,7, maailmarekord 2.23,5). Kindlalt teisena finišeeris tema kaasmaalane 15-aastane Susan Pedersen (2.28,8). Dramaatiline aga oli heitlus nende taga. Võib öelda, et just hooletus röövis Saksa DV ujujalt Sabine Steinbachilt juba kättevõidetud pronksmedali. Selle asemel et pingutada lõpuni, otsustas ta lisatõmmet sooritamata libiseda finišiseinani. Jan Henne (USA) aga tegi lisatõmbe ja oli võrdse aja (2.31,4) juures duelli võitnud.

NSV Liidu parimana pääses siin finaali Larissa Zahharova, kes lõpetas seitsmendana.

Analoogiliselt jäi Claudia Kolb ainuvalitsejaks ka **400 m distantsil.** 100 m järel oli ta kogu võistlusmaa teisena ujunud kaasmaalasest Lynn Vidalist ees 2 sekundit, 200 m pöördes 4 sekundit, pärast rinnuliujumist 9,1 ja finišis koguni 13,7 sekundit. Lühema distantsi hõbe Susan Pedersen püsis medalikonkurentsis vaid libilikujumise etapil. Temast rühkis mööda Sabine Steinbach, kes poolel rinnuliujumise distantsil hakkas juba ohustama Vidalit. Siiski lõpetas ta selle etapi Vidalist 1,4 sekundit hiljem. Vabaujumine enam esikolmikus muudatusi ei toonud ja viimased medalid naiste individuaalaladel olid seega jagatud: kuld — Claudia Kolb (5.08,5), hõbe — Lynn Vidali (5.22,2), pronks — Sabine Steinbach (5.25,3).

VÕISTLUSED KVARTETTIDELE

Liiga ebavõrdne oli jõudude vahekord, et takistada Ameerika Ühendriikide neidusid võitmast kuldmedalit **4×100 m vabaujumises.** Nende kvartett juhtis maailma olümpiahooaja edetabelit ujumissprindis, kõik neli olid jõudnud alla minuti piiri: Susan Pedersen 59,0, Jan Henne 59,1, Linda Gustavson 59,5, Jane Barkman 59,6. Olümpiafinaalis märgiti nende võidutulemuseks 4.02,5.

Toredalt ujusid Saksa DV tüdrukud, kes kordagi ei lasknud ohustada hõbemedalivõitu (4.05,7). Kanada ja Austraalia koondise vahelise võistluse pronksi pärast otsustas praktiliselt viimane etapp, mille

katmiseks kulutas Marion Lay (Kanada) 59,5, Lynette Bell (Austraalia) aga 1.00,9 sekundit. Koguajad vastavalt 4.07,2 ja 4.08,7.

4×100 m kombineeritud teateujumisest räägime kujunenud tava kohaselt küll viimasena, kuid tegelikult oli see jõudude demonstratsiooniks just ujumisvõistluste avapäeval. Esimeses eelujumises startinud Ameerika Ühendriikide teine koosseis (eelvõistluses rakendati sageli varuvõistlejaid) oli kümnendiku võrra nõrgem kui Austraalia naiskond teises eelujumises (ajad vastavalt 4.34,7 ja 4.34,6). Teati, et USA esindusnaiskond on võimeline ujuma 10 sekundit kiiremini, austraallannade potentsiaalsed varud aga olid teadmata.

Finaalis suutis ameeriklanna Kaye Hall (1.07,8) edestada Lynette Watsonit (1.08,5) napi kehapikkusega. 14-aastane Judy Playfair (Austraalia) vähendas selle vahe 0,3 sekundile, lüües seega oma etapivastast maailmarekordiomanikku Catie Balli (etapiajad vastavalt 1.15,9 ja 1.16,3). Liblikujumise spetsialist Ellie Daniel suutis hädavaevu üle olla Lynette McClementsist (1.04,8 ja 1.05,0), ja alles Susan Pedersen võis oma 59,4-ga kallutada vaekausi Ameerika Ühendriikide kasuks, sest austraallanna Janet Steinbeck polnud võimeline enamaks kui 1.00,6.

USA naiskonna aeg 4.28,3 oli ühtlasi uus maailmarekord, Austraalia koondise 4.30,0 aga võrdne seni kehtinuga. Kolmanda koha pärast võistlesid NSV Liidu ja Saksa FV esindus. Tina Lekveišvili võidetud edumaad avaetapil ei suutnud Alla Grebennikova kahjuks säilitada. Kui Tatjana Devjatova laskis Heike Hustedel ette minna, polnud Liidia Grebetsil Heidi Reinecki vastu enam midagi teha — pronksmedal oli ära antud: 3. Saksa FV 4.36,4, 4. NSV Liit 4.37,0.

KAS UJUMINE JÄÄBKI NOORTE ALAKS?

Mitteametlikku punktide bilanssi tehes ilmnes, et USA sai 315 punkti muu maailma 323 vastu. Eriti saatis edu ameeriklasi naiste aladel (163 punkti). Võrdlus Tokio mängudega näitab, et ülekaal kasvas konverentsilaua taga saavutatu arvel (Tokios kavas olnud alade arvestuses kahanes punkti võrra). Niisiis, ameeriklaste kalkulatsioonid sedapuhku klappisid.

Teiseks ujumismaaks oli taas Austraalia (66), edestades NSV Liitu (61) ja Saksa DV-d (50). Nõukogudemaa ujumissport oli teinud nelja aasta jooksul suuri edusamme, olümpiakevadel püstitati kolm maailmarekordit ja arvukalt Euroopa tipptulemusi ning kõik see andis häid lootusi. Oligi kordaminekuid (eelkõige meeste aladel),

kuid tulemata jäid just oodatud kullad. Spetsialistid jõudsid järeldusele, et talvine treeninguetapp forsseeriti üle. Veel jäi niisiis vajaka ka kogemustest.

Võidukatelt õpitakse, kuid on nii mõndagi, mis nende juures äratab vastakaid, ketserlikena tunduvaid mõtteid.

Kergejõustiklaste keskmine vanus olümpiamängudel oli üle 25 aasta (meestel 25,9, naistel 23,7 aastat), finalistide iga ulatus meestel sageli üle 30. Samal ajal aga ujumises ei saagi sõna otseses mõttes kasutada väljendeid «mehed» ja «naised», sest tegemist oli peamiselt noorukitega koolipingist. Keskmine vanus USA naiskonnal oli vaid 16 aasta ringis, kuldmedalivõitjatel aga 18,6.

Ujumisest on saanud noorte ala ja ujumises on muutunud ka olümpialaste koosseis kõige kiiremini. Üle 80% võistlejaist Alberca Olimpico veeradadel olid uustulnukad olümpiaareenil. Ühendriikide naiskonnas startis teistkordselt üksnes 18-aastane Claudia Kolb. Kolmandat korda olid olümpiamängudel vaid viis ujujat: Valentin Kuzmin Nõukogude Liidust, Luis Nicolao Argentiinast, Egon Henninger Saksa DV-st, Guomundur Gislason Islandilt ja Christine Filippovits Austriast. Aga ometi on tõestatud, et saavutusvõimete lagi võib ujumiseski olla kolmekümnendate eluaastate lähedal (Dawn Fraseri 27-aastaselt ujutud maailmarekord 58,9 pidas vastu paljude noorte rünnakutele ja elas üle ka Mexico olümpialahingud).

Tegemist on tõesti tõtlemisega. Oma sportlikud eesmärgid püütakse realiseerida juba koolieas, justkui kaalutlusel, et need ei segaks elu ega elueesmärke. Omalt kohalt ka õige. Tänapäeval on loobumised ja ohvrid spordi nimel sageli väga kaalukad ja isegi elukäiku mõjutavad. Koolieaste ujujate juures võime siiski öelda, et loobutakse peaasjalikult ainult lõbudest kaalukama nimel. Traagika pole siin sama mis täiskasvanute juures. Selles eas üleelatut võib võtta eluks karastava mänguna.

Kuid siiski, sport on omandamas meie elus järjest tähtsamat kohta, tippsport ei jää enam kõrvalharrastuseks. Praegu on ujumine ameerikalik spordiala, selles on võimust võtnud ameerikalik forsseerimine, võib-olla ka enneaegne organismi kurnamine. Kiiresti saavutatakse suurimad treeningukoormused ja lagi, paratamatuid arenguseisakuid teatud kõrgustes enam ei ületatagi.

Praegu on ujumine küll noorte ala, aga kas ta selleks ka jääb? . . . Võib-olla räägib tulevikutendentsist fakt, et Mexicos oli kuldmedalivõitjate keskmine vanus mõnevõrra suurem kui Tokios.

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
1. USA	21	15	16	7	3	2	315	185
2. Austraalia	3	2	3	6	1	3	66	59
3. NSV Liit	—	4	4	5	3	4	61	30
4. Saksa DV	2	3	1	2	4	3	50	*
5. Kanada	—	3	1	3	4	2	38	7
6. Saksa FV	—	—	2	1	1	6	19	*
7. Inglismaa	—	1	—	2	2	2	17	14
8. Jugoslaavia	1	1	—	—	1	1	15	—
9. Mehhiko	1	—	1	—	—	2	13	—
10. Holland	1	—	—	1	—	1	11	19
11. Prantsusmaa	—	—	1	—	2	1	9	8
12. Jaapan	—	—	—	—	3	2	8	22
13. Ungari	—	—	—	—	3	—	6	5
14. Brasiilia	—	—	—	1	—	—	3	—
15. Peruu	—	—	—	1	—	—	3	—
16. Hispaania	—	—	—	—	1	—	2	—
17. Rootsi	—	—	—	—	1	—	2	6

* Saksa ühendatud võistkond kogus Tokios 38 punkti.

VANA MAAILMA RÜNNAK VETTEHÜPETES

Kaua jagasid olümpiamedaleid vettehüpetes Ameerika Ühendriikide sportlased omavahel, kuid nüüd on nende võimu järk-järgult kahandatud.

Melbourne'is võitis kõigile ootamatult kulla mehhiklane Joaquin Capilla, Roomas oli kahekordse olümpiavõitjana kangelaseks Saksa DV neiu Ingrid Krämer, kes jätkas võiduteed ka Tokios. Mexicos tõusis kulla ja hõbedaga peategelaseks itaallane Klaus Dibiasi.

Üha suuremat osa on selles võimuvõtmises etendanud NSV Liidu vettehüppajad. Juba Melbourne'is olid meie maa esindajad võistkondlikus arvestuses kolmandad. Roomas võitis Ninel Krutova tornihüpetes pronksi ja Gennadi Galkin oli kuues. Tokiost tõi pronksi Galina Aleksejeva, kuue hulka aga kuulusid veel Tamara Fedossova,

Jelena Anohhina, Viktor Palagin ja Boriss Poluljahh. Mexicos aga said NSV Liidu tublid naisvettehüppajad juba kaks hõbedat.

Naiste hoolauahüpetes algasid võistlused Tokios viiendaks platseerunud Tamara Pogoževa-Fedossova juhtimisel. Kohustusliku kava järel oligi ta paljude üllatuseks esimene. Valikhüpetes aga vääratas ja langes enne võistluse lõppu 125,02 punktiga neljandaks. Medalile pretendeerisid nüüd kolm ameeriklannat: Sue Gossick (131,79), Micki King (129,58) ja Keala O'Sullivan (127,85).

Kuid siis seiras ebaõnn omakorda neist vanimat, 24-aastast Kingi, kes sai viimase hüppe eest vaid 7,80 punkti. Kindlalt lõpetas esinemise Tokios neljandaks jäänud Sue Gossick. Efektselt sooritas ta lõpetuseks keerulise kruvihüppe (18,98 punkti) ning võitis nüüd 20-aastasena ja juba kogenud võistlejana kulla (150,77). Küllap kogemused rääkisid ka Tamara Pogoževa kasuks. Kuigi olukord näis tema jaoks juba väljavaadeteta, keskendus ta lõpuhüppeks hoolikalt ja teenis oma kruvisaltoga võistluste kõrgeima hinde — 20,28 punkti! Selle hiilgava hüppega jättis Pogoževa korraga seljataha nii Micki Kingi kui ka Keala O'Sullivani. Viimane alistus 0,07 punktiga: 2. Pogoževa 145,30, 3. O'Sullivan 145,23, 4. King 137,38.

Nende nelja varju jäi seekord kahe olümpia kangelane 28-aastane Ingrid Gulbin-Krämer (Saksa DV), kuigi hüppas stabiilselt nagu varasematel aegadel. Ilmselt jäi puudu graatsilisusest ja efektsusest. Medalist lahutas teda peaaegu kümme punkti (135,82). Kuues oli Veera Baklanova (132,31).

Nii hõbemedalivõitjal Tamara Pogoževal kui ka Veera Baklanoval oli seljataga kümme treeninguaastat. Pogoževa oli olnud edukam kuldmedalite kogumisel kodustel võistlustel, Baklanova aga kandis Euroopa meistri tiitlit (1966. aastast). Et ameerika hüppekoolile oli järele jõutud, sellest andis tunnistust juba 1967. aasta olümpianädal, kus võistluses USA konkurentidega osutusid parimateks Tamara Pogoževa trampliini- ja Galina Aleksejeva tornihüpetes..

Tokio pronksmedalivõitjat Galina Aleksejevat aga seiras seekord ebaõnn. Kuid mitte ainult teda. **Naiste tornihüpetes** oli võistlustules ka eelmiste mängude kuld Lesley Bush (USA). Nii Aleksejeva kui Bush olid favoriidid, kuid mõlemad pidid ühe ebaõnnestunud kohustusliku hüppe tõttu leppima finaali pealtvaatamisega.

Pretendentideks kullale jäid pärast kohustuslikku kava eelkõige Euroopa meister Natalia Lobanova (55,24) ja 16-aastane Tšehhoslovakkia koolitüdruk Milena Duchkova (55,25).

Finaalis teenis väike Duchkova (159 sm, 52 kg) oma graatsiliselt sooritatud hüpetega 4,44 punkti enam kui Lobanova ja esmakordselt olümpiaajaloos sai vettehüpetes medali Tšehhoslovakkia: 1. Duchkova 109,59, 2. Lobanova 105,14 punkti. Lobanova omakorda oli

samavõrra üle pronksmedalile tulnud USA esindajast Ann Petersonist (101,11). Üllatuste hulka kvalifitseeriti ka kanadalanna Beverley Boysi neljas koht (97,97). Viimane sai ühtlasi selle võistlusala kõrgeima hinde (22,04 punkti) efektselt sooritatud tehniliselt raske kolme kruviga hüppe eest.

Ka **meeste hoolauahüpetes** oli NSV Liidul välja panna tugev võistleja Euroopa meistri Mihhail Safonovi näol. Kuid ühe ebaõnnestunud hüppe pärast oleks Safonov äärepealt välja jäänud kaheteistkümne finalisti hulgast. Niisuguselt positsioonilt enam medalit ei rünnata. Lõpuks tõusis Safonov vaid üheksandaks.

Eelvõistluse järel juhtis Ameerika Ühendriikide meister James Henry (105,47 punkti), kuid finaalis komistas temagi. Ette läks Henry kaasmaalane, 24-aastane Bernard Wrightson, kes esines võistluse otsustavas staadiumis haruldase kindlusega ja edestas teiseks tulnud itaallast Klaus Dibiasit kümne punktiga (170,14 hõbemedalimehe 159,74 vastu). Tänu stabiilsusele suutis itaallane omakorda ülevolla kullapretendendiks hinnatud Henryst (158,09). Kolmas ameeriklane Keith Russell pidi tunnistama veel Luis Nino de Rivera (Mehhiko) ja Franco Cagnotto (Itaalia) paremust.

Meeste tornihüpetes aga jäid nimekad ameeriklased Klaus Dibiasi ja Mehhiko veterani Alvaro Gaxiola duelli varju.

Juba Tokios oli Dibiasi 17-aastase noorukina demonstreerinud oma head hüppekooli tornihüpetes ja võitnud hõbemedali. Üsna loomulik, et nüüd rahuldas teda vaid kuld. Suurimaks takistuseks teel võidule oli 31-aastane Gaxiola, kellelt mehhiklased ootasid Capilla kunagise triumfi kordamist. Juhtima läkski efektselt hüppav mehhiklane. Ta oli ees kuuenda hüppeni, kuid valikkavaga andis trumbid täielikult itaallasele, kes suurendas oma edumaad iga hüppega ja lõpuks võitis rivaali ligi kümne punktiga (164,18 mehhiklase 154,49 vastu). Pan-Ameerika mängude võitja Edwin Young (USA) pidi leppima pronksmedaliga (153,93 punkti). Mitmekordne USA meister Keith Russell aga lõpetas neljandana. Seega osutus kunagiste vettehüppe hegemoonide nõrgemaks küljeks Mexicos just esinemine tornihüpetes.

*

Vettehüppevõistluste kokkuvõte näitab, et Ameerika Ühendriigid pidid loovutama seekord kaks kulda neljast ja ka pooled ülejäänud medalitest. Tokioga võrreldes kaotasid nad 12 punkti, Rooma mängudega võrreldes koguni 19. Kuid kõigele vaatamata jäi USA üleolek vettehüpetes veel küllalt suureks:

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
1. USA	2	—	4	2	—	1	37	49
2. Itaalia	1	1	—	—	1	—	14	5
3. NSV Liit	—	2	—	—	—	1	11	10
4. Mehhiko	—	1	—	1	1	—	10	3
5. Tšehhoslovakkia	1	—	—	—	—	—	7	—
6. Saksa DV	—	—	—	—	1	1	3	*
7. Kanada	—	—	—	1	—	—	3	—
8. Poola	—	—	—	—	1	—	2	—
9. Saksa FV	—	—	—	—	—	1	1	*

* Saksa ühendatud võistkond kogus Tokios 17 punkti.

AUDITORIO

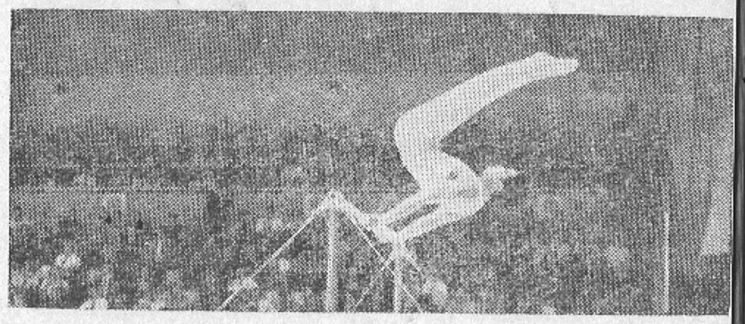

9

NSV LIIT SÄILITAS JUHTPOSITSIOONI

H. Sisask

PANUS PANDI NOORTELE

Kui olümpiamängude esimesel kaheksal päeval koondas endale üldise tähelepanu lausa uskumatute tulemuste ja suurte üllatustega kergejõustik, siis ülejäänud päevadel, alates 21. oktoobri varastest hommikutundidest koondus olümpiapublik kuidagi märkamatult ja enesestmõistetavalt võimlemise ümber. Piletid, mis kindlustasid pääsu 12 450 kohaga Auditorio Nacionali, olid müüdud juba kaks kuni kolm kuud tagasi. Mustal turul said rahakad võimlemishuvilised neid veel hankida kuni viiekordse hinnaga. (Pileti nominaalhind oli 50 peesost 150 peesoni, s. o. 4—12 dollarit.)

Atmosfäär võimlemisvõistlustel oli väga tuline. See hoidis pingul kõigi võistlejate ja asjahuviliste närvid. Ajakirjandus pööras tähelepanu eelkõige NSV Liidu, Jaapani, Tšehhoslovakkia ja Saksa DV konkurentsile. Mexico ajalehtedest loetust jäid eriti meelde Tokio olümpiamängude mitmevõistluse võitja ja Dortmundis 1966. a. maailmameistritiitli võitnud Vera Časlavska sõnad: «Liiga väike oleks minu ja ka naiskonnakaaslaste rõõm, kui me ei suudaks korrata Dortmundis saavutatud hinnalist ja meile kallist võistkondlikku esikohta Nõukogude Liidu võimlemiskuulsuste ees.»

Rahvusvahelise Võimlemisliidu (FIG) president A. Gander, kes oli jälginud Jaapani võimlemiskoondise viimaseid kontrollvõistlusi Okajamas ja NSV Liidu meistrivõistlusi Leningradis, väljendas kahe võimlemisgigandi järjekordse kohtumise eel järgmist mõtet: «Ei ole kahtlust, et just NSV Liidu võimlemismeeskond on kõige rohkem progresseerunud ja jaapanlaste kindlana tundunud ainuvalitsus on tõsiselt hädaohus.» Vaadates viimaste aastate peamiste võimlemismaade esinemist, polnud märgata, et paremusjärjestuses oleks toimunud märkimisväärseid muutusi.

Mehed	1964	1965	1966	1967
Jaapan	1	1	1	1
NSV Liit	2	2	2	2
Itaalia	3	3	4	3
Jugoslaavia	4	4	3	4

Naised	1964	1965	1966	1967
Tšehhoslovakkia	2	1	2	1
NSV Liit	1	2	1	2
Saksa DV	3	3	4	3
Jaapan	4	4	3	4

Samal ajal ei märgatudki, kuidas aasta-aastalt, isegi kuust kuusse progresseerusid Saksa Demokraatliku Vabariigi nais- ja meeskond. Palju oli nelja aasta jooksul tehtud ka USA võimlemise arendamiseks. Realiseeriti Ameerika Ühendriikide võimlemisvõistkonna treeneri antud lubadust pärast Tokio olümpiamängude võimlemisvõistluste lõppu: «Selleks et USA võiks konkureerida olümpiamängudel venelastega üldvõidu pärast, on meil vähe kergejõustikust, ujumisest ja korvpallist. Meil on vaja arendada ka võimlemist ja me teeme seda. Me paneme endast rääkima kõiki juba nelja aasta pärast.» Ette rutates — see neil ka õnnestus. Naiskonna kuues ja meeskonna seitsmes koht ning Linda Metheny neljas koht poomil on märkimisväärsed. Kui kaua aega ei pööratud USA-s võimlemisele üldse tähelepanu ja tihti ei saadetud võistkondi maailmameistrivõistlustele, siis nüüd on olukord muutunud.

Neli aastat ei ole pikk aeg, kuid võimlemises vahetasid juhtivad maad Tokio ja Mexico olümpia vahel oma koondised peaaegu täiesti uuteks. Panus pandi noortele, ja õigustatult.

Kui Tokio järel heideti ette NSV Liidu koondise küllaltki kõrget keskmist vanust, ja isegi Dortmundis ei olnud see kõik veel ületatud, siis nüüd oli võistlustules täiesti uus koosseis. Kogenud Larissa Latõnina, Polina Astahhova ja Tamara Manina väljajäämine koondisest tekitas küll kõhklusi: kas suudetakse noori ja väikeste kogemustega tüdrukuid, nagu Ljubov Burda, Larissa Petrik, Natalia Kutšinskaja ja Ludmilla Turištševa, ette valmistada närvesöövaks olümpiaesinemiseks. Kuid juba Dortmundis maailmameistrivõistlustel oli Leningradi koolitüdruk Natalia Kutšinskaja see, kes lausa hämmastas kõiki võimlemisspetsialiste, tuues koju kolm kulda ja ühe hõbeda.

Olümpialinnas ja mehhiko ajakirjanduses imetleti Natalia Kutšinskajat kui «väikest habrast, kõige populaarsemat, kõige kaunimat ja armastusväärsemat sportlannat». «Graatsiline vene liblikas» — see oli üks paljudest kõlavatest hellitusnimedest, mida mehhiko ajakirjandus Nõukogude võimlemismeistrist kirjutades kasutas. Natalia Kutšinskaja oli, vaatamata oma noorusele, leidnud kiiresti kõik võimlemissaladused ja saanud küpseks meistriks. Meie naiskonna treener, XVI ja XVII olümpiamängude absoluutne tšempion Larissa Latõnina leidis: «Nataša jaoks on võimlemine nagu mingi ilus ja armas

mäng . . . Nüüd on tema lapselikkusele ja haprusele lisandunud üks kõige olulisemaid jooni, temast on saanud võitleja iga kümnendik- ja sajandikpunkti eest ja ta valitseb ennast vaatamata ebaõnnestumistele.»

Saksa Demokraatliku Vabariigi naiskond, kelle pesamuna, 16-aastane Karin Janz oli juba maa kahekordne absoluutne meister ja üks suuremaid üllatajaid Euroopa meistrivõistlustel Amsterdamis (sai hõbeda rööbaspuudel ja pronksi toenghüpetes), sõitis Mexicosse kindla sihiga võita jaapanlannasid. Sakslannad olid eriti tugevad hüpetes ja rööbaspuudel. Kogenud võimleja Erika Zuchold tuli Dortmundis hüpetes hõbedale ja kordas seda saavutust ka Euroopa meistrivõistlustel Amsterdamis.

Zucholdi ja vist kogu Saksa DV võimlemiskooli deviis avaldus ajalehele «Junge Welt» antud intervjuus: «Kui tahad võita, pead esitama uut. Kuid seejuures pea meeles, et homme on sinu tänased uued elemendid kõigi omad.»

Jaapani meeskonda oli jäetud ainult üks kuulsus — Yukio Endo, Tokio olümpiamängude võimlemisvõistluste absoluutne võitja, sedagi nähtavasti suurest austusest tema vastu. Teised olid noored, kuid võimekad, Onole ja Endole kohased troonipärijad. 22-aastane Sawao Kato, keda spordipress nimetas hiljem välguks Mehhiko taevas, lülitati Jaapani koondisse alles 1967. a. — maavõistluseks Saksa FV-ga. Jaapani meistrivõistlustel jäi Sawao Kato veel teiseks, ja teda ei osatud päris tõsiselt arvestada, kuid olümpiamängudel tegi alles karjääri hakul seisev sportlane «puhta töö», viies kaasa mitmevõistluse kulla.

Sawao Kato tähelennu illustreerimiseks võib lisada veel NSV Liidu teenelise treeneri K. Karakašjantsi varem öeldud sõnu: «Sawao Kato ei jätnud mulle kuigi tugevat muljet. Raskevõitu, füüsiliselt isegi nõrk. Rõngastel esines näiteks täiesti halvasti. Ma ei usu mitte kuidagi tema tulemuste kiiret tõusu.» Umbes sama väljendas ka NSV Liidu tšempion üksikriistadel Viktor Klimenko: «Lihvimata, nurgeline ja mitte millegagi võrreldav elegantse Takashi Katoga.» Ühesõnaga — tulevase olümpiavõitja talenti ei osatud kohe näha. Selles avaldub ka spordi omapära ja suur võlujõud.

Jaapanis on pööratud viimastel aastatel suurt tähelepanu võimlemise arendamisele. Ülikoolides on valmistatud ette 2000 võimlemistreenerit. Praegu on Jaapanis üle 20 000 noore perspektiivika võimleja, kelle hulgast mitmesuguste meetodite ja võistlussüsteemidega sõelutakse uusi võimlemistähti.

Huvitav on ka Jaapani võimlejate esinemistaktika. Tokios tulid nad välja oma imerelva, kardetud «ultra-shiga» ja äärmiselt keerukate üksikelementide kombinatsioonidega. 1967. a. eelolümpial võit-

sid jaapanlased meeskondliku esikoha aga kõigi imestuseks klassikalise võimlemisstiiliga, rõhutades lihtsat, veenvat ja puhast esinemist. See oli ka muu maailma viimane kokkupuude Nipponimaa poegadega. Olümpia-aastal nad loobusid traditsioonilisest turneest mööda Euroopat. Äärmiselt napid olid ka teated tulemustest kodus. Veelgi salapärasem tundus jaapanlannade käitumine. Nende viimaseks võistlusreisiks olümpia eel jäid maailmameistrivõistlused Dortmundis. Võis eeldada, et toimub suur ridade ümberkorraldus ja tõsine ettevalmistus.

Nõukogude Liidu meesvõimlejatest olid Tokios esinenutest rivis veel vaid 25-aastane Sergei Diomidov ja 29-aastane Viktor Lissitski. Neile lisandusid noored — Mihhail Voronin, Valeri Iljinõhh, Valeri Karasjov, Viktor Klimenko. Kõige enam oli neist kõneainet andnud Mihhail Voronin. See 23-aastane ekstraklassi kuuluv võimleja (170 sm, 65 kg), «mees ilma naeratuseta», pani Dortmundis toimunud maailmameistrivõistlustel esikoha võitmisega mitmevõistluses endast rääkima kogu spordimaailma. Kiidusõnu sadas kuhjaga, kommentaare ja prognoose avaldati tuhandeid. «Peamine, mis meid rõõmustas, oli see, et Mihhail Voronin tõi tagasi Tokios kaotatud mitmevõistluse võitja krooni ja ka usu, et meie mehed võivad jällegi võrdselt konkureerida jaapanlastega,» leidis Viktor Tšukarin, XV ja XVI olümpiamängude mitmevõistluse kuld. Saksa DV ajalehtedest võis lugeda, et kaljukindel ja raudse töötahtega moskvalane on liiga kõva pähkel neile, kes tahavad koos temaga võistelda olümpiamängude absoluutse võitja tiitlile.

Voronin väljendas iga võistlusega üha rohkem oma võimlejatalenti. Teda iseloomustavatest joontest tuleks esikohale seada külmaverelisus, raudne vastupidavus ja täpsusearmastus. Sellele lisanduvad veel esinemise elegants ja loomingulised otsingud. Kõik need omadused ongi teinud temast tõelise suurmeistri, kel endal pole tõesti vaja naeratada, vaid seda võivad teha need, kes tema esinemist naudivad.

NSV LIIT — TŠEHHOSLOVAKKIA

Võimlemisvõistlused algasid naiste kohustusliku programmiga. Kui Tokios arutati, kas võidab Latõnina või Časlavska, siis nüüd oli prognooside tegemisel nimede ring palju suurem: Natalia Kutšinskaja, Zinaida Voronina, Larissa Petrik (NSV Liit), Vera Časlavska ja Bohumila Rimnačova (Tšehhoslovakkia), Erika Zuchold ja Karin Janz (Saksa DV). Mehhiko fortuuna naeratas seekord vähestele, palju oli ebaõnnestumisi kõigil võimlejatel ja võistkondadel. Jaapanlannad

pöördusid palves Auditorio Nacionalis ülespandud jumalaema pildi poole, et see annaks neile sportlikku õnne ja kindlustaks vähemalt kolmanda koha. Kuid palved ei päästnud neid.

Nõukogude naiskond esines teises vahetuses. Kakskümmend minutit hiljem alustas oma esinemist meie peamine konkurent Tšehhoslovakkia.

Kõik näis klappivat, kuid kohtunikke ei vaimustanud miski. Nad olid oma hinnetes väga tagasihoidlikud. Meie parimana sai Kutšinskaja 9,75 ja naiskond kokku 48,10 punkti.

Palju oli seekord mängus Vera Časlavskal, kes tahtis saada mitmevõistluse suurt kulda, korrata sellega Tokio saavutust ja võrdsustada ennast olümpiaajaloos Larissa Latõninaga. Lisaks sellele oli ta esitanud veel ühe tingimuse: juhul kui võidab «suure kulla», abiellub ta tuntud jooksja Josef Odložiliga kohe järgmisel päeval. Ja selle lubaduse ta muide ka täitis.

Tšehhoslovakkia võimlejad, kes alustasid toenghüpetest, demonstreerisidki suurt meisterlikkust. Časlavska sai päeva kõrgeima hinde 9,9 ja naiskond kokku 48,65. Meie naiskonnas pälvisid Kutšinskaja ja Voronina parimatena hinde 9,75, naiskond tervikuna aga kogus 48,55 punkti. Seega kaotasime kümnendikuga.

Vabaharjutustes oli Tšehhoslovakkia summa 47,65. 0,45-punktine edu tõstis meie tüdrukute enesekindlust. Pomm tuli aga sealt, kust teda ei oodatud.

Harjutust rööbaspuudel asus sooritama Natalia Kutšinskaja. Saal tardus ja jälgis hinge kinni pidades iga tema liigutust. Sellel võimlemisriistal oli ta alati hästi esinenud, täna aga juhtus midagi ootamatut. Lihtsal üleminekul alumisele rööbaspuule ei suutnud võimleja sellest enam kinni hoida ja leidis end põrandalt!? Saksa DV treeneri Ellen Bergeri sõnade järgi: «Täna rööbaspuud lihtsalt viskasid Nataša maha.» Hinne 8,45 rääkis suurest ebaõnnest ja kadumaläinud medalist. Kuid neiu ei mõelnud sellele. Küsimusele, mida ta tundis ja mõtles pärast seda ebaõnne, vastas sportlane väga rahulikult: «Mõtlesin ainult oma võistkonnale ja koondpunktidele. Selleks oli vaja end koguda ja võistelda.»

Ja tõesti, 4—5 minutit hiljem oli ta juba poomil, täiesti rahulik, nagu oleks kõik unustatud, lihtne ja armsalt naeratav. Ja sai ka siin kõrgeima hinde — 9,8.

Meie võimlejad kogusid rööbaspuudel 47,1 ja poomil 47,5 punkti, Tšehhoslovakkia võimlejad vastavalt 46,8 ja 47,2. Rööbaspuudel üllatas aga Saksa DV — 47,5 punkti ja võistkondlik esikoht.

Pärast kohustuslikku kava asus juhtima NSV Liit 191,15 punktiga. Tšehhoslovakkia kogus 0,95 punkti vähem (190,20). Järgnesid Saksa DV (189,4), Jaapan (187,1), USA (185,7) ja Ungari (184,75).

Võistluses mitmevõistluse medalitele asus kindlalt juhtpositsioonile Časlavska (38,85), kes sai vabaharjutuses 9,7, hüpetes 9,9, poomil 9,65 ja rööbaspuudel 9,6 punkti. Järgnesid: Voronina ja Petrik (38,35), Janz (38,25), Zuchold (38,2), Rimnačova (38,0)... ja alles 11-ndana Kutšinskaja (37,75).

Ees seisis veel vabakava. Kõiki võimlemishuvilisi erutasid küsimused: kas suudab NSV Liit oma positsiooni hoida? kas suudab Kutšinskaja veel millegagi üllatada? kes võib pidurdada Časlavska võidukäiku?... Nüüd oli prognoosideks ka materjali.

Meie naiskond pidas kõigile katsumustele hästi vastu. Publik elas eriti kaasa ebaõnne all kannatanud Kutšinskajale. Keegi ei uskunud, et tal on võimalusi veel medali saamiseks. Ometi läks kõik teisiti. Iga harjutusega kärpis pealtvaatajate lemmik kaasvõistlejate edumaad, ja kui ta lõpetas harjutuse poomil, puhkes rahvarohkes saalis ovatsioon, mis vältas minuteid. Skandeeriti: «Na-ta-ša, ra-ra-raa, Na-ta-ša, ah-ah-haa...» Järgnes kolm taktis plaksu. See ovatsioon ei kuulunud üksnes temale, vaid kogu NSV Liidu võimlemisnaiskonnale, kes saavutas 382,85 punktiga võistkondliku kulla. See oli meie võimlemisajaloos ka kõige noorem esindusnaiskond. Teine oli Tšehhoslovakkia (382,20), kolmas Saksa DV (379,10).

Tunnustussõnu ütles konkurentidele Tšehhoslovakkia treener Jaroslava Matlochova: «Teie tüdrukute edu on lausa uskumatu! Meie kogenud võistlejad ei suutnud seda millegagi tõkestada.»

Põhjust rõõmustamiseks oli ka sakslannadel. Treener Ellen Berger ütles: «Ometi kord klappis kõik nagu vaja. Tüdrukud on noored ja see annab lootust tulevikuks.»

Mitmevõistluse võitis taas Vera Časlavska (78,25), ja seda kindlalt. Hõbeda sai Voronina (76,85), pronksi Kutšinskaja (76,75).

NSV LIIT — JAAPAN

Meeste võistkonnavõistluses oli olukord sama mis Tokios — konkureerisid NSV Liit ja Jaapan. Tõusva Päikese Maa võimlejad olid seegi kord paremad.

Jaapanlased alustasid kohustusliku programmi täitmist harjutustest rõngastel. Siin tunnevad nad end eriti hästi ja on palju kuulsust saavutanud. Ka seekord laabus neil kõik lausa ideaalselt. Mehhiko ajakirjandus leidis: «Jaapanlased suurendasid iga võistleja esinemisega kümnendikhaaval oma edumaad. Nad «töötasid» lausa filigraanse täpsusega ja saavutasid eesmärgi nii, nagu langevad veetilgad kivisse pikapeale augu uuristavad.»

Meie meestel tuli ette ebaõnnestumisi ja juba pärast kohustusliku kava oli vahe suur: jaapanlastel 286,40, meil 285,15 punkti. Rööbaspuudel seiras ebaõnn Sergei Diomidovit, vabaharjutuses Viktor Klimenkot.

Mitmevõistlust asus esimese päeva järel juhtima Mihhail Voronin (57,9), teine oli Akinori Nakayama (57,6).

Vabakava täitmisel hoidis Voronin liidrikohta kuni viimase alani. Jaapanlane Sawao Kato oli temast maha jäänud 0,35 punkti. Voroninil jäi veel sooritada hooglemine, Katol aga vabaharjutus. Keegi ei kahelnud enam meie sportlase võidus. Ainult Zinaida Voronina, kuldmedalikandidaadi abikaasa, ei pidanud pingele vastu ja nagu midagi aimates lahkus pealtvaatajate hulgast.

Hobune ei allunudki Voronini tahtele, ta kaotas hoo ja jäi hetkeks istuma. Tulemus — 9,5 punkti. Olümpiavõit oligi ohus. Et kullale tulla, pidi Kato vabaharjutuses saama 9,9 punkti. Kuigi Katol oli paar märgatavat viga, jätsid kohtunikud need fikseerimata. Tablool süttis just võiduks vajalik tulemus — 9,9.

Mitmekordne olümpiavõitja Boriss Šahlin, kes tegutses Mexicos kohtunikuna, ütles: «Voronin kaotas sellepärast, et ta võistles üksi, meeskonnakaaslaste toetuseta.» Alla oma võimeid esinesid seekord kogenud võistlejad Sergei Diomidov ja Viktor Lissitski, samuti noored võimlejad Valeri Karasjov, Viktor Klimenko ja Valeri Iljinõh.

Jaapani koondise treener N. Yoshida iseloomustas meie meeskonda järgmiselt: «Suurepärane noor põlvkond, täis jõudu ja energiat, on vallutanud meisterlikkuse tipud. Vene võimlejad olid palju ohtlikumad kui Tokio mängudel, kuid neil on veel vaja vaeva näha tehnika kallal.» Need sõnad ütles Yoshida pärast kohustusliku programmi täitmist, mil punktide vahe oli väike.

Meeskonnavõistluse võitis veenvalt Jaapan 575,90 punktiga NSV Liidu 571,10 vastu. Tublid olid ka Saksa DV mehed, kes kordasid naiskonna saavutust — 557,15 punkti ja kolmas koht.

Mitmevõistluses oli võidukas jaapanlane Sawao Kato (115,90). Minimaalne punktivahe jättis Voronini (115,85) teiseks. Pronksmedal kuulus samuti jaapanlastele — selle võitis Nakayama (115,65). Neli võistlejat esimese kuue hulgas ja kõigi meeskonnaliikmete pääsemine üksikalade finaali räägib juba ise jaapani võimlemiskooli kõrgest tasemest.

«Nähtavasti meie võistlejad närveerisid liiga tugevasti ja seetõttu esines palju ebaõnnestumisi. Ometi olid nad võistlusteks hästi ette valmistatud ja võisid esineda palju paremini,» kommenteeris olümpiavõistlusi Boriss Šahlin. Mõtlemapanev on ka fakt, et Tokios kaotasid meie mehed 2,5, Dortmundis 4,25 ja Mexicos juba 4,8 punktiga.

MEDALITE JAGAMINE ÜKSIKALADEL

Võimlemisvõistluste viiendal päeval asusid naised jagama medaleid üksikaladel. Selleks oli õigus neljal võimlejal NSV Liidust, neljal Tšehhoslovakkiast, kahel Saksa DV-st ja ühel USA-st.

Järjekordselt hiilgas värske mitmevõistluse võitja Vera Časlavska. Toenghüpetes sai ta kulla 19,775 punktiga. Voronina saavutas pronksi, Kutšinskajat aga jälitas jälle ebaõnn ja tal tuli rahulduda viienda kohaga.

Rööbaspuudel jätkus Časlavska triumf. See oli ka tema lemmikriist. Üksikelementide sooritamise kiirus, nende raskus ja esitamise emotsionaalsus panid pealtvaatajaid lausa tormiliselt kaasa elama. Hinded 9,750 ja 9,900, kokku 19,650. Jälle kuld. Ka siin tuli meil leppida kolmanda kohaga, mille saavutas Voronina.

Poomiharjutuse kuldmedal kuulus aga lõpuks Kutšinskajale (9,800 ja 9,850, kokku 19,650 punkti). Časlavska jäi teiseks (19,575) ja Petrik kolmandaks (19,250).

Vabaharjutuses läks esikoht kahasse: Petrik ja Časlavska said võrdsed hinded — 9,775 ja 9,900, kokku 19,675 punkti. Kutšinskajal tuli rahulduda kolmanda kohaga (19,650).

Meeste kohtumine üksikaladel toimus võimlemisvõistluste viimasel päeval, 26. oktoobril. Võistlejate hulgas oli kuus jaapanlast, neli NSV Liidu võimlejat ning üks Jugoslaavia, Poola, Saksa DV ja Soome esindaja.

Ka võistlus üksikaladel kujunes jaapanlastele edukaks. Vabaharjutuses kuulusid neile koguni neli esimest kohta. Võitis Sawao Kato (19,475). Vabaharjutusemeistrite hulgas polnud kahjuks Tokio olümpiamängude võitjat itaallast Franco Menichellit, kes meeskondlike võistluste ajal vigastas ennast, nii et tuli esinemispaigalt ära kanda.

Hooglemises kordas oma Tokio-saavutust, kuldmedalivõitu jugoslaavlane Miroslav Cerar (19,325). Soome võimleja Olli Laiho oli teine ja tõi seega põhjanaabritele neljanda medali Mexicos (enne teda oli Kaarlo Kangasniemi võitnud tõstmises kulla, Jorma Kinnunen odaviskes hõbeda ja Anto Nilsson poksis pronksi). Kolmanda koha sai Voronin (19,200).

Rõngastel olid jällegi edukad jaapanlased. Võitis Nakayama 19,450 punktiga. Ainult Voronin suutis end jaapanlaste vahele kiiluda ja hõbeda tuua.

Toenghüpetes tuli meile kaks medalit. Võitis Voronin (19,000), kolmandaks jäi Diomidov. Jaapani vanameister Yukio Endo ei jäänud ka seekord medalita, temale kuulus toenghüpete hõbe.

Rööbaspuudel võitis Nakayama (19,475), meid rõõmustasid Voronini hõbe ja Klimenko pronks.

Kangil saavutasid võrdse tulemuse Voronin ja Nakayama (19,550) ning kuldmedal anti mõlemale. Kolmas koht kuulus jaapanlasele Eizo Kenmotsule.

*

Milline oli meie võimlejate esinemise bilanss? Kokkuvõttes säilitas NSV Liit juhtpositsiooni, kuid edumaa oli kahanenud: Roomas võitsime 26, Tokios 19, Mexicos 18 medalit. Mitteametlikus punktide arvestuses saime vastavalt 161,5, 118 ja 106 punkti. Hoiatavad arvud.

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
1. NSV Liit	5	5	8	2	4	3	106	118
2. Jaapan	6	2	4	6	5	2	98	82,5
3. Tšehhoslovakkia	4	2	—	3	1	2	50,5	34
4. Saksa DV	—	2	2	3	1	2	30	*
5. Jugoslaavia	1	—	—	—	—	1	8	12
6. Poola	—	—	—	1	1	—	5	2
7. Soome	—	1	—	—	—	—	5	4
8. USA	—	—	—	1	—	1	3,5	—
9. Ungari	—	—	—	—	1	—	2	1

* Tokios kogus Saksa ühendatud võistkond 20,5 punkti.

Kui maailmameistrivõistlustel Dortmundis leidsid võimlemisspetsialistid, et harjutuste raskusaste on jõudnud äärmise piirini, saavutanud lae, siis Mexico olümpia kummutas need arvamused. Eelkõige oli tõusnud elementide keerukus ja harjutuste kompositsiooniline külg. See jääbki hindamisel määravaks, mida kinnitas ka kohtunike tegevus Mexicos.

Naiste vabaharjutustes oli lisandunud akrobaatilisi ja tantsulisi kombinatsioone. Kõiki harjutuste üksikelemente sooritati suure kiiruse, emotsionaalsuse ja väga hea teatraalsusega. Kogu kava oli enamjuhtudel kompositsioonilt terviklik. Üksikud elemendid olid omavahel hästi seotud, üleminekud polnud märgatavad.

Mida kõike küll tänapäeva healt võimlejalt ei nõuta! Akrobaatikat, tantsu, improvisatsiooni, välist efekti, artistlikkust ja lüürilisust. Kui raske on kõiki neid külgi harmoonilisse tervikusse põimida!

Võimlemine, kus mängus on arvukalt medaleid, teeb kahtlemata ka Mexico ja Müncheni mängude vahelisel perioodil läbi uue hüppe oma arengus.

AZTECA

10

JALGPALL SKANDAALSE FINAALIGA

Tundus, et kõik autod kesklinnast peale sõidavad ainult ühes suunas — Atsteekide staadionile. Masinatevool venis majade vahelt välja madalapuuliste parkide kaisutusse. Politseinikud saatsid lõbusaid seltskondi kadedate pilkudega. Nemad pidid postile jääma ning jalgpalliturniiri finaalmängu vaatamisest loobuma.

Varakult hakati autosid parkimisplatsidele suunama. Kui aga puukroonide tagant hakkas paistma hallidele sammastele toetuv Atsteekide staadion, läksid liikluse reguleerijad päris resoluutseks. Läbi said ainult olümpiakülast tulevad bussid, pressikeskuse masinad, turismifirmade suured bussid ja kenake jagu luksuslimusiine. Staadioni osaperemehed võisid oma peredega isegi mööda kaldteid tribüünialustesse sõita. Neil piisas vaid mõnest sammust, et loožiukseni jõuda. Maailma viie suurema jalgpalliareeni hulka kuuluv koloss pidi nurgakivi panekust peale kulutusi tasa tegema. Loožid müüdi välja 99 aastaks. Võtmeraha maksmine muutus kiiresti suurmoeks.

NELJAS LINNAS

Kõik medalimängudele eelnenu ei mahtunud muidugi esinduslikule Atsteekide staadionile. Jalgpallilahinguid peeti neljas linnas.

Enne olümpiaturniiri toimunud loosimine äratas kahtlusi. Kas fortuuna tõepoolest soosis Mehhikot? Kõigepealt kinkis loos pealinna staadionid, siis vähemohtlikud partnerid.

Mexico alagrupp: Kolumbia, Ginea, Prantsusmaa ja Mehhiko.

Teine alagrupp Pueblas: Brasiilia, Hispaania, Jaapan ja Nigeeria.

Kolmas alagrupp Guadalajaras: Ungari, Gaana, Iisrael ja Salvador.

Neljas alagrupp Leonis: Bulgaaria, Tšehhoslovakkia, Tai ja Guatemaala.

Esimeses alagrupis oli Mehhikol tegemist Kolumbiaga, ent 1:0 täitis ülesande. Prantsusmaa ja Ginea kohtumine lõppes 3:1. Veel enam hoogu läksid prantslased matšis väljakuperemeestega. Vaatamata koduseinte toetusele polnud mehhiklastel võimalik kõiki Marc Kanyani alustatud rünnakuid tõrjuda. Prantsusmaa võitis 4:1. Alagrupist edasipääsemiseks pidi Mehhiko kindlasti Gineast jagu saama. Mäng võidetigi 4:0. Prantsusmaa hoidis matšis Kolumbiaga jõudu ja tunnistas end lööduks 1:2.

Teises alagrupis peeti algul parimaks Brasiiliat. Kuulsa jalgpallimaa amatöörkoondises paistsid oma mänguoskusega silma mitmed mehed, kuid üheteistkümne tervikuks liitmine käis treener A. Moreiral üle jõu. Kolmandast kohast kaugemale ei pääsetud. Meeldivalt üllatasid noortest komplekteeritud Hispaania ja distsiplineeritult ning püüdlikult tegutsenud Jaapan. Need kaks meeskonda jätkasidki teekonda medalite poole.

Kolmandas alagrupis oli Ungari duubelmeeskond kõige kasinama keskmise vanusega, kuid sellele vaatamata demonstreeriti küpset mängu. Iisraelist ja Salvadorist saadi jagu suurema vaevata, põnevaks kujunes aga kohtumine Gaanaga (2:2). Teiseks edukamaks oli Guadalajaras Iisrael.

Neljandas alagrupis peeti üheks favoriidiks Tšehhoslovakkia meeskonda, kes alistas kvalifikatsiooniturniiril NSV Liidu. Aga arvestused on üks ja tegelikkus teine. Tšehhoslovakkia kaotas 0:1 Guatemaalale ja mängis Bulgaariaga viiki 2:2. Edasipääsu seisukohalt võrdus see hiljem kaotusega. Finalistide hulka said Bulgaaria ja Guatemaala.

REVANŠIVÕIMALUSETA

Veerandfinaalides olid vastamisi Prantsusmaa—Jaapan, Ungari—Guatemaala, Mehhiko—Hispaania ja Iisrael—Bulgaaria. Siitpeale pääsesid edasi ainult võitjad.

Kõige dramaatilisemalt arenes kohtumine Leonis. Bulgaaria asus kohe algusminuteil Georgi Hristakijevi löögist juhtima. 90-minutiline mänguaeg hakkas juba läbi saama, kui iisraellane Jehoshua Faygenbaum kasutas ära vastaste kaitse lohakuse ja seadis jalule viigi. Lisaajal ründasid mõlemad pooled, kuid väravad jäid puutumata. Loos soosis Bulgaariat.

Mehhiko—Hispaania matš peeti Pueblas. Mehhiklased dikteerisid kiiret tempot ja ei andnud partneritele ainsatki puhkepausi. Taktika osutus õigeks — 2:0.

Guadalajaras ahistas Guatemaala esindus Ungarit. Kohati ilmnes küll madjarite ülekaal, kuid väravat ei suudetud kuidagi lüüa. Alles 72. minutil sai Lajos Szücs kahest Guatemaala kaitsjast petteliigutustega mööda ja lõi palli võrku.

Atsteekide staadionil aplodeeriti jaapanlaste tähele Kunishige Kamamotole, kes saavutas oma meeskonna kõik kolm väravat (Prantsusmaa alistati 3:1).

Poolfinaalid. Mehhiko kohtus Guadalajaras Bulgaariaga, kes läks kümnendaks minutiks ette 2:0. Väravad lõid Petar Žekov ja Atanas Hristov. Vahetult enne ja pärast poolajapausi vastasid mehhiklased samuti kahe väravaga (Albino Morales ja Hector Pulido). Võib juba ette kujutada, kuidas 50 000 inimest tribüünidel karjusid. Kaasmaalaste tormilised rünnakud jäid edaspidi siiski tulemusteta. Bulgaaria kasuks suutis Jantšo Dimitrov lüüa veel ühe värava — võit 3:2.

Mexicos näitasid ungarlased, milline üks tõepoolest korrektne mäng peab olema. Ka jaapanlased käitusid sportlikult, kuigi kaotasid (0:5).

Kaks päeva enne otsustavat kuldmedalimängu kohtusid veel Jaapan—Mehhiko. Kes saab pronksi? Kaks korda, kaheksateistkümnendal ja kolmekümne üheksandal minutil, tormasid Nipponimaa poiad Kamamotot kallistama. Tema löökidest tuli 2:0. Veel tärkas mehhiklastes lootussäde. Teise poolaja alguses said väljakuperemehed õiguse 11 meetri karistuslöögiks. Vicente Pereda pall ei jõudnud eesmärgile, sest väravavaht Kenzo Yokoyama suutis selle kõrvale juhtida. Mäng tervikuna jäi ettenähtud 90 minutist viie võrra lühemaks — pealtvaatajad olid Mehhiko lüüasaamisest pettunud ja võtsid väljaku pideva padjatule alla.

MÕRU FINAAL

Mehhiklasest kohtuniku Diego de Leo vile peale jooksid väljaku keskele kuldmedalikandidaadid — Ungari ja Bulgaaria. Ungarlastel õnnestus olümpiafinaali jõuda teist korda järjest. Meeskond oli uus, tublisti noorem. Tokios mänginutest kuulus võistkonda ainult Dezso Novak. Taseme poolest oli Ungaril väljas teine meeskond. Seni Mehhiko pinnal peetud mängud näitasid, et treener dr. K. Sosi oli teinud õnneliku valiku. Bulgaarlased esindasid samuti oma maa esjaarmastajate jalgpalli. Ainult Petar Žekov oli päriskoondisest siia ridu siduma kutsutud. Diktor tutvustas mängijaid:

Ungari — Karoly Fater, Dezso Novak, Lajos Dunai, Miklos Pancsics, Ivan Menczel, Lajos Szücs, Laszlo Fazekas, Antal Dunai, Laszlo Nagy, Ernö Nosko ja Istvan Juhasz.

Bulgaaria — Stojan Jordanov, Atanas Gerov, Georgi Hristakijev,

Milko Gaidarski, Kiril Ivkov, Ivailo Georgijev, Jantšo Dimitrov, Jevgeni Jantšovski, Petar Žekov, Todor Krastev ja Asparuh Nikodimov.

Võeti kohad sisse. Ainult minimaalselt erines ühe asetus teise omast. Ungari — 1+1+4+2+3, Bulgaaria — 1+1+3+3+3. Kaitse ja veel kord kaitse. Tribüünid saatsid meeletu ergutamisega iga rünnakuaktsiooni. Toetati alati seda poolt, kes vastase väravale lähenes. Ungarlaste ja bulgaarlaste rühmad kadusid kümnete tuhandete inimeste hulka nagu tilk vett merre.

Ülekaal hakkas nagu Ungari poolele kalduma. Teravate ja pikkade söötudega viidi pall karistusala ääremaile. Väravavaht Jordanov käsutas valjuhäälselt kaitsjaid. Sai üks rünnak tagasi löödud, järgnes peagi uus. Menczel pääses mitmest bulgaarlasest mööda ning hetk hiljem vuhises pall Fazekase söödust tema jalale. Õiget lööki siiski ei järgnenud. Liiga tihe meestesumm piiras tegutsemisvabadust.

Minimaalsete võimalustega peaaegu võrdne heitlus kestis kahekümnenda minutini. Bulgaaria järjekordne rünnak ei erinenud pealtnäha millegagi kõigist eelmistest. Vastase kaitsesse suruti isegi tavalisest vähema arvu meestega, enamik jäi tagalat kindlustama. Küllap pidasid ungarlasedki rünnakut vähem ohtlikuks ega jälginud kõiki ruutmeetreid võrdse hoolega. Sellepärast mõjuski ootamatusena Dimitrovi sissejooks paremalt väljakuäärelt. Juba lendaski kõrge kaarpall Fateri värava ette. Dimitrov katsus seda täielt jooksult jõulise hüppega tabada. Osav pealöök suunas palli põikpuu alt väravavõrku.

Staadion juubeldas. Mehhiklased oskavad ilusast mängust ning muidugi mõista ka väravatest lugu pidada. Kui bulgaarlastele oli küllalt tunnustust avaldatud, kaldus pealtvaatajate poolehoid madjarite kasuks, kes nende arvates nüüd palju enam toetust vajasid.

27. minutil murdis väle Fazekas vasakult äärelt läbi. Otsekohe lipsas Dunai keskelt karistusala äärele. Oli ka viimane võimalus palli ära anda, sest kaks Bulgaaria kaitsjat tõkestasid Fazekase edasimineku, teine neist asus aimatava söödusuuna läbilõikamisele. Ungarlane reageeris kiiremini, seadis palli sobivasse asendisse ja lõi. Väravavaht suutis tõrjuda. Järgnes uus pealelöök. Pall vihises Fazekase poolt saadetuna võrku. Kohtunik leidis, et eksiti määruste vastu ning viigiseis jäi fikseerimata.

Vahelduse mõttes proovisid bulgaarlased eduseisu kaugelt ja ootamatult põrutatud pallide varal suurendada.

Ühepunktiline mahajäämus vaevas kõige enam Fazekase südant. Ta proovis päris üksi eesmärgile jõuda, kuid kümne vastu ei suutnud siiski midagi ära teha. Siis ühendati jõud taas Dunaiga. Bulgaaria kaitse pidi terve väljaku laiuselt pealetunge tõrjuma. Ungarlaste viigistamistahe oli suur. 40. minutil puhkes väravajanuline pealetung tervel rindel. Ainult napid jõud jäeti Faterit julgestama. 25-aastane Szücs, kes oli kõigis matšides taibukuse, täpsuse ja kiirusega silma paistnud, tsenderdas. Realiseerija osa jäi Dunaile. Ta oli nii haaratud otsustavaks löögiks valmistumisest, et ei märganud ligirutanud bulgaarlast. Kui Dunai ohtu taipas, oli ainuke võimalus pall kiiresti teele saata. Õnneks põrkus pall ühe bulgaarlase jalalt otse Menczeli suunas. Ungarlane ei viivitanud. Enne kui kaitsjad reageerida suutsid, tormas ta karistusalale ja sihtis palli üles vasakusse väravanurka. Veidi üle minuti kestnud rünnakut kroonis edu.

Tribüünidel põristati trumme, keerutati kõristeid ja puhuti pasunaid. Atsteekide staadioni tribüüne varjava katuse all polnud kära veel vaibudagi jõudnud, kui moodsat ehitist raputas juba uus orkaan ungarlaste järgmise värava puhul. Vasakult äärelt anti pikk sööt keskväljakul vabaks jäänud Dunaile, kes läks üksi edasi ja jõudis üllataval kombel päris värava alla. Jordanov oli ehmunud: järsku üks ungarlane kaitsjate vahel ja temaga silm silma vastu. Pettelöögiga suunas Dunai palli paremasse väravanurka.

Ungari oli ees 2:1. Nüüd ergutati tribüünidel juba Bulgaariat.

Kõik see oli ainult sissejuhatus kiiresti arenevatele sündmustele. Bulgaarlasele Dimitrovile tundus viimati löödud värav ülekohtusena. Ta jooksis kohtuniku juurde oma pahameelt avaldama, kuid mehhiklane andis žestidega mõista, et mingu Dimitrov oma kohale tagasi, ning laskis mängu käima. Temperamentne bulgaarlane aga tundis end solvatuna. Ta tormas meelepahas rünnakule ja rabas jalalöögiga maha vasturutanud ungarlase, kes jäi murule lamama. Kohtunik karistas Dimitrovit väljakult ärasaatmisega. Pärast põgusat tohterdamist oli ungarlane uuesti liikumas. Pall pandi mängu. Ootamatult jooksis nüüd Ivkov kohtuniku juurde ja ründas teda rusikatega. Ungarlased astusid arbiteri kaitseks välja ning hoidsid tulivihast Ivkovi temast eemal.

Otsus oli resoluutne: Ivkov vahetunnelisse politseinike valve alla!

Taas üritati finaalmatši jätkata, kuid veel ühele mehele lõi veri pähe. Hristakijev haaras kohtunikul varrukast. Otsust ootamata tirisid tasakaalukamad kaaslased ta väljakult ära ning kohtunik ainult kinnitas nende ettevõtmist.

Kahe minutiga kaotas Bulgaaria kolm meest. Ja kõik halva enesevalitsemise pärast. Pealtvaatajad kolmandal rõdul tõlgendasid juhtunut omamoodi. Nende jaoks oli enam-vähem võrdsete heitlus põnevuse kaotanud. Mida võisid kaheksa üheteistkümne vastu? Ainult vaadata, kuidas väravavaht palle võrgust välja toob. Avaldati pahameelt kaasmaalasest kohtuniku vastu. Idatribüünilt lasti köi-

tega alla betoonbarjääri taga peidus olnud musta paberiga ülelöödud kirst. Kajasid hüüded: «Kohtunik siia! Kohtunik kirstu! Kohtuniku matused!» Kõrgemate pingiridade vahel süttisid ajalehelõkked.

Kiiruga valmistati mitmesuguseid loosungeid. Sisu kõigil enamvähem ühesugune: kohtunik minema, mängijaile vaba tegutsemine! Viimases raevus hakati väljakule lennutama erksavärvilisi istmepatju. Algul lendasid üksikud padjad, siis aga järgnes terve sadu. Esmajoones püüti tabada poolajale minevat kohtunikebrigaadi.

Mängust kõrvaldatud mehed polnud veel jõudnud jahtuda. Sõimu saatel raputasid nad oma hallipäist treenerit. Vahele pidid koguni astuma politseinikud. Tribüünidel muudeti sedamaid meelt, nõuti Bulgaaria meeskonna kõrvaldamist. Padjad saatsid lahkuvaid mängijaid, kuni viimane neist tribüüni alla kadus. Politsei piiras kogu väljaku sisse. Poisikestest moodustatud töökomando hakkas patju kokku korjama.

Teise mängupoole alguseks olid bulgaarlased taltsaks tehtud. Noruspäi lonkisid nad staadionile. Ainult ungarlastel polnud enam tahtmist mängu jätkata. Mitmel korral käidi neil riietusruumis järel, kuni nad väljakule tulid. Ungarlased asusid kohe ründama. 49. minutil viis Juhasz Ungari ette 3:1.

Edasi püüdsid ungarlased hoida mängu pidevalt vastase väljakupoolel, kuid rünnakutega eriti ei kiirustanud. Kuldmedalid olid niisama hästi kui käes ja harjumatus kliimas ei tahetud end ülearu kurnata.

62. minutil saatis Dunai palli veel kord Bulgaaria väravasse.

Pealtvaatajate huvi mängu vastu oli kadunud. Tähelepanu koondati kas kaasaskantavate televiisorite ekraanidele või kuulati pisikesi transistorvastuvõtjaid. Rohkem köitis reportaaž Montevideost, kus Mehhiko koondis pidas maavõistlust Uruguaiga. Mõni minut enne olümpiafinaali lõppu käis üle tribüünide vaimustuspuhang — Mehhiko võitis.

Enam ei tekitanud mingeid emotsioone ka ungarlase Juhaszi saatmine varumeeste pingile. Mängu käiku see mingit muutust ei toonud.

Tagajärjega 4:1 võitsid ungarlased kuldmedali. Pärast väikest arupidamist otsustati bulgaarlastele hõbemedalid siiski välja anda. Ainult skandaali tekitanud mehed jäeti (vähemalt esialgu) autasudest ilma.

Esmakordselt olümpiamängude ajaloos jõudsid pjedestaalile Jaapani jalgpallurid, kellele anti pronksmedalid. Ammuks nad selle alaga üldse alustasid. Tokio mängude kavva võeti jalgpall paljudele vastuhäältele vaatamata, rohkem viisakusest. Jaapanlased ei taht-

nud kodus sugugi viimaseks jääda ning seepärast kutsuti Euroopast konsultandid, kes pidid Nipponimaa vutimehed kiiresti maailma paremate amatööride tasemele aitama. Tokio olümpiamängudel heideldigi veerandfinaalis Tšehhoslovakkiaga ning alles siis tuli pealtvaatajaks jääda. Nüüd aga jõuti juba pjedestaalile.

Mis saab edasi? Sellest ajast peale, kui maailmameistrivõistlustest ja Euroopa riikide meistermeeskondade karikavõistlustest osavõtvaid mehi olümpiaturniiridele ei lubata, on jalgpalli osatähtsus suurpidustustel vähenenud. Teisejärguliste mängijate vahel on pealegi ette tulnud pahandusi, mis populaarsele spordialale veelgi varju heidavad. Jalgpalli olümpiaprogrammi jätmine seisab järjekordselt küsimärgi all.

PALACIO

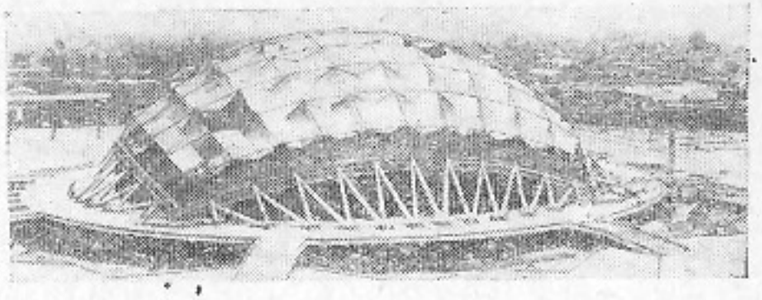

11

MAGDALENA
MIXHUCA
VASKKUPLI ALL

O. Türn

HARJUMATU SILMALE, HARJUMATU KÕRVALE

Korvpallihall ajas alguses hirmu peale. Mitte oma suurusega, vaid kõmiseva vaskplekist katusega. Kui üle 20 000 pealtvaataja korraga häält tõstsid, kõmises katus veel tükk aega tagantjärele. Aga Mehhiko meeskond mängis algusest peale tarmukalt ja iga mehe iga liigutust saatis tormiline toetamine — seega lärm peaaegu ei lakanudki.

Ergutuskisa ning kupli kõmin väsitasid harjumatu inimese kiiresti. Korvpallihallist tulles olime alati kõige kurnatumad. Ka ujulas kajasid hääled nagu hea akustikaga kontserdisaalis, kuid seal polnud ergutajaid nõnda palju ja ka kisa polnud nõnda intensiivne. Võrkpalliareen oli nende kahe paigaga võrreldes hoopis vaikne.

Korvpallifanaatikud tegid tervete sektsioonide kaupa nagu tükitööd. Hasartsed dirigendid karjusid «sõjahüüdu» ja rahvas oli kärme seda kordama.

Ka Mehhiko korvpallurid äratasid tähelepanu kaasaelamisega. Kui pealevise õnnestus, jooksid nad kohe momendikangelase ümber kokku, püüdsid teda patsutada, mõni ülemeelikum tegi katset isegi turjale hüpata. Just nagu hokimeestel kombeks. Ent kui palju niisugune meeskonnakaaslase tunnustamine energiat nõuab? Jäähokis ja jalgpallis on lugu teine — paljuke neid väravaid siis ikka lüüakse. Korvpallis aga tuleb joovastushetki niimoodi mitukümmend. Mehhiklased on nähtavasti sellise energiapillamisega harjunud, sest korvpall on seal maal üks populaarsemaid alasid ja ega nad siis esimest korda nii käitunud.

Mehhiklaste kombe võttis hiljem üle Jugoslaavia koondis — võidumängus NSV Liidu üle.

IGAL ASJAL OMA EELLUGU

Tee medaliteni kujunes õige pikaks. Kahes alagrupis alustasid võistlust kokku kuusteist meeskonda. Esimeses USA, Puertoriiko, Itaalia, Panama, Jugoslaavia, Filipiinid, Senegal ja Hispaania, teises NSV Liit, Brasiilia, Mehhiko, Kuuba, Bulgaaria, Lõuna-Korea, Maroko ja Poola.

Kõige enam pakuti prognoose tehes kulda kuuekordsele olümpiavõitjale USA-le. Medalitele pretendeerimist peeti jõukohaseks veel NSV Liidule, Brasiiliale, Jugoslaaviale ja Mehhikole. Alates Helsingi olümpiamängudest kuulus hõbemedalikoht pjedestaalil Nõukogudemaa koondisele.

Viimasel ajal räägiti jõudude tasakaalustumisest. 1967. aasta maailmameistrivõistlustel sai NSV Liit esmakordselt meistrikulla, USA pidi rahulduma neljanda kohaga. Siiski ei saanud seda järjestust võtta absoluutselt puhta peeglina. Ameeriklased pole ju kunagi maailmameistritiitlist eriti lugu pidanud. Rohkem huvitab neid olümpia kui hüppelaud elukutseliste areenile.

Jõudude võrdsustumist järeldati veel enam USA meeskonna olümpia-eelse Euroopa-turnee põhjal. Samuti tulid arvesse NSV Liidu võidud Lõuna-Ameerikas, Prantsusmaal ja Itaalias.

Jänkid on hakanud tegema luurekäike Vanasse Maailma. Ka enne Tokiot käidi ilma mõne osatäitjata põhirivaali juures maad kuulamas. Tookord oli NSV Liidu ülekaal täiesti ilmne — 82:65, 79:60, 62:59. Aga Jaapani pinnal demonstreerisid ameeriklased taas tõelist klassi.

Seekord lennati üle ookeani kindla teadmisega, et NSV Liit ja Jugoslaavia näitavad oma valikut varjamiseta. Endast aga räägiti vähe. Öeldi küll, et olulisi muudatusi enam ette ei võeta, kuid kahest-kolmest heast mehest piisab võistlusvõime tõstmiseks. Kõigis kohtumistes pöörati peatähelepanu visetele kesk- ja kaugpositsioonilt. Ei erilisi rünnakuid ega erilist kaitset. Jugoslaaviale kaotati 79:87 ja 78:83. NSV Liiduga kohtudes võideti esimene matš 84:78, kahel järgmisel korral aga anti alla 83:91 ja 80:91.

Hiljem selgus, et USA koondist täiendati vaid Wilmer Hosketi ja Joseph White'iga. Ent mis nende nimede taga peitus, seda ei teadnud keegi täpselt öelda. Jugoslaavia ja NSV Liidu treenerite arvamust mööda siiski väga palju — need pidid olema ühenduslüliks kaitseliinide ja edurivi vahel.

6. oktoobril, olümpia eelõhtul kirjutas Nõukogudemaa koondise peatreener Aleksander Gomelski «Sovetski Spordis»: «Kui me Tokiost tagasi tulime, võeti meid vastu teatud etteheidetega: «Jälle teine koht! Kunas see hõbedane ajastu kord lõpeb?...»

Me hakkasime Mexico vastu valmistuma kohe pärast Tokiot. Nelja aasta jooksul käis koondisest läbi 67 NSV Liidu paremat korvpallurit. Aga sõiduõiguse võisid saada neist ainult 12. Väljaku äärde jäänud 53 mehe hulgas on väga häid mängijaid. Mõned isegi parema mängutehnikaga kui need, kes valitute hulka said. Ent ei otsitud ainult häid mängijaid, kes oskavad tegutseda nagu nemad tahavad, vaid kogu meeskonna huvisid arvestavaid korvpallureid. Kaheteistkümne hulgas olgu kõik ühtemoodi silmapaistvad. Ainult siis võib loota edule, kui kaob põhikoosseisu ja reservide eristamine. Me ei anna lubadust tagasi tulla kuldmedalitega. Kuid ühte võin 1968. aasta koondise nimel korvpallisõpradele kinnitada: oleme valmis heitlusteks ka kõige tugevamate rivaalidega.»

Samas lehes trükiti kaks teenelise meistersportlase Armenak Alatšatšjani prognoosi:

«Esiteks. Olümpiamängude korvpalliturniiri finaalis kohtuvad NSV Liit ja USA.

Teiseks, šansse ameeriklaste alistamiseks on Mexicos rohkem kui neli aastat tagasi Tokios. Miks nõnda tagasihoidlikult? Olen 38-aastane ja 20 neist mööda saatnud vahetus sõpruses korvpalliga. Sellest on küllalt, et veenduda, kuidas kümned ja sajad põhjused ning põhjusekesed võivad ka kõige läbikaalutumate prognooside täitumisele ette tulla.»

Tokios käinud korvpalluritest pääsesid NSV Liidu seekordsesse koondisse ainult kaks — Jaak Lipso ja Gennadi Volnov. Tubli noorendamise tulemusena oli koondise keskmine iga 23,9 aastat. Keskmine pikkus nihkus veelgi lähemale kahele meetrile — 196,9 sentimeetrit.

Treenerite Aleksander Gomelski ja Juri Ozerovi poolt väljavalitute hulka kuulusid Anatoli Polivoda (vanus 23 a., pikkus 202 sm) Kiievi «Stroitelist», Sergei Kovalenko (21, 218) Tbilisi «Dünamost», Vladimir Andrejev (23, 215) AKSK-st, Priit Tomson (26, 192) «Kalevist», Jaak Lipso (27, 200) AKSK-st, Gennadi Volnov (29, 200) AKSK-st, Modestas Paulauskas (22, 195) Kaunase «Žalgirisest», Zurab Sakandelidze (23, 188) Tbilisi «Dünamost», Juri Selihhov (23, 185) Moskva «Burevestnikust», Anatoli Krikun (20, 188) «Kalevist», Vadim Kapranov (28, 188) AKSK-st ja Sergei Belov (24, 192) Sverdlovski «Uralmašist». Pikka aega võttis ühistreeningutest osa ka tartlane Aleksei Tammiste. Teda pandi proovile mitmel välisturneel ja jäädi üldiselt rahule, kuid kaheteistkümne sekka ta siiski ei mahtunud.

Loomulikult ei pääsenud küsimustevõrgust ka USA juhtivad treenerid. Tsiteerime Henry Vaughni arvamust:

«Ma ei karda, et Mexicos oleks meie prestiiž hädaohus. USA-s on

korvpall rahvuslik spordiala ja senistel olümpiatel pole me kaotanud ühtegi mängu. Muidugi tekib küsimus: kuidas seostada minu optimismi ja viimaseid kaotusi Euroopas? Sõitsime Vanasse Maailma meeskonnaga, kes oli koos harjutanud vaid kümme päeva. Kogu turnee oli mõeldud luureks ja meie mängu puhta kullana võtta oleks lihtsalt naiivne.»

Jugoslaavlased pärisid 1967. aasta maailmameistrivõistlustel teise koha. Treener Ranko Žeravača andis kohe pärast seda voli nooremale generatsioonile. Ent enneaegselt — Euroopa meistrivõistlustel tuli leppida suurte kaotustega. Üheksas koht röövis võimaluse Mexicosse pääseda. Jäi üle kõik endised kuulsused Belgia, Itaalia ja teiste riikide klubidest tagasi kutsuda ja loota 1968. aasta suvisele valikturniirile.

Kui Sofias võideti veenvalt kõiki peakonkurente, hakkasid Žeravača mõtted isegi medalite ümber liikuma. Miks mitte! 205-sentimeetrise kasvuga keskmängija Trajko Rajkovič oli Itaalias viibides esinemiskindlust juurde saanud ja punapäine edurivimees Radivoje Korač tegutses vasakul äärel väga meisterlikult. Otsigu vastased mehi, kes teda üldse katta suudavad! Tagasipöördunute hulgast ei puudunud ka tark rünnakujuht Ivo Daneu.

Brasiilia koondise vanemtreener Renato Gaia püüdis meeskonda sobitada 226 sentimeetri pikkust Emil Rashidit. Pan-Ameerika mängudel aga jõudis ta veendumusele, et pidevat pikkusenälga talunud veteranid ei suuda gigandi platsiletoomisega kohaneda. Jahti medalitele otsustati alustada vana äraproovitud koosseisuga.

Mõtet esimeste hulka jõuda hellitasid ka mehhiklased. Ameerikast palgati treener, kes pidi mängijaile õige lihvi andma.

LÄKS LAHTI

Kaks pearivaali sammusid Magdalena Mixhuca spordipalees võidult võidule. Nii USA kui ka NSV Liit kirjutasid tabelisse enamasti ühepoolseid resultaate. Meie esinduse hoog tundus algul ülivägevana: Poola alistati 91:50, Maroko koguni seekordse turniiri rekordvahekorraga 123:51.

Ajakirjanikud olid kärmed mõlema kuldmedalipretendendi treenereid intervjueerima. Ja huvitav oli jälgida, kuidas seisukohad mõne päeva tagant muutusid. Kord oldi enesekindlad, kord jälle särati viisakusest esimesi kohti teistele pakkuma ja palli ümmarguseks tegema. Suur sport ja suur taktika.

USA oli parajasti alistanud Senegali 93:36, kui Aleksander Gomelski ei tea mitmekümnendat korda ajakirjanike võrku jäi.

«Mida arvate?»

«Ühendriikide koondis mängib hästi.»

«Kas paremini kui kahe suure omavahelise kohtumise ajal?»

«Kahtlemata. Nad on sõna otseses mõttes mängima hakanud.»

«Aga Nõukogude Liidu koondis?»

«Oleme märgatavalt paremas vormis kui kesksuvel.»

«Võidate ameeriklasi nagu mõne kuu eest koduski?»

«Kes siis võita ei tahaks. Eriti kui tegemist on paljukordse olümpiavõitjaga.»

Professor Henry Iba oli veelgi napisõnalisem.

«Kas olete poiste vormiga rahul?»

«Parasjagu.»

«Kellega finaalis kohtute?»

Ölakehitus.

«NSV Liiduga?»

«Võib-olla.»

«Jugoslaaviaga?»

«Võib-olla.»

«Kas hoiate mingit erilist relva finaalmatšiks?»

Vastuseks naeratus.

Ameeriklased olid jätnud koju mitmeid kuulsusi. Eriliseks imemeheks peeti mustanahalist Lewis Alcindori. Maailma ajakirjandus ei jõudnud 211-sentimeetrise kasvuga tähte küllalt kiita. Haruldane hüpe, haruldane kaitsetegevuses. Klubid pakkusid mustanahalisele korvpalliimele suuri summasid, kuid ta ei kiirustanud otsuse tegemisega. Kõik paistis niimoodi, et Alcindor tahab hinna kruvimiseks olümpiamedalit kätte saada. Mõningad agentuurid väitsid olümpia eel, et Mexicosse sõidutatakse ta nagunii. Aga ei. Ameeriklaste olümpiakoondis oli sisuliselt valmis ligi aasta. Professor, kelle hobiks on korvpall, kogus oma füüsikutaibuga kokku pealtnäha võrdlemisi väheütleva meeskonna. Küllap dikteeris seda ühelt poolt kinnisidee näidata oma maa korvpalli sisutihedust, teiselt poolt püüdis ta rahustada rivaale või hoopis panna neid pead murdma sääraste ratsukäikude üle.

Mitmed Moskva treenerid, kes jälgisid olümpiaturniiri, polnud meie meeskonnast kuigi vaimustatud. Vihjati ülearustele pingutustele ebaolulistes kohtumistes, samuti näilisele üksmeelele, ent sisulisele ebakõlale. Paljud panid selle tülpimuse arvele ja julgesid meeskonnale pilvist taevast ennustada. Vist ei jäänud päevagi vahele, kus meie koondis poleks mõnes olümpiaküla lähedale rajatud võimlas harjutamas käinud. Kui väljakule tuli minna hommikupoolikul,

siis treeniti õhtupoolikul. Ja sedaviisi need päevad läksid: pall, ühed ja samad näod toas, bussis ja väljakul, ammukuuldud naljad, tuttavad kirumised.

Mehhiko meeskond ammutas publiku toetusest energiat ja astus südilt vastu ka Nõukogude Liidule. Tribüünid tormitsesid ja pikka aega ei saanud kumbki pool otsustavat ülekaalu. Meie meestel siiski otsest kaotusehirmu polnud, kuid mäng temperamentse vastasega kujunes omamoodi kurnavaks. Viimase kümmekonna minutiga saavutati paarikümnepunktiline üleolek — 82:62.

Päev hiljem tuli kohtuda igipõlise rivaali Brasiiliaga. Alates Helsingi olümpiast on alati koos medalite pärast heideldud. Ja ikka on Nõukogudemaa esindus kõrgemale kohale platseerunud. Nii oli see Helsingis, Melbourne'is, Roomas, Tokios...

See kohtumine oli õpetlik. Brasiilia rajas mängu kiirrünnakutele ja üksikläbimurretele ning püsis seetõttu hulga aega eduseisus. Modestas Paulauskasest lühem Carlos Massoni viis oma tahtmist täide isegi meie koondise parima mängumehe vastu. Sama tegi veelgi lühem Wlamir Marques. Kui ei õnnestunud kiirrünnakud, pidid punkte andma kaugvisked.

Viiendal minutil läks Brasiilia ette 11:10 ja suutis mõnepunktilist vahet hoida poolaja viimaste sekunditeni. Anatoli Polivoda vabavisked andsid nüüd miinimumparemuse (39:38) NSV Liidule.

Teise perioodi alguses talitas meie meeskond taktikaliselt õigesti. Ei mingit hingamisvõimalust brasiillastele. Lipso oli kõvasti ametis lauapallide hankimisega, tegutses hästi nii rünnakul kui ka kaitses. Hoogu hakkas minema Paulauskas. Nüüd ei suutnud Marques enam teda takistada. Polivoda pääses tsentrisse ja näitas veel kord, et tema õige koht on just seal, mitte äärel. «Ainult» kahemeetrine kasv ei takista teda endast pikematega edukalt toime tulemast.

Tarmukas tegutsemine andis NSV Liidule teise poolaja viiendaks minutiks paremuse 49:41.

Brasiilia mängus polnud enam endist teravust. Seda kärpis tublisti ka vastasmeeskonna hoolikam liikumine kaitses. Lõunaameeriklaste treener Renato Gaia vahetustega eriti silma ei paistnud. Kes põhikoosseisust puhata said, need olid tagaliini mehed. Sedagi ainult viivuks. Aegamööda hakkas avalduma meeskonna väsimine. Kaugvisetel polnud enam endist täpsust.

Näis, et kohtumise saatus ongi juba otsustatud. Brasiilia kindlama käega meestel Ubiratan Macielil ja Luiz Menonil oli esimese poolaja lõpuks kolm viga kirjas ja varsti kogusid nad neljandagi.

Brasiillased tegid veel viimase katse matši käiku pööret tuua. 35. minutil jõudsid nad vahe kolmele punktile kärpida (60:57) ja üritasid enamatki. Väsimus unustati, mehed sähvisid nagu välgud NSV

Liidu meeskonna korvi all. Iga õnnestunud pealeviset saatis hõise ja meeskonnakaaslaste tunnustavad patsutamised.

Siis tegi Volnov viienda vea. Teda asendas Lipso. Oligi hea, sest Volnov ei leidnud kuidagimoodi õiget kohta ja tegutses seetõttu tujutult ning resultatiivsuseta.

Selleks ajaks olid Lipso kõrval väljakule jäänud Polivoda, Tomson, Paulauskas ja Sergei Belov. Nende mäng klappis. Vastasmeeskonnast aga pidid nüüd üksteise järel lahkuma Ubiratan Maciel, Antonio Sucar ja Sergio Machado. Brasiillased alistati 76:65.

MIS JUHTUS?

22. oktoober. Poolfinaalide päev.

Aleksander Gomelski käis toad läbi, kutsus mehi koosolekule.

Plaanipidamise ajal rõhutati mitmel puhul eelseisva mängu erilist tähtsust. Jugoslaavia on tark partner, kes teise eksimised kõik ära kasutab. Niisiis, kõik mehed, kes väljakule lähevad, olgu täie jõuga hakkamas.

Spordipaleesse sõitsid mõlemad meeskonnad —, NSV Liit ja Jugoslaavia koos. Buss oli rahvast puupüsti täis kiilutud. Poolfinaale tahtsid näha ju ka paljude teiste alade esindajad.

Treenerid ja esindajad sattusid kõik ettepoole. Tehti juttu ühest ja teisest. Mäletan, et kõige lähedasem, mis matšiga seotud, oli Gomelski küsimus korvpallimaailmas hästi tuntud Radivoje Korači tervise kohta.

Tagapool tõusis ja kummardus ettepoole lühikeseks põetud juustega mees ning teatas, et tervisega on kõik korras. Naeratas ja istus oma kohale tagasi. Ütleja oli Korač ise. Ümberringi tekkis lõbus elevus.

Hall oli elektrit täis. Enne poolfinaale pidasid otsustava matši (5.—8. kohale) Mehhiko ja Hispaania. Mehhiko võitis ja veel veerand tundi hiljem, kui järgmised meeskonnad kollasel, punaste karistusaladega väljakul sooja tegid, skandeeriti tribüünidel: «Meh-hi-ko, ra-ra-ra!...»

NSV Liidu treenerid muutsid taas algkoosseisu. Tsentris 215-sentimeetrise kasvuga Vladimir Andrejev, äärtel Jaak Lipso ja Priit Tomson, tagaliinis Zurab Sakandelidze ja Modestas Paulauskas.

Jugoslaavia algkoosseis: Trajko Rajković, Dragutin Čermak, Radivoje Korač, Ivo Daneu ja Petar Skansi. Treener Ranko Žeravička andis meestele korralduse kohe maa-alakaitse sisse võtta, rünnakul kiirpealetungid ja üksikläbimurded.

Esialgu kandis jugoslaavlaste taktikaline plaan paremat vilja.

NSV Liidu meeskonnas ei leidunud meest, kes vastaste kaitserõngast murda oleks suutnud.

Lipso lootis tabada viskega vasakust väljakunurgast. Pall hüppas metallrõngalt meeste kätele tagasi ning juba ründas Jugoslaavia. Paulauskas proovis tabada. Ei õnnestunud, jälle pall vastasmeeskonna valduses.

Tomsonil oli raske ülesanne — katta Koračit. Esialgu sai ta sellega päris hästi hakkama. Vähemalt ühelt tiivalt oli rünnakuhoog pidurdatud. Ise ründaja osas olles ei leidnud ta aga konkurentide kaitses sellist lõhet, millest läbi pugeda. Proovis siis ühelt oma lemmikpositsioonilt peaaegu väljaku nurgast visata. Mööda.

Viies minut. Jugoslaavia ees 14:4.

NSV Liidu treenerid hakkasid sagedasi vahetusi tegema. Kõigepealt lahkus Lipso, tema kohta asus täitma Volnov.

Üheksas minut. Terve viisik peale tsentri oli juba välja vahetatud: Andrejev, Polivoda, Paulauskas, Krikun, Belov. Mõnikümmend sekundit hiljem kutsuti Paulauskas uuesti reservidepingile. Väljakule läks Tomson.

Üheteistkümnes minut. Jugoslaavia ees 22:11.

Varsti palus närveerima hakanud Gomelski hingetõmbepausi. Kõik mehed, ka need, kes parajasti mängust osa ei võtnud, kogunesid väikesekasvulise mehe ümber. Jugoslaavia plaan oli selge ja nendel piisas jutuajamiseks ainult kümnest-viieteistkümnest sekundist. Siis kiirustasid mängijad väljakule. Gomelski kasutas ära viimase kui sekundi ja saatis Paulauskast käest kinni hoides peaaegu poole väljakuni.

Meeskond pani välja viimase trumbi — pressingu. Ja tulemusrikkalt, vahe vähenes. Eriti hästi tundsid end uues olukorras Tomson, Lipso ja Belov. Vastased pidid pühendama peatähelepanu Tomsoni katmisele.

Poolaja lõpuks jäi NSV Liit partnerist maha vaid nelja punktiga.

Teisel poolajal jätkus närviline mäng ja eksimisi tuli ette mõlemalt poolt. Vigade norm manitses ettevaatlikkusele nii Jugoslaavia kaptenit Daneud kui ka meie meeskonna kõige mõjukamat liiget Paulauskast. Jugoslaavial pidi vigade tõttu mängust lahkuma Zoran Maroevič.

26. minutil eksis Paulauskas mängureeglite vastu viiendat korda. Koos temaga kutsus Gomelski puhkama ka Andrejevi. Milleks? Olgugi et pikim mängumees rünnakuil erilise resultatiivsusega silma ei paistnud, tegutses ta kaitses päris hoolsasti. Sageli jõudis ta korvile visatud palli enne trajektoori kõrgpunkti jõudmist kõrvale lükata.

Selihhovi ja Polivoda kõrvale tulid väljakule Lipso, Krikun ja Tomson. Heitlus arenes vahelduva eduga.

Mänguhasardis unustas end hetkeks Korač ja kohe registreerisid kohtunikud vea. Korač tegi näo, nagu poleks midagi juhtunud. Kohtunikud aga jäid otsusele truuks (muide, olümpiaturniiril tuli mitmel korral ette, et kohtunikud ka endi eksimist tunnistasid). See oli ka Korači viies viga. Meeskond kaotas staažika ning ühe arvestatavama liikme.

31. minutil pidas Gomelski jälle meestega nõu ning asendas Krikuni Sakandelidzega. Andrejev oli lühikeselt hingetõmbamiselt tagasi tulnud, kuid ei suutnud veel tempoga kohanedagi, kui talle vilistati viies viga. Asemele tuli Polivoda.

Taas pidas Gomelski vajalikuks hoogu tagasi tõmmata. 36. minuti alguses vahetas ta Lipso välja 218 sm pikkuse Kovalenko vastu.

Pealtvaatajapingil istunud Ilmar Kullam ja Armenak Alatšatšjan pidasid siinkohal maha väikese vaidluse.

Kullam: «Hm?! Nüüd juhtus küll arusaamatus.»

Alatšatšjan: «Kuidas nii?»

«Kas Kovalenko oli siis kõige õigem vahetus?»

«Jaa, pikkus kulub ära.»

«Kovalenko siin vaevalt midagi ära teeb.»

«Küll näed, et teeb.»

«Mitte ei usu. Vaata Jugoslaavia kaitset ja kiirust.»

Sündmused arenesid oma rada. Polivoda poolt visatud pall hüppas rõngal ja kukkus sopsti Kovalenkole käte vahele. Mees nagu ehmatas sellest.

«Viska! Viska!» hõikasid reservide pingil istujad.

Visata polnud tarvis. Kovalenko ajas end kikivarvule ja pistis palli läbi rõnga.

«Nägid nüüd,» tonksas Alatšatšjan naabrit.

«Nägin küll, aga vaatame edasi,» lausus Kullam.

NSV Liit juhtis 54:51.

Polivoda realiseeris ühe vabaviske. Siis oli pall uuesti Kovalenko käes. Ta jäi rünnakule minnes teistest maha ja vaatas, kellele sööta. Skansi varitses hetke ja sööstis palli teele risti ette. Saigi selle kätte ning lõpetas rünnaku korviga. Järgmise pealetungi ajal juhtus jälle äpardus. Kovalenko lükkas pealeviskeks valmistudes küünarnuki Skansile ribide vahele. Kohtunik märkas ja vilistas vea. Veel kaks punkti Jugoslaaviale — 55:55.

NSV Liidu rünnakuhoog vaibus. Kõik liinid ei jõudnud vajalikku tempot pidada. Selle kohtumise jaoks liiga kohmetu tsenter pidurdas.

Nüüd oli Kullami kord Alatšatšjanilt küsida:

«Mis sa praegu ütled?»

«Oota, läheb üle. Pikkus peab aitama.»

«Usu, selles mängus enam ei aita. Tsentri vahetamine rikkus meie poiste mängurütmi.»

Aeg jooksis. Jugoslaavia oli saanud initsiatiivi ega andnudki seda käest.

Meie poolt tehti veel mitmed vahetused, kuid tulutult — mäng kaotati 60:63.

Järgmisel päeval tahtis Gomelski kuulda mängijate suust kaotuse põhjusi.

Volnov arvas, et vahetused läksid liiga sagedasteks. Väljakul oldi tihti niisuguses koosseisus, milles pole harjutud mängima. Sellest ka kindlusetus ja vastutuse üksteise peale veeretamine. Volnov oli tundnud end just hoogu minemas (ta on koondises üks staažikamaid), kui Gomelski pidas vajalikuks teda pingile kutsuda. Sama juhtus ka Tomsoniga. Temal katkestati mäng kõige magusamas ründamistuhinas.

Mitmed pidasid kaotuse põhjuseks koondise pikaajalist kooshoidmist ja paljusid kohtumisi endast nõrgemate vastastega. Tasapisi oli tekkinud tülpimus korvpallimängu vastu ja teatud üleolekutunne.

USA SAI OMA TAHTMISE

Teises poolfinaalis mängis USA Brasiilia vastu ratsionaalselt. Võit polnud just ülekaalukas, kuid küllalt veenev — 74:63.

Kulla ja hõbeda saatuse võis nüüd juba ette ära öelda, pronksi suhtes avaldasid spetsialistid erinevaid arvamusi.

Teistkordne matš Brasiiliaga oli siiski kindlalt NSV Liidu kätes. Lõunaameeriklased olid pannud kõik trumbid esimesele kohtumisele, nüüd alistuti varakult. Maailmameister jäi peale 70:53.

USA—Jugoslaavia. Esimesel poolajal jätkus eurooplastel jõudu kümmekond minutit mängu juhtida. Seda küll paari-kolme punktiga, ent ega Ühendriigidki järgmise kümne minutiga enamat suutnud. Poolaeg lõppes 32:29 USA kasuks.

Tõelise korvpallidemonstratsiooni tegid ameeriklased aga teise poolaja alguses. Nende üks tsentritest Spencer Haywood viskas korvile mitmesugustest mänguolukordadest ja alati tabas. Tema ja väikesekasvuline Joseph White tegid lausa imet. Viie minuti jooksul jäi mulje, nagu viibiksid platsil ainult need kaks neegrit. Lisaks suurepärasele visketäpsusele oli Haywood töökas kaitses. Tema 203 sentimeetri pikkune keha põrkus põrandast lahti alles siis, kui ründaja palli juba korvi suunas saatnud oli. Kuid alati jõudis Haywoodi käsi veel õigel ajal vahele. Täiesti lootusetu oli tema vastu seistes visata.

White rabas rivaale esmajoones kiiruse ja põrgatamisoskusega. Oli üks niisugune mängumoment, kus väike välk ründas ja pidi täie hoo pealt teda katma rutanud Koračiga kokku põrkama. Pidurdamine toimus momentaanselt. White viskus tagasi. Tundus, et ta kukub. Kuid mees kerkis hoopis üles ja viskas. Vabaviskejoonest veidi kaugemalt teele saadetud pall läbis rõnga täiesti puhtalt. Tuntud korvpallituusal Koračil jäi sel momendil üle vaid iseenda saamatust imestada.

Teise poolaja esimese viie minutiga oli kõik selge. USA oli juba ees 46:29. Treener võis teha vabalt vahetusi. Tavaliselt saatis ta väljakule korraga kolm värsket meest ja peagi jätkusid rünnakud endise hooga.

Jugoslaavia treener lootis võib-olla liiga palju Koračile. Viimane püüdiski ameeriklaste kaitsesse mõrasid lüüa, kuid liigne trügimine tõi kaasa ainult vigu.

USA osutus taas maailma parimaks korvpalliriigiks. Finaalivõit märgiti numbritega 65:50.

Vastuseta jäi olümpial küsimus: mida oleks toonud kohtumine NSV Liit—USA? Raske midagi ka oletamisi öelda. Kuid USA otsustavamaid esinemisi jälgides tekkis küll mulje, et meie mehed poleks midagi suurt teha saanud. Ameeriklaste mäng arenes turniiri algusest peale tõusvas joones, Nõukogude koondise võimete avamist aga takistasid samal ajal mitmesugused vead, millest oli juttu eespool.

GIMNASO

12

KAHEL POOL
VÕRKU

O. Türn

Võrkpall sündis maailma küll palju aastaid tagasi, kuid hakkas suhtelise emotsioonidevaesuse tõttu 'oma kasulapsele korvpallile varsti alla jääma. Algul mängisid võrkpallurid uut mängu vaid siis, kui põhiharrastusest aega üle jäi. Kohtunikudki olid ühed ja samad. Siis aga tuli järsk vahetegemine. Korvpall jõudis välja suurele areenile ja sai 1936. aastal Berliinis olümpiaalaks.

Võrkpallil tuli olümpiale jõudmiseks veel kaua võidelda. RÓK otsuse langetamisega ei kiirustanud. Ja kui 1957. aastal otsustatigi võrkpalli kavvavõtmise poolt, siis selle praktilise teostuseni jõuti alles Tokios 1964. aastal. Finaalturniirile lubati 10 mees- ja 6 naiskonda.

Huvi Mexico mängude võrkpalliturniiri vastu kujunes elavaks. Meeskondade arv jäeti siiski samaks, naistele anti juurde kahe võistkonna ruum. Korraldajad, kes uute baaside rajamisele erilist rõhku panid, osutasid lugupidamist ka võrkpallile. Vaid teisejärgulisemate mängude pidamiseks anti areen võrdlemisi madala laega Canchas, huvitavamad matšid (nii palju, kui neid ette arvata võis) peeti verivärskes Gimnasio Olimpicos. See 5242 istekohaga hall kuulus ühte komplekti ujulaga. Betoon, kerge metall ja klaas olid julgesse ning silmale meeldivasse vormi valatud. Lihtne oli ka Gimnasio Olimpico arhitektuuriline siselahendus.

Toolideread sektorite kaupa tõusid ripplae poole sedaviisi, et väljakul toimuv oleks tervikuna jälgitav isegi kõige kaugemal istuvale võrkpallihuvilisele. Mahedad, sektorite kaupa erinevad värvitoonid harmoneerusid areeni õrnpunase lakkpõrandaga. Kogu ümbrus rõhutas: siin peab midagi väga tähtsat sündima.

Tribüünidealune jagunes kaheks korruseks. Ülemine oma avarate fuajeede, mitmesuguste müügipunktide ja muude tarvilike kõrvalruumidega kuulus publikule. Alumine ring võttis enda hõlma kõikvõimalikud teenindusruumid ning kaks avarat harjutussaali. Olümpiapäeviks jätkus kohta pressikeskusele, telegraafile ja arvukale teenijaskonnale.

Tokio mängudega võrreldes oli naiskondade turniiril uustulnukaid kolm: Tšehhoslovakkia, Peruu ja Mehhiko. Tšehhoslovakkia ligines mänguklassilt parimatele, Peruu ja Mehhikoga aga polnud keegi õieti jõudu proovinud. Mõlemad maad valmistusid olümpiaks täie hoolega. Limasse kutsuti juba kahe aasta eest treeneriametisse jaapanlane Akibo Kato. Mehhiko kauples endale samuti ühe Tõusva Päikese Maa spetsialisti — Takashi Matzumura. Teda abistas poolakas Stanislaw Poburka.

Meeskondadele jäi kohti tublisti vähemaks kui soovijaid. Ometi paisati kaardid enne medalite jagamise algust veel mitmel korral segi. Tuneesia eelistas ookeani taha saata kergejõustiklasi ja jättis Aafrika meistriks tulnud meeskonna koju. Vabaks jäänud kohta pakuti Alžeeriale. Jälle loobumine. Järg jõudis Bulgaaria kätte. See võimalus sadas balkanlastele sülle nagu taevamanna. Eelmisel olümpial viiendaks jäänud meeskond oli juba ammu lootused kaotanud — maailmameistrivõistluste seitsmes koht tõmbas pikale sõidule kriipsu (Euroopa meistrivõistlustel oli bulgaarlastel tulnud leppida koguni üheksanda kohaga).

Äraütlemiste rodu polnud veel lõppenud. Üllatas ühe medalipretendendi Rumeenia tagasitõmbumine. Seejärel loobusid ootamatult tulnud pakkumisest ka Jugoslaavia, Ungari ja Holland. Võimalusest olümpiale sõita aga haaras otsemaid kinni Belgia. Uustulnukatena kanti turniiritabelisse Saksa DV, Mehhiko ja Poola.

TERVE TURNIIR ETTEARVATUD DUELLIKS

Esimene voor manitses enesekindlamad naiskonnad valvsusele. 13. oktoobril kohtus NSV Liit Tšehhoslovakkiaga. Et paljukordse Euroopa meistri ja kolmekordse maailmameistri (1952, 1956, 1960) ridadest puudus haiguse tõttu juba Tokios sportlikku kuulsust võitnud bakuulanna Inna Rõskal, siis ei tundnud terve naiskond end mängu algusminuteil kõige kindlamini. Tšehhoslovakkial polnud kuulsusega kohtudes midagi kaotada, mistõttu esineti tunduvalt vabamalt.

NSV Liidu treenerid Givi Ahvlediani ja Oleg Tšehhov saatsid esimeses kuuikus Gimnasio Olimpico väljakule kaks staažikamat, moskvalannad Ludmilla Buldakova ja Valentina Vinogradova, Veera Galuška (Taškent), Veera Lantratova (Bakuu), Niina Smolejeva (Alma-Ata) ja Roza Salihhova (Sverdlovsk). Tšehhoslovakkia koondis kasutas Rõskali puudumisest tingitud nõutuse kohe ära. Julia Bendeova ründelöögid raksatasid lohakile jäetud kaitsest mitmel korral põrandale. Paar viimast punkti loovutati erilise võitluseta — 8:15. Nüüd, mil olukord kriitiliseks kippus muutuma, ilmnesid 20-aastase Smolejeva võimed mängujuhina. Ta alustas paljusid kaitseaktsioone ja viis lõpule rünnakuid. Tänu temale tuli matši käiku soodne pööre. Kolm järgmist geimi lõppesid tihedas heitluses NSV Liidu kasuks: 15:7, 15:13 ja 15:7.

Tokio kolmas — Poola — oli vastamisi Lõuna-Korea esindusega. Veel neli aastat tagasi peeti väikesekasvulisi korealannasid rohkem treeningupartneriteks ja hingetõmbeandjaiks tähtsal turniiril. Polnud nende seekordnegi koosseis kasvu poolest midagi enamat, kuid esinemine oli hoopis sisukam. Eelmine olümpia kujunes õppereisiks. Nelja aastaga õpetati mitmekümnele inimesele selgeks Jaapani «Nichibo» peen mängutehnika koos «langevateks lehtedeks» ristitud pallinguga ja võeti omaks nende eluviisid.

Esimesed geimid ennustasid sensatsiooni. Hästi liikuva kaitse tõttu suutsid korealannad ka platsi kõige erinevamatesse sektoritesse suunatud ründelööke vastu võtta ja sööduks suunata. Poola rakendas oma maksimumvõimed ja läks pakutud tempoga kaasa. Ei mingit nihet paremuse poole. Lisaks kõigele said kaks head ründajat Krystyna Czajkowska ja Jozefa Ledwig ennastsalgavas heitluses vigastada ning pidid leppima pikema puhkepausiga reservidepingil. Lõuna-Korea oli ees 2:0 (15:10 ja 15:12).

Tumedapäised korealannad muutsid nüüd taktikat ja hakkasid kaitsmise asemel ise ründama. Nähtavasti lootsid nad kohtumise võimalikult kiiresti lõpetada. Siin ilmnes ka nende hea kehaline ettevalmistus. Nagu vedrust tõugatuna kerkisid kõige lühemadki parajasse ründamiskõrgusse.

Ent just selline stiil oli vesi Poola veskile. Nüüd võis palju kergemini leida tühja kohta rivaalide väljakupoolel. Arenes tasavägine ja aeganõudev võitlus, kus pisut täpsemalt töötasid eurooplaste raskekahurid. Kaks geimi järgemööda Poola kasuks (15:10, 15:12).

Otsustav geim pani temperamentse pealtvaatajaskonna maruliselt rõkkama. Lõuna-Korea võrkpallurid pöördusid vana taktika juurde tagasi ja päästsid päris lootusetuna näivaid situatsioone. Ent punktid tulid visalt nii ühele kui teisele. Aeg läks ja mängijad väsisid. Matši algusest oli juba möödas kaks tundi, kuid ikka veel polnud liisk langenud. 15:15. Mõlemad pooled olid muutunud ettevaatlikuks. Viis minutit ja kaks punkti. Need mõlemad langesid Poola kontosse — 17:15.

Jaapan hävitas kiirmeetodil USA 3:0 (15:6, 15:2, 15:12). Aega kulus selleks vaid 48 minutit.

Nüüd seisis Nõukogude Liidu naiskonnal ees matš Poolaga. Veel polnud Rõskal platsiletulekuks paranenud. Alustasid Ludmilla Buldakova, Veera Galuška, Tatjana Sarõtševa, Niina Smolejeva, Galina Leontjeva ja Roza Salihhova. Esimeses geimis järgnes üks rajuhoog teisele ning see lõppes kiiresti — 15:5. Poola treener püüdis olukorda parandada rohkete vahetustega. Mõningat abi see andiski, kuid ohjad jäid ikkagi Nõukogude esinduse kätte. 15:11. Taas hiilgas Smolejeva. Sama võib öelda ka Salihhova ja Sarõtševa kohta. Galuška asemele asus 22-aastane Tatjana Ponjajeva. Temagi suutis kiiresti kohaneda. 15:5. Ei möödunud tundigi, kui kõik oli selge ja kaptenid kirjutasid nõusoleku märgiks protokollidele alla.

Jaapan jättis viisakuse väljapoole väljakupiire. Mehhiko alistamiseks kulutati ainult 51 minutit ja loovutati 12 punkti. See polnud enam Hirofumi Dajmatsu kummitav tosin, kelle arvele kuulus Tokio olümpia lõpuks 162 järgemööda saavutatud võitu. «Nichibo» tekstiilineiud said kuldmedali ja hakkasid elama üldinimliku rütmi järgi. Paljud neist abiellusid kohe ning seadsid esiplaanile perekonnaelu. Karmikäeline treener Dajmatsu, uue kvaliteedi looja, siirdus tagasi Osakasse naise ja laste juurde. Ta ütles: «Selleks et kullale loota, peab treener naiskonna kandidaadid ise valima ja nendega viie-kuue aasta jooksul mängulise täiuslikkuseni jõudma. Suur loobumisteaeg väsitas ja ma vajan puhkust.»

Uue koondise kokkusulatamiseks jäi märksa vähem aega. Küllap võeti Jaapani juhtivates spordiringkondades Dajmatsu sõnu ülepakkumisena. Uue koondise põhituumikuks said elektrikontserni «Hitachi» spordiklubi mängijad. Toetust saadi veel tekstiilifirma «Kanebo» ja fototarvetetehase «Yachica» klubidest. Treeneriameti võttis enda kanda S. Yamada. Jälle hakati eelkäijate rajatud teed käima. Eesmärk: Mexicos autasustamispjedestaalile pääseda. Kui võimalik, siis kõige kõrgemale. Naiskonda hakati «Taifuuniks» kutsuma.

Alates kolmandast voorust tuli platsile Rõskal, kõige tugevama löögiga naisvõrkpallur. 17. oktoobril kohtuti Peruuga. Jaapanlasest treener Kato oli oma peruulastest hoolealused ka jaapani moodi tegutsema õpetanud. Kõige nooremgi, 14-aastane Mercedes Gonzales de Torre, näitas igal sammul, kui ta soojenduse ajal väljakule tuli, jaapanlikku valmistumispõhjalikkust ning pallivalitsemise oskust. Ent Kato ei söandanud teda ainsaski kohtumises kasutada. Turniiri noorimal naiskonnal (keskmine vanus 19,9 aastat) polnud välja panna aga tarvilikke jõuvarusid. Ainult tehnika ja tahe veel jõu vastu määravat rolli ei etenda.

Kui noorimast naiskonnast juttu, siis pole vahest ülearune ka teise äärmusse hüpata. Kõige suurem keskmine vanus oli Poolal — 26,1 aastat. NSV Liidu naiskonna aastatesumma jagus 24,2-ks.

Pärast kohtumist Peruuga (NSV Liit võitis 3:0) arvas treener Ahvlediani, et Jaapaniga tuleb tõsiseid raskusi. Mexico mängudeks saadi kokku küll kõigi aegade kõige tugevam rünnakukoosseis, kuid kaitsetegevuse osatähtsus kippus sellevõrra unarusse jääma.

Mis saab, kui teine sööt tuleb niisama nigelasti välja nagu kohtumises Peruuga? Klassikalise «üks-kaks-kolmega» vaevalt midagi ära teeb. Jaapanlannad aga talitavad vastavalt vajadusele. Pole võimatu isegi see, et nad esimese löögi kohe rünnakuks kujundavad. Pärast esimest söötu (ja seda valdavad nad hästi) tuleb kindlasti tugev plahvatus.

Otsustav tund saabus. Lämmatav ootusvaikus katkes, niipea kui peaosalised väljakule soojendama tulid.

Jaapanlannad võtsid paari peale valge palli ning alustasid neile omases stiilis. Pehmed, kuuldamatud söödud, horisontaalselt lendavad pallid, sõnatu üksteisemõistmine. NSV Liidu erkpunastes dressides mängijad püüdsid vastastikuste repliikidega häirimatust sisendada. Lõpuks olid rivaalid võitlusvalmis.

Jaapan: Suzue Takayama (pikkus 170, aastaid 22), Toyoko Iwahara (168, 23), Yukiyo Kojima (168, 23), Sachiko Fukunaka (169, 22), Setsuko Inoue (175, 22) ja Sumio Oinuma (173, 22).

NSV Liit: Galina Leontjeva (170, 27), Niina Smolejeva (175, 20), Roza Salihhova (174, 24), Ludmilla Buldakova (171, 30), Veera Galuška (181, 23) ja Inna Rõskal (173, 24).

Esimene rünnak jaapanlannadelt. Inoue kasutas kasvu ja tahtis palli rivaalide poolele suruda. Smolejeva ja Salihhova nägid kahe tõstega ettevalmistatud plaani läbi. Et pallivaks pooleks oli NSV Liit, siis kuulus punkt temale. Uuesti Nõukogudemaa palling. Jaapanlannad jätsid mõtlemiseks vähem aega. Pallingu vastuvõtt oli ühtlasi madalaks tõsteks ning kohe järgnes Kojima ründelöök. Kuid vastaspoolel oli terve väljak ühtlase hoole all. Rõskal suunas palli Smolejevale. Löök raksatas Jaapani blokki ja pall põrkus Smolejeva suunas tagasi. Uus hüpe ja uus rünnak.

Naiskonnakaaslased olid teinud tugevate ründelöökidega tee ette ja Rõskalil pruukis vaid pall üle võrgu saata, ikka oli punkt kindel. Konkurendid tehti hellaks, neile ei antud mahti kogumiseks. Ahvlediani aina ergutas: «Nii, nii! Just sedaviisi löögegi! Tempo!»

8:2. Ent Nipponimaalt ei sõidetud siia ohvrimeelselt kulda kinkima. Pärast arupidamist ja püsimatu Keiko Hama platsilesaatmist korjati laialipillatud trumbid kähku kokku. Jälle maksis jaapanlik platsipliin. Imede piirini kruvitud mehhanism rakendus tegevusse. Kus vähegi võimalik, seal loodi ründamisvõimalused Kojimale. Lühikesed ja teravad löögid andsid pallile valusa hoo.

NSV Liidu naiskonnas hakati nüüd peaaegu iga kombinatsiooni

puhul kõhklema, järsku puudus kindlameelne otsustaja. Kõik kartsid vigu teha ja veeretasid kriitilisemate löökide sooritamise teise kaela.

Tablool hakkas punktideseis jõudsasti võrdsustuma. NSV Liit juhtis veel vaid 9:7. Ahvlediani kutsus varumängijate pingil nihelnud Mihhailovskaja enda kõrvale. 31-aastane teeneline meistersportlane ei suutnud heameelt varjata. Näete nüüd, just praegu läheb Euroopa ja maailmameistri kogemusi tarvis! Treener ikkagi usaldab teda. Ja otsekohe võttis ta paanika likvideerimise enda peale. Näost punase- ja valgeplekiline, kuid juustepiirini naeratav, hüppas ta pingilt üles nagu vedru. Vahetus. Mihhailovskaja asus Leontjeva kohale.

Tuligi järsk muutus. NSV Liidu naiskonna saamatused lõppesid. Taas hiilgas Smolejeva, kuni geimi võitmiseni 15:10.

Jaapan võttis nüüd teise geimi võitmise endale pühaks eesmärgiks. Iga pallingu eel ja pärast õnnestunud rünnakut jooksid kõik platsil viibivad mängijad tihedasse ringi, patsutasid üksteisele õlale ning kordasid mingit kummalise kõlaga ergutushüüdu. Vallatuvõitu kepslemine muutus järjest jõulisemaks hüplemiseks. Seisul 7:1 hüppasid kõik kuus, nagu peaksid korraga blokeerima. Igaüks veel mitu korda järjest.

Siis läks Rõskal hoogu. Ja haaravas heitluses pääses tsipake rohkem mõjule Nõukogudemaa sekstett — 16:14.

Veel polnud aga vastased alistatud. Jaapan võitis järgmise geimi 15:3. Polnud nagu enam Rõskalit ega tema saateansamblit. Neljas geim andis algul võidulootused NSV Liidule. Hiljem pöördus mängu-õnn Tõusva Päikese Maa tütarde poole. Finaalkohtumise venimine viiegeimiliseks paistis juba möödapääsmatuna. Kunie Shishikura peaaegu et kordas Rõskali poolt ettenäidatut. Matši algul oli treener teda säästnud, nüüd aga rakendas otsustava jõuna. Neiu 179-sentimeetrine kasv ja hea hüpe võimaldasid tal palli üle blokeerijate käte lüüa. Seisust 6:13 sai peagi 10:14. Viimaks eksis ka Shishikura.

Pressikeskuse intervjuutuba ei mahutanud pärast medalite üleandmise tseremooniat sinnatormanud lehemehi kuigi palju. Kes piduliikust talitusest loobusid ja varakult kohad sisse võtsid, pääsesid värsketele kuldmedalivõitjaile ja hõbedase naiskonna liikmeile küsimusi esitama. Politsei patronaaži all toodi mängijad ja treenerid tagaukse kaudu sisse. Nad pandi pika laua taha istuma. Igaüks tahtis kiiresti kõige huvitavama välja pressida. Pressikeskuse direktoril oli vaikuse saavutamisega tükk tegemist.

Kõigepealt taheti teada, mis platsil olijad ise äsja lõppenud kohtumisest arvavad. Rõskal rääkis, et nad ei uskunud algul treenerite tahtmisse tempoga kõik vastase plaanid maha suruda:

«Givi Ahvlediani ja Oleg Tšehhov kinnitasid üksmeelselt ainult

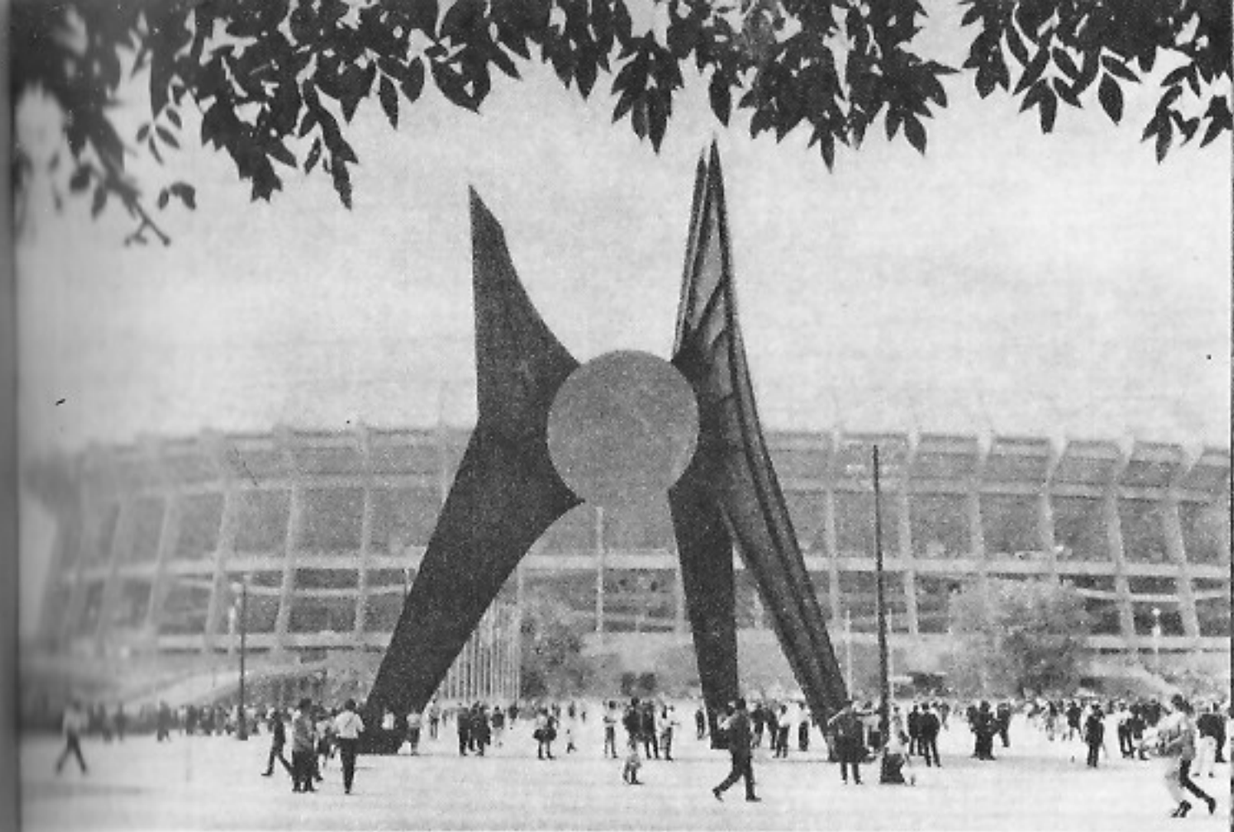

Peasissekäik jalgpalliareenile.

Finaalmängust Atsteekide staadionil. Bulgaarlased ei suutnud kaitsta väravat ungarlaste rünnakute eest.

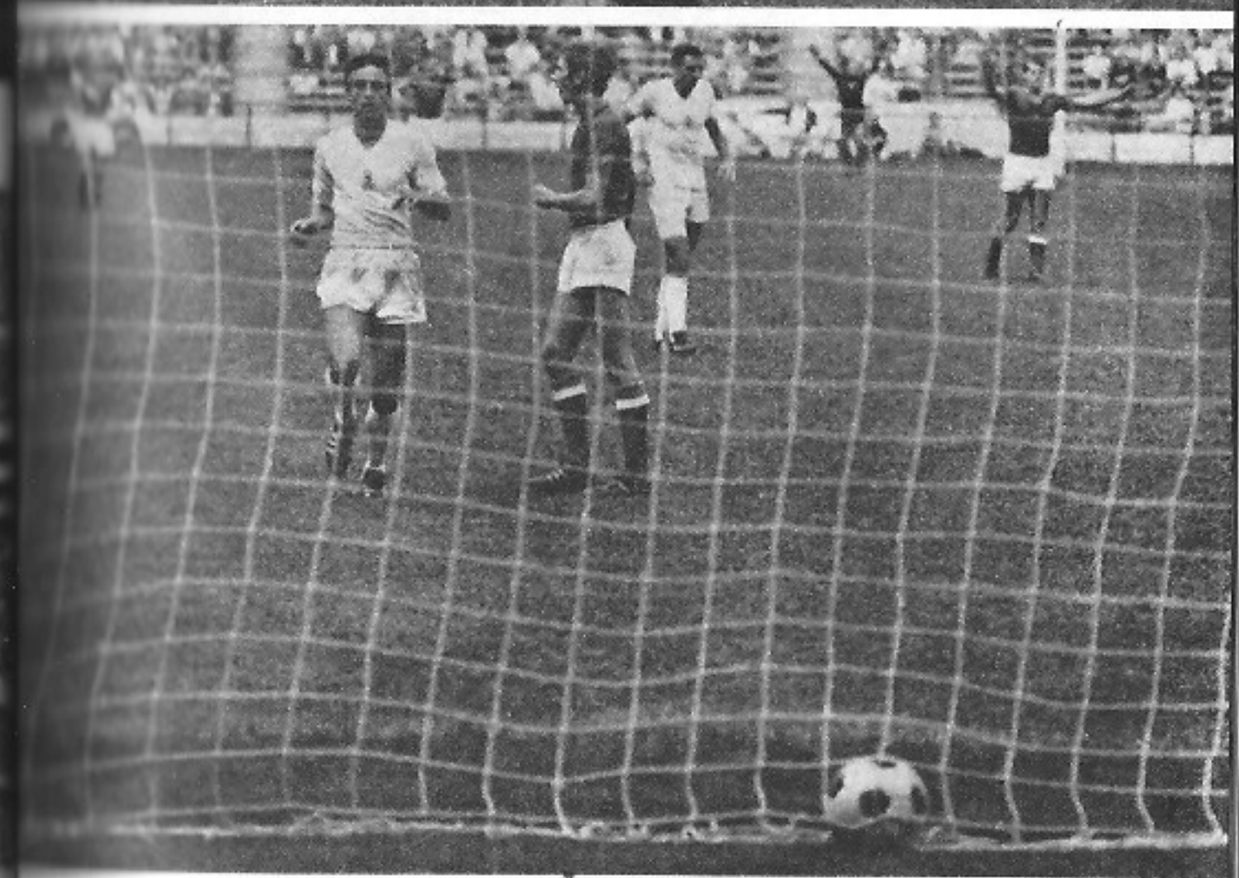

Jälle võistlustulle! Paremal Priit Tomson, tagapool treener Aleksander Gomelski.

Aleksander Gomelski jagab õpetussõnu. Vasakult: Modestas Paulauskas, Gennadi Volnov, Jaak Lipso ja Anatoli Krikuń. All: NSV Liit – Poola

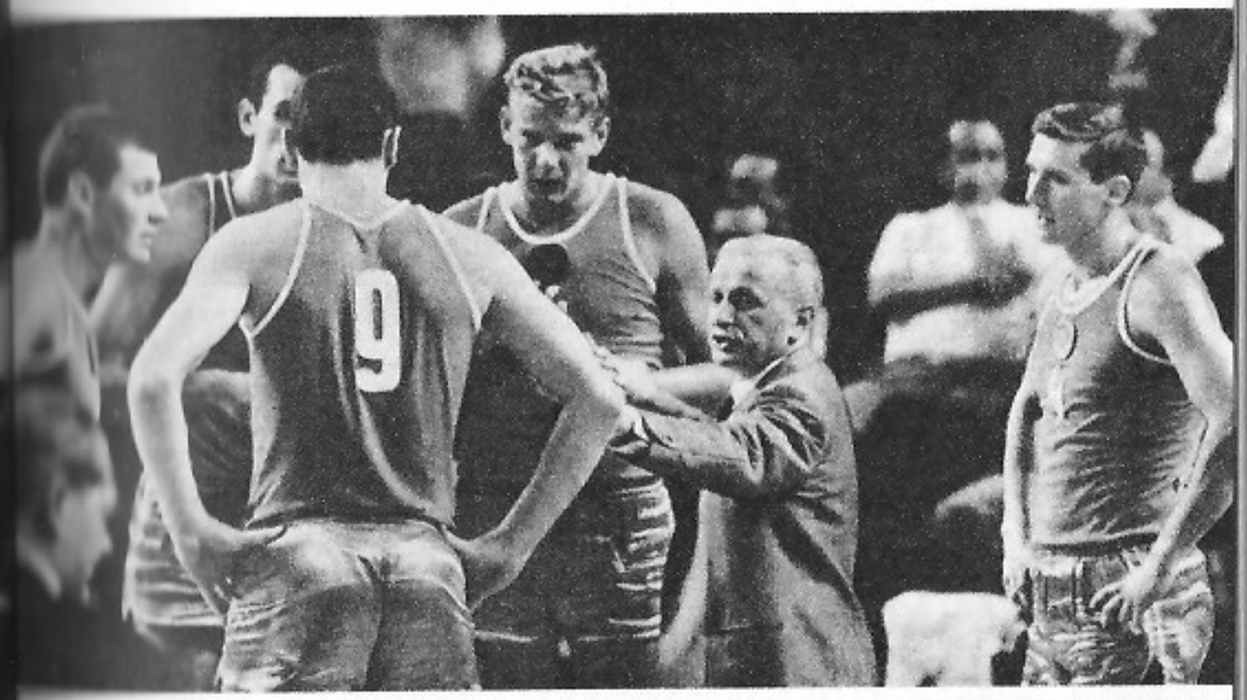

Kasv ei takista spordikuulsust saavutamast, tuleb leida vaid õige ala. D. Šanidze ja S. Kovalenko.

Kohtuvad NSV Liit ja Kuuba.

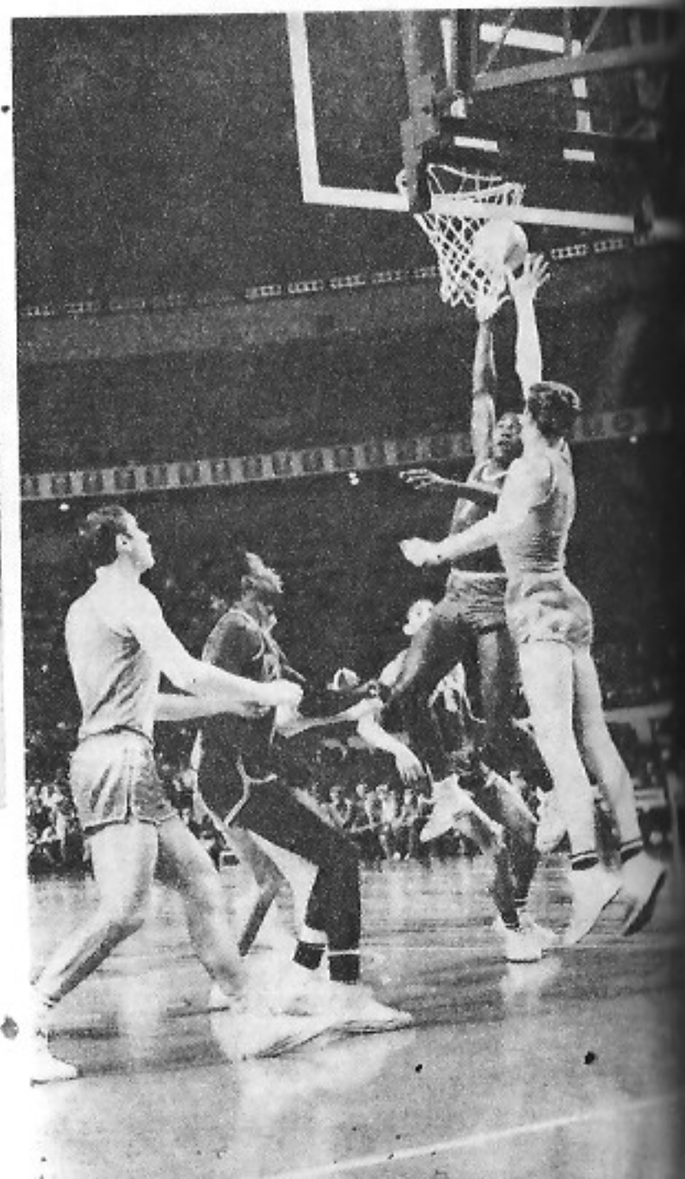

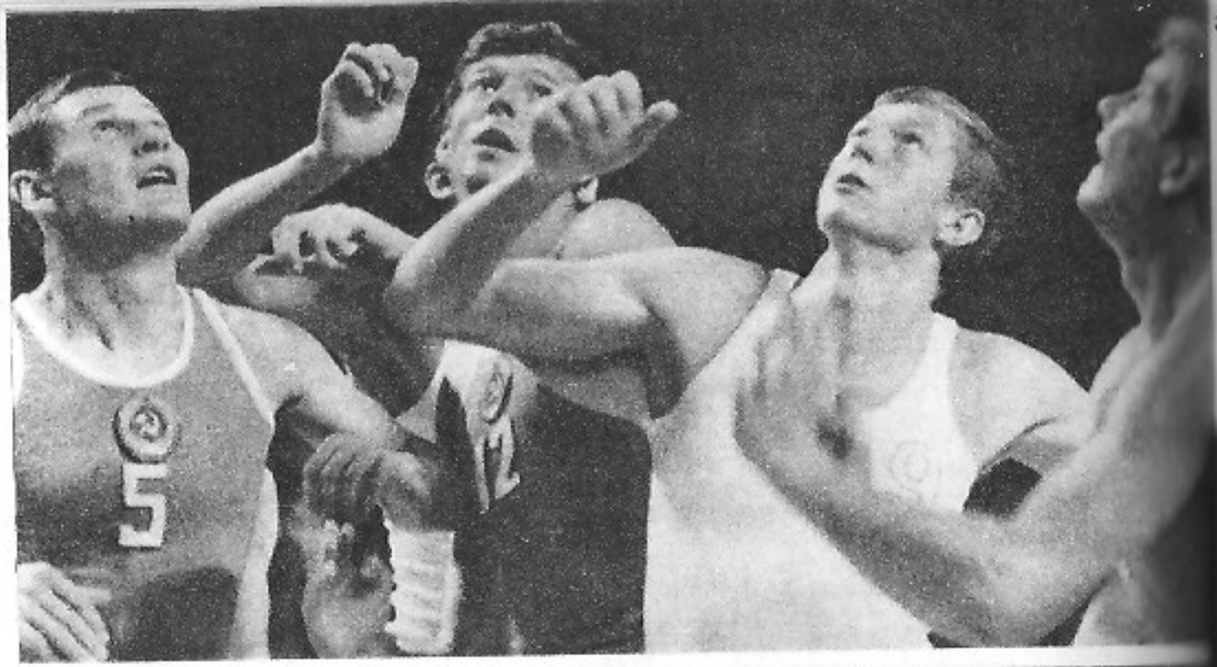

Jugoslaavia korvpallurid pärast oma kõigi aegade suurimat võitu.

Vasakul: loodetakse sinule . . . (Priit Tomson). Paremal: USA koondise parimaks mängijaks oli Spencer Haywood (8). Tema võimas ja kiire hüpe tekitas vastastele alatihti ebameeldivusi.

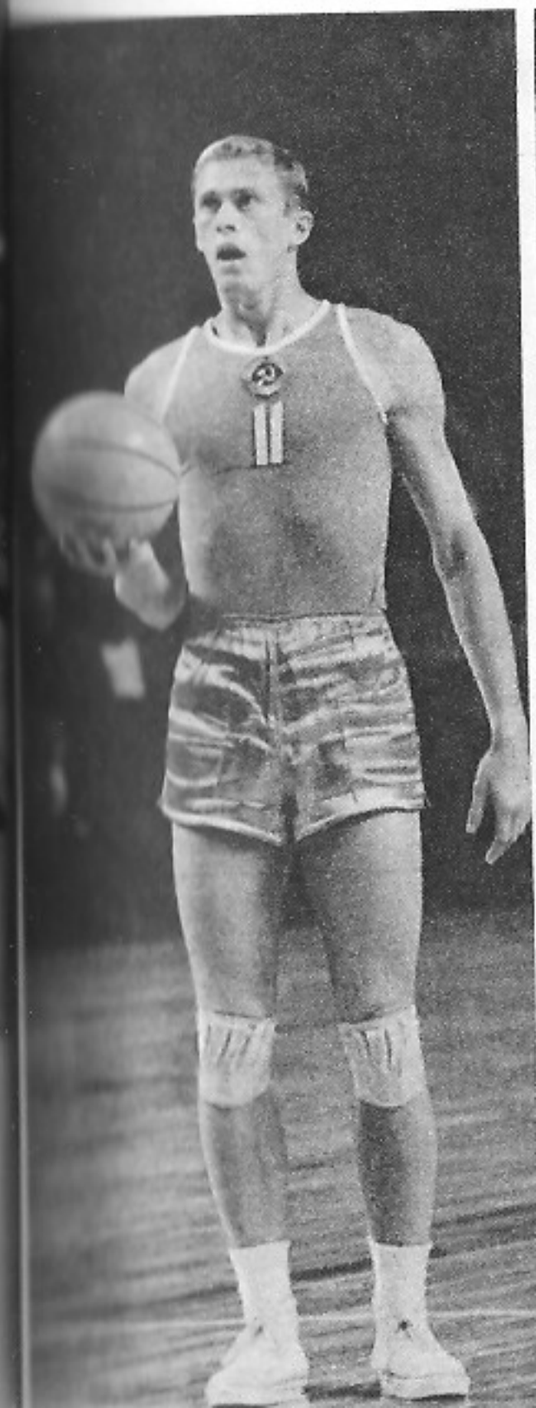

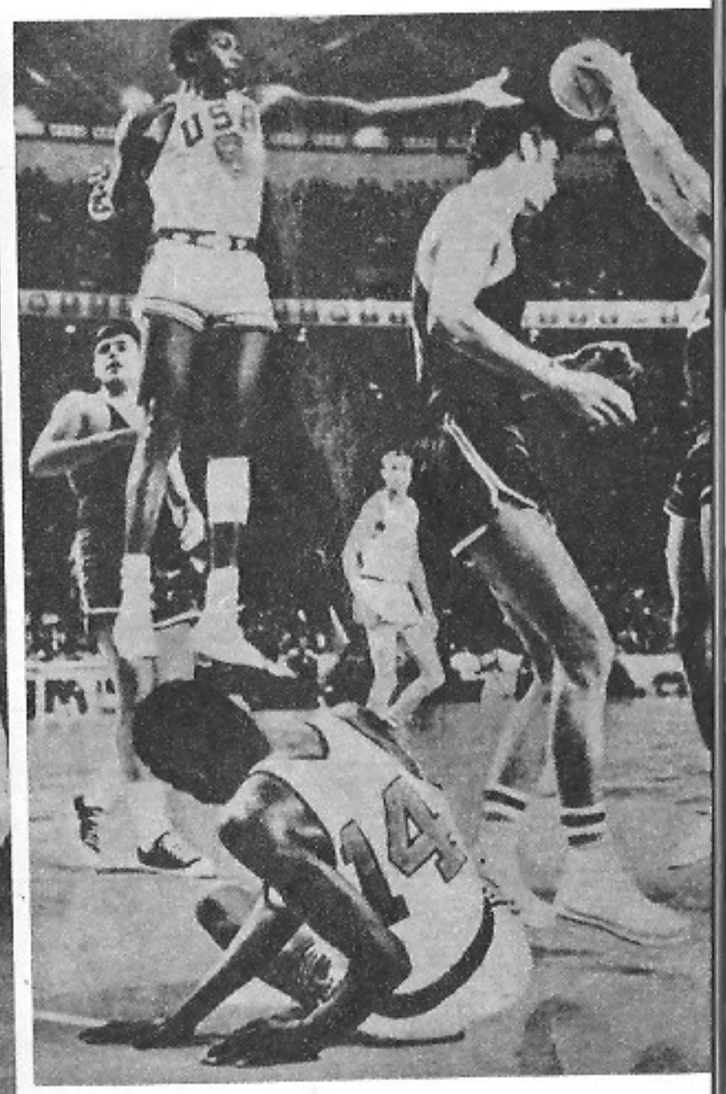

Ülal: pronksmedalimeeskond.

Brasiillastel tuli meie koondisele vastu astuda kahel korral.

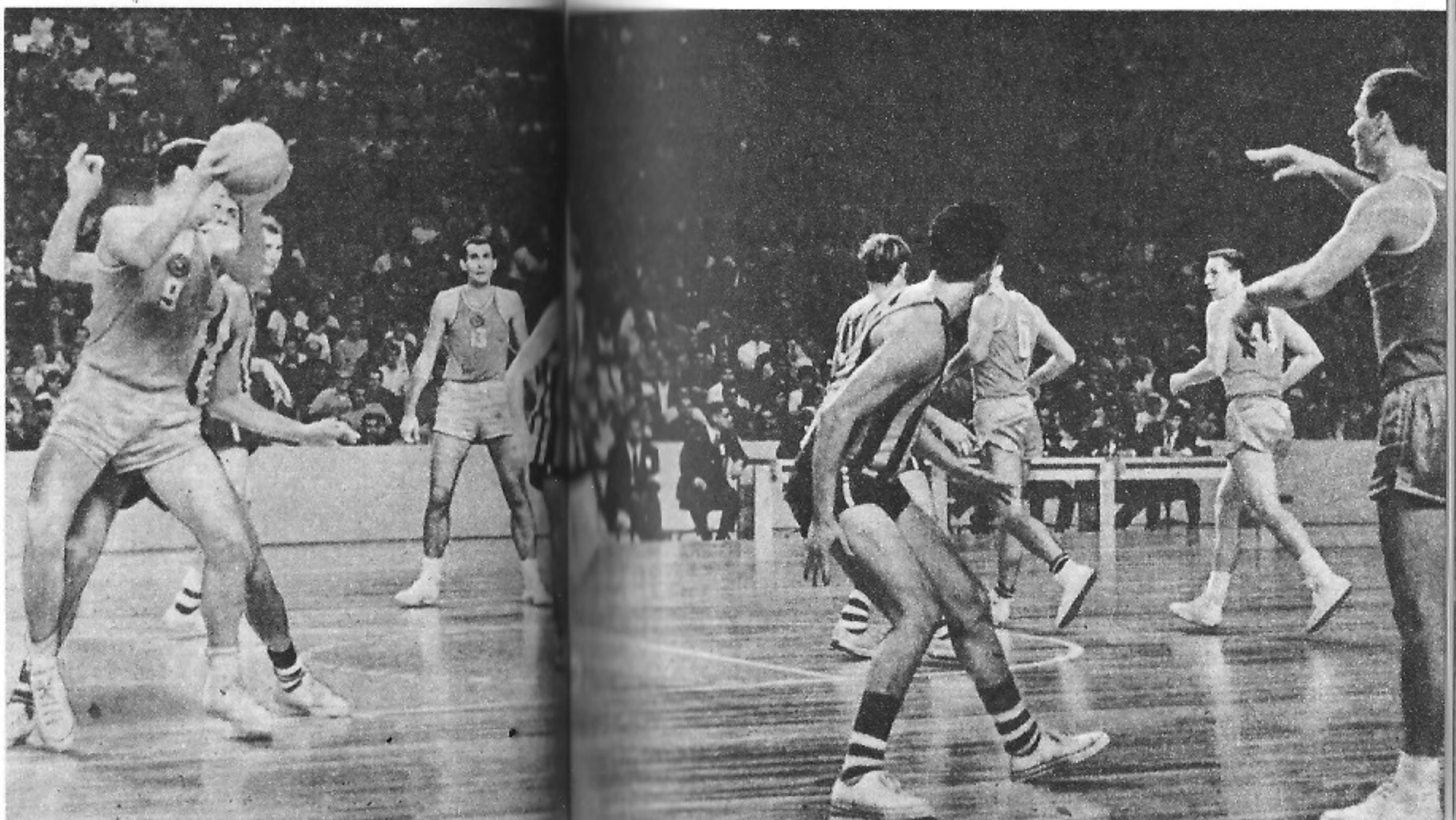

Meeste võrkpalliturniir algas sensatsiooniga. Autsaideriks peetud USA koondis alistas Nõukogudemaa esinduse.

Alt: kaasmaalasi ergutavad Alik Alijev, Galina Leontjeva ja Juri Šahmuradov.

Finis coronat opus. Kõigele vaatamata jõudis NSV Liidu koondis eesmärgile. Finaalis alistati ka maailmameister Tšehhoslovakkia.

Naiskondadest olid kuldmedalikandidaatideks NSV Liit ja Jaapan. Seekord oli ülekaal meie poolel. Nr. 1 — naiskonna kapten Ludmilla Buldakova, nr. 8 — Inna Rõskal.

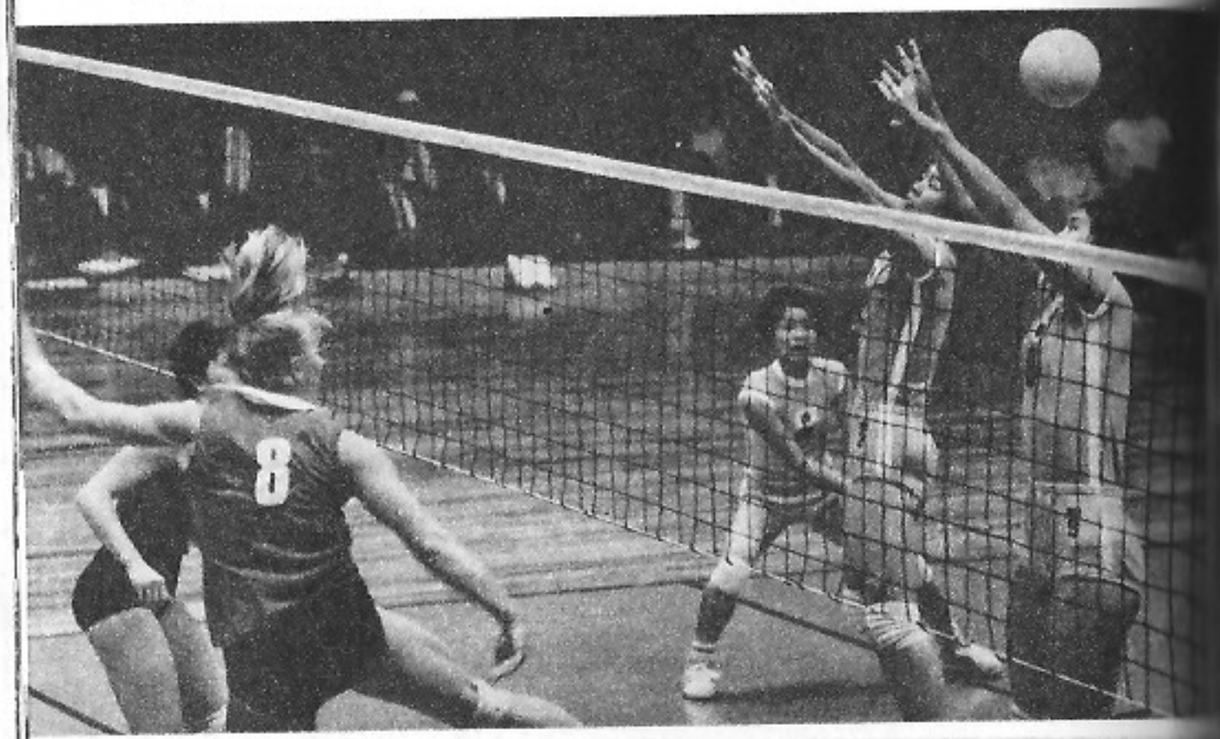

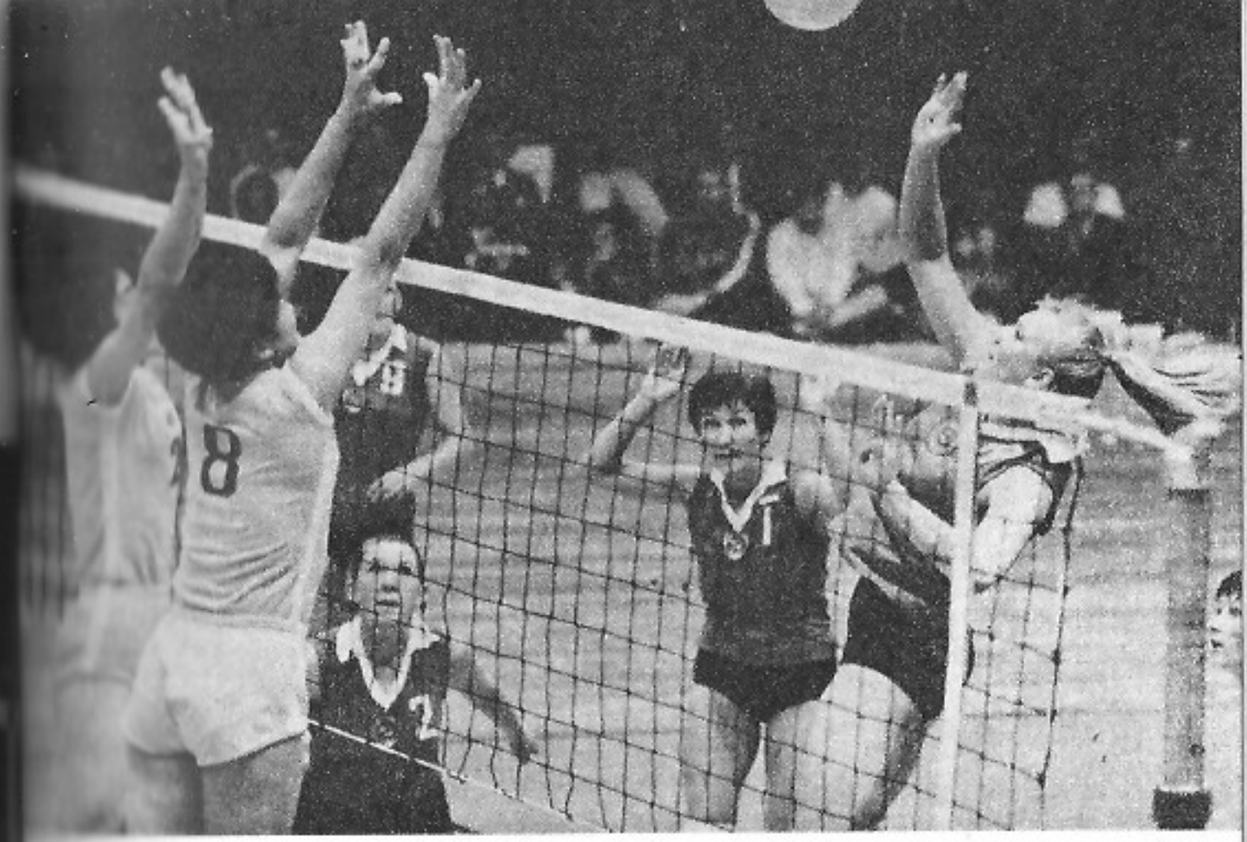

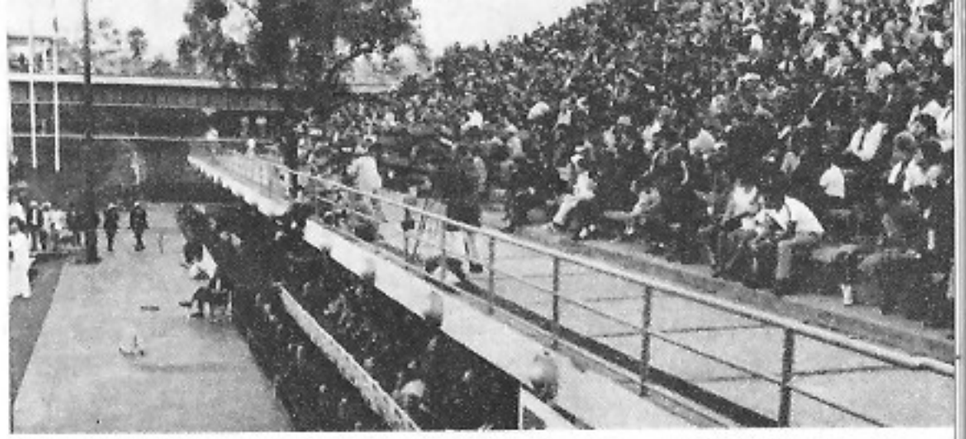

Ülal ja all momente veepallimatšist NSV Liit – Itaalia. Parempoolsel leheküljel: pilk tribüünile; vastamisi on Ungari ja Saksa FV veepallurid (esiplaanil ungarlane Mihaly Maier); Nõukogudemaale toodi hõbe.

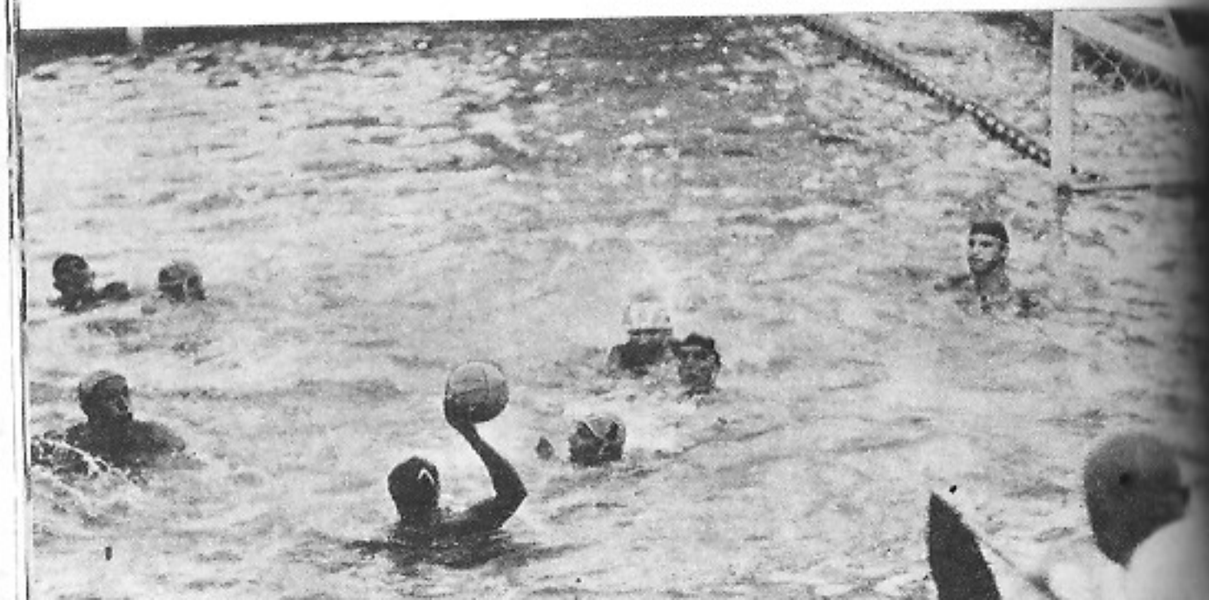

Mehhiklased kasutasid kodus võimalust jõuproovimiseks ka maahokis, kuid edutult. Kuldmedali saatust otsustavas mängus kohtusid Pakistan ja Austraalia.

järeleandmatu rünnaku tarvidust. Milleks anda initsiatiiv teistele, kui võime seda endi käes hoida.

Jaapanlannade kuulus enesevalitsemine lõi kohe vankuma. Enesekindlus võimaldas meil väheste eksimistega läbi ajada. Isegi need, kes kuidagi reservidepingil ei läbenud istuda ning väljaku ääres närviliselt edasi-tagasi kõndisid, olid mängu tulles nagu ümber sündinud. Ludmilla Mihhailovskaja tuli ja juhatas igaühele õige koha kätte. Esimene murdemoment lahenes tänu temale meie kasuks.

Teise geimi ajal tormitsesid tribüünid vist kõige rohkem või ei jätkunud mul hiljem ümbruse jaoks lihtsalt enam kõrvu. Jaapanlased tribüünidel olid nagu meelest ära. Valged punase päikesekettaga lipud lehvisid paljudes sektorites, igal sektoril veel dirigent ees. Ega meiegi toetajad alla andnud. Meeshääled kõmistasid: «A nu-ka devuški, a nu krassavitsõ . . .» Kuipalju see nüüd aitas, aga teadmine, et me pole siin tuhandete hulgas üksi, tõstis meeleolu küll.

Kolmandas geimis tegid jaapanlannad viimase pingutuse mängu võitmiseks. Nad said osaliselt oma tahtmise. Kui nende punktide arv kümne lähedale jõudis, loobusime tõsisemast vastupanust. Pidásime paremaks jõudu mitte pillata. Õnnelikud rivaalid aga kulutasid seda ülearu. Neljandas geimis ei suutnud Kunie Shishikura üksi oma väsinud kaaslasi kaotusest päästa.

Küllap meie seekordne füüsiline ettevalmistus oli jaapanlannade omast tõhusam. Kombinatsioonide poolest pakkus nende mäng kindlasti palju rohkem, kuid lõpuks loevad ikkagi protokolli kirjutatud punktid.»

Siis päriti Suzue Takayama arvamust.

«Ega me tempot kartnud. Venelannad olid mänginud kogu turniiri väga rahulikult, kolmanda löögi peale. Järsku tulid nad meie vastu meie endi relvaga. Tempo oli lausa hävitav. Ja sellepärast me kaotasimegi. Mitte neljas geim ei otsustanud, vaid teine.

Kolmandas geimis tulid tüdrukud toime pallingute vastuvõtmisega. Ka rünnakud said ajutise hoo. Neljandas geimis olime praktiliselt omadega läbi. Hingamine muutus vaevaliseks. Igatahes polnud enam seda kergust, mida tajusime kõigis eelnevates mängudes. Häiris see, et saalis suitsetatakse.

Me ei suutnud end esimeses geimis koguda ja kulutasime tohutult jõudu seisu võrdsustamist taotledes. Venelannad talitasid palju targemini. Kui tundsid, et võitlus kolmandas geimis muutus asjatuks, nad rohkem puhkasid kui mängisid.»

Rõskalilt küsiti: «Kas kujutasite ette võimalust kaotada?»

«Kui kaks geimi läbi said, ei võinud see enam kõne allagi tulla.»

«Milline tunne oli pärast kuldmedali kättesaamist?»

«Nagu oleksime seletamatult vägevà teoga hakkama saanud.»

KÕIK KOMISTASID

NSV Liidu meeskonna esimene partner USA oli küll maailmameistrivõistlustel kaasa löönud 1956. aastast peale, kuid liidrite hulka polnud kunagi pääsenud. Pikad ja kiired mehed jäid Tokios üheksandaks, 1966. aasta maailmameistrivõistlustel aga ei jõudnud finaaligi. NSV Liit tõusis Jaapanis olümpiavõitja troonile, 1967. aastal aga tuli Türgist koju Euroopa meistri tiitliga. Kõike seda arvestades peeti mängu ühepoolseks, liigitati vähehuvitavate hulka ja määrati suhteliselt madala laega tagasihoidlikku «Cancha» spordisaali.

Kodumaine ajakirjandus noomis enne olümpiat NSV Liidu koondist. Heideti ette paindumatust erinevate mänguolukordade lahendamisel ja püüti selgeks teha, et võrkpall seisab peale ülitugeva rünnaku veel koos muudestki tähtsatest elementidest. Tuletati meelde selle aasta nelja kaotust Bulgaariale ning arutleti meeskonna valiku ümber. Kas treener Juri Kleštšov pole mõnd tarvilikku meest kõrvale jätnud? Eduard Sibirjakovi põrandasse raksatavad pommlöögid kuluvad küll ära, kuid enne sellise löögini jõudmist peab platsil mõne hetke jooksul toimuma terve loominguline protsess: mis, kuidas ja kuhu. Leiti, et palju käinud ja palju näinud meeskonna mängus puudub vajalik sädelevus. Tallinna «Kalev» tuli olümpia-aastal Nõukogudemaa meistriks. Kas tõesti tallinlaste seast (kiideti ju otsiva ning loova maneeriga kalevlasi) keegi esindusrivistusse ei kõlvanud? Kleštšov jäi endale truuks: valik ammu tehtud.

Kauges Mexicos unustati esialgu kõik manitsused. Mehed olid rahulikud, et olümpiaturniiri õhkkonda sisseelamiseks nõnda kerge vastane sattus. Sellepärast alustatigi hooletult, ilmse üleolekutundega.

Esimesel geimil polnud vigagi — 15:11-ga võis päris rahule jääda. Kui teine geim kaotati 10:15, lohutati end teadmisega, et kolmandasneljandas pannakse jälle oma sõna maksma. Treeneri teistsugustele soovitustele vaatamata mängiti vanas vaimus edasi. Ikka kaks söötu ja löök, kaks söötu ja löök . . .

Kleštšovi hakkas vanema kaadri — Eduard Sibirjakovi, Ivan Bugajenkovi ja Vladimir Ivanovi ükskõiksus juba häirima. Ta saatis platsile ärksa meelega Jevgeni Lapinski. Ehk aitab odessalase temperament! Mäng elavnes ja koos sellega tuli geimivõit 15:10.

Neljandas geimis ei aidanud jälle treeneri kurjustamine, mängutempo langes ning närvilisemad platsil olijad hakkasid juba vigu üksteise kaela veeretama. Jõulised löögid, millega tavaliselt kindlaid punkte nopiti, põrkasid järsku ameeriklaste kaitsesse. Vastaste blokk oli küll tihe ja liikuv, aga pettesöötudeks ning bloki vältimiseks võimalusi siiski leidus. Kui neljas geim oli kaotatud (10:15), loobuti

otsingutest hoopiski. Häving oli vältimatu, viimane geim kaotati 6:15. USA võit 3:2.

Ameeriklased olid nagu arust ära. Iga mees tegi parajasti seda, mis pähe tuli. Kes tantsis, kes laulis, kes kaelustas treener James Colemani, kes viskus põrandale ja tegi ebamääraseid liigutusi.

Kuidas see juhtus? Coleman: «Seitse korda oleme venelastele kaotanud, nüüd olümpial lihtsalt pidime võitma.»

Reporterid intervjuuruumis sattusid hoogu. Korraga sadas kümneid küsimusi.

Coleman: «Kui nüüd tõsine olla, siis põhjusi niisuguse tulemuse sünniks oli parasjagu. Kõigepealt see, et Nõukogude meeskonnast on viimastel aastatel lahkunud hulga suurte kogemustega mängijaid. Kogemuste rakendamine aga võinuks matši käigu kergesti teistsuguseks muuta. Me pole oma meeskonna füüsiliste võimete kohta kunagi laitvat sõna saanud öelda. Seekordseks esinemiseks püüdsime kõik NSV Liidult ja Poolalt õpitu siia juurde sulatada . . .

Selle saali lagi on madal nagu meilgi enamikus võimlates. Nägin kiiresti selle eeliseid ja korrigeerisin vastavalt rünnakutaktikat.»

Teises voorus tekitas NSV Liit jälle ärevuselaineid. Noorte brasiillaste vastu jäädi kaotusseisu ja antigi geim käest 11:15. Olgugi et lõunaameeriklased nägid tagasihoidliku kasvu tõttu vaeva rünnakute blokeerimisega.

Kleštšov istus rahulikult pingil, just nagu polekski väljakul toimuv tema mure. Kui teises geimis hakkasid korduma esimeses ilmnenud saamatused, ta järsku elavnes, palus vahetust ning kutsus ära Viktor Mihhaltšuki, Valeri Kravtšenko ja Oleg Antropovi. Jevgeni Lapinskile, Vladimir Beljajevile ja Juri Pojarkovile tulid appi Ivan Bugajenkov, Eduard Sibirjakov ja Georgi Mondzolevski. Just need, kes ameeriklaste vastu «kinnastes» mängisid.

Nüüd oli pilt korrapealt teine: 15:2, 15:9, 15:9.

Kleštšov ütles pärast seda «Sovetski Spordi» korrespondendile: «Nägite, kaotus USA-le ei laostanud meie meeskonda. Pigem tuli kasuks. Nüüd süttis neis õige sportlik viha. Poisid teevad üksteise ergutamiseks nalja ja tegutsevad samas täiesti külmavereliselt.»

Ka maailmameistril Tšehhoslovakkial ei läinud algus sugugi lihtsalt. Komistuskiviks pidi saama Saksa DV.

Nädal varem, kui sakslased Tšehhoslovakkia treeningut jälgisid, leidsid nad: «Maailmameister teeb meid esimestel sekunditel pilbasteks. Nende kombinatsioonid on samasugused luuravad ja kurjad nagu heal kassil.»

Esimesel turniiripäeval asuti arvamuse paikapidavust kontrollima. Pilpaid ei lennanud kusagilt. Küll aga liikusid sakslased ise nagu kassid ringi. Ja arvatavad favoriidid pidid tabloole vaadates

tunnistama varsti kaotusseisu 1:6. Tšehhoslovakkia treeneri närvid ei pidanud enam rohkem vastu. Ta palus nõupidamisaja. Pärast seda läks lakitud põrandal maru lahti. 198 sm pikkune Pavel Schenk, temast kaks sentimeetrit lühem Vladimir Petlak ja jõuline Josef Musil moodustasid väga võidutahtelise trio. Kõiki teravaid ründepalle ei suutnud sakslased tõrjuda. Geim Tšehhoslovakkiale 15:12.

Kaks järgmist geimi võis Horst Peteri nimelisteks ristida. Pärast maailmameistrite pikki minuteid kestnud survet asus Peter esimesena otsustavale vastupealetungile. Tulikiri tablool hakkas Saksa DV kasuks näitama: 3:0, 4:1, 8:3. Siis hakkas Tšehhoslovakkia meeskonda jälle järele vedama Schenk. Seisul 15:15 sai parajale positsioonile Peter. Liisk langes nüüd kiiresti sakslaste kasuks — 17:15.

Kolmas geim. Taas etendas Peter juhtivat osa. Kaasa aitasid ka Jürgen Freiwald, kapten Siegfried Schneider ja virtuooslik kaitsja Arnold Schulz. Tšehhoslovakkia kasutas küll pommlööke, kuid viimaste punktide otsustamisel polnud neist abi. Protokolli kirjutati 16:14 Saksa DV kasuks.

Neljas geim sai pärast mõlemapoolset rabelemist nagu vaheetapiks, kus hinge tõmmati. Tšehhoslovakkia kasutas sakslaste järeleandmist ja noppis lõpupunktid endale — 15:11.

Mõlemad pooled haudusid võiduplaane. Maailmameistrid pisut närveerides, sakslased kõrgendatud meeleolus. Paremus näiski autsaiderite poole kalduvat — 8:5. Ent siis sai kogenud meeskond jälle jalad alla ja kallutas vaekausi enda poole — 15:9 ja 3:2. Ajaliselt jäi see mäng turniiri pikimaks — 2 tundi ja 36 minutit.

Tšehhoslovakkia meeskond ei olnud päris vormis. Äärepealt pidi vormikohendamine olümpial kalliks maksma minema. Matšis Brasiiliaga tehti ohtrasti vahetusi ja kooskõlastati kombinatsioone ning võit tuli jälle pärast viiegeimilist mängu (15:12, 15:10, 13:15, 13:15, 15:9).

Jaapanlased, kes samuti ihkasid medaleid, esinesid Tšehhoslovakkia vastu kahes esimeses geimis nii, kuidas ise soovisid — 15:2, 15:3. Siis aga jäi nende mängutaktika alla — 12:15, 12:15 ja 11:15. Jälle üks maratonmänge — 2 tundi ja 19 minutit. Ka brasiillastega koos olid maailmameistrid viibinud väljakul üle kahe tunni. Vanemtreener Vaclav Matiašek laskis aga meestel rahulikult mängida. Nagu polekski olümpia, vaid olümpiaeelne treening.

Olümpiakülast Gimnasio Olimpicosse polnud eriti palju maad, paarikümne minuti sõit. Kuid sagedased liiklusummikud õpetasid meeskondi ettevaatlikkusele — bussisõit võis ka ajaliselt alt vedada. Politseinikud püüdsid liikluse reguleerimisel olümpialaste käsutusse antud masinaid küll soosida, kuid tihtipeale ei aidanud seegi. Eriti päeva teisel poolel.

20. oktoobril alustasid meie võrkpallurid olümpiakülast sõitu peaaegu poolteist tundi enne mängu algust. Saksa DV meeskonda polnud peatuspaigas enam näha. Teati rääkida, et vastasmeeskond sõitnud ära juba varem.

Kohtumise alguseks ettenähtud aeg tuli aina lähemale. Bussijuht püüdis teha mis oskas. Mehed aga vaatasid järjest sagedamini kella. Veel ainult mõni minut. Treenerid Juri Kleštšov ja Mark Barski olid päri Georgi Mondzolevski korraldusega bussis lahti riietuma hakata. Samal ajal käisid korraldajad nõutult ringi ja otsisid kaduma läinud meeskonda. Helistati olümpiaküllа. Sealt teatati, et võrkpallurid ammu ära sõitnud, peaksid Saksa DV-ga juba mängima.

Rahvusvahelise žürii otsusega lubati vabandataval põhjusel 10 minutit hilinenud meeskond mängima. Samas hoiatati kõiki teisi: tulevikus enam niisugust järeleandmist pole.

Esimesest ähmist suudeti toibuda alles pärast kaotatud avageimi. Seekord aplodeerisid pealtvaatajad Luganskist pärit Vladimir Beljajevile. Tundus uskumatu, et 193 sm pikk ja 110 kg kaaluv mees nõnda hoogsalt liikuda võib. Ja Beljajev ei ilmutanud väsimust viiegeimilise heitluse lõpuni. Küll aga väsisid püüdlikult mänginud sakslased. Kaks ja pool tundi pingutamist tõi NSV Liidule võidu 3:2 (10:15, 15:9, 15:11, 12:15, 15:5).

Pärast viit vooru oli liidriks Tšehhoslovakkia, ainus kaotuseta meeskond. Nelja võiduga pidasid tulevikuplaane Jaapan, NSV Liit ja Bulgaaria.

Mõndagi pidi selgitama juba järgmine päev, 21. oktoober. Kumb, kas Jaapan või NSV Liit, jääb Tšehhoslovakkiale pearivaaliks?

Jaapani algkoosseis: Katsutoshi Nekoda, Isao Koizumi, Kenji Kimura, Jungo Morita, Tadayashi Yokota, Seiji Ohko.

NSV Liit: Eduard Sibirjakov, Juri Pojarkov, Viktor Mihhaltšuk, Vladimir Ivanov, Valeri Kravtšenko, Jevgeni Lapinski.

Jaapanlased jäid oma koolile truuks. Hea blokk, hingestatud tagaliinimäng ja täpselt rihitud tõsted. Nõndanimetatud luureminutite jooksul läks Jaapan juhtima 6:0. Kleštšov võttis «aja maha», kuid hea nõu jooksis tühja — 8:0. Jaapanlaste ainus sidemängija Nekoda tegutses nagu kellamehhanism. Täpselt, ei mingit eksimist. 9:3. Mihhaltšuki kohta asus täitma Mondzolevski. Üks tõste järgnes teisele. Et keegi ei osanud end adressaadiks pidada, läksid teenelise meistersportlase püüdlused aia taha. Tehti veelgi vahetusi — tagajärjetult. Jaapan võitis geimi 15:4.

Õiged relvad toodi välja alles teiseks geimiks. NSV Liit läks juhtima 2:0. Jaapani treener Y. Matsudaira oli kiire «aega» paluma. Jälle algas ainult jaapanlastele iseloomulik esinemine. Iga õnnelikult lõppenud rünnaku järel jooksid kõik kuus meest oma platsipoole

keskele kokku, hüplesid ja karjusid vastastikku julgustussõnu. «Mõtlematu energia raiskamine,» arvasid paljud pealtvaatajad.

6:6, 7:7. NSV Liit läks ette 11:8, 13:9. Mängijad valasid higi. Hallis tööülikonnas mees käis harja ja lapiga mitmel korral väljakut kuivatamas.

Jaapanlased kogusid end uuesti. Seisul 13:12 NSV Liidu eduks läks pallimisõigus vaheldumisi küll ühele, küll teisele poolele. Lõpuks suutis Beljajev tugevate ja hästisihitud löökidega rivaalide kaitsesse mõrasid lüüa. Taas võisime kogeda, kui palju võib oleneda ühest mängijast. Treener peab ainult teadma, keda võimalikest kandidaatidest rakendada.

NSV Liidu treenerid võisid nüüd kergendatult ohata — pööre oli toimunud. Jõuline vene stiil hakkas funktsioneerima. Järgmised geimid võideti 15:9 ja 15:3 ning kogu mäng 3:1.

Tšehhoslovakkia pidas samal päeval truult kinni 3:2-traditsioonist. Alistati Bulgaaria. Paistis juba, et Tšehhoslovakkia võib maailmameistri kuldkujule loorberipärja kaela riputada.

Aga Gimnasio Olimpicos puhkesid veel ägedad rünnakud ja Tšehhoslovakkial ei jätkunud jõudu neid tõrjuda. Maailmameistril tuli alistuda Poolale 1:3 (5:15, 3:15, 15:12, 13:15). Järelejäänud mängude kaal üha suurenes.

Jõudis kätte viimane võistlusõhtu. Pikale võrkpalliturniirile panid punkti Tšehhoslovakkia ja NSV Liidu meeskond.

Tšehhoslovakkia: Petr Kop, Antonin Prochazka, Vladimir Petlak, Drahomir Koudelka, Jiři Svoboda ja Zdenek Groessl.

NSV Liit: Georgi Mondzolevski, Eduard Sibirjakov, Valeri Kravtšenko, Jevgeni Lapinski, Ivan Bugajenkov ja Juri Pojarkov.

Nõukogudemaa võrkpallurid ei korranud selles mängus kahte tõstet ja jõulist lööki. Lapinski, Mondzolevski ja Kravtšenko kombineerisid ammuoodatud «risti». See oli vastasele üllatus. Üks õnnestunud kombinatsioon julgustas algatama järgmist. Maailmameistrite plaanid paisati segi. Nende kõrgelt tulevad rünnakud kaotasid soovitud mõju. Kõigele lisaks polnud Nõukogude poolel selles mängus enam muret bloki pärast. Pealtvaatajad aplodeerisid Bugajenkovile. Järsku ei pidanudki ta enam lugu võrguesisest rünnakust, tõmbus teise liini ja lõi sealt. Hoogu sattus ka Lapinski. (Treenerid ootasid seda juba varem.) Näiliselt ei saanud tema poolt üle võrgu suunatud pall kuigi suurt kiirendust, kuid rivaalidele tegi löökide vastuvõtmine tõsist vaeva.

Viimases lootuses saatis Matiašek väljakule Josef Musili ja Pavel Schenki. Mitte vähematki nihet paremuse poole. NSV Liit võitis geimi 15:7.

Teises geimis läks NSV Liidu meeskond päris hoogu. Tšehhoslovakkia haaras igast punktisaamise võimalusest. Aga see polnud enam nendele iseloomulik maneer, see oli sõna otseses mõttes uppuja kramplik haaramine. Psühholoogilistele mõjutustele muututakse niisuguses olukorras eriti vastuvõtlikuks, vastase iga õnnestumine mõjub otse kümnekordse löögina. Mis teha, kui ei jätku enam jõudu kaotamismõtete eemalepeletamiseks!

NSV Liidu meeskond ründas nüüd kõikvõimalikelt positsioonidelt. Võit 3:0 (15:7, 15:4 ja 15:8).

Tänu vastupidavusele suutsid meie võrkpallurid rakendada oma meisterlikkust ka turniiri kõige raskemas faasis.

C.U.ALBERCA

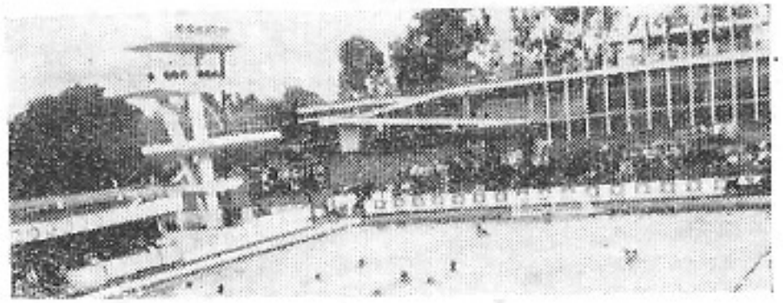

13

VANAD TUTTAVAD

O. Türn

Veepalliturniir algas pahandustega. Tabelid alagrupimängudeks olid juba joonistatud ja programmid trükitud, kui ROK tegi järeleandmatu otsuse: A-grupis kustutada nimekirjast Austraalia. Paljude delegatsioonide juhtkonnad avaldasid pahameelt Rahvusvahelise Olümpiakomitee niisuguse talitusviisi üle. Seepeale esines Avery Brundage avaldusega, mis ka kõigis Mehhiko suuremates päevalehtedes ära trükiti.

Austraalia Olümpiakomitee ei pidanud vajalikuks veepallurite Mexicosse saatmist. Et spordijuhtide arvates polnud neil väljavaateid kõrgetele kohtadele, peeti kulutusi ülearusteks. Oma harrastusest sissevõetud mehed ajasid nüüd asju omal käel. Osteti lennukipileteid, olümpiakülas aga lihtsalt räägiti elamiskohad välja. Osa meeskonnaliikmeid üüris odava pansionaadi. Austraallastele loodi treenimisvõimalused, mõned varakult kohalesaabunud meeskonnad pidasid nendega treeningkohtumisi.

Kõik oleks võinud hästi lõppeda, kui Austraalia Olümpiakomitee poleks ise ROK-ile kaebama läinud. Mängude reglement näeb ette, et rahvuslike olümpiakomiteede poolt registreerimata üksikvõistlejaid ja kollektiive medalite pärast heitlema ei lubata. Sellest juhindudes otsus langetatigi. Alagrupis, kuhu loosiga sattus ka NSV Liit, sai nüüd iga meeskond ühe lisapuhkepäeva.

A-grupis hakkasid medalite poole pürgima Tokios kullani jõudnud Ungari ja pronksile jäänud NSV Liidu kõrval Brasiilia, Kuuba, Saksa FV, Hispaania ja USA. Kaugeleulatuvaid plaane pidanud Jugoslaavia partneriteks B-grupis said Saksa DV, Kreeka, Holland, Itaalia (Rooma kuld, Tokio neljas), Jaapan, Mehhiko ja Araabia ÜV.

NSV Liidul oli esimene raskem matš Saksa FV koondisega. Sakslased kaotasid enne seda väga jõulises mängus Ungarile 4:6. Nüüd tahtis Jugoslaaviast palgatud treener Bozidar Vuksanovič iga hinna eest oma töö vilja maitsta. Ent tema hoolealuste närvid kippusid krussi kiskuma. Neljandal minutil lahendas Lajos Nagy üks-üks-

olukorra näkkulöögiga. Kannatajaks oli Vjatšeslav Skok. Toorutseja saadeti basseinist matši lõpuni välja. Vähemusest hoolimata juhtisid pärast esimest veerandaega sakslased 1:0. Nad püüdsid lihtsalt võimalikult rohkem palli enda valduses hoida. Määrustiku järgi saavad ründajad pärast kaitsjate kolme rasket viga õiguse nelja meetri karistusviskeks. Saksa FV esindusel oli viimaseid kasutada kaks. Mõlemad realiseeriti. Nõukogude veepallurid resultaadi paisutamiseks eriti ei pingutanud, sest enamjagu turniirist seisis veel ees. Lõpuvile fikseeris nende võidu 6:3.

Kergesti sai Nõukogudemaa esindus jagu Hispaaniast — 5:0. Siis mindi kokku madjaritega. Taas eelistasid mängijad jõulist maneeri, üks «uputamine» järgnes teisele. Ungari viskas väravaid ühe võrra rohkem — 6:5. Enne seda olid mõlemad kaotuseta. Nüüd jäi Ungari tabelis ainuvalitsejaks.

Mängude eel proovis NSV Liidu meeskond korra jõudu ka ameeriklastega. Selle põhjal tegid treenerid plaane otsustavaks kohtumiseks. NSV Liidu vanemtreener lootis kiiretele vasturünnakutele ja väravast kaugeletõmmatud kaitsele. USA koondise A ja O võttis eelproovil kogetust õpetust — treeningmatši kärsitusest polnud olümpiamängus enam jälgegi. Kannatlikult otsiti kohta kindlaks pealeviskeks.

Skok viis karistusviskest NSV Liidu ette 1:0. Viigivärav tuli samal viisil, pärast kaitsjate kolme arvelevõetud viga. Teist mänguperioodi alustas NSV Liit algkoosseisus (Vadim Guljajev, Boriss Grišin, Givi Tšikvanaja, Aleksei Barkalov, Vjatšeslav Skok, Leonid Ossipov ja Vladimir Semjonov), ameeriklased värskendasid ridu kahe mehega. Jälle oli Skok ühe karistusviske realiseerijaks. Grišin suurendas vahe õnnestunud vasturünnakuga 3:1-le. Kuid ameeriklased ei tunnistanud end lööduks. Nende järjekindel surve nõudis kaitsjailt kõigi oskuste rakendamist. Enne teise mänguperioodi lõppu tuli väravavahil siiski märjale tandrile tagasi saata karistusviskest võrku vuhisenud pall. Kolmandal veerandajal suurendas NSV Liit eduseisu 5:3-le. Viimases mänguveerandis said ameeriklased veel õiguse ühele karistusviskele, kuid väravavaht Guljajev suutis palli siiski tõrjuda. Edasi kaldus ülekaal täielikult Nõukogude meeskonna poolele. Skoori suurendamisel oli eriti hoos Skok. Lõpuks sai väravaid kaheksa USA kolme vastu.

See võit tagas ka edasisaamise poolfinaali. Järge ootas küll veel kohtumine Brasiiliaga, kuid lõunaameeriklased polnud seni üheski mängus millegi silmapaistvaga toime tulnud. Ka seekord tuli neil leppida kaotusega 2:8.

Paremusjärjestus A-grupis: 1. Ungari 12 punkti (väravate suhe 39:14), 2. NSV Liit 10 (43:18), 3. USA 7 (37:36), 4. Kuuba 7 (31:35),

5. Saksa FV 4 (33:34), 6. Hispaania 1 (20:37), 7. Brasiilia 1 (22:51). Ungari ja NSV Liit võisid jätkata võistlust medalitele.

Enne Mexicosse sõitmist teatasid Jugoslaavia Veepalliliidu juhid, et maa esindus läheb kuldmedaleid tooma. See polnud asjatu ärplemine. Veepall on seal populaarne, võrreldav korv- ja jalgpalliga. Kuid teekond tippu kujunes jugoslaavlastele palju okkalisemaks, kui arvata võis. Esimese takistuse seadis alagrupimängudes ette Saksa DV. Mängijad jagunesid selles kohtumises kohe paaridesse ja vastased pidasid teineteist silmas ükskõik millises basseinijaos. Kuni meestel jõudu jätkus, aeti läbi määrusi rikkumata. Hiljem püüti kiiruse kahanemist korvata «hammerlockiga». Jugoslaavia kasutada oli neli, Saksa DV-l koguni viis karistusviset. Protokolli kanti lõpptulemusena 4:4.

Veel kuus sekundit enne matši lõppu näitas tabloo 4:3 jugoslaavlaste kasuks. Ka pall oli nende käes. Jugoslaavia meeskonna edukamaid ründajaid Mirko Sandič sihtis juba tükk aega silmanurgast ajamõõtjat. Väsimus hoidis tagasi, puudus lust rivaalide väravat rünnata. Pealegi katsid sakslased jugoslaavlasi kõigutamatu hoolega. Sööduvõimalust ei avanenud ja Sandič püüdis veealuste võtete varal vastasest lahti saada. Kohtunik märkas rüselemist ning registreeris topelteksimise. Karistusvise. Viik.

Järgmisel päeval mängis Saksa DV Itaaliaga. Itaallased kasutasid ära sakslaste suurema kurnatuse. Kui hakkasid ilmnema väsimuse tundemärgid, trumpas Itaalia koondise veteran Eraldo Pizzo kavalusega vastaseid üle ja tõi oma meeskonnale võidu 5:4.

Veel polnud B-grupist edasipääsejad selgunud. Itaalia jätkas kaartide segamist. Kuidas ka Jugoslaavia kaotusest hoiduda ei püüdnud, ikka tuli kulla järele sõitnud meeskonnal itaallastele alla vanduda — 4:5.

Lõpuks jäi Jugoslaavial nelja väljavalitu hulka jõudmiseks ainult üks võimalus: lüüa Jaapanit vähemalt kaheteistväravalise vahega. Kaunikesti utoopiline ülesanne — ükski meeskond polnud Nipponimaa väravasse veel kümmetki palli visanud.

Tahe osutus kahtlustest tugevamaks, Jugoslaavia võitis 17:2!

Teise alagrupi meeskonnad reastusid nii: 1. Itaalia 13 (48:21), 2. Jugoslaavia 11 (65:18), 3. Saksa DV 11 (66:22), 4. Holland 9 (42:28), 5. Jaapan 6 (26:57), 6. Mehhiko 3 (27:56), 7. Kreeka 2 (34:62), 8. Araabia ÜV 1 (21:65).

Poolfinaalis tuli NSV Liidul kohtuda Itaaliaga. Kodus peetud olümpial kulla saanud Pizzo ja Lonzi moodustasid vastasmeeskonna põhijõu. NSV Liidul täitis seekord Tšikvanaja kohta Aleksander Dolgušin.

Mäng algas mõlemapoolse luurega, nagu tähtsates kohtumistes

ikka. Hoolega pidasid NSV Liidu veepallurid silmas Pizzo liikumist. Grišin püsis tema küljes nagu takjanupp. Itaallastel kogunes kolm määrusterikkumist. Karistusviske sooritas Skok. Itaallaste väravavaht Alberto Alberani sai palli katsuda alles siis, kui see juba väravas oli. 1:0. Veidi hiljem kasutas kaitsjate arusaamatuse ära Barkalov. Tema ootamatu vise nelja meetri tsooni äärelt tabas märki. Pizzo sai küll karistusviskest ühe vastuvärava, kuid Skok saatis umbes kuuelt meetrilt palli jälle Alberani valdustesse — 3:1.

Teisel veerandajal tõrjus NSV Liidu väravavaht Guljajev edukalt ühe Pizzo karistusviske, kuid siis tajus Gianni de Magistris Semjonovi hetkelist tähelepanematust ja ründas väravat päris lähedalt. Guljajevil polnud enam midagi päästa. Enne veerandaja lõppu oli kummalgi meeskonnal kasutada veel üks karistusvise. NSV Liit jäi juhtima 4:3.

Hiljem selgus, et matši saatus otsustati kolmanda perioodi keskel. Nõukogude Liidu esindus oli ees 5:4, Pizzo aga valmistus karistusviskeks. Ta kätkes sellesse kogu oma jõu, aga pall leidis just siin paraja momendi oma isekust näidata ja lendas üle värava. Itaallased ei suutnud liidri ebaõnnestumisest toibuda ning tulemusega 8:5 tagas NSV Liit endale õiguse kulla-hõbeda mänguks.

Teises poolfinaalis alistas Jugoslaavia Ungari 8:6.

Kahel korral õnnestus NSV Liidul finaalmängus Jugoslaavia vastu juhtima minna — 1:0 ja 3:2. Kolmel korral oli seis viigiline — 4:4, 5:5 ja 11:11. Normaalaeg lõppeski tulemusega 11:11. Alles täiendav heitlus selgitas olümpiavõitja. Jugoslaavlastel jätkus vastupidavust rohkem ja nad võitsid mängu 13:11. Viimasel veerandajal oli NSV Liit kulutanud kõik jõuvarud viigi eest võitlemiseks. Kolm minutit enne normaalaja täissaamist juhtis Jugoslaavia 9:6. Jäi mängida veel kaks minutit, kui Jugoslaavia eduseis oli 11:9. Alles viis sekundit enne normaalaja lõppu tuli viigivärav.

Kõik väravad selles mängus sai NSV Liit karistusvisetest. Neid oli kokku 13. Väravaks ei suutnud karistusviset realiseerida Sidlovski ja Grigorovski, eksimatult aga tegutsesid Barkalov seitsmel ja Skok neljal juhul. Jugoslaavia sai õiguse karistusviseteks 12 korral, neist realiseeriti 10.

Itaalia jäi teist korda järjest medalita, neljandaks nagu Tokioski. Viimase tõkke seadis teele Ungari. Võit 6:4 tõstis madjarid autasustamispjedestaali kolmandale astmele.

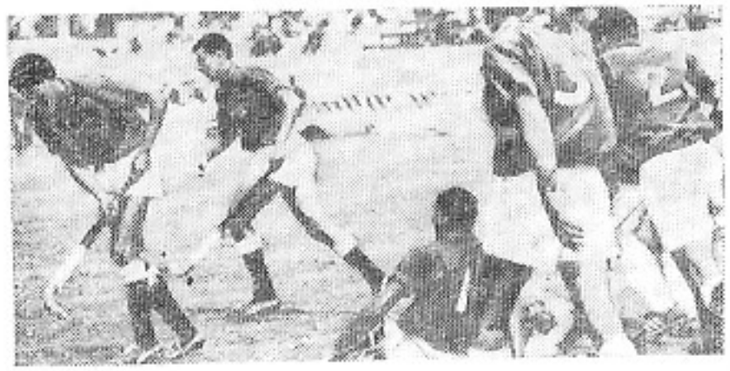

MEDALIVÕITJATE KOLMIK ENDINE

O. Türn

Maahoki üldise populaarsusega on lood kuidas nad on, kuid osavõtjaid kogunes taas kahe alagrupi jagu — kokku kuusteist. Ka pealtvaatajaist ei tuntud Mexicos puudust.

13. oktoobril plahvatas Mixhuca hokiväljakuil esimene pomm. Uus-Meremaa kaitsja Keith Thomson lõi kohtumises hindudega 28. minutil avavärava. Sellele vaatamata jäi India taktika endiseks: põhiline tähelepanu kaitsele. Ainult kindlaid väravavõimalusi nähes tuli nende edurivi üle keskjoone. Kuid selline rahulikkus läks kalliks maksma. 35. minutil sai keskkaitsja Selwyn Maister hea söödu ja mõne hetke pärast ei jäänudki Rajendra Christyl muud üle, kui pall teistkordselt väravast välja tuua. Poolaeg 2:0 Uus-Meremaale.

Teine mängupool oli tulisem. Sihvakad hindud olid end vahepeal tublisti kogunud. Üks rünnak järgnes teisele, kuid meeste omavaheline koostöö jättis soovida. Igaüks tahtis ise, oma osavusele lootes väravaesisele pääseda. Saareriigi hokimehed hoidsid küll kogu aeg silma peal India meeskonna kaptenil Prithipal Singhil, kuid 49. mänguminutil õnnestus tal ikkagi terav kaugelöök väravale.

Vastaste löödud värav manitses uusmeremaalasi valvsusele. Ross McPhersoni «puuri» ette seati tihe kaitsevöö.

Mäng lõppes Uus-Meremaa võiduga 2:1 ja tegi Tokios esimese kaheksa hulgast väljajäänud meeskonnast kohe ühe medalipretendendi.

Samal päeval juubeldasid ka Saksa DV hokimängijad. Tokio neljanda, Hispaaniaga tehti viik 1:1. Saksa FV oli 2:0 üle Belgiast.

B-grupis lõi Pakistan Hollandit 6:0. Austraalia avaldas Musta Mandri parimale meeskonnale Keeniale tõsist survet ainult esimesel poolajal. Löödi kaks väravat. Ettevaatuse mõttes hakkasid austraallased jõuvarusid hoidma. Nagu hiljem selgus, osutus plaan õigeks.

Kolme vooru järel oli esimeses alagrupis kaotuseta Uus-Meremaa, kahe võiduga järgnesid India ja Saksa FV. Teises oli kaotuseta samuti ainult üks meeskond — Pakistan. Hollandi kontos seisis kaks

punkti. Inglismaa, Austraalia ja Keenia rüüpasid sõõmukese igast karikast, neil oli kirjas võit, viik ja kaotus.

Pärast kuuendat vooru võis nimetada juba kahte kindlat medalipretendenti. A-grupis püüdis India mängida aktiivsemalt. Ja tulidki võidud. Uus-Meremaa aga hakkas lugu pidama viikidest. Neid oli niisama palju kui võite. B-grupis hoidis kindlalt liidrikohta Pakistán (väravate suhe 21:3). Finaalipääsuks oli veel võimalusi Keenial (viimase vooru vastaseks Pakistan), Hollandil ja Austraalial.

Seitsmes voor kujuneski põnevaks. Keenia—Pakistani heitluses oli poolajaks ees Pakistan 2:0. Keeniale piisas nelja parema hulka pääsemiseks viigist. Aga väravad ei tahtnud tulla. Ükskõik kust ka lüüa ei proovitud, ikka oli Tokio hõbeda liikuv kaitse vastas. 69. minutil läks Davinder Deeganil korda vähendada vahe 1:2-le. Ent edaspidised rünnakud lõppesid tagajärjetult. Kõik sõltus nüüd matšist Austraalia—Holland. Keenia ootas siit viiki, Austraaliat võis päästa ainult kindel võit. Austraalia alistaski Hollandi 2:0 ja kogus Keeniaga võrdselt 9 punkti. Et nende omavaheline kohtumine oli lõppenud 2:0 Austraalia kasuks, sai teisena sellest alagrupist edasi Rohelise Mandri meeskond.

A-grupis kujunesidki Uus-Meremaale saatuslikuks rohked viigid (tervelt neli). Finaali lipsas Saksa FV.

Nagu spetsialistid väidavad, on maahoki viimastel aastatel oma arengus pika hüppe teinud. Peale jääb see, kes paremini kõiki mänguelemente valdab, kellel on kõige parem taktikaline plaan ja kõige rohkem kehalist vastupidavust. Ent mida komplitseeritumaks mäng muutub, seda rohkem esineb ka arusaamatusi. Rohkesti esitati seekord proteste.

Üldiseks kõneaineks oli jaapanlaste käitumine matšis Indiaga. Jaapanlased pidasid end väga närviliselt ülal. Kui India kasuks määrati 7 meetri karistusvise ja see väravaks realiseeriti, võtsid jaapanlased kätte ning lahkusid platsilt. Tülitsemine kestis kaua. Et jaapanlased enam väljakule tagasi ei tulnud, kanti neile tabelisse kaotus 0:5.

India avaldas protesti kaotuse puhul (1:2) Uus-Meremaale. Sellest hoogu saades polnud viigiga 1:1 rahul ka Keenia ja Malaisia. Nuriseti kohtunike üle. Resultaadid jäeti muutmata, kuid edaspidi lubati IHF-is arutusele võtta õigusemõistmise kord. Mida kiiremaks mäng muutub, seda raskem on kohtunikel kõiki nüansse märgata.

Poolfinaalidest pakkus kõige enam huvi Tokio kulla (India) ja pronksi (Austraalia) matš. Alguses kaldus ülekaal India poolele. Üks rünnak järgnes teisele ja 14. minutil lõi Balbir Singh palli Austraalia väravasse. Varsti oli Prithipal Singhil võimalus eduseisu veelgi suurendada, kuid ta viivitas ja kaitsja sai kepi vahele torgata.

Austraallased said uut hoogu, Brian Glencross jõudis ühel vasturünnakul viigiväravani. Lisaajal kuulus ülekaal täielikult Austraaliale. Veel korra käisid meeskonnakaaslased Glencrossi kätt surumas.

Esmakordselt viimase 40 aasta kestel jäi India eemale olümpiamängude maahokiturniiri finaalist.

Teine poolfinaalmäng Pakistani ja Saksa FV vahel venis õige pikale. Võitja selgitas alles kolmas lisaaeg, kus Khalid Mahmood Hussain lõi selle kohtumise ainsa värava.

Finaal oli nauditav. Mõlemad pooled panid välja kõik oma oskused. 15. minutil viis Abdul Rashid Pakistani ette 1:0. Alles 46. minutil suutis austraallaste põhiline väravakütt Glencross vastata täpse löögiga. Ilmnes, et pakistanlased on keskväljakul kombineerimises siiski taibukamad. Söötude varal hakkasid nad palli hoidma ja sobivat ründamismomenti luurama. 56. minutil see tuligi. Soodsa võimaluse realiseeris väravaks Mohammad Asad. Pakistan võitis 2:1 ja sai olümpiakulla. Küllap püütakse hoida võitjatiitlit ka Münchenis, sest Mexicos esinenud koondise keskmine vanus oli 25,9 aastat.

India suutis võiduga 2:1 Saksa FV üle jääda siiski pjedestaalile, selle kolmandale astmele.

MIXHUCA

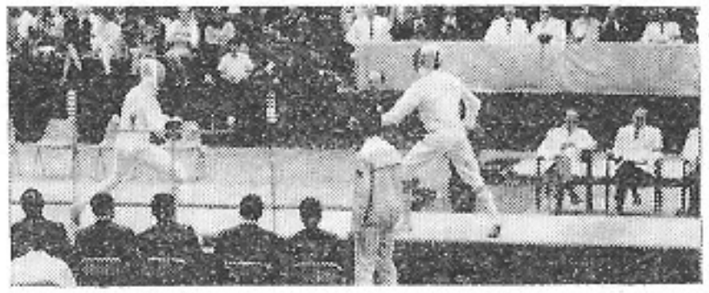

15

KÜLDMEDAL
KA EESTISSE

H. Sisask

Ammu on kadunud ajalukku rüütlite turniirid, tühjast-tähjast tekkinud duellid ja mõõkade tärin lahinguplatsidel. Mõõk kui relv, kui inimese kaitsevahend on kaotanud tänapäeval igasuguse tähtsuse. Alles on jäänud selle relva sportlik sisu, tema võlu kiiruse, osavuse ja otsustavuse demonstreerimisel. Appi on tulnud kaasaegne tehnika, igasugused aparaadid, rajad ja valgustabloód. Üha laieneb vehklemist harrastavate maade ring, üha tõuseb meisterlikkus.

Vehklejad olid seekordsetel olümpiamängudel lausa õnnelasteks. Kui varem tuli põhiliselt leppida vanade ja vehklemiseks kohandatud spordihoonetega, siis seekord avas oma uksed Magdalena Mixhuca spordikeskuse vastvalminud vehklemishall. Avaras saalis oli 15 vehklemisrada ja 3000 istekohta pealtvaatajaile.

Vehklemisvõistlused olid kavandatud 11 päevale. Ajaliselt loodeti toime tulla kõikides relvaliikides kokku 122 tunniga. Tegelikult kujunes välja maratonturniir kestusega 144 tundi, mida suutis seekordsel olümpial ületada vaid võrkpall (146 tundi).

Pärast Tokio olümpiamänge, kus võistkondliku esikoha 40 punktiga (3 kuld-, 2 hõbe- ja 2 pronksmedalit) saavutasid Nõukogude vehklejad, tugevnes meie positsioon veelgi. Maailmameistrivõistlustel hoiti kindlalt esikohta:

	1964	1965	1966	1967
NSV Liit	1.	1.	1.	1.
Ungari	2.	3.	2.	2.
Prantsusmaa	3.	2.	3.	3.

Peaaegu puhta töö tegid meie vehklejad 1966. a. maailmameistrivõistlustel (5 kulda) ja 1967. a. maailmameistrivõistlustel Montrealis (6 kulda). Nõukogude vehklejad võitsid ka Mexicos, kuid siiski mitte nii ülekaalukalt kui viimaste aastate maailmameistrivõistlustel.

JÄLLE FINAALI UKSE TAGA

Pikk olümpiaturniir algas traditsioonikohaselt meeste floreti individuaalvõistlustega. Selles relvaliigis on meie vehklejad saavutanud just kõige suuremat edu. Meenutame Rooma olümpiat, kus Viktor Ždanovitš ja Juri Sissikin said kaksikvõidu individuaalvõistluses ja ka meeskondlik esikoht kuulus NSV Liidule. Meeskonnavõitu korrati ka Tokios, kuid halvasti käis käsi individuaalturniiril — ükski Nõukogude vehkleja ei pääsenud finaali.

Nelja-aastane vaheaeg oli toonud areenile palju uusi talente. Eelkõige märkigem 1967. a. maailmameistrit Viktor Putjatinit NSV Liidust, Roland Losertit Austriast, Ionel Drimbat ja Mihai Tiud Rumeeniast ning Christian Noeli Prantsusmaalt. Neile lisandusid juba suure kuulsusega floretimehed, nagu German Svešnikov (NSV Liit), Jean-Claude Magnan (Prantsusmaa), Egon Franke ja Witold Wojda (Poola) ning Jenö Kamuti (Ungari). Floretimehi oli seekord kokku 64, kes olid hajutatud 12 alagruppi, igas viis kuni kuus võistlejat. Edasi teise ringi said iga grupi neli paremat. Järelejäänud 48 võistlejat moodustasid kaheksa kuuemehelist gruppi, kust edasi pääses jälle igaühest neli paremat.

Esimestest ringidest edasipääsuga meie vehklejatel raskusi polnud. Viktor Stankovitš, NSV Liidu 1968. a. meister, oli esimeses ringis oma alagrupi parim, järgmises ringis jäi poolaka Ryszard Parulski järel teiseks. Vanameister Svešnikov oli avaringis poolaka Witold Wojda järel alagrupi teine, järgmises aga püüdliku esinemisega kindlalt grupi parim.

Tagasihoidlikumalt esines Putjatin. Mõlemas ringis tuli tal leppida kolmanda kohaga.

Võitlus üha teravnes ja üllatusi tuli ridamisi. Losert võitis Kamuti ja paiskas kaotajate ringi. Losertile aga sai saatuslikuks kohtumine Putjatiniga, kes võitis teda veenvalt. Ja nagu kõige kiuste tuli Losertil kohtuda uuesti Kamutiga. Nüüd osutus juba paremaks Kamuti.

Putjatini vastaseks veerandfinaalis kvalifitseerus Noel. Hea tehnika ja suure võidutahtega prantslane oli igati üle meie vehklejast. Veel oli võimalus jätkata võistlust finaalipääsuks. Ent järgnenud kohtumine Kamutiga lõppes taas Putjatini fiaskoga. Ja oligi tema mõõt täis.

Veerandfinaali võistles välja ka Svešnikov. Siin oli vastaseks rumeenlane Tiu, hästi lühikese kasvuga võistleja, kiire ja füüsiliselt väga tugev. Ta ründas nagu mesilane igast küljest meie Svešnikovi. Eeldatud kerge võidu asemel tuli Svešnikovil leppida hävitava kaotusega. Puudus kaitse Tiu sukeldumistele ja torgetele alt üles. Kaotajate ringis rõõmustas küll võit jaapanlase Heizaburo Ohkawa üle, ent siis tuli temalgi tunnistada Kamuti järjekordset paremust. Finaal jäi kättesaamatuks.

Sama saatus sai osaks meie kolmandale võistlejale Stankovitšile. Veerandfinaalis tuli alistuda igati paremale Prantsuse vehklejale Jean-Claude Magnanile ja seejärel ka rumeenlasele Tanase Muresanile.

Üle kändude läks tulevase võitja tee finaali. Veerandfinaalis osutus Drimbast paremaks prantslane Daniel Revenu. Kaotajate ringis oli aga Drimba edukas ja pääses võitudega Wojda ja Muresani üle finaali.

Finaali pääsesid kolm prantslast, kaks rumeenlast ja üks ungarlane. Nõukogude floretimeestel tuli jälle rahulduda pealtvaataja osaga.

Olümpiavõitjaks tuli Ionel Drimba, 25-aastane Bukaresti üliõpilane. See oli esimene medal Rumeenia vehklejatele olümpiamängude ajaloos. Kamuti ja Revenu said finaalis võrdselt 3 punkti. Lisavõistluses võitis hõbemedali Kamuti.

Kõige ettenägelikum oli Poola kuulus vehklemistreener Zbigniew Czajkowski, kes enne olümpiat antud intervjuus ütles: «Kõige ohtlikumaks konkurendiks Poola, Prantsusmaa ja Nõukogude Liidu floretimeestele pean Drimbat. Tema oli ju Montreali maailmameistrivõistluste kangelane Rumeenia meeskonnas. Matšis NSV Liidu vehklejatega võitis ta kõik oma vastased. Seda kõike on ta suuteline kordama veelgi.» Ja kordaski.

Leningradi vanameister Viktor Ždanovitš iseloomustas Drimbat järgmiselt:

«Pikka kasvu, osav ja väga kiire reaktsiooniga. On tehniliselt hästi omandanud suure rünnakuvõtete repertuaari. Piltlikult öeldes: ta võib seista pea peal, istuda spagaadis või sooritada mõne muu akrobaatilise triki ja sealjuures leiab ta ikkagi momendi torkamiseks.»

Napisõnaline ja ilmekas iseloomustus. Võiks lisada, et olümpiavõitja perekonnas on tugevad vehklemistraditsioonid. Ionel Drimba õde Ileana, mitmekordne Rumeenia meister ja küllaltki suure rahvusvahelise kuulsusega võistleja, oli üheks medalipretendendiks naiste floretis.

KULD GALLIALASTELE

Ees seisis floretimeestel veel meeskonnavõistlus. Pärast tagasihoidlikku esinemist individuaalturniiril kerkis küsimus: mida suudab NSV Liidu meeskond? Kas päästetakse Montrealis kõikuma löönud tugevaima floretimaa prestiiž (teatavasti võidutsesid seal rumeenlased)?

Tokio-aegsest võidukast meeskonnast olid lahkunud staažikad ja Nõukogude vehklemiskoolile suurt kuulsust toonud floretimehed Viktor Ždanovitš ja Mark Midler. Neid asendanud meestest paistab eriti omapärasena silma Putjatin, kes on suuteline suurteks ja silmapaistvateks võitudeks, samal ajal ka mõistmatuks kaotuste seeriaks. Sellisena paistis ta silma ka Mexicos, eelkõige finaalkohtumises Prantsusmaaga, kus kaotas kõik kohtumised. See aga võib teha nulliks teiste meeskonnaliikmete pingutused.

Võistlust medalitele alustas 14 meeskonda. Kaheksa parema hulka kvalifitseerusid Prantsusmaa, NSV Liit, Rumeenia, Poola, Itaalia, Ungari, Jaapan ja Saksa FV.

Esimeses veerandfinaalis Prantsusmaa—Jaapan oli matši seis viigiline 8:8 ja prantslased said edasi vaid parema torgete suhtega.

Teine veerandfinalistide kohtumine Poola—Saksa FV andis edasipääsuõiguse poolakatele tulemusega 9:4.

Rumeenia pidas raske kohtumise Itaaliaga. Napp 8:7 võit viis poolfinaali maailmameistri Balkanimailt.

NSV Liidu veerandfinaalivastaseks oli tugev Ungari meeskond, kes alistati 9:4. Poolfinaalis tuli kohtuda vana rivaali Rumeeniaga. Mõlemad pooled närveerisid, kuid püüdsid anda oma maksimumi. Tulemuseks oli viik 8:8. Finaali pääses aga NSV Liidu meeskond — parema torgete suhtega.

Teiseks finalistiks osutus Prantsusmaa, kes võitis Poola 9:7.

Lõpplahingus kuld- ja hõbemedalitele hiilgas jällegi Prantsusmaa. Eriti tublid olid Daniel Revenu ja Gilles Berolatti, kes tõid kumbki oma meeskonnale kolm võitu. Noel lisas sellele kaks ja Magnan ühe. Võit 9:6 kuulus teenitult Prantsusmaale.

Kolmanda koha pärast võistlesid Poola ja Rumeenia. Maailmameistritel ei jätkunud enam närve ja nad kaotasid suurelt — 3:9. Paremusjärjestus kujunes niisuguseks: 1. Prantsusmaa, 2. NSV Liit, 3. Poola, 4. Rumeenia, 5. Ungari ja 6. Saksa FV. Viimati olid Prantsusmaa floretimehed tõusnud autasustamispjedestaali kõrgeimale astmele Helsingi olümpial. Pärast mõningast mõõnaperioodi kroonis nende pingutusi uuesti edu. Medalite üleandmisel, kui kõlasid «Marseljeesi» pidulikud helid, pühkisid mehed vargsi rõõmupisaraid.

UUS TÄHT VEHKLEMISTAEVAS

Naiste florett on ala, kus Nõukogude vehklejad on toonud koju arvukalt kuldmedaleid küll maailmameistrivõistlustelt, küll teistelt rahvusvahelistelt kohtumistelt, kuid võtta vastu olümpiavõitja kuldmedalit polnud neist seni veel kellelgi õnnestunud.

Meie seekordsesse kolmikusse kuulusid mitmekordsed maailmameistrid Aleksandra Zabelina ja Galina Gorohhova ning noor vähetuntud Minski Pedagoogilise Instituudi üliõpilane Jelena Novikova. Tema kasv (173 sm) ja pikad käed andsid kaasvõistlejate ees mõningase eelise. Sellele lisandusid veel Novikova temperament, tugev võistlejahing ja briljantselt viimistletud ründetehnika.

Uusi andekaid võistlejaid oli kerkinud ka teistes võistkondades: 1966. aasta tütarlaste maailmameister Kerstin Palm (Rootsi), üha progresseeruv Marie Depetris (Prantsusmaa), Pilar Roldan (Mehhiko) ja teised.

Võistlust alustas 38 naist kuues alagrupis. Zabelina ja Novikova olid oma alagrupis parimad. Gorohhoval tuli leppida kolmanda kohaga. Teises ringis langes suureks üllatuseks välja meie staažikas Zabelina, kes sai nüüd ainult ühe võidu. Edukalt jätkasid aga Novikova ja Gorohhova, kes tulid jällegi alagruppide võitjateks.

Finaali kvalifitseerusid Gorohhova, Palm, Roldan, Novikova ning kaotajate ringist ungarlanna Ildiko Ujlaky-Rejtö ja prantslanna Brigitte Gapais.

Finaal kujunes edukaks Novikovale. Esimeses matšis Gorohhovaga tuli tal vastu võtta ainus kaotus finaalis. See aga ei mõjutanud edasist esinemist. Neli võitu järjest ja Jelena Novikova tõi Nõukogudemaale esimese olümpiakulla naiste floreti individuaalturniirilt.

Naiste floreti finaalturniiri jälgis täissaal Mehhiko temperamentseid spordisõpru. Eriline külgetõmbejõud oli sel alal seetõttu, et finaalis esines ka nende kaasmaalane, mehhiko noore vehklemiskooli paremaid kasvandikke Pilar Roldan. See filmitähe iluga särtsakas mustajuukseline naine esines väga südilt ja saavutas suurte ovatsioonide saatel kolm võitu. Viimane kohtumine Kerstin Palmiga oli eriti tuline ja pealtvaatajate kaasaelamine väga lärmakas. Osa pealtvaatajaid ergutas, osa vilistas ja karjus, avaldades justkui rahulolematust. Roldan oli kindlam ja võitis ning tõstis võidu märgiks üles kaks sõrme, teatades sellega oma kaasmaalastele, et on tulnud teiseks. Halli läbis kergendusohe ja algas uus, veelgi võimsam ovatsioon kodumaa väärika tütre auks. See oli ka esimene medal Mehhikole vehklemisspordi ajaloos. Pronks kuulus Roldaniga võrdselt kolm võitu saavutanud Ujlaky-Rejtöle. Gorohhova jäi kuuendaks.

VAEKAUSS KALDUS MEIE KASUKS

Naiste floretis olid võistkondliku esikoha pärast heidelnud juba kolmteist aastat vahelduva eduga Ungari ja NSV Liit. Nii näiteks aasta enne Mexico mänge Montrealis võitis Ungari. Seejärel Budapestis oli veenvalt parem NSV Liidu naiskond 9:3. Vahelduva eduga on esinetud ka olümpiamängudel. Roomas võidutses NSV Liidu naiskond. Tokios aga mängiti hümni jällegi madjarite neidudele.

Seekordne viisik oli Nõukogude Liidul eriti tugev ja ühtlane. Värske olümpiavõitja Jelena Novikova, Galina Gorohhova, Aleksandra Zabelina, Tatjana Samussenko ja tallinlanna Svetlana Tširkova. Kõiki meie vabariigi spordisõpru rõõmustas Tširkova hea esinemine olümpiakandidaatide turniiridel Saraatovis, Suhhumis, Kiievis ja NSV Liidu meistrivõistlustel Tallinnas (saavutas kolmanda koha), mis tagas õiguse Mexicosse sõiduks. See oli ka tunnustus tema treeneri Klavdi Jadlovski tööle.

Esimeses ringis tuli kohtuda kogenud poolataridega. Suurepäraselt esines selles kohtumises Tširkova, kes võitis kõik oma vastased ja tõi naiskonnale neli võidupunkti. Samussenko ja Gorohhova lisasid kumbki kolm ja Zabelina kaks punkti. Ülekaalukas võit 12:4 viis meid teise ringi. Nüüd olid vastasteks inglannad. Seekordki kujunes võiduresultaat suureks — 13:3. Gorohhova tõi neli, Tširkova, Zabelina ja Novikova aga kolm võitu.

Võidult võidule sammusid ka ungarlannad — USA alistati 13:3, Itaalia 9:7 ja Saksa FV 9:3.

Meie naiskonna teed kuldmedalile ohustas kolmas, ühtlane ja tehniliselt tugev Rumeenia naiskond. Rumeenlannad olid kindlamad ja võitsid 9:7. Edutult võistles siin Tširkova. Ilmselt ei pidanud tema närvid seekordses võistluspinges vastu ja ta jäi võiduta. Nüüd oli kaalukeeleks kohtumine Itaalia naiskonnaga. Sellest sõltus meie pääs poolfinaali. Võit tuli kergemini, kui eeldati. Gorohhova tõi kolm, Samussenko, Zabelina ja Novikova kaks võitu. Tulemus 9:4 avas tee poolfinaali.

Nüüd tuli kohtuda Prantsusmaaga. Kõik naiskonnaliikmed närveerisid. Võit tähendas sammu lähemale kuldmedalitele. Kaotus oleks röövinud need võimalused täielikult. Kõik klappis ja prantslannadest saadi jagu resultaadiga 9:3.

Teises poolfinaalis ristasid relvad Ungari ja Rumeenia naiskond. Matš kulges väga tasavägiselt ja närvesöövas õhkkonnas. Lõpptulemuseks kujunes viik 8:8. Eriti hoos oli olümpiamängude värske kuldmedalimehe Ionel Drimba õde Ileana, kes võitis kõiki ungarlannasid. Finaali pääses siiski Ungari, sest torgete suhe oli madjarite koondisel parem.

Finaalkohtumises NSV Liit—Ungari oli meie nelik Zabelina, Samussenko, Novikova ja Gorohhova kindlalt parem — 9:3. Selle võiduga tuli üks olümpiamängude kuldmedal ka Eesti NSV-sse. Õnnitlusi vastu võttes oli Svetlana Tširkova kuidagi häbelik ja sõnaaher, öeldes lihtsalt: «Vedas tänu teistele, ise sain relva proovida vähe!»

Võit kuulus kollektiivile, kes momendil oli tugevaim. Iga naiskonnaliige andis võidu heaks oma parima, sealhulgas ka Tširkova.

Pronksmedalid said Rumeenia vehklejad. Prantsusmaa oli neljas, Saksa FV viies ja Itaalia kuues.

VÕITIS KÕIGE KOGENUM

Espadronis oli osavõtjaid 40. Kohal olid kõik Tokio olümpiamängude kuus finalisti eesotsas kuldmedalivõitja ungarlase Tibor Pezsaga. Poola kuulsat vehklemisvirtuoosi Jerzy Pawlowskit nimetasid paljud tema 36 eluaasta tõttu veteraniks, osa pidas isegi vanaks. Kuid vehklemises tuleb vist teha erand. Meenutame, et ungarlane Aladar Gerevich võistles Roomas 46-aastasena ja tõi koju meeskondliku kuldmedali. Pawlowski meenutaski alati kõigile, kes viisid jutu tema tulevikuplaanidele ja küsisid, kas ta ei kavatse hüvasti jätta oma armastatud alaga, just Gerevichit. Vastus oli mõnegi jaoks rabav: «Mexicos loodan olla tingimata espadroni finaalis ja Müncheniski võistelda medalitele!» Mexicos startis Poola Rahvaarmee major juba neljandat korda olümpiamängudel. Melbourne'ist tõi ta koju kaks hõbemedalit (üks individuaalne, teine meeskondlik), Roomas sai ta meeskondliku hõbemedali, Tokios aga pronksi. Tõusta olümpiavõitja ihaldatud troonile polnud Pawlowskil siiski veel õnnestunud. Seeest oli tema kollektsioonis aga seitse maailmameistrivõistluste kuldmedalit, kolm individuaalset ja neli meeskondlikku.

Nõukogude Liitu esindasid espadronis Mark Rakita (1967. a. maailmameister), Vladimir Nazlõmov (1967. a. maailmameister meeskonnavõistluses) ja Umjar Mavlihhanov (1965. ja 1967. a. maailmameister meeskonnavõistluses, Tokio kuld meeskonna- ja pronks individuaalturniiril).

Esimene ring möödus favoriitidele edukalt. Rakita, Nazlõmov, Mavlihhanov ja Pawlowski olid oma alagruppides parimad. Nende võidukäik jätkus ka teises ringis.

Sõelale olid nüüd jäänud veel vaid 16 paremat. Veerandfinaalis

tuli ka meie meestel kaotuskibedust tunda. Rakita alistus Pezsale ja Mavlihhanov Pawlowskile. Kaotajate ringis sulges Mavlihhanovile pääsu finaali poolakas Jozef Nowara. Rakita oli aga kindlam, võitis prantslased Marcel Parenti ja Serge Panizza ning sai koos Nazlõmoviga finaali. Neile lisandusid Pawlowski, Nowara, Pezsa ja Rolando Rigoli (Itaalia).

Finaal kujunes dramaatiliseks. Pawlowski ja Rakita lõpetasid turniiri nelja võiduga. Nende omavahelise kohtumise võitis Pawlowski, kuigi Rakita oli ees 2:4. Järgnes lisavõistlus kuldmedalile. Kõik kulges siin nagu eelmises omavahelises kohtumiseski.

Rakitat peetakse meie meeskonna kavalamaks ja teravamaks taktikuks, kel on valmis täpne plaan kohtumiseks iga vastasega. Tema näpunäited kaasvõistlejatele on olnud alati teretulnud ja õiged. Nüüd rakendas ta kogemusi eriti püüdlikult. Uuesti kordus seis 2:4 Rakita kasuks. Teda lahutas kullast ainult üks löök. Kuid Pawlowski polnud öelnud veel viimast sõna. Tuli kaalule panna kõik oma oskused ja kavalused. Aega oli pealegi jäänud vähe, ainult üle 20 sekundi.

Pawlowski taipas, et senise varitseva taktikaga ta olukorda ei päästa. Oli vaja otsustavat murrangut, vastane tuli millegagi rööpast välja viia. Pawlowski ründas Rakitat täpse löökiderahega. Viimane ei pidanud vastu ja vahe vähenes 3:4-le. Uus rünnak hetkel pärast võistlusasendi sissevõtmist ja seis oli tasakaalustunud — 4:4. Kes suudab anda viimase löögi, on võitja.

Ilmselt oli Rakita pärast suure edu käest andmist kaotanud pea. Viimasele löögile läks ta kiirustades. Pawlowski võitis 4:5 ja sai niimoodi lõpuks ka kauaihaldatud olümpiakulla. Kokkuvõttes — peale jäid kogemused.

Tokio kuldmedalivõitja Tibor Pezsa pidi seekord leppima pronksmedaliga.

NÕUKOGUDE VEHKLEJATE KOLMAS KULDMEDAL MEXICOST

Nõukogude Liidu espadronimeeskond kummutas juba Tokios ungarlaste hegemoonia ja võitis kuldmedalid. Võitjapositsiooni ei olnud pärast seda loovutatud. Polnud vist ka enne Mexico mänge spetsialisti, kes oleks kahelnud NSV Liidu võidus.

Prognoosid olid tõesti täpsed. Sellist tugevat ja võrdvõimelist meeskonda polnud ühelgi maal. Koju jäänud NSV Liidu teine koos-

seis oli peaaegu niisama tugev, järelikult on meil valikuvõimalused suured. Tugev konkurents kodus on kaalukas tegur.

Veerandfinaalis alistas NSV Liit Inglismaa 9:1, Itaalia sai jagu USA-st 8:6, Prantsusmaa oli üle Poolast 9:2 ja Ungari Saksa FV-st 9:4.

Meie kvarteti poolfinaalivastane Prantsusmaa andis alla 4:9. Itaalia alistas omakorda Ungari 9:6.

Ka Tokios olid kohtunud finaalis samad meeskonnad — Itaalia ja NSV Liit. Tookordsest koosseisust olid jäänud meil veel rivvi Rakita ja Mavlihhanov. Juurde tulid Eduard Vinokurov Leningradist, Vladimir Nazlõmov Mahhatškalast ja Viktor Sidjak Lvovist.

Itaalia meeskonna kapteniks oli 38-aastane suure staažiga vehkleja Wladimiro Calarese. Talle sekundeerisid Cesare Salvadori, Michele Maffei ja Pierluigi Chicca.

Juhtima asus NSV Liidu meeskond. Varsti aga oli seis viigiline 2:2. Kummal jätkub rohkem vastupidavust ja närve? Jälle oli meie meeskond ees — 3:2. Ja jälle viik — 3:3. Nii kordus kõik kuni seisuni 7:7. Viis korda viik. Puhta töö tegi Nazlõmov, kes võitis kõik neli itaallast. Ta oli ka olümpia-aasta stabiilsemaid espadroniste maailmas, oskas näha iga võimalust ja hiilgas täpse tehnikaga. Väga sarnanes temaga Vinokurov. Justkui kaks venda, teinekord aeti neid isegi segi. Nüüd, mil seis oli 7:7, tuli rajale minna Vinokurovil. Vinokurov võitis raske kohtumise Chiccaga 4:5 ja jälle läks meie meeskond ette — 8:7. Viimasena oli võistlustules Nazlõmov, kes alistas Maffei. Nüüd vallandus meie leeris võidurõõm. Kuldmedalimehi ruttasid embama võistkonnakaaslased, treenerid ja turistid.

Pronksmedalite pärast kohtusid Ungari ja Prantsusmaa. Ungarlased olid täpsemad ja võitsid 9:5.

VÕITJA SELGUS SÜDAÖÖL

Epee oli seekord kõige populaarsem ja haaravam relvaliik vehklemises. Mexicosse oli kogunenud 73 võistlejat, kelledest spetsialistid nimetasid arvatavate olümpiavõitjatena vähemalt 15 nime. Konkurents on olnud sel alal alati tihe, igal aastal on tõusnud troonile uued võitjad. Viimasel ajal on ainult Aleksei Nikantšikovil õnnestunud maailmameistri kõrget tiitlit võita kaks korda järjest, 1966. ja 1967. aastal. Mexico turniiril aga jäi Nikantšikov finaalist eemale. Pärast kaotust itaallasele Gianluigi Saccarole järgnes küll võit ungarlase Zoltan Nemere üle, kuid kaotus poolakas Henryk Nielabale viis ta lõpuks pealtvaatajate leeri.

Südilt esinesid ülejäänud kaks meie epeemeest — Grigori Kriss, Tokio olümpiavõitja, ja Viktor Modzolevski, 1967. aasta maailmameister meeskonnavõistluses. Mõlemad pääsesid finaali. Neile lisandusid Györzo Kulcsar (Ungari), Gianluigi Saccaro (Itaalia), Herbert Polzhuber (Austria) ja Jean-Pierre Allemand (Prantsusmaa). Finalistide hulgas oli kolm meest, kes varem olümpiamängude või maailmameistrivõistluste medalivõitjate hulka polnud jõudnud. Üks niisugune oli 28-aastane Kulcsar, hilisem võitja.

Finaalis saavutasid kolm võistlejat — Kulcsar, Kriss ja Saccaro — võrdselt neli võitu. Järgnes nendevaheline järelvõistlus.

Kõik olid väsinud. Hakkas juba lähenema südaöö. Kuldmedali saatus oli ikka veel lahtine. Kohtusid Kriss ja Kulcsar. Krissil oli võimalus pärast vahepealset ebaõnnestunud esinemist maailmameistrivõistlustel korrata oma Tokio-võitu. Kulcsariga ei arvestanud keegi tõsiselt, isegi ungarlased mitte. Nende vehklemisliidu president, Helsingi olümpiamängude kuldmedalivõitja Pal Kovacs ütles enne olümpiat ajalehemeestele: «Kuigi Ungari vehklejatel on läinud medalite kojuviimine aasta-aastalt raskemaks, eelkõige NSV Liidu suurepärase esinemise tõttu, loodame Mexicos võita vähemalt kaks kuldmedalit kaheksast. Kes seda võivad tuua? Zoltan Nemere, Tibor Pezsa või epeekoondis. Lihtsalt ei vannu alla ka espadronimeeskond ja floretinaiskond. Kaasaegne vehklemistase on nii kõrge, et võime medaleist ka ilma jääda.»

Epee kohta öeldakse, et see on atleetide relv. Kriss aga on väljanägemiselt üpris kleenuke ja keskmist kasvu. Kulcsar on igati atleetlikum. Kohtumine nende vahel kestis kaua. Õhk oli täis elektrit. Kes näris kummi, kes muljus käsi. Seis oli viigiline 3:3. Kes teab, kas ütlesid nüüd Krissi närvid üles või ei pidanud ta enam vastu füüsiliselt — Kulcsar sooritas kaks efektset lööki ja võit 3:5 kuulus ungarlasele.

Üle nelja tunni väldanud epeefinaalis osutus niisiis võitjaks üllatusmees Kulcsar.

Keset südaööd kõlas hallis madjarite hümn. Kriss sai hõbemedali, Saccaro pronksi.

TAAS UNGARLASTE EDU

Tokios ebaõnnestus meie epeemeeskonna esinemine täielikult. Kaheksas koht polnud individuaalturniiri kuld- ja pronksmedalile sugugi vastav. Tookord võidutsesid ungarlased. Montrealis aga võttis Nõukogude meeskond ungarlastelt kuldmedali ära ja oli nüüd favoriit.

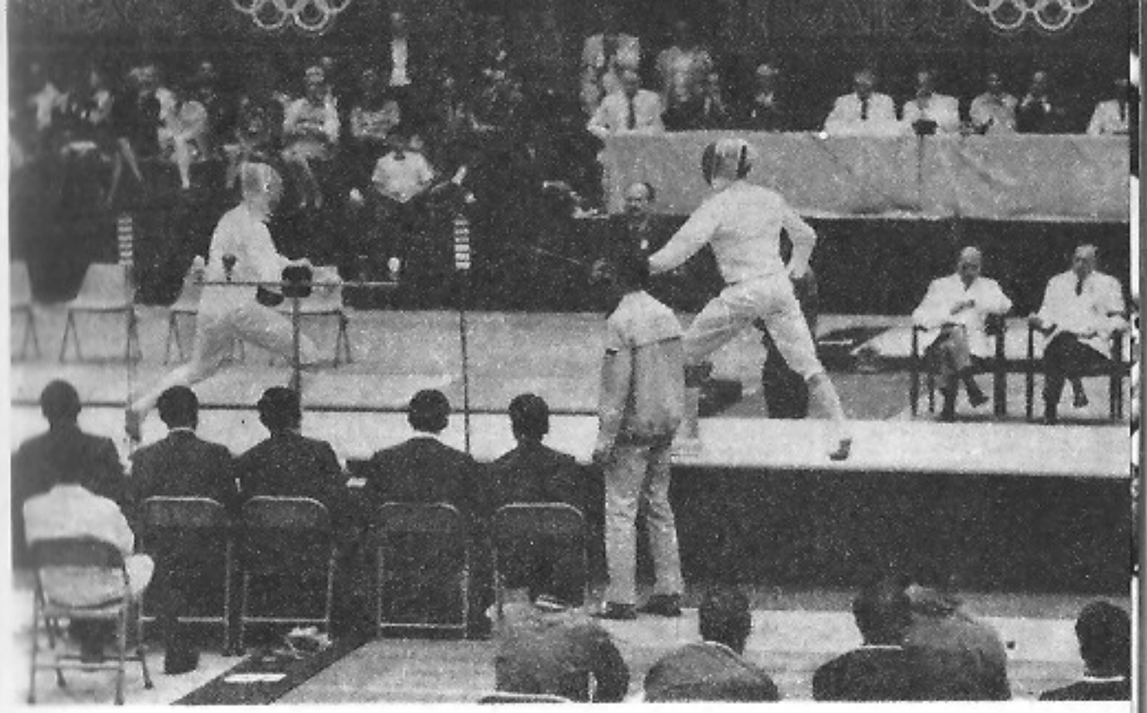

Meeskondlik võistlus espadronis lõppes Nõukogude koondise võiduga. Kaaslased lennutavad Vladimir Nazlõmovit, kes võitis otsustavas kohtumises itaaliaga kõik neli vastast.

Vasakpoolsel leheküljel: Grigori Kriss tegi kõik, mis suutis; omaaegne vehklemiskuulsus Eduardo Mangiarotti Itaalia koondise treenerina; kohtuvad espadronistid Rodney Craig ja Tamas Kovacs. Paremal: Ildiko Rejtö ja Jelena Novikova. All: hõbemedalimehed J. Sissikin, G. Svešnikov, V. Putjatin, J. Šarov ja V. Stankovitš.

Meie kuldmedalinaine Svetlana Tširkova. Keskel fotomälestus triumfist. Ees A. Zabelina, taga T. Samussenko, G. Gorohhova, J. Novikova ja tallinlanna S. Tširkova.

All: olümpiakülas ootasid meie medalivõitjaid sombreerod (epeemehed ja J. Novikova).

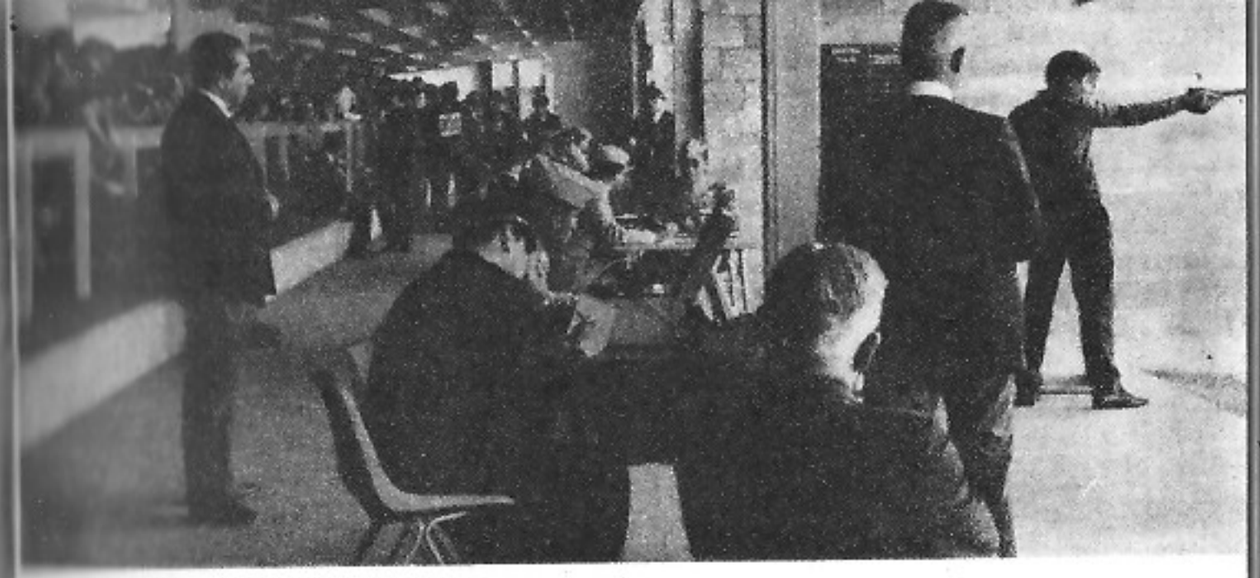

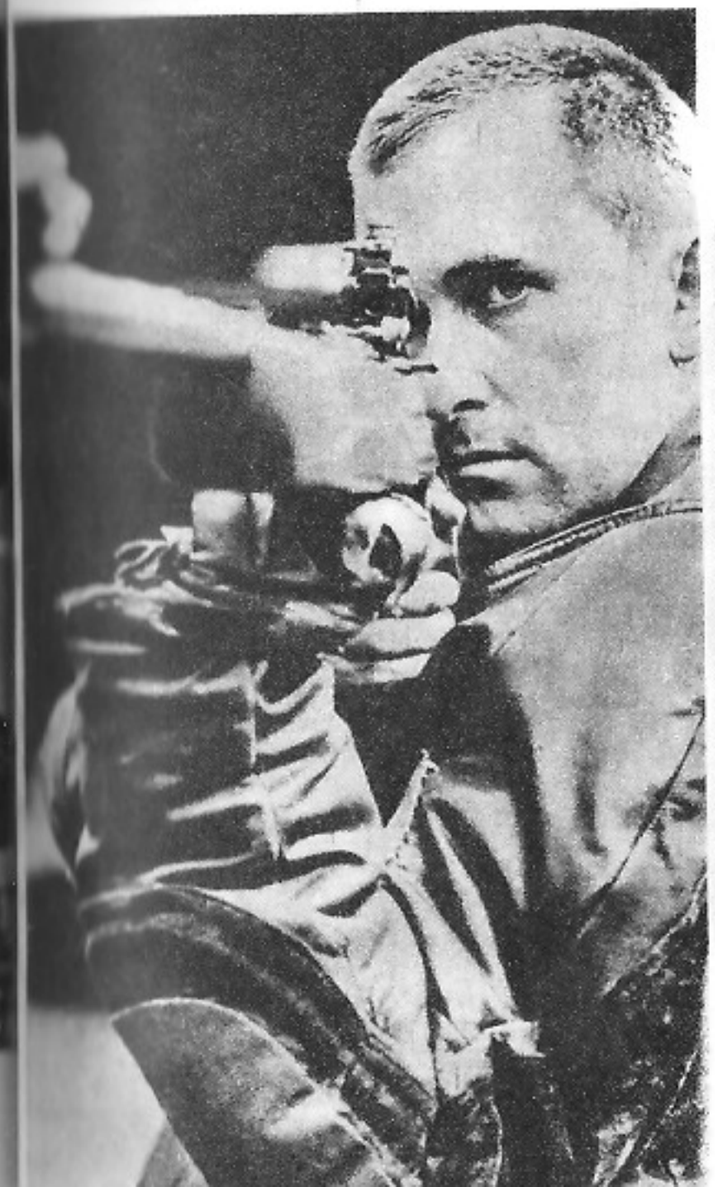

Olümpiatiirus.
Vasakul Bernd Klinger, all Gary Andersson.

Vasakpoolsel lehekuljel: kahekordsel Euroopa meistril Grigori Kossõhhil on nüüd kodus ka kõige hinnalisem sporditrofee – olümpiakuld (2. Heinz Mertel, 3. Harald Vollmar).

Kiirlaskmises oli parim 40-aastane Jozef Zapedzki (paremal), uuel olümpiaalal – jahilaskmises kaarrajalt – Jevgeni Petrov (all).

Ratsaspordi kõrgem kool oli taas Nõukogudemaa ala. Ülal Ivan Kizimov, all Jelena Petuškova.

Takistussõidus startisid kõige õnnestunumalt Steinkraus (USA) ja Kanada meeskond.

Juba kaasaegse viievõistluse avaalal ratsakrossis esines Björn Ferm silmapaistvalt.

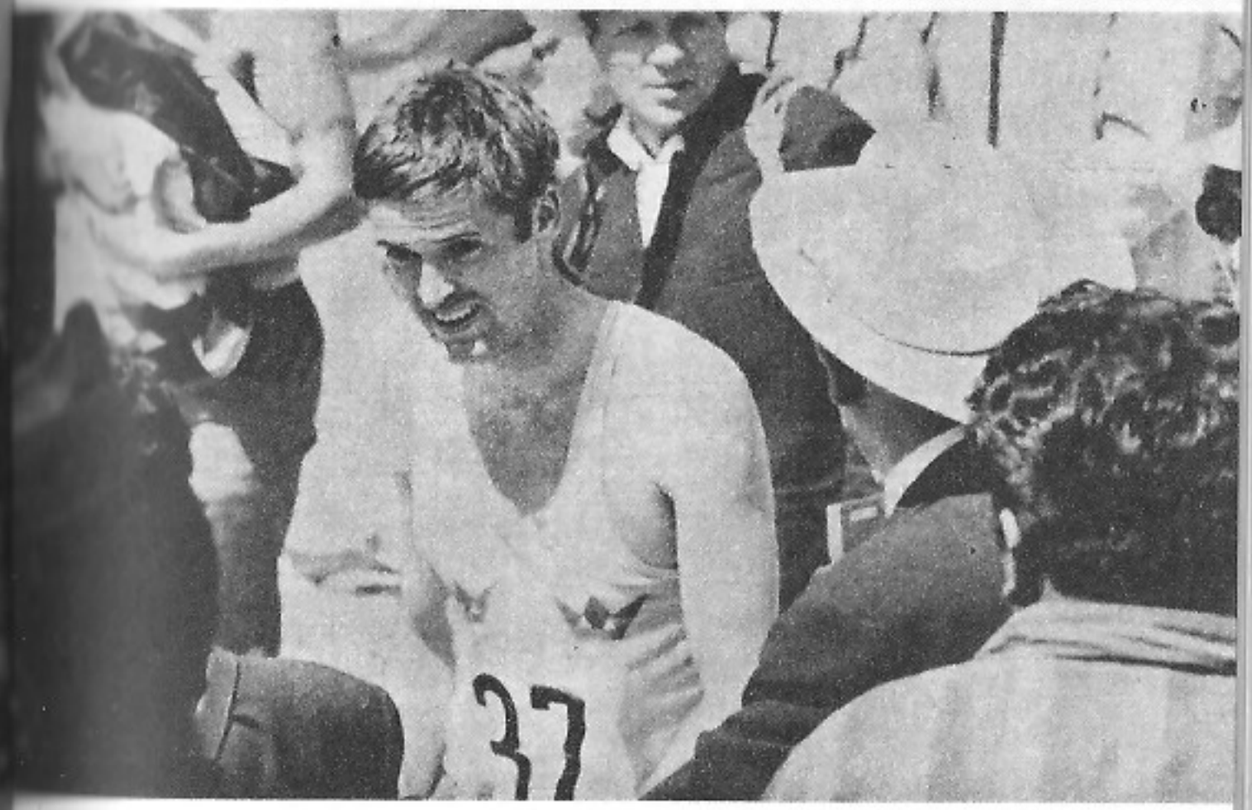

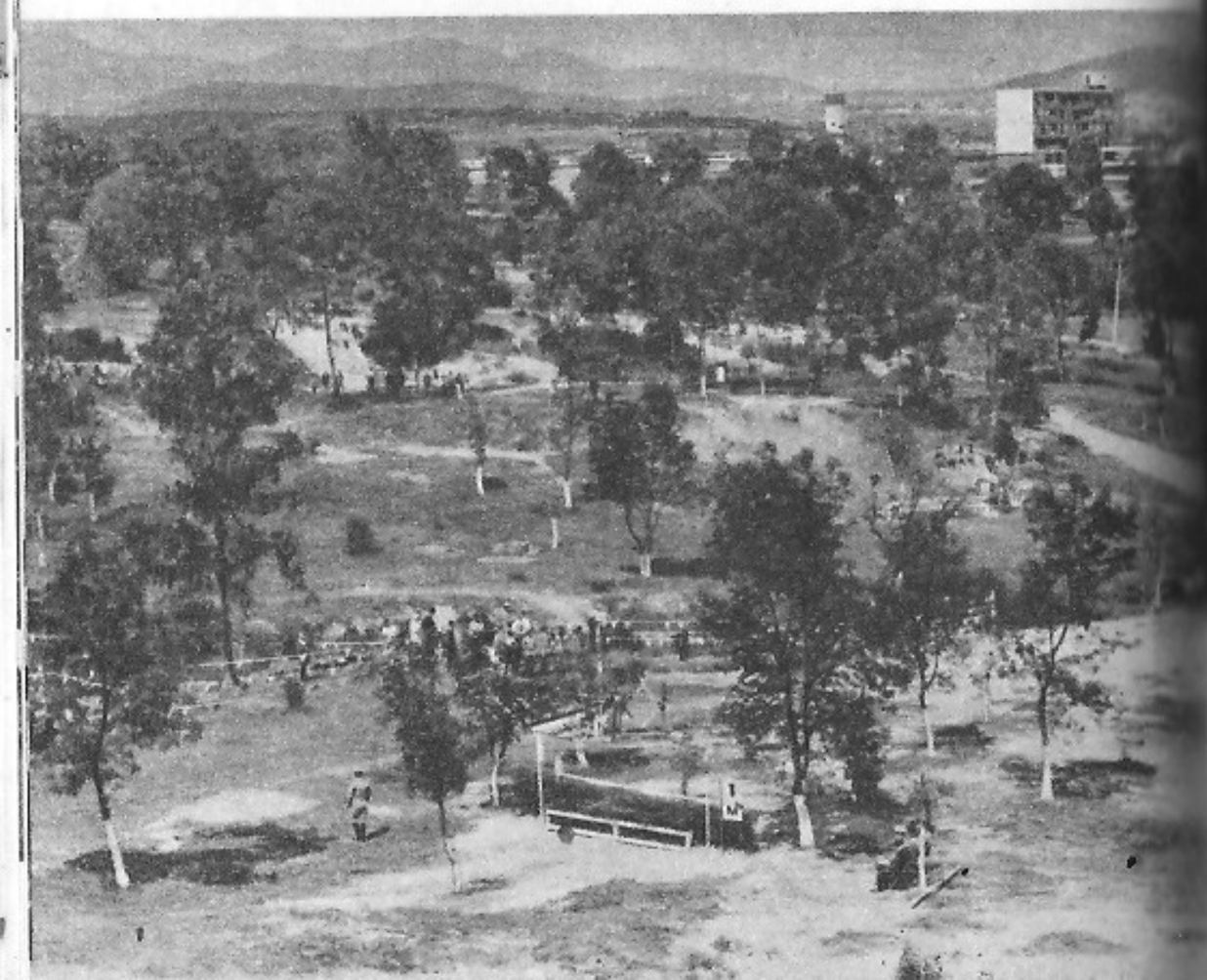

Ülal: Boriss Oništšenko tugevaimaks alaks on ujumine, mis tõstis teda võistlejate paremusjärjestuses kuue koha võrra.
All: Björn Ferm lõpetas raske võistluse pingutusest lubivalgena, kuid võitjana.

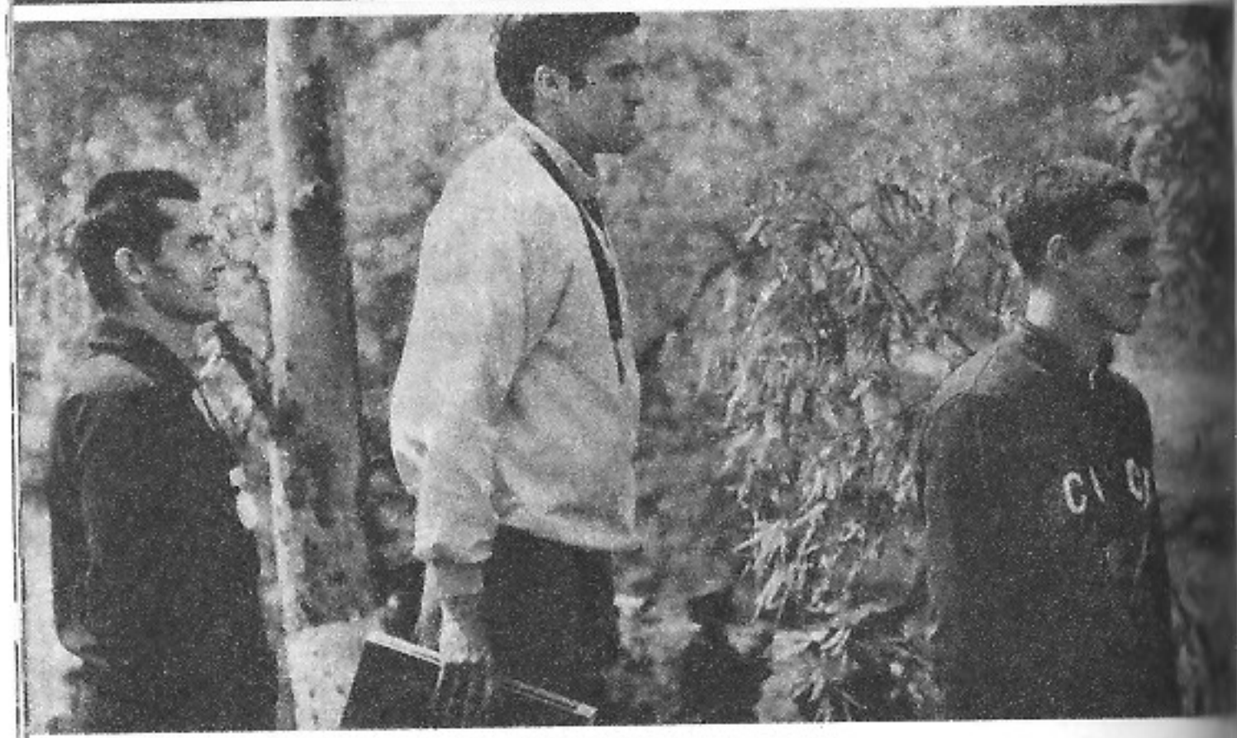

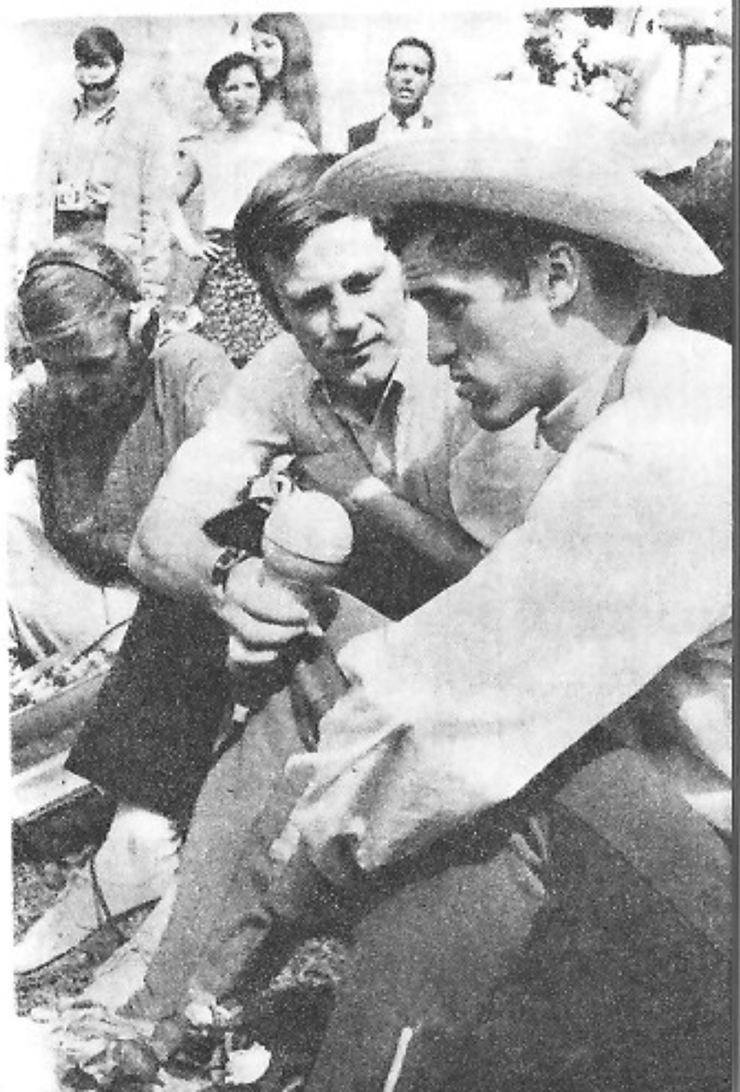

Ülal madjarite kuldne kolmik (vasakul) ja rivaalid medalitega (NSV Liit, Ungari). All (vasakult) Balczo, Ferm ja Lednjov pjedestaalil; võitjat ootavad intervjuud.

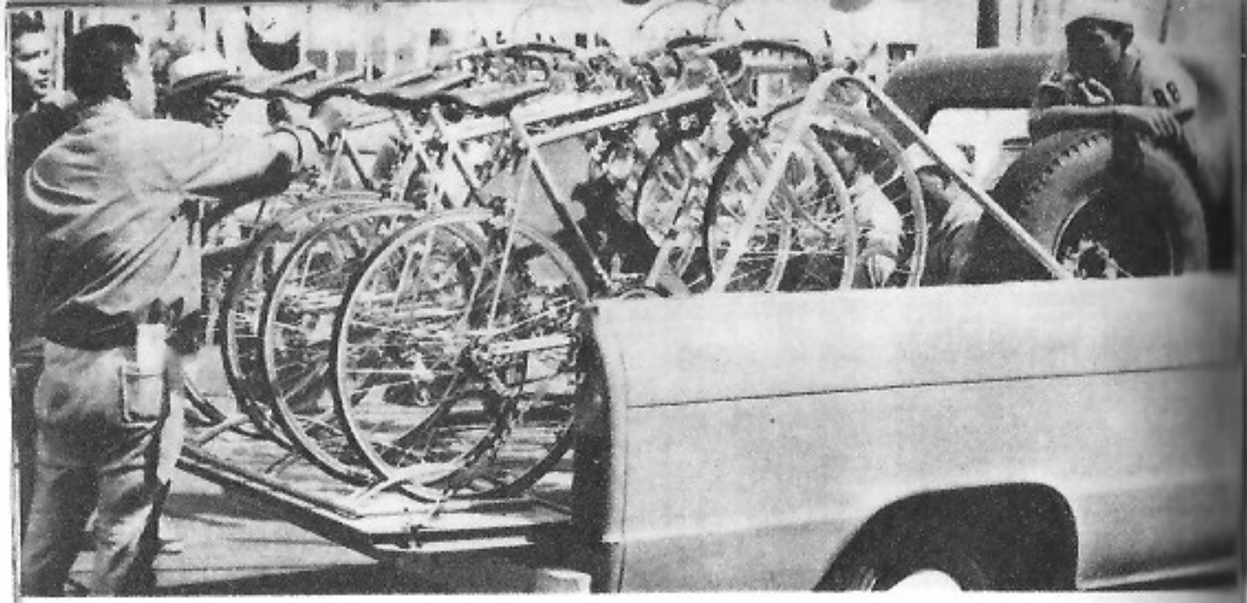

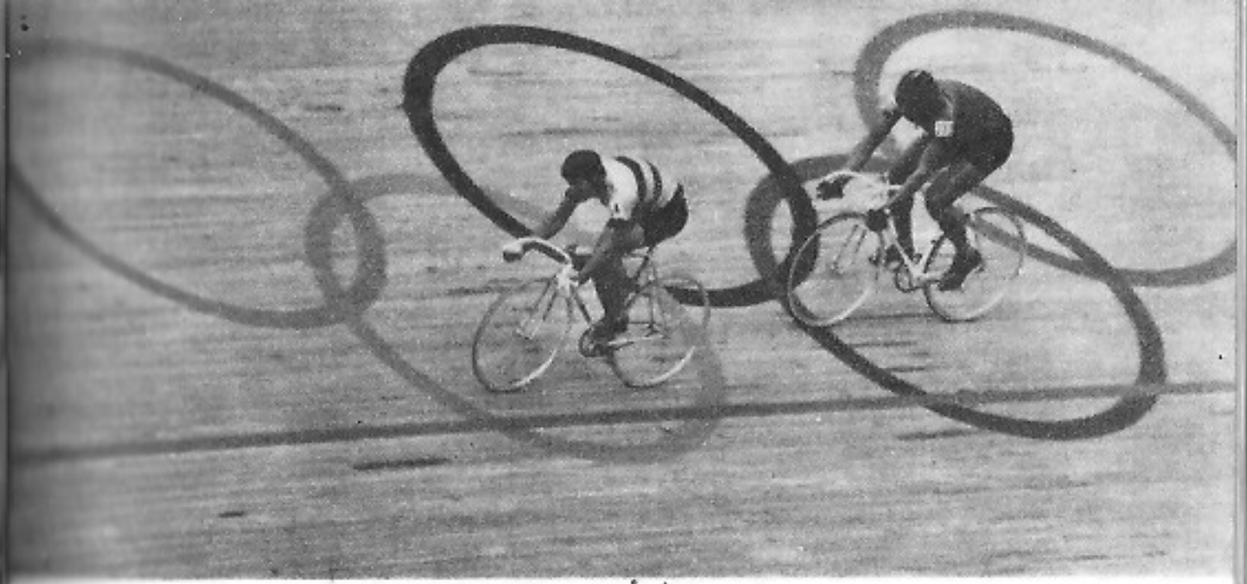

Prantslane Pierre Trentin (184) lõikas loorbereid kolmel alal: 1000 m paigaltstardist ja tandemisõit (koos Daniel Moreloniga) tõid talle kulla, sprindisõit pronksi.

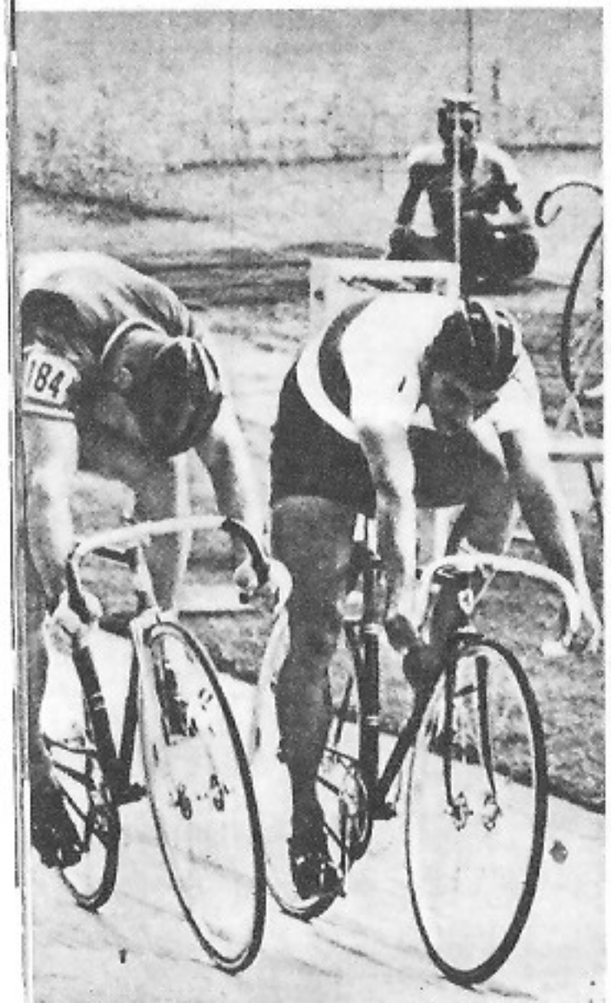

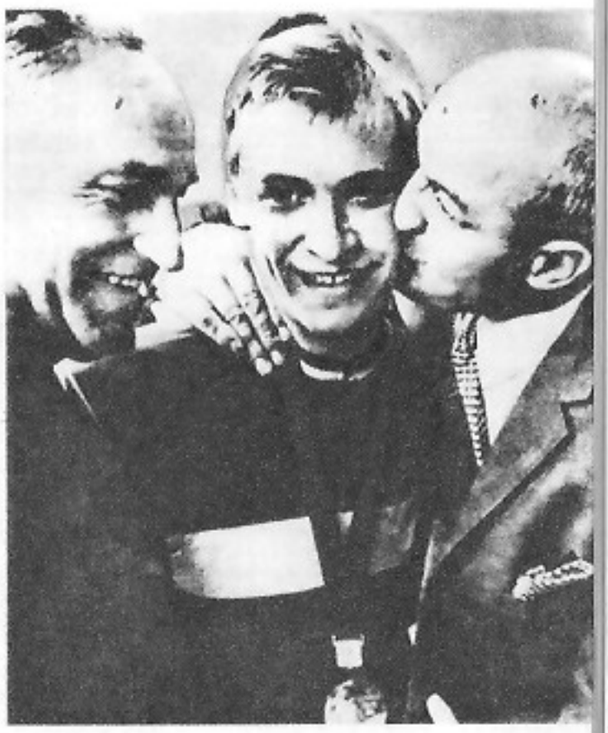

Daniel Rebillard'i õnnehetked.

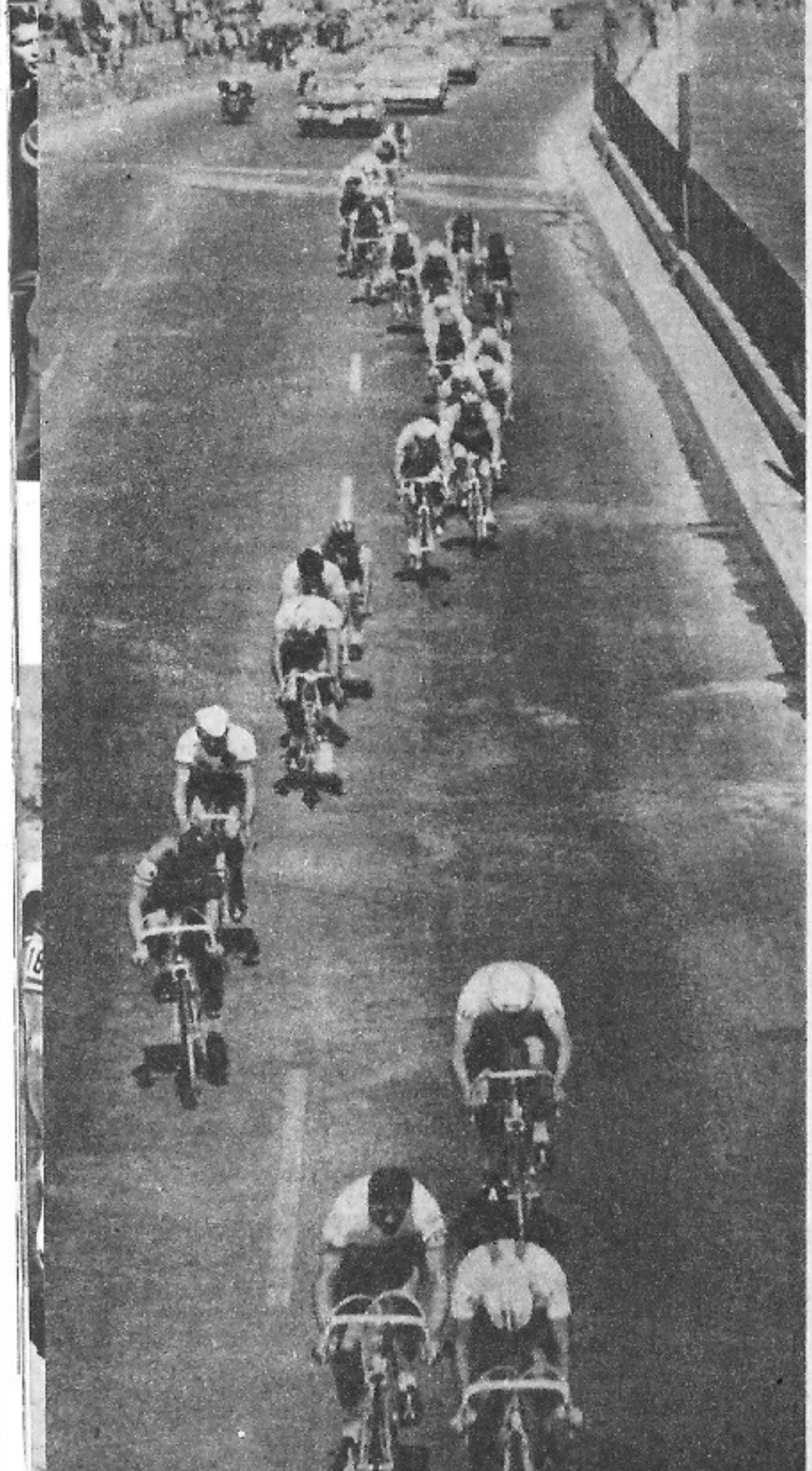

Individuaalturniirist osavõtjaile lisandusid meie meeskonnas Jossif Vitebski ja Juri Smoljakov. Mõlemad olid kuulunud eelmisel aastal maailmameistrikulla võitnud viisikusse.

Veerandfinaalis lülitas NSV Liit välja Itaalia, kes Tokios tuli hõbedale. Võit oli ülekaalukas — 7:0. Poolfinaalis ristati relvad Saksa FV meeskonnaga. Võit 9:3 viis finaali ja tagas vähemalt hõbemedalid.

Poola alistas veerandfinaalis Prantsusmaa 9:7 ja kohtus poolfinaalis Ungariga, kes eelnevalt oli võitnud Saksa DV 9:7. Poolakate relvadel aga polnud nüüd enam endist teravust. Võiduga 9:5 sai teiseks finalistiks Ungari.

Ungari—NSV Liidu järjekordne duell oli kaasakiskuv nagu alati. Spetsialistide ringis ennustati meie meeste võitu, sest juba kaks aastat polnud see viisik ühelgi suuremal rahvusvahelisel turniiril kaotuskibedust tundnud. Sedapuhku tegid ilma siiski madjarid. Zoltan Nemere ja Csaba Fenyvesi tõid mõlemad Ungarile kolm võitu. Ebaõnnestunult esines Nõukogude meeskonnas jälle Nikantšikov, kes kaotas kolm kohtumist järjest. Kuueminutilise ajanormi ületasid võrdses seisus kolm paari: Smoljakov—Kulcsar, Vitebski—Schmitt ja Kriss—Kulcsar. Kõik said seega kaotuseosalisteks. Tulemusega 7:4 kordas Ungari meeskond oma Tokio-võitu.

Poola alistas Saksa FV meeskonna 9:6 ja sai pronksmedalid.

*

Nõukogude vehklejatele kuulus Mexicos 3 kuld- ja 4 hõbemedalit. 48 punkti mitteametlikus arvestuses andis meie maale taas esikoha ja Rahvusvahelise Vehklemisföderatsiooni (FIE) suure karika. Kümme meie vehklejat sõitsid koju kuldmedalitega, neist Novikova kahega (individuaalne ja võistkondlik).

Peaaegu puhta töö tegid olümpiavõistlustel sotsialismimaade — NSV Liidu, Ungari, Poola ja Rumeenia vehklejad, kes tõid Mexicost 19 medalit 24-st. Punkte said 12 maad:

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
1. NSV Liit	3	4	—	2	—	1	48	40
2. Ungari	2	2	3	—	1	—	38	34
3. Prantsusmaa	1	—	1	4	1	1	26	38
4. Poola	1	—	2	—	1	1	18	22
5. Rumeenia	1	—	1	1	—	1	15	3

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
6. Itaalia	—	1	1	—	1	2	13	21
7. Saksa FV	—	—	—	1	1	1	6	*
8. Mehhiko	—	1	—	—	—	—	5	—
9.—11. Austria	—	—	—	—	1	—	2	3
9.—11. Saksa DV	—	—	—	—	1	—	2	*
9.—11. Rootsi	—	—	—	—	1	—	2	3
12. USA	—	—	—	—	—	1	1	—

* Tokios saavutas Saksa ühendatud võistkond 14 punkti.

CAMPO MILITAR

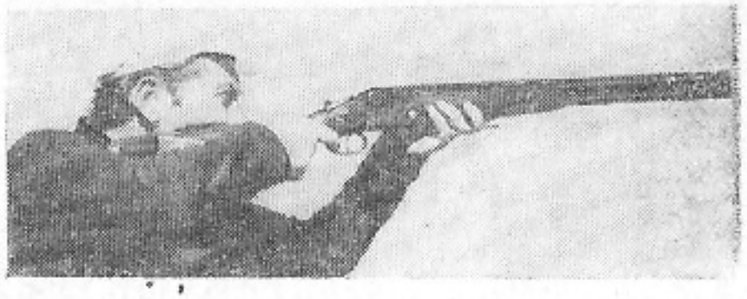

O. Türn

Kaugel Mehhiko pealinnast, mägise maa põhjapiiril elab vana jahimees Eduardo Ortonez. Ta võttis ette teekonna rohkem kui tuhande kilomeetri kaugusele, et oma silmaga näha maailma täpsemaid mehi. Seekord tuli neid olümpiale rohkem kui kunagi varem — 67 riigist. Vaid kergejõustik võis tihedama kaardiga uhkustada.

Ortonez käib sageli mägedes küttimas. Niipea ei kavatse ta loobuda ka oma ammusest hobist, püstolilaskmisest. Vana jahimees jutustas Mexicos uhkusega, et kodukohas hüütakse teda Kullisilmaks.

Olümpiamängudel huvitas Kullisilma kõige enam püstolilaskmine. Kui **vabapüstoli harjutuses 60 lasku 50 meetrilt** pärast mitmeid arvestamisi ja ülemõõtmisi kuldmedalivõitja selgus, siis oli üheks esimeseks õnnitlejaks 74-aastane Ortonez. Mehhiklane võttis peast kuld- ja hõbeniitidega kirjatud sombreero ning palus Moskvast pärit miilitsaleitnandil Grigori Kossõhhil jätta sellele autogramm. Kogusumma 562 silma tuli samuti juurde kirjutada. Et pojapoeg näeks, milliste meestega vanaisal tegemist olnud ja et ta ise samuti laskmisest lugu pidama hakkaks.

Kuldmedalit ei saanud kahekordne Euroopa ja NSV Liidu meister Grigori Kossõhh sugugi kergesti. Ölipuuoksa tahtsid Mexicost kaasa viia mitmed temast veelgi kogenumad mehed. Helmut Artelt (Saksa DV) laskis viimasel Mexico eelolümpial 573 silma, seitsme võrra rohkem kui 1955. aastast Aleksander Jassinskile kuulunud ametlik maailmarekord. Vladimir Stolõpini ja Grigori Kossõhhi parimaks tulemuseks oli 570 silma. Viimastel maailmameistrivõistlustel hõbemedali saanud Denet Denevi (Bulgaaria) rekord võrdus 569-ga.

Hästi alustasid Heinz Mertel (Saksa FV) ja Harald Vollmar (Saksa DV) — avaseeria 95 silma. Pealtvaatajate hulgas tekitas kahinat rootslase Leif Larssoni 98 silma. Üsna pea aga huvi tema vastu kustus, sest järgmised kümme lasku andsid vaid 86 silma.

Kossõhh ei leidnud kohe ringmärgi südamikku üles, avaseeria 90 silma. Temast ühe silma rohkem laskis ameeriklane Arnold Vitarbo. Nimetatute vahel algaski võistlus medalite pärast. Ülevaatlikkuse saamiseks toome ära kõigi nelja seeriad:

Kossõhh	90+96+95+95+93+93=562
Mertel	95+94+92+93+95+93=562
Vollmar	95+93+95+92+94+91=560
Vitarbo	91+93+94+92+96+93=559

Kümneid oli Kossõhhil ja Mertelil võrdselt. Loeti üle kõige täpsemad tulemused. Kossõhhil oli neid ühe võrra rohkem. Otsustas viimane lask, millega ta nii palju vaeva nägi. Kolm korda tõstis Kossõhh poolteisekilose püstoli, kolm korda laskis selle uuesti langeda. Alles neljandal korral kõik sobis ning ta tabaski kümne keskele.

Maailmarekord jäi püsima. Artelt kogus 555 silma ja platseerus kuuendaks. Stolõpin oli 552-ga kümnes, Denev aga 545 silmaga alles 22.

Kui kiiresti kõik areneb! Rahvusvaheline Laskespordiföderatsioon vähendas mõne aja eest niinimetatud **inglise matšis (väikesekaliibriline vabapüss, 60 lasku lamades)** märklehte. Algul see mõjus, kuid nüüd hakkavad tulemused jälle maksimumile lähenema. Rooma päevil piisas sakslasel Peter Kohnkel kuldmedali saamiseks 590 silmast. Tokios andis samasugune tulemus maksimaalselt kahekümnenda koha. Mexicos lasksid viis meest (nende hulgas Nõukogudemaa esindaja Vitali Parhimovitš) niisama palju ning jagasid vaid 34.—38. kohta.

1968. aasta tõi kaasa uue puhangu. 23-aastane jugoslaavlane Dusen Epifanič ja temast kümme aastat vanem Karl Wenk (Saksa FV) saavutasid 600 võimalikust 600. Ainult ühe üheksaga leppinud mehi oli õige palju. Valgevenelane Parhimovitš laskis 599 silma kahel korral järjest. Olümpial aga polnud tema ainuke, kelle ärevus rivist välja viis. Wenk näiteks alustas suurejooneliselt. Kaks seeriat ainsagi vääratuseta, siis lipsas sisse kaks üheksat. Sama kordus veel neljandas ja viiendas seerias. Alles viimased kümme lasku olid esimestega ühel tasemel. Kokku 594 silma ja kolmeteistkümnes koht. Veelgi rohkem närveeris Epifanič. Temal ei tahtnud lasud mitte kuidagi kümnesse minna. 585-silmaline kogusumma andis 62. koha.

Kuulsustest säilitas enesevalitsemise Tokios ületamatuks jäänud ungarlane Laszlo Hammerl, kes neli aastat tagasi jõudis koos ameeriklase Lones Wiggeriga 597 silmani. Mexicos tuli tal 598 laskja au jagada Tšehhoslovakkia koondise liikme Jan Kurkaga. Seekord enam Hammerl kulda ei saanud, sest Kurkal oli sisekümneid rohkem:

Jan Kurka (Tšehhoslovakkia)	100+ 99+100+ 99+100+100=598
Laszlo Hammerl (Ungari)	100+100+100+ 99+100+ 99=598
Jan Roy Ballinger (Uus-Meremaa)	98+100+100+ 99+100+100=597
Nicolae Rotaru (Rumeenia)	100+ 98+100+100+ 99+100=597

Parima NSV Liidu laskurina oli Valentin Kornev 594 silmaga kuueteistkümnes. Täiskaliibrilise vabapüssi standardi maailmarekordi omanik Gary Anderson Ameerika Ühendriikidest lõpetas viis seeriat 99-ga, alles viimases saavutas maksimumi ning tema 595 silmast piisas kaheksandaks kohaks.

1966. aastal püstitas Gary Anderson Wiesbadenis **väikesekaliibrilise vabapüssi standardis** 1165 silmaga uue maailmarekordi. Olümpiatippmark (1164) kuulus Tokio mängude kahekordsele medalivõitjale Lones Wiggerile. Enne Mexico mänge aga ehmatas Bernd Klinger (Saksa FV) maailma enneolematu kogusummaga — 1173 silma. Püsti ületas ta ametliku maailmarekordi koguni kümne silmaga, saades parema tulemuse kui mõni rivaal põlveltasendist — 386 silma. Ent Campo Militaris oli tal tublisti tegemist. Lamadesasendiga (394) võis rahule jääda, põlveltasendiga (396, maailmarekord) normaliseerus olukord täiesti, ainult püstiasendist ei tulnud oodatud kümnetejooksu — 367 silma. Kogusumma 1157 silma oli ainult ühe võrra parem ameeriklase John Writeri tulemusest. Pronksmedal kuulus Vitali Parhimovitšile, kes suutis jääda rahulikuks kogu pika laskmisaja vältel ja saavutas ka võimetekohase tulemuse 1154. Tuliselt alustas mehhiklane José Gonzales. Lamadesasendi 397 silma andsid talle liidripositsiooni. Püsti kordas ta maailmarekordit — 376 silma. Põlveltasend pidi otsustama medali värvi, kuid siin saavutatud 379 tagas kogusumma 1152, millest piisas vaid viiendaks kohaks.

Täiskaliibrilise vabapüssi standardit tuli Gary Anderson laskma niisama enesekindlana nagu Tokioski. Kõik asendid andsid plaanikohaselt silmi: lamades 394, põlvelt 389, püsti 374. Kokku 1157. Tulemus oli ühe silma võrra nõrgem tema enda nimel olevast maailmarekordist. Valentin Kornev ja šveitslane Ervin Vogt kordasid lamades maailmarekordit (398). Kornev esines lõpuni hästi ja pälvis 1151 silmaga hõbemedali. Tokio hõbe Šotha Kveliašvili ei leidnud end püstiasendist laskmisel, sai kokku 1142 silma ja pidi loovutama pronksmedali šveitslasele Kurt Müllerile (1148 silma).

Kolmelt olümpialt viis Pentti Linnosvuo koju kaks kuldmedalit ja ühe hõbeda. **Olümpia-kiirlaskmine** näis talle viimasel ajal kõige paremini sobivat. Pärast harjutuse esimest poolt oli ta 296 silmaga poolakas Jozef Zapedzki (298), NSV Liidu esindaja Renart Suleima-

novi (297), Saksa DV laskuri Christian Düringi (296) ja Tšehhoslovakkia võistleja Ladislav Falta (296) järel viies. Vasakukäeline soomlane jäi oma kolmekümne viiendal eluaastal kallitest medalitest hoopis ilma. Alt vedas harjutuse teine pool. Klappis ainult kaheksasekundilise laskmise esimene seeria. Harjutuse teine pool andis üheksa miinust. Ebaõnnestumine jättis ta üheteistkümnendale kohale.

Zapedzki jätkas ladusalt ja saavutas tulemuseks 593 silma, mis on ühe võrra parem Linnosvuole kuulunud olümpiarekordist. Marcel Rosca (Rumeenia), Suleimanov ja Düring kogusid 591 silma. Järelvõistlus reastas mehed toodud järjekorras.

Jahilaskmises kaevikrajalt jättis inglane John Robert Braithwaite kaevikrajal terveks ainult kaks «tuvi». 198 tabamusega tagas ta endale kuldmedali ja kordas Tokio päevist itaallase Ennio Mattarelli nimele kuuluvat maailmarekordit. Thomas Garrigus (USA), Kurt Czekalla (Saksa DV) ja Pavel Senitšev tõid alla 196 «tuvi». Meeste paremusjärjestuse pidi selgitama järelvõistlus. Ameeriklane ja sakslane ei eksinud ühegagi 25 lasust, Senitšev oli täpne ainult 22 puhul. Veelkordsel lisalaskmisel vääratas kahel korral Czekalla käsi ja hõbemedal rändas Ühendriikidesse.

Esmakordselt kuulus olümpiaprogrammi laskmine **kaarrajalt.** 198 tabamusega osutusid võrdseiks Jevgeni Petrov (NSV Liit), Romano Garagnani (Itaalia) ja Konrad Wirnhier (Saksa FV). Kõik kolm said uue maailmarekordi kaasautoreiks. Lisavõistlusel ei lasknud Petrov ühelgi «tuvil» puutumatult maanduda, Garagnani ja Wirnhier halastasid kumbki ühele. Nemad pidid uuesti tulejoonele minema. Nüüd jäi suhe 25:23 itaallase kasuks ning ta päris hõbemedali.

Üldarvestuses suutis NSV Liit Roomas saavutatud positsiooni taastada. Tokios edukam USA pidi nüüd leppima teise kohaga. Püüdlikult esinesid mõlemad Saksa koondised. Suurimaks üllatuseks oli soomlaste tagasihoidlikkus. Nelja aasta eest said nad kaks kuldmedalit, seekord ei jõudnud neist ükski esimese kümne hulka.

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
1. NSV Liit	2	1	2	3	—	—	36	8
2. USA	1	2	—	2	—	—	23	33
3. Saksa FV	1	1	1	—	1	—	18	*
4. Saksa DV	—	—	2	1	—	3	14	*
5. Poola	1	—	—	—	1	1	10	2

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
6. Inglismaa	1	—	—	—	1	—	9	2
7. Rumeenia	—	1	—	1	—	—	8	8
8. Tšehhoslovakkia	1	—	—	—	—	—	7	5
9. Šveits	—	—	1	—	1	—	6	5
10. Itaalia	—	1	—	—	—	—	5	—
11. Ungari	—	1	—	—	—	—	5	13
12. Uus-Meremaa	—	—	1	—	—	—	4	—
13. Prantsusmaa	—	—	—	—	1	1	3	—
14. Peruu	—	—	—	—	1	—	2	1
15. Mehhiko	—	—	—	—	1	—	2	—
16. Tšiili	—	—	—	—	—	1	1	—
17. Kanada	—	—	—	—	—	1	1	3

* XVIII olümpiamängudel oli Saksa ühendatud võistkond 6 punktiga kuues.

CAMPO MUTAR
ALBERCA
MXHUCA

17

KAASAEGNE RÜÜTLITURNIIR

Neid oli 48 meest 16 riigist.

Tosina jagu vähem kui kaheksa aastat tagasi Roomas ja tosina jagu rohkem kui nelja aasta eest Tokios.

Sellest ajast peale, kui alistamatu viievõistleja Igor Novikov paljunõudva ala juures nõuandja osaga tutvust tegi, kerkis madjaritemaa taevasse lootustandev täht. Ajalehed kogu maailmas hakkasid järjest sagedamini kirjutama Andras Balczost. Neljal korral päris ta maailmameistri tiitli. Mexico päeviks jõudis Ungari viievõistleja kõige küpsemasse ikka. 16. augustil pühitseti tema kolmekümnendat sünnipäeva. Väärikas kingitus, ehk küll hilinemisega, ahvatles. Pealegi jäi Jaapanisse sõit tal omal ajal üsna viimasel hetkel katki. Arusaamatused kodumaise föderatsiooniga lõppesid siis sportlase diskvalifitseerimisega.

Kehakaal ja kasv, nagu näha, etendavad kaasaegse viievõistluse juures õige määravat osa. On selgunud ideaalse viievõistleja kuju. Vanus nõnda suurt rolli ei mängi, teatava piirini tulevad enamaastad isegi kasuks. Seda kõike lubas järeldada ka tutvumine favoriitidega. Ungarlane Andras Balczo — hooaja parim tulemus 5381 punkti (30 a., kasv 180 sm, kaal 72 kg), tema kaasmaalane Ferenc Török — 5346 (33 a., 175 sm, 68 kg), Saksa FV-st pärit Elmar Friggs — 5332 (29 a., 176 sm, 74 kg), tema kaasmaalane Wolfgang Schmidt — 5329 (27 a., 176 sm, 74 kg), ukrainlane Boriss Oništšenko — 5329 (31 a., 177 sm, 73 kg), leedulane Stasis Šaparnis — 5327 (29 a., 174 sm, 72 kg), austraallane Peter Macken — 5324 (29 a., 175 sm, 70 kg), ukrainlane Pavel Lednjov — 5290 (25 a., 184 sm, 76 kg), Saksa FV võistleja Hans Todt — 5223 (31 a., 186 sm, 75 kg) ja rootslane Björn Ferm — 5192 (24 a., 180 sm, 78 kg).

13. oktoobril anti Campo Militaril viievõistlejate käsutusse ilusa väljanägemisega hobused. Nad ei petnud peale Hans Todti eriti kedagi. Ainult temale kanti avaala eest protokolli null. Karistuspunktideta ja maksimaalse kogusummaga (1100) lõpetasid viis meest:

Katsuaki Tashiro (Jaapan), Seppo Aho (Soome), Konstantine Sardijev (Bulgaaria), Alex Tschui (Šveits) ja Björn Ferm.

Balczo läks 23 tõkkega trassile kahekümne esimesena. Maailmameistri ja hobuse koostöö laabus ilusasti... kuni viimase tõkkeni. Küllap hingas Balczo sealkohal juba kergemini ning laskis ratsmed lõdvale. Aga just siis võttis Chamaco nõuks tõrkuda. Takistus ületati teisel katsel. Maailmameistrit lahutas liidritest 90 punkti, ent üldises paremusjärjestuses tähendas see 22. kohta.

Viimase takistusega olid hädas veel mitmedki. Jorma Hotanen sai kannatada koguni kahel viisil. Colorin tõrkus ja ajas rinnaga tõkke maha. Nüüd pidanuks kohtunikud kella seisatama, kuni abitöölised tõkke korda seavad. Paraku unustati seda teha. Ajanormist 3.45,0 läks üle pool minutit. 780 punkti ja 42. koht.

Kena sissejuhatuse tegi Saksa DV esinemisele noorte maailmameister Jörg Tscherner, kes juhtis oma ratsut väga tähelepanelikult ja ettevaatlikult. Ajanormist läks vaid kriimukese üle ja punkte sai ta 1050. Ka Karl-Heinz Kutschke sõitis laitmatult — 1070 punkti. Kõik sõltus meeskonna kolmandast liikmest. Treenerid ei usaldanud 22-aastast Jörg Langerit ja asendasid ta kümme aastat vanema Wolfgang Lüderitziga. Sellega aga tegid vea. Lüderitz juhtis Altenat väga halvasti ja kogus vaid 460 punkti. Meeskond langes seetõttu 13. kohale.

Stasis Šaparnis ületas Diamandi turjal kõik rasked takistused hõlpsasti. «Püramiid» tundus nende kõrval täiesti tühisena ja sellepärast koondus ratsutaja mõte aegsasti juba järgmisele tõkkele. Kuid hobune kaotas hetkeks kontrolli ega hüpanud küllalt hoolikalt. 1070 punkti jättis Šaparnise siiski paremate hulka. Pavel Lednjov kogus oma karistuspunktid samalt «püramiidilt» ja kordas täpselt Šaparnise tulemust. Jälle langes suur vastutuskoorem meeskonna kolmandale liikmele — Boriss Oništšenkole. Tema läks parkuuri läbima viimaste hulgas. Algul ei tahtnud Cubano tõkke ületamisega kuidagi nõustuda. Kaks korda pöördus ta kangekaelselt tagasi. Alles siis jäi Oništšenko tahtmine peale. 995 punkti ja 29. koht. Aga meeskondlikuks võiduks ratsutamises piisas sellestki.

Ungarlastest sai Istvan Mona Balczoga võrdse 1010 punkti. Tükike räbalamini käis Ferenc Töröki käsi. Tema 920 punkti ei võimaldanud kolme mehe arvestuses sammu pidada tervenisti viie koondisega. Meeskonnad reastusid pärast ratsutamist nii: 1. NSV Liit 3135, 2. Rootsi 3135, 3. USA 3030, 4. Austria 3020, 5. Jaapan 2980 ja 6. Ungari 2940 punkti.

Üheksateistkümne vehklemisvooru järel polnud liidermeeskondadel veel eriti suuri vahesid. Ent see ala nõuab ka vastupidavust ja head enesevalitsemist. Taas hiilgasid ungarlased. Võimas lõpuspurt

andis neile NSV Liiduga võrreldes üle 500 enampunkti. Török ja Mona lõpetasid 35 võiduga ja said 1046 punkti. Omavahelises kohtumises oli Török seekord kindlam. Ka Balczo ei jäänud neist palju maha — 30 võitu andis 931 punkti.

Püüdlikult tegutsesid rootslased. Hans Jacobson oli individuaalarvestuses kolmas (977), Hans-Gunnar Liljenvall seitsmes (908) ja Björn Ferm üheksas (885).

NSV Liidu kolmikus lõi süda värisema igal mehel. Võidud-kaotused tulid ja läksid nagu malaariapalavik. Saksa DV alistati 7:2, seejärel kaotati vehklemises alati tagasihoidlikele bulgaarlastele 4:5. Mehhikoga tehti selge vahe 8:1, samas aga lasti end vardasse ajada austraallastel 2:7. Mehed polnud suutelised end kokku võtma ka lõpu eel. Parimana jagas Oništšenko 9.—12. kohta. Lednjov oli 16. ja Šaparnis alles 22. Ometi peeti seda kolmikut NSV Liidu kõigi aegade tugevamaks. Veel nädal enne olümpia algust mängis Šaparnis vehklemisrajal kõigi oma vastastega kassi ja hiirt. Tema osavus hakkas silma paljudele asjatundjatele. Lednjov ja Oništšenko tundsid olümpiahooajal kõige vähem muret just vehklemise pärast.

Varumees Eduard Sdobnikov selgitas «Sovetski Spordi» korrespondendile: «Näen ainult üht põhjust. Meie poisid polnud valmis tajuma, et pärast ratsutamist säilib ungarlastel nende ees mõningane punktidereserv. Oldi hoopis häälestatud vehklemisega ungarlaste esimese päeva eduseisu vähendama. Igaühel seisis silme ees väljavaade kõrgele individuaalsele kohale platseerumiseks.»

Tõepoolest. Meenutame Šaparnise arvamust pärast ratsutamist: «Nüüd võin unistada suurest olümpiaauhinnast.»

Parimad meeskonnad vehklemises: 1. Ungari 3130, 2. Rootsi 2818, 3. NSV Liit 2558, 4. Soome 2558, 5. Saksa FV 2480 ja 6. Jaapan 2428 punkti.

Pärast teist päeva reastuti nii: 1. Mona 2056, 2. Jacobson 2002, 3. Raoul Gueguen (Prantsusmaa) 1994. Fermil oli punkte 1985, Balczol 1941 ja Lednjovil meie parimana 1909 (10. koht). Meeskonnad: 1. Ungari 6070, 2. Rootsi 5953, 3. NSV Liit 5693, 4. Soome 5448, 5. Jaapan 5408, 6. USA 5354.

Veel polnud konkurendid oma vahekordi selgeks klaarinud. Laskmises peeti üksteist hoolega silmas. Esimeses vahetuses tulejoonel olnud Šaparnisel polnud kellegagi silmade vahet võrrelda. Kuid ta alustas hästi. Esimese viie lasu juures vääratas käsi pisutpisut ainult ühel korral. 49 silma. Nõnda kindlalt alustavad vähesed. Teine seeria üllatas aga ebameeldivalt. Kokku loeti vaid 44 silma. «Kõik lasud vasakule,» pahandas rivist löödud favoriit. Kaks järgmist seeriat läksid küll veidi paremini (45 ja 47), kuid kokku tuli ainult 185 silma ja 802 punkti. Hüvasti, ihaldatud medal!

Teises vahetuses sattusid kokku Lednjov ja Balczo. Esimene neist sai täpsust järjest juurde (46+47+49+49), teine laskis ühtlasemalt (47+49+48+47). Tulemus võrdselt 191 silma.

Siis olid tulejoonel Török ja Oništšenko. Mõlemad alustasid 46-ga. Edasi sai Oništšenko normaalse tunde kätte — kõik kolm seeriat kahe miinusega (48), kokku rahuldav 190. Török suutis kahes esimeses seerias enam (mõlemad 49), kuid kokkuvõttes tuli temalgi leppida 190-ga.

Huviga jälgiti kolmanda ungarlase, Mona esinemist. Igast tema lasust olenes, kui suureks paisub või kahaneb Ungari ja NSV Liidu meeskonna vahe. Rootslased olid selleks ajaks laskmise juba lõpetanud, nende püüdmine ei tulnud esialgu nagunii kõne alla. Liljenvall laskis 192, Ferm 191 ja Jacobson 187 silma. Mona kolm esimest seeriat olid võrdselt 47 silma. Viimase viielise kaks esimest lasku tabasid kümnesse, ent kolm järgmist kuuliauku tekkisid üheksasse ja nii tuli neljas 47-ne. NSV Liidu koondise mehed hingasid kergendatult, vahe eriti ei suurenenud. Võis loota veel ujumise ja murdmaajooksu peale.

Kolm meest lasksid 195 silma ja ületasid 1000 punkti piiri (1022): Donald McMikin (Austraalia), Alex Tschui (Šveits) ja Giancarlo Morresi (Itaalia). Need aga polnud medalikandidaadid.

Meeskonnad said laskmises punkte järgmiselt: 1. Rootsi 2736, 2. Ungari 2714, 3. Austraalia 2670, 4. Inglismaa 2670, 5. USA 2670 ja 6. NSV Liit 2670. Hoopis kehvasti läks siin soomlastel. Kui Hotaneni ja Martti Ketelä 187 silmaga võib veel kuidagimoodi leppida, siis Aho 180-list kogusummat tuleb fiaskoks lugeda. Ja seda põhjustas üks õnnetu 40-silmaline seeria. Meeskonnaarvestuses andis 2384 viimase, 15. koha.

Pärast kolme ala: 1. Mona 2924, 2. Ferm 2919, 3. Gueguen — 2906, 4. Tschui 2892, 5. Török 2878, 6. Balczo 2875 . . . 9. Lednjov 2843. Oništšenkol oli punkte 2792 ja Šaparnisel 2706. Meeskonnad: 1. Ungari 8784, 2. Rootsi 8689, 3. NSV Liit 8341, 4. USA 8024, 5. Jaapan 7836, 6. Soome 7832.

Pärast ebaõnnestumist vehklemises ja laskmises näitas Saksa DV esindaja Kutschke jälle kõrget klassi. 300 meetri ujumises andis suurepärane 3.33,1 1126 punkti ja tõstis ta uuesti liidrite lähedale. Tõeliseks üllatajaks oli aga Ferm. 3.41,8-ga tõusis ta võistluste juhtijaks. Balczo lõpetas küll viienda ajaga 3.45,1, kuid uue liidri edestamiseks pidi ta nüüd murdmaarajal noorest rootslasest palju rohkem pingutama.

Oništšenkole mõõdeti Balczoga võrdne aeg, Lednjov aga ujus nendest sekundikümnendiku võrra kiiremini. Šaparnisel oli kaheksas aeg — 3.49,9. Ükski teine meeskond ei suutnud NSV Liidu koondisele võrdset punktidesummat kõrvale seada. Lednjovil avanes väljavaade pronksmedalile. Ferm oli siiski juba kättesaamatus kauguses, samuti hea jooksjana tuntud Balczo. Meeskonnaarvestuses hellitati isegi kulla lootusi.

Rootsi oli jõudnud neljanda alaga Ungarist mööduda. Selleks andis võimaluse Mona ja Töröki ebaharilikult tagasihoidlik edasijõudmine basseinis (ajad vastavalt 4.03,8 ja 4.14,1). Vesi uhtus liidrite hulgast välja šveitslase Tschui. Tema tulemus 4.47,6 (47. koht) andis 679 punkti.

Meeskonnad: 1. NSV Liit 3141, 2. Saksa DV 3093, 3. USA 2976, 4. Inglismaa 2952, 5. Prantsusmaa 2931, 6. Itaalia 2889. Ungarlastel oli punkte 2877.

Pärast nelja ala: 1. Ferm 3994, 2. Balczo 3929, 3. Gueguen 3906, 4. Lednjov 3903, 5. Mona 3867, 6. Oništšenko 3846. Meeskonnad: 1. Rootsi 11665, 2. Ungari 11661, 3. NSV Liit 11482, 4. USA 10868, 5. Jaapan 10632, 6. Soome 10631.

Nelja kilomeetri pikkune krossirada lookles liivastel nõlvadel ja pigistas meestest välja viimase jõuraasu. Kui lisada veel harjumatud kõrgmäestikutingimused, siis võis seda viievõistluses kasutatud trassidest raskeimaks pidada.

Fermi 65-punktiline edu Balczo ees tähendas ümberarvestatult 22,5 sekundit. Balczot vaevalt niisugune vahe oleks heidutanud, kui Fermil poleks olnud õigust rajale minna viimasena, ungarlasest pool minutit hiljem. Järelikult oli rootslasel vajalik tempo teada.

Nagu ujumiseski edestas järgnevaid märgatava vahega Kutschke. Tema aeg 13.45,5 andis 1090 punkti. Hüpe oli suur — pronksmedali piirile.

Pealiskaudsete arvestuste kohaselt pidanuks NSV Liidu meeskond võitma Ungarit ja Rootsit minutiga. Lednjov tegi meeskondliku esikoha üritamisega algust. Tema aeg 14.51,0 oli 16 sekundi võrra parem kui Monal. Oništšenko jooksis veelgi paremini (14.45,7) ja lõi Törökit 39 sekundiga. Kui nüüd Šaparnis oleks suutnud Balczolt näpata 5—6 sekundit . . . Aasta tagasi siinsamas Mexicos oli Šaparnis edestanud kuulsat vastast terve minutiga.

Šaparnis püüdis teha mis võis ja jooksis (viimasest tõusust ületulekut võis küll pigem kõndimiseks lugeda) hea aja 14.27,8. Ungarlane, kes oli kahe tule vahel, pidi veelgi rohkem oma jalgu tagant sundima. Muidugi jäi Balczo selleks, kellena ta end varemgi näidanud. Mõte ja tahe töötasid sportlasel finišini, seal langes ta teadvusetult kaasmaalaste kätele. Ajamõõtjad fikseerisid päeva teise tulemuse 14.07,2. Ungari meeskond oli pälvinud kuldmedali.

Pärast lõpujoone ületamist varises ka Ferm. Kui ta kümmekonna minuti pärast teadvusele tuli, oli esimene küsimus: «Kas

õnnestus graafikust lõpuni kinni pidada?» Õnnestus! Tema aeg (14.25,7) kuulus paremate hulka (üldjärjestuses viies). 24-aastane olümpiavõitja sulges laud ja nende alt veeresid õnnepisarad.

Murdmaarajal reastusid meeskonnad järgmiselt: 1. Saksa DV 2769, 2. NSV Liit 2766, 3. Prantsusmaa 2709, 4. Ungari 2664, 5. Soome 2607 ja 6. USA 2523 punkti.

Viie ala kokkuvõttes olid parimad: 1. Ferm 4964, 2. Balczo 4953, 3. Lednjov 4795, 4. Kutschke 4764, 5. Oništšenko 4756 ja 6. Gueguen 4756 punktiga. Meeskonnad: 1. Ungari 14325, 2. NSV Liit 14248, 3. Rootsi 14188, 4. Prantsusmaa 13289, 5. USA 13280 ja 6. Soome 13238. Rootsi meeskond hiljem diskvalifitseeriti (kohtunikekogu tegi kindlaks, et üks kolme krooni riigi esindajaist oli heitluste ajal alkoholi pruukinud) ning seetõttu sai Prantsusmaa 3., USA 4., Soome 5. ja Saksa DV 6. koha (13167 p.).

Balczo käis niisiis oma kuulsa eelkäija jälgedes. Igor Novikov, kes Mexicos viibis rahvusvahelise kategooria kohtunikuna, oli oma hiilgepäevil samasugune alistumatu võistleja nagu Balczogi. Mõlemaid on neljal korral kroonitud maailmameistri tiitliga. Mõlemad jäid ilma suurest olümpiakullast. Vaevalt ungarlane seda Münchenis enam üritab. Raskeks läheb, sest aeg ei püsi paigal.

Kaasaegse viievõistluse kodumaa Rootsi oli saanud üle paljude aastate Fermi näol jälle olümpiakangelase. Kuldmedali riputas tema kaela kuulus kaasmaalane kindral Sven Thofelt. Amsterdami olümpial seisis nüüdne sporditegelane ise autasustamispoodiumi kõrgeimal astmel. Viimased kaksteist aastat pärast Lars Halli kuldmedalivõitu Melbourne'is oli võitja trofee end Rootsi viievõistlejatest eemale hoidnud.

Edaspidi tõotavad heitlused kaasaegses viievõistluses üha tasavägisemaks muutuda. Prantsusmaa pürgis üle ootuste pronksile ja veelgi perspektiivikamalt tegutsevad Saksa DV viievõistlejad.

CAMPO MARTE

18

KOLMEL AREENIL

O. Türn

Hobuste jaoks oli teekond Mehhikosse pikk. Enamus riike pani välja vaid miinimumarvu ratsusid, et transpordikuludega kokku hoida ja kallite loomadega võimalikke äpardusi vältida. Ettevaatusest hoolimata jäi olümpiareis nii mõnelegi hobusele matusekäiguks. Kaotuseta ei saanud läbi ka NSV Liidu koondis. Lennukis pääses üks hobune lahti ning tema närvilised jalahoobid viisid ühe ratsu päriselt rivist välja, mitmed said vigastada.

Mehhiklased ilmutasid ratsutamisvõistluste vastu elavat huvi. Kesklinna igiroheliste parkide rüpes asuval Campo Martel olid rohkem kui 10 000 istekohta alatasa hõivatud. Ei peetud paljuks ka 180-kilomeetrist väljasõitu Avandarosse. Seal heitlesid medalite pärast kolmevõistlejad.

Ratsutamisvõistlused on viimastel olümpiatel alati midagi uut kaasa toonud. Roomas ei jõutud küllalt imetleda Sergei Filatovi esinemist ning kuldmedalit kõrgema kooli sõidus. Et peale tema jõudis Ivan Kalita vallutada viienda koha, hakati koguni rääkima Nõukogude sõidukoolist. Tokios, kus esmakordselt võeti programmi kõrgema kooli võistkonnasõit, triumfeerisid sakslased. Mehhikos jagasid sel alal kuut kõrgemat kohta ainult kolme riigi (NSV Liidu, Saksa FV ja Saksa DV) esindajad. Ivan Kizimov aga kordas Filatovi saavutust.

Jätkus USA surve Vana Maailma ratsutajate positsioonidele. Ameeriklaste püüdlusi kroonitigi nii kulla, hõbeda kui ka pronksiga. Mitte ühegi riigi esindusel ei õnnestunud kaasa viia kahte kuldmedalit.

CAMPO MARTE OLI VÄHESTELE HELDE

Individuaalne kahevooruline takistussõit algas ootamatustega. Ameeriklased, keda eriti esimese kuue hulka ei loodetud, eksisid minimaalselt. William Steinkraus pääses algvoorus koguni karistuspunktideta. Nõnda kokkuhoidlikult suutis läbi ajada veel vaid inglanna Marion Coakes. Viie ratsutaja nime taha kirjutati 4 karistuspunkti. Need olid Frank Chapot (USA), David Broome (Inglismaa), Piero d'Inzeo (Itaalia), James Day (Kanada) ja Kevin Bacon (Austraalia).

Teises voorus jäi kõigutamatuks Steinkraus oma Snow Boundil — eksis ainult ühel tõkkel. Samaga tulid siin toime veel Saksa FV esindaja Hans Winkler ja kanadalane James Elder. Neli meest (Broome, Winkler, Elder, Chapot) olid saanud võrdselt 12 karistuspunkti ja pidid pronksi pärast pidama lisavõistluse. Kõik neli ületasid nüüd takistused veatult. Broome läbis lisadistantsi 35,5 sekundiga ja pälvis medali. Hõbeda võitis Coakes (sai teises voorus 8 karistuspunkti).

Palju vaidlusi on varem pakkunud **kõrgema kooli sõit**, ratsude ballett. Viimastel olümpiatel võeti hindamise ühtlustamiseks kasutusele film.

Ivan Kizimovil oli enne võistlusi muret kuhjaga. Maiasmokk Ihhor vigastas pikal lennusõidul oma jalad. Sellele kaasnes võõral mandril eriline rahutus. Enam ei maitsnud talle isegi porgandid. NSV Liidu koondise veterinaararst A. Doilin tegi kõik Ihhori ravimiseks. Oma oskustega polnud kitsid ka Mehhiko kolleegid. Viimaks ometi saabus tund, kus autoriteetne konsiilium andis nõusoleku Ihhori treeningule lubamiseks.

Esimene võistluspäev. 34 kohustusliku figuuri järel haaras juhtpositsiooni Saksa FV miljonär Josef Neckermann paraadlikul Marianol. Kogusumma 948 punkti. Ka Kizimovil läks hästi, 908 punkti tähendas teist kohta. Ühtlasi oli möödas suurim oht — komistamine kergetel harjutustel. See, mis ta 1967. aasta Euroopa meistrivõistlustel teiseks jättis.

Esimese päeva järel tõmmati kriips alla võistkondlikule konkurentsile. Saksa FV kolmik kogus 2699 punkti ja osutus kõige tugevamaks. NSV Liit jõudis 42 punkti väiksema kogusummaga hõbedale. Šveits aga pidi Tokios saadud hõbeda pronksi vastu vahetama.

Järgmiseks päevaks lubati võistlema vaid seitse ratsutajat kahekümne kuuest, peale Neckermanni ja Kizimovi veel Reiner Klimke Saksa FV-st, Horst Kühler Saksa DV-st, Gustav Fischer Šveitsist, Ivan Kalita ja Jelena Petuškova NSV Liidust. Viimane koos Pepeliga sai spetsialistide üldiseks imetlusaluseks. Moskva biokeemikul,

teaduste kandidaadil, andis vastata lõputuna näivale küsimuste tulvale.

Kizimov ja Ihhor olid nagu kokku sulanud. Õige esinemislust tuli just siis, kui seda kõige enam tarvis läks. Tribüünid tormitsesid, üksõnnestumine järgnes teisele. Kuid kisaorkaan keskendunud esinejaid ei häirinud. Ebakindlad aga olid Neckermann ja Mariano. Kizimov sai nüüd 68 enampunkti, eelmise päeva kaotus oli korvatud, 28 punkti jäi kullavõitjal veel ülegi.

Väga püüdlikult esines Euroopa meister Klimke oma Duxil, kuid 641 punktist piisas vaid pronksiks. Kalita ja Absent pälvisid 640 punkti, pronksmedal oli seega täiesti käeulatuses. Köhler jäi viiendaks, Petuškova kuuendaks ja Fischer seitsmendaks.

HEA ALGUS EI TÄHENDA VEEL HEAD LÕPPU

Kolmevõistluses, ratsutamise kõige mehisemal alal, ei läinud meil kokkuvõttes hästi. Maneežisõidus saatis NSV Liidu mehi edu, juhtima asusid Aleksander Jevdokimov ja German Gazjumov. Märgatava punktidevahega järgnesid Ulrich Vite (Saksa DV), Pavel Dejev (NSV Liit), Michael Plumb (USA) ja Tokio hõbe Carlos Moratorio (Argentiina). Meeskonnaarvestuses edestas NSV Liit teisel kohal olnud Saksa DV-d 45,51 punktiga.

27 kilomeetrit maastikusõitu Avandaro vihmast libedatel nõlvadel aga muutis esialgse pildi. Kõige paremini läks sel raskel alal Prantsusmaa värve kaitsnud Jean Guyonil. Teine oli ameeriklane James Wofford. Dejev suutis tõusta kolmandaks. Vite, Plumb, Gazjumov, Jevdokimov ja teised avapäeva suurused kippusid varju jääma. Vite pidi koguni katkestama. Meeskondadest tõusis liidriks Inglismaa, USA kerkis kuuendalt kohalt teiseks, NSV Liit langes kolmandaks.

Olulisi korrektiive tegi aga ka takistussõit. Endisele kohale tabeli tipus jäi püsima 36-aastane ratsaväeohvitser Jean Guyon. Tema Pitou osutus kõige vastupidavamaks hobuseks. Inglane Derek Allhusen tõusis neljandalt kohalt teiseks, Michael Page USA-st aga hõivas Dejevi pronksmedalikoha.

26-aastane rostovlane Pavel Dejev oli juba kuldmedalit võitmas. Raskemad takistused ületas ta oma Raketiga puhtalt. Jäi veel kuus tõket. Ent siis Dejev eksis. Mitte, et poleks leitud tõkete ületamise õiget järjekorda, vaid kaotati rütm. Dejev jäi ilma käeulatuses olnud

medalist ja meeskond kolmandast kohast. NSV Liidu koondis langes üldse konkursist välja, kuna puudus kolmas arvesseminev ratsutaja. Gluškov oli juba krossisõidust peale jalamees — jõest läbiminekul Baleriini jalg vääratas, kukkumisel lõi hobune pea vastu kivi ja uppus. Gluškov ise pääses kriimustustega.

ÜLE ESTADIO OLIMPICO TARTAANRAJA

Korraldajad jälgisid traditsiooni — meeskondlik takistussõit «Suurele rahvuste auhinnale» viidi olümpia peaareeni sametpehmele murule. 27. oktoobril, mõned tunnid enne lõputseremoonia algust kappasid ratsud üle tartaanraja kohtunikekogu ette võistlemiseks luba saama. Staadionikatlas oli lämmatavalt palav, ei ainsatki tuuleiili. Suurem osa istekohtadest oli hõivatud, kärarikkalt elati kaasa iga takistuse ületamisele.

Tartaanraja valmistanud firmal oli hea võimalus demonstreerida selle vastupidavust. Pärast esimest kapjade ülekäimist jooksis trobikond mehi kohe rada vaatama. Mõõdeti ja kontrolliti veel hiljemgi — rada osutus vastupidavaks. Paremat reklaami ei osatud vist soovidagi.

Väärtuslikku auhinda ihkasid ammused rivaalid Saksa FV, Šveits, Itaalia, Prantsusmaa ja Inglismaa.

Esimeses voorus käis kõige paremini inglaste käsi. Kolme peale kokku tuli 48 karistuspunkti. Vaid poolteist punkti jäid maha kõrgejalgsetel ja tugeva kondiga hobustel sõitnud kanadalased. Prantslased olid küll kõige nobedamad, kuid takistuste ületamine ei olnud puhas. Ent 56,6 punkti lubas veel kullalegi mõelda, sest takistussõidus on aiad ja okserid teinekord kerged varisema.

Inglanna Marion Coakesiga juhtuski viperus. Tema Stroller hakkas järsku veetakistust kartma. Polnud midagi parata, tuli võistlus katkestada ja areen teistele loovutada. Täbarasti läks ka staažikal Pierre d'Oriolal, Gallia kõige kuulsamal ratsamehel (Helsingi ja Tokio kuld). Taas oli tal põhjust hobust kiruda: «Nagir pole pooltki seda mis Lutteur.» Nagiri temperament läks kalliks maksma, protokolli kanti 29,25 karistuspunkti.

Saksa FV esindaja A. Schockemöhle tegi seevastu imet — ainult 5,75 karistuspunkti. Korrapealt tõusis sakslaste trio üheks kindlamaks esikoha taotlejaks. Ent vara oli veel tibusid lugeda. Jaapanis aitas Dozent oma peremehe Hermann Schridde individuaalvõistluses

hõbedale, nüüd põhjustas aina muret ja teenis miinuseid. Kolm kanadalast — Thomas Sayford, James Day ja James Elder — läbisid parkuuri rahulikult ja said võrdselt 16 karistuspunkti. Ülemääraste sekundite eest rehkendati 5,25 juurde, kuid ikkagi oli XIX olümpia viimane kuld kanadalaste oma. Teiseks jäi Prantsusmaa, kolmandaks Saksa FV. Jänkidele aga sai samal ajal liigne ettevaatlikkus ja sellest tingitud ajakulu saatuslikuks — pronksist jäi puudu 0,25 punkti. NSV Liidu kolmiku (Viktor Matvejev, Jevgeni Kuzin, Gennadi Samossedenko) sõit ebaõnnestus. 230,50 karistuspunkti jättis mehed neljateistkümne koondise hulgas kaheteistkümnendaks.

Taas, nagu ratsutamise puhul sageli, pidid prognooside tegijad end eksinuks tunnistama. Medalid ei tahtnud jaguneda sugugi nii, nagu nemad soovisid. Inglaste suur võidujanu tuli paljudele üllatusena. Hoopis kurvalt käis Tokios võistkondlikult teiseks jäänud Itaalia koondise käsi. NSV Liit vahetas eelmise olümpia kaks pronksmedalit kulla ja hõbeda vastu.

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
1. Inglismaa	1	2	1	1	2	—	28	7
2. Saksa FV	1	1	2	—	2	—	24	*
3. USA	1	1	1	2	—	1	23	12
4. NSV Liit	1	1	—	1	—	1	16	10
5. Prantsusmaa	1	1	—	1	—	—	15	12
6. Kanada	1	—	—	—	—	1	8	—
7. Šveits	—	—	1	—	—	1	5	15
8. Saksa DV	—	—	—	1	1	—	5	*
9. Austraalia	—	—	1	—	—	—	4	3
10. Itaalia	—	—	—	—	1	—	2	18
11. Mehhiko	—	—	—	—	—	1	1	—
12. Tšiili	—	—	—	—	—	1	1	—

* Tokios kogus Saksa ühendatud võistkond 36 punkti.

VELODROMO

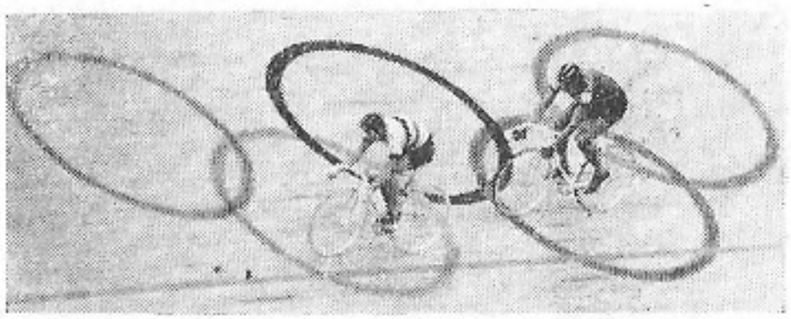

19

MAANTEEL JA TREKIL

REKORDITESADU VELODROOMIL

Hästi ja igaühele arusaadavalt oli organiseeritud ühendus olümpiaküla ja kõigi võistluspaikade vahel. Otsisid mugavate kiirautobusside lähtepaigas välja soovitud spordiala tähistava märgi ning oma suureks rõõmuks leidsid, et sind nagu oodati. Kindla graafiku järgi väljus siit igasse olümpiamängude võistluspaika autobusse, arvestamata sõitjate arvu.

Seekord oli meie sõidusihiks Magdalena Mixhuca linnaosa suurepärane spordibaaside kompleks, täpsemalt Velodromo Olimpico. Sõitsime mööda uhiuut, just olümpiamängudeks valminud spetsiaalset autostraadi, Rio Churubusco avenüüd. Sellele 22-kilomeetrisele teekonnale kulus tavaliselt 35—45 minutit.

Tokios startis 320 jalgratturit 40 maalt. Mexicos tallas pedaale juba 360 sportlast 53 maalt. Kui Tokios ei suudetud purustada trekisõidus ühtegi kehtivat maailmarekordit, siis Mexicos püstitati lausa uskumatud maailma tipptulemused ja olümpiarekordid.

Kaasa aitasid siin kahtlemata ka kõrgmäestiku hõre õhk ja Velodromo Olimpico suurepärane puitkate. Kõik selles spordibaasis oli nagu nõelasilmast tulnud. Mehhiklased ehitasid trekki erilise hoole ja tähelepanuga, püüdsid igati vältida ebaõnnestumisi, mis jälitasid jaapanlasi oma velotreki ehitamisel. Eriarvamusi ja palju vaidlusi tekitas kattematerjali valik. Pakuti ka sünteetilisi materjale, kuid lõpuks jäädi siiski puidust rajakatte juurde, mis veeti kohale Tseilonilt.

Esimesed medaliomanikud Mexico olümpiatrekil selgusid **1000 m paigaltstardiga** sõidus. Kuigi võistlejate hulgas olid sellised kuulsused nagu maailmameistrid taanlane Niels Fredborg ja prantslane Pierre Trentin, ei teinud maailma sprdipress prognoose avaldades neist väljagi. Kiidusõnu jagati põhiliselt maailmarekordiomanikule itaallasele Gianni Sartorile. Upsakas itaallane pidas ka ise ennast kindlaks võitjaks ning samamoodi olid häälestatud tema kaasmaalasedki. Seda kinnitasid arvukad intervjuud. Itaalia jalgratturitest kirjutati

kõikjal ja nendest avaldati mitmes variatsioonis fotosid. Tõesti oli raske uskuda, et itaallaste kauaaegset hegemooniat trekisõidus keegi väärata suudab. Ent nagu kiuste kulges kõik oodatule vastupidiselt.

Võistlus paigaltstardiga sõidus oli väga pinev. Juba teisena sõitnud Fredborg saavutas suurepärase aja 1.04,61, mis tähendas maailmarekordi kordamist. See oli nüüd heaks orientiiriks järgmistele, kuid ületajat andis oodata. Alles kahekümne esimesena startinud Trentin ületas kohe taanlase sõidugraafiku: 200 m 16,00; 400 m 27,80; 600 m 39,80; 800 m 52,00; 1000 m 1.03,91! — uus maailmarekord (keskmine kiirus 56,33 km tunnis). Kuldmedali saatus näis olevat otsustatud.

Startis Sartori. Maruline algus andis küll väikese edu Trentini sõidugraafikuga võrreldes, kuid itaallane polnud suuteline sellist tempot hoidma. Aeg 1.04,65 jättis kuldmedalikandidaadi momendil kolmandaks.

Üllatus tuli sealt, kust seda keegi ei oodanud. Poola juunioride meister Janusz Kierzkowski, kes sõitis alles 27-ndana, startis nagu raketist, edestades sõidugraafiku järgi kuni 900 meetrini isegi Trentini: 200 m 15,9; 400 m 27,20; 600 m 39,40; 800 m 51,50. Lõpuks ta väsis ja pidi leppima ajaga 1.04,63, kuid selle tulemusega võttis kuulsalt itaallaselt siiski pronksmedali. Paremusjärjestus oli seega ootamatu: 1. Trentin, 2. Fredborg, 3. Kierzkowski.

NSV Liidu trekisõitja Sergei Kravtsov sõitis küll ennastületavalt ja püstitas uue Nõukogudemaa rekordi 1.05,21, kuid see andis talle vaid kaheksanda koha.

1000 m sprindisõidus võistles 46 maailma paremat trekisõitjat. Osavõtjad loositi 17 gruppi, mille võitjad said kohe teise ringi. Kaotajatel tuli proovida õnne lohutussõitudes.

Neljandas grupis võitis võistluse toredalt grusiinlane Omar Phakadze. Kravtsov, kes startis 16. grupis, jäi teiseks ja pidi edasipääsemiseks hakkama energiat kulutama lohutussõidus.

Teises ringis jätkas Phakadze samuti edukalt, kuid Kravtsov oli jälle kaotaja osas. Uus võit lohutussõidus viis ta siiski kaheksandikfinaali. Kohtumine Pierre Trentiniga aga tõi kaotuse ja ka järgmine katse veerandfinaali pääseda ebaõnnestus. Phakadze seevastu sai hästi hakkama Tim Mountfordi (USA) ja Niels Fredborgi võitmisega ning tee veerandfinaali oli vaba. Paigaltstardiga sõidus hõbeda võitnud Fredborg jäi pealtvaataja ossa.

Veerandfinaalist alates tuli igal võistlejal saavutada kaks võitu oma partneri üle. Kergelt pääsesid poolfinaali prantslased Daniel Morelon ja Pierre Trentin võiduga Leijn Loevesijni (Holland) ja Jürgen Barthi (Saksa FV) üle. Suuri pingutusi nõudis see aga Giordano Turrinilt (Itaalia) ja Omar Phakadzelt, kes suutsid võita alles

pärast kolme sõitu. Esimene lülitas võistlusest välja hollandlase Johannes Jansseni, teine aga tugeva itaallase Dino Verzini.

Poolfinaalis tuli Phakadzel võtta vastu kaotus Morelonilt ja tee kuldmedalile oli seega suletud. NSV Liidu olümpiadelegatsioon lootis maailmameistrilt igal juhul medalit. Kuid saatuslikuks said Phakadze taktikalised vead viimases sõidus ja kompetentsete asjameeste arvates ka pealiskaudne suhtumine treeningutesse enne olümpiat. Vajaka jäi ilmselt veel psühholoogilisest karastatusest — võistluseks kolmanda koha pärast polnud Phakadze enam suuteline. Pronksi sai Trentin.

Finaalis olid vastamisi Morelon ja Turrini. Prantslane sõitis taktikaliselt õigesti ja itaallaste kurvastuseks läks kindlalt loodetud kuld kaduma ka sel distantsil: 1. Morelon, 2. Turrini, 3. Trentin ja 4. Phakadze. Prantslaste triumf tuli asjatundjatele ootamatult.

2000 m tandemisõidus asus võistlustulle kokku 14 meeskonda. Eelsõitude võitjad läksid kohe veerandfinaali. NSV Liidu tandemipaaril Imant Bodnieksil ja Igor Tšelovalnikovil ei vedanud — juba esimeses sõidus tuli kohtuda tugevate Tšehhoslovakkia ratturite Ivan Kučireki ja Miloš Jelinekiga. Selles sõidus tegi Bodnieks pealegi taktikalise valearvestuse ja vaekauss kaldus väga lihtsalt vastaste kasuks. Järgnenud kaks lohutussõitu tõid meie mehed veerandfinaali, kuid siin jäädi jälle alla Itaalia paarile Walter Gorinile ja Luigi Borghettile. Bodnieksil on küll võistlejakogemusi, kuid ei jätku närve heitluses võrdsetega.

Poolfinaalis olid vastamisi Itaalia ja Holland ning Prantsusmaa ja Belgia. Üllatuslikult väljus esimesest kohtumisest (kolmest sõidust) võitjana Hollandi paar Johannes Janssen ja Leijn Loevesijn. Prantslased said kergesti (kahes sõidus) jagu Belgiast ja seega olid finaalis Holland ja Prantsusmaa. Siin ei suutnud Hollandi paar õiget vastupanu osutada ja nii said prantslased Daniel Morelon ja Pierre Trentin jälle kuldmedali. Janssen ja Loevesijn viisid koju hõbemedali.

Viimane üllatus tuli lõpuks võistluses pronksi pärast (Belgia—Itaalia). Ilmselt nördinud eelnenud ebaedust loobusid itaallased tõsisest võistlusest. Pronksmedalid kuulusid belglastele Daniel Goensile ja Robert van Lanckerile.

4000 m jälitussõidus võttis võistlus juba algusest peale lausa sensatsioonilise ilme. Üks peamisi favoriite Rubert Kratzer (Saksa FV) pidi stardis assistendi oskamatuse tõttu peaaegu kukkuma, kaotas aega ning saavutas vaid kuuenda tulemuse. Rekordilise aja 4.40,41 sai noor 20-aastane Xaver Kurmann (Šveits) 4.40,41 (keskmine tunnikiirus 51,353).

Veerandfinaalis aga ületas selle fantastiliseks peetud tulemuse

taanlane Mogens Frey — 4.37,54. Ühtlasi lülitas ta võistlusest välja itaallaste peamise lootuse Cipirano Chemello. Prantslane Daniel Rebillard alistas samuti veenvalt Kratzeri.

Poolfinaalis läksid esimesena võistlustulle Frey ja Kurmann. Võitis taanlane (4.42,05). Teises duellis Rebillard'i ja John Bylsma (Austraalia) vahel oli ülekaalukalt võidukas prantslane (4.41,80).

Oodati huviga, mida suudab finaalis korda saata 19-aastane Lyoni elektrik, kes sama aasta suvel oli debüteerinud Prantsusmaa esivõistlustel. Õiguse olümpial startimiseks sai ta alles Prantsusmaa koondmeeskonna viimastel kontrollvõistlustel Mexicos.

Rebillard oli hoos, alistas ajaga 4.41,71 Frey ja tuligi üllatuslikult olümpiavõitjaks. Mehhiko õhtulehed kirjutasid: «Veni, vidi, vici!» Kolmanda koha kindlustas endale šveitslane Kurmann (4.39,42), Bylsma jäi neljandaks.

4000 m meeskonnasõidus, kus startis 22 riiki, tuli anda kõigil kohe oma maksimum. Veerandfinaali lasti aegade järgi ja ainult kaheksa paremat. Huvitav on siin fakt, et edasipääsenutele loosimist ei toimunud. Parima ajaga meeskond sai uueks konkurendiks kõige halvema ajaga veerandfinaali kvalifitseerunu (kokku läksid esimene ja kaheksas, teine ja seitsmes jne.).

NSV Liidu meeskond sai paremuselt teise aja 4.19,29 (uus NSV Liidu rekord) ja veerandfinaalivastaseks Prantsusmaa. Rekordajaga 4.16,10 olid parimateks itaallased. Saksa FV tulemus 4.19,90 oli kolmas.

Veerandfinaalis jäid tulemused nõrgemaks. Võitjatena väljusid siit Itaalia, NSV Liit, Saksa FV ja Taani. Eriti tublid olid meie võistlejad Mihhail Koljušev, Vladimir Kuznetsov, Stanislav Moskvin ja Viktor Bõkov, kes suutsid edestada kuulsat Prantsuse nelikut (ajad vastavalt 4.26,63 ja 4.30,10). Seda nimetati «prantslaste mustaks päevaks». Muidu oleks võinud nende saak, mis trekisõidus oli isegi üllatuslikult suur, veel rikkalikum olla.

Poolfinaalis järgnes uus rekordite ja üllatuste seeria. Saksa FV meeskond (Karl-Heinz Henrichs, Karl Link, Jürgen Kissner ja Udo Hempel) finišeeris 4.15,76-ga ja lõi itaallasi, kelle aeg oli 4.16,21.

Teises stardis tuli jõudu proovida NSV Liidu ja Taani nelikul. Napilt oli parem Taani (4.18,94).

21. oktoobril olid Velodromo Olimpico tribüünid täis temperamentset publikut. Kohal oli peaaegu kogu Saksa FV olümpiadelegatsioon, sest finaalsõidus (Saksa FV ja Taani) oli oodata nende kaasmaalaste võitu.

Võistluste käik kinnitas prognooside õigsust. Sakslased asusid kohe stardist ette ja ei andnud edumaad enam käest. Võitja aeg 4.18,94, Taanil 4.22,44. Siis aga algas segadus. Sakslased olevat rikkunud võistlusmäärusi ja neile medaleid välja ei antavat. Aeg venis. Viimaks süttisid tablool lõplikud tulemused. Võitjaks kuulutati taanlaste kvartett (Mogens Frey, Reno Olsen, Per Lyngemark, Gunnar Asmussen), vaatamata sakslaste ägedatele protestidele. Hõbemedalit esialgu välja ei antudki. Mis siis juhtus?

UCI (Rahvusvaheline Jalgrattaspordiliit) oli teinud just Saksa FV jalgrattaspordijuhtide aktiivsel pealekäimisel võistlusmäärustesse paranduse, mis tuli nüüd neile kahjuks. Selle paranduse (distantsil ei tohi ükski jalgrattur võistkonnakaaslast abistada) põhjustas 1967. a. maailmameistrivõistlustel Amsterdamis toimunud intsident, kus Saksa DV jalgratturid diskvalifitseeriti üksteise abistamise pärast.

Finaalsõidus oli Saksa FV nelik saanud paraja edumaa. Eelviimases kurvis aga kordus Amsterdami-lugu. Üks vedajaid otsustas, et ta on oma töö teinud, ja tahtis teised kolmekesi jätta (arvesse läheb kolmandana lõpetanud võistleja aeg). Siis aga märkas, et üks mees on maha jäämas, haaras tema sadulast ja tõukas tagant. Oligi toimunud abistamine. See tähendas kuldmedaliteta jäämist. Sakslasi olid nuhelnud omad vitsad.

Kolmanda-neljanda koha pärast võistlesid NSV Liit ja Itaalia. Näis, nagu seisaksid meie mehed paigal ja teised sõidaksid. Itaalia nelik (Cipirano Chemello, Lorenzo Bosisio, Giorgio Morbiato ja Luigi Roncaglia) võitis ülivõimsalt (4.18,35). Nõukogude neliku aeg 4.33,39 näitab ise, et tegelikku võistlust ei toimunudki.

Trekisõiduvõistlused olid sellega ka lõppenud. Peaaegu puhta töö tegid olümpiavelodroomil üllatuslikult prantslased. Nende neli kuldmedalit ja üks pronks andsid kokku 32 punkti. Teine oli Taani (17 p.). Kuulus jalgrattaspordimaa Itaalia pidi rahulduma seekord kolmanda kohaga (15 p.). Esimest korda olümpiamängude ajaloos ei kantud nende kontosse trekisõidus mitte ühtegi kuldmedalit.

EBAÕNNESTUMISED RASKETES TINGIMUSTES

Maanteesõiduvõistlused toimusid 24,5 km pikkusel küllaltki raskel ringrajal. Palavus ja hõre õhk nõudsid siin võistlejatelt üliinimlikke pingutusi. Autostraadi äärde oli ehitatud nii alalisi kui ka ajutisi tribüüne pealtvaatajatele. Kõik püüdsid välja pakkuda arvatavaid võitjaid ja keskmist kiirust. Mehhiklased pidasid kuldmedaliomanikeks **100 km meeskonnasõidus** rootslasi vendi Petterssone ja vähe oli vist

neid, kes teisiti arvasid. Maailmameistrid ja 2 tunni piiri alistajad 100 km meeskonnasõidus (isegi kaks korda enne olümpiat — Vårgårdas ja Göteborgis) tundsid end vist ka ise kindlate võitjatena. Kuidagi üleolev ja liialt enesekindel oli nende käitumine stardis. Isegi viimastesse ettevalmistustesse suhtuti nagu muuseas. Ilmselt pidi kõik klappima. Gösta, vendadest kõige vanem (27 aastat), jagas veel noorematele (Sture 26, Erik 24 ja Tomas 21 aastat) paar näpunäidet, kõlas nende traditsiooniline «Heia!» ja asutigi esimesele ringile.

Ka NSV Liidu nelik (Juri Dmitrijev, Aleksander Dohljakov, Valeri Jardõ ja Boriss Šuhhov) alustas optimistlikult. Turistide hulgast kõlanud hüüdele «Näidake, poisid!» kõlas Juri Dmitrijevi reibas vastus: «Näitame!» Teated trassilt olid aga murettekitavad.

Esimese poole distantsist läbisid kõige kiiremini rootslased (1:03.10). Kõigi imestuseks kaotasid hollandlased (Marinus Pijnen, Jan Krekels, Gerardes Zoetemelk ja Fedor den Hertog) neile vaid ühe sekundi. Itaallaste nelik (Pierfranco Vianelli, Mauro Simonetti, Vittorio Marcelli ja Giovanni Bramucci) kaotas rootslastele 40 sekundit ja oli kolmas. NSV Liidu meeskond aga ei suutnud sellist tugevat tempot vastu võtta ja jäi järjest tahapoole. Meie meeskond kaotas hollandlastele igal kilomeetril keskmiselt 4,7 sekundit. Polnud kiirust, polnud vastupidavust ja polnud ka õiget koostööd.

Distantsi teisel poolel juhtus vendade Petterssonide võistkonnas äpardus — nende pesamunal Tomasel lõhkes rattakumm. Oli selge, et kolmekesi rootslased hollandlaste marulisele tempole vastu ei saa. Viimased sõitsid distantsi teist poolt püsiva kiirusega.

Võistluse lõpetaski võitjana Hollandi meeskond — 2:07.49,06 (keskmine kiirus 47,881 km tunnis). Vennad Petterssonid kaotasid neile rohkem kui poolteist minutit (2:09.26,60). Kolmas oli Itaalia (2:10.18,74), neljas Taani ja viies Mehhiko. Meie meeskond lõpetas kümnendana (2:15.39,58, keskmine kiirus 44,231 km tunnis). Hiljem lisati Mehhiko meeskonnale välise abi kasutamise pärast juurde kaks minutit karistusaega ja nad langesid kümnendaks. Esialgu 6.—10. kohale platseerunud tõusid selle arvel ühe koha võrra ettepoole.

Võistlustrassi raskuse üle kurtsid kõik. Ka võitjatele ei olnud tee kerge. Nagu hollandlased hiljem rääkisid, oli neil küpsenud mitmel korral mõte katkestada võistlus. Kuid siiski suudeti end kokku võtta ja võita.

Jalgrattaspordivõistluste viimasel päeval 23. oktoobril anti lähe **ühisstardiga maanteesõidus** (196,2 km). Lähtejoonele asus 144 jalgratturit 47 riigist. Kuumus ja rasked tingimused tegid aga jälle oma töö — sõidu suutsid lõpetada vaid 64 meest. Võitjate määramisega ei olnud seekord kohtunikel raskusi, sest vahed olid niivõrd suured ja selged.

Esimesed kolm ringi läbiti üheskoos, ilma lahtirebimiskatseteta. Siis eraldus 11-meheline grupp, kelle hulgas oli ka NSV Liidu võistleja Valeri Jardõ. Peagi oli liidrite edumaa peagrupi ees kaks minutit, kuid samas kahanes see jälle nulliks.

Uued lahtirebimiskatsed, ja jälle oli jooksikute hulgas Jardõ. See tekitas sensatsiooni, teda hakati pidama isegi medaliomanikuks. Ent vara veel! Viimasel distantsiveerandil ei liikunud ratas tal enam endise hooga. Ette tuiskas itaallane Pierfranco Vianelli, kelle edumaa kasvas lõpuks poolteisele minutile (aeg 4:41.25,24, keskmine kiirus 41,831 km tunnis). Jalgrattasõidus nimetatakse pikima distantsi võitjat ka spordiala kuningaks. Nüüd omandas selle tiitli 22-aastane itaallane, kes seni oli näidanud end parimast küljest veel vähe.

Hõbemedal läks taanlasele Leif Mortensenile (4:42.49,71) ja pronks Petterssonidest vanimale — Göstale (4:43.15,24). Neljas oli noor prantslane Stephan Abrahamian-Gonzales (4:43.36,54), kes vahetult pärast võistluste lõppu teatas enda siirdumisest elukutseliste hulka. Järgnesid hollandlane Marinus Pijnen, belglane Jean-Pierre Monsere ja Tomas Pettersson. Meie võistlejatest olid Jardõ 17. (4:44.15,90) ja Dmitrijev 32. (4:47.57,02). Ülejäänud kaks (Anatoli Starkov ja Vladislav Neljubin) katkestasid.

Vastuse küsimusele, miks NSV Liidu ratturid ei täitnud neile pandud lootusi, saame põhiliselt järgmisest maanteesõitjate olümpiaettevalmistust peegeldavast tabelist:

	Läbitud 1968. a. kuni olümpiani	Sellest võistlustel
Taani	23 000 km	12 000 km
Holland	20 000 km	8000—9000 km
Rootsi	18 000 km	10 000—11 000 km
NSV Liit	16 000—17 000 km	3500—4500 km

Sellest moraal: vaja rohkem higi valada nii treeningul kui võistlustel. Väheseks jäi eriti võistluste osa.

Treki- ja maanteesõit koos andsid mitteametlikus punktidearvestuses veenva võidu Prantsusmaale, Itaalial tuli leppida 2. kohaga. Taani tõusmine kolmandaks oli samuti üks üllatusi. Täpsema ülevaate punktide jagunemisest saame järgmisel leheküljel toodud tabelist.

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
1. Prantsusmaa	4	—	1	1	—	—	35	12
2. Itaalia	1	1	2	2	—	—	26	46
3. Taani	1	3	—	1	—	—	25	9
4. Holland	1	1	—	—	1	1	15	20
5. Rootsi	—	1	1	—	—	—	9	4
6. NSV Liit	—	—	—	2	—	—	6	7
7. Saksa FV	—	1	—	—	—	—	5	*
8. Belgia	—	—	1	—	—	1	5	11
9. Poola	—	—	1	—	—	—	4	—
10. Šveits	—	—	1	—	—	—	4	—
11. Austraalia	—	—	—	1	—	—	3	6
12. Mehhiko	—	—	—	—	1	—	2	—
13. Trinidad	—	—	—	—	1	—	2	—
14. Norra	—	— *	—	—	—	1	1	—

* Tokios kogus Saksa ühendatud võistkond 13 punkti.

XOCHIMILCO UDUS JA PÄIKESES

XOCHIMILCO KANAL

Selle paiga nimetus pärinevat vanadelt atsteekidelt. Äraseletatult pidi Xochimilco tähendama lillede orgu või lillede põldu. Samuti nagu Jerevanist 60 kilomeetrit eemal asuv Tsahkadzor, koht, kus NSV Liidu olümpiakoondise paljude alade liikmed Mexico mängudeks valmistusid.

Lilli oli Xochimilcos tõesti palju. Autasustamispjedestaal uppus õitesse. Lilli anti medaliteni jõudnud aerutajatele ja sõudjatele sülemite viisi.

Uus, peaaegu kahe ja poole kilomeetri pikkune kanal lõikas läbi tüki lillepõldu. Vanade kanalite ja tiikide süsteem, kus veel tänapäevalgi armastatakse gondlitel sõita ning korraldatakse kirevaid karnevale, jäi suurémalt jaolt puutumata, samuti erksamustriline lillevaip nende kaldail.

Kümme kuud enne olümpiat sattus rahvusvaheline kontrollkomisjon paanikasse: Xochimilco kanali rajamine oli alles algusjärgus. Mindi isegi nõnda kaugele, et nõuti rahvuslikult olümpiakomiteelt kohest varuväljapääsu otsimist. Rahulikud olid ainult mehhiklased ise. Kanali ehitamine lubati lõpetada paraja ajareserviga, ja seda ka tehti. Vee puhtana hoidmise probleem lahendati vähenõudlike karpkaladega. Asukad toodi lennukil kohale õige kaugelt, Jaapanist.

Aerutajaid saabus Xochimilcosse 27 maalt. Paatkondi sai kokku 109.

Võistlustega alustati sageli varakult. Kui kanalit tihe udulinik palistas ja lähedalolevate mägede harjad pilvedesse uppusid, oli vee ääres veel võrdlemisi jahe. Kui päike aga paraja kõrguse kätte sai ja udu kadus, tuli taluda palavust.

Kanali parempoolne kallas oli pealtvaatajate päralt. Ainult kümnemeetrise betoonriba okupeerisid televisioon ja kinooperaatorid. Autodele paigutatud kaamerad tegid kõik tähtsamad sõidud kaasa. Tulikiri 140 m laiuse kanali teisel kaldal asuval tohutul tulemuste-

tablool reageeris sündmustele jooksvalt. Huvitas ju siiatulnuid kogu võistluste kulg.

Teisel kaldal askeldasid ka esindajad ja treenerid. Soovijaile jagati jalgrattaid. Kõige enam kostis siin saksa-, rumeenia-, ungari-, vene- ja rootsikeelseid ergutushüüdeid. Juhtus, et mõnigi mees kaasaelamishasardis jalgrattajuhtimise hoopis meelest laskis ja tahtmatu supluse tegi.

MEDALID KUTSUVAD TAGASI

NSV Liidu naisaerutajatel on head traditsioonid. Melbourne'ist peale pole nad kuldmedalit teistele loovutanud. Kaksteist aastat on ka küllalt pikk aeg oma koolkonna loomiseks ja selle maksmapanemiseks.

Rivaale ühelistel süstadel oli niisama palju kui neli aastat tagasi Todal — 13. Seetõttu sai läbi ilma poolfinaalideta. Esimeses eelsõidus libises kõige kiiremini Ludmilla Pinajeva paat. Aeg 2.07,1 oli eelmise olümpia võidutulemusest 5,7 sekundit parem. Ent hästi sõitsid kõik teisedki. Ainult kaks lohutussõidust edasipääsejat kulutasid rohkem kümnendikke, kui kulus Pinajeval Tokios kuldmedali võitmiseks.

Üldiselt kujunes aerutamine eurooplaste alaks. Eelmisel korral üllatasid ameeriklannad hõbeda ja pronksiga. Seekord suutis Tokio pronks Marica Smoke Tšehhoslovakkia esindaja Ivana Vavrovaga duelleerides suurivaevu tulla neljandaks.

Finaalis tõmbas Pinajeva oma paadi kohe ette. Ka 200 m enne lõppu juhtis kindlalt Pinajeva. Nüüd toetas teda ergutustega väike turistidegrupp tribüünilt. Ent see abi läks justkui mööda ja tiivustas hoopis ungarlannat Anna Pfefferit. Mõne hetke jooksul jõudis ta rivaali kõrvale ja hakkas koguni ette nihkuma. Ka Pinajeva tõstis tempot.

Järsku tõstis Pfeffer käed üles. Aer plartsatas vette. Süst libises veel mõne meetri ja kaldus siis koos kokkulangenud sõitjaga kummuli. Tumedajuukseline pea ilmus korraks veepinnale ja kadus siis jäljetult. Päästepaat sööstis õnnetuskohale ja kaks meest hüppasid kadunut otsima. Mõnekümne sekundi pärast ilmuski kolm pead veepinnale. Lõtvunud keha upitati paati ning kohe asusid tegevusse tohtrid.

Juhtum ungarlannaga manitses kõiki peale Pinajeva ettevaatlikkusele. Viimane oli jäägitult võistlusse keskendunud. Ühtlaste, kergetena näivate tõmmetega ületaski Pinajeva esimesena mõttelise

finišijoone. Saksa FV esindaja Renate Breuer oli rumeenlanna Viorica Dumitru ees teine.

Süstad tõsteti kaldale, sealt kaalule. Sportlastele pakuti samal ajal hapnikupatju.

Autasustamine. Mereväeorkester alustas pidulikku aeglast marssi. Kolm kangelannat suundusid lilledesse uppunud pjedestaali juurde, hetk hiljem ka ohvitser ja kolm üleni valgesse riietatud madrust, kes kandsid punastel sametpatjadel medaleid. Väike paus ja orkester alustas NSV Liidu hümni. Mastidesse kerkisid riigilipud. Pärast autasustamist tõsteti paadid uuesti vette ja medalivõitjad saadeti auringile. Niisugune tseremoonia kordus finaalide päeval iga poole tunni tagant.

Poolteist tundi pärast esimest stärti tuli 32-aastasel Pinajeval uuesti paati istuda. Seekord kahekohalisse. Antonina Seredina oli pealetükkiva rahutuse mahasurumiseks randumissilla lähedal mõne ringi teinud ja juba ootas teda.

38-aastane moskvalanna Antonina Seredina oli seitsmeteistkümnekordne NSV Liidu meister süstasõidus. Tema kollektsiooni kuulus enne Mexico olümpiat veel viis Euroopa meistri kulda ja kaks medalit olümpiamängudelt. Veel ei raatsinud staažikas sportlane aeru kõrvale panna. Treenerid pidasid teda kõige sobivamaks partneriks Pinajevale.

Finaali ei saadud sugugi lihtsalt. Finalistide selgitamisel sattusid vastamisi tugevad rivaalid. Tokio mängude ülekaalukad võitjad Annemarie Zimmermann ja Roswitha Esser (Saksa FV) olid tulnud Xochimilcosse tiitlit kaitsma ja ka rumeenlanna Viorica Dumitru oli rahvusvahelistel regattidel tuntuks saanud. Ainult sekundikümnendikud lahutasid finišis kolme ekipaaži. Esimene Saksa FV, teine Rumeenia, kolmas NSV Liit.

Lõppvõistluses rühkis kohe ette Nõukogude paar Pinajeva—Seredina. Kuid mitte kauaks. Kakssada meetrit enne lõppu olid sakslannad oma sõiduki juba terve selle pikkuse võrra teistest ettepoole rebinud. NSV Liidu paar oli teine, ungarlannad poole süsta jagu tagapool. Veel polnud medalid lõplikult jagatud. Zimmermanni—Esseri seljataga heitlesid tasavägiselt NSV Liit, Ungari ja Rumeenia. Ungari võitis hõbemedali väikese edumaaga. Rumeenia omakorda kaotas napilt (poole sekundiga) NSV Liidule.

ENDISELT EUROOPLASED OMAVAHEL

Meeste ühelistel süstadel proovisid eelsõitudest edasi saada 21 riigi esindajad. Üheksa finalisti hulka pääsenutest olid pooled kuulsused. Rootslane Rolf Peterson peremehetses Tokios, ungarlane Mihaly Hesz tuli samas hõbemedalile. Loorbereid olid nad lõiganud ka vahepealsetel aastatel. Taani lippu tahtis kõrgel hoida 1966. ja 1967. aasta maailmameistrivõistluste hõbemedalimees Erik Hansen. NSV Liidu treenerid panid lootused kahekordsele maailmameistrile Aleksander Šaporenkole. Kuulsuste hulka võis lugeda ka poolaka Wladyslav Szuszkiewiczi.

Šaporenko hakkas lõppvõistluses sirgjooneliselt oma eesmärgile lähenema. Pool kilomeetrit kattis siiski kõige kärmemini Hansen — 1.58,16 (Šaporenko 1.58,56, Peterson 1.59,32, Szuszkiewicz 1.59,89, Hesz 2.00,59).

Hansen ja Šaporenko jälgisid teineteist silmanurgast ja pingutasid edasi. Kollased finišiboid olid juba õige lähedal, kui taanlane end alistunuks tunnistas. Samal ajal jõudis duelleerijate kannule eelmisel olümpial taktikalise õppetunni saanud Hesz (alistus seal ootamatu lõpuspurdiga üllatanud Petersonile). Kui tugeva hoo sisse saanud ungarlane nüüd Šaporenko kõrvale jõudis, oligi viimasel hilja midagi päästa. Autasustamisel valas Hesz rõõmupisaraid.

Poolteist tundi jäi puhkuseks ja ettevalmistusteks enne järgmist finaali. Kogu ettevalmistava perioodi olid Šaporenko ja üheksakordne NSV Liidu meister Vladimir Morozov treeninud suurte koormustega. Kus vähegi võimalik, seal lasti Šaporenkol võistelda ka ühelisel süstal. Treenerite hulgas vaieldi palju, kas lasta mehel võistelda kahel alal. Peale jäid need, kes Šaporenkot paremini tundsid ning olid tutvunud tema organismi taastumisvõimega. Morozov ja Šaporenko olid kaks sobivat partnerit. Ühelt poolt Šaporenko energia, teiselt poolt Tokiost neljalisel kulla toonud Morozovi kogemused.

Rumeenlaste Afanasie Sciotnici ja Aurel Vernescu tulisest stardist ei lastud end sütitada. Püüti hoiduda lihtsalt juhtkolmiku hulka. Hoitud särtsu rakendati distantsi viimasel viiendikul, kui rumeenlaste jõud rauges. Ebaõnnestumise äärel olid korraga ka ungarlased Csaba Giczi ja Istvan Timar. 150 m enne finišit spurtisid nad ette. Vahe NSV Liidu paatkonna ees hakkas kasvama. Siis aga jäi Timarile aerulaba liiga kauaks vette ja rütm oli rikutud. Nüüd oli A. Šaporenkol ja V. Morozovil paras aeg spurdiks. Kui Ungari ekipaaž liikumise taas kooskõlastas, oli NSV Liidu paari püüdmine praktiliselt juba võimatu.

Šaporenkost sai poolteise tunniga aerutamisvõistluste sangar. Tema medalid polnud oma väikesele kodulinnale (Sumõ) ainsad trofeed. Kullale tegi tee lahti juba kümmekond päeva varem startinud käija Vladimir Golubnitši.

Neljalistel süstadel langes peafavoriit NSV Liit poolfinaalis ootamatult välja (keegi oli öösel viiliga tüüri trosside kallal käinud), mistõttu esikohapretendente oli korraga mitu: Rumeenia, Ungari, Rootsi ja Soome. Jäeti tähele panemata, et esimeses eelsõidus osutasid rumeenlastele südi vastupanu norralased ja et neile kuulus ka poolfinaalide parim aeg 3.18,29. Fjordidemaa pojad polnud 1952. aasta olümpiast peale enam medaliteni küündinud. Finaalis oli norralaste surve väsimatu. Kuulsamad ekipaažid jäeti vähemläikivaid medaleid jagama (2. Rumeenia, 3. Ungari).

VÕISTLUSED KANUUDEL

Kanuumehi oli tunduvalt vähem kui süstureid. Finaali pääses kohe eelsõitudest ning mõnelgi tuntud nimel jäi üle loota veel lohutussõidule. Selline saatus tabas ka seitsmekordset NSV Liidu meistrit Vitali Galkovi. Ilmselt valis ta algtempo liiga kõrge. Pool distantsi (500 m) läbis Galkov esimesena, kuid paarsada meetrit hiljem tuli taluda hapnikupuudust. Finišitähistega kohakuti jõudnud, vajus ta hingetuna kokku ja läks oma paadiga ümber. Neljas koht. Lohutussõidus oli Galkov juba ettevaatlikum.

Finaal. 150 m järel asus liidrikohale 24-aastane Tibor Tatai Ungarist. Teine oli rumeenlane Ivan Patzaichin, kolmas Detlef Lewe (Saksa FV). Poole võistlusmaa läbimisel püsis lipulaeva kohal endiselt ungarlase alus. Medaliründajate grupp oli täienenud rootslase Ove Emanuelssoniga. Mitmekordne maailmameister Lewe kui kogenud võistleja ei kiirustanud spurdiga. Ainult Emanuelssonil näis eriline rutt olevat. Ta tahtis jalamaid teada oma positsiooni, ent kärsitus maksis kurjalt kätte. Pööre kõrvalevaatamiseks lõi rütmi segi. Rohkem polnud tarviski. Kõik suured väljavaated jäid sinnasamasse, veerand kilomeetri kaugusele finišist.

Tatai üleolek oli vääramatu. Lewe rahuldus hõbedaga. Kulujuukseline Galkov aga tundis rõõmu pronksmedalist.

Kahelistel kanuudel püüdis prognoose segada poisiohtu mehhiklaste paar. Juan Martinez ja Felix Altamirano pidid siiski leppima neljanda kohaga. Nii tulid kõik medalid reeglipäraselt Euroopasse.

Rumeenlane Ivan Patzaichin, kes lõpetas üksiksõidu seitsmendana, oli siin koos Serghei Covalioviga algusest lõpuni tempomääraja. Paraja vahega järgnesid Ungari ja NSV Liit.

Aerutamiskaart on täienenud. Tokios jõudsid kuue parema hulka 12, Mexicos 16 riigi esindajad. Peamiseks tooniandjaks olid NSV Liidu ja Ungari aerutajad. Rumeenlasi seirasid äpardused. Ajakirjanduse andmeil olevat enamat lootnud ka Saksa FV koondis.

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
1. Ungari	2	3	1	—	—	—	33	16
2. NSVL	2	1	3	—	—	—	31	28
3. Rumeenia	1	1	1	1	—	1	20	27
4. Saksa FV	1	2	—	—	—	—	17	*
5. Rootsi	—	—	—	1	3	1	10	21
6. Norra	1	—	—	—	—	—	7	—
7. Tšehhoslovakkia	—	—	—	1	1	1	6	—
8. Saksa DV	—	—	—	—	1	3	5	*
9. Austria	—	—	1	—	—	—	4	3
10. Taani	—	—	1	—	—	—	4	6
11. Holland	—	—	—	1	—	1	4	6
12. USA	—	—	—	1	—	—	3	9
13. Mehhiko	—	—	—	1	—	—	3	—
14. Poola	—	—	—	1	—	—	3	—
15. Soome	—	—	—	—	1	—	2	—
16. Bulgaaria	—	—	—	—	1	—	2	1

* Tokios kogus Saksa ü.v. 30 punkti.

VÕIDUTSES SAKSA DV

O. Türn

FISA president šveitslane Thomas Keller kuulutas sõudmise lõplikult pikkade meeste alaks. «Enam ei aeta pikki mehi taga üksnes korvpalli tarvis,» ütles Keller, kui tal paluti üldistada Mehhiko pinnal peetud sõudevõistlusi. «Kellel kasv alla 180 sentimeetri, see,vaevalt enam medalile mõelda võib. Roolimehed muidugi jätame sellest jutust kõrvale. Nende juures on peamine, et nad vähem kaaluksid. Hollandlane Jan Wienese ja Saksa FV värve kaitsnud Jochen Meissner kuuluvad erandite hulka. Mõlema kasv on 178 sentimeetrit, aga ühelistel jagasid nad kulla ja hõbeda. Kolmekordne olümpiavõitja Vjatšeslav Ivanov jäi kahjuks kaheteistkümnendal tunnil kõrvale. See 188 sentimeetri pikkune atleet oleks arvatavasti ka neljanda kulla kätte saanud. Nägin üht olümpiaeelset rahvusvahelist võistlust ja teen selle põhjal ka need järeldused.

185 sentimeetrit on klassiga sõudjate keskmiseks pikkuseks. Kellele looduse poolt rohkem antud, ärgu kahetsegu. Ainult liigset kaalu paadid ei salli. Ja nõrku mehi samuti mitte.»

Kui siia juurde äärmusi otsida, siis sõudjate seas oli pikimaks hollandlane Roelof Luynenburg 203 sentimeetriga. Kuid sealjuures kaalus ta vaid 86 kilo. Prantslase Michel Beissiere'i kasv on sama, kuid kaal 99 kg. Saksa FV treenerid tõid olümpiale 104 kilo kaaluva Peter Bergeri (196 sm).

13. oktoobril olid kavas eelsõidud. **Ühelistel** sai parima aja Jan Wienese — 7.44,92 (distants 2000 m). Koos temaga pääses kolmandast eelsõidust poolfinaali Achim Hill (Saksa DV) ajaga 7.47,23. Ei saa öelda, et Vjatšeslav Ivanovi asendanud Viktor Melnikov raskesse starti oleks sattunud. Tema viiest kaaslasest ei pääsenud hiljem ükski finaali. Kuid kõigele vaatamata oli Melnikov eelsõidus kolmas ja aeg seejuures tagasihoidlik — 8.03,29. Alles lohutussõidust sai ta vaevaga poolfinaali.

Finaalis juhtis poolel distantsil Meissner. Wienese kaotas talle

sekundiga. Viissada meetrit hiljem oli ees juba hollandlane. Finišis kaotas Meissner Wienesele nelja sekundiga. Tokio olümpial neljandana lõpetanud argentiinlane Alberto Demiddi jõudis nüüd pronksmedalile.

Kurvalt jälgis kõike Ivanov, kes kõndis kaldal. Miks?

Ta ei teinud sellest saladust.

«Vahepeal, pärast Tokiot, pidasin aastase puhkepausi. Siis hakkasin uuesti täie pingega harjutama. Treenerit mul polnud. Palusin üht vanemat koondise treenerit mulle nõuandjaks hakata, sest pole kuigi kerge iseenda sõidutehnikat jälgida. Seesama treener nõudis varsti, et oma stiili tunduvalt muudaksin. Vaidlesin vastu. Niisugune asi võtab vähemalt aasta või teise aega. Jäin sellestki nõuandjast ilma.

Kõigilt olümpiakoondise kandidaatidelt nõuti ühesugust koormust. Kui tavaliselt sõitsin hooaja vältel 1500—2000 km ja pöörasin erilist tähelepanu kiiruse arendamisele, siis nüüd pidin vaeva nägema 3000 km läbimisega. Kõik muu jäi tagaplaanile. Ometi suutsin esimestel katsevõistlustel oma peamist konkurenti Melnikovi edestada 12 sekundiga. Seda ei peetud küllaldaseks ja nõuti kõigi katsevõistluste kaasategemist. Jälle tohutu energia- ja närvikulu.

Mexicos vigastasin jala. Arstid ravisid terveks ja mõni päev enne olümpia algust võitsin tugevakoosseisulise rahvusvahelise sõidu. Ka Wienese tegi seal kaasa. Ent Melnikovi treener oli veendunud oma õpilase edus ja lubas talle kõhklematult kuldmedalit. Sedaviisi langeski otsus noorema kasuks.

Küsite, kas lootsin ise medalile? Ausalt öeldes lootsin küll. Olen aastate kestel üksi treenides ja võisteldes end päris korralikult tundma õppinud. Kui mitte rohkemat, siis pronksmedali pidanuks kätte saama.»

Kahelistel roolimehega paatidel oli stardis ka meie vabariigi esindaja — Pärnust pärit Tiit Helmja. Aasta enne pärisolümpiat, kolmandal eelolümpial, tegid Tiit Helmja ja Leonid Dratševski kahelisel roolimeheta paadil ilusat sõitu ning jäid püüdmatuiks. Hiljem pidid nad kolima uude paati, kus sees istus ka roolimees. Mexicos otsustas meie paatkond esimeses eelsõidus pärast 500 meetri läbimist positsiooni parandama hakata. Kaks paremat said kohe poolfinaali. Tiit Helmja, Leonid Dratševski ja Igor Rudakov olid parajasti neljandal kohal, kui purunes tull, ning loota võis veel vaid lohutussõidule. Paremuselt kolmanda ajaga teises lohutussõidus jõuti siiski poolfinaali. Aga enam ei klappinud meeste koostöö nõnda hästi kui varem. Kuidagi ei suudetud õiget rütmi leida. Tuli leppida neljanda kohaga ja selleks korraks oligi kõik lõppenud. Treenerid nimetasid juhtumit psüühiliseks traumaks.

Kuldmedali selles paadiklassis sai Itaalia (2. Holland, 3. Taani).

Kahelisel roolimeheta paadil võitis USA dueti ees kulla Saksa DV paar Jörg Lucke ja Heinz-Jürgen Bothe (7.26,56).

Kahelisel paarisaerulisel sõitsid Anatoli Sass ja Aleksander Timošinin taktikaliselt õigesti. Kolmandas stardis piisas neil poolfinaali pääsemiseks 7.07,46-st. Bulgaarlased Atanas Želev — Jordan Valtšev (6.54,16) ja jänkid William Maher — John Nunn (6.56,96) pidid kahes esimeses eelsõidus hoopis rohkem pingutama.

Poolfinaalid. Saksa DV paatkond lõpetas marulise tempoga. Distantsi keskel oli NSV Liidu paar esikohal, kuid siis anti pisut järele. Finišis jõudis pisut ette ka Bulgaaria. 33-aastane Sass jäi kolmanda kohaga ülimalt rahule: «Kõik klapib.» Rahulikult läks ta koos poisiohtu Timošininiga linna järjekordsele ekskursioonile, Xochimilco ärevusi unustama.

Kõige ägedamini alustasid finaalis Bulgaaria, Hollandi ja Saksa FV paatkond. 500 meetri kohal oli NSV Liidu ekipaaž viimane. Pool kilomeetrit edasi oli positsioon kolme koha võrra paranenud. Ohje hoidis Holland. Siis spurtisid ameeriklased. Nüüd leidsid paraja aja tugevamini aerudele suruda ka Sass ja Timošinin. Nende lõpupingutus kujunes kõrgmäestikutingimusi arvestades harvanähtavalt tugevaks, konkurendid pidid end võidetuks tunnistama. Holland lõpetas teisena, USA kolmandana.

Sassi ja Timošininit peeti 13-aastase vanusevahe tõttu ebaharilikuks paariks. Sass ei tahtnud kuidagi end veteranide kilda arvata. NSV Liidu rahvaste IV spartakiaadil (1967) võitis ta kuldmedali ühelisel. Olümpia-aasta kevadel ilmus Sass võistlustele koos 19-aastase Timošininiga. Ühe suvega küpses neist kuldmedalipaar.

Tokios näitasid Saksamaa ühendatud võistkonna **neljalised** paadid end parimast küljest. Roolimehega ekipaaž sai koguni kulla. Nüüd pidi kumbki maa oma spordiau kaitsmisega ise toime tulema. Eriti edukalt lõid Mexico olümpial läbi Saksa DV sõudjad.

Roolimehega neljaliste kolme eelsõidu põhjal oli parim aeg 7.03,60 Saksa DV meeskonnal. Esimeses eelsõidus andis NSV Liidu esindusel pingutada, et kolmandana finišijoonele jõuda. Kõige tagasihoidlikumaks osutus teine eelsõit. Uus-Meremaal piisas poolfinaali pääsemiseks ajast 7.12,19.

Poolfinaalis pidid rütm ja jõud täielikult harmoneeruma. Finaalivärav oli kitsas. Uusmeremaalased Richard Joyce, Dudley Storey, Ross Collinge, Warren Cole ja roolimees Simon Dickie töötasid ülitäpse kella taoliselt (aeg 6.48,65). Teisena ja kolmandana lõpetasid distantsi USA ja Itaalia. Teises poolfinaalis oli Saksa DV veelgi kiirem — 6.46,23. NSV Liit finišeeris 6.48,16 ja Šveits 6.48,54-ga. Lohutussõidu abil edasi pääsenud Prantsusmaa rahvusvaheliselt tuntud

ekipaaž kulutas ilmselt liiga palju energiat eelvõistlustele ja võis nüüd teha ettevalmistusi paadi kojusaatmiseks.

Finaal. Juhtija kohale asus Saksa DV. Aga mitte kauaks. Peagi tõmbasid oma aluse noolja nina samale joonele uusmeremaalased ja šveitslased. Itaalia paatkond jäi vaid kriimuke tahapoole. Kes murdub esimesena? Ent murdujaid polnudki. Ainult Uus-Meremaa paat nihkus pidevalt teistest ette. Aeg 6.45,62 oli tervelt veerand minutit parem kui Tokios võitnud Saksa ühendatud võistkonnal. Saksa DV sai hõbeda ja Šveits pronksi. NSV Liidu meeskond jõudis kohtunikutorni ette viimasena (aeg 7.00,0, peaaegu 12 sekundit nõrgem kui poolfinaalis).

Roolimeheta neljalisi oli startimas võrdlemisi tagasihoidlikult — üksteist. Eelsõitudes panid end maksma Saksa DV ja Ungari, kes said ka kohe finaali. Lohutussõitudes saavutati erakordselt häid aegu: Itaalia läbis trassi 6.31,98 ja Saksa FV 6.32,56-ga. Teise lohutussõidu parimad olid USA (6.39,78) ja Šveits (6.40,75).

Finaalis tegutses Dresdenist pärit nelik vääramatult. Kuldmedalimehed (Frank Forberger, Dieter Grahn, Frank Rühle, Dieter Schubert) on kõik peaaegu ühevanused — sündinud 1943.—1944. aastal, sportinud 9—10 aastat, pikkus 187—192 sentimeetrit, kaal 82—96 kg. Nad on võistelnud nii neljaliste kui ka kaheliste paatide klassis. 1966. aasta maailmameistrivõistlustel jõudsid neljalisel kuldmedalile.

Kaheksaliste seas pääses taas maksvusele Saksa FV kool.

Juba kuuekümnendate aastate alguses hakkasid Ratzeburgi paatkonnad maailma paremikule peavalu valmistama. Saksa FV vallutas sõudetrooni. 1966. aastast peale on veelgi mõjuvamalt hakanud esinema Saksa DV. Aga Saksa FV kaheksaline oskab tänaseni õigel ajal ja õiges kohas löögihoos olla. Suvel Rotsee regatil (Šveitsis) tuli esimeseks NSV Liit, sakslased leppisid siis neljanda kohaga. Ent Xochimilcol polnud ükski ekipaaž võimeline Saksa FV võitu tumestama. Põhiliselt «Žalgirise» meestest koostatud paatkond sai pronksmedali. Sõudjate endi ja mõnede treenerite arvates võinuks Nõukogudemaa kaheksaline veelgi paremini esineda. «Žalgirise» tegeliku koosseisu laialitõstmine röövis võimaluse tõeliselt loomingulise õhkkonna tekkimiseks. Paadis oli nüüd viis meest Vilniusest, üks Leningradist, kaks Kiievist ja üks Moskvast.

Lõputu sobitamine viis NSV Liidu sõudjad viimaste olümpiate kõige nigelama medalisaagini. Juhtkoha haaras Saksa DV. Ka USA ei taha healt positsioonilt taanduda.

Riik	I	II	III	IV	V	VI	Punkte	XVIII OM
1. Saksa DV	2	1	—	1	2	—	26	*
2. USA	—	1	1	1	3	1	19	24
3. Holland	1	2	—	—	—	1	18	16
4. Saksa FV	1	1	—	—	—	3	15	*
5. Itaalia	1	—	1	1	—	—	14	8
6. NSV Liit	1	—	1	—	—	1	12	21
7. Uus-Meremaa	1	—	—	1	—	—	10	2
8. Šveits	—	—	1	1	1	—	9	7
9. Taani	—	—	1	—	—	—	8	9
10. Ungari	—	1	—	—	—	—	5	—
11. Austraalia	—	1	—	—	—	—	5	—
12. Argentiina	—	—	1	—	—	—	4	3
13. Austria	—	—	—	1	—	—	3	—
14. Bulgaaria	—	—	—	1	—	—	3	—
15. Tšehhoslovakkia	—	—	—	—	1	—	2	10
16. Inglismaa	—	—	—	—	—	1	1	8

* Tokios kogus Saksa ü.v. 24 punkti.

ACAPULCO

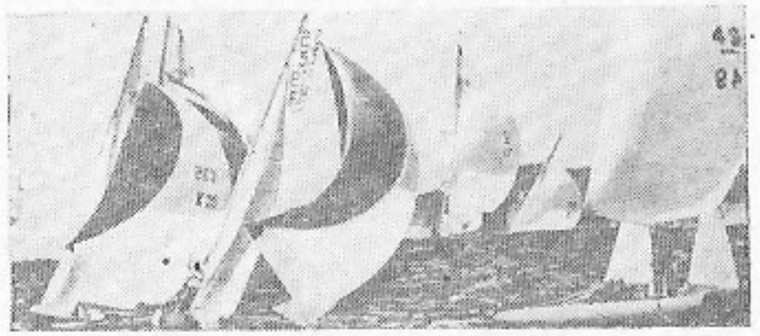

22

SUBTROOPILISES
ACAPULCOS

Purjetamisvõistlused viidi läbi Acapulcos. See Vaikse ookeani ääres asuv kuurortlinn on Mexicost 400 km kaugusel. Kiirautobussid läbisid selle vahemaa viie tunniga. Ka oli pealinna ja Acapulco vahel tihe lennuliiklus. Suurepärane supelrand, mugavad ja kauni arhitektuuriga hotellid, pimestavalt ere päikesevalgus, puhas õhk ja täielik rahu olid lausa paradiisiks kõigile meile, kel oli võimalus kas või üheks päevakski jätta hüvasti olümpialinna kärarikka miljööga, autode heitgaasidest küllastatud ja vabrikute suitsust saastatud õhuga.

Acapulcos asub ka kuulus kalju «La Quebrada», kus julged vettehüppevirtuoosid riskivad oma eluga, hüpates mitmekümne meetri kõrguselt vahutavatesse lainetesse. Mängus on kuulsus ja suured rahasummad. Kõige pisemgi vääratus võib põhjustada surma.

Kliima on Acapulcos subtroopiline. Oktoobris valitsevad siin kahe- kuni neljapallised briisid. Tingimused olid paljuski harjumatud. Võistlusdistantsid, kokku kolm, paiknesid avaookeanil, kus vee sügavus oli 75—100 meresülda (üks meresüld = 2,134 m). Roolimehi üllatasid tihti kõrged ja pikad lained, mis nõudsid neilt ettevalmistust ja füüsilist vastupidavust.

«Finn»-klassis esindas NSV Liitu suurte sõidukogemustega võistleja, 30-aastane kiievlane Valentin Mankin, erialalt insener-ehitaja. Tema väsimatu tööarmastus ja suured oskused jahi ettevalmistamisel on toonud hinnatavaid võite. Mankin oli kuuekordne NSV Liidu tšempion, võitis hõbemedali 1965. a. Euroopa ja 1967. a. maailmameistrivõistlustel, oli kuldkapavõistluste teine 1967. aastal jne. Ühesõnaga — peamisi favoriite.

Vastavalt kehtivale korrale loositi «Finn»-klassis 36 osavõtja vahel kõigile normidele vastavad uhiuued plastikaatpaadid. Koos olid kõik kuulsused: Wilhelm Kuhweide (Saksa FV) — Tokio kuld ning 1966. ja 1967. a. kuldkapa võitja, 1968. a. Euroopa meister Arne Åkerson (Rootsi), sama aasta kuldkapa võitja Henning Wind

(Taani), Joerg Bruder (Brasiilia), Hubert Raudaschl (Austria), Jürgen Mier (Saksa DV) ja teised kogenud purjesportlased.

Juba esimene start andis põhjust rõõmustamiseks — Mankin lõpetas kolmandana. Teise stardi eel lubas ta pidada kinni saavutatud auhinnalisest positsioonist. Tuli välja hoopis viies. See aga jäigi Acapulcos tema kõige halvemaks kohaks, mis kokkuvõttes ei kuulunud arvestamisele. Kolmas ja neljas sõit lõppesid Mankini veenva võiduga. Kurvalt käis aga Kuhweide, eelmiste olümpiamängude võitja käsi. Esimeses kolmes sõidus oli ta vastavalt 11., 7. ja 17. ning seega olid väljavaated medalile ka kadunud. Ühtlaselt aga sõitis Raudaschl. Esimese sõidu tagasihoidlikule 14. kohale järgnesid kaks kolmandat ja kolm neljandat kohta.

Veelgi stabiilsemalt ja edukamalt purjetas Mankin. Järgnesid kaks teist kohta, ja viimases sõidus oli ta jälle esimene. Valentin Mankini miinuspunktide summa oli vaid 11,7 ja võit ülekaalukas. Teise koha saavutanud austerlase Hubert Raudaschli tulemus oli üle 40 punkti nõrgem. Andrei Tšutšelovi hõbemedalile lisandus selles jahiklassis nüüd Mankini kuld.

See medal jäi meie purjetajatele Acapulcos kahjuks ainukeseks. Ei lisandunud ka ühtegi punkti. Kõikides teistes klassides esineti märksa tagasihoidlikumalt.

Ebaõnn jälitas **«Star»-klassis** võistelnud Timir Pineginit ja Fjodor Šutkovi. Nende «Taifuun» laaditi pärast Euroopa meistrivõistlusi Itaalias ühele kaubalaevale ja oleks pidanud varakult kohal olema, kuid oma jahti eest ei leitud. Ka ei andnud mingeid tulemusi lõputud tagaotsimised Mehhiko sadamates. Jäi üle ainult üks tee — laenata võistluste korraldajatelt või mõnelt teiselt üleliigne «Star». Sõlmiti kokkulepe ameeriklastega. Lõpuks, vaevalt paar tundi enne mõõtmiskomisjoni töö lõppu, saabus veoautol kauaoodatu — tolmune ja viletsa väljanägemisega «Taifuun», lisaks kõigele veel suur auk ahtris. Pinegini ja Šutkovi tuju küll paranes ja nad võtsid oma «Taifuuni» vastu nagu kadunud poega, kuid selle remontimine ja kohandamine Acapulco lainete kapriisidele nõudis aega.

«Star»-klassis startis 20 ekipaaži. Nimekaim mees oli neljakordne olümpiavõitja taanlane Paul Elvström. Tooniandjaks oli ka USA ekipaaž tuntud Northi purjefirma omaniku Lowell Northi ja tema soodimehe Peter Barrettiga. Neist esimene võitis Tokio olümpiamängudel pronksi «Draakonil», teine hõbemedali «Finn»-klassis.

Esimese sõidu võitiski veenvalt North, ja edukalt jätkas ta võistlust ka järgmistes sõitudes. Pinegin ja Šutkov aga esinesid alla oma võimete: avasõidu 11. ja teise sõidu 10. koht jätsid veel mingi lootuse, kuid järgnesid 16. ja 14. koht ning kõige krooniks elementaarse

jahtide hargnemisreegli rikkumine viiendas ja kuuendas sõidus. Kokkuvõttes said meie kogenud võistlejad vaid 16. koha.

Kuldmedal kuulus ameeriklastele, hõbeda sai Peter Lunde (Norra) ja pronksi Franco Cavallo (Itaalia). Omamoodi sürpriisiks kõigile purjespordispetsialistidele oli Paul Elvströmi jäämine neljandaks. Mees, kes siiani oli viinud koju kuldmedalid neljalt olümpialt (1952, 1956, 1960 ja 1964), pidi jääma nüüd hoopis medalita.

Ebaedu seiras meie ekipaaži ka **«Lendava hollandlase» klassis.** Ettearvatult võitis Inglismaa allveelaevastiku ohvitser Rodney Patisson koos soodimehe Jan Macdonald-Smithiga. Pärast diskvalifitseerimist esimeses sõidus said nad viis esikohta järjest ning viimases teise. Kõik see räägib suurtest võimetest ja ilmsest üleolekust. Kõiki ületav on vist ka nende jahi 33-täheline nimi «Supercalifragilisticexpialidocious».

Teise koha pärast samas klassis tuli Saksa FV roolimehel Ullrich Liboril tõsiselt pingutada. Esimestes startides saavutatud edu tükkis viimastes käest libisema. Brasiillane Reinaldo Conrad startis küll tagasihoidlikult, kuid parandas üha positsiooni ning lõpetas eriti efektselt — esikohaga viimases stardis. Punktide kokkulugemisel jäi siiski ette Libor, kes sai hõbemedali. Conradil tuli leppida pronksiga.

NSV Liidu esindajad Lev Rvalov ja Viktor Piltšin alustasid paljulubava neljanda kohaga ja teises sõidus lõpetasid kuuendana. Edasi aga libisesid ohjad käest ja üldkokkuvõttes tuli leppida 15. kohaga. Võistluste käigus ilmnes küllaltki ebameeldiv fakt: soodimees Piltšin ei täitnud roolimehe Rvalovi korraldusi ja näpunäiteid, jahil puudus üksmeel ja ühtne taktikaline plaan.

«Draakon»-klassis võitsid USA purjetajad juba teise kulla. George Friedrichs koos meeskonnakaaslaste Barton Jahncke ja Gerald Schreckiga oli klass omaette. Neli esikohta ja kaks teist kohta andsid kokku ainult 6 miinuspunkti. Hõbeda teenis taanlase Aage Birchi paatkond. Tublilt esines Saksa Demokraatliku Vabariigi jaht Paul Borowski juhtimisel. Stabiilne sõit andis talle kolmanda koha. NSV Liidu «Draakon» eesotsas Juri Anissimoviga (Valeri Afanasjev, Valeri Ružnikov) platseerus üheteistkümnendaks.

5,5 m klassi jahtide start olümpial jäi ka nende luigelauluks. Mõned maad, nähes selle klassi perspektiivitust, lõpetasid aegsasti kalli jahiga jändamise ja kolisid üle «Draakonile».

5,5 m klass on aja jooksul Skandinaaviamaadele palju kuulsust toonud. Ka seekord naeratas sportlik õnn nendele. Hiilgasid rootslased — vennad Ulf (roolimees), Jörgen ja Peter Sundelin. Tore koostöö, üksteisemõistmine ja ennastohverdavus tegid neist olümpiamängude ühe kõige populaarsema meeskonna. Mehhiko ajalehed kir-

jutasid: «Vennad Sundelinid töötasid nagu õlitatult, jahilt pigistati välja viimane! Midagi niisugust ei olnud keegi teine suuteline neile vastu seadma.»

Hõbe läks seekord šveitslastele Louis Noverrazile, pronks inglasele Robin Aisherile.

Meie roolimees 5,5 m klassi jahil Konstantin Aleksandrov, 14-kordne NSV Liidu meister ja 1968. aasta Euroopa meistrivõistluste hõbe võistles Tallinna Spordilaevade Eksperimentaaltehases ehitatud jahil. Tema kogemustele pandi palju lootusi, kuid pöidlahoidjatel tuli pettuda. Üheksas koht neljateistkümne ekipaaži hulgas pole kiiduväärt. Meie meeskond tegi jahi ettevalmistamisel jämedaid vigu. Juba esimeses sõidus kaotati spinnakeri juhitavus ja tuli leppida eelviimase kohaga.

Purjetamisele on endiselt truuks jäänud Norra kroonprints Harald. Tema üheteistkümnes koht 5,5 m klassis Sagami lahel saavutatud kaheksanda vastu ei rääki aga meisterlikkuse tõusust.

Tokios esines NSV Liidu purjespordikoondis kesiselt ja jäi riikide mitteametlikus paremusjärjestuses üheteistkümnendaks. Nüüd platseeruti tänu Valentin Mankini kullale kolm kohta ettepoole. Kuid ka kaheksas koht ei rahuldanud ei võistlejaid ega nende harrastuse austajaid.

Riik	«Finn»	«Lendav holland-lane»	«Draakon»	«Star»	5,5 m	Punkte	XVIII OM
1. USA	—	—	7	7	—	14	22
2. Inglismaa	—	7	—	—	4	11	8
3. Itaalia	4	—	—	4	2	10	4
4. Austraalia	3	3	2	1	—	9	8
5. Rootsi	—	—	1	—	7	8	9
6. Taani	—	—	5	3	—	8	14
7. Saksa FV	—	5	—	—	3	8	*
8. NSV Liit	7	—	—	—	—	7	4
9. Norra	—	2	—	5	—	7	—
10. Austria	5	—	—	—	—	5	2
11. Šveits	—	—	—	—	5	5	—
12. Saksa DV	—	—	4	—	—	4	*
13. Brasiilia	—	4	—	—	—	4	—
14. Kanada	—	—	3	—	1	4	—
15. Kreeka	2	—	—	—	—	2	—
16. Bahama	—	—	—	2	—	2	7
17. Prantsusmaa	—	1	—	—	—	1	—
18. Soome	1	—	—	—	—	1	4

* Saksa ühendatud võistkond kogus Tokios 15 punkti.

ESTADIO

23

VIIMANE ÕHTU
ESTADIO
OLIMPICOL

O. Türn

Kui lõputseremooniaks Estadio Olimpicole tuldi, vallutas vist kõigi südant kriipiv tunne — suur pidu oli tahes-tahtmata otsa saamas. Võistlejad olid väsinud. Väsisid pealtvaatajad ja korraldajad. Tõesti pingelised päevad (õigemini ööpäevad) olid 10 000-liikmelisel korraldajate armeel.

Autogrammikütid püüdsid veel päästa mis päästa annab, väsimatud märgivahetajad samuti. Suveniiride müüjad katsusid järelejäänud kaubast poolvägisi lahti saada.

Päev kaldus õhtusse. Staadioni peasissekäigu kõrged seinad hakkasid avarale parkimisplatsile järjest pikemat varju heitma. Tohutu mosaiikpannoo läbipääsukoridoride kohal kaotas aegamööda kõik erksamad toonid.

Ka ratsutajad olid lõpetanud Estadio Olimpicol oma viimased heitlused. Muru nägi välja nagu tallermaa. Pärast võistlejate autaustamist asuti kärmesti iluravi tegema. Traktor sõidutas kohale mulla veekraavide täitmiseks ja terved virnad mättaid. Paarsada meest asusid kätteõpitud korras tööle.

Rahvas ei lasknud neidki minuteid tühjalt mööda. Kuusteist päeva leegitsenud olümpiatule kõrval alustas kõrgepõhjalises ja ülilaia servaga kaabus noormees meloodilist laulu. Saateks sõrmitses ta kõhukat kitarri. Solistile kiirustasid appi neli sõpra.

«Oi-lai-lai-laa, oi-lai-lai-laa...» Mitmehäälne refrään sütitas esimesed lähemalolijad. Teise salmi esitas ansambel päris professionaalse vilumusega, kõigist nüanssidest hoolikalt lugu pidades. Refrääniga läks kaasa terve meie sektor, hiljem kogu staadion.

Kui ansambel uue laulu üles võttis, ühineti ka sellega.

Staadion sai korda, nii nagu polekski siin ratsutamisvõistlusi peetud. Laulud vaikisid, kuid lõputseremoonia ei alanud ikka veel.

Alumiselt tribüünilt hüppas üle barjääri tumedas pintsakus mees ja jooksis tellisekarva rajale.

Mis nüüd? Ükski politseinikest ei kiirustanud teda tagasi tooma.

Mees vehkis, nagu lööks takti. Ilmselt polnud mehhiklastele selline talitusviis võõras — mõni hetk hiljem hakkasid meiepoolsed tribüünid skandeerima kõigi võistluspäevade jooksul kümneid kordi kuuldud ergutushüüdu:

«Meh-hi-ko, ra-ra-raa! Meh-hi-ko, ra-ra-raa! . . .»

Dirigent läks järjest rohkem hoogu. Ta tõmbas pintsaku seljast ja püüdis niigi hoogsale skandeerimisele veelgi enam hoogu anda.

Kui energiline mees oma kohale tagasi läks, joosti murule takti lööma juba mitmekesi.

«Meh-hi-ko, ra-ra-raa! . . .»

Päike püüdis veel üle mäetippude Estadio Olimpicole piiluda. Kiired heitsid nelinurksele prožektoritetornile purpurset valgust. Siis kadusid need viimasedki. Suure ovaali ühte serva valgustasid nüüd prožektorikiired. Kolmteist valges dressis meest ja kolmteist sama värvi riietuses naist esitasid lihtsaid võimlemisharjutusi.

Mõni hetk vaikust ja olümpiaküla poolt kõmatas kahurisaluut. Mäenõlvad kordasid seda mitmekordse vaibuva kajana.

Orkester alustas Mehhiko hümni.

Hetkelist pausi kasutas jälle ära üks isehakanud koorijuht:

«Meh-hi-ko, ra-ra-raa! . . .»

Järsku kustusid kõik tulesilmad. Raugesid kõik hääled. Ainult olümpiatuli pahises oma hõõguvas kaldkausis ja valgustas kõrval olevaid valgepõhjalisi olümpialippe.

Üks prožektor ärkas. Selle hele vihk valgustas staadioni peasissekäiku. Sealtsamast saabus kahe ja poole nädala eest Kreekast kantud tuli. Sealtsamast läksid välja medaliihkajad 50 kilomeetri käimises ja maratonijooksus, sealtsamast tulid tagasi kõige vastupidavamad.

Kogu staadioni täitis aeglase marsi pidulik meloodia. Peaväravast hakkas sisenema lippude rivi. Ees sammus mustas vormis ja valgetes kinnastes mehhiko kaardiväelane. Paremas käes hoidis ta kolmnurkset transparenti, külgedel vastava maa nimi. Meetrit neli-viis kaardiväelasest tagapool kanti sama maa lippu. See au anti tavaliselt iga riigi sportlaspere auväärsemale.

Kõige ees jälle Kreeka. Järel olümpiamängudest osavõtnud 112 riigi lipud tähestikulises järjekorras.

Viimasena kanti Mehhiko lippu, taga peoperemeeste terve võistkond. Kreemides ülikondades ja kostüümides kolonn moodustas peatribüüni ette rivistunud kaardiväelaste ja lippurite selja taha ristkülikukujulise kasti. Sinna voolas nüüd peaväravast sportlaste kirev jõgi, kõik rahvused segamini.

Tablool süttis «MEXICO 68» ja selle kohal tõusis lipumasti olümpiamängude sünnimaa Kreeka lipp. Siis oli järg Mehhiko lipu

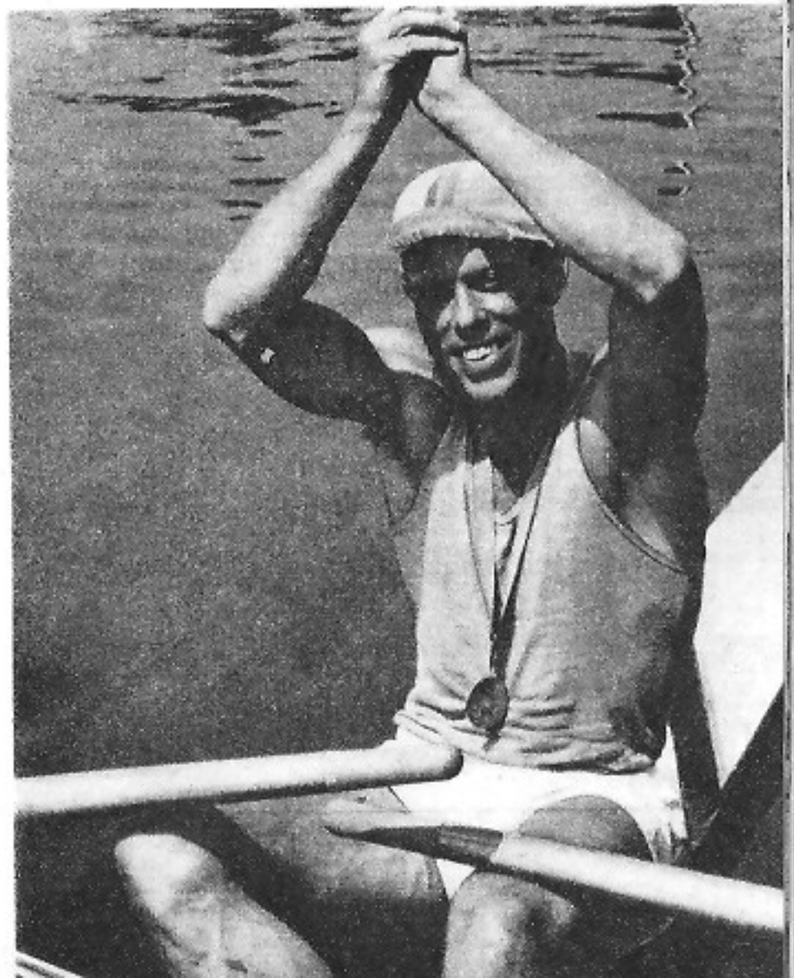

Edusamme teevad sõudmises hollandlased. Üks nende kolmest medalist Xochimilcos oli kuldne. Selle tõi Jan Wienese.

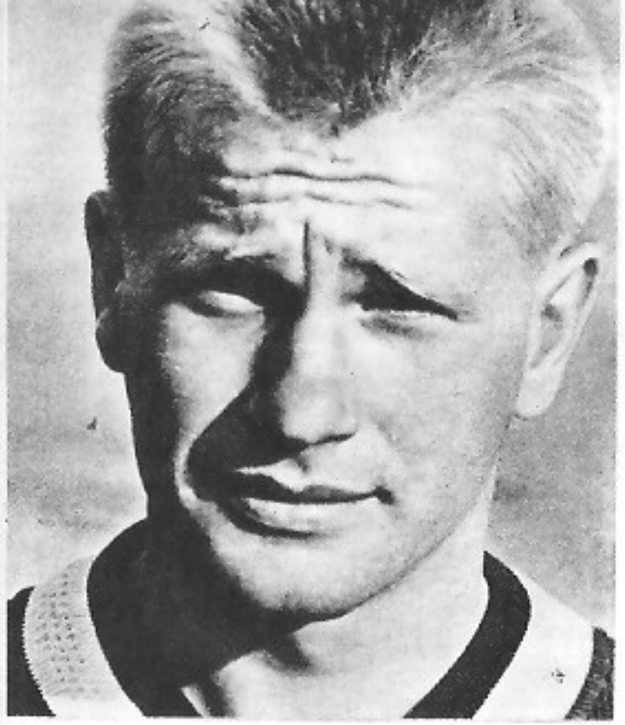

Ka eesti sõudjad on jõudnud olümpiaareenile. Teeavajaks sai Tiit Helmja.

Paremal: kuumuses ja Mexico hõredas õhus rauges jõud enneaegselt paljudel (keskel); kaks paatkonda, kes osutusid teistest sitkemateks, — Uus-Meremaa roolimehega neljaline ja Saksa FV kaheline.

All: kuldmedalimehed Anatoli Sass (vasakul) ja Aleksander Timošinin.

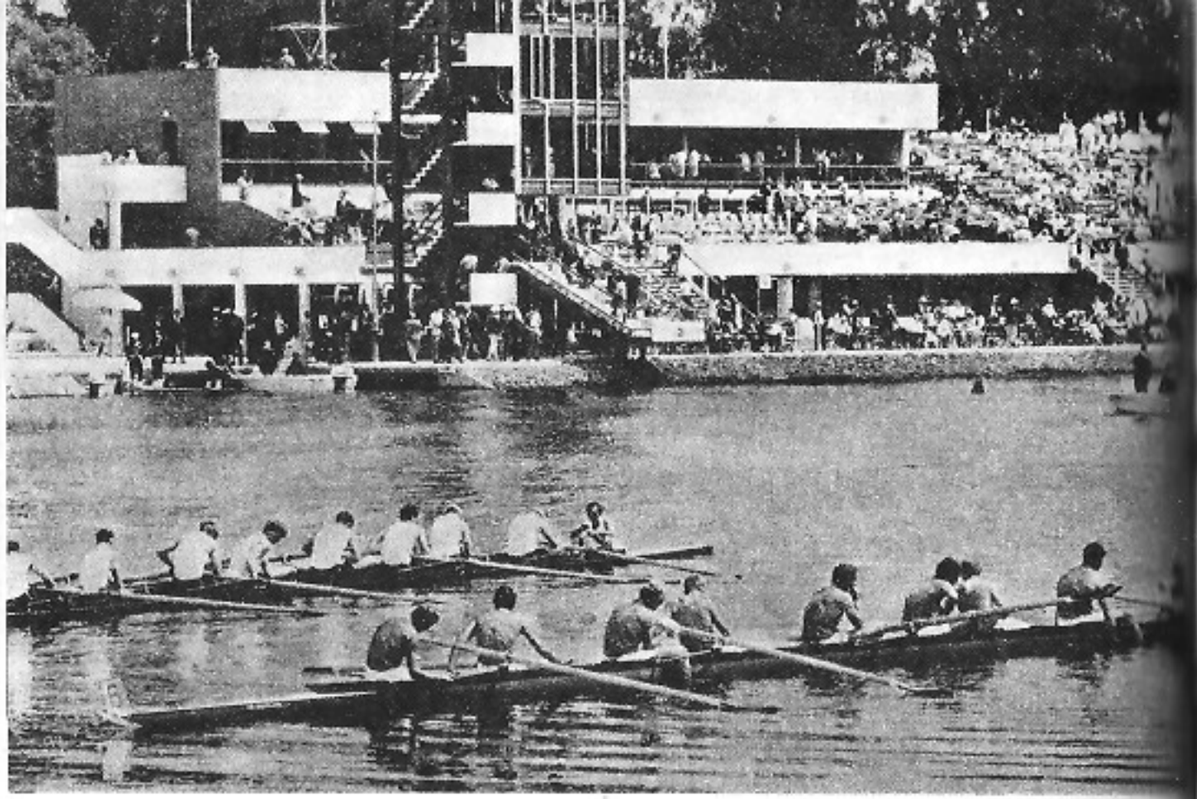

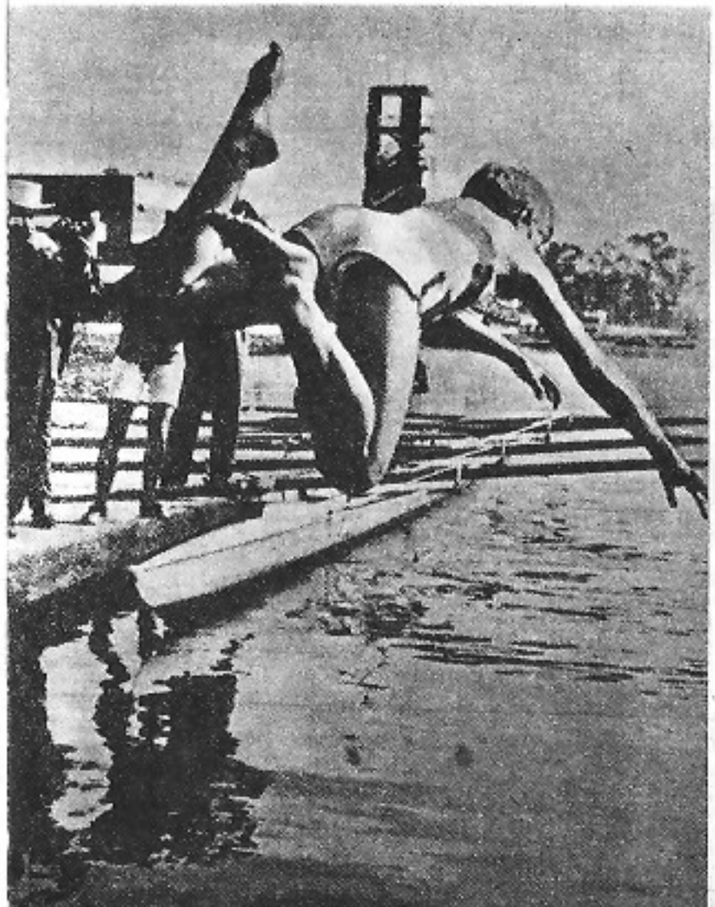

Võiduka kaheksalise väike tüürimees peab tegema kombekohase supluse.

Paremal: teistkordselt olümpiaajaloos jõudis Ratzeburgi (Saksa FV) kaheksaline finišisse esimesena. NSV Liidu paatkond teenis pronksi.

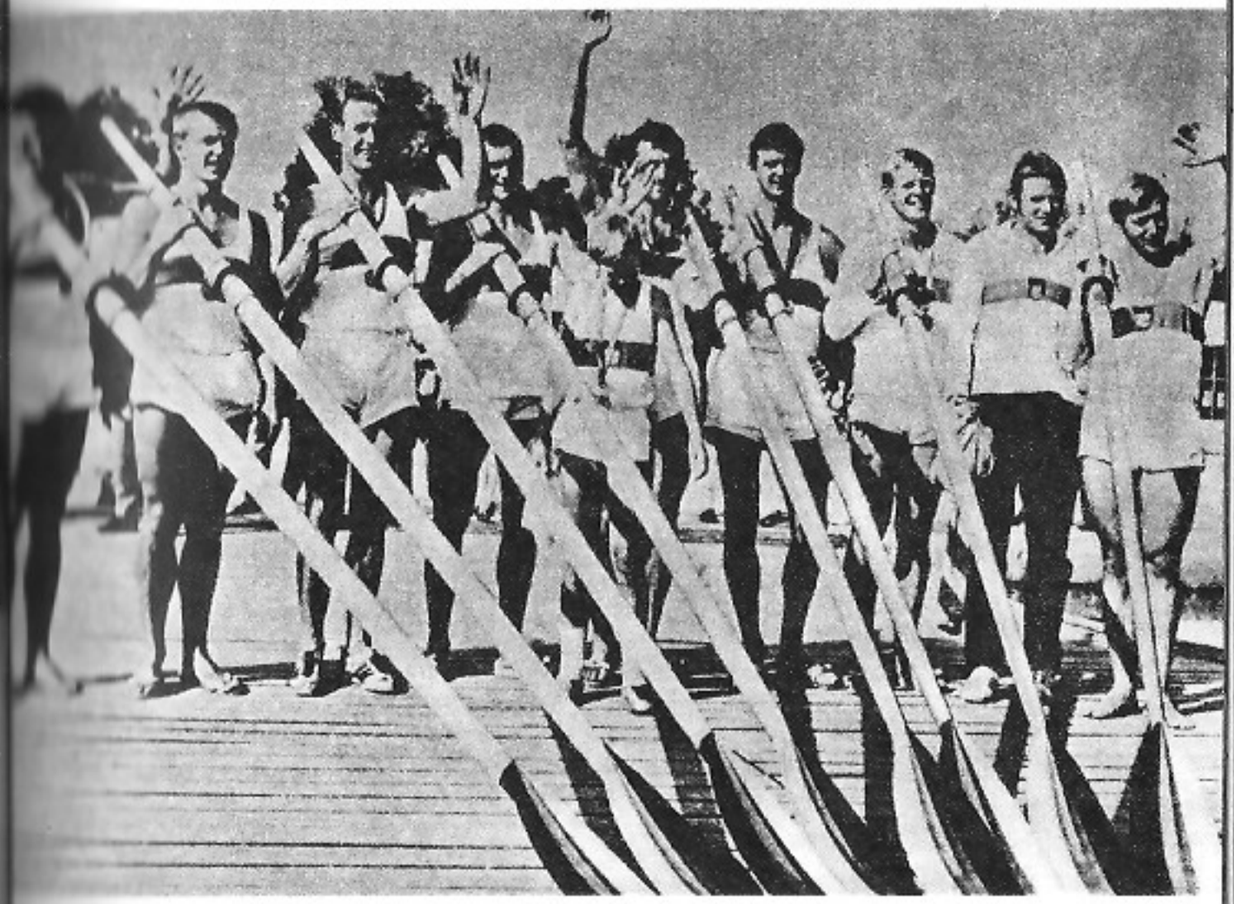

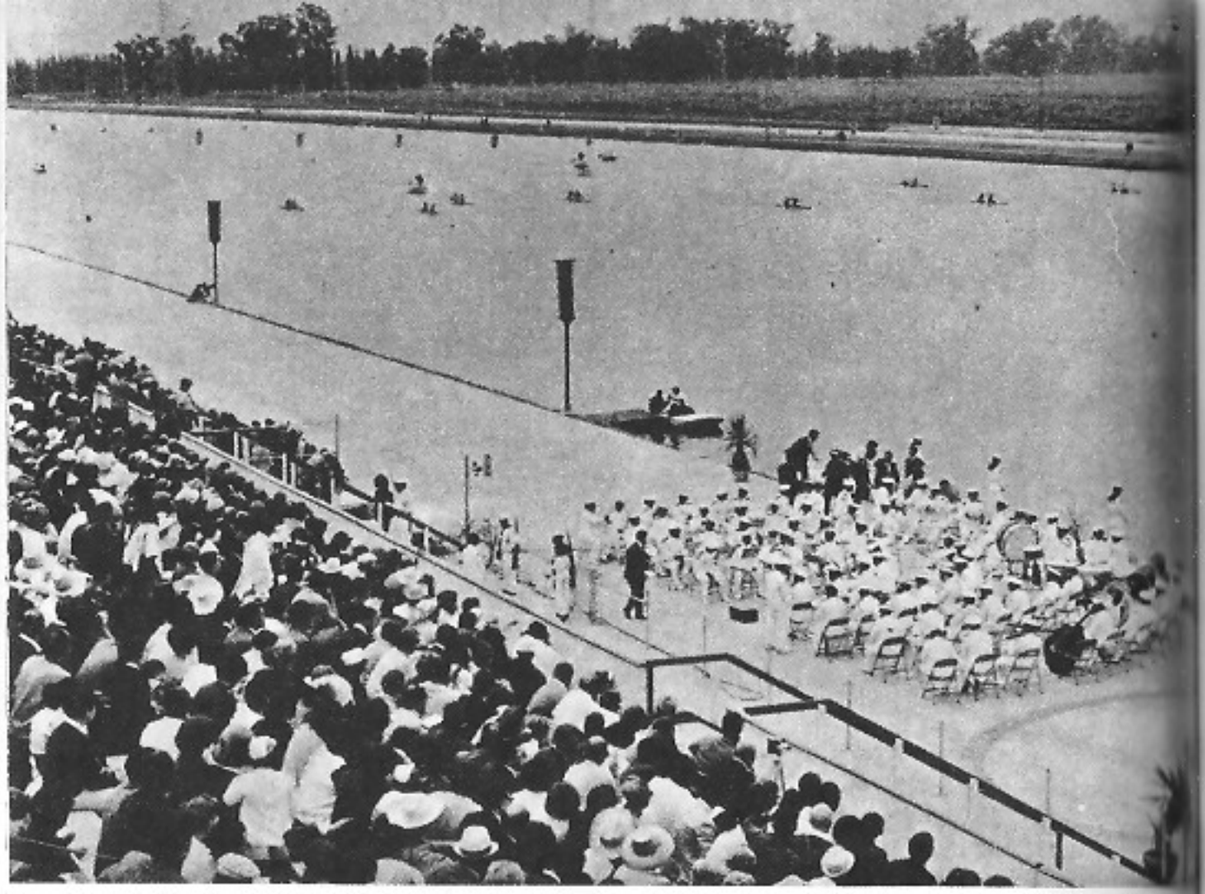

Paremal: Mihaly Hesz jõudis eesmärgile.
Vasakul all: kiireimad mehed kahelisel süstal. Keskel Aleksander Šaporenko (204) ja Vladimir Morozov.

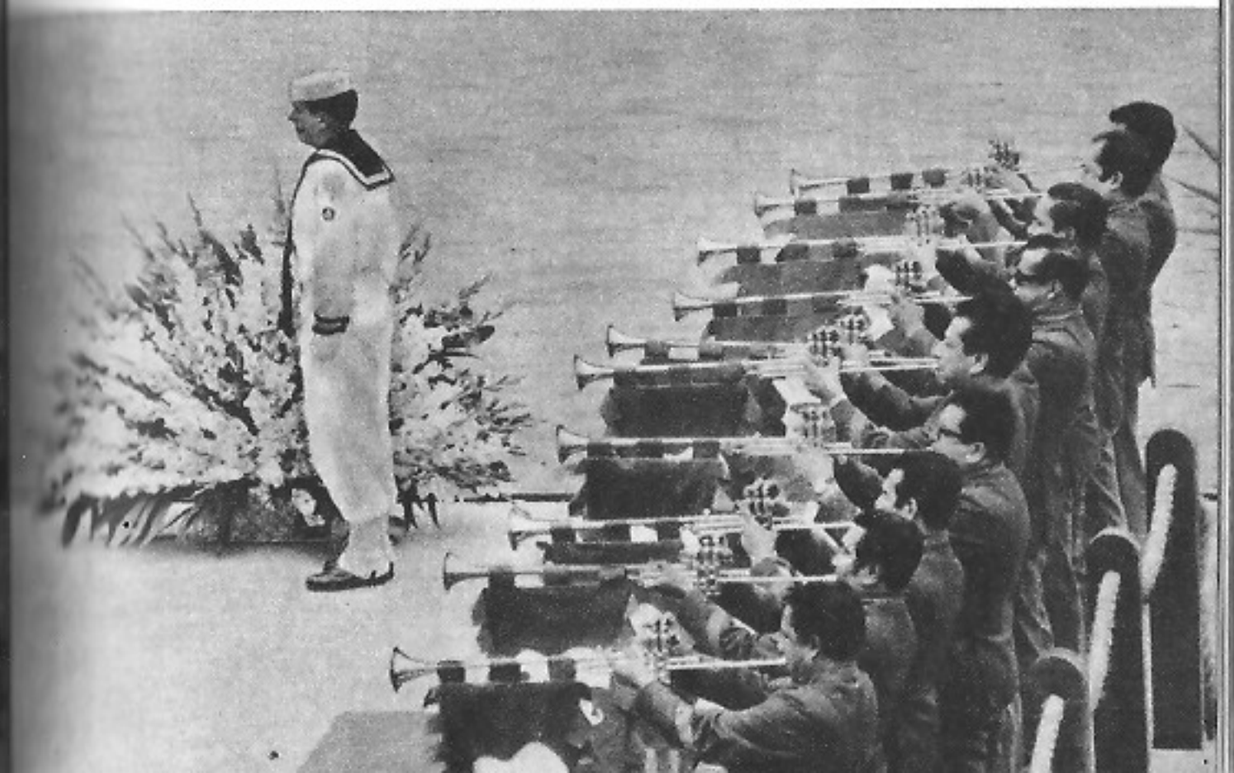

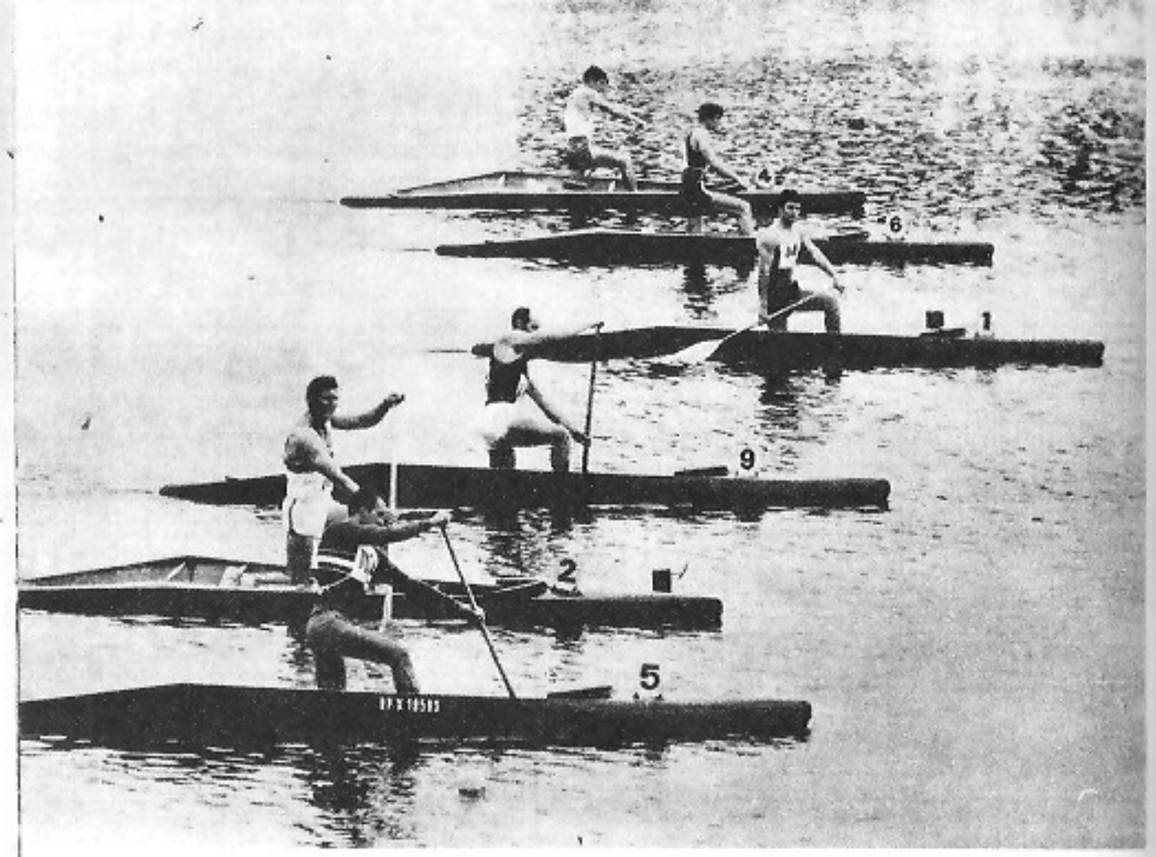

Kuus paremat ühelisel kanuul. Esiplaanil medalimehed Tibor Tatai (5), Detlef Lewe (2) ja Vitali Galkov (9).

Parempoolsel leheküljel: pronksmedalimehed Naum Prokupets ja Mihhail Zamotin ning edukamad naissüsturid. Teistkordselt võitis ühelistel olümpiakulla Ludmilla Pinjajeva.

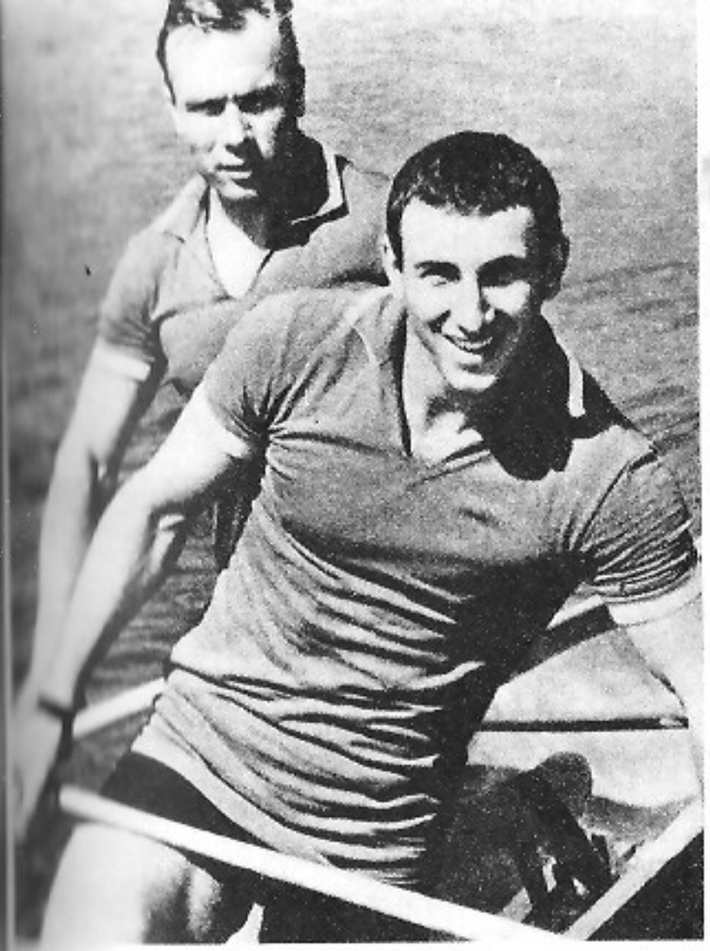

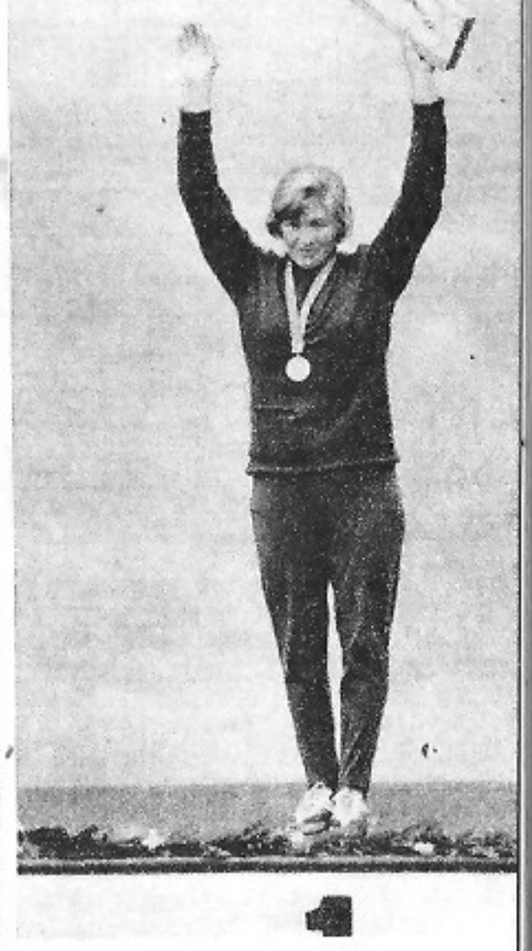

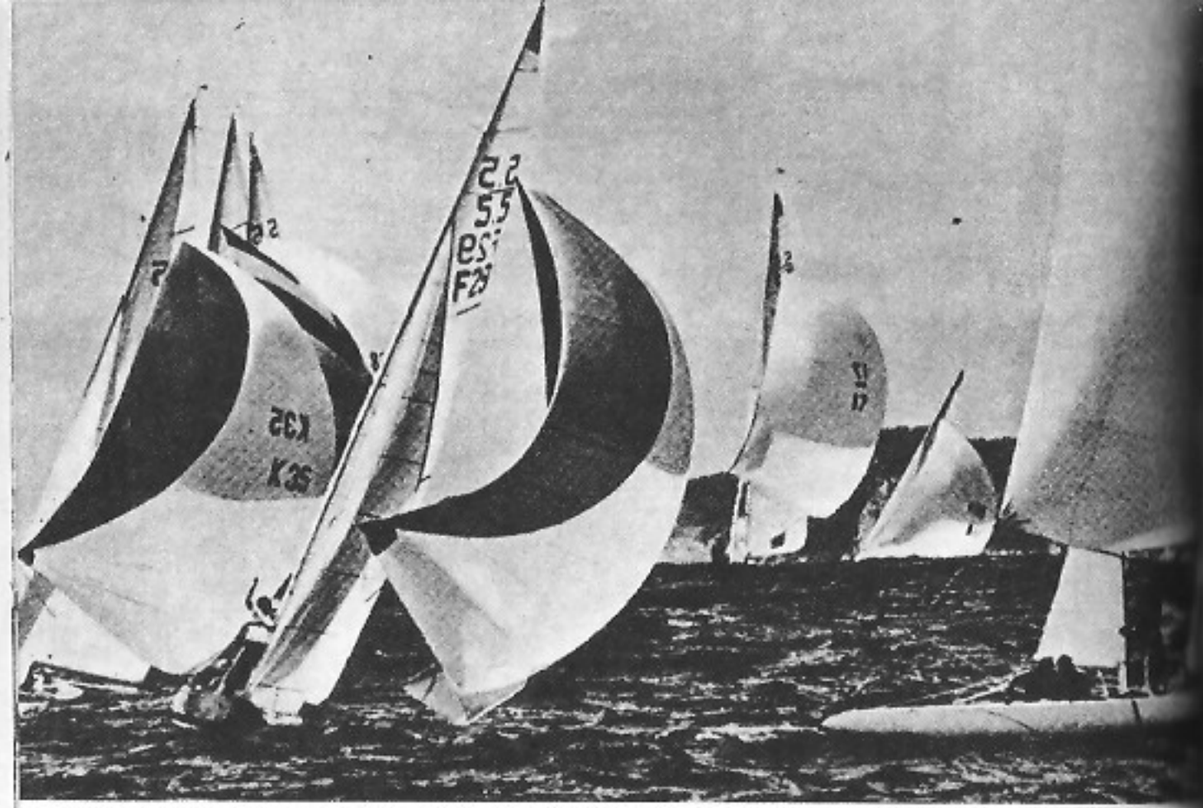

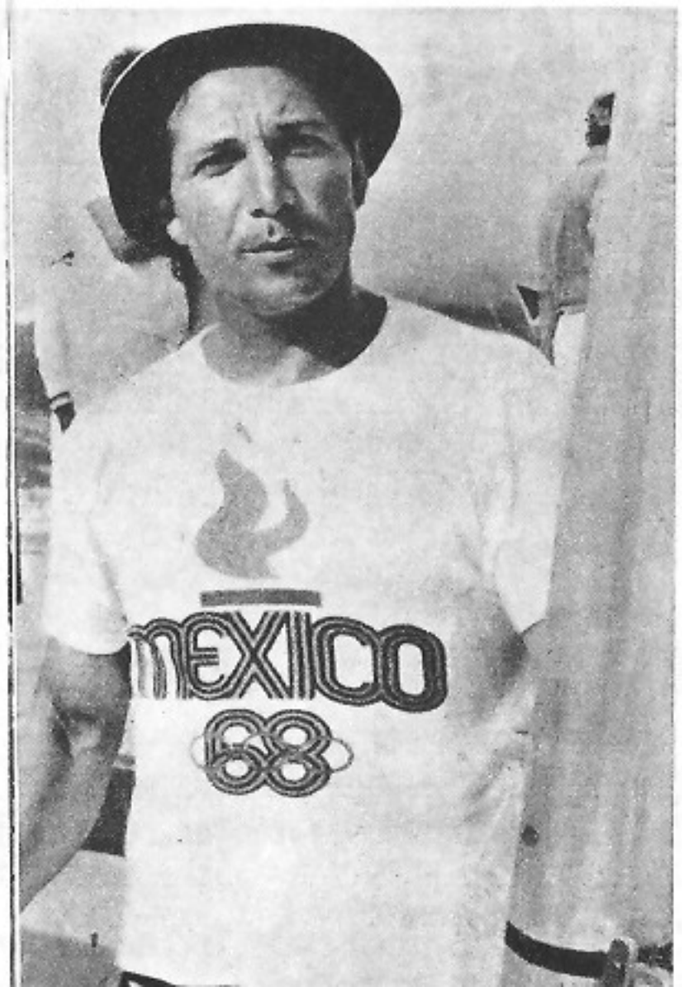

Acapulcos selgitati viimast korda olümpiavõitjad 5,5 m klassis (ülal).

Valentin Mankini kuld „Finnil" oli NSV Liidule kõigi aegade kolmas olümpiamedal purjespordis.

Paremal: XIX olümpiamängud on jõudnud finišisse.

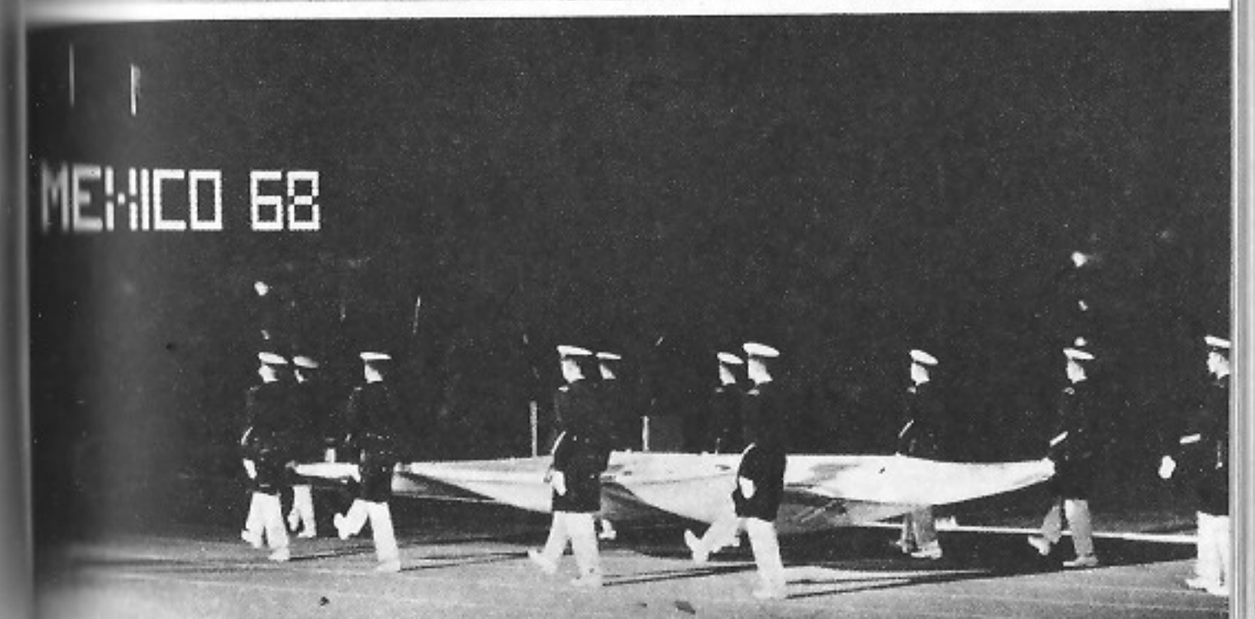

Mängudel seoti sõprus- ja ka abielusidemeid. Olümpiatinnas otsustasid elutee ühendada kahe olümpia kangelanna Vera Časlávska ja Josef Odložil (all). Nagu alati, oli moes ka märkide ja suveniiride vahetamine. Tõhusalt täiendas oma kollektsiooni Tuneesia spordiajakirjanik Bechim Manoubi (ülal paremal).

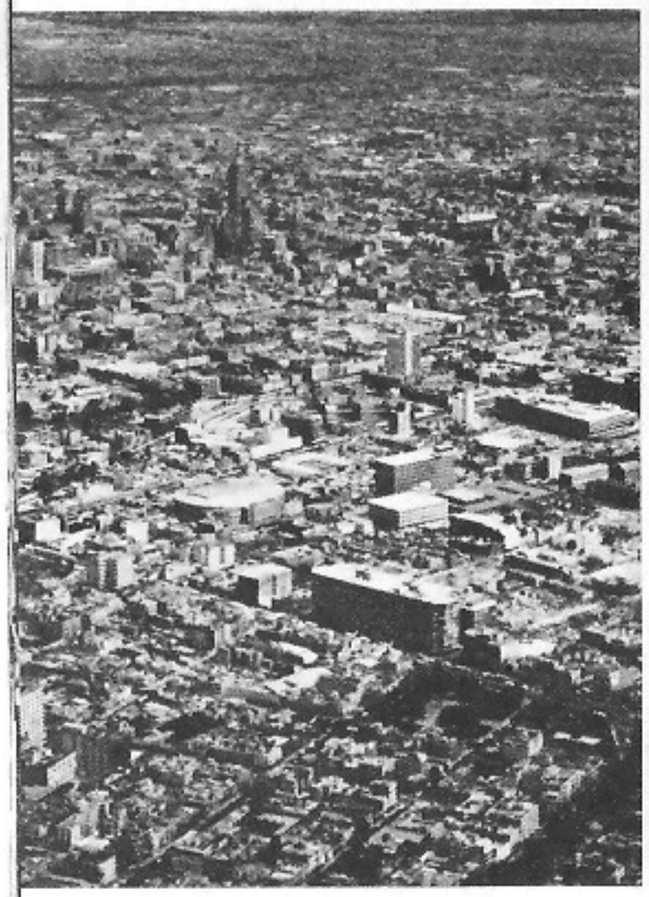

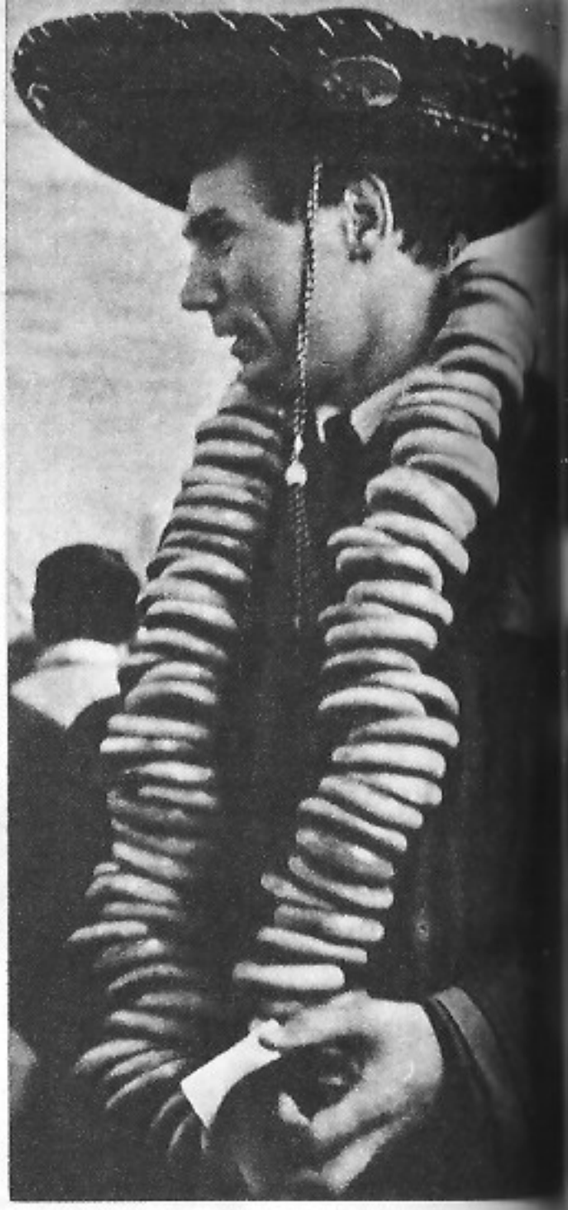

Hüvasti, olümpialinn!
Võitjana taas kodupinnal (A. Medved).
All: Jaan Taltsi ja Tõnu Lepikut oli Tallinna Lennujaamas vastu võtmas ka Antverpeni mängude hõbe Ain Sillak. Traditsioonid elavad edasi, sitkeid mehi sirgub meil ikka ja jälle.

Ülal: J. Talts, G. Prozumenštšikova ja üleliidulise spordikomitee esimees S. Pavlov olümpiakangelaste autasustamisel. All: V. Sanejevit kui agronoomi võttis kodulinn vastu õuntepärjaga.

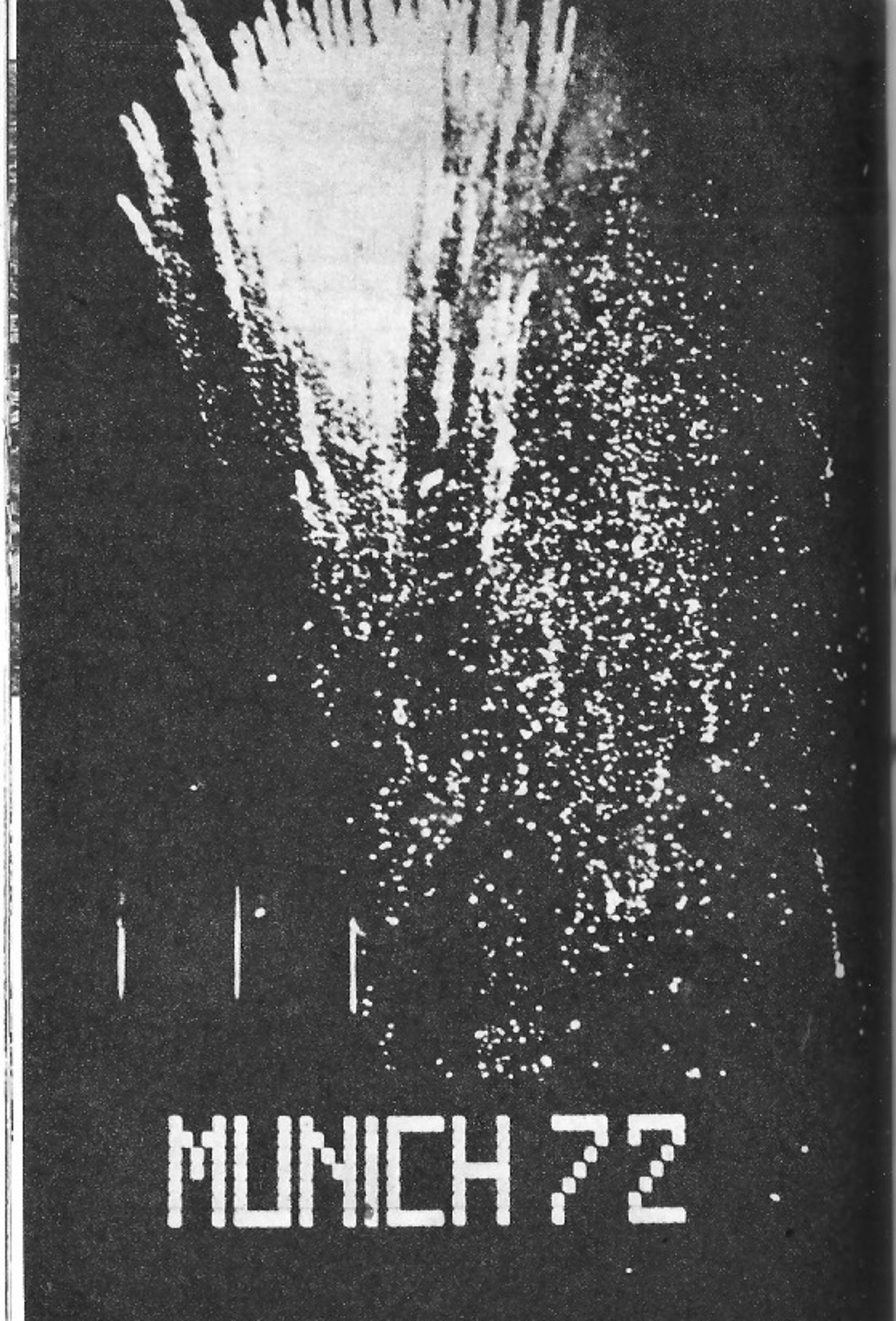

käes. Viimasena pani õrn tuul lehvima 1972. aasta olümpiamaa Saksa FV lipu.

Hümnid.

Valgustatuks jäi ainult peatribüüniesine. Lippurid koondusid poolkaares kõnepuldi ümber.

Avery Brundage'i lühikesele lõpukõnele järgnes kahurisaluut ja olümpialipu langetamine.

Samal ajal kui pealtvaatajate silmad ja prožektorite valgus saatsid mereväelaste poolt väljakantavat suuremõõtmelist siidlippu, jooksid peaväravast väljakule üle Mehhiko kokkukutsutud tänavamuusikud. Saadi kokku umbes kahe ja poole tuhandeline orkester. Olümpiamängude organiseerimiskomitee tellimisel oli õmmeldud kõigile ühtne tume vorm.

Olümpiatuli jäi järjest väiksemaks ja kustus.

Jälle kõlasid staadionil rahvaviisid.

Järsku tormas üks valges toogas neegersportlane läbi mehhiklaste tiheda rivi idatribüüni ette. Paljad jalad, tooga lehvimas. Just nagu musta peaga valge tuvi. Lehvitavale ja õhusuudlusi läkitavale sportlasele järgnes varsti teisigi. Vaimustunud pealtvaatajad hakkasid neid üle külvama kingitustega. Vastakuti lendasid õhus õlgkaabud ja -sombreerod. Ka lipukandjate rivi kaardiväelaste selja taga lõi võbisema ja lagunes koost. Kõik tormasid kätest kinni hoides jooksujalu mööda tribüüni äärt omaalgatuslikule auringile. Varsti ei pidanud vastu ka mehhiklaste read. Jäid ainult tikksirged kaardiväelased transparentidega.

Järsku tuli kellelgi olümpialaste hulgast mõte ka transparendid liikumisele kaasa haarata. Kaardiväelastel polnud midagi selle vastu. Peagi olid jooksurajal ringlevas voolus segipaisatult ka riikide esindussildid.

Kõike seda kaunistas ilutulestik. Kirev ja paugutamisterohke.

Kakskümmend kahurilasku järgmiste, kahekümnendate mängude auks kuulutasid pidustused lõppenuks. Jooksurajale aga jäid juubeldama sportlased ja nendega ühinenud kohtunikud, tõlgid ja staadionitöölised. Nad ei lahkunud sealt veel niipea.

MEXICO 68

E. Teemägi

VAIMUSTAVAD SAAVUTUSED LÄHENDAVAD MEID

XIX olümpiamängude organiseerimiskomitee esimees Pedro Ramirez Vazquezi soov täitus — Mehhikol oli võimalus näidata end maailmale ja ta tegi seda väga suurejooneliselt. Kummutati Hollywoodi filmide kaudu saadud kujutlus metsikust Mehhikost. Mängud toimusid tänapäevaliku suurlinna moodsates spordibaasides, hästi rakendati nüüdisaja tehnika võimalusi. XIX mängude mitmekülgne kultuuriprogramm esitles Mexicot ka kunstitemplina. Mehhiko rahva eelkäijate rikka kunsti ja kultuuripärandi tutvustamine oli oskuslikult seotud maailma suurpeoga. Peoperemeeste kordaminekust tundis rõõmu kogu maailm.

Veel meeldivam on, et õigustas ennast loosung: «Pakume sõprust maailma kõigile rahvastele!» Ennekõike meenutab see muidugi võõrustajate lahkust ja tähelepanelikkust külaliste vastu, kuid ta meenutab ka kogu olümpiaõhkkonda, vastastikust lugupidamist, sõpruseavaldusi. Võis tunda, et vaimustumine sportlaste saavutustest lähendab rahvaid.

«Fantastilised saavutused! Fantastilised mängud!» kuulsime sageli. Niisugune hinnang jääb vahest hetkeliseks vaimustuseväljenduseks. Kuivõrd fantastiline miski oli, seda näitab aeg. Küll aga võib päri olla USA kergejõustikuasjatundja Bert Nelsoni arvamusega: «Olümpialahingud Estadio Olimpicol olid kaks korda paremad kui kunagi varem...» Juba kolmandal võistluspäeval väljendas nähtu üle samasugust vaimustust üks Soome paljunäinud spordijuhte Aaro Laine.

Kogumuljes XIX olümpiamängudest olid kõige määravamaks kergejõustikuvõistlused. Nende lõppemisega oli möödas ka mängude kulminatsioon. 21. oktoobril tühjenes märgatavalt olümpiaküla ja lahkus enamik turiste. Paljudel aladel peetakse ka maailmameistrivõistlusi, ja mis seal salata, mitmel alal (näiteks jalgpallis) jäid olümpiavõistlused varemnähtu varju. Ujumisele omakorda vajutasid

halvava pitseri kõrgmäestikutingimused — selle all kannatasid siin tulemused tervelt 17 alal.

Kergejõustikuvõistlused seevastu ületasid igasugused ootused. Need ei haaranud ainult pingelise võistlusmomendiga. Kergejõustiku peamisi võlusid on tulemuste objektiivsus, nende võrdlemisvõimalus. Kergejõustikutulemustes peegeldub hästi meie sportlik progress. Tahame kõik tunda, et areneme, liigume edasi. Ja selle edasimineku huvides rakendatakse väga paljusid vahendeid. Osa neist pälvib Rahvusvahelise Kergejõustikuliidu heakskiidu, osa satub keelu alla. Teretulnud uuendusena võeti Mexico mängude eel vastu tartaanrada, tagasi aga lükati selle tarvis leiutatud harjasnaelkingad. Ettenägematuks soodustuseks kujunes paljudel kergejõustikualadel kõrgmäestiku hõre õhk. Küllap oli sellel oma osa, et rekordeid sündis rohkem kui kunagi varem. Näiteks ainuüksi meeste viiel sprindialal (100, 200 ja 400 m ning teatejooksud) ületati ja korrati ametlikke maailmarekordeid 28 korda, olümpiarekordeid aga 48 korda. Kas uusi rekordeid niipea ületatakse? Kas pole see Phyrrose võit? Kas ei mõju rekordite kättesaamatus mõnel juhul demobiliseerivalt? Võimatu uskuda, küllap ka edaspidi tulevad appi leidlikud pead.

Rekordid tekitasid olümpial vaimustust, rekordipüstitajad olid kesksed kangelased. Kuid rekordimehele osutatud au ei kuulu tegelikult ainult temale. Sellest aupaistest langeb osa ka kaasaaitajatele, kõigile pürgijatele, eelkäijatele ja tagantkihutajatele. Vaimustus kuulub lõpuks ikkagi rekordi püstitamisele kui rõõmustavale sündmusele. Meil kõigil on veel meeles Jaan Taltsi saavutustele osaks saanud tähelepanu. Ta jõudis esimese poolraskekaallasena üle poole tonni piiri. Kas oli see raskem kui maailmarekordi püstitamine varem või hiljem? Igatahes sai Taltsile osaks üldsuse suurem tähelepanu kui ta eelkäijatele ja teda ületanud Kaarlo Kangasniemile. Maailmas on oma paarkümmend populaarsemat spordiala kui tõstmine (pealegi polnud antud juhul tegemist mingi absoluutse tõsterekordiga), kuid ometi kuulus Talts maailma kümne parema sportlase hulka 1967. aastal. Ennekõike oli see rõõmu avaldamine ühe tähelepanuväärse sündmuse puhul — ka tavaliste mõõtmetega inimene oli jõudnud üle ühest unelmpiirist.

Mexico mängude omapäraks sai aafriklaste võidukäik. Musta Mandri sportlaste esinemine võlus pealtvaatajaid, võlus just nende hämmastavalt kiire areng. Siin elati kaasa mahajäämusest võitu saavate rahvaste edusammudele. Poolehoius aafriklastele ja USA neegrite väljaastumisele avaldus ka üks inimkonna positiivseid jooni: «Olla inimene, see on täpsemalt öeldes — olla vastutav. See tähendab tunda häbi viletsuse pärast, mis ei näi sinust sõltuvat» (Saint-Exupéry).

8.90! Ligi üheksa meetrit. Kõigi kaugushüppajate, ka järgmiste olümpiamängude võitmisest unistavate noorukite sihik oli alles 8.50-l. Robert Beamoni rekordiparandusele võrdväärse leidmine oli täielikult fantastika: 2.40 kõrgushüppes, 18 m kolmikhüppes, ligi 100 m odaviskes, 72 m kettaheites...

Beamon oli korrapealt ainulaadne spordikangelane. Keegi ei varjanud oma vaimustust.

Aastavahetusel aga tulid teated, mis tekitasid jälle hämmeldust. Paljud asjatundjad eelistasid olümpia-aasta parima sportlase selgitamisel hoopis Alfred Oerterit. Mõne ringküsitluse põhjal oligi parim Oerter...

Kas tõesti lasti end mõjutada ülistuste vastureaktsioonina tekkinud mahaarvutustest taganttuule, tartaanraja, kõrgmäestiku hõreda õhu arvel (ühed kahandasid niimoodi Beamoni tulemuse 8.60, teised 8.40-ni)? Aga võib-olla olid need, kes eelistasid Beamonile Oerterit, lihtsalt rassistid? Probleem ei andnud rahu. Tuli neid kahte sportlast kõrvutada.

Beamoni imepärase saavutuse taga on ennekõike harukordne talent. Oerteri auväärse olümpiavõitudeseeria taga aga ennekõike visa töö ja tarkus, oskus kontsenteeruda, kohaneda igasuguse võistlusolukorraga ja kaasas käia spordi arenguga... juba kaksteist aastat. Üks on sündinud õnneseen, teine on oma õnne tööga teeninud. Esimene paneb end imetlema, teisele aga anname au, avaldame lugupidamist.

Tuleb välja, et mõõt õigluse ja kaal kangelasmeele jaoks on teadlike spordiaustajate ringis komplitseeritum, seda ei mõjuta ka niisugune rekord nagu Beamoni 8.90.

Beamoni kõrval valmistus Mexicost oma elu suurimat võitu tooma ka Igor Ter-Ovanesjan. Ta oli neljandat korda olümpiamängudel, oli olnud vääriline partner Ralph Bostonile ning tulemuste ja stabiilsuse järgi üle Lynn Daviesest, kuid seni veel olümpiakullata. Viimasel eelolümpial oli Ter-Ovanesjan saanud 8.35-ga maailmarekordi kaasosanikuks ja NSV Liidu meistrivõistlustel Leninakanis oli andnud taas märku rekordivormist. Võib arvata, et ta teab kaugushüppest rohkem kui ükski teine inimene maailmas, sest temas on ühendatud tugev teoreetik ja praktik. Ta on tosin aastaid analüüsinud kõigi tippkaugushüppajate kinogramme, igaühelt parima üle võtnud ja oma stiili kudunud, arendanud niiviisi ideaalse tehnika. Oma teaduslikes uurimistöödes on ta lahanud kaugushüppaja ettevalmistuse iga pisiasja. Ta on kiire ja omaaegse kümnevõistlejana mitmekülgsema ettevalmistusega kui ükski teine kaugushüppaja. Ter-Ovanes-

jan on ka teadlik võitleja. Mexicos oli ta üks väheseid kaugushüppajaid, kes püüdis võidelda viimase katseni. Kui keegi oleks väärinud medalit ettevalmistuse põhjalikkuse eest, siis oleks väljavalituks võinud olla Igor Ter-Ovanesjan.

Kuid seal tuli ja tegi kõik nulliks Beamon. USA kergejõustikuspetsialisti Dick Banki sõnade järgi «üks niisugune Beamon, kes ei teadvat isegi, kui palju samme ta hoovõtule kulutab, niisugune Beamon, kes harukordadel õnne kaasabil äratõukepakku tabab ja sageli ka alla 8 meetri hüppab, teinekord ka valelt jalalt, nii kuidas juhtub, niisugune Beamon, kelle tehnika seisneb selles, et ta nii kiiresti kui võimalik jookseb, nii tugevalt kui suudab pakult ära tõukab, nii kuidas oskab jalad kaugele ette sirutab; niisugune Beamon, kelle ettevalmistus kaugushüppeks seisvat selles, et ta korvpalli mängib...» (On olnud ka New Yorgi korvpallikoondise aukapten.) Niisugune Beamon kummutas teiste töö ja vaeva üheainsa sähvatusega.

Kahtlemata on nendes Dick Banki sõnades ülesoolamist. Võibolla ongi Beamoni loomulik hüppetehnika just kõige õigem ja lihtsam vastus ideaali otsingutele... Kindlasti häirib paljusid asjaolu, et niisugune mees, kellele anne juba hällist kaasa antud, kellel sportlase ettevalmistuses väljakujunenud seadustest ja selle juures rakendamist leidnud teadusest pole vaja lugu pidada, võib kõik konkurendid halastamatult kõrvale tõrjuda.

Ja mis jääb üle? Kas alistuda nagu võitudega hellitatud Boston? Või mõelda nagu Ter-Ovanesjan, kes olümpialinnas kaotust seedides olevat leidnud: nüüd peab ta püüdma saavutada n.-ö. igapäevaseks tulemuseks 8.70, siis võib heal päeval tulla ka 8.90...

Beamonilegi seatakse vastu töö ja otsimisvaev. Kuid Ter-Ovanesjan on oma olümpiajärgses pihtimuses järeldanud ka seda, et «esiplaanile nihkub spordis andekuse probleem. Probleem, mille ees me ei või silmi sulgeda, probleem, millega on kohustatud tegelema mitte ainult treenerid, vaid ka teadlased. See on üks Mexico olümpiamängude peamisi õppetunde.»

Me ei saa enam sulgeda silmi ka tõiga ees, et eriti on loodus õnnistanud kehaliste eeldustega just neegersportlasi.

«Kõik jooksud võidavad mustanahalised,» ennustas olümpiakülas mängude eel Fred Kudu. Ja nii peaaegu ka läks. Kui neegersportlaste hulgas oleksid populaarsed veel käimine ja tehnilised alad, oleks nende triumf olnud vägevamgi. Et aafriklased ei võitnud ainult kõrgmäestikutingimuste kaasabil, seda on Abebe Bikila, Kipchoge Keino ja Naftali Temu tõestanud juba oma varasemate esinemistega.

Krooniks kõigele on Amos Biwott. See mees tegi kõige hämmastavamal kombel nulliks teiste tarkuse ja pikaaegse vaevanägemise. Jäi mulje, et alles kuuendat korda takistusjooksus võistlev Biwott ei

teadnud midagi tempost (läbis eeljooksus esimese kilomeetri kiirusega, mis eeldas maailmarekordi viimist alla 8.20,0), samuti taktikast (raiskas tohutult energiat eelvõistlusele ja lõppjooksus laskis enne lõpuringi tekkida enda ja eeljooksjate vahele liiga suure vahemaa), et ta ei tundnud üldse takistuste ületamise tehnikat...

Neegersportlastest 8-meetri-mehed on olnud aastakümneid kogu maailma imetlusobjektiks kui harukordsed talendid. Nüüd on veerand sajandit kaugushüppe maailmarekordi omanikuks olnud legendaarse Jesse Owensi tasemel ka meie Tõnu Lepik. Kas tähendab see, et samasuguseid talente nagu kuulsad neegersportlased leidub ka meie hulgas? Tahaks küll nii väita, kuid... Lepiku eeldused ei ole ikkagi võrreldavad Owensi, Bostoni ja Beamoni talendiga. Kõige silmapaistvamad kaugushüppajad on ennekõike hiilanud loomupärase kiirusega. Nad on tugevad sprindis. Aga Lepik? Tema isiklik rekord 100 meetris on vaid 11,2, ligi sekund nõrgem kui teistel nimekatel meestel. Teame, et selle vajakajäämise kiiruses kompenseerib Lepik võimsa äratõukega, et ta on tugeva kehaehitusega, eriti tugevate jalgadega atleet. Tema juures hakkab silma eelkõige atleetlikkus. See aga ei ole just sünnipärane nähtus. (Meenutagem kas või Lurichit, kes poisikesena olnud kidur ja haiglane.) Atleetlikkus on saavutatud tööga, treeninguga alates varasest noorusest. Tõnu Lepik on muide üles kasvanud sportlaste keskel. Teame, et ta kodu oli Komsomolinimelise staadioni kõrval ja ta mänguplatsiks olid selle hüppepaigad.

Me ei saa eitada talendi määravat osa spordis. Ja me otsime talente. Kuid ei piisa Beamoni-suguste silmipimestavast andekusest. Meie lugupidamine kuulub Oerteri-taoliste edule, sest ande kõrval (antud juhul vähem särav) tahame näha veel enam tööd. Just need koos tagavad edasimineku. Spordis kogetu varal võib järeldada: ande varal püstitatakse ideaal, vähemandekad oma kangelaslikku ja arukat tööd vastu seades aga kihutavad omakorda pingutama andekamaid. Ja niisuguses seoses, vastastikku vedades ja tõugates liigutaksegi. Üha kõrgemate tippude poole.

VÕIT JA KAOTUS

Alfred Oerteri ainulaadne saavutus juhib mõtted veel võidu ja kaotuse probleemidele. Oerter on öelnud oma intervjuudes ka seda, et ega ta oma šansse eriti kõrgeks ei hinnanud, et oli veendunud Jay Silvesteri tugevuses. Ta oli valmis ka kaotuseks. Järelikult ei kartnud nimekas mees kahjustada oma reputatsiooni. Niisugune teadmine tõstab lugupidamist suure sportlase vastu.

Öeldakse küll, et sport on mäng. Kuid kas see ütlus pole vana-

nenud? Kas ta on mäng, kui kaotusi elatakse üle niisama raskelt kui mõnd saatuselööki elus, kui pisaraid ei suuda teinekord varjata mehedki? Või kui võit vapustab sportlast samuti pisarateni, võib teha ta nime surematuks, teha temast arvestatava inimese, tuua kõrgendust ametiredelil...? Olümpiavõitjaile korraldatakse tihti uhkemaidki triumfikäike kui valitsejatele.

Kõlab mängu jaoks liiga traagilisena, kui öeldakse näiteks, et «tal läks kaduma elu viimane šanss». Kuid lood ongi traagilised. Sest palju aastaid või aastakümneid oma paremast east on tihti elatud spordile. Jäägitult, ja nii nagu suured kunstnikud — põlemisega. Sealjuures on sport hellitanud ka lootustega, tulemused on suurt võitu ennustanud. Ja lõpuks — ainult statist.

Olümpia kordub nelja aasta tagant. Kergejõustikus maailmameistrivõistlusi ei peeta. Aladel, kus peetakse, ei võeta neid enamjuhtudel aga nii tõsiselt kui olümpiaheitlust, millele keskendab oma tähelepanu ja jõu kogu spordimaailm. Olümpiavõitjale saab osaks üleüldine tähelepanu. Kuid kaotajad vääriksid tihti sama.

Mehised olid kahtlemata ka Abebe Bikila ja Jozef Schmidt. Uuesti võistlustulle astumisega olid nad ühtlasi valmis ohvriks. Vaevalt nad aga asjatundliku publiku hulgas oma hiilgust kaotasid, pigem võitsid lugupidamist.

Kas kõik või mitte midagi... Kui paljud pidasid silmas vaid olümpiavõitu!? Jah, võit on ületähtsustatud. Ka hõbeda ja pronksi saavutasid üksnes suured sportlased. Ärgem unustagem: ka selleks, et saavutada suuremat, tuleb taotleda suurimat.

Nii Oerteri esinemisest kui paljudest teistest võistlusmomentidest võib järeldada, et ei tohi orienteeruda üksnes tulemustele. Valentin Gavrilov pidi leppima pronksmedaliga juba seepärast, et arvas võiduks piisavat 2.20-st, s. o. kaks sentimeetrit paremast tulemusest, kui oli Valeri Brumelil Tokios. Kui ka Fosbury ja Caruthers ületasid 2.20, sattunud Gavrilov hämmeldusse. Jozef Schmidt ületas küll oma olümpiarekordi, kuid sellest piisas vaid kuuendaks kohaks. Meenutame veel, kuidas Romuald Klim pärast neljandat heitevooru järeldas, et on võitnud, ning, sattunud ootamatult kaotajaolukorda, ei suutnud end lõpukatsel enam vajalikul määral mobiliseerida. Sportlane peab järelikult võistluse lõpuhetkeni olema valmis kohtuma üllatusvõimeliste vastaste ja ootamatute olukordadega. Oerterisuguse meistri suureks trumbiks ongi kohanemisvõime.

Spordis on vähemal või suuremal määral tegemist ka õnnega (võib-olla isegi Oerteri puhul; võib-olla etendas teatud osa vihmasadu...). Ikka juhtub, et favoriidid jäävad ilma neile tõotatud osast ja võidu pärivad mõnikord need, kes ei oska seda oodatagi. Selge on igal juhul, et õnn soosib ikka seda, kes ta pärast võitleb.

Teadust abiks võttes liigutakse õnne ja ebaõnne välistamise teed. «Trehvamised» tehakse seaduspärasteks. Sellele vaatamata juhtub, et paljud on enneaegselt kulutanud närvienergia, paljud minetanud sportliku vormi. Järelikult on nad veel ebaküpsed meistrid. Teadlik vormi saavutamine nagu tehnika ja treeningki on paljus isikupärane, sportlase ja ta treeneri looming. See ei valmi üleöö.

NSV Liidu kergejõustikukoondises taheti seekord näha sportlasi-üliinimesi — võidukust ja kõrgeid tulemusi nõuti kogu hooaja vältel. See aga tähendas olulise spordiseaduse ignoreerimist. Sportlik vorm ei ole ju püsiv nähtus. Ka kõigile eeskujuks toodavat Janis Lusist ei saa erandiks pidada. Tõsi, ta võitis kevadest sügiseni kõik kohtumised, viskas 90 meetrit kevadel, suvel ja sügisel. Kui kergesti aga õnnestusid 90-meetri-visked kevadel ja suvel, ja kui raskelt läks see korda Mexicos. On tõenäoline, et Lusisel jäi piltlikult öeldes oma suur kala välja tõmbamata, tema 95-line ujus märkamatult mööda. Vormi hari jäi ilmselt kuhugi suvekuudesse.

Mitmed Mexicos vormis olnud sportlased, teiste hulgas ka Tõnu Lepik ja Nikolai Avilov, võisid järeldada, et vahel seisab õnn/õnnetuses. Mõlemad nimetatud kergejõustiklased saavutasid just vigastuse tõttu kõrgvormi teistest tunduvalt hiljem. Kes meist teab, kui palju tõusuhoos sportlasi koju jäi, olümpiakoondis koostati liiga vara (olümpialastest konkurentidest võis üle olla ka sügiskuudel üha paremasse vormi tõusnud Kalju Jurkatamm). Kui palju jõudis Mexicos medalile sportlasi edetabeli teise või kolmanda kümne seast, kui paljud saavutasid ennastületavaid tulemusi just olümpiamängudel. Ikka aga kipume ületähtsustama korduvaid võite ja kogemusi.

Paljud tugevad sportlased põlesid läbi juba eelvõistluses. Üleüldise tähelepanu tulipunktis olek ja mitmeetapilise katsumuse närvipinge osutusid näiteks talumatuks noorele maailmarekordinaisele Vera Nikoličile.

Kui Mart Paama ütles pärast Rooma olümpiaareenil esinemist enda kohta, et ta oli veel ebaküps, siis oli selleks ka alust (kulutas eelvõistlusele liiga palju närvienergiat). Et Laine Erikul Tokios taktikalisest oskusest veidi vajaka jäi, võis samuti vabandada ebaküpsusega. Nüüd olid nad mõlemad kogenud meistrid. Aga seekord just unustati, et nad on väljakujunenud meistrid, sportlased, kelle õpetamise ja ümberkujundamisega peab olema ettevaatlik. Neilt ei saa meistri täiuslikkust kaotamata naljalt midagi ära võtta või juurde pookida. Ja ometi leidus meie koondisel juhendajaid, kes seda tõde ignoreerisid. Mõtlematult esitati nõudeid nii Paamale kui ka Erikule.

Igor Ter-Ovanesjan on Nõukogude Liidu kergejõustikukoondise oodatust tagasihoidlikumale esinemisele leidnud veel ühe üldistava vabanduse: «Meie meeskonnal ei olnud Mexicos värskuse akumulaa-

torit, ei olnud sellist närvienergia varu, mis lubaks vabalt võistlusse minna.» Olümpialinna lennati liiga vara. Peeti vajalikuks siin koguni võistlustel võimeid kontrollida.

Aga Rein Aun? Tema juhtumist rääkides on vist sõna «ebaõnn» kõige enam omal kohal. Ilm mängis vingerpussi võistluse korraldajatele ja viimased omakorda sportlastele (kõrgushüppe venimise tõttu muudeti 400 m jooksude koosseise ja Aunal tuli viienda jooksu asemel startida ootamatult, piisava soojenduseta, teises jooksus — nii tuligi vigastus). Seega ei suuda me ebaõnne ikka veel täielikult vältida.

Võib arvata, mida tähendab sportlasele kaotus ühel elu peamisel stardil. Sinult ootavad võitu tuhanded või isegi miljonid, sul lasub vastutus... Kaotus niisuguses olukorras on sportlasele karm katsumus, millele igaüks ei pea vastu, jääb seda põdema.

Kogu maailma tähelepanu orbiidis olid võitjad. Kuid kaotajad? Vähesed vist leidsid lohutaja. «Lüüasaamine teeb ohvritest süüdlased, selles avaldub tema õiglusevastasus» (Saint-Exupéry). Lennukitäite viisi sõitis olümpialinnast koju pettunud, purunenud lootustega sportlasi. Rohkem kui võiduröömu on spordis (samuti elus) ikkagi pettumusvalu, sest kaotatakse ka seda ja tuntakse kahju sellestki, mida pole veel võidud omaks pidada.

Alati jääb meenutamisväärseks kulunud ütlemine: kes kaotust kardab, see ei võida iialgi. Sportlastel peab olema nii julgust sihtide seadmiseks kui ka mehisust pettumuste üleelamiseks. Suur on sportlane, kes oma pettumust varjata suudab. Vääris imetlust, kuidas lüüasaamisest sai võitu Ronald Clarke. Jooksukuningas vajus küll finišis kokku (hapnikupuudusest) ja traagilistel hetkedel just ei naeratanud, kuid jäi olemuselt püstipäiseks, ei kerjanud kaastunnet, ei rääkinud pettumusest ega loobumiskavatsustest, vaid vastupidi — tulevikuplaanidest. See oli suure sportlase suur võit.

Kaotus ei tarvitsegi olla kaotus. Lüüasaamine võib olla ka tee taassünnile...

Sporditipud üha kerkivad. On tarvis jõuda veel kõrgemale, veel kaugemale, olla praegustest olümpiasangaritest veel tugevam, sihte seades julgem, kaotusi taludes mehisem. Ja julgeid ning mehiseid tulebki üha juurde.

«Sport õpetab ausalt võitma. Sport õpetab väärikalt kaotama. Niisiis õpetab sport kõike — õpetab elu» (Hemingway).

Veebruar 1969

25

XIX OLÜMPIAMÄNGUDE TULEMUSED

AERUTAMINE

22.—25. oktoobrini

MEHED

ÜHELINE SÜST (1000 m)

Olümpiavõitja 1964: R. Peterson (Rootsi) 3.57,13.
21 võistlejat.

3 eelsõitu (iga sõidu kolm esimest said poolfinaali): **1.** Rolf Peterson (Rootsi) 4.02,6, Andrei Contolenco (Rumeenia) 4.03,7, Mihaly Hesz (Ungari) 4.04,7. **2.** Erik Hansen (Taani) 4.05,6, Rolf Olsen (Norra) 4.08,0, Horst Mattern (Saksa FV) 4.09,5. **3.** Wladyslaw Szuszkiewicz (Poola) 4.03,4, Aleksander Šaporenko (NSVL) 4.04,6, Wolfgang Lange (Saksa DV) 4.05,3.

3 lohutussõitu (kolm esimest said poolfinaali): **1.** José Colom (Hispaania) 4.16,6, Paul Hoekstra (Holland) 4.18,3, Jouko Viitamäki (Soome) 4.25,8. **2.** Marc Moens (Belgia) 4.29,08, G. Joo (Kanada) 4.29,40, John Clair (USA) 4.29,69. **3.** Adrian Powell (Austraalia) 4.14,05, John Clavin (Inglismaa) 4.19,28, Vaclav Mara (Tšehhoslovakkia) 4.20,58.

3 poolfinaali (kolm esimest said finaali): **1.** R. Peterson 4.01,39, V. Mara 4.03,31, W. Lange 4.04,62. **2.** E. Hansen 3.58,72, A. Šaporenko 3.59,37, M. Hesz 4.04,97. **3.** W. Szuszkiewicz 4.05,72, P. Hoekstra 4.06,73, A. Contolenco 4.06,78.

Finaal	**1. Mihaly Hesz (Ungari)**	**4.02,63**
	2. Aleksander Šaporenko (NSV Liit)	**4.03,58**
	3. Erik Hansen (Taani)	**4.04,39**
	4. Wladyslaw Szuszkiewicz (Poola)	**4.06,36**
	5. Rolf Peterson (Rootsi)	**4.07,86**
	6. Vaclav Mara (Tšehhoslovakkia)	**4.09,35**

7. Andrei Contolenco (Rumeenia) 4.09,96, 8. Wolfgang Lange (Saksa DV) 4.10,03, 9. Paul Hoekstra (Holland) 4.13,28.

KAHELINE SÜST (1000 m)

Olümpiavõitja 1964: Rootsi (S. Sjödelius, G. Utterberg) 3.38,54.
20 paatkonda.

3 eelsõitu (kolm esimest said poolfinaali): **1.** Rumeenia 3.36,5, Ungari 3.37,9, NSV Liit 3.40,9. **2.** Austria 3.38,9, Holland 3.42,0, Itaalia 3.44,1. **3.** Saksa DV 3.50,3, Jugoslaavia 3.51,5, Inglismaa 3.53,5.

2 lohutussõitu (kolm esimest said poolfinaali): **1.** Belgia 3.47,64. Austraalia 3.50,82, Elevandiluurannik 4.07,98. **2.** Saksa FV 3.50,08, Rootsi 3.54,18, Kanada 3.59,03.

3 poolfinaali (kolm esimest said finaali): **1.** Rumeenia 3.43,94, Belgia 3.44,63, Holland 3.53,05. **2.** NSV Liit 3.44,39, Austria 3.46,30, Saksa FV 3.49,19. **3.** Ungari 3.45,77, Itaalia 3.48,69, Rootsi 3.48,97.

Finaal	1.	**NSV Liit** (Aleksander Šaporenko, Vladimir Morozov)	3.37,54
	2.	**Ungari** (Csaba Giczi, Istvan Timar)	3.38,44
	3.	**Austria** (Gerhard Seibold, Günther Pfaff)	3.40,71
	4.	**Holland** (Paul Hoekstra, Antonius Geurts)	3.41,36
	5.	**Rootsi** (Lars Andersson, Gunnar Utterberg)	3.41,99
	6.	**Rumeenia** (Afanasie Sciotnic, Aurel Vernescu)	3.45,18

7. Belgia (Jean-Pierre Burny, Herman Naegels) 3.45,21, 8. Itaalia (Caesare Beltrami, Caesare Zilioli) 3.46,08, 9. Saksa FV (Holger Zander, Bernhard Schulze) 4.02,98.

NELJALINE SÜST (1000 m)

Olümpiavõitja 1964: NSV Liit (N. Tšužikov, A. Grišin, V. Morozov, V. Ionov) 3.14,67.
19 paatkonda.

3 **eelsõitu** (kolm esimest said poolfinaali): 1. Rumeenia 3.18,0, Norra 3.19,6, Soome 3.21,1. 2. Ungari 3.18,6, NSV Liit 3.18,9, Poola 3.21,7. 3. Austria 3.21,7, Saksa DV 3.23,5, Rootsi 3.24,5.

2 **lohutussõitu** (kolm esimest said poolfinaali): 1. Holland 3.26,86, Prantsusmaa 3.28,80, Austraalia 3.31,79. 2. Inglismaa 3.26,01, Saksa FV 3.30,58, Taani 3.30,92.

3 **poolfinaali** (kolm esimest said finaali): 1. Rumeenia 3.19,88, Rootsi 3.20,18, Taani 3.21,27, 2. Ungari 3.20,03, Soome 3.21,70, Saksa DV 3.23,30. 3. Norra 3.18,29, Austria 3.20,47, Poola 3.21,29.

Finaal	1.	**Norra** (Steinar Amundsen, Egil Söby, Tore Berger, Jan Johansen)	3.14,38
	2.	**Rumeenia** (Anton Calenic, Dimitrie Ivanov, Haralambie Ivanov, Mihai Turcas)	3.14,81
	3.	**Ungari** (Csaba Giczi, Istvan Timar, Imre Szöllösi, Istvan Csizmadia)	3.15,10
	4.	**Rootsi** (Per Larsson, Hans Nilsson, Tord Sahlen, Åke Sandin)	3.16,68
	5.	**Soome** (Karl-Gustav von Alfthan, Heikki Mäkelä, Jorma Lehtosalo, Ilkka Nummisto)	3.17,28
	6.	**Saksa DV** (Joachim Wenzke, Klaus-Uwe Will, Erhard Riedrich, Peter Ebeling)	3.18,03

7. Austria 3.18,95, 8. Poola 3.22,10, 9. Taani 3.25,64.

ÜHELINE KANUU (1000 m)

Olümpiavõitja 1964: J. Eschert (Saksa ü. v.) 4.35,14.
12 võistlejat.

2 **eelsõitu** (kolm esimest said finaali) 1. Ivan Patzaichin (Rumeenia) 4.28,3, Ove Emanuelsson (Rootsi) 4.32,4, Christopher Hook (Kanada) 4.34,9. 2. Detlef Lewe (Saksa FV) 4.24,5, Tibor Tatai (Ungari) 4.25,5, Jiři Čtvrtečka (Tšehhoslovakkia) 4.28,3.

1 **lohutussõit** (kolm esimest said finaali): V. Galkov (NSVL) 4.34,17, B. Lubenov (Bulgaaria) 4.35,82, A. Weigand (USA) 4.37,11.

Finaal	1.	**Tibor Tatai (Ungari)**	4.36,14
	2.	**Detlef Lewe (Saksa FV)**	4.38,31
	3.	**Vitali Galkov (NSV Liit)**	4.40,42
	4.	**Jiři Čtvrtečka (Tšehhoslovakkia)**	4.40,74
	5.	**Boris Lubenov (Bulgaaria)**	4.43,43
	6.	**Ove Emanuelsson (Rootsi)**	4.45,80

7. Ivan Patzaichin (Rumeenia) 4.49,32, 8. Andreas Weigand (USA) 4.50,42, 9. Christopher Hook (Kanada) 4.55,88.

KAHELINE KANUU (1000 m)

Olümpiavõitja 1964: NSV Liit (A. Himitš, S. Oštšepkov) 4.04,65.
13 paatkonda.

2 **eelsõitu** (kolm esimest said finaali): 1. NSV Liit 4.09,9, Rootsi 4.10,5, Saksa FV 4.11,4. 2. Rumeenia 4.03,4, Ungari 4.04,4, Saksa DV 4.21,8.

1 **lohutussõit** (kolm esimest said finaali): Mehhiko 4.15,01, Tšehhoslovakkia 4.20,19, Bulgaaria 4.22,17.

Finaal	1.	**Rumeenia** (Ivan Patzaichin, Serghei Covaliov)	4.07,18
	2.	**Ungari** (Tamas Wichmann, Gyula Petrikovics)	4.08,77
	3.	**NSV Liit** (Naum Prokupets, Mihhail Zamotin)	4.11,30
	4.	**Mehhiko** (Juan Martinez, Felix Altamirano)	4.15,24
	5.	**Rootsi** (Bernt Lindelöf, Erik Zeidlitz)	4.16,60
	6.	**Saksa DV** (Jürgen Harpke, Helmut Wagner)	4.22,53

7. Saksa FV (Roland Kapf, Klaus Lewandowski) 4.26,36, 8. Bulgaaria (Ivan Valev, Aleksander Damjanov) 4.26,74, Tšehhoslovakkia (Rudolf Penkava, Svatopulk Skarupsky) diskvalifitseeriti.

NAISED

ÜHELINE SÜST (500 m)

Olümpiavõitja 1964: L. Hvedosjuk (NSV Liit) 2.18,87.
13 võistlejat.

2 **eelsõitu** (kolm esimest said finaali): 1. Ludmilla Pinajeva (NSV Liit) 2.07,1, Anna Pfeffer (Ungari) 2.08,6, Iva Vavrova (Tšehhoslovakkia) 2.09,1. 2. Viorica Dumitru (Rumeenia) 2.10,0, Renate Breuer (Saksa FV) 2,10,3, Mieke Jaapies (Holland) 2.10,9.

1 **lohutussõit** (kolm esimest said finaali): M. Smoke (USA) 2.12,67, A. Nüssner (Saksa DV) 2.13,42, I.-M. Svensson (Rootsi) 2.14,55.

Finaal	1.	**Ludmilla Pinajeva (NSV Liit)**	2.11,09
	2.	**Renate Breuer (Saksa FV)**	2.12,71
	3.	**Viorica Dumitru (Rumeenia)**	2.13,22
	4.	**Marcia Smoke (USA)**	2.14,68
	5.	**Iva Vavrova (Tšehhoslovakkia)**	2.14,78
	6.	**Anita Nüssner (Saksa DV)**	2.16,02

7. Ing-Marie Svensson (Rootsi) 2.16,04, 8. Mieke Jaapies (Holland) 2.18,38.

KAHELINE SÜST (500 m)

Olümpiavõitja 1964: Saksa ü. v. (R. Esser, A. Zimmermann) 1.56,95.
11 paatkonda.

2 eelsõitu (kolm esimest said finaali): **1.** Saksa FV 1.59,5, Rumeenia 1.59,6, NSV Liit 1.59,9. **2.** Ungari 2.01,0, Saksa DV 2.02,8, Holland 2.03,4.

1 lohutussõit (kolm esimest said finaali): Poola 2.03,48, USA 2.04,54, Inglismaa 2.06,31.

Finaal

1. **Saksa FV** (Annemarie Zimmermann, Roswitha Esser) 1.56,44
2. **Ungari** (Anna Pfeffer, Katalin Sagi-Rozsnyoi) 1.58,60
3. **NSV Liit** (Ludmilla Pinajeva, Antonina Seredina) 1.58,61
4. **Rumeenia** (Valentina Serghei, Viorica Dumitru) 1.59,17
5. **Saksa DV** (Anita Kobuss, Karin Haftenberger) 2.00,18
6. **Holland** (Mieke Jaapies, Tjeertje Bergers-Duif) 2.02,02

7. USA (Sperry Rademaker, Marcia Smoke) 2.02,97, 8. Inglismaa (Leslie Oliver, Barbara Mean) 2.03,70, 9. Poola (Izabela Antonowicz, Jadwiga Doering) 2.04,20.

JALGPALL

13.—26. oktoobrini.

Olümpiavõitja 1964: Ungari.
16 meeskonda.

MÄNGUD ALAGRUPPIDES

Grupp A
Mexicos

Nr.	Riik	1	2	3	4	Väravate suhe	Punkte	Koht
1	Prantsusmaa	●	4:1	1:2	3:1	8:4	4	1.
2	Mehhiko	1:4	●	1:0	4:0	6:4	4	2.
3	Kolumbia	2:1	0:1	●	2:3	4:5	2	3.
4	Ginea	1:3	0:4	3:2	●	4:9	2	4

Grupp B
Pueblas

Nr.	Riik	1	2	3	4	Väravate suhe	Punkte	Koht
1.	Hispaania	●	0:0	1:0	3:0	4:0	5	1.
2	Jaapan	0:0	●	1:1	3:1	4:2	4	2.
3	Brasiilia	0:1	1:1	●	3:3	4:5	2	3.
4	Nigeeria	0:3	1:3	3:3	●	4:9	1	4.

Grupp C
Guadalajaras

Nr.	Riik	1	2	3	4	Väravate suhe	Punkte	Koht
1	Ungari	●	2:0	2:2	4:0	8:2	5	1.
2	Iisrael	0:2	●	5:3	3:1	8:6	4	2.
3	Gaana	2:2	3:5	●	1:1	6:6	2	3.
4	Salvador	0:4	1:3	1:1	●	2:8	1	4.

Grupp D
Leonis

Nr.	Riik	1	2	3	4	Väravate suhe	Punkte	Koht
1	Bulgaaria	●	2 : 1	2 : 2	7 : 0	11 : 3	5	1.
2	Guatemaala	1 : 2	●	1 : 0	4 : 1	6 : 3	4	2.
3	Tšehhoslovakkia	2 : 2	0 : 1	●	8 : 0	10 : 3	3	3.
4	Tai	0 : 7	1 : 4	0 : 8	●	1 : 19	0	4.

Finaalturniir

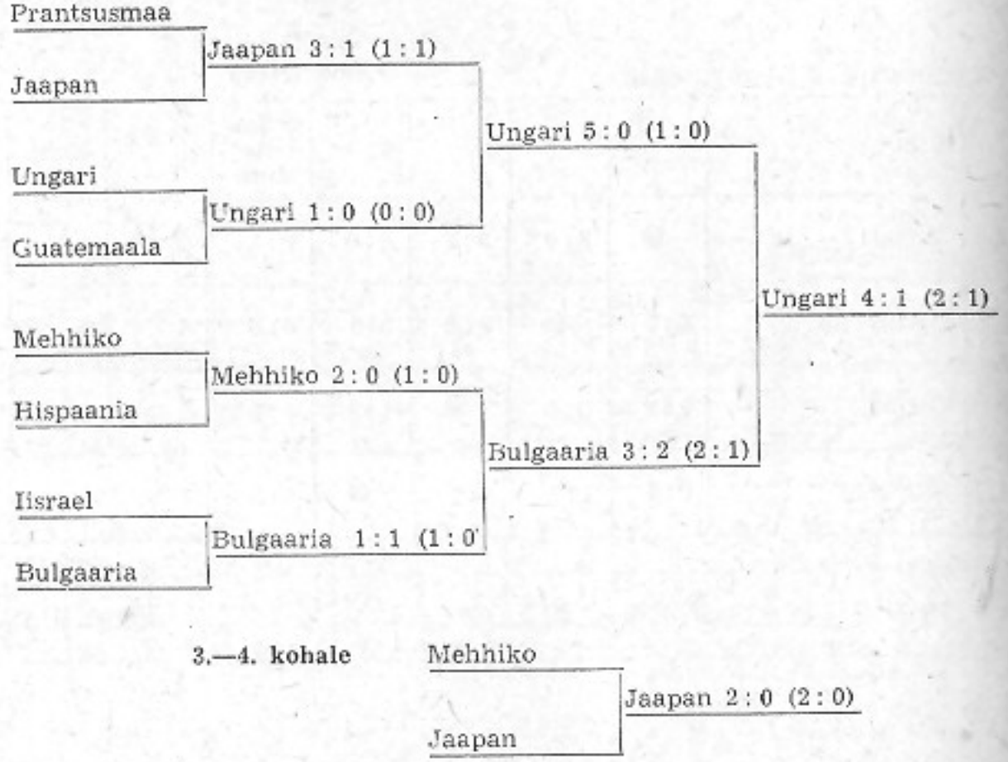

1. **Ungari** (Karoly Fater, Dezsö Novak, Miklos Pancsics, Ivan Menczel, Lajos Szücs, Laszlo Fazekas, Antal Dunai, Laszlo Nagy, Ernö Nosko, Istvan Juhasz, Lajos Dunai, Istvan Basti, Laszlo Keglovich, Lajos Kocsis, Istvan Sarközi, Miklos Szalai, Zoltan Szarka).

2. **Bulgaaria** (Stojan Jordanov, Atanas Gerov, Georgi Hristakijev, Milko Gaidarski, Kiril Ivkov, Ivailo Georgijev, Jantšo Dimitrov, Jevgeni Jantšovski, Petar Žekov, Todor Krastev, Atanas Mihailov, Asparuh Nikodimov, Tsvetan Veselinov, Ivan Zafirov, Kiril Stankov, Georgi Tsvetkov, Georgi Vasilev, Mihail Gjonin).

3. **Jaapan** (Hiroshi Katayama, Kenzo Yokoyama, Yoshitada Yamaguchi, Mitsuo Kamata, Takaji Mori, Aritatsu Ogi, Teruki Miyamoto, Masashi Watanabe, Kunishige Kamamoto, Ikuo Matsumoto, Ryuichi Sugiyama, Ruozo Suzuki, Kiyoshi Tomizawa, Eizo Yeoguchi, Shigeo Yaegashi, Masakatsu Miyamoto, Yasuyuki Kuwahara, Masahiro Hamasaki).

JALGRATTASPORT

15.—23. oktoobrini

1000 m PAIGALTSTARDIGA

Maailmarekord: G. Sartori (Itaalia)	1.04,61	1967.
Olümpiarekord: S. Gaiardoni (Itaalia)	1.07,27	1960.
Olümpiavõitja 1964: P. Sercu (Belgia)	1.09,59	

32 võistlejat.

1. **Pierre Trentin (Prantsusmaa)**	**1.03,91**	**MR,**	**OR**
2. **Niels Fredborg (Taani)**	**1.04,61**		
3. **Janusz Kierzkowski (Poola)**	**1.04,63**		
4. **Gianni Sartori (Itaalia)**	**1.04,65**		
5. **Roger Gibbon (Trinidad-Tobago)**	**1.04,66**		
6. **Leijn Loevesijn (Holland)**	**1.04,84**		

7. Jocelyn Lovell (Kanada) 1.05,18, 8. Sergei Kravtsov (NSVL) 1.05,21, 9. José Pittaro (Argentiina) 1.05,57, 10. Heinz Richter (Saksa DV) 1.05,61, 11. Herbert Honz (Saksa FV) 1.05,61, 12. Jack Simes (USA) 1.05,67.

1000 m SPRINDISÕIT

Olümpiavõitja 1964: G. Pettenella (Itaalia)
46 võistlejat.

I ring, 17 sõitu (iga sõidu võitja kvalifitseerus II ringi): **1.** Daniel Morelon (Prantsusmaa), **2.** Pierre Trentin (Prantsusmaa), **3.** Giordano Turrini (Itaalia), **4.** Omar Phakadze (NSVL), **5.** Roger Gibbon (Trinidad-Tobago), **6.** Robert van Lancker (Belgia), **7.** Reginald Barnett (Inglismaa), **8.** Johannes Jansen (Holland), **9.** Dino Verzini (Itaalia), **10.** Niels Fredborg (Taani), **11.** Leijn Loevesijn (Holland), **12.** Gordon Johnson (Austraalia), **13.** Jürgen Barth (Saksa FV), **14.** Ivan Kučirek (Tšehhoslovakkia), **15.** Jack Simes (USA), **16.** Peder Pedersen (Taani), **17.** Milos Jelinek (Tšehhoslovakkia).

I ring, 12 lohutussõitu (iga sõidu võitja pääses II ringi): **1.** Sanji Inoue (Jaapan), **2.** Jose Pittaro (Argentiina), **3.** Tim Mountford (USA) **4.** Leslie King

(Trinidad-Tobago), 5. Jocelyn Lovell (Kanada), 6. Andras Baranyecz (Ungari), 7. José Mercado (Mehhiko), 8. Carlos Roqueiro (Argentiina), 9. Ian Alsop (Inglismaa), 10. Daniel Goens (Belgia), 11. Sergei Kravtsov (NSVL), 12. John Nicholson (Austraalia).

II ring, 10 sõitu (iga sõidu võitja kvalifitseerus kaheksandikfinaali): 1. D. Morelon, 2. P. Trentin, 3. G. Turrini, 4. O. Phakadze, 5. R. Gibbon, 6. J. Simes, 7. I. Kučirek, 8. G. Johnson, 9. J. Barth, 10. N. Fredborg.

II ring, 8 lohutussõitu (iga sõidu võitja sai kaheksandikfinaali): 1. S. Kravtsov, 2. L. King, 3. P. Pedersen, 4. R. van Lancker, 5. R. Barnett, 6. J. Jansen, 7. D. Verzini, 8. L. Loevesijn.

Kaheksandikfinaalid, 6 sõitu (iga võitja sai veerandfinaali): 1. D. Morelon, 2. P. Trentin, 3. G. Turrini, 4. O. Phakadze, 5. J. Jansen, 6. D. Verzini.

4 lohutussõitu (iga võitja kvalifitseerus lohutussõitude finaali): 1. J. Barth, 2. L. Loevesijn, 3. J. Simes, 4. T. Mountford.

Lohutussõitude finaal, 2 sõitu (võitjad pääsesid veerandfinaali): 1. J. Barth, 2. L. Loevesijn.

Veerandfinaalid (siit alates tuli võita kaks sõitu): 1. D. Morelon, 2. P. Trentin, 3. G. Turrini, 4. O. Phakadze.

Poolfinaalid: 1. D. Morelon võitis O. Phakadze (kolmest sõidust) — 10,76, 10,69; 2. G. Turrini võitis P. Trentini — 11,76, 11,24.

Finaal: D. Morelon võitis G. Turrini — 11,27, 10,68.

3.—4. kohale: P. Trentin võitis O. Phakadze — 11,57, 10.92.

1. **Daniel Morelon (Prantsusmaa)**
2. **Giordano Turrini (Itaalia)**
3. **Pierre Trentin (Prantsusmaa)**
4. **Omar Phakadze (NSVL)**

2000 m TANDEMISÕIT

Olümpiavõitja 1964: Itaalia (A. Damiano, S. Bianchetto).
14 meeskonda.

I ring, 7 sõitu (võitja sai veerandfinaali): 1. Itaalia, 2. Prantsusmaa, 3. Belgia, 4. Tšehhoslovakkia, 5. Saksa DV, 6. Holland, 7. Saksa FV.

I ring, 3 lohutussõitu (võitja pääses lohutussõidu finaali): 1. NSV Liit, 2. Ungari, 3. Austraalia.

Lohutussõidu finaal (võitja pääses veerandfinaali): 1. NSV Liit.

Veerandfinaalid (2 sõidu võitja läks poolfinaali): 1. Itaalia, 2. Prantsusmaa, 3. Holland, 4. Belgia.

Poolfinaalid: 1. Holland võitis Itaalia (kolmest sõidust) — 10,03, 10,34, 2. Prantsusmaa võitis Belgia — 10,24, 10,60.

Finaal: Prantsusmaa võitis Hollandi — 10,03, 9,83.

3.—4. kohale: Belgia võitis Itaalia — 10,60, 11,20.

1. **Prantsusmaa** (Daniel Morelon, Pierre Trentin)
2. **Holland** (Leijn Loevesijn, Johannes Jansen)
3. **Belgia** (Daniel Goens, Robert van Lancker)
4. **Itaalia** (Valter Gorini, Luigi Borghetti)

4000 m JÄLITUSSÕIT

Maailmarekord: J. Daler (Tšehhoslovakkia)	4.45,94	1967.
Olümpiarekord: G. Ursi (Itaalia)	4.56,07	1964.

Olümpiavõitja 1964: J. Daler (Tšehhoslovakkia).
28 võistlejat.

I ring (aegade järgi 8 paremat said veerandfinaali): Xaver Kurmann (Šveits) 4.40,41 (MR, OR), John Bylsma (Austraalia) 4.41,10, Daniel Rebillard (Prantsusmaa) 4.42,15, Mogens Frey (Taani) 4.42,30, Cipirano Chemello (Itaalia) 4.43,58, Rupert Kratzer (Saksa FV) 4.43,84, Radames Trevino (Mehhiko) 4.44,12, Faul Crapez (Belgia) 4.44,93.

Veerandfinaalid (võitjad pääsesid poolfinaali): 1. X. Kurmann 4.45,94, 2. J. Bylsma 4.41,66, 3. D. Rebillard 4.39,87 (MR, OR), 4. M. Frey 4.37,54 (MR, OR).

Poolfinaalid

I.	II.
M. Frey 4.42,05	D. Rebillard 4.41,80
X. Kurmann 4.44,26	J. Bylsma 4.48,73

Finaal	3. koha sõit
1. D. Rebillard 4.41,71	1. X. Kurmann 4.39,42
2. M. Frey 4.42,43	2. J. Bylsma 4.41,60

1. **Daniel Rebillard (Prantsusmaa)**
2. **Mogens Frey (Taani)**
3. **Xaver Kurmann (Šveits)**
4. **John Bylsma (Austraalia)**

4000 m MEESKONNASÕIT

Maailmarekord: Itaalia	4.20,64	1966.
Olümpiarekord: Itaalia	4.28,88	1966.

Olümpiavõitja 1964: Saksa ü. v.
22 meeskonda.

I ring (11 sõidust kvalifitseerusid aegade järgi 3 paremat veerandfinaali): Itaalia 4.16,10 (MR, OR), NSV Liit 4.19,29, Saksa FV 4.19,90, Tšehhoslovakkia 4.21,88, Taani 4.23,58, Poola 4.23,77, Prantsusmaa 4.24,45, Belgia 4.26,14.

Veerandfinaalid: 1. Itaalia 4.22,48, 2. NSV Liit 4.26,63, 3. Saksa FV 4.27,14, 4. Taani 4.27,02.

Poolfinaalid

I.	II.
Saksa FV 4.15,76 (MR, OR)	Taani 4.19,87
Itaalia 4.16,21	NSV Liit 4.20,39

Finaal	3. koha sõit
1. Saksa FV 4.18,94	1. Itaalia 4.18,35
2. Taani 4.22,44	2. NSV Liit 4.33,39

1. **Taani** (Mogens Frey, Reno Olsen, Per Lyngemark, Gunnar Asmussen) 4.22,44
2. **Saksa FV** (Karl-Heinz Henrichs, Karl Link, Jürgen Kissner, Udo Hempel) 4.18,94
3. **Itaalia** (Cipirano Chemello, Lorenzo Bosisio, Giorgio Morbiato, Luigi Roncaglia) 4.18,35
4. **NSV Liit** (Dzintars Lacis, Stanislav Moskvin, Vladimir Kuznetsov, Mihhail Koljušev) 4.33,39

MAANTEESÕIT

(196,280 km)

Olümpiavõitja 1964: M. Zanin (Itaalia) 4 : 39.51,63 (194,832 km).
Sõidu lõpetasid 64 jalgratturit.

1. **Pierfranco Vianelli (Itaalia)** **4 : 41.25,24**
2. **Leif Mortensen (Taani)** **4 : 42.49,71**
3. **Gösta Pettersson (Rootsi)** **4 : 43.15,24**
4. **Stephan Abrahamian-Gonzales (Prantsusmaa)** **4 : 43.36,54**
5. **Marinus Pijnen (Holland)** **4 : 43.36,81**
6. **Jean-Pierre Monsere (Belgia)** **4 : 43.51,77**

7. Tomas Pettersson (Rootsi) 4 : 43.58,11, 8. Giovanni Bramucci (Itaalia) 4 : 43.58.19, 9. Martin Rodriguez (Kolumbia) 4 : 43.58,49, 10. Marian Kegel (Poola) 4 : 44.00,50, 11. Jan Jozef Krekels (Holland) 4 : 44.09,70, 12. Burkhard Ebert (Saksa FV) 4 : 44.10,20.

MEESKONDLIK MAANTEESÕIT

(100 km)

Olümpiavõitja 1964: Holland 2 : 26.31,19.
Sõidu lõpetasid 30 meeskonda.

1. **Holland** (Marinus Pijnen, Fedor den Hertog, Jan Josef Krekels, Gerardes Zoetemelk) **2 : 07.49,06**
2. **Rootsi** (Erik Pettersson, Gösta Pettersson, Sture Pettersson, Tomas Pettersson) **2 : 09.26,60**
3. **Itaalia** (Giovanni Bramucci, Vittorio Marcelli, Mauro Simonetti, Pierfranco Vianelli) **2 : 10.18,74**
4. **Taani** (Jörgen Hansen, Ole Pedersen, Leif Mortensen, Verner Dlaudzun) **2 : 12.41,41**
5. **Norra** (Thorleif Steinar Andresen, Tore Milsett, Ornulf Reidar Andresen, Leif Ylie) **2 : 14.32,85**
6. **Poola** (Jan Magiera, Waclaw Latocha, Marian Kegel, Zenon Czechowski) **2 : 14.40,98**

7. Argentiina 2 : 15.34,24, 8. Saksa FV 2 : 15.37,25, 9. NSV Liit 2 : 15.39,58, 10. Mehhiko 2 : 16.08,44, 11. Inglismaa 2 : 16.38,60, 12. Hispaania 2 : 16.38,90.

KAASAEGNE VIIEVÕISTLUS

13.—17. oktoobrini

Olümpiavõitja 1964: F. Török (Ungari) 5116 punkti.
46 võistlejat

	Ratsutamine				Vehklemine		Laskmine			Ujumine			Jooks			Kokku
	Karistus-punkte	Aeg	Punkte	Koht	Võite	Punkte	Silmi	Punkte	Koht	Aeg	Punkte	Koht	Aeg	Punkte	Koht	
1. **Björn Ferm (Rootsi)**	0	3.42	1100	5.	28	885	9.	191	934	13.	3.41,8	1075	2.	14.25,7	970	5.	4964
2. **Andras Balczo (Ungari)**	90	3.33	1010	22.	30	931	6.	191	934	12.	3.45,1	1054	5.	14.07,2	1024	2.	4953
3. **Pavel Lednjov (NSV Liit)**	30	3.37	1070	8.	26	839	16.	191	934	10.	3.44,4	1060	4.	14.51,0	892	16.	4795
4. **Karl-Heinz Kutschke (Saksa DV)**	30	3.45	1070	10.	17	632	42.	187	846	27.	3.33,1	1126	1.	13.45,5	1090	1.	4764
5. **Boriss Oništšenko (NSV Liit)**	105	3.48	995	29.	28	885	9.	190	912	16.	3.45,1	1054	6.	14.45,7	910	13.	4756
6. **Raoul Gueguen (Prantsusmaa)**	60	3.36	1040	14.	31	954	5.	190	912	14.	3.54,2	1000	10.	15.05,0	850	20.	4756
7. Istvan Mona (Ungari)	90	3.28	1010	20.	35	1046	2.	188	868	24.	4.03,8	943	25.	15.06,9	847	22.	4714
8. Jeremy Fox (Inglismaa)	90	3.32	1010	21.	27	862	13.	189	890	20.	3.53,4	1006	9.	14.50,2	895	15.	4663
9. Stasis Šaparnis (NSV Liit)	30	3.26	1070	6.	24	793	23.	185	802	36.	3.49,9	1027	8.	14.27,8	964	6.	4656
10. Mario Medda (Itaalia)	90	3.35	1010	24.	32	977	3.	183	758	41.	4.02,7	949	22.	14.36,1	937	8.	4631

MEESKONNAVÕISTLUS

Olümpiavõitja 1964: NSV Liit 14 961 punkti.
15 meeskonda.

1.	**Ungari** (Andras Balczo, Istvan Mona, Ferenc Török)	14 325
2.	**NSV Liit** (Stasis Šaparnis, Pavel Lednjov, Boriss Oništšenko)	14 248
3.	**Prantsusmaa** (Raoul Gueguen, Lucien Guiguet, Jean-Pierre Guidicelli)	13 289
4.	**USA** (James Moore, Robert Beck, Maurice Lough)	13 280
5.	**Soome** (Seppo Aho, Martti Ketelä, Jorma Hotanen)	13 238
6.	**Saksa DV** (Karl-Heinz Kutschke, Jörg Tscherner, Wolfgang Lüderitz)	13 167

KERGEJÕUSTIK

13.—20. oktoobrini

MEHED

100 m JOOKS

Maailmarekord:	J. Hines (USA)	9,9	1968.
	C. Greene (USA)	9,9	1968.
	R. R. Smith (USA)	9,9	1968.

Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: R. Hayes (USA) 10,0.
66 võistlejat.

9 eeljooksu: 13. oktoobril. Veerandfinaali said kolm esimest pluss viis aegadega. **1.** Charles Greene (USA) 10,0, Hideo Iijima (Jaapan) 10,2, Canagasabai Kunalan (Singapur) 10,4, Wieslaw Maniak (Poola) 10,4. **2.** James Hines (USA) 10,2, Jean-Louis Ravelomanantsoa (Malgaši) 10,2, Gaoussou Kone (Elevandiluurannik) 10,3, Amos Omolo (Ugandà) 10,4. **3.** Enrique Figuerola (Kuuba) 10,3, Ivan Moreno (Tšiili) 10,5, Barrie Kelly (Inglismaa) 10,5. **4.** Pablo Montes (Kuuba) 10,1, Melvin Pender (USA) 10,3, Ronald Jones (Inglismaa) 10,4. **5.** Roger Bambuck (Prantsusmaa) 10,1, Heinz Erbstösser (Saksa DV) 10,4, Michael Ahey (Gaana) 10,5. **6.** Lennox Miller (Jamaika) 10,1, Hartmut Schelter (Saksa DV) 10,3, Manikavasagam Jegathesan (Malaisia) 10,3, Robert Ojo (Nigeeria) 10,4. **7.** Harry Jerome (Kanada) 10,3, Karl-Peter Schmidtke (Saksa FV) 10,3, Harald Eggers (Saksa DV) 10,3, Kolawole Abdulai (Nigeeria) 10,4. **8.** Gerard Fenouil (Prantsusmaa) 10,4, Gerhard Wucherer (Saksa FV) 10,4, Marian Dudziak (Poola) 10,4, Vladislav Sapeja (NSVL) 10,4, Eddy Monsels (Surinam) 10,4. **9.** Hermes Ramirez (Kuuba) 10,2, Andres Calonce (Argentiina) 10,4, Jocelyn Delecour (Prantsusmaa) 10,4.

4 veerandfinaali: 13. oktoobril. Esimesed neli said poolfinaali. **1.** L. Miller 10,1, J. Hines 10,1, E. Figuerola 10,2, I. Moreno 10,3, **2.** H. Ramirez 10,0 OR, M. Pender 10,1, R. Bambuck 10,1, H. Jerome 10,2. **3.** P. Montes 10,1, H. Schelter 10,2, H. Iijima 10,3, G. Fenouil 10,3. **4.** C. Greene 10,0 OR, J.-L. Ravelomanantsoa 10,1, G. Kone 10,2, H. Eggers 10,2.

Poolfinaalid. 14. oktoobril. Esimesed neli said finaali.

I poolfinaal			II poolfinaal	
1. J. Hines	10,0	OR	1. C. Greene	10,1
2. R. Bambuck	10,1		2. L. Miller	10,1
3. H. Jerome	10,1		3. P. Montes	10,1
4. M. Pender	10,2		4. J.-L. Ravelomanantsoa	10,2

Finaal	1. **James Hines (USA)**	9,9	MR ja OR
14. oktoobril	2. **Lennox Miller (Jamaika)**	10,0	
	3. **Charles Greene (USA)**	10,0	
	4. **Pablo Montes (Kuuba)**	10,1	
	5. **Roger Bambuck (Prantsusmaa)**	10,1	
	6. **Melvin Pender (USA)**	10,1	
	7. Harry Jerome (Kanada)	10,1	
	8. Jean-Louis Ravelomanantsoa (Malgaši)	10,2	

200 m JOOKS

Maailmarekord: T. Smith (USA)	20,0	1966
(mitteametlik: J. Carlos USA	19,7	1968)

Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: H. Carr (USA) 20,3.
48 võistlejat.

7 eeljooksu. 15. oktoobril. Veerandfinaali said neli esimest pluss neli aegadega. **1.** John Carlos (USA) 20,5, Andres Calonce (Argentiina) 20,8, Manikavasagam Jegathesan (Malaisia) 20,9, Livio Berruti (Itaalia) 21,0, Valentin Maslakov (NSVL) 21,0. **2.** Tommie Smith (USA) 20,3 OR, Charles Asati (Keenia) 20,6, Joachim Eigenherr (Saksa FV) 20,6, Edwin Roberts (Trinidad-Tobago) 20,6, David Ejoke (Nigeeria) 21,0, Edwin Johnson (Bahama) 21,2. **3.** Larry Questad (USA) 20,7, Julius Sang (Keenia) 20,8, Edward Romanowski (Poola) 20,9. **4.** Michael Fray (Jamaika) 20,6, Winston Short (Trinidad-Tobago) 20,9, Hansruedi Wiedmar (Šveits) 21,0. **5.** Ivan Moreno (Tšiili) 20,9, Jacques Carette (Prantsusmaa) 20,9, James Addy (Gaana) 20,9, Fernando Acevedo (Peruu) 21,0, Harry Jerome (Kanada) 21,2. **6.** Peter Norman (Austraalia) 20,2 OR, Roger Bambuck (Prantsusmaa) 20,5, Richard Steane (Inglismaa) 20,6, Gunaratnam Rajalingam (Malaisia) 21,5. **7.** Gregory Lewis (Austraalia) 20,7, Ralph Banthorpe (Inglismaa) 20,7, Nikolai Ivanov (NSVL) 20,7, Pedro Grajales (Kolumbia) 21,0.

4 veerandfinaali. 15. oktoobril. Esimesed neli said poolfinaali. **1.** J. Carlos 20,6, G. Lewis 20,8, R. Steane 20,8, M. Jegathesan 21,0. **2.** P. Norman 20,4, J. Eigenherr 20,5, F. Acevedo 20,7, I. Moreno 20,8. **3.** T. Smith 20,2 OR, E. Roberts 20,4, E. Romanowski 20,8, N. Ivanov 20,8. **4.** M. Fray 20,3, L. Questad 20,5, R. Bambuck 20,6, R. Banthorpe 20,8.

Poolfinaalid. 16. oktoobril. Esimesed neli said finaali.

I			II		
1. J. Carlos	20,1	OR	1. T. Smith	20,1	OR
2. P. Norman	20,2		2. E. Roberts	20,4	
3. M. Fray	20,4		3. L. Questad	20,4	
4. R. Bambuck	20,4		4. J. Eigenherr	20,4	

Finaal	1. **Tommie Smith (USA)**	19,8	MR ja OR
16. oktoobril	2. **Peter Norman (Austraalia)**	20,0	
	3. **John Carlos (USA)**	20,0	
	4. **Edwin Roberts (Trinidad-Tobago)**	20,3	
	5. **Roger Bambuck (Prantsusmaa)**	20,5	
	6. **Larry Questad (USA)**	20,6	
	7. Michael Fray (Jamaika)	20,6	
	8. Joachim Eigenherr (Saksa FV)	20,6	

400 m JOOKS

Maailmarekord: L. James (USA)	44,1	1968
(mitteametlik: L. Evans, USA	44,0	1968).
Olümpiarekord: O. Davis (USA)	44,9	1960.
C. Kaufmann (Saksa FV)	44,9	1960.
Olümpiavõitja 1964. M. Larrabee (USA)	45,1.	

54 võistlejat.

8 eeljooksu. 16. oktoobril. Veerandfinaali said neli esimest. **1.** Lee Evans (USA) 45,3, Claver Kamanya (Tansaania) 45,7, Christian Nicolau (Prantsusmaa) 45,7, Samuel Bugri (Gaana) 45,8. **2.** Andrzej Badenski (Poola) 45,5, Clifton Forbes (Jamaika) 45,7, Larry James (USA) 45,8, Daniel Rudisha (Keenia) 46,9. **3.** Amadou Gakou (Senegal) 45,3, Tegegne Bezabeh (Etioopia) 45,5, Ronald Freeman (USA) 45,6, Rodobaldo Diaz (Kuuba) 46,4. **4.** Martin Jellinghaus (Saksa FV) 46,4, Pedro Grajales (Kolumbia) 46,7, Michael Zerbes (Saksa DV) 46,8, Ross MacKenzie (Kanada) 47,0. **5.** Amos Omolo (Uganda) 45,8, Munyoro Nyamau (Keenia) 45,9, Jean-Claude Nallet (Prantsusmaa) 45,9, Helmar Müller (Saksa FV) 45,9. **6.** Jan Werner (Poola) 45,9, Martin Winbolt-Lewis (Inglismaa) 46,2, Mamman Makama (Nigeeria) 46,4, Sergio Bello (Itaalia) 46,5. **7.** Naftali Bon (Keenia) 46,2, Jan Balachowski (Poola) 46,2, Musa Dogon (Nigeeria) 46,2, Gilles Bertould (Prantsusmaa) 46,3. **8.** Wolfgang Müller (Saksa DV) 46,6, Colin Campbell (Inglismaa) 46,6, Sergio Ottolina (Itaalia) 46,7, Juan Dyrzka (Argentiina) 47,0.

4 veerandfinaali. 17. oktoobril. Esimesed neli said poolfinaali. **1.** A. Gakou 45,5, L. James 45,7, C. Kamanya 46,0, R. MacKenzie 46,1. **2.** A. Omolo 45,3, L. Evans 45,5, M. Nyamau 46,1, W. Müller 46,2. **3.** J. Werner 45,6, M. Jellinghaus 45,9, T. Bezabeh 46,0, S. Bugri 46,0. **4.** R. Freeman 45,3, A. Badenski 45,6, H. Müller 45,7, J.-C. Nallet 45,7.

Poolfinaalid. 17. oktoobril. Esimesed neli said finaali.

I		II		
1. A. Gakou	45,1	1. L. Evans	44,8	OR
2. R. Freeman	45,4	2. L. James	44,9	
3. A. Badenski	45,4	3. M. Jellinghaus	44,9	
4. T. Bezabeh	45,5	4. A. Omolo	45,4	

Finaal	1. **Lee Evans (USA**	43,8	**MR ja OR**
18. oktoobril	2. **Larry James (USA)**	43,9	
	3. **Ronald Freeman (USA)**	44,4	
	4. **Amadou Gakou (Senegal)**	45,0	
	5. **Martin Jellinghaus (Saksa FV)**	45,3	
	6. **Tegegne Bezabeh (Etioopia)**	45,4	
	7. Andrzej Badenski (Poola)	45,4	
	8. Amos Omolo (Uganda)	47,6	

800 m JOOKS

Maailmarekord: P. Snell (Uus-Meremaa) 1.44,3 1962.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: P. Snell (Uus-Meremaa) 1.45,1.
44 võistlejat.

6 eeljooksu. 13. oktoobril. Poolfinaali said kaks esimest pluss neli aegadega. 1. Thomas Saisi (Keenia) 1.47,0, Jean-Pierre Dufresne (Prantsusmaa) 1.47,6. 2. Dieter Fromm (Saksa DV) 1.46,9, Franz-Josef Kemper (Saksa FV) 1.47,0, Ronald Kutschinski (USA) 1.47,6. **3.** Walter Adams (Saksa FV) 1.48,4, Josef Plachy (Tšehhoslovakkia) 1.48,6. **4.** Ralph Doubell (Austraalia) 1.47,2, Henryk Szordykowski (Poola) 1.47,4, Robert Ouko (Keenia) 1.47,6. **5.** Wilson Kiprugut (Keenia) 1.46,1, Thomas Farrell (USA) 1.47,9. **6.** David Cropper (Inglismaa) 1.47,9, Benedict Cayenne (Trinidad-Tobago) 1.48,2, Jevgeni Aržanov (NSVL) 1.48,4, Byron Dyce (Jamaika) 1.48,5.

Poolfinaalid. 14. oktoobril. Esimesed neli said finaali.

I		II	
1. W. Adams	1.46,4	1. R. Doubell	1.45,7
2. D. Fromm	1.46,5	2. W. Kiprugut	1.45,8
3. T. Saisi	1.46,6	3. J. Plachy	1.45,9
4. B. Cayenne	1.46,8	4. T. Farrell	1.46,1

Finaal	1. **Ralph Doubell (Austraalia)**	1.44,3	**MR ja OR**
15. oktoobril	2. **Wilson Kiprugut (Keenia)**	1.44,5	
	3. **Thomas Farrell (USA)**	1.45,4	
	4. **Walter Adams (Saksa FV)**	1.45,8	
	5. **Josef Plachy (Tšehhoslovakkia)**	1.45,9	
	6. **Dieter Fromm (Saksa DV)**	1.46,2	
	7. Thomas Saisi (Keenia)	1.47,5	
	8. Benedict Cayenne (Trinidad-Tobago)	1.54,3	

1500 m JOOKS

Maailmarekord: J. Ryun (USA)	3.33,1	1967.
Olümpiarekord: H. Elliott (Austraalia)	3.35,6	1960.
Olümpiavõitja 1964: P. Snell (Uus-Meremaa)	3.38,1.	

54 võistlejat.

5 eeljooksu. 18. oktoobril. Poolfinaali said viis esimest. **1.** Kipchoge Keino (Keenia) 3.46,9, Bodo Tümmler (Saksa FV) 3.51,5, John Boulter (Inglismaa) 3.51,6, Jorge Grosser (Tšiili) 3.51,7, Francesco Arese (Itaalia) 3.51,8. **2.** Thomas Von Ruden (USA) 3.59,1, André de Hertoghe (Belgia) 3.59,3, Henryk Szordykowski (Poola) 3.59,3, Claude Nicolas (Prantsusmaa) 3.59,3, Arnd Krüger (Saksa FV) 3.59,3. **3.** Benjamin Jipcho (Keenia) 3.46,4, Oleg Raiko (NSVL) 3.46,8, Harald Norpoth (Saksa FV) 3.46,9, Josef Odložil 3.47,4, Jacques Boxberger (Prantsusmaa) 3.47,5. **4.** James Ryun (USA) 3.45,7, Hamadi ben Haddou (Maroko) 3.47,0, Edgar Salvé (Belgia) 3.47,1, Arne Kvalheim (Norra) 3.47,4, Norman Trerise (Kanada) 3.47,6. **5.** Martin Liquori (USA) 3.52,7, Hansruedi Knill (Šveits) 3.52,8, John Whetton (Inglismaa) 3.53,0, Ahmed Issa (Tšaad) 3.53,1, Mihhail Želobovski (NSVL) 3.53,2.

Poolfinaalid. 19. oktoobril. Esimesed kuus said finaali.

I		II	
1. B. Tümmler	3.53,6	1. J. Ryun	3.51,2
2. J. Boxberger	3.53,9	2. K. Keino	3.51,4
3. T. Von Ruden	3.54,1	3. J. Whetton	3.52,0

4. H. Szordykowski	3.54,2	4. M. Liquori	3.52,1
5. H. Norpoth	3.54,3	5. J. Odložil	3.52,5
6. B. Jipcho	3.54,6	6. A. de Hertoghe	3.52,5

Finaal 20. oktoobril	1. **Kipchoge Keino (Keenia)**	**3.34,9 OR**
	2. **James Ryun (USA)**	**3.37,8**
	3. **Bodo Tümmler (Saksa FV)**	**3.39,0**
	4. **Harald Norpoth (Saksa FV)**	**3.42,5**
	5. **John Whetton (Inglismaa)**	**3.43,8**
	6. **Jacques Boxberger (Prantsusmaa)**	**3.46,6**

7. Henryk Szordykowski (Poola) 3.46,6, 8. Josef Odložil (Tšehhoslovakkia) 3.48,6, 9. Thomas Von Ruden (USA) 3.49,2, 10. Benjamin Jipcho (Keenia) 3.51,2, 11. André de Hertoghe (Belgia) 3.53,6, 12. Martin Liquori (USA) 4.18,2.

5000 m JOOKS

Maailmarekord: R. Clarke (Austraalia)	13.16,6	1966.
Olümpiarekord: V. Kuts (NSVL)	13.39,6	1956.
Olümpiavõitja 1964: R. Schul (USA)	13.48,8.	

38 võistlejat.

3 **eeljooksu.** 15. oktoobril. Finaali said viis esimest. **1.** Kipchoge Keino (Keenia) 14.28,4, Mohamed Gammoudi (Tuneesia) 14.29,0, Mamo Wolde (Etioopia) 14.29,8, Robert Finlay (Kanada) 14.31,8, Emile Puttemans (Belgia) 14.34,6. **2.** Naftali Temu (Keenia) 14.20,4, Ronald Clarke (Austraalia) 14.20,8, Wohib Masresha (Etioopia) 14.27,0, Jack Bacheler (USA) 14.31,0, Nikolai Sviridov (NSVL) 14.38,8. **3.** Jean Wadoux, (Prantsusmaa) 14.19,8, Juan Martinez (Mehhiko) 14.20,0, Harald Norpoth (Saksa FV) 14.20,6, Rex Maddaford (Uus-Meremaa) 14.20,8, Fikrou Deguefu (Etioopia) 14.21,6.

Finaal 17. oktoobril	1. **Mohamed Gammoudi (Tuneesia)**	**14.05,0**
	2. **Kipchoge Keino (Keenia)**	**14.05,2**
	3. **Naftali Temu (Keenia)**	**14.06,4**
	4. **Juan Martinez (Mehhiko)**	**14.10,8**
	5. **Ronald Clarke (Austraalia)**	**14.12,4**
	6. **Wohib Masresha (Etioopia)**	**14.17,6**

7. Nikolai Sviridov (NSVL) 14.18,4, 8. Fikrou Deguefu (Etioopia) 14.19,0, 9. Jean Wadoux (Prantsusmaa) 14.20,8, 10. Rex Maddaford (Uus-Meremaa) 14.39,8, 11. Robert Finlay (Kanada) 14.45,0, 12. Emile Puttemans (Belgia) 14.59,6.

10 000 m JOOKS

Maailmarekord: R. Clarke (Austraalia) 27.39,4 1965.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: W. Mills (USA) 28.24,4.
33 võistlejat. 13. oktoobril.

1. **Naftali Temu (Keenia)**	**29.27,4**
2. **Mamo Wolde (Etioopia)**	**29.28,0**
3. **Mohamed Gammoudi (Tuneesia)**	**29.34,2**

4. **Juan Martinez (Mehhiko)**	**29.35,0**
5. **Nikolai Sviridov (NSVL)**	**29.43,2**
6. **Ronald Clarke (Austraalia)**	**29.44,8**

7. Ronald Hill (Inglismaa) 29.53,2, 8. Wohib Masresha (Etioopia) 29.57,0, 9. Nedo Farčič (Jugoslaavia) 30.01,0, 10. Alvero Mejia (Kolumbia) 30.10,0. 11. Tracy Smith (USA) 30.14,6, 12. Rex Maddaford (Uus-Meremaa) 30.17,2.

MARATONIJOOKS

Maailma tipptulemus: D. Clayton (Austraalia) 2 : 09.36,4 1967.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: A. Bikila (Etioopia) 2 : 12.11,2.
72 võistlejat (59 lõpetajat). 20. oktoobril.

1. **Mamo Wolde (Etioopia)**	**2 : 20.26,4**
2. **Kenji Kimihara (Jaapan)**	**2 : 23.31,0**
3. **Michael Ryan (Uus-Meremaa)**	**2 : 23.45,0**
4. **Ismail Akcay (Türgi)**	**2 : 25.18,8**
5. **William Adcocks (Inglismaa)**	**2 : 25.33,0**
6. **Merawi Gebru (Etioopia)**	**2 : 27.16,8**

7. Derek Clayton (Austraalia) 2 : 27.23,8, 8. Timothy Johnston (Inglismaa) 2 : 28.04,4, 9. Akio Usami (Jaapan) 2 : 28.06,2, 10. Andrew Boychuk (Kanada) 2 : 28.40,2, 11. Gaston Roelants (Belgia) 2 : 29.04,8, 12. Patrick McMahon (Iirimaa) 2 : 29.21,0.

4×100 m TEATEJOOKS

Maailmarekord: L.-Kalifornia Ülikool (USA)	38,6	1967.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: USA	39,0.	

19 meeskonda.

3 **eeljooksu.** 19. oktoobril. Poolfinaali said viis esimest pluss üks ajaga. 1. Kuuba 38,7 OR, USA 38,8, Trinidad-Tobago 38,9, Bahama 39,4, Nigeeria 39,4. 2. Jamaika 38,6 MR ja OR, Prantsusmaa 39,0, Saksa FV 39,1, Inglismaa 39,3, Elevandiluurannik 39,6. 3. Saksa DV 38,9, NSV Liit 39,0, Poola 40,2, Malaisia 40,6, Itaalia 41,5.

Poolfinaalid. 19. oktoobril. Esimesed neli said finaali.

I		II	
1. Jamaika	38,3 MR ja OR	1. Kuuba	38,6
2. Saksa DV	38,7	2. USA	38,6
3. Saksa FV	38,9	3. Prantsusmaa	38,8
4. Poola	38,9	4. Itaalia	39,4

Finaal 20. oktoobril	1. **USA** (Charles Greene, Melvin Pender, Ronnie Ray Smith, James Hines)	**38,2 MR ja OR**
	2. **Kuuba** (Hermes Ramirez, Juan Morales, Pablo Montes, Enrique Figuerola)	**38,3**
	3. **Prantsusmaa** (Gerard Fenouil, Jocelyn Delecour, Claude Piquemal, Roger Bambuck)	**38,4**

4. **Jamaika** (Errol Stewart, Michael Fray, Clifton Forbes, Lennox Miller) **38,4**
5. **Saksa DV** (Heinz Erbstösser, Hartmut Schelter, Peter Haase, Harald Eggers) **38,6**
6. **Saksa FV** (Karl-Peter Schmidtke, Gert Metz, Gerhard Wucherer, Joachim Eigenherr) **38,7**
7. Itaalia (Sergio Ottolina, Ennio Preatoni, Angelo Sguazzero, Livio Berruti) 39,2
8. Poola (Wieslaw Maniak, Edward Romanowski, Zenon Nowosz, Marian Dudziak) 39,2

4×400 m TEATEJOOKS

Maailmarekord: USA 2.59,6 1966.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: USA 3.00,7.
17 meeskonda.

3 eeljooksu. 19. oktoobril. Finaali said kaks esimest pluss kaks aegadega. 1. USA 3.00,7 OR, Keenia 3.00,8, Itaalia 3.04,8. 2. Poola 3.03,0, Inglismaa 3.03,6. 3. Saksa FV 3.03,8. Trinidad-Tobago 3.04,5, Prantsusmaa 3.04,6.

Finaal
20. oktoobril

1. **USA** (Vincent Matthews, Ronald Freeman, Larry James, Lee Evans) **2.56,1 MR ja OR**
2. **Keenia** (Daniel Rudisha, Munycro Nyamau, Naftali Bon, Charles Asati) **2.59,6**
3. **Saksa FV** (Helmar Müller, Manfred Kinder, Gerhard Hennige, Martin Jellinghaus) **3.00,5**
4. **Poola** (Stanislaw Gredzinski, Jan Balachowski, Jan Werner, Andrzej Badenski) **3.00,5**
5. **Inglismaa** (Martin Winbolt-Lewis, Colin Campbell, David Hemery, John Sherwood) **3.01,2**
6. **Trinidad-Tobago** (George Simon, Euric Bobb, Benedict Cayenne, Edwin Roberts) **3.04,5**
7. Itaalia (Sergio Ottolina, Giacomo Puosi, Furio Fusi, Sergio Bello) 3.04,6
8. Prantsusmaa (Jean-Claude Nallet, Jacques Carette, Gilles Bertould, Jean-Pierre Boccardo) 3.07,5

110 m TÕKKEJOOKS

Maailmarekord:	M. Lauer (Saksa FV)	13,2	1959.
	L. Calhoun (USA)	13,2	1960.
	E. McCullouch (USA)	13,2	1967.
Olümpiarekord:	L. Calhoun ja J. Davis (USA)	13,5	1956.
Olümpiavõitja 1964:	H. Jones (USA)	13,6.	

33 võistlejat.

5 eeljooksu. 16. oktoobril. Poolfinaali said kolm esimest pluss üks ajaga. 1. Ervin Hall (USA) 13,7, Pierre Schoebel (Prantsusmaa) 13,8, Daniel Riedo (Šveits) 14,0. 2. Willie Davenport (USA) 13,6, Hinrich John (Saksa FV) 13,8, Arnaldo Bristol (Puertoriiko) 13,9, Oleg Stepanenko (NSVL) 13,9. 3. Eddy Ottoz (Itaalia) 13,5 OR, Werner Trzmiel (Saksa FV) 13,8, Juan Morales (Kuuba) 13,9. 4. Leon Coleman (USA) 13,7, Bo Forssander (Rootsi) 13,9, Kjellfred Weum (Norra) 14,0. 5. Viktor Balihhin (NSVL) 13,8, Marcel Duriez (Prantsusmaa) 13,9.

Poolfinaalid. 17. oktoobril. Esimesed neli said finaali.

I		II	
1. E. Hall	13,3 OR	1. W. Davenport	13,5
2. E. Ottoz	13,5	2. L. Coleman	13,5
3. B. Forssander	13,7	3. W. Trzmiel	13,5
4. P. Schoebel	13,7	4. M. Duriez	13,7

Finaal
17. oktoobril

1. **Willie Davenport (USA)** **13,3 OR**
2. **Ervin Hall (USA)** **13,4**
3. **Eddy Ottoz (Itaalia)** **13,4**
4. **Leon Coleman (USA)** **13,6**
5. **Werner Trzmiel (Saksa FV)** **13,6**
6. **Bo Forssander (Rootsi)** **13,7**
7. Marcel Duriez (Prantsusmaa) 13,7
8. Pierre Schoebel (Prantsusmaa) 14.0

400 m TÕKKEJOOKS

Maailmarekord:	G. Vanderstock (USA)	48,8	1968.
Olümpiarekord:	G. Davis (USA)	49,3	1960.
Olümpiavõitja 1964:	W. Cawley (USA)	49,6.	

30 võistlejat.

4 eeljooksu. 13. oktoobril. Poolfinaali said neli esimest. 1. Gerhard Hennige (Saksa FV) 49,5, Geoff Vanderstock (USA) 50,6, Vjatšeslav Skomorohhov (NSVL) 50,7, Victor Maldonado (Venetsueela) 51,4. 2. Juan Dyrzka (Argentiina) 49,8, Roger Johnson (Uus-Meremaa) 51,3, John Cooper (Inglismaa) 51,4, Mamadou Sarr (Senegal) 51,5. 3. Ronald Whitney (USA) 49,0 OR, Rainer Schubert (Saksa FV) 49,1, Gary Knoke (Austraalia) 49,8, John Sherwood (Inglismaa) 50,2. 4. Roberto Frinolli (Itaalia) 49,9, David Hemery (Inglismaa) 50,3, Robert Poirier (Prantsusmaa) 50,5, Jaakko Tuominen (Soome) 50,6.

Poolfinaalid. 14. oktoobril. Esimesed neli said finaali.

I		II	
1. R. Frinolli	49,2	1. G. Hennige	49,1
2. G. Vanderstock	49,2	2. R. Whitney	49,2
3. J. Sherwood	49,3	3. D. Hemery	49,3
4. R. Schubert	49,3	4. V. Skomorohhov	49,6

Finaal
15. oktoobril

1. **David Hemery (Inglismaa)** **48,1 MR ja OR**
2. **Gerhard Hennige (Saksa FV)** **49,0**
3. **John Sherwood (Inglismaa)** **49,0**

4.	**Geoff Vanderstock (USA)**	**49,0**
5.	**Vjatšeslav Skomorohhov (NSVL)**	**49,1**
6.	**Ronald Whitney (USA)**	**49,2**
7.	Rainer Schubert (Saksa FV)	49,3
8.	Roberto Frinolli (Itaalia)	50,1

3000 m TAKISTUSJOOKS

Maailmarekord: J. Kuha (Soome) 8.24,2 1968.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: G. Roelants (Belgia) 8.30,8.
40 võistlejat.

3 eeljooksu. 14. oktoobril. Finaali said neli esimest. 1. Benjamin Kogo (Keenia) 8.57,8, Javier Alvarez (Hispaania) 9.03,8, Bengt Persson (Rootsi) 9.06,4, Arne Risa (Norra) 9.07,2. 2. Jean-Paul Villain (Prantsusmaa) 9.01,2, Kerry O'Brien (Austraalia) 9.02,4, George Young (USA) 9.02,2, Viktor Kudinski (NSVL) 9.05,2. 3. Amos Biwott (Keenia) 8.49,4, Mihail Želev (Bulgaaria) 9.01,0, Gaston Roelants (Belgia) 9.08,2, Aleksander Morozov (NSVL) 9.08,4.

Finaal	**1. Amos Biwott (Keenia)**	**8.51,0**
16. oktoobril	**2. Benjamin Kogo (Keenia)**	**8.51,6**
	3. George Young (USA)	**8.51,8**
	4. Kerry O'Brien (Austraalia)	**8.52,0**
	5. Aleksander Morozov (NSVL)	**8.55,8**
	6. Mihail Želev (Bulgaaria)	**8.58,4**

7. Gaston Roelants (Belgia) 8.59,4, 8. Arne Risa (Norra) 9.09,0, 9. Jean-Paul Villain (Prantsusmaa) 9.16,2, 10. Bengt Persson (Rootsi) 9.20,6. 11. Javier Alvarez (Hispaania) 9.24,6. Viktor Kudinski katkestas.

20 km KÄIMINE

Maailmarekord (staadionirajal): V. Golubnitši (NSVL) 1 : 27.05,0 1958.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: K. Matthews (Inglismaa) 1 : 29.34,0.
36 võistlejat. 14. oktoobril.

1.	**Vladimir Golubnitši (NSVL)**	**1 : 33.58,4**
2.	**José Pedraza (Mehhiko)**	**1 : 34.00,0**
3.	**Nikolai Smaga (NSVL)**	**1 : 34.03,4**
4.	**Rudolph Haluza (USA)**	**1 : 35.00,2**
5.	**Gerhard Sperling (Saksa FV)**	**1 : 35.27,2**
6.	**Otto Bartš (NSVL)**	**1 : 36.16,8**

7. Hans Reimann (Saksa DV) 1 : 36.31,4, 8. Stefan Ingvarsson (Rootsi) 1 : 36.43,4, 9. Leonida Caraiosifoglu (Rumeenia) 1 : 37.07,6, 10. Peter Frenkel (Saksa DV) 1 : 37.20,8, 11. Arthur Jones (Inglismaa) 1 : 37.32,0, 12. Pasquale Busca (Itaalia) 1 : 37.32,0.

50 km KÄIMINE

Maailmarekord (staadionirajal): C. Höhne (Saksa DV) 4 : 10.51,8 1965.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: A. Pamich (Itaalia) 4 : 11.12,4.
37 võistlejat. 17. oktoobril.

1.	**Christoph Höhne (Saksa DV)**	**4 : 20.13,6**
2.	**Antal Kiss (Ungari)**	**4 : 30.17,0**
3.	**Larry Young (USA)**	**4 : 31.55,4**
4.	**Peter Selzer (Saksa DV)**	**4 : 33.09,8**
5.	**Stig Lindberg (Rootsi)**	**4 : 34.05,0**
6.	**Vittorio Visini (Itaalia)**	**4 : 36.33,2**

7. Bryan Eley (Inglismaa) 4 : 37.32,2, 8. José Pedraza (Mehhiko) 4:37.51,4, 9. Karl-Heinz Merschenz (Kanada) 4 : 37.57,4, 10. Goetz Klopfer (USA)4 : 39.13,8, 11. Horst Magnor (Saksa FV) 4 : 39.43,2, 12. Frank Clark (Austraalia) 4 : 40.13,8.

KÕRGUSHÜPE

Maailmarekord: V. Brumel (NSVL) 2.28 1963.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: V. Brumel (NSVL) 2.18.
J. Thomas (USA) 2.18.
37 võistlejat.

Kvalifikatsioonivõistlused. 19. oktoobril. Normi 2.14 täitsid 6 osavõtjat: Lawrence Peckham (Austraalia), Valeri Skvortsov (NSVL), Richard Fosbury (USA), Edward Caruthers (USA), Giacomo Crosa (Itaalia), Ahmed Senoussi (Tšaad). 2.12 ületasid ja pääsesid lõppvõistlustele: Gunther Spielvogel (Saksa FV), Ingomar Sieghart (Saksa FV), Miodrag Todosijević (Jugoslaavia), Robert Sainte-Rose (Prantsusmaa), Valentin Gavrilov (NSVL), Reynaldo Brown (USA), Luis Garriga (Hispaania).

Lõppvõistlused. 20. oktoobril.

1.	**Richard Fosbury (USA)**	**2.24 OR**
2.	**Edward Caruthers (USA)**	**2.22**
3.	**Valentin Gavrilov (NSVL)**	**2.20**
4.	**Valeri Skvortsov (NSVL)**	**2.16**
5.	**Reynaldo Brown (USA)**	**2.14**
6.	**Giacomo Crosa (Itaalia)**	**2.14**

7. Gunther Spielvogel (Saksa FV) 2.14, 8. Lawrence Peckham (Austraalia) 2.12, 9. Ingomar Sieghart (Saksa FV) 2.09, 10. Robert Sainte-Rose (Prantsusmaa) 2.09, 11. Luis Garriga (Hispaania) 2.09, 12. Ahmed Senoussi (Tšaad) 2.09, 13. Miodrag Todosijević (Jugoslaavia) 2.06.

TEIVASHÜPE

Maailmarekord: R. Seagren, USA 5.41 1968.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: F. Hansen (USA) 5.10.
22 võistlejat.

Kvalifikatsioonivõistlused. 14. oktoobril. Normi 4.90 täitsid 15 osavõtjat: Altti Alarotu (Soome), John Pennel (USA), Robert Seagren (USA), Gennadi Bliznetsov (NSVL), Aleksander Maljutin (NSVL), Hristoforidis Papanikolaou (Kreeka), Heinfried Engel (Saksa FV), Claus Schiprowski (Saksa FV), Erkki Mustakari (Soome), Wolfgang Nordwig (Saksa DV), Kjell Isaksson (Rootsi), Herve d'Encausse (Prantsusmaa), Ignacio Sola (Hispaania), Kiyoshi Niwa (Jaapan), Michael Bull (Inglismaa).

Lõppvõistlused. 16. oktoobril.

1.	**Robert Seagren (USA)**	**5.40 OR**
2.	**Claus Schiprowski (Saksa FV)**	**5.40 OR**
3.	**Wolfgang Nordwig (Saksa DV)**	**5.40 OR**
4.	**Hristoforidis Papanikolaou (Kreeka)**	**5.35**
5.	**John Pennel (USA)**	**5.35**
6.	**Gennadi Bliznetsov (NSVL)**	**5.30**

7. Herve d'Encausse (Prantsusmaa) 5.25, 8. Heinfried Engel (Saksa FV) 5.20, 9. Ignacio Sola (Hispaania) 5.20, 10. Kjell Isaksson (Rootsi) 5.15, 11. Kiyoshi Niwa (Jaapan) 5.15, 12. Aleksander Maljutin (NSVL) 5.00, 13. Michael Bull (Inglismaa) 5.00, 14. Altti Alarotu (Soome) 5.00, Erkki Mustakari (Soome) 0.

KAUGUSHÜPE

Maailmarekord:	R. Boston (USA)	8.35	1965.
	I. Ter-Ovanesjan (NSVL)	8.35	1967.
Olümpiarekord:	R. Boston (USA)	8.12	1960.
Olümpiavõitja 1964:	L. Davies (Inglismaa)	8.07.	

34 võistlejat.

Kvalifikatsioonivõistlused. 17. oktoobril. Normi 7.65 täitsid 17 osavõtjat: Ralph Boston (USA) 8.27 OR, Robert Beamon (USA) 8.12, Lynn Davies (Inglismaa) 7.94, Tõnu Lepik (NSVL) 7.91, Jacques Pani (Prantsusmaa) 7.91, Charles Mays (USA) 7.85, Reinhold Boschert (Saksa FV) 7.79, Lars-Olof Höök (Rootsi) 7.77, Klaus Beer (Saksa DV) 7.77, Michael Ahey (Gaana) 7.77, Gerard Ugolini (Prantsusmaa) 7.75, Igor Ter-Ovanesjan (NSVL) 7.74, Victor Brooks (Jamaika) 7.72, Alan Crawley (Austraalia) 7.71, Andrzej Stalmach (Poola) 7.70, Leonid Barkovski (NSVL) 7.70, Hiroomi Yamada (Jaapan) 7.67.

Lõppvõistlused. 18. oktoobril.

1.	**Robert Beamon (USA)**	**8.90 MR ja OR**
2.	**Klaus Beer (Saksa DV)**	**8.19**
3.	**Ralph Boston (USA)**	**8.16**
4.	**Igor Ter-Ovanesjan (NSVL)**	**8.12**
5.	**Tõnu Lepik (NSVL)**	**8.09**
6.	**Alan Crawley (Austraalia)**	**8.02**
7.	Jacques Pani (Prantsusmaa)	7.97
8.	Andrzej Stalmach (Poola)	7.94

9. Lynn Davies (Inglismaa) 7.94, 10. Hiroomi Yamada (Jaapan) 7.93, 11. Leonid Barkovski (NSVL) 7.90, 12. Reinhold Boschert (Saksa FV) 7.89, 13. Michail Ahey (Gaana) 7.71, 14. Lars-Olof Höök (Rootsi) 7.66, 15. Victor Brooks (Jamaika) 7.51, 16. Gerard Ugolini (Prantsusmaa) 7.44, Charles Mays (USA) 0.

KOLMIKHÜPE

Maailmarekord: J. Schmidt (Poola) 17.03 1960.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: J. Schmidt (Poola) 16.85.
34 võistlejat.

Kvalifikatsioonivõistlused. 16. oktoobril. Normi 16.10 täitsid 13 osavõtjat: Giuseppe Gentile (Itaalia) 17.10 MR ja OR, Mansour Dia (Senegal) 16.58, Arthur Walker (USA) 16.49, Nelson Prudencio (Brasiilia) 16.46, Philip May (Austraalia)

16.32, Georgi Stoikovski (Bulgaaria) 16.24, Viktor Sanejev (NSVL) 16.22, Serban Ciochina (Rumeenia) 16.21, Luis Areta (Hispaania) 16.20, Joachim Kugler (Saksa FV) 16.20, Nikolai Dudkin (NSVL) 16.15.

Lõppvõistlused. 17. oktoobril.

1.	**Viktor Sanejev (NSVL)**	**17.39 MR ja OR**
2.	**Nelson Prudencio (Brasiilia)**	**17.27**
3.	**Giuseppe Gentile (Itaalia)**	**17.22**
4.	**Arthur Walker (USA)**	**17.12**
5.	**Nikolai Dudkin (NSVL)**	**17.09**
6.	**Philip May (Austraalia)**	**17.02**
7.	Jozef Schmidt (Poola)	16.89
8.	Mansour Dia (Senegal)	16.73

9. Georgi Stoikovski (Bulgaaria) 16.46, 10. Henrik Kalocsai (Ungari) 16.45, 11. Joachim Kugler (Saksa FV) 15.90, 12. Luis Areta (Hispaania) 15.72, 13. Serban Ciochina (Rumeenia) 15.62.

KUULITÕUGE

Maailmarekord: R. Matson (USA) 21.78 1967.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: D. Long (USA) 20.33.
19 võistlejat.

Kvalifikatsioonivõistlused. 13. oktoobril. Normi 18.90 täitsid 11 võistlejat: Randel Matson (USA) 20.68 OR, Eduard Guštšin (NSVL) 19.88, George Woods (USA) 19.79, Dieter Hoffmann (Saksa DV) 19.75, Pierre Colnard (Prantsusmaa) 19.57, Heinfried Birlenbach (Saksa FV) 19.43, David Maggard (USA) 19.26, Uwe Grabe (Saksa DV) 19.15, Wladyslaw Komar (Poola) 19.09, Traugott Glöckler (Saksa FV) 19.08, Leslie Mills (Uus-Meremaa) 19.00. Kaheteistkümnendana sai lõppvõistlustele Jeffrey Teale (Inglismaa) 18.87.

Lõppvõistlused. 14. oktoobril.

1.	**Randel Matson (USA)**	**20.54**
2.	**George Woods (USA)**	**20.12**
3.	**Eduard Guštšin (NSVL)**	**20.09**
4.	**Dieter Hoffmann (Saksa DV)**	**20.00**
5.	**David Maggard (USA)**	**19.43**
6.	**Wladyslaw Komar (Poola)**	**19.28**
7.	Dieter Grabe (Saksa DV)	19.03
8.	Heinfried Birlenbach (Saksa FV)	18.80

9. Pierre Colnard (Prantsusmaa) 18.79, 10. Jeffrey Teale (Inglismaa) 18.65, 11. Leslie Mills (Uus-Meremaa) 18.18, 12. Traugott Glöckler (Saksa FV) 18.14.

KETTAHEIDE

Maailmarekord: J. Silvester (USA) 68.40 1968.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: A. Oerter (USA) 61.00.
27 võistlejat.

Kvalifikatsioonivõistlused. 14. oktoobril. Normi 58.00 täitsid 12 osavõtjat: Jay Silvester (USA) 63.34 OR, Hartmut Losch (Saksa DV) 60.40, Lothar Milde (Saksa DV) 60.36, Gary Carlsen (USA) 60.36, Günter Schaumburg (Saksa DV) 60.14, Alfred Oerter (USA) 59.36, Ludvik Danek (Tšehhoslovakkia) 59.34,

Rickard Bruch (Rootsi) 59.08, Robin Tait (Uus-Meremaa) 58.88, Hein-Direck Neu (Saksa FV) 58.56, Férenc Tégla (Ungari) 58.50, Edmund Piatkowski (Poola) 58.24.

Lõppvõistlused. 15. oktoobril.

1.	**Alfred Oerter (USA)**	64.78 OR
2.	**Lothar Milde (Saksa DV)**	63.08
3.	**Ludvik Danek (Tšehhoslovakkia)**	62.92
4.	**Hartmut Losch (Saksa DV)**	62.12
5.	**Jay Silvester (USA)**	61.78
6.	**Gary Carlsen (USA)**	59.46
7.	Edmund Piatkowski (Poola)	59.40
8.	Rickard Bruch (Rootsi)	59.28

9. Hein-Direck Neu (Saksa FV) 58.66, 10. Günter Schaumburg (Saksa DV) 58.62, 11. Férenc Tégla (Ungari) 58.36, 12. Robin Tait (Uus-Meremaa) 57.68.

VASARAHEIDE

Maailmarekord: G. Zsivotzky (Ungari) 73.76 1968.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: R. Klim (NSVL) 69.74.
22 võistlejat.

Kvalifikatsioonivõistlused. 16. oktoobril. Normi 66.00 täitsid 13 osavõtjat: Gyula Zsivotzky (Ungari) 72.60 OR, Lazar Lovász (Ungari) 68.96, Sandor Eckschmiedt (Ungari) 68.60, Helmut Baumann (Saksa DV) 68.24, Reinhard Theimer (Saksa DV) 68.12, Howard Payne (Inglismaa) 68.06, Hans Fahsl (Saksa FV) 67.90, Takeo Sugawara (Jaapan) 67.76, Gennadi Kondrašov (NSVL) 67.56, Edward Burke (USA) 67.36, Yoshihisa Ishida (Jaapan) 67.16, Romuald Klim (NSVL) 66.62, Anatoli Štšupljakov (NSVL) 66.56.

Lõppvõistlused. 17. oktoobril.

1.	**Gyula Zsivotzky (Ungari)**	73.36 OR
2.	**Romuald Klim (NSVL)**	73.28
3.	**Lazar Lovász (Ungari)**	69.78
4.	**Takeo Sugawara (Jaapan)**	69.78
5.	**Sandor Eckschmiedt (Ungari)**	69.46
6.	**Gennadi Kondrašov (NSVL)**	69.08
7.	Reinhard Theimer (Saksa DV)	68.84
8.	Helmut Baumann (Saksa DV)	68.26

9. Anatoli Štšupljakov (NSV Liit) 67.74, 10. Howard Payne (Inglismaa) 67.62, 11. Hans Fahsl (Saksa FV) 66.36, 12. Edward Burke (USA) 65.72, 13. Yoshihisa Ishida (Jaapan) 65.04.

ODAVISE

Maailmarekord: J. Lusis (NSVL)	91.98	1968.
Olümpiarekord: E. Danielsen (Norra)	85.71	1956.
Olümpiavõitja 1964: P. Nevala (Soome)	82.66.	

27 võistlejat.

Kvalifikatsioonivõistlused. 15. oktoobril. Normi 80.00 täitsid 11 võistlejat: Karl-Åke Nilsson (Rootsi) 84.74, Janis Lusis (NSVL) 82.68, Jorma Kinnunen

(Soome) 83.16, Walter Pektor (Austria) 83.16, Manfred Stolle (Saksa DV) 81.88, Gergely Kulcsár (Ungari) 81.56, Mark Murro (USA) 81.14, Wladyslaw Nikiciuk (Poola) 81.00, Urs von Wartburg (Šveits) 80.66, Janusz Sidlo (Poola) 80.12, Aurelio Janet (Kuuba) 80.10. Kaheteistkümnendana sai lõppvõistlustele Hermann Salomon (Saksa FV) 79.48. Edasisest võistlusest langesid välja: Rolf Herings (Saksa FV) 79.08, Pauli Nevala (Soome) 77.90, Mart Paama (NSVL) 77.26, Miklos Nemeth (Ungari) 75.50, Frank Covelli (USA) 73.04 jt.

Lõppvõistlused. 16. oktoobril.

1.	**Janis Lusis (NSVL)**	90.10 OR
2.	**Jorma Kinnunen (Soome)**	88.58
3.	**Gergely Kulcsár (Ungari)**	87.06
4.	**Wladyslaw Nikiciuk (Poola)**	85.70
5.	**Manfred Stolle (Saksa DV)**	84.42
6.	**Karl-Åke Nilsson (Rootsi)**	83.48
7.	Janusz Sidlo (Poola)	80.58
8.	Urs von Wartburg (Šveits)	80.56

9. Mark Murro (USA) 80.08, 10. Walter Pektor (Austria) 77.40, 11. Aurelio Janet (Kuuba) 74.88, 12. Hermann Salomon (Saksa FV) 73.50.

KÜMNEVÕISTLUS

Maailmarekord: K. Bendlin (Saksa FV)	8319	1967.
Olümpiarekord: R. Johnson (USA)	8001	1960.
Olümpiavõitja 1964: W. Holdorf (Saksa FV)	7887.	

33 võistlejat.
18. ja 19. oktoobril.

1.	**William Toomey (USA)** (10,4—7.87—13.75—1.95—45,6—14,9—43.68—4.20—62.80—4.57,1)	8193 OR
2.	**Hans-Joachim Walde (Saksa FV)** (10,9—7.64—15.13—2.01—49,0—14,8—43.54—4.30—71.62—4.58,5)	8111
3.	**Kurt Bendlin (Saksa FV)** (10,7—7.56—14.74—1.80—48,3—15,0—46.78—4.60—75.42—5.09,8)	8064
4.	**Nikolai Avilov (NSVL)** (10,9—7.64—13.41—2.07—49,9—14,5—46.64—4.10—62.12—5.00,8)	7909
5.	**Joachim Kirst (Saksa DV)** (10,5—7.61—16.43—1.98—50,2—15,6—46.89—4.30—57.02—5.20,1)	7861
6.	**Thomas Waddell (USA)** (11,3—7.47—14.45—2.01—51,2—15,3—43.73—4.60—63.70—5.04,5)	7720
7.	Richard Sloan (USA) (11,2—6.72—14.07—2.10—51,0—15,5—45.58—4.85—49.90—4.44,0)	7692
8.	Steen Smidt-Jensen (Taani) (10,9—7.17—13.03—1.95—50,2—14,9—41.07—4.25—46.30—4.41,3)	7643

9. Edward de Noorlander (Holland) 7554, 10. Manfred Tiedtke (Saksa DV) 7551, 11. Lennart Hedmark (Rootsi) 7481, 12. Walter Diessl (Austria) 7465. Rein Aun katkestas (10,8—7.40—14.75—1.80).

NAISED

100 m JOOKS

Maailmarekord:	E. Klobukowska (Poola)	11,1	1964.
	I. Kirszenstein (Poola)	11,1	1965.
	W. Tyus (USA)	11,1	1965.
	B. Ferrell (USA)	11,1	1967.
	L. Samotjossova (NSVL)	11,1	1968.
Olümpiarekord:	W. Tyus (USA)	11,2	1964.
Olümpiavõitja 1964:	W. Tyus (USA)	11,4.	

42 võistlejat.

6 eeljooksu. 14. oktoobril. Veerandfinaali said viis esimest. 1. Wyomia Tyus (USA) 11,2 OR, Valerie Peat (Inglismaa) 11,5, Violeta Quesada (Kuuba) 11,6, Marijana Lubej (Jugoslaavia) 11,6, Deborah Miller (Kanada) 11,7. 2. Margaret Bailes (USA) 11,2 OR, Irene Piotrowski (Kanada) 11,3, Miguelina Cobian (Kuuba) 11,4, Pamela Kilborn (Austraalia) 11,6, Gabrielle Meyer (Prantsusmaa) 11,6. 3. Dianne Burge (Austraalia) 11,5. Fulgencia Romay (Kuuba) 11,5. Ludmilla Samotjossova (NSVL) 11,5, Anita Neil (Inglismaa) 11,6, Oyeronke Akindele (Nigeeria) 11,6. 4. Irena Szewinska (Poola) 11,3, Raelene Boyle (Austraalia) 11,4, Chi Cheng (Taivani terr.) 11,4, Della Patricia James (Inglismaa) 11,7, Karin Reichert (Saksa FV) 11,9. 5. Eva Gleskova (Tšehhoslovakkia) 11,6, Renate Meyer (Saksa FV) 11,7, Ludmilla Golomazova (NSVL) 11,7, Geertruida Hennipman (Holland) 11,7, Stephanie Berto (Kanada) 11,8. 6. Barbara Ferrell (USA) 11,2 OR, Ludmilla Žarkova (NSVL) 11,5, Wilhelmina van den Berg (Holland) 11,5, Olajumoke Bodunrin (Nigeeria) 11,5, Györgyi Balogh (Ungari) 11,8.

4 veerandfinaali. 14. oktoobril. Esimesed neli said poolfinaali. 1. B. Ferrell 11,1, E. Gleskova 11,2, D. P. James 11,3, M. Cobian 11,4. 2. W. Tyus 11,0, Chi Cheng 11,3, W. van den Berg 11,4, L. Golomazova 11,5. 3. R. Boyle 11,2, M. Bailes 11,3, V. Peat 11,3, L. Samotjossova 11,4. 4. I. Szewinska 11,1, D. Burge 11,3, I. Piotrowski 11,3, F. Romay 11,4. Veerandfinaalide ajal taganttuul üle 2 m/sek.

Poolfinaalid. 15. oktoobril. Esimesed neli said finaali.

I		II	
1. I. Szewinska	11,3	1. W. Tyus	11,3
2. B. Ferrell	11,3	2. R. Boyle	11,4
3. D. Burge	11,4	3. M. Bailes	11,4
4. Chi Cheng	11,4	4. M. Cobian	11,6

Finaal 15. oktoobril	1. **Wyomia Tyus (USA)**	**11,0 MR ja OR**
	2. **Barbara Ferrell (USA)**	**11,1**
	3. **Irena Szewinska-Kirszenstein (Poola)**	**11,1**
	4. **Raelene Boyle (Austraalia)**	**11,1**
	5. **Margaret Bailes (USA)**	**11,3**
	6. **Dianne Burge (Austraalia)**	**11,4**
	7. Chi Cheng (Taivani terr.)	11,5
	8. Miguelina Cobian (Kuuba)	11,6

200 m JOOKS

Maailmarekord: I. Kirszenstein (Poola) 22,7 1965.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: E. McGuire (USA) 23,0.
35 võistlejat.

5 eeljooksu. 17. oktoobril. Poolfinaali said kolm esimest pluss üks ajaga. 1. Ludmilla Samotjossova (NSVL) 23,1, Margaret Bailes (USA) 23,1, Nicole Montandon (Prantsusmaa) 23,3. 2. Raelene Boyle (Austraalia) 23,0, Veera Popkova (NSVL) 23,3, Geertruida Hennipman (Holland) 23,4, Lillian Board (Inglismaa) 23,4. 3. Barbara Ferrell (USA) 22,9 OR, Jennifer Lamy (Austraalia) 23,1, Jutta Stöck (Saksa FV) 23,3. 4. Wyomia Tyus (USA) 23,4, Dianne Burge (Austraalia) 23,6, Fulgencia Romay (Kuuba) 23,7. 5. Irena Szewinska (Poola) 23,2, Miguelina Cobian (Kuuba) 23,4, Una Morris (Jamaika) 23,7.

Poolfinaalid. 17. oktoobril. Esimesed neli said finaali.

I		II	
1. R. Boyle	22,9 OR	1. B. Ferrell	22,8 OR
2. W. Tyus	23,1	2. J. Lamy	22,8 OR
3. I. Szewinska	23,2	3. M. Bailes	22,9
4. J. Stöck	23,4	4. N. Montandon	23,0

Finaal 18. oktoobril	1. **Irena Szewinska-Kirszenstein (Poola)**	**22,5 MR ja OR**
	2. **Raelene Boyle (Austraalia)**	**22,7**
	3. **Jennifer Lamy (Austraalia)**	**22,8**
	4. **Barbara Ferrell (USA)**	**22,9**
	5. **Nicole Montandon (Prantsusmaa)**	**23,0**
	6. **Wyomia Tyus (USA)**	**23,0**
	7. Margaret Bailes (USA)	23,1
	8. Jutta Stöck (Saksa FV)	23,2

400 m JOOKS

Maailmarekord: Sin Kim Dan (Korea RDV) 51,9 1962.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: B. Cuthbert (Austraalia) 52,0.
29 võistlejat.

4 eeljooksu. 14. oktoobril. Poolfinaali said neli esimest. 1. Colette Besson (Prantsusmaa) 53,1, Jarvis Scott (USA) 53,5, Helga Henning (Saksa FV) 53,5, Joan Fischer (Kanada) 54,6. 2. Aurelia Penton (Kuuba) 52,8, Lillian Board (Inglismaa) 52,9, Ingrida Verbele (NSVL) 54,0, Una Morris (Jamaika) 54,1. 3. Hermina van der Hoeven (Holland) 53,1, Esther Stroy (USA) 53,5, Janet Simpson (Inglismaa) 53,6, Monique Noirot (Prantsusmaa) 53,6. 4. Natalia Burda (NSVL) 53,7, Josephine Green (Inglismaa) 53,9, Karin Wallgren (Rootsi) 54,2, Lois Drinkwater (USA) 54,5.

Poolfinaalid. 15. oktoobril. Esimesed neli said finaali.

I		II	
1. H. Henning	53,3	1. L. Board	52,5
2. C. Besson	53,6	2. H. van der Hoeven	52,6
3. J. Simpson	54,0	3. N. Burda	52,8
4. A. Penton	54,0	4. J. Scott	53,2

Finaal 16. oktoobril	1. **Colette Besson (Prantsusmaa)**	**52,0 OR**
	2. **Lillian Board (Inglismaa)**	**52,1**
	3. **Natalia Burda (NSVL)**	**52,2**

4.	**Janet Simpson (Inglismaa)**	52,5
5.	**Aurelia Penton (Kuuba)**	52,7
6.	**Jarvis Scott (USA)**	52,7
7.	Helga Henning (Saksa FV)	52,8
8.	Hermina van der Hoeven (Holland)	53,0

800 m JOOKS

Maailmarekord: V. Nikolič (Jugoslaavia) 2.00,5 1968.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: A. Packer (Inglismaa) 2.01,1.
24 võistlejat.

4 eeljooksu. 17. oktoobril. Poolfinaali said neli esimest. **1.** Vera Nikolič (Jugoslaavia) 2.05,7, Laine Erik (NSVL) 2.06,5, Paola Pigni (Itaalia) 2.06,7, Karin Burneleit (Saksa DV) 2.07,1. **2.** Maria Gommers (Holland) 2.04,0, Ileana Silai (Rumeenia) 2.04,1, Sheila Taylor (Inglismaa) 2.04,1, Anna Zimina (NSVL) 2.04,4. **3.** Maryvonne Dupureur (Prantsusmaa) 2.09,5, Doris Brown (USA) 2.09,5, Patricia Lowe (Inglismaa) 2.09,5, Sylvia Potts (Uus-Meremaa) 2.09,6. **4.** Madeline Manning (USA) 2.08,7, Abigail Hoffman (Kanada) 2.08,9, Jaroslava Jehličkova (Tšehhoslovakkia), Ilja Keizer (Holland) 2.08,9.

Poolfinaalid. 18. oktoobril. Esimesed neli said finaali.

I		II	
1. M. Manning	2.05,8	1. M. Gommers	2.05,1
2. I. Silai	2.05,9	2. D. Brown	2.05,2
3. P. Lowe	2.06,6	3. S. Taylor	2.05,2
4. A. Hoffman	2.07,0	4. M. Dupureur	2.05,5

Finaal	1. **Madeline Manning (USA)**	**2.00,9 OR**
19. oktoobril	2. **Ileana Silai (Rumeenia)**	**2.02,5**
	3. **Maria Gommers (Holland)**	**2.02,6**
	4. **Sheila Taylor (Inglismaa)**	**2.03,8**
	5. **Doris Brown (USA)**	**2.03,9**
	6. **Patricia Lowe (Inglismaa)**	**2.04,2**
	7. Abigail Hoffman (Kanada)	2.06,8
	8. Maryvonne Dupureur (Prantsusmaa)	2.08,2

80 m TÕKKEJOOKS

Maailmarekord: V. Korsakova (NSVL) 10,2 1968.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: I. Press (NSVL) 10,6.
32 võistlejat.

5 eeljooksu. 17. oktoobril. Poolfinaali said kolm esimest pluss üks ajaga. **1.** Mamie Rallins (USA) 10,6, Veera Korsakova (NSVL) 10,6, Ingeborg Schell (Saksa FV) 10,7. **2.** Pamela Kilborn (Austraalia) 10,4 OR, Valeria Bufanu (Rumeenia) 10,9, Maria Kiss (Ungari) 10,9. **3.** Patty van Wolvelaere (USA) 10,6, Teresa Sukniewicz (Poola) 10,7, Tatjana Talõševa (NSVL) 10,8. **4.** Maureen Caird (Austraalia) 10,4 OR, Chi Cheng (Taivani terr.) 10,5, Danuta Straszynska (Poola) 10,7, Inge Aigner (Austria) 10,8. **5.** Karin Balzer (Saksa DV) 10,7, Elzbieta Zebrowska (Poola) 10,8, Julia Dyer (USA) 10,9.

Poolfinaalid. 18. oktoobril. Esimesed neli said finaali.

I		II	
1. M. Caird	10,5	1. P. Kilborn	10,4 OR
2. P. van Wolvelaere	10,6	2. Chi Cheng	10,5
3. T. Talõševa	10,7	3. D. Straszynska	10,5
4. K. Balzer	10,8	4. E. Zebrowska	10,6

Finaal	1. **Maureen Caird (Austraalia)**	**10,3 OR**
18. oktoobril	2. **Pamela Kilborn (Austraalia)**	**10,4**
	3. **Chi Cheng (Taivani terr.)**	**10,4**
	4. **Patty van Wolvelaere (USA)**	**10,5**
	5. **Karin Balzer (Saksa DV)**	**10,6**
	6. **Danuta Straszynska (Poola)**	**10,6**
	7. Elzbieta Zebrowska (Poola)	10,6
	8. Tatjana Talõševa (NSVL)	10,7

4×100 m TEATEJOOKS

Maailmarekord: Poola 43,6 1964.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: Poola 43,6.
14 naiskonda.

2 eeljooksu. 19. oktoobril. Neli esimest said finaali. **1.** USA 43,4 MR ja OR, Austraalia 43,7, Saksa FV 44,1, Prantsusmaa 44,3. **2.** Holland 43,4 MR ja OR, NSV Liit 43,6, Inglismaa 43,9, Kuuba 44,1.

Finaal	1. **USA** (Barbara Ferrell, Margaret Bailes, Mildrette Netter, Wyomia Tyus)	**42,8 MR ja OR**
20. oktoobril.	2. **Kuuba** (Marlene Elejarde, Fulgencia Romay, Violeta Quesada, Miguelina Cobian)	43,3
	3. **NSV Liit** (Ludmilla Žarkova, Galina Buhharina, Veera Popkova, Ludmilla Samotjossova)	43,4
	4. **Holland** (Wilhelmina van den Berg, Mieke Sterk, Geertruida Hennipman, Cornelia Bakker)	43,4
	5. **Austraalia** (Jennifer Lamy, Joyce Bennett, Raelene Boyle, Dianne Burge)	43,4
	6. **Saksa FV** (Renate Meyer, Jutta Stöck, Rita Jahn, Ingrid Becker)	43,6
	7. Inglismaa (Anita Neil, Maureen Tranter, Janet Simpson, Lillian Board)	43,7
	8. Prantsusmaa (Michele Alayrangues, Gabrielle Meyer, Nicole Montandon, Silviane Telliez)	44,2

KÕRGUSHÜPE

Maailmarekord: I. Balas (Rumeenia) 1.91 1961.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: I. Balas (Rumeenia) 1.90.
24 võistlejat.

Kvalifikatsioonivõistlused. 16. oktoobril. Normi 1.74 täitsid 14 osavõtjat: Miloslava Rezkova (Tšehhoslovakkia), Karin Schulze (Saksa DV), Rita Schmidt (Saksa DV), Ilona Gusenbauer (Austria), Veera Gruškina (NSVL), Valentina Kozõr (NSVL), Jaroslava Valentova (Tšehhoslovakkia), Maria Faithova (Tšehhoslovakkia), Antonina Okorokova (NSVL), Magdolna Csabi (Ungari), Barbara Inkpen (Inglismaa), Maria da Conceicao-Cypriano (Brasiilia), Ghislaine Barnay (Prantsusmaa), Snežana Hrepevnik (Jugoslaavia).

Lõppvõistlused. 17. oktoobril.

1.	**Milena Rezkova (Tšehhoslovakkia)**	1.82
2.	**Antonina Okorokova (NSVL)**	1.80
3.	**Valentina Kozõr (NSVL)**	1.80
4.	**Jaroslava Valentova (Tšehhoslovakkia)**	1.78
5.	**Rita Schmidt (Saksa DV)**	1.78
6.	**Maria Faithova (Tšehhoslovakkia)**	1.78
7.	Karin Schulze (Saksa DV)	1.76
8.	Ilona Gusenbauer (Austria)	1.76

9. Magdolna Csabi (Ungari) ja Ghislaine Barnay (Prantsusmaa) 1.71, 11. Maria de Conceicao-Cypriano (Brasiilia) 1.71, 12. Veera Gruškina (NSVL) 1.71, 13. Barbara Inkpen (Inglismaa) 1.68, 14. Snežana Hrepevnik (Jugoslaavia) 1.68.

KAUGUSHÜPE

Maailmarekord: M. Rand (Inglismaa) 6.76 1964.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: M. Rand (Inglismaa) 6.76.
24 võistlejat.

Kvalifikatsioonivõistlused. 13. oktoobril. Normi 6.35 täitsid 9 osavõtjat: Heidemarie Rosendahl (Saksa FV) 6.54, Viorica Viscopoleanu (Rumeenia) 6.48, Berit Berthelsen (Norra) 6.48, Violet Odogwu (Nigeeria) 6.45, Miroslawa Sarna (Poola) 6.44, Sheila Sherwood (Inglismaa) 6.42, Willye White (USA) 6.42, Ingrid Becker (Saksa FV) 6.40, Bärbel Löhnert (Saksa DV) 6.35. Täiendavalt said lõppvõistlustele: Maureen Barton (Inglismaa) 6.34, Tatjana Talõševa (NSVL) 6.30, Martha Watson (USA) 6.30, Burghild Wieczorek (Saksa DV) 6.30, Ann Wilson (Inglismaa) 6.30.

Lõppvõistlused. 14. oktoobril.

1.	**Viorica Viscopoleanu (Rumeenia)**	**6.82 MR ja OR**
2.	**Sheila Sherwood (Inglismaa)**	**6.68**
3.	**Tatjana Talõševa (NSVL)**	**6.66**
4.	**Burghild Wieczorek (Saksa DV)**	**6.48**
5.	**Miroslawa Sarna (Poola)**	**6.47**
6.	**Ingrid Becker (Saksa FV)**	**6.43**
7.	Berit Berthelsen (Norra)	6.40
8.	Heidemarie Rosendahl (Saksa FV)	6.40

9. Violet Odogwu (Nigeeria) 6.23, 10. Martha Watson (USA) 6.20, 11. Willye White (USA) 6.08, 12. Maureen Barton (Inglismaa) 5.95, 13. Ann Wilson (Inglismaa) 5.90, 14. Bärbel Löhnert (Saksa DV) 4.49.

KUULITÕUGE

Maailmarekord: M. Gummel (Saksa DV) 18.87 1968.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: T. Press (NSVL) 18.14.
14 osavõtjat.
Kvalifikatsioonivõistlusi ei toimunud.

Lõppvõistlused. 20. oktoobril.

1.	**Margitta Gummel (Saksa DV)**	**19.61 MR ja OR**
2.	**Marita Lange (Saksa DV)**	**18.78**
3.	**Nadežda Tšižova (NSVL)**	**18.19**
4.	**Judit Bognar (Ungari)**	**17.78**
5.	**Renate Boy (Saksa DV)**	**17.72**
6.	**Ivanka Hristova (Bulgaaria)**	**17.25**
7.	Marlene Fuchs (Saksa FV)	17.11
8.	Elsemia van Noorduyn (Holland)	16.23

9. Irina Solontsova (NSVL) 15.88, 10. Gertrud Schäfer (Saksa FV) 15.26, 11. Maren Seidler (USA) 14.86, 12. Rosa Molina (Tšiili) 12.85.

KETTAHEIDE

Maailmarekord: L. Westermann (Saksa FV) 62.54 1968.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: T. Press (NSVL) 57.27.
16 osavõtjat.
Kvalifikatsioonivõistlusi ei toimunud.

Lõppvõistlused. 18. oktoobril.

1.	**Lia Manoliu (Rumeenia)**	**58.28 OR**
2.	**Liesel Westermann (Saksa FV)**	**57.76**
3.	**Jolan Kleiber (Ungari)**	**54.90**
4.	**Anita Otto (Saksa DV)**	**54.40**
5.	**Antonina Popova (NSVL)**	**53.42**
6.	**Olga Connolly (USA)**	**52.96**
7.	Christine Spielberg (Saksa DV)	52.86
8.	Brigitte Berendonk (Ungari)	52.80

9. Ludmilla Muravjova (NSVL) 52.26, 10. Karin Illgen (Saksa DV) 52.18, 11. Judit Stugner (Ungari) 52.08, 12. Namjilmaa Dashzeveg (Mongoolia) 50.76.

ODAVISE

Maailmarekord: J. Gortšakova (NSVL)	62.40	1964.
Olümpiarekord: J. Gortšakova (NSVL)	62.40	1964.
Olümpiavõitja 1964: M. Penes (Rumeenia)	60.54.	

16 osavõtjat.
Kvalifikatsioonivõistlusi ei toimunud.

Lõppvõistlused. 14. oktoobril.

1.	**Angela Nemeth (Ungari)**	**60.36**
2.	**Mihaela Penes (Rumeenia)**	**59.92**
3.	**Eva Janko (Austria)**	**58.04**

4. **Marta Rudas (Ungari)** 56.38
5. **Daniela Jaworska (Poola)** 56.06
6. **Nataša Urbanič (Jugoslaavia)** 55.42
7. Ameli Koloska (Saksa FV) 55.20
8. Kaisa Launela (Soome) 53.96

9. Barbara Friedrich (USA) 53.44, 10. Lilla Tsimoš (NSVL) 53.40, 11. Ranae Barr (USA) 53.15, 12. Lucyna Krawcewicz (Poola) 51.54.

VIIEVÕISTLUS

Maailmarekord: I. Press (NSVL) 5246 1964.
Olümpiarekord ja olümpiavõitja 1964: I. Press (NSVL) 5246.
33 osavõtjat. 15. ja 16. oktoobril.

1. **Ingrid Becker (Saksa FV)**
   (10,9—11.48—1.71—6.43—23,5) 5098
2. **Liese Prokop (Austria)**
   (11,2—14.61—1.68—5.87—25,1) 4966
3. **Annamaria Toth (Ungari)**
   (10,9—12.69—1.59—6.12—23,8) 4958
4. **Valentina Tihhomirova (NSVL)**
   (11,2—14.12—1.65—5.99—24,9) 4927
5. **Manon Bornholdt (Saksa FV)**
   (11,0—12.37—1.59—6.42—24,8) 4890
6. **Patricia Winslow (USA)**
   (11,4—13.33—1.65—5.97—24,5) 4877
7. Inge Bauer (Saksa DV)
   (11,4—13.00—1.59—6.22—24,5) 4849
8. Meta Antenen (Šveits)
   (10,7—11.06—1.62—6.30—24,9) 4848

9. Mary Peters (Inglismaa) 4803, 10. Susan Scott (Inglismaa) 4796, 11. Jennifer Meldrum (Kanada) 4774, 12. Marijana Lubej (Jugoslaavia) 4764.

KORVPALL

13.—25. oktoobrini

Olümpiavõitja 1964: Ameerika Ühendriigid.
16 meeskonda.

VÕISTLUSED ALAGRUPPIDES

Grupp A

Nr.	Riik	1	2	3	4	5	6	7	8	Võite	Kaotusi	Korvide suhe	Punkte	Koht
1	USA	●	61 : 56	100 : 61	95 : 60	73 : 58	96 : 75	93 : 36	81 : 46	7	0	599 : 392	14	1.
2	Puertoriiko	56 : 61	●	65 : 68	80 : 69	72 : 93	89 : 65	69 : 26	62 : 86	3	4	493 : 468	10	5.
3	Itaalia	61 : 100	68 : 65	●	94 : 87	69 : 80	91 : 66	81 : 55	98 : 86	5	2	562 : 539	12	3.
4	Panama	60 : 95	69 : 80	87 : 94	●	85 : 96	95 : 92	94 : 79	82 : 88	2	5	572 : 624	9	6.
5	Jugoslaavia	58 : 73	93 : 72	80 : 69	96 : 85	●	89 : 68	84 : 68	92 : 79	6	1	592 : 511	13	2.
6	Filipiinid	75 : 96	65 : 89	66 : 91	92 : 95	68 : 89	●	80 : 68	79 : 108	1	6	525 : 636	8	7.
7	Senegal	36 : 93	26 : 69	55 : 81	79 : 94	68 : 84	68 : 80	●	54 : 64	0	7	383 : 565	7	8.
8	Hispaania	46 : 81	86 : 62	86 : 98	88 : 82	79 : 92	108 : 79	64 : 54	●	4	3	557 : 548	11	4.

Grupp B

Riik	1	2	3	4	5	6	7	8	Võite	Kaotusi	Korvide suhe	Punkte	Koht
1 NSV Liit	●	76 : 65	82 : 62	100 : 66	81 : 56	89 : 58	123 : 51	91 : 50	7	0	642 : 403	14	1.
2 Brasiilia	65 : 76	●	60 : 53	81 : 68	75 : 59	91 : 59	98 : 52	88 : 51	6	1	558 : 418	13	2.
3 Mehhiko	62 : 82	53 : 60	●	76 : 75	73 : 63	75 : 62	86 : 38	68 : 63	5	2	493 : 443	12	3.
4 Kuuba	66 : 100	68 : 81	75 : 76	●	61 : 70	60 : 71	89 : 53	75 : 78	2	5	514 : 529	9	6.
5 Bulgaaria	56 : 81	59 : 75	63 : 73	70 : 61	●	64 : 60	77 : 59	67 : 69	3	4	456 : 478	10	5.
6 Korea	58 : 89	59 : 91	62 : 75	71 : 80	60 : 64	●	76 : 54	67 : 77	1	6	453 : 530	8	7.
7 Maroko	51 : 123	52 : 98	38 : 86	53 : 89	59 : 77	54 : 76	●	48 : 85	0	7	355 : 634	7	8.
8 Poola	50 : 91	51 : 88	63 : 68	78 : 75	69 : 67	77 : 67	85 : 48	●	4	3	473 : 504	11	4.

Finaalmängud
1.—4. kohani

NSV Liit — Jugoslaavia 63 : 62 (31 : 27)
Jugoslaavia
USA 65 : 50 (32 : 29)
USA — USA 75 : 63 (42 : 26)
Brasiilia

3. kohale

NSV Liit — NSV Liit 70 : 53 (38 : 25)
Brasiilia

5.—8. kohani

Itaalia — Poola 66 : 52 (28 : 31)
Poola
Mehhiko 75 : 65 (43 : 23)
Mehhiko — Mehhiko 73 : 72 (31 : 31)
Hispaania
Hispaania—Itaalia 88 : 72 (40 : 31)

9.—12. kohani

Bulgaaria — Bulgaaria 83 : 79 (42 : 35)
Panama
Puertoriiko 67 : 57 (35 : 31)
Puertoriiko — Puertoriiko 71 : 65 (33 : 34)
Kuuba
Kuuba—Panama 91 : 88 (47 : 43)

13.—16. kohani

Korea — Korea 76 : 59 (37 : 28)
Senegal
Filipiinid 66 : 63 (31 : 34)
Filipiinid — Filipiinid 86 : 57 (36 : 26)
Maroko
Senegal—Maroko 42 : 38 (24 : 18)

1. **USA** (Michael Barrett, John Clawson, Michael Silliman, Donald Dee, Clynn Saulters, Calvin Fowler, James King, Spencer Haywood, Joseph White, Wilmer Hosket, Charles Scott, Kenneth Spain).

2. **Jugoslaavia** (Radivoje Korač, Ivo Daneu, Trajko Rajković, Damir Šolman, Krešimir Ćosić, Dragutin Čerman, Aljoša Žorga, Zoran Maroević, Vladimir Cvetković, Dragoslav Ražnjatović, Nikola Plečaš, Petar Skansi).

3. **NSV Liit** (Anatoli Polivoda, Jaak Lipso, Priit Tomson, Anatoli Krikun, Vladimir Andrejev, Sergei Kovalenko, Mačestas Paulauskas, Gennadi Volnov, Zurab Sakandelidze, Juri Selihhov, Sergei Belov, Vadim Kapranov).

LASKMINE

18.—23. oktoobrini

TÄISKALIIBRILINE VABAPÜSS, STANDARD 3×40 LASKU, 300 MEETRILT

Maailmarekord: G. Anderson (USA) 1156 1966.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: G. Anderson (USA) 1153.
30 võistlejat.

1.	**Gary Anderson (USA)**	394+389+374	**1157 MR ja OR**
2.	**Valentin Kornev (NSV Liit)**	398+384+369	**1151**
3.	**Kurt Müller (Šveits)**	395+379+374	**1148**
4.	**Šotha Kveliašvili (NSV Liit)**	394+383+365	**1142**
5.	**Erwin Vogt (Šveits)**	398+384+358	**1140**
6.	**Hartmut Sommer (Saksa DV)**	389+384+367	**1140**

VÄIKESEKALIIBRILINE VABAPÜSS, STANDARD 3×40 LASKU, 50 MEETRILT

Maailmarekord: G. Anderson (USA) 1165 1966.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: L. Wigger (USA) 1164.
62 võistlejat.

1.	**Bernd Klinger (Saksa FV)**	394+396+367	**1157**
2.	**John Writer (USA)**	395+391+370	**1156**
3.	**Vitali Parhimovitš (NSV Liit)**	395+393+366	**1154**
4.	**John Foster (USA)**	394+390+369	**1153**
5.	**José Gonzales (Mehhiko)**	397+379+376	**1152**
6.	**Gerald Quelette (Kanada)**	396+391+364	**1151**

VÄIKESEKALIIBRILINE VABAPÜSS, 60 LASKU LAMADES, 50 MEETRILT

Maailmarekord: J. Halup (Ungari) 598 1959.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: L. Hammerl (Ungari) 597.
86 võistlejat.

1.	**Jan Kurka (Tšehhoslovakkia)**	**598 OR**
2.	**Laszlo Hammerl (Ungari)**	**598**
3.	**Ian Roy Ballinger (Uus-Meremaa)**	**597**
4.	**Nicolae Rotaru (Rumeenia)**	**597**
5.	**John Palin (Inglismaa)**	**596**
6.	**Robert Loret (Prantsusmaa)**	**596**

VÄIKESEKALIIBRILINE VABAPÜSTOL, 60 LASKU, 50 MEETRILT

Maailmarekord: A. Jassinski (NSV Liit) 566 1955.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: V. Markkanen (Soome) 560.
69 võistlejat.

1.	**Grigori Kossõhh (NSV Liit)**	**562 OR**
2.	**Heinz Mertel (Saksa FV)**	**562 OR**
3.	**Harald Vollmar (Saksa DV)**	**560**
4.	**Arnold Vitarbo (USA)**	**559**
5.	**Pawel Malek (Poola)**	**556**
6.	**Helmut Artelt (Saksa DV)**	**555**

VÄIKESEKALIIBRILINE VABAPÜSTOL, KIIRLASKMINE SILUETTIDELE, 25 MEETRILT

Maailmarekord: V. Atanasiu (Rumeenia) 596 1966.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: P. Linnosvuo (Soome) 592.
56 võistlejat.

1.	**Jozef Zapedzki (Poola)**	**593 OR**
2.	**Marcel Rosca (Rumeenia)**	**591**
3.	**Renart Suleimanov (NSV Liit)**	**591**
4.	**Christian Düring (Saksa DV)**	**591**
5.	**Erich Masurat (Saksa FV)**	**590**
6.	**Gerhard Dommrich (Saksa DV)**	**589**

JAHILASKMINE, KAEVIKRAJALT 200 MÄRKI

Maailmarekord: E. Mattarelli (Itaalia) 198 1964.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: E. Mattarelli (Itaalia) 198.
59 võistlejat.

1.	**John Braithwaite (Inglismaa)**	198
2.	**Thomas Garrigus (USA)**	196
3.	**Kurt Czekalla (Saksa DV)**	196
4.	**Pavel Senitšev (NSV Liit)**	196
5.	**Pierre Candelo (Prantsusmaa)**	195
6.	**Adam Smelczynski (Poola)**	195

JAHILASKMINE, KAARRAJALT 200 MÄRKI

Maailmarekord: J. Jotar (Tšiili) 197 1966.
Uus olümpiaala.
52 võistlejat.

1.	**Jevgeni Petrov (NSV Liit)**	198 MR ja OR
2.	**Romano Garagnani (Itaalia)**	198 MR ja OR
3.	**Konrad Wirnhier (Saksa FV)**	198 MR ja OR
4.	**Juri Tsuranov (NSV Liit)**	196
5.	**Pedro Gianella (Peruu)**	194
6.	**Nicolas Atalah (Tšiili)**	194

MAADLUS

KLASSIKALINE MAADLUS

23.—26. oktoobrini

HELVESKAAL

Olümpiavõitja 1964: T. Hanahara (Jaapan).
24 võistlejat.

1. Petar Kirov (Bulgaaria)
2. Vladimir Bakulin (NSV Liit)
3. Miroslav Zeman (Tšehhoslovakkia)
4. Imre Alker (Ungari)
5. Rolf Lacour (Saksa FV)
6. Jussi Vesterinen (Soome)

KÄRBESKAAL

Olümpiavõitja 1964: M. Ichiguchi (Jaapan).
24 võistlejat.

1. Janos Varga (Ungari)
2. Ion Baciu (Rumeenia)
3. Ivan Kotšergin (NSV Liit)

4. Othon Moshidis (Kreeka)
5. Kouji Sakurama (Jaapan)
6. Kaya Özsan (Türgi)

SULGKAAL

Olümpiavõitja 1964: I. Polyak (Ungari).
23 võistlejat.

1. Roman Rurua (NSV Liit)
2. Hideo Fujimoto (Jaapan)
3. Simion Popescu (Rumeenia)
4. Dimitar Galintšev (Bulgaaria)
5. Hizir Alakoc (Türgi)
6. Martti Laakso (Soome)

KERGEKAAL

Olümpiavõitja 1964: K. Ayvaz (Türgi).
26 võistlejat.

1. Muneji Munemura (Jaapan)
2. Stevan Horvat (Jugoslaavia)
3. Petros Galaktopoulos (Kreeka)
4. Klaus Rost (Saksa FV)
5. Eero Tapio (Soome)
6. Werner Holzer (USA) ja Gennadi Sapunov (NSV Liit)

KERGEKESKKAAL

Olümpiavõitja 1964: A. Kolessov (NSV Liit).
22 võistlejat.

1. Rudolf Vesper (Saksa DV)
2. Daniel Robin (Prantsusmaa)
3. Karoly Bajko (Ungari)
4. Metodi Zarev (Bulgaaria)
5. Ion Taranu (Rumeenia)
6. Jan Kårström (Rootsi)

KESKKAAL

Olümpiavõitja 1964: B. Simič (Jugoslaavia).
19 võistlejat.

1. Lothar Metz (Saksa DV)
2. Valentin Olenik (NSV Liit)
3. Bronislav Simič (Jugoslaavia)
4. Nicolae Negut (Rumeenia)
5. Wayne Baughman (USA)
6. Petar Krumov (Bulgaaria)

POOLRASKEKAAL

Olümpiavõitja 1964: B. Radev (Bulgaaria).
16 võistlejat.

1. Bojan Radev (Bulgaaria)
2. Nikolai Jakovenko (NSV Liit)
3. Nicolae Martinescu (Rumeenia)
4. Per Svensson (Rootsi)
5. Tore Hem (Norra)
6. Caj Malmberg (Soome), Waclaw Orlowski (Poola) ja Peter Jutzeler (Šveits)

RASKEKAAL

Olümpiavõitja 1964: I. Kozma (Ungari).
15 võistlejat.

1. Istvan Kozma (Ungari)
2. Anatoli Roštšin (NSV Liit)
3. Petr Kment (Tšehhoslovakkia)
4. Ragnar Svensson (Rootsi)
5. Constantin Busoiu (Rumeenia)
6. Stefan Petrov (Bulgaaria)

VABAMAADLUS

17.—20. oktoobrini

HELVESKAAL

Olümpiavõitja 1964: Y. Yoshida (Jaapan).
23 võistlejat.

1. Shigeo Nakata (Jaapan)
2. Richard Sanders (USA)
3. Surenjan Sukhbaatar (Mongoolia)
4. Nazar Albarjan (NSV Liit)
5. Vincenzo Grassi (Itaalia)
6. Sudesh Kumar (India)

KÄRBESKAAL

Olümpiavõitja 1964: Y. Uetake (Jaapan).
21 võistlejat.

1. Yoyiro Uetake (Jaapan)
2. Donald Behm (USA)
3. Abutaleb Gorgori (Iraan)
4. Ali Alijev (NSV Liit)
5. Ivan Šavov (Bulgaaria)
6. Zbigniew Žedzicki (Poola)

SULGKAAL

Olümpiavõitja 1964: O. Watanabe (Jaapan).
23 võistlejat.

1. Masaaki Kaneko (Jaapan)
2. Enio Todorov (Bulgaaria)
3. Shamseddin Seyed-Abassy (Iraan)
4. Nikolaos Karipidis (Kreeka)
5. Petre Coman (Rumeenia)
6. Elkan Tedejev (NSV Liit)

KERGEKAAL

Olümpiavõitja 1964: E. Valtšev (Bulgaaria).
26 võistlejat.

1. Abdollah Movahed (Iraan)
2. Enio Valtšev (Bulgaaria)
3. Sereeter Danzandarjaa (Mongoolia)
4. Wayne Wells (USA)
5. Zarbeg Beriašvili (NSV Liit)
6. Udey Chand (India)

KERGEKESKKAAL

Olümpiavõitja 1964: I. Ogan (Türgi).
19 võistlejat.

1. Mahmud Atalay (Türgi)
2. Daniel Robin (Prantsusmaa)
3. Dagvasuren Purev (Mongoolia)
4. Ali-Mohammad Momeni (Iraan)
5. Tatsuo Sasaki (Jaapan)
6. Juri Šahmuradov (NSV Liit)

KESKKAAL

Olümpiavõitja 1964: P. Gardžev (Bulgaaria).
22 võistlejat.

1. Boriss Gurevitš (NSV Liit)
2. Munkhbat Jigjid (Mongoolia)
3. Prodan Gardžev (Bulgaaria)
4. Thomas Peckham (USA)
5. Huseyin Gursoy (Türgi)
6. Peter Döring (Saksa DV)

POOLRASKEKAAL

Olümpiavõitja 1964: A. Medved (NSV Liit).
16 osavõtjat.

1. Ahmed Ayik (Türgi)
2. Šotha Lomidze (NSV Liit)
3. Jozsef Csatari (Ungari)
4. Said Mustafov (Bulgaaria)
5. Bliamnunkh Horloogyn (Mongoolia)
6. Jess Lewis (USA) ja
   Ryszard Dlugosz (Poola)

RASKEKAAL

Olümpiavõitja 1964: A. Ivanitski (NSV Liit)
15 võistlejat.

1. Aleksander Medved (NSV Liit)
2. Osman Duralijev (Bulgaaria)
3. Wilfried Dietrich (Saksa FV)
4. Stefan Stingu (Rumeenia)
5. Larry Kristoff (USA)
6. Abolfazl Anvari (Iraan)

MAAHOKI

13.—26. oktoobrini

Olümpiavõitja 1964: India.
16. meeskonda.

MÄNGUD ALAGRUPPIDES

Grupp A

Nr.	Riik	1	2	3	4	5	6	7	8	Väravate suhe	Punkte	Koht
1	Saksa FV	●	3:2	2:0	2:0	1:2	2:0	5:1	0:0	15:5	11	2.
2	Saksa DV	2:3	●	0:4	1:1	0:1	1:0	2:0	1:1	7:10	6	6.
3	Belgia	0:2	4:0	●	0:2	1:2	4:2	4:0	1:1	14:9	7	5.
4	Hispaania	0:2	1:1	2:0	●	0:1	0:0	3:0	1:1	7:5	7	4.
5	India	2:1	1:0	2:1	1:0	●	5:0	8:0	1:2	20:4	12	1.
6	Jaapan	0:2	0:1	2:4	0:0	0:5	●	2:1	0:1	4:14	3	7.
7	Mehhiko	1:5	0:2	0:4	0:3	0:8	1:2	●	0:2	2:26	0	8.
8	Uus-Meremaa	0:0	1:1	1:1	1:1	2:1	1:0	2:0	●	8:4	10	3.

Grupp B

Nr.	Riik	1	2	3	4	5	6	7	8	Väravate suhe	Punkte	Koht
1	Argentiina	●	1:3	1:0	0:2	0:7	1:2	1:1	0:5	4:20	3	7.
2	Austraalia	3:1	●	0:1	0:0	2:0	2:0	3:0	2:3	12:5	9	2.
3	Prantsusmaa	0:1	1:0	●	1:0	0:1	0:2	0:0	0:1	2:5	5	5.
4	Inglismaa	2:0	0:0	0:1	●	1:2	0:3	2:0	1:2	6:8	5	6.
5	Holland	7:0	0:2	1:0	2:1	●	0:2	1:0	0:6	11:11	8	4.
6	Keenia	2:1	0:2	2:0	3:0	2:0	●	1:1	1:2	11:6	9	3.
7	Malaisia	1:1	0:3	0:0	0:2	0:1	1:1	●	0:4	2:12	3	8.
8	Pakistan	5:0	3:2	1:0	2:1	6:0	2:1	4:0	●	23:4	14	1.

Finaalturniir
1.—4. kohani

Austraalia
India
Austraalia 2:1
Pakistan
Pakistan 2:1
Saksa FV
Pakistan 1:0

3. kohale

India
Saksa FV
India 2:1

5.—8. kohale

Holland
Uus-Meremaa
Holland 3:1
Keenia
Hispaania
Hispaania 2:1
Holland 1:0

Uus-Meremaa—Keenia 2:0

9.—10. kohale Belgia—Prantsusmaa 3:0

11.—12. kohale Saksa DV—Inglismaa 2:1

13.—14. kohale Jaapan—Argentiina 2:0

15.—16. kohale Malaisia—Mehhiko 1:0

1. **Pakistan** (Zakir Hussain, Laeeq Ahmed, Tariq Azis, Saeed Anwar, Riaz Ahmed, Gulrez Akhtar, Khalid Mahmood Hussain, Mohammad Ashfaq, Abdul Rashid, Mohammad Asad, Jehangir Ahmed Butt).
2. **Austraalia** (Paul Dearing, James Mason, Brian Glencross, Gordon Pearce, Julian Pearce, Robert Haigh, Donald Martin, Raymond Evans, Ronald Riley, Patrick Nilan, Donald Smart).
3. **India** (Rajendra Christy, Gurbaksh Singh, Prithipal Singh, Balbir Singh II, Ajitpal Singh, Perumal Krishnamurthy, Balbir Singh III, Balbir Singh I, Harbinder Singh, Inamur Rehman, Inder Singh).

POKS

13.—26. oktoobrini

HELVESKAAL Uus olümpiaala.
24 võistlejat.
(matšid alates veerandfinaalidest)

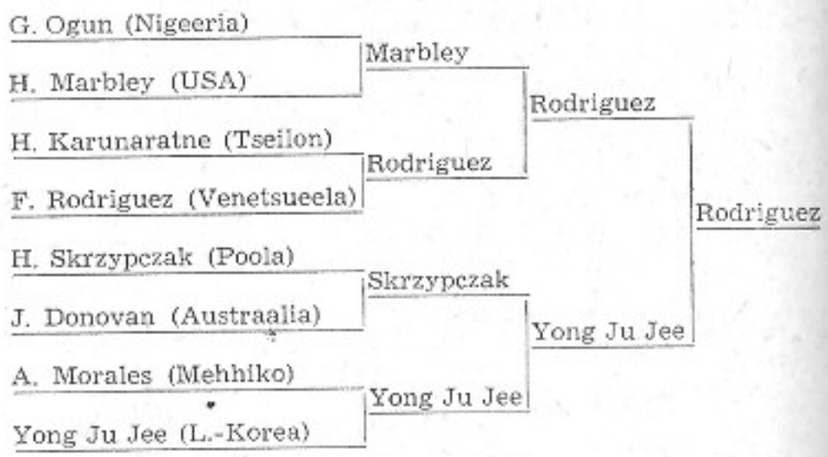

1. **Francisco Rodriguez (Venetsueela)**
2. **Yong Ju Jee (L.-Korea)**
3. **Hubert Skrzypczak (Poola) ja Harland Marbley (USA)**

KÄRBESKAAL Olümpiavõitja 1964: F. Atzori (Itaalia).
26 võistlejat.

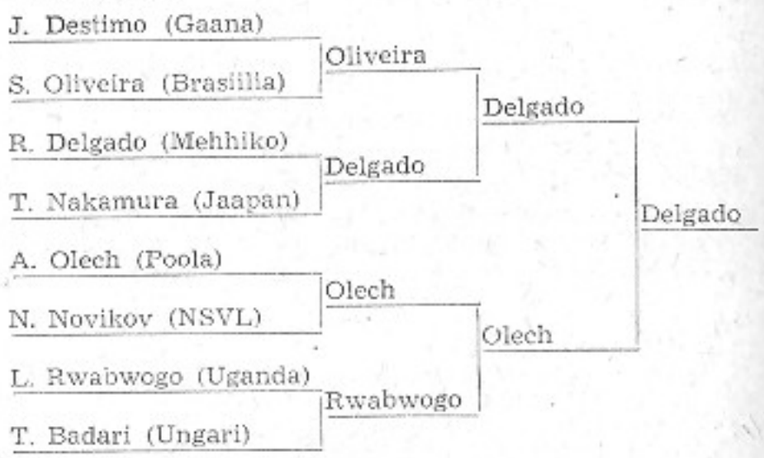

1. **Ricardo Delgado (Mehhiko)**
2. **Artur Olech (Poola)**
3. **Servilio de Oliveira (Brasiilia) ja Leo Rwabwogo (Uganda)**

KUKK-KAAL Olümpiavõitja 1964: T. Sakurai (Jaapan).
39 võistlejat.

1. **Valeri Sokolov (NSVL)**
2. **Eridadi Mukwanga (Uganda)**
3. **Eiji Morioka (Jaapan) ja Kyou Chull Chang (L.-Korea)**

SULGKAAL Olümpiavõitja 1964: S. Stepaškin (NSV Liit).
32 võistlejat.

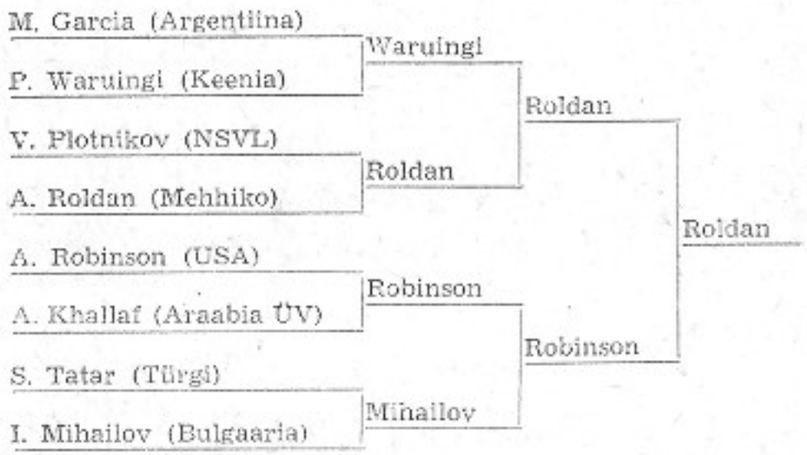

1. **Antonio Roldan (Mehhiko)**
2. **Albert Robinson (USA)**
3. **Philip Waruingi (Keenia) ja Ivan Mihailov (Bulgaaria)**

KERGEKAAL

Olümpiavõitja 1964: J. Grudzien (Poola).
37 võistlejat.

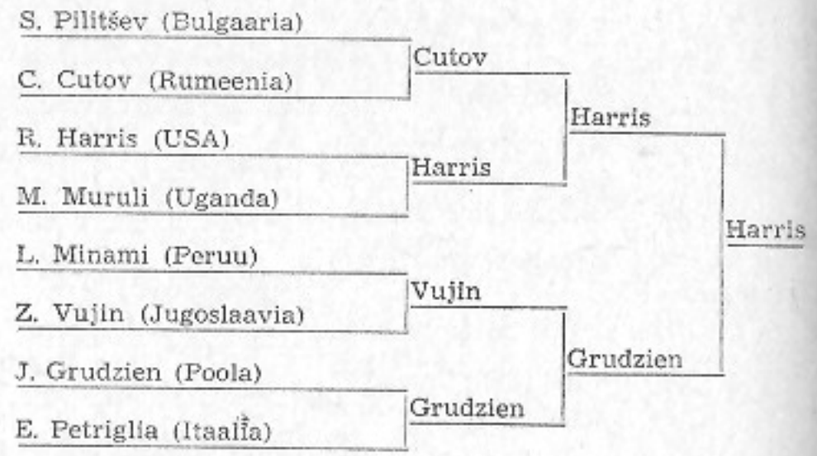

1. **Ronald Harris (USA)**
2. **Josef Grudzien (Poola)**
3. **Calistrat Cutov (Rumeenia) ja Zvonimir Vujin (Jugoslaavia)**

I KERGE-KESKKAAL

Olümpiavõitja 1964: J. Kulej (Poola).
36 võistlejat.

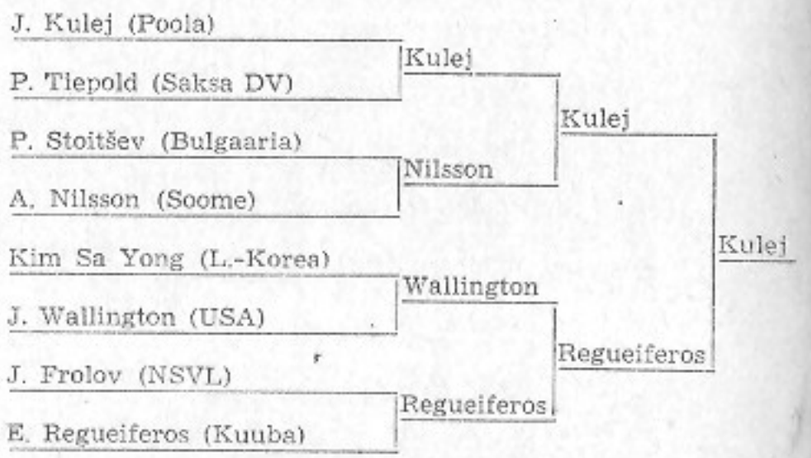

1. **Jerzy Kulej (Poola)**
2. **Enrique Regueiferos (Kuuba)**
3. **Arto Nilsson (Soome) ja James Wallington (USA)**

II KERGE-KESKKAAL

Olümpiavõitja 1964: M. Kasprzyk (Poola).
34 võistlejat.

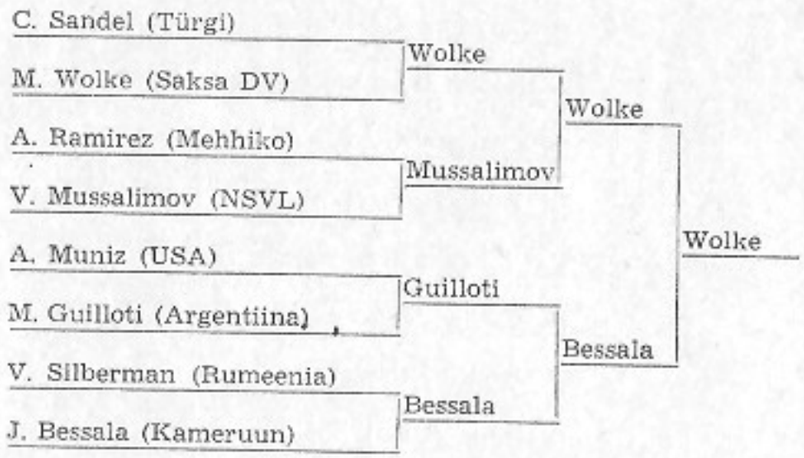

1. **Manfred Wolke (Saksa DV)**
2. **Joseph Bessala (Kameruun)**
3. **Vladimir Mussalimov (NSVL) ja Mario Guilloti (Argentiina)**

I KESKKAAL

Olümpiavõitja 1964: B. Lagutin (NSV Liit).
27 võistlejat.

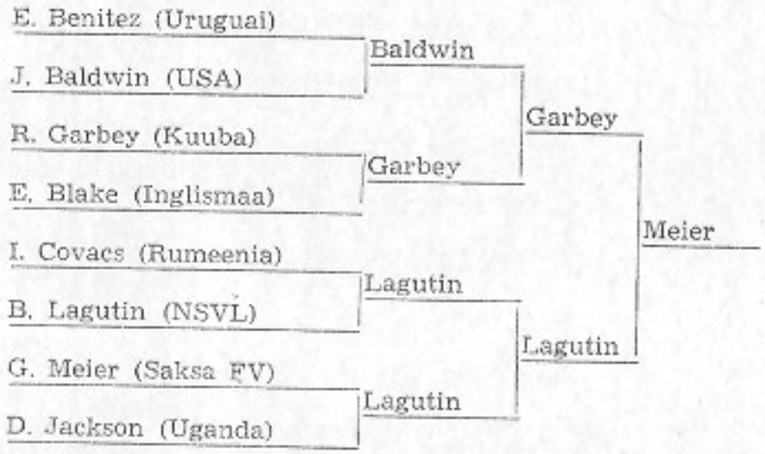

1. **Boriss Lagutin (NSVL)**
2. **Rolando Garbey (Kuuba)**
3. **Günther Meier (Saksa FV) ja John Baldwin (USA)**

II KESKKAAL

Olümpiavõitja 1964: V. Popentšenko (NSV Liit).
23 võistlejat.

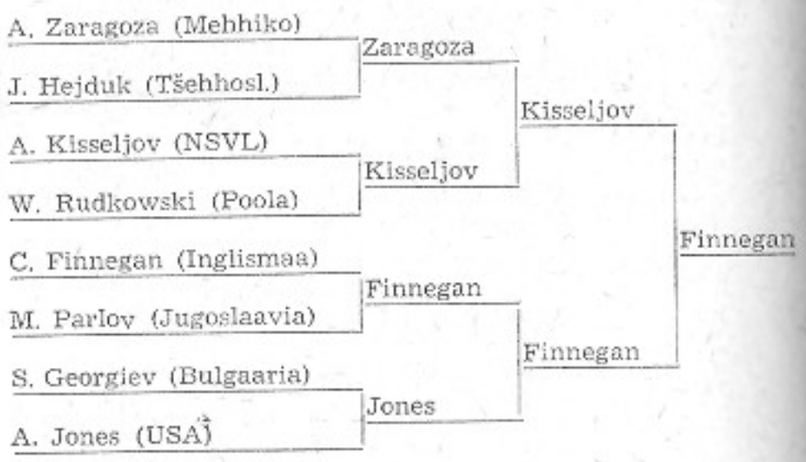

1. **Christopher Finnegan (Inglismaa)**
2. **Aleksei Kisseljov (NSVL)**
3. **Augustin Zaragoza (Mehhiko) ja Alfred Jones (USA)**

POOLRASKE-KAAL

Olümpiavõitja 1964: C. Pinto (Itaalia).
18 võistlejat.

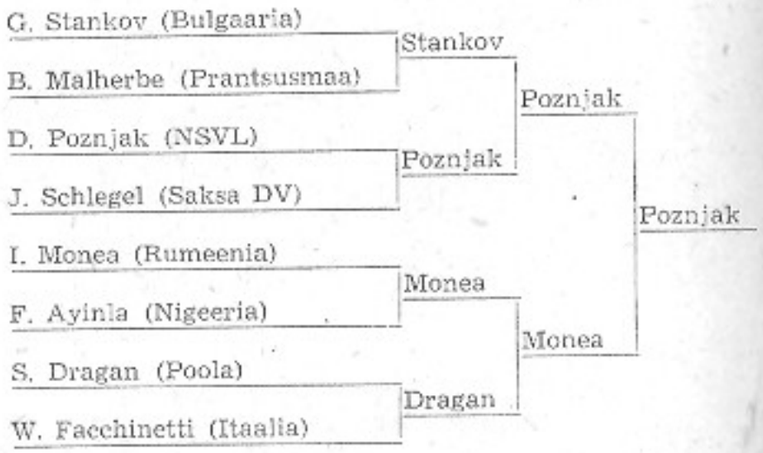

1. **Dan Poznjak (NSVL)**
2. **Ion Monea (Rumeenia)**
3. **Georgi Stankov (Bulgaaria) ja Stanislaw Dragan (Poola)**

RASKEKAAL

Olümpiavõitja 1964: J. Frazier (USA).
16 võistlejat.

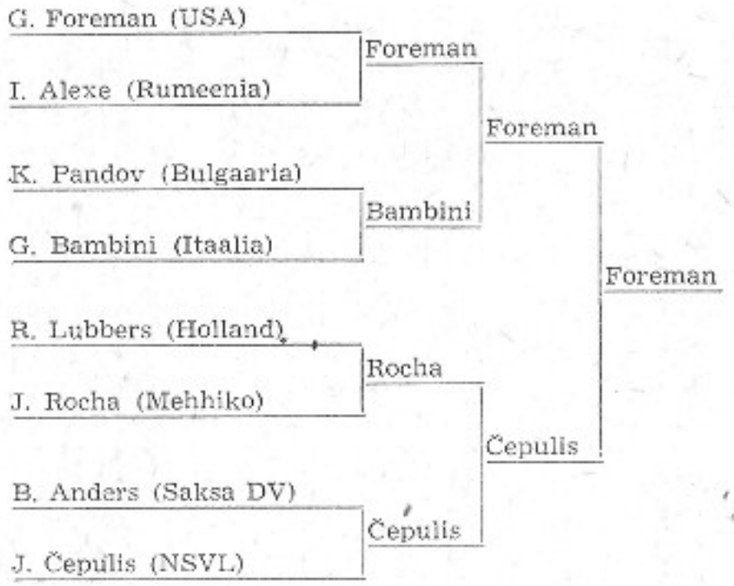

1. **George Foreman (USA)**
2. **Jonas Čepulis (NSVL)**
3. **Giorgio Bambini (Itaalia) ja Joaquin Rocha (Mehhiko)**

PURJETAMINE

14.—21. oktoobrini

«FINN»

Olümpiavõitja 1964: Wilhelm Kuhweide (Saksa ü. v.) 7628 punkti.
36 võistlejat.

Riik	Võistleja	Sõidud	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	Punkte
1. NSV Liit	Valentin Mankin	k.	3.	5.—	1.	1.	2.	2.	1.	11,7
		p.	5,7	10	0	0	3	3	0	
2. Austria	Hubert Raudaschl	k.	14.—	3.	3.	4.	4.	4.	12.	53,4
		p.	20	5,7	5,7	8	8	8	18	
3. Itaalia	Fabio Albarelli	k.	16.	27.—	7.	2.	3.	3.	3.	55,1
		p.	22	33	13	3	5,7	5,7	5,7	
4. Austraalia	Ronald Jenyns	k.	4.	1.	**—	7.	15.	16.	2	67,0
		p.	8	0	42	13	21	22	3	
5. Kreeka	Panagiotis Kouligas	k.	15.	12.	8.	5.	1.	**—	4.	71,0
		p.	21	18	14	10	0	42	8.	
6. Soome	Jan Winquist	k.	8.	8.	12.—	8.	5.	5.	5.	72,0
		p.	14	14	18	14	10	10	10	

Kasutatud märgid ja lühendid:
X — diskvalifitseeritud
** — ei lõpetanud sõitu
— — ei lähe arvesse
* — ei startinud
k. — koht
p. — punktid

Olümpiavõitja 1964: Uus-Meremaa (Earle Wells) 6255 punkti.
30 võistlejat.

Riik	Roolis	Sõidud	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	Punkte
1. Inglismaa	Rodney Patisson [1]	k.	X	1.	1.	1.	1.	1.	2.	3,0
		p.	39	0	0	0	0	0	3	
2. Saksa FV	Ullrich Libor	k.	1.	3.	2.	2.	13.	21.—	7.	43,7
		p.	0	5,7	3	3	19	27	13	
3. Brasiilia	Reinaldo Conrad	k.	14.—	7.	4.	3.	3.	10.	1.	48,4
		p.	20	13	8	5,7	5,7	16	0	
4. Austraalia	Carl Ryves	k.	3.	5.	3.	20.—	8.	4.	3.	49,1
		p.	5,7	10	5,7	26	14	8	5,7	
5. Norra	Björn Lofteröd	k.	2.	2.	7.	6.	6.	**—	5.	52,4
		p.	3	3	13	11,7	11,7	36	10	
6. Prantsusmaa	Bertrand Cheret	k.	5.	4.	20.—	9.	4.	2.	18.	68,9
		p.	10	8	26	15	8	3	24	

[1] madrus — Jan Macdonald-Smith

«STAR»

Olümpiavõitja 1964: Bahama (Durward Knowles) 5664 punkti.
20 võistlejat.

Riik	Roolis	Sõidud								Punkte
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
1. USA	Lowell North [1]	k.	1.	3.	3.	1.	2.	12.—	1.	14,4
		p.	0	5,7	5,7	0	3	18	0	
2. Norra	Peder Lunde	k.	2.	1.	6.	11.—	7.	7.	2.	43,7
		p.	3	0	11,7	17	13	13	3	
3. Itaalia	Franco Cavallo	k.	9.—	2.	4.	8.	1.	4.	6.	44,7
		p.	15	3	8	14	0	8	11,7	
4. Taani	Paul Elvström	k.	3.	6.	10.—	7.	5.	1.	5.	50,4
		p.	5,7	11,7	16	13	10	0	10	
5. Bahama	Durward Knowles	k.	6.	*	2.	3.	4.	9.	14.	63,4
		p.	11,7	26	3	5,7	8	15	20	
6. Austraalia	David Forbes	k.	4.	7.	5.	12.	**	6.	4.	68,7
		p.	8	13	10	18	26	11,7	8	

[1] madrus — Peter Barrett

«DRAAKON»

Olümpiavõitja 1964: Taani (roolis Olaf Berntsen) 5854 punkti.
23 võistlejat.

Riik	Võistleja	Sõidud								Punkte
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
1. USA	George Friedrichs [1]	k.	2.	6.—	1.	1.	2.	1.	1.	6,0
		p.	3	11,7	0	0	3	0	0	
2. Taani	Aage Birch	k.	6.	1.	2.	10.—	3.	2.	2.	26,4
		p.	11,7	0	3	16	5,7	3	3	
3. Saksa DV	Paul Borowski	k.	1.	2.	3.	4.	4.	6.—	4.	32,7
		p.	0	3	5,7	8	8	11,7	8	
4. Kanada	Stephen Tupper	k.	3.	8.	13.—	6.	8.	7.	3.	64,1
		p.	5,7	14	19	11,7	14	13	5,7	
5. Austraalia	John Cuneo	k.	8.	4.	9.	2.	5.	11.—	9.	65,0
		p.	14	8	15	3	10	17	15	
6. Rootsi	Gunnar Broberg	k.	7.	11.—	5.	9.	6.	5.	6.	71,4
		p.	13	17	10	15.	11,7	10	11,7	

[1] meeskond — Barton Jahncke, Gerald Schreck

5,5 m

Olümpiavõitja 1964: Austraalia (roolis William Northam) 5981 punkti.
14 võistlejat.

Riik	Roolis	Sõidud								Punkte
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
1. Rootsi	Ulf Sundelin [1]	k.	4.	1.	1.	1.	5.—	1.	1.	8,0
		p.	8	0	0	0	10	0	0	
2. Šveits	Louis Noverraz	k.	1.	5.	2.	2.	4.	4.	**—	32,0
		p.	0	10	3	3	8	8	20	
3. Inglismaa	Robin Aisher	k.	6.	2.	4.	3.	8.—	3.	3.	39,8
		p.	11,7	3	8	5,7	14	5,7	5,7	
4. Saksa FV	Rudolf Harmstorf	k.	2.	3.	5.	9.—	3.	9.	4.	47,4
		p.	3	5,7	10	15	5,7	15	8	
5. Itaalia	Giuseppe Zucchinetti	k.	3.	7.	3.	**—	1.	6.	9.	51,1
		p.	5,7	13	5,7	20	0	11,7	15	
6. Kanada	Stanley Leibel	k.	**—	9.	12.	7.	2.	2.	10.	68,0
		p.	20	15	18	13	3	3	16	

[1] meeskond — Jörgen Sundelin, Peter Sundelin

RATSUTAMINE

18.—27. oktoobrini

RATSASÕIDU KÕRGEM KOOL

INDIVIDUAALNE VÕISTLUS

Olümpiavõitja 1964: H. Chammartin (Šveits) 1604 p.
26 võistlejat.

1. Ivan Kizimov (NSV Liit) hobusel Ihhor 1572
2. Josef Neckermann (Saksa FV) hobusel Mariano 1546
3. Reiner Klimke (Saksa FV) hobusel Dux 1537
4. Ivan Kalita (NSV Liit) hobusel Absent 1519
5. Horst Köhler (Saksa DV) hobusel Neuschnee 1475
6. Jelena Petuškova (NSV Liit) hobusel Pepel 1471

MEESKONDLIK VÕISTLUS

Olümpiavõitja 1964: Saksa ü. v. 2558 p.
8 võistkonda.

1. **Saksa FV** (Josef Neckermann, Liselott Linsenhoff, Reiner Klimke) 2699
2. **NSV Liit** (Jelena Petuškova, Ivan Kizimov, Ivan Kalita) 2657
3. **Šveits** (Henri Chammartin, Marianne Grossweiler, Gustav Fischer) 2547
4. **Saksa DV** (Wolfgang Müller, Gerhard Brockmüller, Horst Köhler) 2357
5. **Inglismaa** (Hilda Johnstone, Johanna Hall, Domini Lawrence) 2332
6. **Tšili** (Guillermo Squella, Patricia Escudero, Antonio Piraino) 2015

TAKISTUSSÕIT

INDIVIDUAALNE TAKISTUSSÕIT

Olümpiavõitja 1964: P. d'Oriola (Prantsusmaa) 9 kp.
38 võistlejat.

1. William Steinkraus (USA) hobusel Snow Bound 4 kp.
2. Marion Coakes (Inglismaa) hobusel Stroller 8 kp.
3. David Broome (Inglismaa) hobusel Mr. Softee 12 kp.
4. Frank Chapot (USA) hobusel San Lucas 12 kp.
5. Hans Winkler (Saksa FV) hobusel Enigk 12 kp.
6. James Elder (Kanada) hobusel The Immigrant 12 kp.

MEESKONDLIK TAKISTUSSÕIT «SUURELE RAHVUSTE AUHINNALE»

Olümpiavõitja 1964: Saksa ü. v. (H. Schridde, K. Jarasinski, H. Winkler) 68,5 kp.
14 meeskonda.

1. **Kanada** (Thomas Gayford, James Day, James Elder) **102,75 kp.**
2. **Prantsusmaa** (Jean Rozier, Jane Lefebvre, Pierre d'Oriola) **110,50 kp.**
3. **Saksa FV** (Hermann Schridde, Alwin Schockemöhle, Hans Winkler) **117,25 kp.**
4. **USA** (Frank Chapot, Kathryn Kusner, Mary Chapot) **117,50 kp.**
5. **Itaalia** (Giompiero Mancinelli, Raimonda d'Inzeo) **129,25 kp.**
6. **Šveits** (Arthur Blickenstorfer, Monika Bachmann, Paul Weier) **136,75 kp.**

KOLMEVÕISTLUS

INDIVIDUAALNE KOLMEVÕISTLUS

Olümpiavõitja 1964: M. Checcoli (Itaalia) 64,40 kp.
48 võistlejat.

1. Jean Guyon (Prantsusmaa) hobusel Pitou 38,86 kp.
2. Derek Allhusen (Inglismaa) hobusel Lochinbar 41,61 kp.
3. Michael Page (USA) hobusel Foster 52,31 kp.
4. Richard Meade (Inglismaa) hobusel Cornishman 64,46 kp.
5. Reuben Jones (Inglismaa) hobusel The Poacher 69,86 kp.
6. James Wofford (USA) hobusel Kilkenny 74,06 kp.

MEESKONDLIK KOLMEVÕISTLUS

Olümpiavõitja 1964: Itaalia (M. Checcoli, G. Ravano, P. Angioni) 85,80 punkti.
8 meeskonda.

1. **Inglismaa** (Derek Allhusen, Richard Meade, Reuben Jones **175,93 kp.**
2. **USA** (James Wofford, Michael Page, John Plumb) **245,87 kp.**
3. **Austraalia** (Brien Cobcroft, Wayne Roycroft, William Roycroft) **331,26 kp.**
4. **Prantsusmaa** (André le Coupil, Jean Guyon, Jean Sarrazin) **505,83 kp.**
5. **Saksa FV** (Klaus Wagner, Jochen Mehrdorf, Horst Karsten) **518,22 kp.**
6. **Mehhiko** (Ernesto del Castillo, Ramon Mejia, Evaristo Avalos) **631,56 kp.**

SPORTVÕIMLEMINE

21.—26. oktoobrini

MEHED

MEESKONNAVÕISTLUS

Olümpiavõitja 1964: Jaapan 577,95 punkti.
16 meeskonda.

1. **Jaapan** (Yukio Endo, Sawao Kato, Takashi Kato, Eizo Kenmotsu, Akinori Nakayama, Mitsuo Tsukahara) **575,90**
2. **NSV Liit** (Mihhail Voronin, Sergei Diomidov, Viktor Lissitski, Valeri Karasjov, Viktor Klimenko, Valeri Iljinõhh) **571,10**
3. **Saksa DV** (Günter Beier, Peter Weber, Gerhard Dietrich, Mathias Brehme, Klaus Köste, Siegfried Fülle) **557,15**

4. **Tšehhoslovakkia** 557,10
5. **Poola** 555,40
6. **Jugoslaavia** 550,95
7. USA 548,90
8. Saksa FV 548,35

MITMEVÕISTLUS

Olümpiavõitja 1964: Y. Endo (Jaapan) 115,95 punkti.
117 võistlejat.

1. Sawao Kato (Jaapan) 115,90
2. Mihhail Voronin (NSVL) 115,85
3. Akinori Nakayama (Jaapan) 115,65
4. Eizo Kenmotsu (Jaapan) 114,90
5. Takashi Kato (Jaapan) 114,85
6. Sergei Diomidov (NSVL) 114,10

VABAHARJUTUSED

Olümpiavõitja 1964: F. Menichelli (Itaalia) 19,450 punkti.

1. Sawao Kato (Jaapan) 19,475
2. Akinori Nakayama (Jaapan) 19,400
3. Takashi Kato (Jaapan) 19,275
4. Mitsuo Tsukahara (Jaapan) ja Valeri Karasjov (NSVL) 18,950
6. Eizo Kenmotsu (Jaapan) 18,925

KANG

Olümpiavõitja 1964: B. Šahlin (NSV Liit) 19,625 punkti.

1. Mihhail Voronin (NSVL) ja Akinori Nakayama (Jaapan) 19,550
3. Eizo Kenmotsu (Jaapan) 19,375
4. Klaus Köste (Saksa DV) 19,225
5. Sergei Diomidov (NSVL) 19,150
6. Yukio Endo (Jaapan) 19,025

RÖÖBASPUUD

Olümpiavõitja 1964: Y. Endo (Jaapan) 19,675 punkti.

1. Akinori Nakayama (Jaapan) 19,475
2. Mihhail Voronin (NSVL) 19,425
3. Vladimir Klimenko (NSVL) 19,225
4. Takashi Kato (Jaapan) 19,200
5. Eizo Kenmotsu (Jaapan) 19,175
6. Wilhelm Kubica (Poola) 18,975

RÕNGAD

Olümpiavõitja 1964: T. Hayata (Jaapan) 19,475 punkti.

1.	Akinori Nakayama (Jaapan)	19,450
2.	Mihhail Voronin (NSVL)	19,325
3.	Sawao Kato (Jaapan)	19,225
4.	Mitsuo Tsukahara (Jaapan)	19,125
5.	Takashi Kato (Jaapan)	19,050
6.	Sergei Diomidov (NSVL)	18,975

HOOGLEMINE

Olümpiavõitja 1964: M. Cerar (Jugoslaavia) 19,525 punkti.

1.	Miroslav Cerar (Jugoslaavia)	19,325
2.	Olli Laiho (Soome)	19,225
3.	Mihhail Voronin (NSVL)	19,200
4.	Wilhelm Kubica (Poola)	19,150
5.	Eizo Kenmotsu (Jaapan)	19,050
6.	Vladimir Klimenko (NSVL)	18,950

TOENGHÜPE

Olümpiavõitja 1964: H. Yamashita (Jaapan) 19,600 punkti

1.	Mihhail Voronin (NSVL)	19,000
2.	Yukio Endo (Jaapan)	18,950
3.	Sergei Diomidov (NSVL)	18,925
4.	Takashi Kato (Jaapan)	18,775
5.	Akinori Nakayama (Jaapan)	18,725
6.	Eizo Kenmotsu (Jaapan)	18,650

NAISED

NAISKONNAVÕISTLUS

Olümpiavõitja 1964: NSV Liit 380,890 punkti.
14 naiskonda.

1.	**NSV Liit** (Natalia Kutšinskaja, Zinaida Voronina, Larissa Petrik, Ljubov Burda, Olga Karasjova, Ludmilla Turištševa)	382,85
2.	**Tšehhoslovakkia** (Vera Časlavska, Marianna Krajčirova, Jana Kubičkova, Hana Liškova, Bohumila Rimnačova, Miroslava Skleničkova)	382,20
3.	**Saksa DV** (Erika Zuchold, Karin Janz, Marianne Noack, Magdalena Schmidt, Ute Starke, Maritta Bauerschmidt)	379,10
4.	**Jaapan**	375,45
5.	**Ungari**	369,80
6.	**USA**	369,75
7.	Prantsusmaa	361,75
8.	Bulgaaria	355,10

MITMEVÕISTLUS

Olümpiavõitja 1964: V. Časlavska (Tšehhoslovakkia) 77,564 punkti.
101 võistlejat.

1.	Vera Časlavska (Tšehhoslovakkia)	78,25
2.	Zinaida Voronina (NSVL)	76,85
3.	Natalia Kutšinskaja (NSVL)	76,75
4.	Larissa Petrik (NSVL) ja Erika Zuchold (Saksa DV)	76,70
6.	Karin Janz (Saksa DV)	76,55

VABAHARJUTUSED

Olümpiavõitja 1964: L. Latõnina (NSV Liit) 19,599 punkti.

1.	Larissa Petrik (NSVL) ja Vera Časlavska (Tšehhoslovakkia)	19,675
3.	Natalia Kutšinskaja (NSVL)	19,650
4.	Zinaida Voronina (NSVL)	19,550
5.	Olga Karasjova (NSVL)	19,350
6.	Bohumila Rimnačova (Tšehhoslovakkia)	19,325

RÖÖBASPUUD

Olümpiavõitja 1964: P. Astahhova (NSV Liit) 19,332 punkti.

1.	Vera Časlavska (Tšehhoslovakkia)	19,650
2.	Karin Janz (Saksa DV)	19,500
3.	Zinaida Voronina (NSVL)	19,425
4.	Bohumila Rimnačova (Tšehhoslovakkia)	19,350
5.	Erika Zuchold (Saksa DV)	19,325
6.	Miroslava Skleničkova (Tšehhoslovakkia)	19,200

POOM

Olümpiavõitja 1964: V. Časlavska (Tšehhoslovakkia) 19,449 punkti.

1.	Natalia Kutšinskaja (NSVL)	19,650
2.	Vera Časlavska (Tšehhoslovakkia)	19,757
3.	Larissa Petrik (NSVL)	19,250
4.	Linda Metheny (USA) ja Karin Janz (Saksa DV)	19,225
6.	Erika Zuchold (Saksa DV)	19,150

TOENGHÜPE

Olümpiavõitja 1964: V. Časlavska (Tšehhoslovakkia) 19,483 punkti.

1.	Vera Časlavska (Tšehhoslovakkia)	19,775
2.	Erika Zuchold (Saksa DV)	19,625
3.	Zinaida Voronina (NSVL)	19,500
4.	Marianna Krajčirova (Tšehhoslovakkia)	19,475
5.	Natalia Kutšinskaja (NSVL)	19,375
6.	Miroslava Skleničkova (Tšehhoslovakkia)	19,325

SÕUDMINE

13.—19. oktoobrini

ÜHELINE PAAT

Olümpiavõitja 1964: V. Ivanov (NSV Liit) 8.22,51.
17 võistlejat.

3 eelsõitu (kaks esimest said poolfinaali): **1.** Jochen Meissner (Saksa FV) 7.45,80, Alberto Demiddi (Argentiina) 7.49,78. **2.** Niels Secher (Taani) 7.51,45, Roger Jackson (Kanada) 7.55,88. **3.** Jan Wienese (Holland) 7.44,92, Achim Hill (Saksa DV) 7.47,92.

2 lohutussõitu (kolm esimest said poolfinaali): **1.** John von Blom (USA) 7.43,00, Manfred Krausbar (Austria) 7.46,65, Zdzislaw Bromek (Poola) 7.48,68. **2.** Kenneth Dwan (Inglismaa) 7.41,98, Viktor Melnikov (NSVL) 7.46,86, Vaclav Kozak (Tšehhoslovakkia) 7.49,93.

Poolfinaalid (kolm esimest said finaali): **1.** A. Hill (Saksa DV) 7.48,56, J. Meissner (Saksa FV) 7.51,26, K. Dwan (Inglismaa) 7.55,90. **2.** J. Wienese (Holland) 7.45,48, A. Demiddi (Argentiina) 7.47,98, J. von Blom (USA) 7.49,85.

Finaal

1.	**Jan Wienese (Holland)**	**7.47,80**
2.	**Jochen Meissner (Saksa FV)**	**7.52,00**
3.	**Alberto Demiddi (Argentiina)**	**7.57,19**
4.	**John von Blom (USA)**	**8.00,51**
5.	**Achim Hill (Saksa DV)**	**8.06,09**
6.	**Kenneth Dwan (Inglismaa)**	**8.13,76**

KAHELINE ROOLIMEHEGA

Olümpiavõitja 1964: USA (E. Ferry, C. Tindlay, roolis K. Mitchell) 8.21,33.
18 paatkonda.

3 eelsõitu (kaks esimest said poolfinaali): **1.** Rumeenia 8.13,31, Saksa FV 8.19,78. **2.** Bulgaaria 8.11,13, USA 8.12,48. **3.** Saksa DV 8.10.82, Itaalia 8.03,00.

2 lohutussõitu (kolm esimest said poolfinaali): **1.** Holland 7.52,43, Šveits 8.01,57, Argentiina 8.03,62. **2.** Taani 7.52,83, Kuuba 7.57,01, NSV Liit (Tiit Helmja, Leonid Dratševski, Igor Rudakov) 8.06,14.

Poolfinaalid (kolm esimest said finaali): **1.** Saksa DV 8.00.75, Holland 8.01,19, USA 8.03,74. **2.** Itaalia 7.59,95, Taani 8.02,78, Saksa FV 8.05,49.

Finaal

1.	**Itaalia** (Primo Baran, Renzo Sambo, roolis Bruno Cipolla)	**8.04,81**
2.	**Holland** (Hadrian van Nees, Herman Suselbeek, Roderick Rijnders)	**8.06,80**
3.	**Taani** (Jörn Krab, Harry Jörgensen, Preben Krab)	**8.08,07**
4.	**Saksa DV** (Helmut Wollmann, Wolfgang Gunkel, Klaus-Dieter Neubert)	**8.08,22**
5.	**USA** (William Hobbs, Richard Edmunds, Stewart MacDonald)	**8.12,60**
6.	**Saksa FV** (Bernhard Hiesinger, Rolf Hartung, Lutz Benter)	**8.41,51**

KAHELINE ROOLIMEHETA

Olümpiavõitja 1964: Kanada (G. Hungerford, R. Jackson) 7.32,94.
18 paatkonda.

3 eelsõitu (kaks esimest said poolfinaali): **1.** Holland 7.14,50, Taani 7.23,51. **2.** Austria 7.31,29, Prantsusmaa 7.34,42, **3.** USA 7.19,92, Austraalia 7.24,66.

2 lohutussõitu (kolm esimest pääsesid poolfinaali): **1.** Saksa DV 7.21,92, Itaalia 7.23,77, Ungari 7.26,39. **2.** Šveits 7.26,33, Saksa FV 7.31,91, Poola 7.35,81.

Poolfinaalid (kolm esimest pääsesid finaali): **1.** Holland 7.15,51, Austria 7.15,53, Šveits 7.16,09. **2.** USA 7.21,50, Taani 7.24,98, Saksa DV 7.32,16.

Finaal

1.	**Saksa DV** (Jörg Lucke, Heinz-Jürgen Bothe)	**7.26,56**
2.	**USA** (Lawrence Hough, Anthony Johnson)	**7.26,71**
3.	**Taani** (Peter Christiansen, Ib Larsen)	**7.31,84**
4.	**Austria** (Dieter Losert, Dieter Ebner)	**7.41,80**
5.	**Šveits** (Fred Rüssli, Werner Zwimpfer)	**7.46,79**
6.	**Holland** (Roelof Luynenburg, Rudolf Stokvis) katkestas.	

KAHELINE PAARISAERULINE

Olümpiavõitja 1964: NSV Liit (O. Tjurin, B. Dubrovski) 7.10,66.
13 paatkonda.

3 eelsõitu (kolm esimest said poolfinaali): **1.** USA 6.56,96, Rumeenia 6.58,88, Saksa FV 6.59,70. **2.** Bulgaaria 6.54,16, Holland 6.56,09, Saksa 6.59,32. **3.** NSV Liit 7.07,46, Tšehhoslovakkia 7.10,35, Prantsusmaa 7.10,72.

Lohutussõit (kolm esimest said poolfinaali): **1.** Saksa DV 7.07,86, Bulgaaria 7.12,08, NSV Liit 7.12,41. **2.** USA 7.10,05, Saksa FV 7.11,50, Holland 7.13,74.

Finaal

1.	**NSV Liit** (Anatoli Sass, Aleksander Timošinin)	**6.51,82**
2.	**Holland** (Leendert van Dis, Henricus Drogg)	**6.52,80**
3.	**USA** (William Maher, John Nunn)	**6.54,21**
4.	**Bulgaaria** (Atanas Želev, Jordan Valtšev)	**6.58,48**
5.	**Saksa DV** (Hans-Ulrich Schmied, Manfred Haake)	**7.04,92**
6.	**Saksa FV** (Udo Hild, Wolfgang Glock)	**7.12,20**

NELJALINE ROOLIMEHEGA

Olümpiavõitja 1964: Saksa ü. v. (P. Neusel, B. Britting, J. Werner, E. Hirschfelder, roolis J. Oelke) 7.00,44.
13 paatkonda.

3 eelsõitu (kolm esimest said poolfinaali): **1.** Saksa DV 7.03,60, Holland 7.08,15, NSV Liit 7.10,18. **2.** Uus-Meremaa 7.12,19, Rumeenia 7.16,56, USA 7.21,39. **3.** Itaalia 7.08,60, Šveits 7.10,39, Saksa FV 7.12,04.

Lohutussõit (kolm esimest said poolfinaali): Argentiina 6.55,55, Prantsusmaa 7.05,48, Kuuba 7.13,43.

Poolfinaalid (kolm esimest said finaali): **1.** Uus-Meremaa 6.48,65, USA 6.54,22, Itaalia 6.58,24. **2.** Saksa DV 6.46,23, NSV Liit 6.48,16, Šveits 6.48,54.

Finaal

1. **Uus-Meremaa** (Richard Joyce, Dudley Storey, Ross Collinge, Warren Cole, roolis Simon Dickie) **6.45,62**
2. **Saksa DV** (Peter Kremtz, Roland Göhler, Klaus Jacob, Manfred Gelpke, Dieter Semetzky) **6.48,20**
3. **Šveits** (Denis Oswald, Hugo Waser, Peter Bolliger. Jakob Grob, Gottlieb Fröhlich) **6.49,04**
4. **Itaalia** (Romano Sgheiz, Emilio Trivini, Giuseppe Galante, Lusiano Sgheiz, Mariano Gottifredi) **6.49,54**
5. **USA** (Luther Jones, William Purdy, Anthony Martin, Gardner Gadwalader, John Hartigan) **6.51,41**
6. **NSV Liit** (Anatoli Nemtõrjov, Nikolai Surov, Aleksei Mišin, Arkadi Kudinov, Viktor Mihhejev) **7.00,00**

NELJALINE ROOLIMEHETA

Olümpiavõitja 1964: Taani (J. Hansen, B. Haslöv, E. Petersen. K. Helmudt) 6.59,30.
11 paatkonda.

2 **eelsõitu** (parim pääses finaali): **1.** Saksa DV 6.54,62 2. Ungari 6.44,72.
2 **lohutussõitu** (kaks esimest said finaali): **1.** Itaalia 6.31,98, Saksa FV 6.32,56. 2. USA 6.39,78, Šveits 6.40,75.

Finaal

1. **Saksa DV** (Frank Forberger, Dieter Grahn, Frank Rühle, Dieter Schubert) **6.39,18**
2. **Ungari** (Zoltan Melis, György Sarlos, Jozsef Csermely, Antal Melis) **6.41,64**
3. **Itaalia** (Renato Bosatta, Tullio Baraglia, Manzini Conti, Abramo Albini) **6.44,01**
4. **Šveits** (Franz Rentsch, Nicolas Gobet, Alfred Meister, Roland Altenburger) **6.45,78**
5. **USA** (Peter Raymond, Raymond Wright, Charles Hamblin, Lawrence Terry) **6.47,70**
6. **Saksa FV** (Thomas Hitzbleck, Manfred Weinreich, Volkhart Buchter, Jochen Heck) **7.08,22**

KAHEKSALINE

Olümpiavõitja 1964: USA (J. Amlong, T. Amlong, H. Budd, E. Clark, S. Cwiklinski, H. Foley, V. Knecht, W. Stowe, R. Zimonyi) 6.18,23.
12 paatkonda.

2 **eelsõitu** (parim pääses finaali): **1.** Saksa FV 6.04,22, Uus-Meremaa 6.05,62.
2 **lohutussõitu** (kaks esimest said finaali): **1.** Tšehhoslovakkia 6.19,34, USA 6.19,84. 2. Austraalia 6.10,80, NSV Liit 6.12,12.

Finaal

1. **Saksa FV** (Horst Meyer, Horst Schreyer, Rüdiger Henning, Lutz Ulbricht, Wolfgang Hottenrott, Egbert Hirschfelder, Jörg Siebert, Roland Boese, roolis Gunther Thiersch) **6.07,00**

2. **Austraalia** (Alfred Duval, Michael Morgan, Joseph Fazio, Peter Dickson, David Douglas, John Ranch, Gary Pearce, Robert Shirlaw, Alan Grover) **6.07,93**
3. **NSV Liit** (Zigmas Jukna, Antanas Bagdonavičius, Vladimir Strelik, Aleksander Martõškin, Viktor Suslin, Vytautas Briedis, Valentin Kravtšuk, Josas Jagelavičius, Juri Lorentson) **6.09,11**
4. **Uus-Meremaa** (Alan Webster, Gerard Veldman, Alistair Dryden, John Hunter, John Gibbons, Thomas Just, Mark Brownlee, Gilbert Cawood, Robert Page) **6.10,43**
5. **Tšehhoslovakkia** (Vladimir Janoš, Zdenek Kuba, Karel Kolesa, Oldrich Svojanovsky, Jan Wallisch, Otakar Mareček, Petr Čermak, Jiři Ptak) **6.12,17**
6. **USA** (Stephen Brooks, Curtis Canning, Andrew Larkin, Scott Steketee, Franklin Hobbs, Jacques Fiechter, Cleve Livingston, David Higgins, Paul Hoffmann) **6.14,34**

TÕSTMINE

13.—19. oktoobrini

KÄRBESKAAL

Maailmarekord: G. Tšetin (NSV Liit) 367,5 1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: A. Vahhonin (NSVL) 357,5.
20 võistlejat. 13. oktoobril.

1. **Mohammed Nassiri (Iraan)**	112,5+105,0+150,0=367,5	**OR**
2. **Imre Földi (Ungari)**	122,5+105,0+140,0=367,5	**OR**
3. **Henryk Trebicki (Poola)**	115,0+107,5+135,0=357,5	
4. **Gennadi Tšetin (NSVL)**	110,0+102,5+140,0=352,5	
5. **Shiro Ichinoseki (Jaapan)**	110,0+107,5+132,5=350,0	
6. **Fernando Baez (Puertoriiko)**	120,0+ 92,5+132,5=345,0	

SULGKAAL

Maailmarekord: Y. Miyake (Jaapan) 397,5 1964.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: Y. Miyake (Jaapan) 397,5.
23 võistlejat. 14. oktoobril.

1. **Yoshinobu Miyake (Jaapan)**	122,5+117,5+152,5=392,5
2. **Dito Šanidze (NSVL)**	120,0+117,5+150,0=387,5
3. **Yoshiyuki Miyake (Jaapan)**	122,5+115,0+147,5=385,0
4. **Jan Wojnowski (Poola)**	117,5+115,0+150,0=382,5
5. **Mieczyslaw Nowak (Poola)**	117,5+110,0+147,5=375,0
6. **Nasrollah Dehnavi (Iraan)**	117,5+107,5+140,0=365,0

KERGEKAAL

Maailmarekord: W. Baszanowski (Poola) 440,0 1967.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: W. Baszanowski 432,5.
20 võistlejat. 15. oktoobril.

1. **Waldemar Baszanowski (Poola)**	135,0+135,0+167,5=437,5	**OR**
2. **Parviz Jalayer (Iraan)**	125,0+132,5+165,0=422,5	
3. **Marian Zielinski (Poola)**	135,0+125,0+160,0=420,0	

4.	**Nobuyuki Hatta (Jaapan)**	135,0+127,5+155,0=417,5
4.	**Shin Hee Won (L.-Korea)**	127,5+125,0+162,5=415,0
6.	**Janos Bagocs (Ungari)**	132,5+122,5+157,5=412,5

KERGEKESKKAAL

Maailmarekord V. Kurentsov (NSVL) 482,5 1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: H. Zdražila (Tšehhoslovakkia) 445,0.
20 võistlejat. 16. oktoobril.

1.	**Viktor Kurentsov (NSVL)**	152,5+135,0+187,5=475,0 OR
2.	**Masashi Ohuchi (Jaapan)**	140,0+140,0+175,0=455,0
3.	**Karoly Bakos (Ungari)**	137,5+132,5+170,0=440,0
4.	**Russell Knipp (USA)**	147,5+122,5+167,5=437,5
5.	**Chun Sik Lee (L.-Korea)**	140,0+132,5+165,0=437,5
6.	**Werner Dittrich (Saksa DV)**	140,0+130,0+165,0=435,0

KESKKAAL

Maailmarekord B. Selitski (NSVL) 487,5 1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: R. Pljukfelder (NSVL) 475,0.
26 võistlejat. 17. oktoobril.

1.	**Boriss Selitski (NSVL)**	150,0+147,5+187,5=485,0 OR
2.	**Vladimir Beljajev (NSVL)**	152,5+147,5+185,0=485,0 OR
3.	**Norbert Ozimek (Poola)**	150,0+140,0+182,5=472,5
4.	**Győző Veres (Ungari)**	150,0+140,0+182,5=472,5
5.	**Karl Arnold (Saksa DV)**	155,0+137,5+175,0=467,5
6.	**Hans Zdražila (Tšehhoslovakkia)**	135,0+147,5+180,0=462,5

POOLRASKEKAAL

Maailmarekord: K. Kangasniemi (Soome) 522,5 1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: V. Golovanov (NSVL) 487,5.
29 võistlejat. 18. oktoobril.

1.	**Kaarlo Kangasniemi (Soome)**	172,5+157,5+187,5=517,5 OR
2.	**Jaan Talts (NSVL)**	160,0+150,0+197,5=507,5
3.	**Marek Golab (Poola)**	165,0+145,0+185,0=495,0
4.	**Bo Johansson (Rootsi)**	165,0+145,0+182,5=492,5
5.	**Jaakko Kailajärvi (Soome)**	145,0+150,0+190,0=485,0
6.	**Arpad Nemessanyi (Ungari)**	150,0+145,0+187,5=482,5

RASKEKAAL

Maailmarekord: L. Žabotinski (NSVL) 590,0 1967.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: L. Žabotinski (NSVL) 572,5.
17 võistlejat. 19. oktoobril.

1.	**Leonid Žabotinski (NSVL)**	200,0+170,0+202,5=572,5 OR
2.	**Serge Reding (Belgia)**	195,0+147,5+212,5=555,0
3.	**Joseph Dube (USA)**	200,0+145,0+210,0=555,0
4.	**Manfred Rieger (Saksa DV)**	175,0+155,0+202,5=532,5
5.	**Rudolf Mang (Saksa FV)**	177,5+152,5+195,0=525,0
6.	**Mauno Lindroos (Soome)**	157,5+145,0+192,5=495,0

UJUMINE

17.—26. oktoobrini

MEHED

100 m vabaujumine

Maailmarekord: K. Walsh (USA) 52,6 1967.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: D. Schollander (USA) 53,4.
67 võistlejat.

9 eelujumist. 18. oktoobril. 24 kiiremat said poolfinaali. **I.** Michel Rousseau (Prantsusmaa) 54,9, Lester Eriksson (Rootsi) 55,2. **II.** Luis Nicolao (Argentiina) 54,6, Robert McGregor (Inglismaa) 55,1, Gregory Rogers (Austraalia) 55,4. **III.** Leonid Iljitšov (NSVL) 54,9, Kunihiro Ivasaki (Jaapan) 55,5, Gary Goodner (Puertoriiko) 55,7. **IV.** Zachary Zorn (USA) 54,3, Wolfgang Kremer (Saksa FV) 55,0, Gabor Kucsera (Ungari) 55,1. **V.** Mark Spitz (USA) 54,6, José Chicoy (Hispaania) 54,9, Francois Simons (Belgia) 55,5, Roosevelt Abdulgafur (Filipiinid) 55,8. **VI.** Sergei Gussev (NSVL) 54,8, John Gilchrist (Kanada) 55,4. **VII.** Georgi Kulikov (NSVL) 54,3, Pietro Boscaini (Itaalia) 55,7, Olaf von Schilling (Saksa FV) 55,8. **VIII.** Michael Wenden (Austraalia) 53,6, Robert Windle (Austraalia) 54,8, Mike Turner (Inglismaa) 55,8. **IX.** Kenneth Walsh (USA) 55,7.

3 poolfinaali. 18. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** R. McGregor 53,8, L. Iljitšov 53,8, G. Kulikov 54,1. **II.** Z. Zorn (USA) 53,4, L. Nicolao 53,8, K. Walsh 53,9. **III.** M. Wenden 52,9 OR, M. Spitz 53,8.

Finaal	1.	**Michael Wenden (Austraalia)**	52,2 **MR ja OR**
19. oktoobril	2.	**Kenneth Walsh (USA)**	52,8
	3.	**Mark Spitz (USA)**	53,0
	4.	**Robert McGregor (Inglismaa)**	53,5
	5.	**Leonid Iljitšov (NSVL)**	53,8
	6.	**Georgi Kulikov (NSVL)**	53,8
	7.	Luis Nicolao (Argentiina)	53,9
	8.	Zachary Zorn (USA)	53,9

200 m VABAUJUMINE

Maailmarekord: D. Schollander (USA) 1.54,3 1968.
Olümpiarekord: F. Lane (Austraalia) 2.25,2 1900.
57 võistlejat.

9 eelujumist. 24. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** John Nelson (USA) 1.59,5 OR. **II.** Michael Wenden (Austraalia) 1.59,3 OR, Robert Windle (Austraalia) 2.01,0. **IV.** Don Schollander (USA) 2.00,0. **V.** Stephen Rerych (USA) 2.00,6, Semjon Belits-Geiman (NSVL) 2.01,2. **VI.** Alain Mosconi (Prantsusmaa) 2.00,1. **VIII.** Ralph Hutton (Kanada) 2.00,0.

Finaal	1.	**Michael Wenden (Austraalia)**	**1.55,2 OR**
24. oktoobril	2.	**Don Schollander (USA)**	**1.55,8**
	3.	**John Nelson (USA)**	**1.58,1**
	4.	**Ralph Hutton (Kanada)**	**1.58,6**
	5.	**Alain Mosconi (Prantsusmaa)**	**1.59,1**
	6.	**Robert Windle (Austraalia)**	**2.00,9**
	7.	Semjon Belits-Geiman (NSVL)	2.01,5
		Stephen Rerych (USA) loobus.	

400 m VABAUJUMINE

Maailmarekord: R. Hutton (Kanada) 4.06,5 1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: D. Schollander (USA) 4.12,2.
37 võistlejat.

6 eelujumist. 22. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** John Nelson (USA) 4.18,7. **II.** Graham White (Austraalia) 4.17,0. **III.** Michael Burton (USA) 4.19,3, Gregory Brough (Austraalia) 4.19,6. **IV.** Alain Mosconi (Prantsusmaa) 4.19,0. **V.** Ralph Hutton (Kanada) 4.21,0. **VI.** Brent Berk (USA) 4.20,2. Hans Fassnacht (Saksa FV) 4.20,7.

Finaal	1. **Michael Burton (USA)**	**4.09,0 OR**
23. oktoobril	2. **Ralph Hutton (Kanada)**	**4.11,7**
	3. **Alain Mosconi (Prantsusmaa)**	**4.13,3**
	4. **Gregory Brough (Austraalia)**	**4.15,9**
	5. **Graham White (Austraalia)**	**4.16,7**
	6. **John Nelson (USA)**	**4.17,2**
	7. Hans Fassnacht (Saksa FV)	4.18,1
	8. Brent Berk (USA)	4.26,0

1500 m VABAUJUMINE

Maailmarekord: M. Burton (USA) 16.08,5 1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: R. Windle (Austraalia) 17.01,1.
21 võistlejat.

4 eelujumist. 25. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** Michael Burton (USA) 17.27,2, Ralph Hutton (Kanada) 17.35,9. **II.** John Nelson (USA) 17.36,0, Juan Alanis (Mehhiko) 17.37,4. **III.** Gregory Brough (Austraalia) 17.17,1, John Kinsella (USA) 17.22,7. **IV.** Graham White (Austraalia) 17.10,1, Guillermo Echevarria (Mehhiko) 17.11,0.

Finaal	1. **Michael Burton (USA)**	**16.38,9 OR**
26. oktoobril	2. **John Kinsella (USA)**	**16.57,3**
	3. **Gregory Brough (Austraalia)**	**17.04,7**
	4. **Graham White (Austraalia)**	**17.08,0**
	5. **Ralph Hutton (Kanada)**	**17.15,6**
	6. **Guillermo Echevarria (Mehhiko)**	**17.36,4**
	7. Juan Alanis (Mehhiko)	17.46,6
	8. John Nelson (USA)	18.05,1

100 m RINNULIUJUMINE

Maailmarekord: N. Pankin (NSVL) 1.06,2 1968.
Uus olümpiaala.
39 võistlejat.

6 eelujumist. 18. oktoobril. 24 kiiremat said poolfinaali. **I.** Nikolai Pankin (NSVL) 1.08,9 OR, Klaus Katzur (Saksa DV) 1.09,4, David Perkowski (USA) 1.09,5, Michael Günther (Saksa FV) 1.10,3, Osamu Tsurumine (Jaapan) 1.10,5. **II.** Nobutaka Taguchi (Jaapan) 1.09,8, Vladimir Kossinski (NSVL) 1.10,0, Kenneth Merten (USA) 1.10,6. **III.** Egon Henninger (Saksa DV) 1.09,6, Vasile Costa (Rumeenia) 1.10,1, Jozef Klukowski (Poola) 1.11,0, Thomas Aretz (Saksa FV) 1.11,1, Sandor Szabo (Ungari) 1.11,3. **IV.** José Fiolo (Brasiilia) 1.09,5, Gregor Betz (Saksa FV) 1.10,3, Amman Jalmaani (Filipiinid) 1.10,6. **V.** Donald McKenzie (USA) 1.08,1 OR, Jevgeni Mihhailov (NSVL) 1.09,3, William Mahoney (Kanada) 1.09,7, Osvaldo Boretto (Argentiina) 1.10,3, Felipe Muñoz (Mehhiko) 1.10,6. **VI.** Ian O'Brien (Austraalia) 1.08,9, Alberto Forelli (Argentiina) 1.09,3, Thomas Johnsson (Rootsi) 1.10,0.

3 poolfinaali. 18. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** E. Henninger 1.08,9, I. O'Brien 1.09,0. **II.** N. Pankin 1.08,1 OR, A. Forelli 1.08,9. **III.** V. Kossinski 1.07,9 OR, D. McKenzie 1.08,1, J. Fiolo 1.08,6, J. Mihhailov 1.08,8.

Finaal	1. **Donald McKenzie (USA)**	**1.07,7 OR**
19. oktoobril	2. **Vladimir Kossinski (NSVL)**	**1.08,0**
	3. **Nikolai Pankin (NSVL)**	**1.08,0**
	4. **José Fiolo (Brasiilia)**	**1.08,1**
	5. **Jevgeni Mihhailov (NSVL)**	**1.08,4**
	6. **Ian O'Brien (Austraalia)**	**1.08,6**
	7. Alberto Forelli (Argentiina)	1.08,7
	8. Egon Henninger (Saksa DV)	1.09,7

200 m RINNULIUJUMINE

Maailmarekord: V. Kossinski (NSVL) 2.27,4 1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: I. O'Brien (Austraalia) 2.27,8.
36 võistlejat.

5 eelujumist. 21. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **II.** Philip Long (USA) 2.33,1, Egon Henninger (Saksa DV) 2.34,2. **III.** Vladimir Kossinski (NSVL) 2.31,9. **IV.** Brian Job (USA) 2.31,5, Nikolai Pankin (NSVL) 2.33,1, Osamu Tsurumine (Jaapan) 2.33,9. **V.** Felipe Muñoz (Mehhiko) 2.31,1, Jevgeni Mihhailov (NSVL) 2.32,8.

Finaal	1. **Felipe Muñoz (Mehhiko)**	**2.28,7**
22. oktoobril	2. **Vladimir Kossinski (NSVL)**	**2.29,2**
	3. **Brian Job (USA)**	**2.29,9**
	4. **Nikolai Pankin (NSVL)**	**2.30,3**
	5. **Jevgeni Mihhailov (NSVL)**	**2.32,8**
	6. **Egon Henninger (Saksa DV)**	**2.33,2**
	7. Philip Long (USA)	2.33,6
	8. Osamu Tsurumine (Jaapan)	2.34,9

100 m SELILIUJUMINE

Maailmarekord: R. Matthes (Saksa DV) 58,4 1967.
Olümpiarekord: D. Theile (Austraalia) 1.01,9 1960.
37 võistlejat.

6 eelujumist. 21. oktoobril. 16 kiiremat said poolfinaali. **I.** Lawrence Barbiere (USA) 1.01,9, Franco Chino (Itaalia) 1.02,0, Reinhard Blechert (Saksa FV) 1.02,7. **II.** Roland Matthes (Saksa DV) 1.01,0 OR, Santiago Esteva (Hispaania) 1.03,0,

Egvind Pedersen (Taani) 1.03,5. **III.** Jim Shaw (Kanada) 1.01,8, Viktor Mazanov (NSVL) 1.03,1. **IV.** Charles Hickcox (USA) 1.01,1, Franco del Campo (Itaalia) 1.02,3, Danijel Vrohvšek (Jugoslaavia) 1.02,9, Joseph Jackson (Inglismaa) 1.03,0. **V.** Juri Gromak (NSVL) 1.03,2. **VI.** Ronnie Mills (USA) 1.01,8, Bob Schoutsen (Holland) 1.02.8, Karl Byrom (Austraalia) 1.03,2.

2 poolfinaali. 21. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** C. Hickcox 1.01,6, J. Shaw 1.01,9, R. Blechert 1.02,2. **II.** R. Matthes 1.01,3, L. Barbiere 1.01,6, R. Mills 1.01,8, F. del Campo 1.02,1, B. Schoutsen 1.02,1.

Finaal	**1. Roland Matthes (Saksa DV)**	**58,7 OR**
21. oktoobril	**2. Charles Hickcox (USA)**	**1.00,2**
	3. Ronnie Mills (USA)	**1.00,5**
	4. Lawrence Barbiere (USA)	**1.01,1**
	5. Jim Shaw (Kanada)	**1.01,4**
	6. Bob Schoutsen (Holland)	**1.01,8**
	7. Reinhard Blechert (Saksa FV)	1.01,9
	8. Franco del Campo (Itaalia)	1.02,0

200 m SELILIUJUMINE

Maailmarekord: R. Matthes (Saksa DV) 2.07,5 1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: J. Graef (USA) 2.10,3.
30 võistlejat.

5 eelujumist. 25. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** Mitchell Ivey (USA) 2.11,3, Franco del Campo (Itaalia) 2.16,3. **II.** Jack Horsley (USA) 2.13,7. **III.** Roland Matthes (Saksa DV) 2.13,6, Santiago Esteva (Hispaania) 2.15,8, Joachim Rother (Saksa DV) 2.16,1. **IV.** Leonid Dobroskokin (NSVL) 2.16,1. **V.** Gary Hall (USA) 2.16,2.

Finaal	**1. Roland Matthes (Saksa DV)**	**2.09,6 OR**
25. oktoobril	**2. Mitchell Ivey (USA)**	**2.10,6**
	3. Jack Horsley (USA)	**2.10,9**
	4. Gary Hall (USA)	**2.12,6**
	5. Santiago Esteva (Hispaania)	**2.12,9**
	6. Leonid Dobroskokin (NSVL)	**2.15,4**
	7. Joachim Rother (Saksa DV)	2.15,8
	8. Franco del Campo (Itaalia)	2.16,5

100 m LIBLIKUJUMINE

Maailmarekord: M. Spitz (USA) 55,6 1968.
Uus olümpiaala.
47 võistlejat.

7 eelujumist. 20. oktoobril. 24 kiiremat said poolfinaali. **I.** Douglas Russell (USA) 57,3 OR, Vladimir Nemšilov (NSVL) 59,1, Antonio Attanasio (Itaalia) 1.00,0, John Thurley (Inglismaa) 1.00,7. **II.** Joseph Jackson (Inglismaa) 59,7, Gary Goodner (Puertoriiko) 1.00,3, Ronald Jacks (Kanada) 1.00,5. **III.** Ross Wales (USA) 58,7, Juri Suzdaltsev (NSVL) 59,3, Abraham Melamed (Iisrael) 59,4. **IV.** Sathosi Maruya (Jaapan) 58,1, Martyn Woodroffe (Inglismaa) 59,7, Werner Freitag (Saksa FV) 1.00,1. **V.** Mark Spitz (USA) 58,5, Yasuo Takada (Jaapan) 1.00,0, José Ferriouli (Puertoriiko) 1.00,6, Angelo Tozzi (Itaalia) 1.00,6, Ingvar

Eriksson (Rootsi) 1.00,6. **VI.** Lutz Stocklasa (Saksa FV) 59,2, Robert Cusack (Austraalia) 59,6, Toomas Arusoo (Kanada) 59,8. **VII.** Luis Nicolao (Argentiina) 59,3, Bo Westergren (Rootsi) 59,9, Arturo Lang (Hispaania) 1.00,7.

3 poolfinaali. 20. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** M. Spitz 57,4, L. Stocklasa 59,2. **II.** S. Maruya 58,0, V. Nemšilov 59,0. **III.** D. Russell 55,9 OR, R. Wales 58,2, Y. Suzdaltsev 58,9, R. Cusack 59,2.

Finaal	**1. Douglas Russell (USA)**	**55,9 OR**
21. oktoobril	**2. Mark Spitz (USA)**	**56,4**
	3. Ross Wales (USA)	**57,2**
	4. Vladimir Nemšilov (NSVL)	**58,1**
	5. Satoshi Maruya (Jaapan)	**58,6**
	6. Juri Suzdaltsev (NSVL)	**58,8**
	7. Lutz Stocklasa (Saksa FV)	58,9
	8. Robert Cusack (Austraalia)	59,8

200 m LIBLIKUJUMINE

Maailmarekord: M. Spitz (USA) 2.05,7 1967.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: K. Berry (Austraalia) 2.06,6.
29 võistlejat.

5 eelujumist. 24. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** Martyn Woodroffe (Inglismaa) 2.11,6. **II.** Peter Feil (Rootsi) 2.11,9. **III.** John Ferris (USA) 2.10,6, Volkert Meeuw (Saksa FV) 2.11,1. **IV.** Mark Spitz (USA) 2.10,6. **V.** Viktor Sarõgin (NSVL) 2.10,9, Carl Robie (USA) 2.11,1, Valentin Kuzmin (NSVL) 2.11,5.

Finaal	**1. Carl Robie (USA)**	**2.08,7**
24. oktoobril	**2. Martyn Woodroffe (Inglismaa)**	**2.09,0**
	3. John Ferris (USA)	**2.09,3**
	4. Valentin Kuzmin (NSVL)	**2.10,6**
	5. Lars Feil (Rootsi)	**2.10,9**
	6. Volkert Meeuw (Saksa FV)	**2.11,5**
	7. Viktor Šarõgin (NSVL)	2.11,9
	8. Mark Spitz (USA)	2.13,5

200 m KOMPLEKSUJUMINE

Maailmarekord: C. Hickcox (USA) 2.10,6 1968.
Uus olümpiaala.
46 võistlejat.

7 eelujumist. 19. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** Charles Hickcox (USA) 2.16,1 OR, Peter Lazar (Ungari) 2.17,1. **II.** George Smith (Kanada) 2.16,4, Michael Holthaus (Saksa FV) 2.17,5. **III.** John Ferris (USA) 2.14,6 OR. **V.** John Gilchrist (Kanada) 2.16,8, Juan Bello (Peruu) 2.17,5. **VI.** Gregory Buckingham (USA) 2.15,6.

Finaal	**1. Charles Hickcox (USA)**	**2.12,0 OR**
19. oktoobril	**2. Gregory Buckingham (USA)**	**2.13,0**
	3. John Ferris (USA)	**2.13,3**

4.	**Juan Bello (Peruu)**	**2.13,7**
5.	**George Smith (Kanada)**	**2.15,9**
6.	**John Gilchrist (Kanada)**	**2.16,6**
7.	Michael Holthaus (Saksa FV)	2.16,8
8.	Peter Lazar (Ungari)	2.18,3

400 m KOMPLEKSUJUMINE

Maailmarekord: C. Hickcox (USA) 4.39,0 1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: R. Roth (USA) 4.45,4.
35 osavõtjat.

5 eelujumist. 22. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** Andrei Dunajev (NSVL) 5.01,9. **II.** Gregory Buckingham (USA) 4.57,3, Rafael Hernandez (Mehhiko) 5.01,0. **III.** Charles Hickcox (USA) 4.56,2, Reinhard Merkel (Saksa FV) 5.00,6. **IV.** Michael Holthaus (Saksa FV) 5.00,8. **V.** Gary Hall (USA) 4.56,2, John Gilchrist (Kanada) 4.57,5.

Finaal
23. oktoobril

1.	**Charles Hickcox (USA)**	**4.48,4**
2.	**Gary Hall (USA)**	**4.48,7**
3.	**Michael Holthaus (Saksa FV)**	**4.51,4**
4.	**Gregory Buckingham (USA)**	**4.51,4**
5.	**John Gilchrist (Kanada)**	**4.56,7**
6.	**Reinhard Merkel (Saksa FV)**	**4.59,8**
7.	Andrei Dunajev (NSVL)	5.00,3
8.	Rafael Hernandez (Mehhiko)	5.04,3

4×100 m VABAUJUMINE

Maailmarekord: USA 3.32,5 1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: USA 3.33,2.
16 meeskonda.

2 eelujumist. 17. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** NSV Liit 3.37,8, Kanada 3.40,3, Inglismaa 3.40,4, Jaapan 3.41,8. **II.** USA 3.35,4, Austraalia 3.38,0, Saksa FV 3.40,2, Saksa DV 3.40,5.

Finaal
17. oktoobril

1.	**USA** (Zachary Zorn, Stephen Rerych, Mark Spitz, Kenneth Walsh)	**3.31,7 MR ja OR**
2.	**NSV Liit** (Semjon Belits-Geiman, Viktor Mazarov, Leonid Iljitšov, Georgi Kulikov)	**3.34,2**
3.	**Austraalia** (Gregory Rogers, Robert Cusack, Robert Windle, Michael Wenden)	**3.34,7**
4.	**Inglismaa** (Mike Turner, Robert McGregor, Anthony Jarvis, David Hembrow)	**3.38,4**
5.	**Saksa DV** (Frank Wiegand, Horst-Günther Gregor, Udo Poser, Lothar Gericke)	**3.38,8**
6.	**Saksa FV** (Peter Schorning, Wolfgang Kremer, Olaf von Schilling, Hans Fassnacht)	**3.39,0**
7.	Kanada 3.39,2. 8. Jaapan 3.41,5.	

4×200 m VABAUJUMINE

Maailmarekord: USA 7.52,1 1964.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: USA 7.52,1.
16 meeskonda.

3 eelujumist. 21. oktoobril. **I.** Austraalia 8.04,8, Kanada 8.10,5, Rootsi 8.10,9. **II.** USA 8.05,1, Prantsusmaa 8.06,3, Saksa FV 8.07,1. **III.** NSV Liit 8.07,6, Saksa DV 8.11,2.

Finaal
21. oktoobril

1.	**USA** (John Nelson, Stephen Rerych, Mark Spitz, Don Schollander)	**7.52,3**
2.	**Austraalia** (Gregory Rogers, Graham White, Robert Windle, Michael Wenden)	**7.53,7**
3.	**NSV Liit** (Vladimir Bure, Semjon Belits-Geiman, Georgi Kulikov, Leonid Iljitšov)	**8.01,6**
4.	**Kanada** (George Smith, Ronald Jacks, John Gilchrist, Ralph Hutton)	**8.03,2**
5.	**Prantsusmaa** (Michel Rousseau, Gerard Letast, Francis Luyce, Alain Mosconi)	**8.03,7**
6.	**Saksa FV** (Hans Fassnacht, Olaf von Schilling, Volkert Meeuw, Wolfgang Kremer)	**8.04,3**
7.	Saksa DV 8.06,0, 8. Rootsi 8.12,1.	

4×100 m KOMBINEERITUD UJUMINE

Maailmarekord: Saksa DV 3.56,5 1967.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: USA 3.58,4.
18 meeskonda.

3 eelujumist. 26. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** Jaapan 4.04,3, NSV Liit 4.04,8, Kanada 4.06,0. **II.** USA 4.03,4, Saksa DV 4.04,1, Saksa FV 4.04,7. **III.** Austraalia 4.04,8, Hispaania 4.06,8.

Finaal
26. oktoobril

1.	**USA** (Charles Hickcox, Donald McKenzie, Douglas Russell, Kenneth Walsh)	**3.54,9 MR ja OR**
2.	**Saksa DV** (Roland Matthes, Egon Henninger, Horst-Günther Gregor, Frank Wiegand)	**3.57,5**
3.	**NSV Liit** (Juri Gromak, Vladimir Kossinski, Vladimir Nemšilov, Leonid Iljitšov)	**4.00,7**
4.	**Austraalia** (Karl Byrom, Ian O'Brien, Robert Cusack, Michael Wenden)	**4.00,8**
5.	**Jaapan** (Kishio Tanaka, Nobutaka Taguchi, Satoshi Maruya, Kunihiro Iwasaki)	**4.01,8**
6.	**Saksa FV** (Reinhard Blechert, Gregor Betz, Lutz Stocklasa, Wolfgang Kremer)	**4.05,4**
7.	Kanada 4.07,3. 8. Hispaania 4.08,8.	

NAISED

100 m VABAUJUMINE

Maailmarekord: D. Fraser (Austraalia) 58,9 1964.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: D. Fraser (Austraalia) 59,5.
57 võistlejat.

8 eelujumist. 18. oktoobril. 24 kiiremat said poolfinaali. **I.** Claude Mandonnaud (Prantsusmaa) 1.03,2, Elisabeth Berglund (Rootsi) 1.03,6, Janet Steinbeck (Austraalia) 1.03,8, Simone Hanner (Prantsusmaa) 1.03,8. **II.** Alexandra Jackson (Inglismaa) 1.00,5, Natalia Ustinova (NSVL) 1.03,8. **III.** Petronella Bos (Holland) 1.03,0, Mirjana Šegrt (Jugoslaavia) 1.03,3, Edit Kovacs (Ungari) 1.03,7. **IV.** Judit Turoczy (Ungari) 1.02,1, Shigeko Kawanishi (Jaapan) 1.02,6, Uta Schmuck (Saksa DV) 1.03,1. **V.** Linda Gustavson (USA) 1.00,8, Martina Grunert (Saksa DV) 1.03,2. **VI.** Susan Pedersen (USA) 1.01,5, Roswitha Krause (Saksa DV) 1.03,3, Lynette Watson (Austraalia), Magdolna Patoh (Ungari) 1.03,8. **VII.** Marion Lay (Kanada) 1.00,6, Liidia Grebets (NSVL) 1.03,3, Olga Kozičova (Tšehhoslovakkia) 1.03,3. **VIII.** Jan Henne (USA) 1.00,1, Lynette Bell 1.01,9, Liana Oei (Taivani terr.) 1.03,0.

3 poolfinaali. 18. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** M. Lay 1.00,7, M. Šegrt 1.01,9, M. Grunert 1.02,2. **II.** S. Pedersen 1.00,2, A. Jackson 1.00,6. **III.** J. Henne 1.00,5, L. Gustavson 1.00,6, J. Turoczy 1.01,8.

Finaal	1. **Jan Henne (USA)**	**1.00,0**
19. oktoobril	2. **Susan Pedersen (USA)**	**1.00,3**
	3. **Linda Gustavson (USA)**	**1.00,3**
	4. **Marion Lay (Kanada)**	**1.00,5**
	5. **Martina Grunert (Saksa DV)**	**1.01,0**
	6. **Alexandra Jackson (Inglismaa)**	**1.01,0**
	7. Mirjana Šegrt (Jugoslaavia)	1.01,5
	8. Judit Turoczy (Ungari)	1.01,6

200 m VABAUJUMINE

Maailmarekord: D. Meyer (USA) 2.06,7 1968.
Uus olümpiaala.
39 võistlejat.

6 eelujumist. 21. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** Deborah Meyer (USA) 2.13,1 OR, Olga Kozičova (Tšehhoslovakkia) 2.16,1. **II.** Lynette Bell (Austraalia) 2.15,7, Claude Mandonnaud (Prantsusmaa) 2.15,8. **III.** Jan Henne (USA) 2.13,8. **IV.** Gabriele Wetzko (Saksa DV) 2.14,7. **V.** Jane Barkman (USA) 2.13,6. **VI.** Mirjana Šegrt (Jugoslaavia) 2.15,7.

Finaal	1. **Deborah Meyer (USA)**	**2.10,5 OR**
22. oktoobril	2. **Jan Henne (USA)**	**2.11,0**
	3. **Jane Barkman (USA)**	**2.11,2**
	4. **Gabriele Wetzko (Saksa DV)**	**2.12,3**
	5. **Mirjana Šegrt (Jugoslaavia)**	**2.13,3**
	6. **Claude Mandonnaud (Prantsusmaa)**	**2.14,9**
	7. Lynette Bell (Austraalia)	2.15,1
	8. Olga Kozičova (Tšehhoslovakkia)	2.16,0

400 m VABAUJUMINE

Maailmarekord: D. Meyer (USA) 4.24,5 1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: V. Duenkel (USA) 4.43,3.
30 võistlejat.

6 eelujumist. 19. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** Maria Ramirez (Mehhiko) 4.43,9, Gabriele Wetzko (Saksa DV) 4.49,8. **II.** Deborah Meyer (USA) 4.35,0 OR, Pamela Kruse (USA) 4.45,2. **V.** Karen Moras (Austraalia) 4.39,6, Elisabeth Morris (Rootsi) 4.51,6. **VI.** Angela Coughlaw (Kanada) 4.47,4.

Finaal	1. **Deborah Meyer (USA)**	**4.31,8 OR**
20. oktoobril	2. **Linda Gustavson (USA)**	**4.35,5**
	3. **Karen Moras (Austraalia)**	**4.37,0**
	4. **Pamela Kruse (USA)**	**4.37,2**
	5. **Gabriele Wetzko (Saksa DV)**	**4.40,2**
	6. **Maria Ramirez (Mehhiko)**	**4.42,2**
	7. Angela Coughlaw (Kanada)	4.51,9
	8. Elisabeth Morris (Rootsi)	4.53,8

800 m VABAUJUMINE

Maailmarekord: D. Meyer (USA) 9.10,4 1968.
Uus olümpiaala.
26 võistlejat.

5 eelujumist. 20. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** Deborah Meyer (USA) 9.42,8 OR, Angela Coughlaw (Kanada) 10.00,2. **II.** Karen Moras (Austraalia) 9.38,3 OR, Denise Langford (Austraalia) 9.59,3, Laura Vaca (Mehhiko) 10.01,8. **III.** Pamela Kruse (USA) 9.49,8. **V.** Maria Ramirez (Mehhiko) 9.46,4, Patty Caretto (USA) 9.46,4.

Finaal	1. **Deborah Meyer (USA)**	**9.24,0 OR**
21. oktoobril	2. **Pamela Kruse (USA)**	**9.35,7**
	3. **Maria Ramirez (Mehhiko)**	**9.38,5**
	4. **Karen Moras (Austraalia)**	**9.38,6**
	5. **Patty Caretto (USA)**	**9.51,3**
	6. **Angela Coughlaw (Kanada)**	**9.56,4**
	7. Denise Langford (Austraalia)	9.56,7
	8. Laura Vaca (Mehhiko)	10.02,5

100 m RINNULIUJUMINE

Maailmarekord: C. Ball (USA) 1.14,2 1968.
Uus olümpiaala.
33 võistlejat.

5 eelujumist. 18. oktoobril. 16 kiiremat said poolfinaali. **I.** Catie Ball (USA) 1.18,8 OR, Joanne Barnes (Austraalia) 1.19,1, Suzy Jones (USA) 1.19,3, Dorothy Harrison (Inglismaa) 1.19,6, Christine Filippovitš (Austria) 1.19,9. **II.** Durdica Bjedov (Jugoslaavia) 1.17,7 OR, Alla Grebennikova (NSVL) 1.19,3. **III.** Sharon Wichman (USA) 1.18,3, Judy Playfair (Austraalia) 1.19,2. **IV.** Uta Frommater (Saksa FV) 1.18,5, Galina Prozumenštšikova (NSVL) 1.18,6, Svetlana Babanina

(NSVL) 1.20,2, Jill Slattery (Inglismaa) 1.20,7. **V.** Ana Norbis (Uruguai) 1.17,4 OR, Kiyoe Nakagawa (Jaapan) 1.18,2, Diana Harris (Inglismaa) 1.19,8.

2 poolfinaali. 18. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** S. Wichman 1.16,8 OR, D. Bjedov 1.17,1, G. Prozumenštšikova 1.17,5. **II.** A. Norbis 1.16,7 OR, C. Ball 1.16,8, U. Frommater 1.16,9, K. Nakagawa 1.17,7, S. Babanina 1.18,3.

Finaal	1.	**Durdica Bjedov (Jugoslaavia)**	**1.15,8 OR**
19. oktoobril	2.	**Galina Prozumenštšikova (NSVL)**	**1.15,9**
	3.	**Sharon Wichman (USA)**	**1.16,1**
	4.	**Uta Frommater (Saksa FV)**	**1.16,2**
	5.	**Catie Ball (USA)**	**1.16,7**
	6.	**Kiyoe Nakagawa (Jaapan)**	**1.17,0**
	7.	Svetlana Babanina (NSVL)	1.17,2
	8.	Ana Norbis (Uruguai)	1.17,3

200 m RINNULIUJUMINE

Maailmarekord: C. Ball (USA) 2.38,5 1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: G. Prozumenštšikova 2.46,4.
31 võistlejat.

5 eelujumist. 22. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **II.** Sharon Wichman (USA) 2.46,8. **III.** Svetlana Babanina (NSVL) 2.49,8, Cathy Jamison (USA) 2.50,1, Durdica Bjedov (Jugoslaavia) 2.50,2. **IV.** Galina Prozumenštšikova (NSVL) 2.47,8, Chieno Shibata (Jaapan) 2.50,6. **V.** Ana Norbis (Uruguai) 2.49,4, Alla Grebennikova (NSVL) 2.49,8.

Finaal	1.	**Sharon Wichman (USA)**	**2.44,4 OR**
22. oktoobril	2.	**Durdica Bjedov (Jugoslaavia)**	**2.46,4**
	3.	**Galina Prozumenštšikova (NSVL)**	**2.47,0**
	4.	**Alla Grebennikova (NSVL)**	**2.47,1**
	5.	**Cathy Jamison (USA)**	**2.48,4**
	6.	**Svetlana Babanina (NSVL)**	**2.48,4**
	7.	Chieno Shibata (Jaapan)	2.51,5
	8.	Ana Norbis (Uruguai)	2.51,9

100 m SELILIUJUMINE

Maailmarekord: K. Muir (L.-Aafrika Vabariik) 1.06,4 1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: C. Ferguson (USA) 1.07,7.
40 võistlejat

6 eelujumist. 22. oktoobril. 16 kiiremat said poolfinaali. **I.** Yukiko Goushi (Jaapan) 1.10,2, Glenda Stirling (Uus-Meremaa) 1.10,2, Christine Caron (Prantsusmaa) 1.10,5. **II.** Zdenka Gašparac (Jugoslaavia) 1.09,9, Jane Swagerty (USA) 1.10,2, Andrea Gyarmati (Ungari) 1.11,3. **III.** Elaine Tanner (Kanada) 1.07,6, Lynette Watson (Austraalia) 1.09,4, Maria Corominas (Hispaania) 1.10,7, Ulla Patrikka (Soome) 1.11,6. **IV.** Kendis Moore (USA) 1.10,5. **V.** Sylvie Canet (Prantsusmaa) 1.10,4, Tina Lekveišvili (NSVL) 1.11,3, Benedicte Duprez (Prantsusmaa) 1.11,6. **VI.** Kaye Hall (USA) 1.09,8, Jacobje Buter (Holland) 1.10,0.

2 poolfinaali. 22. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** L. Watson 1.09,0, K. Moore 1.09,6, G. Stirling 1.10,1. **II.** E. Tanner 1.07,4 OR, K. Hall 1.08,2, J. Swagerty 1.08,6, S. Canet 1.09,0, A. Gyarmati 1.09,9

Finaal	1.	**Kaye Hall (USA)**	**1.06,2 MR ja OR**
22. oktoobril	2.	**Elaine Tanner (Kanada)**	**1.06,7**
	3.	**Jane Swagerty (USA)**	**1.08,1**
	4.	**Kendis Moore (USA)**	**1.08,3**
	5.	**Andrea Gyarmati (Ungari)**	**1.09,1**
	6.	**Lynette Watson (Austraalia)**	**1.09,1**
	7.	Sylvie Canet (Prantsusmaa)	1.09,3
	8.	Glenda Stirling (Uus-Meremaa)	1.10,6

200 m SELILIUJUMINE

Maailmarekord: K. Muir (L.-Aafrika Vabariik) 2.23,8 1968.
Uus olümpiaala.
30 võistlejat.

5. eelujumist. 25. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** Kaye Hall (USA) 2.31,1 OR. **II.** Maria Corominas (Hispaania) 2.34,5. **III.** Lynette Watson (Austraalia) 2.33,5. **IV.** Elaine Tanner (Kanada) 2.30,9, Wendy Burrell (Inglismaa) 2.33,2. **V.** Pokey Watson (USA) 2.29,2 OR, Zdenka Gašparac (Jugoslaavia) 2.33,7, Benedicte Duprez (Prantsusmaa) 2.34,5.

Finaal	1.	**Pokey Watson (USA)**	**2.24,8 OR**
25. oktoobril	2.	**Elaine Tanner (Kanada)**	**2.27,4**
	3.	**Kaye Hall (USA)**	**2.28,9**
	4.	**Lynette Watson (Austraalia)**	**2.29,5**
	5.	**Wendy Burrell (Inglismaa)**	**2.32,3**
	6.	**Zdenka Gašparac (Jugoslaavia)**	**2.33,5**
	7.	Maria Corominas (Hispaania)	2.33,9
	8.	Benedicte Duprez (Prantsusmaa)	2.36,6

100 m LIBLIKUJUMINE

Maailmarekord: A. Kok (Holland) 1.04,5 1965.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: S. Stouder (USA) 1.04,7.
28 võistlejat.

5 eelujumist. 20. oktoobril. 16 kiiremat said poolfinaali. **I.** Heike Hustede (Saksa FV) 1.07,7, Ada Kok (Holland) 1.08,5, Jeanne Warren (Kanada) 1.10,0, Yasuko Fujii (Jaapan) 1.10,1. **II.** Ellie Daniel (USA) 1.07,2, Tatjana Devjatova (NSVL) 1.07,6, Christine Strübing (Saksa DV) 1.09,2, Johanna Bos (Holland) 1.09,5. **III.** Lynette McClements (Austraalia) 1.06,1, Andrea Gyarmati (Ungari) 1.07,4. **IV.** Helga Lindner (Saksa DV) 1.08,0, Toni Hewitt (USA) 1.08,1, Margaret Auton (Inglismaa) 1.08,5. **V.** Susie Shields (USA) 1.06,2, Sandra Whittleston (Uus-Meremaa) 1.08,5, Gillian Treers (Inglismaa) 1.10,6.

2 poolfinaali. 20. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** A. Kok 1.06,2, S. Shields 1.06,3, A. Gyarmati 1.06,6, H. Hustede 1.07,0, T. Hewitt 1.07,9. **II.** E. Daniel 1.06,1, L. McClements 1.06,1, H. Lindner 1.07,7.

Finaal	1.	**Lynette McClements (Austraalia)**	**1.05,5**
21. oktoobril	2.	**Ellie Daniel (USA)**	**1.05,8**
	3.	**Susie Shields (USA)**	**1.06,2**
	4.	**Ada Kok (Holland)**	**1.06,2**

5.	**Andrea Gyarmati (Ungari)**	**1.06,8**
6.	**Heike Hustede (Saksa FV)**	**1.06,9**
7.	Toni Hewitt (USA)	1.07,5
8.	Helga Lindner (Saksa DV)	1.07,6

200 m LIBLIKUJUMINE

Maailmarekord: A. Kok (Holland) 2.21,0 1967.
Uus olümpiaala.
21 võistlejat.

4 eelujumist. 24. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** Diane Giebel (USA) 2.33,0 OR, Yasuko Fujii (Jaapan) 2.33,4, Margaret Auton (Inglismaa) 2.33,6. **II.** Ellie Daniel (USA) 2.29,4 OR. **III.** Toni Hewitt (USA) 2.29,1 OR, Heike Hustede (Saksa FV) 2.32,1. **IV.** Ada Kok (Holland) 2.26,3 OR, Helga Lindner (Saksa DV) 2.29,4.

Finaal	1.	**Ada Kok (Holland)**	**2.24,7 OR**
24. oktoobril	2.	**Helga Lindner (Saksa DV)**	**2.24,8**
	3.	**Ellie Daniel (USA)**	**2.25,9**
	4.	**Toni Hewitt (USA)**	**2.26,2**
	5.	**Heike Hustede (Saksa FV)**	**2.27,9**
	6.	**Diane Giebel (USA)**	**2.31,7**
	7.	Margaret Auton (Inglismaa)	2.33,2
	8.	Yasuko Fujii (Jaapan)	2.34,3

200 m KOMPLEKSUJUMINE

Maailmarekord: C. Kolb (USA) 2.23,5 1968.
Uus olümpiaala.
39 võistlejat.

6 eelujumist. 20. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** Sabine Steinbach (Saksa DV) 2.33,2 OR, Jan Henne (USA) 2.33,9. **III.** Yoshimi Nishigawa (Jaapan) 2.31,5 OR. **IV.** Claudia Kolb (USA) 2.28,8 OR, Larissa Zahharova (NSVL) 2.34,6, Shelagh Ratcliffe (Inglismaa) 2.34,9. **V.** Marianne Seydel (Saksa DV) 2.32,8, Susan Pedersen (USA) 2.33,2.

Finaal	1.	**Claudia Kolb (USA)**	**2.24,7 OR**
20. oktoobril	2.	**Susan Pedersen (USA)**	**2.28,8**
	3.	**Jan Henne (USA)**	**2.31,4**
	4.	**Sabine Steinbach (Saksa DV)**	**2.31,4**
	5.	**Yoshimi Nishigawa (Jaapan)**	**2.33,7**
	6.	**Marianne Seydel (Saksa DV)**	**2.33,7**
	7.	Larissa Zahharova (NSVL)	2.37,0
		Shelagh Ratcliffe (Inglismaa) diskvalifitseeriti.	

400 m KOMPLEKSUJUMINE

Maailmarekord: C. Kolb (USA)	5.04,7	1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: D. de Varona (USA)	5.18,7.	

28 võistlejat.

5 eelujumist. 24. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** Susan Pedersen (USA) 5.26,4. **II.** Sabine Steinbach (Saksa DV) 5.31,3. **III** Lynn Vidali (USA) 5.28,9, Shelagh Ratcliffe (Inglismaa) 5.33,2, Laura Vaca (Mehhiko) 5.33,7. **IV.** Marianne Seydel (Saksa DV) 5.31,8, Kathleen Shipston (Uus-Meremaa) 5.33,7. V. Claudia Kolb (USA) 5.17,2 OR.

Finaal	1.	**Claudia Kolb (USA)**	**5.08,5 OR**
25. oktoobril	2.	**Lynn Vidali (USA)**	**5.22,2**
	3.	**Sabine Steinbach (Saksa DV)**	**5.25,3**
	4.	**Susan Pedersen (USA)**	**5.25,8**
	5.	**Shelagh Ratcliffe (Inglismaa)**	**5.30,5**
	6.	**Marianne Seydel (Saksa DV)**	**5.32,0**
	7.	Kathleen Shipston (Uus-Meremaa)	5.34,6
	8.	Laura Vaca (Mehhiko)	5.35,7

4×100 m VABAUJUMINE

Maailmarekord: USA	4.01,0	1968.
Olümpiarekord ja -võitja 1964: USA	4.03,8.	

15 naiskonda.

3 eelujumist. 26. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** Austraalia 4.12,0, Prantsusmaa 4.15,4. **II.** USA 4.11,1, Ungari 4.13,6, Jaapan 4.14,5. **III.** Saksa FV 4.10,3, Kanada 4.14,1, Inglismaa 4.16,3.

Finaal
26. oktoobril

1.	**USA** (Jane Barkman, Linda Gustavson, Susan Pedersen, Jan Henne)	**4.02,5 OR**
2.	**Saksa DV** (Gabriele Wetzko, Roswitha Krause, Uta Schmuck, Gabriele Perthes)	**4.05,7**
3.	**Kanada** (Angela Coughlaw, Marilyn Corson, Elaine Tanner, Marion Lay)	**4.07,2**
4	**Austraalia** (Janet Steinbeck, Susan Eddy, Lynette Watson, Lynette Bell)	**4.08,7**
5.	**Ungari** (Edit Kovacs, Magdolna Patoh, Andrea Gyarmati, Judit Turoczy)	**4.11,0**
6.	**Jaapan** (Shigeko Kawanishi, Yoshini Nishigawa, Yasuko Fujii, Miwako Kobayashi)	**4.13,6**
7.	Inglismaa 4.18,0. Prantsusmaa diskvalifitseeriti.	

4×100 m KOMBINEERITUD UJUMINE

Maailmarekord: USA	4.30,0	1967.
Olümpiarekord ja -võitja: USA	4.33,9.	

16 naiskonda.

2 eelujumist. 17. oktoobril. Kaheksa kiiremat said finaali. **I.** USA 4.34,7, Saksa DV 4.39,3, NSV Liit 4.39,5, Inglismaa 4.40,4. **II.** Austraalia 4.34,6, Holland 4.39,4, Saksa FV 4.39,5, Ungari 4.41,2.

Finaal
17. oktoobril

1. **USA** (Kaye Hall, Catie Ball, Ellie Daniel, Susan Pedersen) **4.28,3 MR ja OR**
2. **Austraalia** (Lynette Watson, Judy Playfair, Lynette McClements, Janet Steinbeck) **4.30,0**
3. **Saksa FV** (Angelika Kraus, Uta Frommater, Heike Hustede, Heidi Reineck) **4.36,4**
4. **NSV Liit** (Tina Lekveišvili, Alla Grebennikova, Tatjana Devjatova, Liidia Grebets) **4.37,0**
5. **Saksa DV** (Martina Grunert, Eva Wittke, Helga Lindner, Uta Schmuck) **4.38,0**
6. **Inglismaa** (Wendy Burrell, Diana Harris, Margaret Auton, Alexandra Jackson) **4.38,3**
7. Holland 4.38,7, 8. Ungari 4.42,9.

VEHKLEMINE

15.—25. oktoobrini

MEHED

FLORETT (MEESKONDLIK)

Olümpiavõitja 1964: NSV Liit (G. Svešnikov, V. Ždanovitš, M. Midler, J. Sissikin).
14 meeskonda.

Turniiritabel (alates veerandfinaalist)

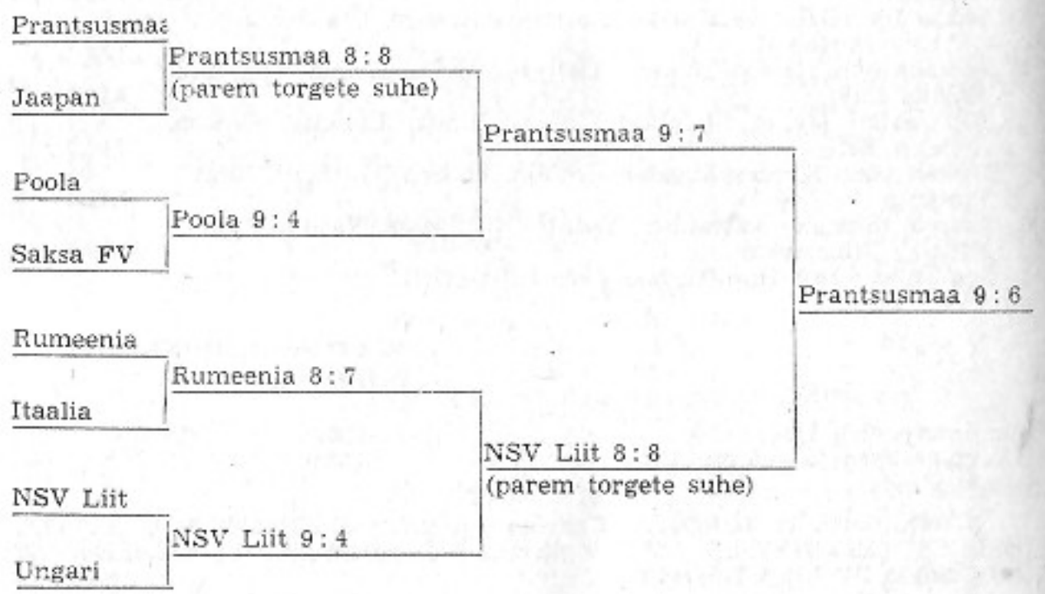

3. kohale

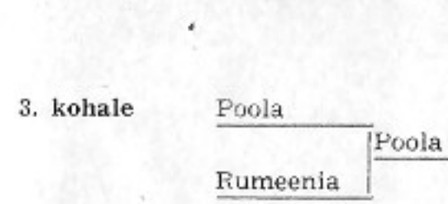

1. **Prantsusmaa** (Daniel Revenu, Christian Noel, Jean-Claude Magnan, Jacques Dimont, Gilles Berolatti)
2. **NSV Liit** (Viktor Putjatin, German Svešnikov, Juri Sissikin, Viktor Ždanovitš, Juri Šarov)
3. **Poola** (Egon Franke, Ryszard Parulski, Witold Woyda, Zbigniew Skrudlik, Adam Lisewski)
4. **Rumeenia**
5. **Ungari**
6. **Saksa FV**

FLORETT (INDIVIDUAALNE)

Olümpiavõitja 1964: E. Franke (Poola).
64 võistlejat.

1. Ionel Drimba (Rumeenia)
2. Jenö Kamuti (Ungari)
3. Daniel Revenu (Prantsusmaa)
4. Christian Noel (Prantsusmaa)
5. Jean-Claude Magnan (Prantsusmaa)
6. Mihai Tiu (Rumeenia)

EPEE (MEESKONDLIK)

Olümpiavõitja 1964: Ungari (G. Kulcsar, I. Kausz, Z. Nemere, T. Gabor).
20 meeskonda.

Turniiritabel (alates veerandfinaalist)

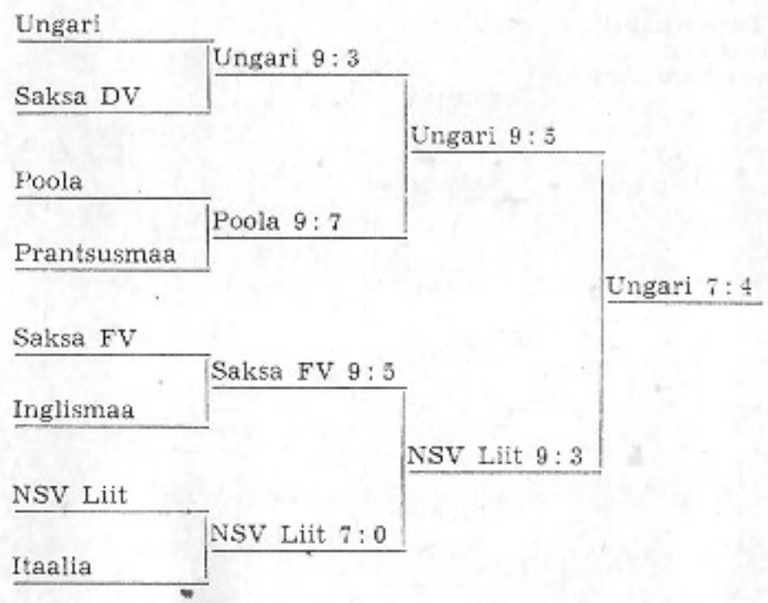

3. kohale

Poola
Saksa FV — Poola 9 : 6

1. **Ungari** (Győzö Kulcsar, Zoltan Nemere, Csaba Fenyvesi, Pal Schmitt, Pal Nagy)
2. **NSV Liit** (Grigori Kriss, Aleksei Nikantšikov, Viktor Modzolevski, Juri Smoljakov, Jossif Vitebski)
3. **Poola** (Henryk Nielaba, Michal Butkiewicz, Bohdan Gonsior, Kazimierz Barburski, Bogdan Andrzejewski)
4. **Saksa FV**
5. **Saksa DV**
6. **Itaalia**

EPEE (INDIVIDUAALNE)

Olümpiavõitja 1964: G. Kriss (NSV Liit).
73 võistlejat.

1. Győzö Kulcsar (Ungari)
2. Grigori Kriss (NSV Liit)
3. Gianluigi Saccaro (Itaalia)
4. Viktor Modzolevski (NSV Liit)
5. Herbert Polzhuber (Austria)
6. Jean-Pierre Allemand (Prantsusmaa)

ESPADRON (MEESKONDLIK)

Olümpiavõitja 1964: NSV Liit (U. Mavlihhanov, N. Assatiani, J. Rõlski, M. Rakita).
9 meeskonda.

Turniiritabel (alates veerandfinaalist)

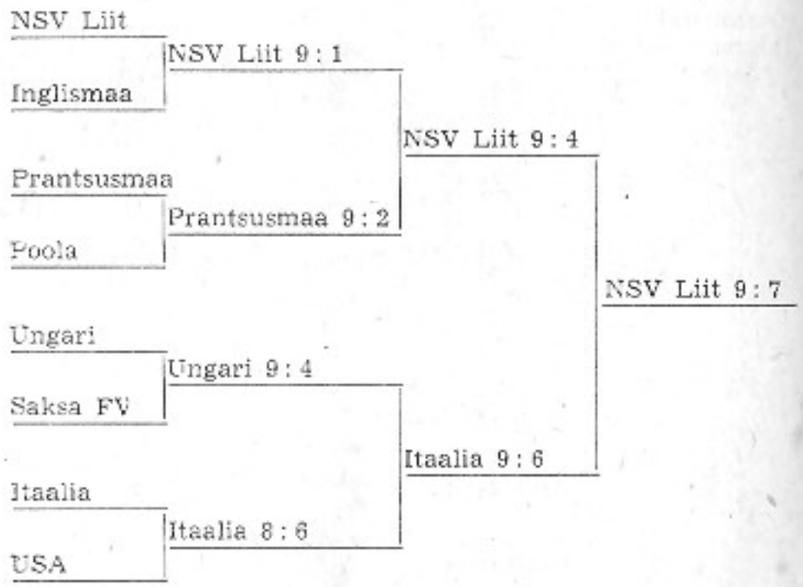

3. kohale

Ungari
Prantsusmaa — Ungari 9 : 5

1. **NSV Liit** (Vladimir Nazlõmov, Mark Rakita, Eduard Vinokurov, Viktor Sidjak, Umjar Mavlihhanov)
2. **Itaalia** (Wladimiro Calarese, Rolando Rigoli, Cesare Salvadori, Pierluigi Chicca, Michele Maffei)
3. **Ungari** (Tibor Pezsa, Peter Bakonyi, Tamas Kovacs, Janos Kalmar, Miklos Meszena)
4. **Prantsusmaa**
5. **Poola**
6. **USA**

ESPADRON (INDIVIDUAALNE)

Olümpiavõitja 1964: T. Pezsa (Ungari).
40 võistlejat.

1. Jerzy Pawlowski (Poola)
2. Mark Rakita (NSV Liit)
3. Tibor Pezsa (Ungari)
4. Vladimir Nazlõmov (NSV Liit)
5. Rolando Rigoli (Itaalia)
6. Jozef Nowara (Poola)

NAISED

FLORETT (NAISKONDLIK)

Olümpiavõitja 1964: Ungari (J. Mendelenyi-Agoston, I. Ujlaky-Rejtö, K. Juhasz, L. Sakovics-Dömölky).
11 naiskonda.

Turniiritabel (alates poolfinaalist)

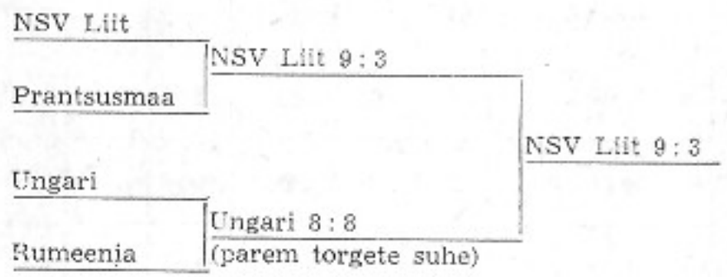

3. kohale

Rumeenia
Prantsusmaa — Rumeenia 8 : 8 (parem torgete suhe)

1. **NSV Liit** (Aleksandra Zabelina, Galina Gorohhova, Jelena Novikova, Tatjana Samussenko, Svetlana Tširkova)
2. **Ungari** (Lidia Sakovics-Dömölky, Ildiko Bobis, Ildiko Ujlaky-Rejtö, Maria Gulacsy, Paula Marosi)

3. **Rumeenia** (Ecaterina Iencic, Maria Vicol, Olga Szabo, Ileana Drimba, Ana Ene)
4. **Prantsusmaa**
5. **Saksa FV**
6. **Itaalia**

FLORETT (INDIVIDUAALNE)

Olümpiavõitja 1964: I. Ujlaky-Rejtö (Ungari).
38 võistlejat.

1. Jelena Novikova (NSV Liit)
2. Pilar Roldan (Mehhiko)
3. Ildiko Ujlaky-Rejtö (Ungari)
4. Brigitte Gapais (Prantsusmaa)
5. Kerstin Palm (Rootsi)
6. Galina Gorohhova (NSV Liit)

VEEPALL

14.—26. oktoobrini

Olümpiavõitja 1964: Ungari.
15 meeskonda.

MÄNGUD ALAGRUPPIDES

Grupp A

Nr.	Riik	1	2	3	4	5	6	7	Väravate suhe	Punkte
1	Brasiilia	●	2 : 9	5 : 10	6 : 6	2 : 8	2 : 8	5 : 10	22 : 51	1
2	Kuuba	9 : 2	●	7 : 6	4 : 3	1 : 7	4 : 11	6 : 6	31 : 35	7
3	Saksa FV	10 : 5	6 : 7	●	5 : 3	4 : 6	3 : 6	5 : 7	33 : 34	4
4	Hispaania	6 : 6	3 : 4	3 : 5	●	1 : 7	0 : 5	7 : 10	20 : 37	1
5	Ungari	8 : 2	7 : 1	6 : 4	7 : 1	●	6 : 5	5 : 1	39 : 14	12
6	NSV Liit	8 : 2	11 : 4	6 : 3	5 : 0	5 : 6	●	8 : 3	43 : 18	10
7	USA	10 : 5	6 : 6	7 : 5	10 : 7	1 : 5	3 : 8	●	37 : 36	7

Grupp B

Nr.	Riik	1	2	3	4	5	6	7	8	Väravate suhe	Punkte
1	Saksa DV	●	11 : 4	8 : 3	4 : 5	8 : 0	12 : 4	19 : 2	4 : 4	66 : 22	11
2	Kreeka	4 : 11	●	5 : 9	2 : 6	7 : 8	8 : 11	7 : 6	1 : 11	34 : 62	2
3	Hollandi	3 : 8	9 : 5	●	3 : 3	9 : 1	8 : 1	6 : 3	4 : 7	42 : 28	9
4	Itaalia	5 : 4	6 : 2	3 : 3	●	9 : 2	10 : 5	10 : 1	5 : 4	48 : 21	13
5	Jaapan	0 : 8	8 : 7	1 : 9	2 : 9	●	6 : 3	7 : 4	2 : 17	26 : 57	6
6	Mehhiko	4 : 12	11 : 8	1 : 8	5 : 10	3 : 6	●	3 : 3	0 : 9	27 : 56	3
7	Araabia ÜV	2 : 19	6 : 7	3 : 6	1 : 10	4 : 7	3 : 3	●	2 : 13	21 : 65	1
8	Jugoslaavia	4 : 4	11 : 1	7 : 4	4 : 5	17 : 2	9 : 0	13 : 2	●	65 : 18	11

Finaalmängud
1.—4. kohani

Ungari / Jugoslaavia — Jugoslaavia 8 : 6
NSV Liit / Itaalia — NSV Liit 8 : 5
Jugoslaavia 8 : 6 / NSV Liit 8 : 5 — Jugoslaavia 13 : 11
Ungari / Itaalia — Ungari 9 : 4

5.—8. kohani

USA
Holland
USA 6 : 3
Kuuba
Saksa DV
Saksa DV 8 : 2
USA 6 : 4

Holland—Kuuba 8 : 5

9.—12. kohani

Saksa FV
Mehhiko
Saksa FV 6 : 3
Hispaania
Jaapan
Hispaania 5 : 0
Hispaania 7 : 5

Mehhiko—Jaapan 5 : 4

13.—15. kohani

Brasiilia
Araabia ÜV
Brasiilia 5 : 3

Kreeka—Brasiilia 5 : 2

1. **Jugoslaavia** (Ozren Bonačič, Dejan Dabovič, Zdravko Hebel, Zoran Jankovič, Ronald Lopatny, Uroš Marovič, Miroslav Poljak, Dorde Perišič, Mirko Sandič, Karlo Stipanič, Ivo Trumbič).
2. **NSV Liit** (Juri Grigorovski, Boriss Grišin, Vadim Guljajev, Leonid Ossipov, Vladimir Semjonov, Aleksander Šidlovski, Vjatšeslav Skok, Oleg Vovin, Aleksei Barkalov, Aleksander Dolgušin, Givi Tšikvanaja).
3. **Ungari** (Andras Bodnar, Zoltan Dömötör, Laszlo Felkai, Janos Konrad, Ferenc Konrad, Mihaly Mayer, Endre Molnar, Denes Pocsik, Laszlo Sarosi, Janos Steinmetz, Istvan Szivos).

VETTEHÜPPED

17.—26. oktoobrini

MEHED

HOOLAUAHÜPPED

Olümpiavõitja 1964: K. Sitzberger (USA) 159,90 punkti.
28 võistlejat.

1.	**Bernard Wrightson (USA)**	**170,15**
2.	**Klaus Dibiasi (Itaalia)**	**159,74**
3.	**James Henry (USA)**	**158,09**
4.	**Luis Niño de Rivera (Mehhiko)**	**155,71**
5.	**Franco Cagnotto (Itaalia)**	**155,70**
6.	**Keith Russell (USA)**	**151,75**

7. Tord Anderson (Rootsi) 151,50, 8. Donald Wagstaff (Austraalia) 150.18, 9. Mihhail Safonov (NSVL) 141,02, 10. Ulrich Reff (Saksa FV) 140,08, 11. Vladimir Vassin (NSVL) 139,59, 12. Pentti Koskinen (Soome) 137,80.

TORNIHÜPPED

Olümpiavõitja 1964: R. Webster (USA) 148,58 punkti.
35 võistlejat.

1.	**Klaus Dibiasi (Itaalia)**	**164,18**
2.	**Alvaro Gaxiola (Mehhiko)**	**154,49**
3.	**Edwin Young (USA)**	**153,93**
4.	**Keith Russell (USA)**	**152,43**
5.	**José Robinson (Mehhiko)**	**143,62**
6.	**Lothar Matthes (Saksa DV)**	**141,05**

7. Luis Niño de Rivera (Mehhiko) 141,16, 8. Franco Cagnotto (Itaalia) 138,89, 9. Mihhail Safonov (NSVL) 138,77, 10. Vladimir Vassin (NSVL) 138,40, 11. Tord Anderson (Rootsi) 131,21, 12. Bernd Wucherpfenning (Saksa FV) 129,49.

NAISED

HOOLAUAHÜPPED

Olümpiavõitja 1964: I. Engel-Krämer (Saksa ü. v.) 145,00 punkti.
22 võistlejat.

1.	**Sue Gossick (USA)**	**150,77**
2.	**Tamara Pogoževa (NSVL)**	**145,30**
3.	**Keala O'Sullivan (USA)**	**145,23**
4.	**Micki King (USA)**	**137,38**
5.	**Ingrid Gulbin-Krämer (Saksa DV)**	**135,82**
6.	**Veera Baklanova (NSVL)**	**132,31**

7. Beverley Boys (Kanada) 130,31, 8. Jelena Anohhina (NSVL) 129,17, 9. Angelika Hilbert (Saksa FV) 128,83, 10. Milena Duchkova 127,85, 11. Elzbieta Wierniuk (Poola) 122,42, 12. Kathleen Rowlatt (Inglismaa) 122,16.

TORNIHÜPPED

Olümpiavõitja 1964: L. Bush (USA) 99,80 punkti.
24 võistlejat.

1.	**Milena Duchkova (Tšehhoslovakkia)**	**109,59**
2.	**Natalia Lobanova (NSVL)**	**105,14**
3.	**Ann Peterson (USA)**	**101,11**

4. **Beverley Boys (Kanada)** **97,97**
5. **Boguslawa Pietkiewicz (Poola)** **95,09**
6. **Regina Krause (Saksa FV)** **93,08**

7. Keiko Ohsaki (Jaapan) 93,08, 8. Nancy Robertson (Kanada) 90,66, 9. Ingeborg Pertmayr (Austria) 89,43, 10. Barbara Talmage (USA) 87,29, 11. Ingeborg Busch (Saksa FV) 85,31, 12. Mandi Haswell (Inglismaa) 82,33.

VÕRKPALL

13.—26. oktoobrini

MEHED

Olümpiavõitja 1964: NSV Liit.
10 meeskonda.

Nr.	Riik	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Geimide suhe	Punkte	Koht
1	Saksa DV	●	3 : 0	3 : 1	3 : 2	2 : 3	3 : 0	0 : 3	3 : 0	3 : 0	2 : 3	22 : 12	15	4.
2	Belgia	0 : 3	●	3 : 1	0 : 3	0 : 3	0 : 3	0 : 3	3 : 2	0 : 3	0 : 3	6 : 24	11	8.
3	Brasiilia	1 : 3	1 : 3	●	0 : 3	3 : 2	0 : 3	0 : 3	3 : 1	0 : 3	1 : 3	8 : 25	10	9.
4	Bulgaaria	2 : 3	3 : 0	3 : 0	●	2 : 3	3 : 2	0 : 3	3 : 0	0 : 3	0 : 3	16 : 17	13	6.
5	Tšehhoslovakkia	3 : 2	3 : 0	2 : 3	3 : 2	●	3 : 1	3 : 2	3 : 0	1 : 3	0 : 3	22 : 15	16	3.
6	USA	0 : 3	3 : 0	3 : 0	2 : 3	1 : 3	●	0 : 3	3 : 1	0 : 3	3 : 2	15 : 18	13	7.
7	Jaapan	3 : 0	3 : 0	3 : 0	3 : 0	2 : 3	3 : 0	●	3 : 0	3 : 0	1 : 3	24 : 6	16	2.
8	Mehhiko	0 : 3	2 : 3	1 : 3	0 : 3	0 : 3	1 : 3	0 : 3	●	1 : 3	1 : 3	6 : 27	9	10.
9	Poola	0 : 3	3 : 0	3 : 0	3 : 0	3 : 1	3 : 0	0 : 3	3 : 1	●	0 : 3	18 : 11	15	5.
10	NSV Liit	3 : 2	3 : 0	3 : 1	3 : 0	3 : 0	2 : 3	3 : 1	3 : 1	3 : 0	●	26 : 8	17	1.

1. **NSV Liit** (Oleg Antropov, Vladimir Beljajev, Ivan Bugajenkov, Vladimir Ivanov, Valeri Kravtšenko, Jevgeni Lapinski, Vasilius Matuševas, Viktor Mihhaltšuk, Georgi Mondzolevski, Juri Pojarkov, Eduard Sibirjakov, Boriss Tereštšuk).

2. **Jaapan** (Naohiro Ikeda, Masayuki Minami, Katsutoshi Nekoda, Mamoru Shiragami, Isao Koizumi, Kenji Kimura, Yasuaki Mitsumori, Jungo Morita, Tadayoshi Yokota, Seiji Ohko, Tetsuo Sato, Kenji Shimaoka).
3. **Tšehhoslovakkia** (Antonin Prochazka, Jiři Svobodo, Lubomir Zajiček, Josef Musil, Karel Smolka, Vladimir Petlak, Petr Kop, František Sokol, Bohumil Golian, Zdenek Groessl, Pavel Schenk, Drahomir Koudelka).

NAISED

Olümpiavõitja 1964: Jaapan.
8 naiskonda.

Nr.	Riik	1	2	3	4	5	6	7	8	Geimide suhe	Punkte	Koht
1	Lõuna-Korea	●	3 : 1	3 : 1	0 : 3	3 : 0	0 : 3	2 : 3	0 : 3	11 : 14	10	5.
2	Tšehhoslovakkia	1 : 3	●	3 : 1	0 : 3	3 : 0	3 : 2	0 : 3	1 : 3	11 : 15	10	6.
3	USA	1 : 3	1 : 3	●	0 : 3	0 : 3	1 : 3	0 : 3	1 : 3	4 : 21	7	8.
4	Jaapan	3 : 0	3 : 0	3 : 0	●	3 : 0	3 : 0	3 : 0	1 : 3	19 : 3	13	2.
5	Mehhiko	0 : 3	0 : 3	3 : 0	0 : 3	●	2 : 3	2 : 3	0 : 3	7 : 18	8	7.
6	Peruu	3 : 0	2 : 3	3 : 1	0 : 3	3 : 2	●	1 : 3	0 : 3	12 : 15	10	4.
7	Poola	3 : 2	3 : 0	3 : 0	0 : 3	3 : 2	3 : 1	●	0 : 3	15 : 11	12	3.
8	NSV Liit	3 : 0	3 : 1	3 : 1	3 : 1	3 : 0	3 : 0	3 : 0	●	21 : 3	14	1.

1. **NSV Liit** (Ludmilla Buldakova, Tatjana Veinberga, Valentina Vinogradova, Veera Galuška, Veera Lantratova, Galina Leontjeva, Ludmilla Mihhailovskaja, Tatjana Ponjajeva, Inna Rõskal, Roza Salihhova, Tatjana Sarõtševa, Niina Smolejeva).
2. **Jaapan** (Setsuko Yoshida, Suzue Takayama, Toyoko Iwahara, Youko Kasahara, Aiko Onozawa, Yukiyo Kojima, Sachiko Fukunaka, Kunie Shishikura, Setsuko Inoue, Sumio Oinuma, Makiko Furukawa, Keiko Hama).
3. **Poola** (Krystyna Czajkowska, Jozefa Ledwig, Elzbieta Porzec, Wanda Wiecha, Zofia Szczesniewska, Krystyna Jakubowska, Lidia Chmielnicka, Barbara Niemczyk, Halina Aszkielowicz, Krystyna Krupa, Jadwiga Ksiazek, Krystyna Ostromecka).

MITTEAMETLIK PAREMUSJÄRJESTUS VÕIDETUD MEDALITE JA PUNKTIDE ALUSEL

Koht	Riik	Kuld	Hõbe	Pronks	IV	V	VI	Punkte
1.	USA	45	28	34	26	15	18	714
2.	NSV Liit	29	32	30	22	15	17	592
3.	Saksa DV	9	9	7	16	19	17	238
4.	Ungari	10	10	12	4	6	2	194
5.	Jaapan	11	7	7	8	11	5	189,5
6.	Saksa FV	5	10	10	7	10	14	179,5
7.	Austraalia	5	7	5	11	4	8	139
8.	Poola	5	2	11	5	8	8	126,3
9.	Prantsusmaa	7	3	5	6	7	6	122
10.	Inglismaa	5	5	3	5	8	4	107
11.	Tšehhoslovakkia	7	2	4	5	4	7	103,5
12.	Itaalia	3	4	9	4	5	4	102,5
13.	Rumeenia	4	6	5	5	3	2	100,5
14.	Mehhiko	3	3	3	5	3	3	71
15.	Bulgaaria	2	4	3	4	2	5	66
16.	Holland	3	3	1	3	2	3	56
17.	Kanada	1	3	1	5	4	5	54
18.	Rootsi	2	1	1	4	6	5	52
19.	Keenia	3	4	2	—	—	—	48,5
20.	Jugoslaavia	3	3	2	—	1	3	48,5
21.	Taani	1	4	3	2	—	—	45
22.	Soome	1	2	1	—	4	5	32,8
23.	Iraan	2	1	2	1	—	2	32
24.	Šveits	—	1	4	1	2	2	29,3
25.	Kuuba	—	4	—	1	1	—	25
26.	Austria	—	2	2	1	1	—	23
27.	Türgi	2	—	—	1	2	1	22
28.	Mongoolia RV	—	1	3	—	1	—	19
29.	Brasiilia	—	1	2	2	—	—	18,5
30.	Norra	1	1	—	—	3	—	18
31.	Uus-Meremaa	1	—	2	1	—	—	18
32.	Etioopia	1	1	—	—	—	3	15
33.	Kreeka	—	—	1	3	1	—	15
34.	L.-Korea	—	1	1	—	3	—	14,5
35.	Tuneesia	1	—	1	—	—	—	11
36.	Belgia	—	1	1	—	—	1	10
37.	Uganda	—	1	1	—	—	—	8,5
38.	Jamaika	—	1	—	1	—	—	8
39.	Peruu	—	—	—	2	1	—	8
40.	Argentiina	—	—	2	—	—	—	7,5
41.	Pakistan	1	—	—	—	—	—	7
42.	Venetsueela	1	—	—	—	—	—	7
43.	India	—	—	1	—	—	2	6
44.	Trinidad	—	—	—	1	1	1	6
45.	Kameruun	—	1	—	—	—	—	5
46.	Taivani terr.	—	—	1	—	—	—	4
47.	Senegal	—	—	—	1	—	—	3
48.	Hispaania	—	—	—	—	1	1	3
49.	Bahama	—	—	—	—	1	—	2
50.	Tšiili	—	—	—	—	—	2	2
51.	Puertoriiko	—	—	—	—	—	1	1

M ä r k u s. Võistlustulemused pärinevad ametlikest olümpiaprotokollidest. Ametlikele olümpiamaterjalidele toetub ka sportlaste nimede õigekirjutus. Võimalust mööda on nimede täpsustamiseks kasutatud veel originaalallikaid: NSV Liidu, USA, Saksa DV, Saksa FV, Poola, Ungari, Tšehhoslovakkia, Bulgaaria, Jugoslaavia, Rootsi, Soome, Taani, Hollandi ja Mehhiko rahvuslike olümpiakomiteede väljaandeid ning Prantsusmaa, Itaalia, Šveitsi, Rumeenia ja Norra perioodikat.

SISUKORD

1. «Maailmaga toimub midagi kujutlematut!» *E. Teemägi* 5
2. Sayonara! ... Bienvenidos! *O. Türn* 9
3. Traditsioonide kütkeis. *E. Teemägi* 15
4. Spordikuninganna ballilt. *E. Teemägi* (kergejõustik) 25
5. Seitse vaatust Insurgentese teatris. *E. Teemägi* (tõstmine) 129
6. Jäähalli maadlusmattidel. *H. Sisask* (maadlus) 147
7. Sada kakskümmend neli tundi poksilahinguid. *H. Sisask* (poks) . . 167
8. Alberca Olimpico veeradadel. *E. Teemägi* (ujumine, vettehüpped) . . 185
9. NSV Liit säilitas juhtpositsiooni. *H. Sisask* (võimlemine) 213
10. Jalgpall skandaalse finaaliga. *O. Türn* (jalgpall) 225
11. Magdalena Mixhuca vaskkupli all. *O. Türn* (korvpall) 235
12. Kahel pool võrku. *O. Türn* (võrkpall) 249
13. Vanad tuttavad. *O. Türn* (veepall) 265
14. Medalivõitjate kolmik endine. *O. Türn* (maahokí) 271
15. Kuldmedal ka Eestisse. *H. Sisask* (vehklemine) 277
16. Campo Militaril. *O. Türn* (laskmine) 291
17. Kaasaegne rüütliturniir. *O. Türn* (kaasaegne viievõistlus) 299
18. Kolmel areenil. *O. Türn* (ratsutamine) 307
19. Maanteel ja trekil. *H. Sisask* (jalgrattasõit) 315
20. Xochimilco udus ja päikeses. *O. Türn* (aerutamine) 325
21. Võidutses Saksa DV. *O. Türn* (sõudmine) 333
22. Subtroopilises Acapulcos. *H. Sisask* (purjetamine) 341
23. Viimane õhtu Estadio Olimpicol. *O. Türn* 349
24. Sport õpetab elu. *E. Teemägi* 355
25. XIX olümpiamängude tulemused. 365

Сисаск Хейно. Тезмяги Эрленд. Тюрн Олев. XIX ОЛИМПИЙСКИЕ ИГРЫ. МЕХИКО 1968. Оформление: Х. Аас. На эстонском языке. Издательство «Эстн Раамат», Таллин, Пярнуское шоссе, 10. Toimetajad L. Lokotar ja J. Laas. Kunstiline toimetaja S. Stern. Tehniline toimetaja V. Kann. Korrektorid L. Golberg ja T. Kuusik. Laduda antud 5. I 1970. Trükkida antud 18. V 1970. Kohila Paberivabriku trükipaber nr. 2, 60×90/16. Trükipoognaid 28,5 + 80 kleebist. Arvestuspoognaid 40,36. Trükiarv 40 000. MB-04461. Tellimise nr. 77. Hans Heidemanni nim. trükikoda, Tartu, Ülikooli 17/19. I. Ofset- ja sügavtrükk trükikojas «Oktoober», Tallinn, Kreutzwaldi 24.
Hind rbl. 2.29. 6—9—2